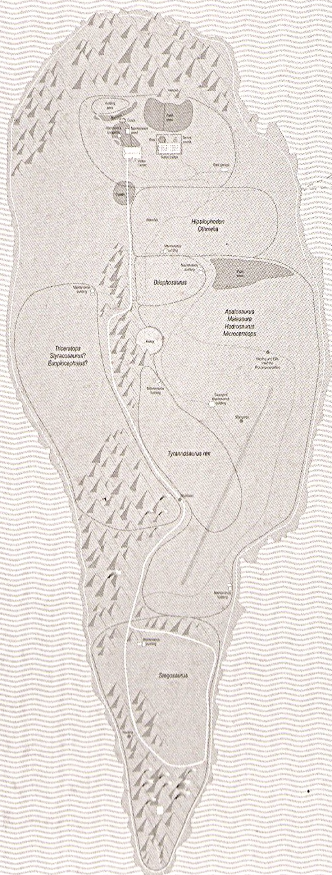
MICHAEL CRICHTON

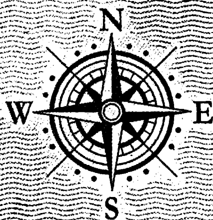
JUROS PERIODO PARKAS

Mokslas – pavojingas žaisliukas...

Hipsilophodon
Othnielia
Dilophosaurus
Apatosaurus
Maiasaura
Hadrosaurus
Microceratops
Triceratops
Styracosaurus?
Euoplocephalus?
Tyrannosaurus rex
Stegosaurus

Isla Nublar
žemėlapis

MICHAEL CRICHTON

JUROS PERIODO PARKAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
L. PALIŪNIENĖ, V. BUDRYS

UDK 821.111(73)-31
Cr47

Versta iš: Michael Crichton
Jurassic Park
Knopf, 1990

ISBN 978-609-403-831-0

JURASSIC PARK Copyright © 1990 by Michael Crichton, © 2014 by Dinosaur Holdings LLC
© Vertimas į lietuvių kalbą, L. Paliūnienė, V. Budrys, 1995, 2015
© Viršelio dizainas, Agnė Sinkevičiūtė, 2015
© UAB MEDIA INCOGNITO, 2015

Skiriama
A. M.
ir
T.

Reptilijos sukelia pasibjaurėjimą savo šaltu kūnu, blyškia spalva, besirangančiu kremzliniu nugarkauliu, šlykščia oda, pikta išvaizda, nejudriu žvilgsniu, nemaloniu kvapu. Jos skleidžia aštrius garsus, gyvena pūvančiose vietose ir labai nuodingos. Todėl Sutvėrėjas nesistengė sukurti jų labai daug.

Karlas Linėjus (Carl Linnaeus), 1797

Susigrąžinti nuo žemės paviršiaus išnykusią gyvybės formą – neįmanoma.

Ervinas Čarhafas (Erwin Chargaff), 1972

Įvadas

XX amžius tapo mokslo „aukso karštligės“ liudininku, kai buvo pasiruošta įžūliai ir su didžiuliu užmoju išgauti naudos iš taikomosios genetikos. Šios srities tyrinėjimai vyko tokiais tempais ir buvo taip mažai kontroliuojami, kad jų tikrąjį dydį ir prasmę vargu ar buvo galima tinkamai suvokti.

Biotechnologija pranašauja didžiausią žmonijos istorijoje revoliuciją. Šio dešimtmečio pabaigoje jos įtaka kasdieniam gyvenimui bus neišmatuojamai didesnė nei atominės energijos ar kompiuterių įtaka. Kaip pasakė vienas žurnalistas: „Biotechnologijos pakeis visus žmogaus gyvenimo aspektus: mediciną, maistą, sveikatą, pasilinksminimus ir netgi mūsų kūnus. Pakitimai turės įtakos viskam ir bus negrįžtami. Šis mokslas tiesiog padarys mūsų planetos veidą kitokį.“

Biotechnologinė revoliucija skiriasi nuo pirmesnių mokslinių pertvarkymų trimis svarbiomis charakteristikomis.

Pirmiausia, ji turi pajėgią mokslinę ir materialinę bazę. Amerika įsiveržė į atominę epochą tiktai dėl vieno tiriamojo centro Los Alamose veiklos. Ji įžengė į kompiuterinį amžių padedant maždaug tuzinui kompanijų. Biotechnologiniai tyrinėjimai vien tiktai Amerikoje atliekami daugiau nei dviejuose tūkstančiuose laboratorijų.

Penki šimtai korporacijų kasmet išleidžia šiems tikslams penkis milijardus dolerių.

Antra, dauguma šių tyrinėjimų atliekama neapdairiai arba neapgalvotai. Bandymai pakeisti upėtakio spalvą, kad jį geriau būtų galima matyti vandens sraute, sukurti medžius su kvadratiniais kamienais, kad būtų patogiau perdirbti, arba išrasti aromatizatorius, kuriuos suleidus į organizmą, jūs visada kvepėsite mėgstamais kvepalais, – visa tai ne taip juokinga, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Be abejo, biotechnologijų pasiekimai gali būti pritaikomi pramonės šakose, tradiciškai veikiamose mados kaprizų, pavyzdžiui, kosmetikos gamyboje arba pramogų industrijoje, bet susirūpinimą stiprina nenuspėjami rezultatai ir lengvabūdiškas naujų galingų technologijų taikymas.

Trečia, visi tyrinėjimai atliekami visiškai laisvai. Niekas jų nekontroliuoja. Nėra ir juos reguliuojančio federalinio įstatymo. Nei viena pasaulio valstybė, įskaitant ir Ameriką, neturi aiškios vyriausybinės šios srities programos. Praktinio biotechnologijos pritaikymo diapazonas be galo platus – nuo žemės ūkio gamybos preparatų iki dirbtinio sniego gaminimo, ir būtent tai kelia protingos politikos sudarymo ir įgyvendinimo sunkumų.

Bet labiausiai neramina tas faktas, kad tarp pačių mokslininkų nėra nei vieno, stovinčio žmonijos interesų sargyboje. Pažymėtina, kad beveik kiekvienas specialistas, dalyvaujantis genetiniuose tyrimuose, taip pat dalyvauja su šiuo mokslu susijusiame versle. Nėra nešališkų stebėtojų. Kiekvienas turi savanaudiškų interesų.

Žiūrint iš etikos taško, molekulinės biologijos komercializacija – labiausiai stulbinantis įvykis mokslo istorijoje, ir ji įvyko neįtikėtinai greitai. Nuo Galilėjaus laikų per keturis šimtmečius mokslas vystėsi kaip laisvas ir atviras gamtos tyrimas. Mokslininkų niekada nedomino nacionalinės ribos, jie buvo aukščiau smulkios politikos ir karų. Mokslininkai visada priešinosi mokslinių tyrimų įslaptinimui ir net-

gi idėją patentuoti nuosavus išradimus sutiko nepatenkinti; jie buvo įsitikinę, kad dirba visos žmonijos labui. Iš tikrųjų, daugelį amžių keičiantis kartoms mokslininkų atradimai buvo visiškai nesavanaudiški.

Kai 1953 metais dviem tyrinėtojams iš Anglijos Džeimsui Votsonui (James Watson) ir Frensiui Krikui (Francis Crick) pasisekė iššifruoti DNR struktūrą, jų pasiekimas buvo laikomas žmogaus dvasios pergale, triumfu, vainikavusiu amžių bandymus moksliniu keliu pažinti Visatą. Visi nuoširdžiai laukė, jog šitas atradimas bus atiduotas žmonėms, kad tarnautų jų labui.

Bet to nenutiko. Praėjus trisdešimčiai metų beveik visi Votsono ir Kriko moksliniai bendradarbiai buvo užsiėmę kitos rūšies reikalais. Molekulinės genetikos tyrinėjimai įgavo nepaprastą užmojį ir virto milžiniška komercine verslove su daugiamilijoniniu kapitalu, bet šaknų reikėtų ieškoti ne 1953 metais, o 1976-ųjų metų balandį.

Būtent tada įvyko žymusis stambaus pramonės magnato Roberto Svensono ir biochemiko iš Kalifornijos universiteto, Herberto Bojerio, susitikimas. Jie nusprendė įsteigti komercinę kompaniją, naudojančią Bojerio pasiekimus manipuliacijų su genais technikai. Jų nauja kompanija, GENINTEX, greitai tapo pačia stambiausia ir sėkmingiausia iš visų naujai įsteigtų kompanijų genų inžinerijos srityje.

Visi iškart užsigeidė tapti turtingais. Beveik kiekvieną savaitę buvo skelbiama apie naujų kompanijų susikūrimą, mokslininkai jungėsi į grupes, kad panaudotų genetinių tyrimų rezultatus. Iki 1986 metų net 362 mokslininkai, tarp jų – 64 iš Nacionalinės akademijos, buvo biotechnologinių įmonių ekspertai, o tokių mokslininkų, kurie buvo tų įmonių akcijų savininkais arba periodiškai jas konsultuodavo, buvo kur kas daugiau. Būtina pabrėžti, kokia didelė buvo mokslininkų požiūrio į savo darbo rezultatą pasikeitimo reikšmė. Praeityje mokslininkai teoretikai vertino verslą kaip snobų

užsiėmimą. Uždirbti pinigus – intelektualo nevertas užsiėmimas, tinkantis tiktai verteivoms. O užsiiminėti pramoniniais tyrinėjimais, netgi tokioms prestižinėms įmonėms kaip *Bell* arba *IBM*, pritinka tik tiems, kuriems nepasisekė gauti vietos universitete. Taigi mokslininkai teoretikai iki šiol pakankamai kritiškai žiūrėjo į mokslininkų praktikų darbą, taip pat į visą pramonę. Dėl šio seno antagonizmo universitetų mokslininkai buvo nepavaldūs didėjančiai pramonės įtakai, ir kiekvieną kartą, kai kildavo ginčas praktinėje sferoje, jie buvo pasiruošę šaltakraujiškai ir profesionaliai įsijungti į diskusijas.

Šiandien vaizdas pasikeitė. Liko labai mažai mikrobiologų ir pačių mokslinių įstaigų, nesusijusių su komercija. Seni geri laikai pasitraukė į užmarštį. Genetikos tyrinėjimai vyksta neregėtais tempais. Bet jie įslaptinti, vykdomi skubotai ir siekiant pelno.

Komercializacijos atmosferoje beveik neišvengiamas tokios kompanijos kaip *International Genetic Technology* Palo Alte, kompanijos su tolimais planais, atsiradimas. Taip pat nereikia stebėtis, kad genetikos krizė, susidariusi kaip tik dėl jos, galėjo likti nepastebėta. Galų gale *InGen* tyrimai buvo vykdomi slaptai, o patys įvykiai vyko viename iš pačių nuošaliausių Centrinės Amerikos rajonų, liudininkų skaičius neviršijo ir dvidešimties žmonių. Tiktai saujelė iš jų liko gyvi.

Kai pagaliau 1989 metų spalio 5 dieną San Fransisko Aukščiausiame teisme buvo sprendžiama byla dėl *International Genetic Technology* bankroto, procesas nesukėlė didelio spaudos dėmesio. Jis buvo sutiktas kaip eilinis reiškinys: tais metais *InGen* buvo jau trečia biotechnologijų kompanija, patirianti bankrotą, ir septinta – nuo 1986 metų. O kadangi kreditoriai buvo japonų investiciniai konsorciumai, tokie, kaip *Chamaguri* ir *Densaka*, kompanijos, tradiciškai linkusios išlikti šešėlyje, nedaug teisminių dokumentų tapo prieinami visuomenei. Siekdamas išvengti nereikalingo viešumo, *InGen* advokatas Danielis Rosas iš kompanijos *Kovenas, Sucinas ir Rosas*

atstovavo teisme ir japonų indėlininkams. Be to, už uždarytų teismo durų nuskambėjo neįprasta Kosta Rikos vicekonsulo peticija. Tad nenuostabu, kad vos per mėnesį visos *InGen* problemos buvo tyliai ir ramiai sutvarkytos.

Šio proceso dalyviai, tarp jų įžymūs mokslininkai – įmonės konsultantai, pasirašė susitarimą dėl neskelbtinumo; visi jie tylės. Visgi daugelis pagrindinių veikiančių asmenų *InGen* nieko nepasirašė ir buvo pasiruošę papasakoti apie atmintinus įvykius, išsirutuliojusius iki tų dviejų paskutinių dienų prie vakarinės Kosta Rikos pakrantės 1989 metų rugpjūčio mėnesį.

PROLOGAS
Raptoriaus įkandimas

Tropinis lietus pylė kaip iš kibiro, būgnydamas į rievėtą ligoninės stogą, dundėdamas į metalinius latakus ir srautais garmėdamas žemėn. Roberta Karter, žiūrėdama pro langą, atsiduso.

Vandenyno pakrantė, paslėpta žemai nusileidusio rūko, iš čia vos matėsi. Ne apie tai galvojo, vykdama dviem mėnesiams padirbėti gydytoja į vakarinę Kosta Rikos pakrantę – žvejų kaimelį Baja Anaską. Po dviejų kamuojančio darbo metų skubios pagalbos skyriuje Maiklo Rizo ligoninėje Čikagoje Robė Karter svajojo apie saulę ir ramybę.

Štai jau tris savaites ji Baja Anaskoje. Ir kiekvieną dieną – lietus.

Visa kita buvo puiku. Jai patiko kaimelio nuošalumas, jo gyventojų geranoriškumas. Pagal sveikatos apsaugos organizavimą Kosta Rika patenka į geriausių pasaulio šalių dešimtuką, ir netgi šiame atkampiame pakrantės kaimelyje ligoninė buvo puikiai įrengta ir aprūpinta viskuo, kas būtina. Jos felčeris, Manuelis Aragonas, – protingas ir gerai apmokytas. Robė čia galėjo praktikuotis taip pat kaip ir Čikagoje.

Bet lietus! Tas amžinas, nesibaigiantis lietus.

Manuelis, buvęs čia pat, netikėtai pakėlė galvą įsiklausydamas.

– Tu girdi? – paklausė jis.

– Žinoma, girdžiu, – atsakė Robė.

– Ne, tu paklausyk.

Tada ji išgirdo tą naują garsą, susimaišiusį su lietaus ūžimu. Tai buvo žemas gaudimas, kuris tai stiprėjo, tai nutildavo; greitai pasidarė aišku, kad tai ritmingas sraigtasparnio tarškesys. „Nejaugi jie skraido tokiu oru?“ – pagalvojo ji.

Garsas atkakliai stiprėjo, o paskui iš rūko, supusio vandenyną, išsiveržė sraigtasparnis ir sutraškėjo virš jų. Apsukęs ratą, jis vėl atsidūrė virš vandens. Robė matė, kaip ties žvejų valtimis jis apsisuko ir nusileidęs žemiau ties netvirtu mediniu molu nuzvimbė atgal paplūdimio kryptimi.

Jis aiškiai ieškojo vietos nusileisti.

Ten buvo pilvotasis „Sikorskis“*, ant jo šono švietė žydra juosta su žodžiais *Construction InGen.* Tai buvo statybinės kompanijos, kuriančios naują kurortą vienoje iš pakrantės salų, pavadinimas. Buvo manoma, kad kurortas bus prašmatnus ir kupinas įvairių naujovių. Statybos tęsėsi jau ilgiau nei dvejus metus, daug kas iš vietinių gyventojų tenai dirbo. Robė galėjo įsivaizduoti, kas ten atsiras, – vienas iš tų didžiulių amerikietiškų kurortų su baseinais ir teniso kortais, kur poilsiautojai galės žaisti ir gerti savo daikirį**, visai nesusidurdami su tikruoju šalies gyvenimu.

„Įdomu, kokios ypatingos aplinkybės galėjo priversti juos skristi tokiu oru?“ – pagalvojo Robė. Ji pastebėjo, kaip už kabinos stiklo su palengvėjimu atsiduso pilotas, pagaliau nutupdęs sraigtasparnį ant šlapio paplūdimio smėlio.

Žmogus, apsirengęs kombinezonu, nušoko žemėn ir atvėrė dideles šonines duris. Robę pasiekė nevilties kupini šūkavimai ispanų kalba. Manuelis, stovėjęs šalia, stumtelėjo ją.

Jiems buvo reikalingas gydytojas.

Du tamsiaodžiai iš sraigtasparnio ėjo link jos; jie nešė kūną, nerodantį gyvybės ženklų. O trečias, baltasis, lojančiu balsu šūkavo

* Sraigtasparnio modelis, pavadintas konstruktoriaus pavarde.

** Romo ir citrinų sulčių kokteilis.

komandas. Jis buvo apsivilkęs geltonu lietpalčiu, o iš po beisbolo kepurės su *Mets* komandos emblema stirksojo raudoni plaukai.

– Ar čia yra gydytojas? – paklausė jis pribėgusios Robės.

– Aš esu gydytoja Karter, – atsakė ji.

Lietus sunkiais lašais daužė jos galvą ir pečius. Raudonplaukis nepatenkintu žvilgsniu nudelbė Robę. Ji buvo apsirengusi aukščiau kelių nurėžtais džinsais ir sportiniais marškinėliais su plonomis petnešėlėmis. Ant kaklo kabojo stetoskopas, kurio galvutė buvo aprūdijusi nuo druskingo oro.

– Edas Redžis, – prisistatė jis. – Mes turime sunkų ligonį.

– Tada jums geriau nugabenti jį į San Chosė, – patarė ji. – San Chosė juk sostinė, o skristi vos dvidešimt minučių.

– Mes taip ir padarytume, bet tokiu oru bus sunku perskristi per kalnus. Teks jį gydyti čia.

Robė ėjo šalia sužeistojo, kol jį nešė į ligoninę. Jis buvo visai jaunas, ne daugiau kaip aštuoniolikos metų. Pakėlusi krauju permirkusius marškinius, ji pamatė gilią plėštinę žaizdą išilgai peties ir tokią pat ant kojos.

– Kas jam atsitiko?

– Nelaimingas atsitikimas statybose, – išrėkė Edas. – Jis pargriuvo ir jį užkabino buldozeris.

Vaikinukas buvo be sąmonės, išblyškęs, jį krėtė drebulys.

Prie ryškiai žalių ligoninės durų stovėjo Manuelis ir mojavo jiems ranka. Sužeistąjį įnešė vidun ir paguldė ant stalo priimamojo centre. Manuelis užsiėmė kraujo perpylimu, o Robė, nukreipusi šviesą į vaikiną, pasilenkė ties juo, norėdama apžiūrėti žaizdas. Ji iš karto suprato, kad reikalai prasti. Greičiausiai jis neišgyvens.

Gili plėštinė žaizda leidosi nuo raktikaulio link liemens, jos pakraščiuose kabėjo atplyšę raumenų skutai. Petys iškrypęs iš vietos ir apsinuoginę blyškūs kaulai. Antras plėšimas ėjo per atraminius klubo raumenis ir buvo toks gilus, kad buvo galima stebėti klubo arterijos pulsaciją. Pirmas Robės įspūdis buvo toks, kad koją perskrodė.

– Papasakokite man dar kartą, kaip tai atsitiko, – kreipėsi ji į Edą.

– Aš pats nemačiau, – atsakė jis. – Man pasakė, kad jį užkabino buldozeris.

– Tai panašu į grobuonies užpuolimą, – pasakė Robė, tyrinėdama žaizdą. Kaip dauguma skubios pagalbos gydytojų, ji puikiai atsiminė visus pacientus, perėjusius per jos rankas per daugelį metų. Ji prisiminė du gyvūnų užpuolimo atvejus. Pirmas – buvo dvimetis mažylis, kurį užpuolė rotveilerių veislės šuo. Antras – įkaušęs cirko tarnautojas, nukentėjęs per susirėmimą su bengališkuoju tigru. Abiem atvejais sužalojimai buvo panašūs. Žaizdos, padarytos plėšrūno, gana charakteringos.

– Grobuonies? – ištarė Edas, aplaižęs lūpas. – Na ne, patikėkite, tai buvo buldozeris. – Jis perbraukė liežuviu per lūpas, aiškiai nervindamasis, lyg būtų padaręs ką nors blogo. Robė nesuprato, kodėl: jeigu jie samdė statybose neapmokytus vietinius darbininkus, tai nelaimingas atsitikimas jiems neturėjo būti kažkuo ypatingas.

– Praplausime? – paklausė Manuelis.

– Taip, – atsakė Robė. – Tiktai iš pradžių padaryk jam blokadą.

Ji pasilenkė ties pacientu ir pirštų galiukais apčiupinėjo žaizdą. Jeigu jį užkabino buldozeris, į žaizdą turėjo patekti purvo. Bet ten nieko nebuvo, išskyrus slidžias gleivėtas putas. Ir iš žaizdos sklido kažkoks keistas tvaikas, atsiduodantis puvėsiais. Mirties ir irimo kvapas. Niekada anksčiau jai neteko susidurti su tokiu kvapu.

– Kada tai įvyko?

– Prieš valandą.

Ji vėl atkreipė dėmesį į tai, kad Edas Redžis buvo pernelyg įsitempęs. Jis aiškiai priklausė neramių, nervingų žmonių tipui. Ir visai nebuvo panašus į statybos darbų vykdytoją. Greičiausiai, galėjo būti iš administracijos. Ir aiškiai jautėsi kaip nesavas.

Robės Karter mintys vėl grįžo prie žaizdų. Šiaip ar taip, sužeidimai nepriminė mechaninės traumos. Nebuvo nei užteršimo purvu,

nei audinių sutrynimo žymių, būdingų bet kuriai traumai – tiek nelaimingam atsitikimui, tiek avarijai. Šiuo atveju buvo tik sudraskyta oda ant peties ir klubo.

Iš tikrųjų, panašu, kad jį užpuolė kažkoks žvėris. Kita vertus, ant didesnės kūno dalies nebuvo jokių žymių, kas neįprasta esant gyvūno užpuolimui. Ji vėl apžiūrėjo galvą, rankas, plaštakas.

Plaštakos.

Žvilgtelėjus į jo plaštakas jai pašiurpo oda. Abu delnai buvo nusėti smulkiomis plėštinėmis žaizdelėmis, o riešai ir dilbiai nusėti mėlynėmis. Ji dirbo Čikagoje pakankamai ilgai, kad suprastų, ką tai reiškia.

– Ką gi, – pasakė ji. – Palaukite už durų.

– Kodėl? – sunerimęs paklausė Edas. Jis buvo nepatenkintas.

– Jūs norite, kad aš jam padėčiau, ar ne? – Su tais žodžiais Robė išstūmė Edą iš kabineto ir uždarė duris prieš jo nosį. Ji negalėjo suprasti, kas vyksta, bet visa tai jai nepatiko.

– Man toliau plauti? – neryžtingai pasiteiravo Manuelis.

– Taip, – atsakė Robė. Ji išsiėmė savo mažą automatinį fotoaparatą *Olympus* ir priderinusi apšvietimą padarė keletą momentinių žaizdos nuotraukų. „Iš tikrųjų panašu į įkandimus“, – pagalvojo ji. Tuo metu ligonis sudejavo, atidėjusi fotoaparatą Robė pasilenkė prie jo.

Jis krutino lūpas, sunkiai judindamas sutinusį liežuvį.

– *Raptor*, – ištarė jis. – *Lo sa raptor.*

Išgirdęs tuos žodžius, Manuelis sustingo ir pasibaisėjęs atšoko.

– Ką tai reiškia? – paklausė Robė.

– Aš nežinau, daktare, – Manuelis palingavo galva. – *„Lo sa raptor“ – no es espanol.*

– Argi? – Jai pasirodė, kad žodžiai buvo ispaniški. – Nagi, plauk toliau.

– Ne, daktare, – Manuelis susiraukė. – Siaubingas dvokas, – ir jis persižegnojo.

Robė vėl pažvelgė į slidžias putas, dengiančias žaizdą. Pačiupinėjo jas, lengvai patrynė tarp pirštų. Putos labai priminė seiles.

Sužeistojo lūpos vėl sukrutėjo.

– *Raptor*, – sušnibždėjo jis.

– Jam įkando, – su siaubu ištarė Manuelis.

– Kas įkando?

– *Raptor.*

– Kas yra *raptor*?

– Tai *hupia.*

Robė paniuro. Kostarikiečiai nepasižymėjo ypatingu prietaringumu, bet apie *hupia* ji girdėjo kaime ir anksčiau. Kaimiečiai kalbėjo, kad tai naktinės šmėklos, beveidžiai vampyrai, grobiantys vaikus. Pagal legendą, jie anksčiau gyveno Kosta Rikos kalnuose, o dabar apsigyveno pakrantės salose.

Manuelis traukėsi atbulas, kažką murmėdamas ir žegnodamasis.

– Tas kvapas toks neįprastas, – murmėjo jis. – Žinoma, tai *hupia.*

Robė jau ruošėsi liepti jam grįžti į vietą ir tęsti darbą, bet staiga jaunuolis atmerkė akis ir atsisėdo ant stalo. Manuelis iš siaubo suspigo. Sužeistasis dejuodamas sukiojo galvą žiūrėdamas išsprogusiomis akimis, po to iš burnos jam fontanu ištryško kruvini vėmalai. Jį tuojau ėmė purtyti traukuliai, kūnas mėšlungiškai raitėsi. Robė pabandė jį sulaikyti, bet konvulsijų tampomas kūnas tėškėsi nuo stalo ant cementinių grindų. Jis vėl susivėmė. Visur telkšojo kraujas.

– Kas čia vyksta, velniai griebtų? – subliuvo Edas atplėšdamas duris, bet išvydęs kraują nusisuko, prispaudęs ranką prie burnos.

Robė nutvėrė mentelę, kad įkištų tarp sukąstų jaunuolio dantų. Nors jai ir pavyko, bet žinojo, kad išgelbėti jau neįmanoma. Jaunuolis trūktelėjo paskutinį kartą, po to suglebo ir nurimo.

Robė pasilenkė, norėdama atlikti dirbtinį kvėpavimą, bet puolęs prie jos Manuelis nutvėrė už pečių ir patraukė atgal.

– Ne, – riktelėjo jis. – *Hupia* pereis į tave.

– Manueli, dėl Dievo...

– Ne. – Jo akyse buvo įniršis. – Ne. Tu nesuprasi.

Robė žvilgtelėjo į gulintį ant grindų jaunuolį ir suprato, kad visa tai neturi prasmės, atgaivinti jo nepavyks. Manuelis pakvietė žmones

iš sraigtasparnio, kad pasiimtų kūną. Pasirodė Edas. Trindamas delnu lūpas, jis sumurmėjo:

– Aš žinau, jūs padarėte viską, ką galėjote.

Robė tylėdama stebėjo, kaip kūną įnešė į sraigtasparnį ir jis riaumodamas pakilo į dangų.

– Taip geriau, – ištarė Manuelis.

Robė galvojo apie jaunuolio rankas. Įpjovos ir mėlynės ant jų reiškė, kad vaikinas gynėsi. Ji buvo įsitikinusi, kad jis žuvo ne per nelaimingą atsitikimą statyboje; jį kažkas užpuolė, rankomis jis bandė apsiginti.

– Kur yra sala, iš kurios jie atskrido? – paklausė Robė.

– Vandenyne, maždaug už šimto šešiasdešimt ar dviejų šimtų kilometrų nuo kranto.

– Kurortui toloka.

Manuelis stebėjo sraigtasparnį.

– Tikiuosi, kad jie niekada nebegrįš.

„Na, ką gi, – pagalvojo ji, – nors turiu nuotraukas." Bet pasisukusi į stalą pamatė, kad fotoaparatas dingo.

Kiek vėliau lietus pagaliau liovėsi. Likusi viena savo miegamajame, esančiame ligoninės vakarinėje dalyje, Robė įniko vartyti savo senutį, nutrintu popieriniu viršeliu ispanų kalbos žodyną. Jaunuolis ištarė *raptor*, ir nežiūrint Manuelio protestų, ji įtarė, kad tas žodis turėtų būti ispaniškas. Žinoma, rado jį žodyne. Jis reiškė „vagis", „grobikas". Tai ją kiek suglumino. Jo prasmė buvo įtartinai arti žodžio *hupia* reikšmės. Žinoma, ji netikėjo tais prietarais. Kokia šmėkla galėtų taip sužaloti rankas? Ką bandė jai pasakyti jaunuolis?

Iš gretimo kambario pasigirdo dejonė, ten gulėjo viena iš kaimo moterų, laukdama gimdymo. Ją prižiūrėjo Elena Mardes, vietinė akušerė. Robė užėjo pas jas ir gestu pasišaukė Eleną.

– Elena...

– *Si*, daktare?

– Ar žinai, kas yra *raptor*?

Žilaplaukė, energinga, nepaisant šešiasdešimties metų naštos, Elena buvo logiškai mąstantis ir praktiškas žmogus. Žvelgdama į naktinį dangų, ji paniuro ir ištarė:

– *Raptor*?

– Taip. Ar žinai šitą žodį?

– *Si*, – linktelėjo Elena. – Tai reiškia... žmogų, kuris ateina naktį ir nusineša vaiką.

– Vaikų grobikas?

– Taip.

– *Hupia*?

Elenos veidas pasikeitė:

– Nekalbėkite taip, daktare.

– Kodėl?

– Nereikia dabar minėti *hupia*, – tvirtai nukirto Elena, linktelėjusi į tą pusę, iš kur sklido gimdyvės dejonės. – Neprotinga ištarti šitą žodį dabar.

– Ar tas grobikas kandžioja ir raižo savo aukas?

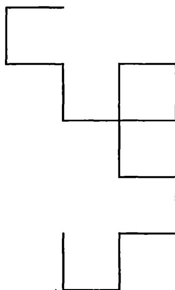
– Kandžioja ir raižo? – Elena prisimerkė. – Ne, daktare. Nieko tokio jis nedaro. Tai žmogus, kuris nusineša naujagimius. – Pokalbis Eleną aiškiai nervino ir jai norėjosi kuo greičiau jį užbaigti. Ji nuėjo link palatos. – Daktare, aš jus pakviesiu, kai prasidės gimdymas. Manau, liko valanda ar dvi.

Robė pažvelgė į žvaigždes, pasiklausė taikaus mūšos ošimo, sklindančio nuo vandenyno. Tamsoje ryškiai išsiskyrė žvejų valčių, išmetusių inkarus netoli kranto, siluetai. Viskas buvo taip taiku ir kasdieniška, kad visi tie pokalbiai apie vampyrus ir pagrobtus vaikus jai pasirodė kvaili.

Grįžusi į savo kambarį, prisiminė, kad Manuelis tvirtino, jog tas žodis ne ispaniškas.

Iš smalsumo ji nusprendė žvilgtelėti į mažytį anglišką žodyną ir, savo nuostabai, rado ten šį žodį: *raptor* – daikt. [sud. iš lot. *raptor* – plėšikas, pranc. – *raptus*]: plėšrus paukštis.

PIRMAS PRIARTĖJIMAS

Iš pradžių trupmeninė dimensijos kreivė praktiškai neleidžia įsivaizduoti to matematinio modelio, kurį turi apibūdinti, struktūros.

Janas Malkolmas

Beveik rojus

Maikas Baumenas, žvaliai švilpaudamas, vairavo savo *Land Rover* per Kapo Blanko biologinį draustinį, nusidriekusį vakarinėje Kosta Rikos pakrantėje. Buvo puikus liepos rytas. Kelias, kiek užmatė akys, buvo vaizdingas ir sukosi stačių kalnų pakraščiu, iš kur buvo galima apžvelgti ir džiungles, ir žydrą Ramiojo vandenyno paviršių. Kelionės vadovuose buvo rašoma, kad Kapo Blankas – tai neliesta, pirmykštė gamta, beveik rojus. Stebėdamas visa tai, Baumenas jautė, kad dabar jo atostogos pagaliau susitvarkys.

Baumenas, trisdešimt šešerių metų nekilnojamojo turto agentas iš Dalaso, atvažiavo į Kosta Riką su žmona ir dukra praleisti dvi savaites atostogų. Ta idėja priklausė žmonai. Ištisas savaites Elin tarškėjo jam apie nuostabius Kosta Rikos nacionalinius parkus ir apie tai, kaip naudinga Tinai juos pamatyti. O paskui, kai jie pagaliau atvyko, paaiškėjo, kad Elin užsirašiusi pas plastinės chirurgijos specialistą San Chosė. Tada Maikas Baumenas pirmą kartą išgirdo apie puikias ir nebrangias plastines operacijas, kurias atlieka Kosta Rikoje, prabangiose privačiose klinikose San Chosė.

Žinoma, įsiplieskė nemenkas skandalas. Maikas jautė, kad jam pamelavo, o taip iš tikrųjų ir buvo. Jis buvo užsispyręs plastinių operacijų priešininkas. Tiesiog juokinga, Elin tik trisdešimt, ji graži moteris. Nepraėjo nei dešimt metų nuo to laiko, kai ją, paskutinio kurso studentę, išrinko išleistuvių vakaro karaliene Raise. Bet Elin palaipsniui neteko pasitikėjimo savimi, tapo suirzusi. Sprendžiant iš visko, paskutiniuosius keletą metų ją labiausiai jaudino grožio praradimas.

Grožio – ir, vadinasi, visko pasaulyje.

Land Rover įveikė gilią balą, taškydamas purvus. Šalia sėdėjusi Elin paklausė:

– Maikai, tu įsitikinęs, kad mes važiuojame teisinga kryptimi? Per keletą valandų nesutikome nei vieno žmogaus.

– Prieš penkiolika minučių pravažiavo mašina, – priminė jis. – Prisimeni, tokia žydra.

– Ji nuvažiavo priešinga kryptimi.

– Brangioji, juk svajojai apie ištuštėjusį paplūdimį, – tarė jis, – tu jį turėsi.

Elin abejodama palingavo galva:

– Norėčiau tikėti.

– Taip, tėti, ir aš norėčiau, – nuo galinės sėdynės atsiliepė Kristina. Jai buvo aštuoneri.

– Tikėkite manimi, aš žinau. – Kurį laiką jis vairavo automobilį tylėdamas. – Čia žavinga, tiesa? Pažvelkite, koks vaizdas. Nuostabu!

– Aha, normaliai, – burbtelėjo Tina.

Elin išsitraukė pudrinę ir pasižiūrėjo į veidrodį, lengvai tapšnodama pirštais poakius. Atsidususi ji padėjo jį atgal.

Kelias leidosi nuokalnėn, ir Maikas sutelkė dėmesį į vairavimą. Staiga per kelią perbėgo kažkas juodas, ir Tina sušuko:

– Žiūrėkite! Žiūrėkite!

Gyvūnas greitai pradingo džiunglėse.

– Kas ten buvo? – paklausė Elin. – Beždžionė?

– Galbūt voverinė beždžionė, – spėjo Baumenas.

– Ar galiu ją užrašyti? – paklausė Tina, išsiimdama pieštuką. Užklasiniam darbui jai reikėjo sudaryti visų kelionės metu matytų gyvūnų sąrašą.

– Nežinau, – netvirtai pasakė Maikas.

Tina peržiūrėjo kelionės vadovo paveikslėlius.

– Vargu ar ten voverinė beždžionė, – pratarė ji.

– Greičiausiai vėl staugūnas. – Šios kelionės metu jie jau matė keletą beždžionių staugūnų.

– Klausykite, – tęsė pralinksmėjusi Tina, – šioje knygutėje rašoma, kad „Kapo Blanko pakrantėje gyvena įvairūs gyvūnai, tarp jų: staugūnai, baltaveidės beždžionės, tripirščiai tinginiai ir šarvuočiai." Kaip manai, tėti, ar mes pamatysim tripirštį tinginį?

– Būtinai pamatysime.

– Tiesa?

– Pažvelk į veidrodį.

– Labai šmaikštu, tėti.

Kelias per džiungles leidosi prie vandenyno.

Maikas Baumenas pasijuto tikru didvyriu, kai jie pagaliau pasiekė visiškai tuščią paplūdimį, juosiantį vandenyną trijų kilometrų balto smėlio pusmėnuliu. Jis pastatė automobilį palmių šešėlyje ir išėmė paketus su maistu. Elin užsivilko maudymosi kostiumėlį ir atsiduso:

– Viešpatie, kaip man atsikratyti svorio?

– Širdele, tu atrodai puikiai. – Iš tikrųjų ji atrodė jam pernelyg liesa, bet vyras jau seniai išmoko nekalbėti apie tai.

Tina jau bėgo palei krantą.

– Nepamiršk užsidėti panamos, – šūktelėjo jai iš paskos Elin.

– Paskui, – neatsisukdama atsiliepė Tina. – Aš noriu pažiūrėti, ar čia yra tripirščių.

Elin Baumen apžvelgė paplūdimį, medžius.

– Tu manai, jai nieko nenutiks?

– Širdele, čia per kilometrą aplink nėra nei vieno gyvo padaro, – atsakė Maikas.

– O gyvatės?

– Dėl Dievo, – tarė Maikas, – čia nėra gyvačių.

– Bet gali būti...

– Širdele, – tvirtai tarė jis, – gyvatės yra šaltakraujės. Reptilijos. Jos negali palaikyti pastovios kūno temperatūros. Ant smėlio daugiau nei trisdešimt. Jeigu gyvatė iššliauš ant jo, ji paprasčiausiai iškeps. Patikėk manimi. Ant kranto nėra gyvačių. – Maikas pažvelgė į tolyn bėgančią dukrą, tamsią dėmelę ant balto smėlio. – Paleiskim ją. Tegu mėgaujasi.

Jis apkabino žmoną per liemenį.

Tina bėgo, kol turėjo jėgų. Po to griuvo ant smėlio ir džiūgaudama nusirideno prie pat vandens. Vandenynas buvo šiltas, ir beveik nebuvo bangų. Mergaitė truputį pasėdėjo, atgaudama kvapą, ir atsisuko į tėvus ir automobilį, kad pamatytų, ar toli nubėgo.

Mama mojavo jai ranka, kviesdama pas save. Tina žvaliai pamosavo jai, apsimesdama, kad nesupranta motinos gesto. Tina nenorėjo dėtis panamos. Ir ji neketino grįžti atgal ir vėl klausytis tų kalbų apie liesėjimą. Jai norėjosi likti čia ir galbūt pamatyti tinginį.

Prieš dvi dienas jau matė tinginį San Chosė zoologijos sode. Jis buvo žaismingas, visai kaip *Muppet Show* personažas, ir atrodė visai nekenksmingas. Bet kuriuo atveju, jis negali greitai judėti, ir Tina visada galės pabėgti nuo jo.

Mama vėl pakvietė ją, ir Tina nusprendė pasitraukti iš saulėkaitos prie vandens po palmės šešėliu. Šakos sviro virš susiraizgiusių mango brūzgynų, paversdamos beviltišku bet kokį bandymą prasibrauti į džiunglių gilumą. Mergaitė atsisėdo ant smėlio ir koja užkabino didžiulius mango lapus. Ji pastebėjo smėlyje daugybę paukščių pėdų. Kosta Rika garsėjo sparnuočiais. Kelionių vadovuose buvo rašoma, kad Kosta Rikoje įvairiausių rūšių paukščių triskart daugiau, negu visoje Amerikoje ir Kanadoje kartu paėmus.

Ji pamatė mažytes, vos įžiūrimas kažkokio paukščio pėdas. Kitos pėdos buvo stambesnės ir giliau įsispaudusios į smėlį. Tina tingiai žiūrėjo į jas, kai išgirdo kažkokį čirškėjimą, po to sekė šnaresys mango brūzgynuose.

Įdomu, ar gali taip čirškauti tinginiai? Tina buvo linkusi manyti, kad ne, bet nebuvo įsitikinusi. Tikriausiai čirškavo kažkoks jūros paukštis. Vėl išgirdusi šnaresį Tina apmirė ir ėmė laukti. Pagaliau pasirodė ir garsų šaltinis. Už keleto metrų nuo jos iš po mango šaknų išniro driežas ir įsispoksojo į mergaitę.

Tinai užgniaužė kvapą. Naujas gyvūnas jos sąrašui! Driežas atsistojo ant užpakalinių letenų, balansuodamas ant storos uodegos, ir neatitraukė akių nuo mergaitės. Tina pastebėjo, kad jis beveik trisde-

šimties centimetrų ūgio, tamsiai žalios spalvos su rudomis juostomis išilgai nugaros. Jo mažutės priekinės kojytės baigėsi mažais krutančiais piršteliais. Driežas, pakėlęs galvą, žiūrėjo į mergaitę.

„Koks simpatiškas, – pagalvojo Tina, – panašus į didelę salamandrą.“ Ji pakėlė ranką ir taip pat pakrutino pirštus.

Driežas neišsigando ir artėjo link Tinos eidamas ant užpakalinių kojų. Jis buvo ne didesnis už vištą ir, kaip višta, eidamas lingavo galva. Tina pamanė, kad tokį driežą galima laikyti namuose, kaip katę ar šunį.

Mergaitė pastebėjo, kad driežas palieka tripirštes pėdas, kurios atrodė visai kaip paukščio. Driežas priėjo arčiau. Tina stengėsi nejudėti, kad neišgąsdintų mažo žvėrelio. Ji buvo apstulbinta, kad driežas išdrįso prieiti prie jos taip arti, bet po to prisiminė, kad čia draustinis. Visi gyvūnai čia jaučiasi saugūs. Turbūt tas driežas prijaukintas. Gal jis laukė, kad Tina jį kuo nors pavaišins. Gaila, bet ji nieko neturėjo. Mergaitė lėtai ištiesė ranką rodydama, kad delne nieko neturi.

Driežas sustojo, pakėlė galvą ir kažką sučiauškėjo.

– Atleisk, – tarė Tina, – bet aš nieko neturiu.

Ir tuomet visiškai netikėtai driežas užšoko ant ištiestos rankos.

Tina pajuto, kaip maži driežo piršteliai drasko jos delną ir kaip nuo stebėtinai didelio gyvūno svorio svyra jos ranka.

O driežas tuo metu ėmė lipti aukštyn, bandydamas pasiekti veidą.

* * *

– Aš tiesiog noriu ją matyti, – pasakė Elin Baumen, merkdamasi nuo saulės. – Ir nieko daugiau. Tiktai matyti.

– Aš įsitikinęs, kad jai viskas gerai, – tarė Maikas, rausdamasis dėžutėje su maistu, kurią pasiėmė iš viešbučio. Ten buvo nekokios išvaizdos kepta višta ir kažkokie tešlainiai su mėsos įdaru. Vargu ar Elin ką nors valgys.

– O tu nebijai, kad ji išeis iš paplūdimio?

– Ne, brangioji, nebijau.

– Aš čia jaučiuosi nuo visko atitrūkusi.

– Maniau, kad būtent to ir norėjai.

– Norėjau.

– Tai kas yra?

– Tiesiog noriu ją matyti, štai ir viskas.

Ir tuomet iš tolo vėjas atnešė dukters balsą. Tai buvo veriantis klyksmas.

Puntarenasas

– Manau, ji pasijuto geriau, – pasakė daktaras Kruzas, nuleisdamas deguonies palatos, kurioje gulėjo mieganti Tina, plastikinę užuolaidą. Maikas Baumenas atsisėdo ant lovos šalia dukters. Jis laikė gydytoją Kruzą gana nuovokiu, angliškai jis kalbėjo be priekaištų – studijų Londone ir Baltimorės medicinos praktikos palikimas, o Santa Marijos klinika, šiuolaikinė ligoninė Puntarenase, buvo laikoma nepriekaištinga.

Vis dėlto Maikas Baumenas nervinosi. Jo dukra sunkiai serga, jie toli nuo namų, ir nuo to niekur nepasidėsi.

Kai ten, pakrantėje, Maikas nubėgo pas dukrą, mergaitė siaubingai šaukė. Visa jos kairioji ranka buvo kruvina ir nusėta smulkių didžiojo piršto pagalvėlės dydžio įkandimų. Ant rankos buvo kažkokios lipnios putos, panašios į seiles.

Pakrante jis nunešė dukrą į automobilį. Beveik iš karto mergaitės ranka ėmė raudonuoti ir tinti. Maikas negreit užmirš jų sugrįžimą į civilizaciją – tą beprotišką lėkimą, kai visur pravažiuojantis *Land Rover*, tai buksuodamas, tai vietoje slysdamas, skverbėsi tarp kalvų nuo purvo ištižusiu keliu.

Tina tuo metu šaukė iš baimės ir skausmo, o jos ranka vis raudo ir tino. Kai jie pasiekė parko ribas, tinimas jau buvo apėmęs kaklą ir mergaitei pasidarė sunku kvėpuoti.

– Dabar jai bus gerai? – paklausė Elin, žiūrėdama į dukrą pro deguonies palatos plėvelę.

– Tikiuosi, – atsakė daktaras Kruzas. – Aš suleidau jai dar vieną dozę steroidų, dabar kvėpavimas žymiai palengvėjo, o ir sutinimas nuslinko.

– O tie įkandimai... – pradėjo Maikas Baumenas.

– Kol kas mums nepasisekė jų identifikuoti, – pasakė daktaras. – Aš tokius įkandimus matau pirmąsyk. Bet galima pastebėti, kad jie nyksta. Jau dabar juos gana sunku įžiūrėti. Laimei, padariau keletą nuotraukų. Ir paėmiau tų lipnių seilių pavyzdžius – vieną analizei čia, kitą nusiųsti į San Chosė, o trečią mes išsaugosime užšaldytą, kad esant būtinybei panaudotume. Ar turite jos piešinį?

– Taip, – atsiliepė Maikas. Jis ištiesė daktarui eskizą, padarytą Tinos, kaip atsakymą į priėmimo kabinete jai užduotus klausimus.

– Šitas gyvūnas jai įkando? – paklausė daktaras, apžiūrėdamas į piešinį.

– Taip, – patvirtino Maikas. – Ji papasakojo, kad tai buvo žalias, vištos arba varnos dydžio driežas.

– Niekada nemačiau tokio driežo, – ištarė daktaras. – Jis pavaizduotas stovintis ant užpakalinių kojų.

– Teisingai, – patvirtino Maikas Baumenas, – Tina pasakė, kad driežas vaikščiojo ant užpakalinių kojų.

Daktaras Kruzas apsiniaukė. Jis įdėmiau pasižiūrėjo į piešinį.

– Aš ne specialistas. Paprašiau atvykti daktarą Gutjeresą. Jis yra biologinio Kararos draustinio, esančio kitoje įlankos pusėje, specialistas. Galbūt jis galės nustatyti, koks čia gyvūnas.

– O jis ne iš Kapo Blanko? – paklausė Baumenas. – Būtent ten ją sukandžiojo.

– Deja, ne, – atsakė Kruzas. – Kapo Blanke nėra pastovaus personalo, o paskutiniu laiku ten nedirbo nei vienas tyrinėtojas. Jūs tikriausiai būsite pirmieji žmonės, atvykę į šią pakrantę per keletą mėnesių. Bet aš manau, kad jūs įsitikinsite daktaro Gutjereso kompetencija.

Daktaras Gutjeresas pasirodė esąs barzdotas vyriškis su šortais ir chaki spalvos marškiniais. Kad ir kaip būtų keista, jis buvo amerikietis. Jį pristatė Baumenams, o jis atsakė jiems su lengvu pietietišku akcentu.

– Sveiki, ponai Baumenai, malonu susipažinti.

Gutjeresas paaiškino, kad yra biologas praktikas iš Jeilio universiteto ir paskutinius penkerius metus dirba Kosta Rikoje. Martis Gutjeresas kruopščiai apžiūrėjo Tiną, atsargiai palietė jos ranką, tirdamas įkandimų žymes mažučiu žibintuvėliu ir matuodamas jas kišenine liniuote. Po to jis atsitraukė, linksėdamas pats sau, lyg būtų pasidaręs aiškiau. Jis atidžiai apžiūrėjo polaroidines nuotraukas ir uždavė daktarui Kruzui keletą klausimų apie seiles. Šis atsakė, kad jos dar tiriamos laboratorijoje.

Pagaliau mokslininkas pasisuko į Maiką Baumeną ir jo žmoną, kurie įsitempę laukė rezultato.

– Manau, kad Tinai viskas bus gerai.

– Aš tik noriu patikslinti kai kurias detales, – tęsė jis, kažką užsirašinėdamas aiškiu braižu. – Jūsų duktė sako, kad ją sukandžiojo žalias driežas apie trisdešimties centimetrų aukščio, vaikščiojantis ant užpakalinių letenų?

– Taip, viskas teisingai.

– Ar driežas skleidė kažkokius garsus?

– Tina pasakė, kad jis čirškė arba cypsėjo.

– Panašiai kaip pelė?

– Taip.

– Na, tokiu atveju, – tarė daktaras Gutjeresas, – man šitas driežas pažįstamas.

Jis paaiškino, kad iš šešių tūkstančių pasaulyje egzistuojančių driežų rūšių tik truputį daugiau negu tuzinas vaikščioja pakilę į vertikalią padėtį. Ir tiktai keturios jų rūšys gyvena Lotynų Amerikoje. Sprendžiant iš spalvos, šitas driežas gali priklausyti tik vienai iš šių keturių rūšių.

– Aš įsitikinęs, kad tai buvo *Basiliscus amoratus*, basiliskas – dryžuotas driežas, kuris veisiasi čia, Kosta Rikoje, ir dar Hondūre. Tokio ant užpakalinių kojų stovinčio driežo ūgis kai kada siekia ir trisdešimt centimetrų.

– O jie nuodingi?

– Ne, ponia Baumen. Jie visiškai nekenksmingi. – Gutjeresas paaiškino, kad Tinos ranka ištino dėl alerginės reakcijos. – Medicininės statistikos duomenimis, keturiolika procentų žmonių yra alergiški reptilijoms, – pridūrė jis. – Sprendžiant iš visko, tai pasakytina ir apie jūsų dukrą.

– Ji šaukė. Ji sakė, kad labai skaudėjo.

– Tikriausiai taip ir buvo, – sutiko Gutjeresas. – Reptilijų seilėse yra seratomino, kuris sukelia stiprų skausmą. – Jis kreipėsi į Kruzą:

– Ar suleidus antihistamininius vaistus spaudimas sumažėjo?

– Taip, – atsakė Kruzas, – ir labai greitai.

– Seratominas, – nutarė Gutjeresas, – be jokių abejonių.

Elin Baumen vis dar abejojo.

– Kodėl tas driežas apskritai jai įkando?

– Driežų įkandimai – labai paplitęs reiškinys, – paaiškino Gutjeresas. – Zoologijos sodų tarnautojai nuolat kandžiojami. Šiomis dienomis man pasakojo, kad Amaloje driežas sukandžiojo vaikutį lopšyje, tai įvyko už šimto kilometrų nuo tos vietos, kur jūs buvote. Taip atsitinka. Tiesa, man vis dar neaišku, kodėl jūsų duktė taip smarkiai sukandžiota? Ką ji veikė tuo metu?

– Nieko. Ji pasakė, kad sėdėjo labai ramiai, nes bijojo pabaidyti tą driežą.

– Sėdėjo labai ramiai, – pakartojo Gutjeresas niaukdamasis. Jis palingavo galva. – Hm, ką gi. Vargu ar aš galėsiu tiksliai pavaizduoti, kas įvyko. Laukinių gyvūnų elgesio neįmanoma nuspėti.

– O tos putotos seilės ant jos rankos? – nerimo Elin. – Man iš galvos neišeina mintis apie pasiutligę.

– Ne, ne, – nuramino ją daktaras Gutjeresas. – Reptilijos neplatina pasiutligės. Jūsų dukrai pasireiškė alerginė reakcija į basilisko įkandimą. Ir nieko rimtesnio.

Po to Maikas Baumenas parodė Gutjeresui paveikslėlį, kurį nupiešė Tina.

– Jį galima palaikyti basilisko atvaizdu, – tarė jis. – Suprantama, čia ne viskas tikslu. Kaklas per daug ilgas, o užpakalinės kojos

nupieštos su trimis pirštais vietoj penkių. Uodega stora ir per daug užriesta. Bet, apskritai paėmus, tai pakankamai panašus tos driežų rūšies, apie kurią mes kalbėjome, atvaizdas.

– Tina pabrėžė, kad jo kaklas buvo labai ilgas, – spyrėsi Elin Baumen, – ir sakė, kad ant kojų buvo po tris pirštus.

– Tina gana pastabi, – pridūrė Maikas Baumenas.

– Aš tuo neabejoju, – šypsodamasis pasakė Gutjeresas. – Bet vis dėlto manau, kad ją sukandžiojo paprastas *Basiliscus amoratus*, o jai pasireiškė stipri herpinė reakcija. Pritaikius vaistus, alergija praeina per dvylika valandų. Ryte jūsų mergaitė bus sveika.

* * *

Santa Marijos klinikos cokoliniame aukšte įsikūrusią ir šiuolaikine įranga aprūpintą laboratoriją pasiekė žinia apie tai, kad daktaras Gutjeresas gyvūną, sukandžiojusį amerikiečių vaiką, identifikavo kaip nekenksmingą basiliską. Tuoj pat seilių analizė buvo atidėta, nors pirminis frakcionavimas parodė keletą baltymų su itin dideliu molekuliniu svoriu ir nežinomu biologiniu poveikiu. Naktį budėjęs laborantas buvo labai užsiėmęs, todėl seilių pavyzdžius jis padėjo į šaldytuvą.

Kitą rytą jį pakeitęs laborantas kaip paprastai tikrino analizių pavyzdžius, kurie priklausė išrašomiems ligoniams. Pamatęs, kad Kristiną Baumen tą rytą išrašo, jis buvo beišmetąs seilių pavyzdžius, bet paskutinę minutę pastebėjo ant vieno iš jų raudoną etiketę, reiškusią, kad šitas pavyzdys turi būti perduotas San Chosė universiteto laboratorijai. Tada jis ištraukė mėgintuvėlį su seilėmis iš šiukšlių dėžės ir nusiuntė jį pagal paskyrimą.

* * *

– Na, padėkok gydytojui, – patarė Elin Baumen, lengvai stumtelėjusi dukterį priekin.

– Ačiū, daktare Kruzai. Šiandien aš jaučiuosi daug geriau. – Tina paspaudė jam ranką ir pasakė: – Šiandien jūs su kitais marškiniais.

Akimirką jis atrodė sutrikęs, po to nusišypsojo:

– Tu teisi, Tina. Jeigu aš visą naktį dirbu ligoninėje, tai ryte pasikeičiu marškinius.

– O kaklaraiščio nekeičiate?

– Ne, tiktai marškinius.

– Maikas jums sakė, kad ji pastabi, – priminė Elin.

– Aš jau matau. – Gydytojas Kruzas nusišypsojo ir patapšnojo mergaitei per petį. – Linkiu tau gerai praleisti likusias atostogas Kosta Rikoje.

– Ačiū.

Baumenai jau ruošėsi išeiti, kai daktaras Kruzas paklausė:

– Tiesa, Tina, ar tu prisimeni driežą, kuris tave sukandžiojo?

– Aha.

– Ar pameni jo letenas?

– Taip.

– Ar buvo ant jų pirštai?

– Taip.

– Kiek jų buvo?

– Trys.

– Iš kur tu žinai?

– Žinau, nes mačiau, – pasakė Tina. – Juk visi paukščiai paliko paplūdimyje ant smėlio tripirščius pėdsakus, štai tokius. – Ji pakėlė ranką su trimis plačiai išskėstais pirštais. – Ir to driežo pėdos buvo tokios pačios.

– Driežo pėdos buvo kaip paukščio?

– Aha, – patvirtino Tina, – ir eisena buvo kaip paukščio, ir galvą judino aukštyn žemyn.

Mergaitė žengė keletą žingsnių kinkuodama galvą, tarsi mėgdžiotų.

Po Baumenų išvykimo Kruzas nusprendė perduoti šį pokalbį Gutjeresui į biologinę stotį.

– Turiu prisipažinti, kad mergaitės pasakojimas stebina, – pasakė Gutjeresas. – Aš šį tą patikrinau. Ir dabar jau nesu įsitikinęs, kad ją sukandžiojo basiliskas. Visai neįsitikinęs.

– O kas tai galėjo būti?

– Na, aš dabar nesiskubinčiau kurti hipotezių. Tiesa, ar girdėjote apie dar kokius nors driežo įkandimo atvejus jūsų ligoninėje?

– Ne.

– Mano drauge, jeigu išgirsite, praneškite man.

Pakrantė

Martis Gutjeresas sėdėjo ant kranto netoli mango brūzgynų ir stebėjo, kaip vakarinė saulė leidžiasi vis žemiau, kol nesuspindėjo nelygiomis linijomis ant įlankos vandens paviršiaus, o jos spinduliai neįsigavo po palmėmis. Tai buvo Kapo Blanko paplūdimys. Jis sėdėjo, kol tik sugebėjo ką nors žiūrėti netoli nuo tos vietos, kur prieš dvi dienas buvo ta amerikietė mergaitė.

Nors tai, ką Gutjeresas kalbėjo Baumenams apie dažnus driežų įkandimus, buvo tiesa, jam niekada neteko girdėti, kad kažką būtų apkandžiojęs basiliskas. Ir tuo labiau apie tai, kad po driežo įkandimo kažkas būtų atsidūręs ligoninėje. Be to, įkandimų plotas buvo kur kas didesnis, nei basilisko įkandimų. Tada grįžęs į Kararos biologinę stotį, jis žvilgtelėjo į mažytę mokslinę biblioteką, bet nerado nieko apie basiliskų įkandimus. Po to jis pasitikrino Tarptautinėje kompiuterinėje duomenų bazėje. Ir vėl nerado jokios informacijos apie basiliskų įkandimus, nei apie hospitalizaciją dėl šių įkandimų.

Tada jis kreipėsi į medicininės tarnybos viršininką Amaloje ir šis patvirtino, kad devynių dienų naujagimiui, miegojusiam savo lovutėje, įkando į koją gyvūnas, kurį jo bobutė, vienintelė įvykio liudininkė, pavadino driežu. Vėliau koja sutino ir kūdikis vos nenumirė. Senutė pranešė, kad driežas buvo žalias su rudomis juostomis. Driežas suspėjo įkąsti kūdikiui keletą kartų, kol toji moteris gyvūno nenuvijo.

– Keista, – nusistebėjo Gutjeresas.

– Nieko keisto, įprastas dalykas, – atsakė jam medicininės tarnybos viršininkas ir pridūrė, kad girdėjo apie kitus įkandimo atvejus. Vaskese, kaimyniniame pakrantės kaime, taip pat buvo apkandžiotas miegantis kūdikis. Ir dar vienas Puerto Sortere. Visi šie atvejai

užfiksuoti per paskutinius du mėnesius. Ir kiekvieną kartą aukomis tapdavo miegantys vaikai arba kūdikiai.

Tos naujos detalės, susidedančios į vieną aiškų paveikslą, pakišo Gutjeresui mintį, kad kalba eina apie iki tol nežinomą driežų rūšį. Nenuostabu, kad tai atsitiko Kosta Rikoje. Tai šalis, savo siauriausioje vietoje vos siekianti šimtą dvidešimt kilometrų, dydžiu mažesnė nei Meino* valstija. Nežiūrint nedidelės erdvės, Kosta Rika pasižymi nuostabia gyvenamųjų vietų įvairove: dvi pakrantės – Atlanto ir Ramiojo vandenyno, keturios atskiros kalnų sistemos, turinčios daugiau nei trijų su puse tūkstančių metrų viršukalnes ir veikiančius vulkanus, tropinės džiunglės, miškai, vidutinio klimato zonos, klampios pelkės ir bevaisės dykumos. Tokia ekologinė įvairovė nulemia stulbinamą augalų ir gyvūnų pasaulio įvairovę. Kosta Rikoje trigubai daugiau paukščių rūšių, nei visoje Šiaurės Amerikoje. Daugiau nei tūkstantis orchidėjų veislių. Daugiau kaip penki tūkstančiai vabzdžių rūšių.

Tose vietose nuolat atsiranda naujų rūšių. Panašūs atradimai paskutiniu metu padažnėjo dėl labai liūdnos priežasties. Kosta Rika praranda savo miškus, o džiunglių gyventojai, netekę natūralios aplinkos, keliasi į kitas zonas, kartu kartais keisdami ir savo elgesį.

Taigi, naujos rūšies pasirodymas buvo visai galimas dalykas. Greta džiaugsmo jis kėlė mokslininkams ir problemų, susijusių su galimu naujų ligų pasirodymu. Driežai buvo virusinių ligų nešiotojai, kai kuriomis galėjo užsikrėsti ir žmogus. Rimčiausia iš šių ligų buvo reptilijų encefalitas, panašus į miego ligą, kuria užsikrėsdavo žmonės ir gyvuliai. Gutjeresas jautė, kad jam būtina rasti tą naują driežą, idant išaiškintų galimus susirgimus.

Sėdėdamas ant kranto ir stebeilydamas į besileidžiančią saulę, jis atsiduso. Galbūt Tina Baumen matė naują gyvūną, o galbūt ir ne. Jis, Gutjeresas, tikrai jo nematė. Tą rytą jis užtaisė savo pneumatinį pistoletą strėlėmis su ligaminu ir kupinas vilčių išvyko į pakrantę. Bet diena praėjo tuščiai. Laikas grįžti, nes visai nesinorėjo tamsoje vairuoti automobilį tokiu pavojingu keliu.

* Viena iš pačių mažiausių JAV valstijų, jos plotas – 86 tūkst. km^2.

Gutjeresas atsistojo ir nupėdino per paplūdimį. Nuėjęs truputį į priekį, jis pastebėjo tamsų beždžionės staugūno siluetą, tipenantį mangų pelkės pakraščiu. Gutjeresas atsitraukė atgal, prie vandens. Jeigu jis sutiko vieną staugūną, tikriausiai gretimuose medžiuose slepiasi ir kiti. O staugūnai turėjo įprotį šlapintis ant neprašytų svečių.

Bet šis staugūnas, atrodo, buvo vienas. Jis ėjo lėtai, dažnai sustodamas ir pritūpdamas ant užpakalinių letenų. Kažką laikė dantyse. Priėjęs arčiau Gutjeresas pamatė, ką beždžionė ėda. Iš staugūno burnos karojo driežo uodega ir užpakalinės kojos. Netgi iš tolo ant žalio kūno matėsi rudos juostos.

Gutjeresas griuvo ant žemės ir nusitaikė. Pripratęs prie savo saugaus gyvenimo draustinyje staugūnas susidomėjęs spoksojo į žmogų. Jis nenubėgo net tada, kai pro šalį pralėkė pirmoji strėlė, nekliudžiusi jo. Kai antroji strėlė giliai įsmigo į jo klubą, staugūnas veriamai suklykė. Jo klyksme susimaišė pyktis ir nuostaba, paleidęs iš dantų savo maisto likučius gyvūnas puolė į džiungles.

Gutjeresas atsistojo ir priėjo prie tos vietos, iš kurios spruko staugūnas. Jis nesirūpino beždžione: raminamųjų dozė buvo tokia maža, kad galėjo sukelti tik galvos svaigimą keletui minučių. Jis jau svarstė apie tai, kaip pasielgti su savo netikėtu radiniu. Jis parašys preliminarią ataskaitą, o driežo liekanas, suprantama, reikės nusiųsti į Jungtines Valstijas galutinei identifikacijai. Bet kam jas siųsti? Edvardas H. Simpsonas, gerbiamas Kolumbijos universiteto Niujorke zoologijos profesorius, buvo pripažintas ekspertas. Elegantiškas pagyvenęs vyriškis su atgal sušukuotais žilais plaukais buvo pirmasis driežų klasifikavimo autoritetas visame pasaulyje. Martis buvo linkęs nusiųsti savo driežą būtent daktarui Simpsonui.

Niujorkas

Daktaras Ričardas Stounas, Kolumbijos universiteto Medicinos centro tropinių ligų laboratorijos (TLL) vedėjas, dažnai sakydavo,

kad laboratorijos pavadinimas asocijuojasi su kur kas stambesne įstaiga, negu jų kabinetukas. XX amžiaus pradžioje laboratorija užėmė visą ketvirtąjį Biomedicininių tyrimų centro aukštą. Tuo metu daugelio specialistų pastangos buvo nukreiptos kovai su tokiomis nelaimėmis, kaip geltonasis drugys, maliarija ir cholera. Dėl medicinos pasiekimų, taip pat dėl sėkmingų Nairobio ir San Paulo laboratorijų tyrimų TLL prarado savo buvusią reikšmę. Atitinkamai sumažėjo ir darbuotojų. Dabar čia nuolatos dirbo tik du laborantai, kurie dažniausiai atlikdavo Niujorko gyventojų, atvykusių iš užsienio, ligų diagnostiką. Tą rytą įprastą laboratorijos darbo rutiną sudrumstė neįprasto siuntinio atsiradimas.

– O, labai miela, – pasakė TLL laborantė, skaitydama muitininkų užrašą. – „Apkramtytas neatpažinto kostarikietiško driežo fragmentas." – Ji suraukė nosį. – Tai jums, daktare Stounai.

Ričardas Stounas priėjo arčiau apžiūrėti naujo mėginio.

– Ar jį pristatė iš Edo Simpsono laboratorijos?

– Taip, – patvirtino laborantė. – Tiktai nesuprantu, kodėl atsiuntė driežą mums?

– Man paskambino jo sekretorė, – paaiškino Stounas. – Simpsonas dabar vasaros ekspedicijoje Borneo, o kalba eina apie šio driežo platinamos užkrečiamos ligos galimybę, todėl paprašė mus žvilgterėti. Ką gi, pažiūrėsime, kas čia toks.

Prieš jį gulėjo maždaug dviejų litrų talpos baltas plastmasinis cilindras su metaliniais užraktais ir užsukamu dangteliu. Ant etiketės buvo užrašyta: „Tarptautiniai biologinių pavyzdžių pervežimai." Ant konteinerio taip pat buvo lipdukai ir perspėjantys užrašai keturiomis kalbomis, kad įtarūs muitininkai jo neatidarytų.

Sprendžiant iš visko – padėjo. Kai Ričardas Stounas įjungė galingą šviesą, pamatė, kad indas nepažeistas. Stounas įjungė traukos spintą, užsidėjo kaukę ir užsitraukė plastikines pirštines. Paskutiniu metu laboratorijoje identifikavo pavyzdžius, užkrėstus venesueliešku erkių drugiu, japonišku B encefalitu, beždžionių karštine, Langato ir Majaro virusais. Tada jis atsuko dangtelį.

Pasigirdo išeinančių dujų šnypštimas ir iš kaklelio pasirodė baltas dūmelis. Cilindras tapo tikrai ledinis. Viduje Stounas rado plastikinį užtrauktuku segamą paketą sumuštiniams, kuriame buvo kažkas žalia. Stounas patiesė ant stalo chirurginį audinį ir išpurtė ant jo paketo turinį. Su dusliu stuktelėjimu ant stalo nukrito šaldytos mėsos gabalas.

– Brr! – pasibjaurėjo laborantė. – Atrodo, lyg jį būtų pakramsnoję.

– Būtent, – patvirtino Stounas. – Ko jie iš mūsų nori?

Laborantė žvilgtelėjo į pridėtus dokumentus.

– Driežai apkandžiojo vietinius vaikus. Keliamas klausimas dėl šio driežo identifikavimo, taip pat reikia ištirti ligų plitimo galimybę įkandimo atveju. – Ji paėmė vaikišką piešinį, vaizduojantį driežą, su užrašu „TINA" viršuje. – Vienas vaikas nupiešė šį driežą.

Stounas žvilgtelėjo į piešinį.

– Vargu ar mes pasakysime ką nors konkretesnio apie rūšį, – ištarė jis, – bet mes lengvai galėsime išaiškinti ligas, jeigu mums pavyks gauti truputį kraujo iš to gabalo. Kaip jie vadina šį gyvūną?

– *Basiliscus amoratus* su genetine anomalija, pasireiškiančia tripirštiškumu, – perskaitė laborantė.

– Gerai, – tarstelėjo Stounas, – pradėsime. Kol jis atitirps, padarykite rentgeno nuotraukas ir nufotografuokite. Kai gausite kraujo, atlikite antikūnų tyrimus, kol negausite teigiamos reakcijos. Jeigu kils problemų – praneškite.

Dar iki pietų laboratorijoje buvo gautas atsakymas: driežo kraujas nerodo reakcijos su jokiu virusiniu ar bakteriniu antigenu. Tiriant toksiškumą, buvo gautas tik vienas teigiamas rezultatas: kraujas silpnai reagavo su Indijos karališkosios kobros nuodais. Tokia tarpusavio reakcija – gana paplitęs reiškinys tarp reptilijų, todėl daktaras Stounas nematė reikalo pranešti apie tai fakse, nusiųstame tą patį vakarą daktarui Martinui Gutjeresui.

Driežo identifikavimo problema niekas neužsiėmė; nusprendė palaukti daktaro Simpsono. Jis turėjo grįžti ne anksčiau nei po kelių savaičių, todėl sekretorė kreipėsi į TLL, prašydama išsaugoti driežo

fragmentą iki jo atvykimo. Daktaras Stounas sudėjo liekanas atgal į pa ketą su užtrauktuku ir įkišo į šaldytuvą.

* * *

Martinas Gutjeresas perskaitė faksą, gautą iš Kolumbijos universiteto Medicinos centro tropinių ligų laboratorijos. Jis buvo trumpas:

TYRIMO OBJEKTAS: *Basiliscus amoratus* su genetinėmis anomalijomis, gautas iš daktaro Simpsono biuro.

TIRIAMOJI MEDŽIAGA: užpakalinė apėsto gyvūno kūno dalis (?).

ATLIKTI TYRIMAI: rentgenas, mikroskopija, imunologiniai virusų testai, parazitinių ir bakterinių susirgimų tyrimai.

GAUTI DUOMENYS: Duotame *Basiliscus amoratus* egzemplioriuje nenustatyta histologinių arba imunologinių kokios nors žmogui perduodamos ligos požymių.

Parašas: dr. Ričardas A. Stounas, laboratorijos vedėjas.

* * *

Gauta žinia leido Gutjeresui padaryti dvi išvadas. Pirma, jo identifikuotas driežas yra basiliskas, tai patvirtino Kolumbijos universiteto mokslininkai. Antra, nenustatytos infekcinės ligos reiškia, kad neseni driežų sukandžiojimo atvejai nekelia rimto pavojaus Kosta Rikos gyventojų sveikatai. Priešingai, jis pajuto, kad buvo teisus iš pat pradžių: iš miškų vejami driežai naujose gyvenamosiose vietose kontaktuoja su kaimų gyventojais. Gutjeresas buvo įsitikinęs, kad po keleto savaičių driežai, apsipratę su naujomis sąlygomis, nusiramins, ir įkandimų atvejai nepasikartos.

* * *

Tropinis lietus pylė kaip iš kibiro, būgnydamas į rievėtą Baja Anaskos ligoninės pastato stogą. Buvo netoli pusiaunakčio. Dėl audros elektra buvo atjungta ir akušerė Elena Morales dirbo šviečiant nedideliam

žibintui, kai išgirdo kažkokį čirškėjimą ar cypsėjimą. Nusprendusi, kad tai žiurkė, ji greit priglaudė kompresą prie gimdyvės kaktos ir nuskubėjo į gretimą kambarį įsitikinti, ar naujagimiui viskas gerai. Vos ji paėmė už durų rankenos, vėl išgirdo čirškimą. Akušerė nusiramino. Turbūt koks paukštis, įskridęs pro langą pasislėpti nuo lietaus. Kosta Rikoje buvo laikoma, kad pas naujagimį atskridęs paukštis atneša laimę.

Elena atidarė duris. Kūdikis gulėjo pintame krepšyje, suvyniotas į lengvą antklodę, atidengtas liko tik jo veidelis. Lopšio pakraštyje tarsi gorguliamas* buvo išsilenkę trys žali driežai. Pamatę Eleną, jie pakėlė galvas ir smalsiai įsispoksojo į ją, bet nepabėgo. Žibinto šviesoje Elena pamatė, kad nuo jų snukučių varva kraujas. Švelniai čirškėdamas vienas driežas pasilenkė virš lopšio ir staigiais galvos judesiais atplėšė nuo kūdikio mėsos gabalėlį.

Elena šaukdama puolė prie jų, ir driežai dingo tamsoje. Net nepribėgusi prie lovelės Elena pamatė, kas atsitiko kūdikio veidui, ir suprato, kad jis jau miręs. Čirškėdami ir cypaudami driežai išnyko lietingoje naktyje, palikę tik kruvinas tripirštes pėdas, panašias į paukščių.

Faktų iškraipymas

Vėliau truputį apsiraminusi Elena nusprendė nepranešti apie driežų užpuolimą. Nepaisydama košmaro, kurį teko patirti, moteris dar labiau bijojo, kad ją apkaltins kūdikio nepriežiūra, todėl jo motinai pasakė, kad vaikas mirė uždusęs, o ataskaitoje, kurią siuntė į San Chosė, mirties priežastimi nurodė SVMS – staigios vaikų mirties sindromą. Taip buvo priimta vadinti neaiškius naujagimių mirties atvejus, kai priežastis likdavo nežinoma. Tai buvo įprastas dalykas, ir jos pranešimas nesukėlė klausimų.

* Fantastinės figūros pavidalo išsikišęs vandens nutekėjimo vamzdis.

San Chosė universiteto laboratorija, kurioje buvo atliekama seilių nuo Tinos Baumen rankos analizė, padarė keletą dėmesio vertų atradimų. Seilėse, kaip ir tikėtasi, buvo nustatytas didelis kiekis seratonino. Be to, seilių proteinuose buvo aptiktas milžiniškas baltymas, kurio molekulinė masė – 1980000. Tai vienas iš stambiausių baltymų, žinomų mokslui. Biologinis aktyvumas vis dar buvo tiriamas, bet buvo panašu, kad tai neurotoksinai, giminingi kobros nuodams, bet primityvesnės struktūros.

Laboratorija taip pat nustatė tam tikrą kiekį *gamaaminometioninhidrolazės*. Kadangi šis fermentas buvo naudojamas genų inžinerijoje, o paprasti gyvūnai jo neturi, laborantai nusprendė, kad fermentas pateko jau laboratorijoje, ir nepaminėjo apie jį kalbėdami telefonu su daktaru Kruzu, gydytoju iš Puntarenaso, atsiuntusiu šį seilių mėginį.

Driežo kūno fragmentai gulėjo Kolumbijos universiteto šaldytuve, laukdami daktaro Simpsono sugrįžimo. Jis turėjo grįžti ne anksčiau kaip po mėnesio. Viskas taip ir būtų tekėję įprasta tvarka, jeigu į tropinių ligų laboratoriją kartą nebūtų užsukusi laborantė Elisė Levin. Pamačiusi Tinos Baumen piešinuką ji sušuko:

– Oi, kieno čia vaikas nupiešė dinozaurą?

– Ką tokį? – perklausė Ričardas Stounas, lėtai pasisukdamas į ją.

– Dinozaurą. Argi ne? Mano vaikas nuolat juos piešia.

– Tai driežas, – atsiliepė Stounas. – Iš Kosta Rikos. Jį nupiešė viena ten buvusi mergaitė.

– Ne, – papurtė galvą Elisė, – pažiūrėkite įdėmiau. Juk visiškai aišku. Didelė galva, ilgas kaklas, stovi ant užpakalinių kojų, stora uodega. Tai dinozauras.

– Negali būti. Jis vos trisdešimties centimetrų ūgio.

– Na ir kas. Tada buvo ir mažų dinozaurų, – atrėmė Elisė. – Patikėkite, aš žinau. Juk turiu du berniukus, todėl esu tikra specialistė. Patys mažiausi dinozaurai buvo netgi dar mažesni! Minizaurai, ar kažkas panašaus. Jų pavadinimų neįmanoma įsiminti. Tą gali tik dešimtmečiai.

– Tu nesupranti, – paaiškino Stounas, – tai šiuolaikinio gyvūno piešinys. Mums atsiuntė jo dalį. Dabar ji guli mūsų šaldytuve. – Sulig tais žodžiais Stounas atidarė šaldytuvą ir paėmęs iš ten paketą išpurtė jo turinį.

Elisė Levin neprisiliesdama apžiūrėjo užšaldytas gyvūno letenų dalis bei uodegą ir trūktelėjo pečiais:

– Nežinau, manau, tai – dinozauras.

Stounas palingavo galva:

– Negali būti.

– Kodėl? – spyrėsi Elisė. – Juk tai gali būti kokia nors liekana arba reliktas, kaip juos ten.

Stounas neigiamai lingavo galva. Elisė buvo viso labo tik gretimos bakteriologinės laboratorijos laborantė. Jos laki vaizduotė. Stounas prisiminė, kaip kažkada ji tvirtino, kad ją persekioja sanitaras iš chirurginio skyriaus.

– Žinai, – tęsė Elisė, – gali kilti didelis triukšmas, jeigu išties paaiškės, kad tai dinozauras.

– Tai ne dinozauras.

– Ar kas patikrino?

– Ne, – atsakė Stounas.

– Na, tada nunešk į Gamtos istorijos muziejų ar dar kur nors, – nepasidavė Elisė. – Tu privalai tai padaryti.

– Atrodysiu kaip idiotas.

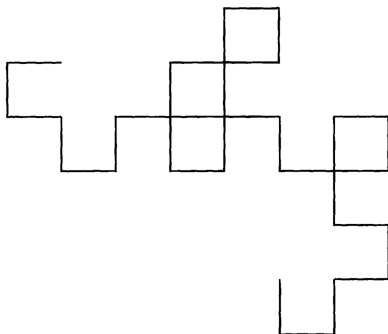
– Galbūt man tai padaryti už tave?

– Ne, – atsisakė Stounas, – nereikia.

– Bet juk ką nors darysi?

– Nieko nedarysiu. – Jis padėjo paketą atgal į šaldytuvą ir užtrenkė dureles. – Tai ne dinozauras, tai driežas. Kad ir kas tai būtų, gali palaukti, kol daktaras Simpsonas sugrįš iš Borneo ir identifikuos. Baikime apie tai, Elise. Aš to driežo niekur nenešiu.

ANTRAS PRIARTĖJIMAS

Pakartotinai taikant trupmeninį matavimą, gali atsirasti netikėtų tiesės krypties pasikeitimų.

Janas Malkolmas

Vidinės jūros krantas

Alanas Grantas susilenkė, nosimi beveik siekdamas žemę. Buvo labai karšta – termometro stulpelis pakilo iki keturiasdešimties laipsnių žymos. Keliai degė, jų negelbėjo stori ir minkšti antkeliai. Aitrios druskožemio dulkės draskė gerklę. Nuo kaktos čiurkšlėmis tekėjo prakaitas. Bet Grantas to nejautė: penkių centimetrų pločio ir aštuonių centimetrų ilgio žemės gabalėlis pavergė jo dėmesį.

Kruopščiai dirbdamas dantų šepetėliu ir kupranugario plaukų teptuku, jis ištraukė mažytį L formos žandikaulio gabalėlį. Jis buvo ne ilgesnis nei trys centimetrai ir ne storesnis už mažąjį pirštą. Jame buvo galima įžiūrėti dantis – keletą mažyčių kruopelių, charakteringai pakrypusių į centrą. Kasant atšoko kaulo dalelės. Grantas sekundei nutraukė darbą, radinį patepė klijų tepalu. Buvo aišku, kad tai prieš septyniasdešimt devynis milijonus metų išnykusio mėsėdžio dinozauro dviejų mėnesių jauniklio kaulas. Gal Grantui pavyks rasti ir visą skeletą. Tai būtų pirmas mokslui žinomas mėsėdžio dinozauro jauniklio skeletas.

– Ei, Alanai!

Alanas Grantas pakėlė galvą, merkdamasis nuo saulės. Jis nuleido ant akių tamsius akinius ir nubraukė nuo kaktos prakaitą. Buvo kasinėjama Montanos valstijos Sneikvoterio apylinkėse, išgairintame kalno šlaite. Po žydru dangaus kupolu, kiek akys užmatė, tęsėsi seni kalnai su nuogais trupančių klinčių klodais. Nei medžio, nei krūmo. Nieko – tik plikos uolos, svilinanti saulė ir stūgaujantis vėjas.

Atvykusiems į šias vietas, jos atrodė nykios ir niūrios, o Grantas tame peizaže įžvelgė visai ką kita. Šią nevaisingą žemę paliko kitas pasaulis,

nepanašus į mūsų, dingęs prieš aštuoniasdešimt milijonų metų. Vaizduotė jį nunešdavo prie šiltų pelkėtų milžiniškos vidinės jūros krantų. Ji tęsėsi tūkstančius kilometrų, nuo jaunų Uolinių kalnų atšakų iki stačių Apalačų viršūnių. Visi Amerikos pietūs buvo po vandeniu.

Grantas regėjo retus tamsius nuo rūkstančių ugnikalnių dūmų debesis. Oras buvo tankesnis, labiau prisotintas angliavandenių. Pakrantės buvo nuklotos vešlia augmenija. Jūroje nebuvo žuvų, bet veisėsi gausybė moliuskų ir sraigių. Pterozaurai nuo kalnų leidosi į pakrantę ieškodami sau maisto – dumblių. Klampiame krante palmių brūzgynuose slankiojo mėsėdžiai dinozaurai. Netoliese buvo nedidelė aštuonių tūkstančių kvadratinių kilometrų salelė. Apsupta tankia žaluma, ji tapo patogiu prieglobsčiu žolėdžiams dinozaurams, kurių būriai suko čia lizdus, dėjo kiaušinius ir augino savo čiauškiančius palikuonis.

Per milijonus metų blyškiai žalias druskingas ežeras seko ir galų gale pradingo. Apnuoginta žemė įdubo ir nuo karščio supleišėjo. Pakrantės sala, saugojusi dinozaurų kiaušinius, tapo išgairintu kalno šlaitu, kur dabar kasinėjo Alanas Grantas.

– Ei, Grantai!

Grantas atsistojo. Jis buvo stiprus, barzdotas keturiasdešimties metų vyriškis. Grantas išgirdo portatyvinio generatoriaus tarškėjimą ir iš tolo sklindantį pneumatinio plaktuko, ardančio kaimyninio kalno uolienas, bildesį. Ten taip pat dirbo ekspedicijos dalyviai. Jie tempė į šalį dideles uolienų nuolaužas, patikrinę, ar nėra ten naudingų iškasenų. Grantas matė jų stovyklą, įsikūrusią kalno papėdėje: tris vigvamus, besiplaikstančius vėjyje bendros palapinės kraštus, lauko laboratorijos furgoną. Jo pavėsyje stovėjo Elė ir mojavo Grantui ranka.

– Kažkas atvažiuoja pas mus! – sušuko ji, rodydama ranka į rytus.

Grantas pamatė dulkių debesį, sukeltą žydro *Ford* sedano, kuris šokinėdamas nelygiu keliu važiavo į jų pusę. Grantas pažiūrėjo į laikrodį: kaip tik laiku. Vaikinai pakėlė galvas ir susidomėję sekė automobilį. Pašaliniai ne itin dažnai užklysdavo pas juos į Sneikvoterį, ir buvo galima tik spėlioti, kodėl Alanas Grantas tapo reikalingas Aplinkos apsaugos agentūros juristui.

Grantas žinojo, kad paleontologija – mokslas apie išnykusias gyvybes formas – paskutiniu metu netikėtai įgijo didelę reikšmę. Dabartinis pasaulis greitai keičiasi, o atsakymus į daugelį klausimų apie orų kaitą, miškų nykimą, visuotinį klimato atšilimą, ozono sluoksnį galima rasti atsigręžus į praeitį. Ir tą informaciją gali suteikti paleontologai. Per paskutiniuosius keletą metų jam du kartus siūlė būti ekspertu. Grantas kilo į kalną, pasitikdamas automobilį.

* * *

Svečias, užsikosėjęs nuo dulkių, atidarė automobilio dureles.

– Aš Bobas Morisas iš Aplinkos apsaugos agentūros, – prisistatė ištiesdamas ranką. – Iš San Fransisko skyriaus.

Pasisveikinęs Grantas tarė:

– Jūs atrodote nugeibęs. Ar norite alaus?

– O Dieve, žinoma.

Morisui buvo apie trisdešimt. Jis mūvėjo vizitinio kostiumo kelnes, buvo pasirišęs kaklaraištį. Rankose laikė portfelį.

Abu pasuko furgono link. Grantas girdėjo, kaip girgžtelėjo žemė po smailianosiais Moriso batais.

– Kai pirmąkart atvykau, maniau, kad čia indėnų rezervatas, – pasakė Morisas rodydamas į vigvamus.

– Ne, – atsakė Grantas, – paprasčiausiai tai pats patogiausias būstas šiose vietose.

Jis paaiškino, kad 1978 metais, kai pirmąkart čia atvyko kasinėti, su savimi atsivežė tuo metu pačias madingiausias aštuoniakampes palapines, bet pasirodė, kad jos neatlaiko vėjo. Teko išbandyti keletą palapinių rūšių, bet veltui. Viskas baigėsi tuo, kad buvo pastatyti vigvamai, erdvūs, patogūs ir labiau atsparūs vėjui.

– Tai juodakolų genties vigvamai, jie statomi ant keturių atramų, – dėstė Grantas. – Suksų vigvamai statomi ant trijų. Bet kadangi šios vietos anksčiau buvo juodakolų genties teritorija, mes nusprendėme...

– Aha, – įsiterpė Morisas, – teisingai. – Jis prisimerkęs nužvelgė nykų peizažą. Palingavęs galva paklausė: – Ar seniai jūs čia?

– Apie šešiasdešimt dėžių, – atsakė Grantas. Pastebėjęs Moriso veide nuostabą, jis paaiškino: – Laiką mes matuojame alumi. Kai birželio mėnesį atvažiavome, turėjome šimtą dėžių. Iki šios dienos išgerta apie šešiasdešimt.

– Jei tiksliau, tai šešiasdešimt trys, – įsijungė į pokalbį Elė Setler.

Jie priėjo prie furgono. Grantą pralinksmino vaizdelis, kaip Morisas įsistebeilijo į įdegusią Elę. Mergina buvo užsimovusi virš kelių apkirptus džinsus ir vilkėjo margais ant pilvo surištais marškinėliais, balti plaukai sušukuoti į viršų. Jai buvo dvidešimt ketveri metai.

– Čia visur Elės ūkis, – pasakė Grantas, supažindindamas juos. – Ji labai gera specialistė.

– O kuo užsiima? – paklausė Morisas.

– Paleobotanika, – atsakė Elė, – ir atlieku įprastus tokiai ekspedicijai darbus.

Elė atidarė duris ir visi įėjo į vidų. Kondicionierius sumažino temperatūrą vos iki trisdešimties laipsnių, bet po vidudienio karščių čia atrodė vėsu. Išilgai sienų rikiavosi ilgi mediniai stalai, ant kurių buvo tvarkingai išdėstyti mažyčių kaulų pavyzdžiai su etiketėmis. Kiek toliau stovėjo keraminiai dubenys ir puodai. Oras buvo persisukęs acto kvapu.

Morisas žvilgtelėjo į kaulus.

– Aš maniau, kad dinozaurai buvo didesni, – tarė jis.

– Jie ir buvo didesni, – patvirtino Elė, – bet jūs čia matote jauniklių skeletų liekanas. Sneikvoteris reikšmingas tuo, kad čia daugybė dinozaurų lizdaviečių. Iki mūsų darbų pradžios apie jauniklius beveik nieko nebuvo žinoma. Vienas lizdas buvo rastas Gobio dykumoje. Mes aptikome tuziną įvairių hadrozaurų lizdų, kuriuose buvo ir kiaušiniai, ir jauniklių kaulai.

Kol Grantas traukė iš šaldytuvo alų, Elė parodė Morisui voneles su acto rūgštimi, paruoštas tirpdyti kalkes, prilipusias prie trapių kaulų.

– Šitie kaulai panašūs į vištos, – pastebėjo Morisas, pažiūrėjęs į indą.

– Taip, – sutiko Elė, – jie labai primena paukščių kaulus.

– O čia kas? – pasidomėjo Morisas, rodydamas į suverstas už furgono krūvas didelių kaulų, suvyniotų į storus plastikinius paketus.

– Atliekos, – atsakė Elė, – didelių kaulų atplaišos. Anksčiau mes į juos nekreipėme dėmesio, dabar siunčiame genetinei analizei.

– Genetinei analizei? – perklausė Morisas.

– O štai ir alus, – pasakė priėjęs Grantas, mesdamas Morisui skardinę. Kitą skardinę padavė Elei. Užvertusi galvą Elė pradėjo gerti. Morisas negalėjo atitraukti akių nuo jos ilgo kaklo.

– Pas mus čia viskas paprasta, – pasakė Grantas. – Norite užeiti į mano kabinetą?

– Žinoma, – sutiko Morisas.

Grantas nusivedė svečią į furgono galą, kur stovėjo apiplyšusi sofa, įdubusi kėdė ir apipleišėjęs stumdomas staliukas. Grantas klestelėjo ant sofos, kuri sugirgždėjo ir paskleidė balkšvų dulkių debesį. Atsilošęs ir uždėjęs batais apautas kojas ant stalelio, jis mostu pakvietė Morisą sėstis.

– Įsitaisykite patogiau.

Grantas buvo Denverio universiteto paleontologijos profesorius, vienas žymiausių šios srities specialistų, bet jausdavosi visiškai svetimas pasaulietiškoje aplinkoje. Jis nebuvo kabinetų tarnautojas ir suprato, kad patys svarbiausi atradimai daromi laukuose rankomis. Grantas sunkiai pakentė akademinę bendruomenę, muziejų tarnautojus – žodžiu, tuos, kuriuos jis vadino „dinozaurų medžiotojais arbatos puodelyje“. Jam prireikė tam tikrų pastangų išsiskirti tiek rengimosi maniera, tiek ir elgsena. Paskaitas jis skaitydavo apsirengęs džinsais ir teniso bateliais.

Prieš atsisėsdamas Morisas nuvalė kėdės sėdynę. Po to jis atsegė portfelį, pasirausė viduje ir atsigręžė į Elę, kuri kitame furgono gale nekreipdama į juos jokio dėmesio pincetu traukė kaulus iš vonelės su rūgštimi.

– Jums įdomu, kodėl aš čia, – ištarė jis.

Grantas linktelėjo.

– Taip, jūs sukorėte nemažą kelią, pone Morisai.

– Gerai, – atsiliepė Morisas, – pradėsime iš esmės. AAA susirūpinusi Hamondo fondo veikla. Jūs juk gaunate iš jo lėšų.

– Trisdešimt tūkstančių dolerių per metus, – linktelėjęs atsakė Grantas. – Per paskutinius penkerius metus.

– Ką jūs žinote apie šitą fondą? – paklausė Morisas.

Grantas gūžtelėjo pečiais.

– Hamondo fondas yra visų gerbiamas akademinių subsidijų šaltinis. Jis apmoka tyrimus visame pasaulyje, taip pat ir kai kuriuos tyrimus apie dinozaurus. Aš žinau, kad jie finansuoja Bobą Kerį iš Tirelos Albertoje ir Džoną Uolerą iš Aliaskos. Galbūt dar ką nors.

– Ar jums žinoma, kodėl Hamondo fondas remia tyrimus apie dinozaurus?

– Aišku. Juk senasis Džonas Hamondas pamišęs dėl dinozaurų.

– Jūs buvote su juo susitikę?

– Vieną ar du kartus, – gūžtelėjęs pečiais, atsakė Grantas. – Jis kai kada neilgam užsuka. Juk jam nemažai metų. Kaip daugelis turtingų žmonių, jis ekscentriškas ir visada kupinas entuziazmo. O kas jus domina?

– Na, reikalas tas, – atsakė Morisas, – kad Hamondo fondas atrodo gana mįslinga organizacija. – Jis išsitraukė pasaulio žemėlapio kopiją, išmargintą raudonais taškais, ir ištiesė ją Grantui. – Čia pažymėti kasinėjimai, kuriuos pastaraisiais metais finansavo fondas. Jums neatrodo keista? Montana, Aliaska, Kanada, Švedija... Tai vien šiaurinės teritorijos. Nė vieno kasinio žemiau keturiasdešimt penktosios lygiagretės. – Morisas išsiėmė dar kelis žemėlapius. – Ir taip metai po metų. Nebuvo finansuotas nė vienas dinozaurų kasinėjimo projektas pietuose – Jutoje, Kolorade ar Meksikoje. Hamondo fondas remia kasinėjimus tik šaltose klimato zonose. Mes norėtume žinoti, su kuo tai susieta.

Grantas greit peržvelgė žemėlapius. Jei fondas iš tikro palaiko kasinėjimus tik šaltose zonose, tai tikrai keista, nes geriausieji specialistai dirbo karštuose kraštuose.

– Ir dar viena mįslė, – tęsė Morisas. – Pavyzdžiui, koks ryšys tarp dinozaurų ir gintaro?

– Gintaro?

– Taip, tvirtos geltonos dervos, gaunamos iš išdžiūvusių medžių sakų.

– Aš žinau, kas yra gintaras, – pasakė Grantas. – O kodėl jūs klausiate?

– Todėl, kad pastaruosius penkerius metus Hamondas Amerikoje, Europoje, Azijoje įsigijo didelį gintaro kiekį, įskaitant daug muziejinių vertybių. Fondas gintaro pirkimui išleido septyniolika milijonų dolerių. Dabar fondas turi stambiausias pasaulyje privačias šio mineralo atsargas.

– Kažko aš čia nesuprantu, – pripažino Grantas.

– Niekas nesupranta, – patikino Morisas. – Kol kas tai atrodo kaip tikra beprasmybė. Gintarą be vargo galima pagaminti dirbtiniu būdu. Jis neturi nei komercinės, nei karinės reikšmės. Nėra jokios prasmės jį kaupti. Bet Hamondas daro kaip tik tai, ir jau ne vienus metus.

– Gintaras, – palingavęs galva ištarė Grantas.

– O dar ta jo sala Kosta Rikoje? – tęsė Morisas. – Prieš dešimt metų Hamondo fondas išsinuomojo šią salą iš Kosta Rikos vyriausybės. Neva įruošti ten biologinį draustinį.

– Aš apie tai nieko nežinau, – raukydamasis pripažino Grantas.

– Man pavyko nedaug ką išsiaiškinti, – tęsė Morisas. – Nuo pietų pakrantės iki salos apie šimtas šešiasdešimt kilometrų. Tai sunkiai prieinama vieta, kuri dėl vėjų ir srovių beveik visada būna apsupta rūko. Jie pavadino ją Debesų sala. Isla Nublar. Kostarikiečiai turbūt buvo labai nustebinti, kad ši sala tapo kažkam reikalinga. – Morisas vėl pasirausė portfelyje. – Kalbu apie tai tik todėl, kad sprendžiant iš šių dokumentų jums buvo išmokėtas konsultanto honoraras už darbą, susijusį su ta sala.

– Man? – nustebo Grantas.

Morisas ištiesė jam kažkokį popierių. Tai buvo dvylikos tūkstančių dolerių čekio kopija. Čekis išrašytas 1984 metų kovo mėnesį *InGen* kompanijos (Faralono kelias, Palo Altas, Kalifornija). Apačioje, čekio kampe, buvo nurodyta: „konsultacijos Kosta Rikoje – juvenilinė (jaunatvinė) hipererdvė“.

– Ak, žinoma, – pasakė Grantas, – atsimenu. Tai buvo velniškai įdomi istorija. Bet su sala ji nieko bendra neturėjo.

Pirmąjį lizdą su dinozaurų kiaušiniais Alanas Grantas surado 1979 metais Montanoje, o per kitus dvejus metus rado daugybę tokių lizdų. Bet neskubėjo skelbti savo atradimo iki 1983 metų. Grantas tapo įžymybe, kai buvo išspausdintas jo pranešimas apie vidinės jūros pakrantėje gyvenusį dešimties tūkstančių ančiasnapių dinozaurų būrį, apie jų lizdus pakrantės smėlyje, apie bendrą jauniklių auginimą. Mintys apie šių didelių gyvūnų motinišką instinktą, palaikomos iš kiaušinių išlendančių mielų snukučių vaizdų, buvo maloniai sutiktos visame pasaulyje. Grantą tiesiog užpūdo dėmesys, pasiūlymai skaityti paskaitas, leisti knygas. Aišku, jis viso to atsisakė, norėdamas tik vieno – tęsti kasinėjimus.

Kaip tik tomis beprotiškomis dienomis, aštuoniasdešimtųjų viduryje, į jį kreipėsi kompanija *InGen*, prašydama konsultacijų.

– Jums anksčiau teko girdėti apie *InGen*? – pasiteiravo Morisas.

– Ne.

– Kaip jus surado?

– Man paskambino telefonu. Žmogus prisistatė Dženaru, Dženinu ar kažkokia panašia pavarde.

Morisas linktelėjo.

– Donaldas Dženaras, – pasakė jis. – Tai etatinis *InGen* konsultantas.

– Kad ir kaip ten būtų, jis norėjo sužinoti, kaip maitinosi dinozaurai. Už smulkų aprašymą jis pasiūlė didelį honorarą. – Grantas išgėrė alų ir pastatė skardinę ant žemės. – Jis labai domėjosi dinozaurų jaunikliais, vaikais ir paaugliais. Kuo jie maitinosi. Mano nuomone, jis manė, kad aš tai žinau.

– O jūs žinojote?

– Na, tiesą sakant, ne. Aš taip jam ir pasakiau. Mes radome daug skeletų, bet neturėjome duomenų apie jų mitybą. Bet Dženaras pareiškė žinąs, kad mes ne viską išspausdinome, ir norėtų gauti tai, ką dar turime. Ir pasiūlė labai didelį honorarą. Penkiasdešimt tūkstančių dolerių.

Morisas išsitraukė magnetofoną ir pastatė ant stalo.

– Neprieštarausite?

– Ką jūs, žinoma, ne.

– Taigi, 1984 metais jums paskambino Dženaras. Kas buvo toliau?

– Kas? – pakartojo Grantas. – Jūs patys matote, kaip mes čia dirbame. Kasinėjimo darbams penkiasdešimties tūkstančių užtektų dvejiems metams. Aš pažadėjau, kad padarysiu viską, ką galiu.

– Taigi sutikote pateikti jam aprašymą?

– Taip.

– Apie dinozaurų maitinimąsi.

– Taip.

– Jūs susitikinėjote su Dženaru?

– Ne, tik kalbėjomės telefonu.

– Ar Dženaras pasakė, kam jam reikalinga tokia informacija?

– Taip, – pasakė Grantas. – Jis ruošėsi įkurti muziejų vaikams ir norėjo atkurti mažo dinozauriuko aplinką. Jis sakė, kad pasamdys mokslinius konsultantus ir išvardijo juos. Tarp jų buvo keletas paleontologų, kaip aš, matematikas iš Teksaso, Janas Malkolmas, keli ekologai ir sistemų analitikas. Nebloga komanda.

Morisas linktelėjo ir kažką užsirašė.

– Vadinasi, jūs sutikote?

– Taip. Aš sutikau išsiųsti jam trumpą ataskaitą apie mūsų darbą, surašydamas viską, ką sužinojome apie ančiasnapių hadrozaurų įpročius.

– Kokia tai buvo informacija?

– Pateikiau visą turimą informaciją: lizdų sudarymo būdus, gyvenamąją teritoriją, bandos elgseną.

– Kaip reagavo Dženaras?

– Jis dažnai skambindavo. Netgi vidurnaktį. Ar ėda dinozaurai tą? Ar ėda jie aną? Ar verta tai įtraukti į ekspoziciją? Aš niekaip negalėjau suprasti, ko jis taip jaudinasi. Mano manymu, dinozaurai iš tikrųjų labai svarbūs, bet ne tiek. Praėjo jau šešiasdešimt penki milijonai metų nuo tada, kai jie išmirė. Skambučius buvo galima atidėti iki ryto.

– Suprantama, – ištarė Morisas. – O kaipgi penkiasdešimt tūkstančių?

Grantas palingavo galva:

– Aš pavargau nuo Dženaro ir atsisakiau konsultuoti. Mes sulygome dėl dvylikos tūkstančių. Tai nutiko apie aštuoniasdešimt penktųjų metų vidurį.

Morisas užsirašė.

– O *InGen*? Ar teko dar susidurti?

– Po aštuoniasdešimt penktųjų daugiau nei karto.

– Kada Hamondo fondas pradėjo finansuoti jūsų kasinėjimus?

– Man reikėtų pasižiūrėti, – atsakė Grantas. – Bet tai nutiko apytiksliai tuo pat metu. Aštuoniasdešimtųjų vidury.

– Jūs pažįstate Hamondą kaip turtingą dinozaurų mėgėją, tiesa?

– Taip.

Morisas dar kažką užsirašė.

– Klausykit, – pasakė Grantas, – jei agentūra taip domisi Džonu Hamondu ir jo veikla – kasinėjimais šiaurėje, gintaro kaupimu, kodėl nepaklausus apie tai jo paties?

– Šiuo metu tai neįmanoma.

– Kodėl?

– Todėl, kad mes neturime jokios informacijos, kuri liudytų apie jo veiksmų neteisėtumą, – pripažino Morisas. – Man visiškai aišku, kad Džono Hamondo veikla prasilenkia su įstatymais.

– Pirmieji į mus kreipėsi Technologijų perdavimo tarnybos darbuotojai, – paaiškino Morisas. – Iš technologijų, kurios gali turėti karinę reikšmę, kontrolės skyriaus. Jie paskambino man ir pranešė, kad *InGen* pažeidė du straipsnius neteisėtai panaudodami gautas technologijas. Pirma, *InGen* į Kosta Riką išsiuntė tris *Cray*. *InGen* tvirtino, kad tai jų korporacijos vidaus operacija, ir pareiškė, jog technologijos nebus perparduotos. Bet TPT negali išsiaiškinti, kam Kosta Rikoje gali prireikti tokių galingų mašinų.

– *Cray*, – įsiterpė Grantas. – Tai kažkokie kompiuteriai?

Morisas linktelėjo.

– Labai galingi. Kompanija įsigijusi tris tokius kompiuterius, turi daug didesnes galimybes nei kuri nors kita privati Amerikos kompanija. O *InGen* siunčia juos į Kosta Riką. Aišku, kyla klausimas. Kodėl?

– Pasiduodu. Kodėl?

– Šito niekas nežino. Dar daugiau rūpesčių kelia *Chudz*, – tęsė Morisas. – *Chudz* – tai automatizuoti genų sekvenatoriai, šie prietaisai savarankiškai nustato DNR bazių nuoseklumą. Tai naujausi aparatai, ir jų dar nespėjo įtraukti į neeksportuojamų technologijų sąrašą. Kiekviena genų inžinerijos laboratorija būtų laiminga turėdama tokį aparatą, žinoma, jei pusės milijono išlaidos jai pagal kišenę. – Jis pavartė savo užrašus. – *InGen* į savo salą Kosta Rikoje išsiuntė dvidešimt keturis tokius prietaisus. Ir šį kartą jie tikino, kad tai nėra eksportas, o tik vidinis korporacijos persiuntimas. TPT negalėjo nieko imtis, nes juridiškai neturi teisės kištis į tolesnius technologijų panaudojimo reikalus. Bet juk akivaizdu, kad *InGen* kūrė galingiausią pasaulyje genų inžinerijos kompleksą Dievo užmirštoje šalyje. Šalyje, kur tokios veiklos nereguliuoja jokie įstatymai.

Juk taip jau yra nutikę. Labai papiktinanti, Moriso žodžiais tariant, buvo kompanijos *Biosin* vakcinos prieš pasiutligę byla.

1986 metais genetinės biosintezės kompanija iš Kupertino vienoje Čilės fermų bioinžineriniu būdu sukūrė vakciną nuo pasiutligės. Ir panaudojo ją neinformavę nei Čilės vyriausybės, nei fermos darbuotojų. Vakciną sudarė gyvi pasiutligės virusai, kurie genetiškai modifikuoti turėjo tapti nepavojingi žmogaus sveikatai. Bet ši vakcinos savybė nebuvo iš anksto patikrinta; kompanija nežinojo, ar šis virusas gali sukelti pasiutligę. Negana to, virusas buvo modifikuotas. Paprastai žmogus pasiutlige suserga tik įkandus gyvuliui. *Biosin* sukurtas virusas į organizmą galėjo patekti oro lašeliniu būdu ir per plaučių alveoles užkrėsti organizmą. Kompanijos tarnautojai šiuos gyvus pasiutligės virusus į Čilę atgabeno civilinės aviacijos lėktuvu paprastame kelioniniame krepšyje. Mintis apie tai, kad kelionės metu galėjo sudužti vežama kapsulė, ne kartą sukėlė Morisui tikrą siaubą. Tuo atveju pasiutlige galėjo užsikrėsti visi lėktuvo keleiviai.

Tai baisu. Neatsakinga. Nusikalstamas aplaidumas. Bet prieš *Biosin* kompaniją nebuvo imtasi jokių veiksmų. Čilės fermeriai, neraštingi valstiečiai, nieko neįtardami rizikavo savo gyvybe. Čilės vyriausybė buvo užsiėmusi ekonominės krizės problemomis, o Amerikos valdžia čia neturėjo jokių teisių. Todėl Luisas Dodžsonas, genetikas, vadovavęs bandymams, iki šiol tebedirba kompanijoje *Biosin,* kuri ir toliau elgiasi taip pat neatsakingai. Jau ir kitos amerikiečių kompanijos skuba montuoti savo įrengimus tokiose šalyse, kurios neturi supratimo apie genetinius tyrimus. Šalyse, kur genų inžinerija dar nėra išskirta iš kitų sudėtingų veiklų. Tokios naujovės buvo sveikintinos, nesuvokiant nešamo pavojaus.

– Todėl mes pradėjome tirti *InGen* veiklą, – užbaigė savo pasakojimą Morisas. – Apytikriai prieš tris savaites.

– Ir ką pasisekė išsiaiškinti? – pasidomėjo Grantas.

– Labai nedaug, – prisipažino Morisas. – Turbūt grįžus į San Fransiską reikės nutraukti tyrimą. – Jis ėmė dėlioti popierius atgal į portfelį. – Beje, ką reiškia žodžiai „juvenilinė hipererdvė“?

– Paprasčiausiai taip pažymėjau savo ataskaitą, – paaiškino Grantas. – Hipererdvė – tai terminas, apibrėžiantis daugiamatę erdvę, tarkim, kaip žaidimas „Kryžiukai ir nuliukai“ trimatėje erdvėje. Atsižvelgus į visas gyvūno veiklos formas: valgymą, judesius, miegą – jį galima pavaizduoti daugiamatėje erdvėje. Kai kurie paleontologai gyvūnų elgseną vertina kaip ekologinės hipererdvės reiškinį. Terminas „juvenilinė hipererdvė“ pabrėžia, kad kalbama apie jaunus dinozaurų individus, tiesą sakant, gal skamba gana pretenzingai.

Kitame furgono gale suskambo telefonas. Elė pakėlė ragelį:

– Jis dabar užsiėmęs. Jums galima paskambinti?

Morisas paėmė portfelį ir atsistojo.

– Ačiū už pagalbą ir už alų, – padėkojo jis.

– Malonu buvo padėti, – atsakė Grantas.

Jis nuėjo su Morisu link durų į kitą furgono galą.

– Ar Hamondas neprašė jūsų iškasenų daiktinių rezultatų? Kaulų, kiaušinių ar dar ko nors? – pasiteiravo Morisas.

– Ne, – atsakė Grantas.

– Jūsų kolegė, daktarė Setler, užsiminė, kad jūs atliekate ir genetinius tyrimus.

– Na, ne visai taip, – patikslino Grantas. – Kaulus, kurie visai sulaužyti ar dėl kokių nors kitų priežasčių netinka muziejams, mes išsiunčiame į laboratoriją. Ten juos sumala, išskiria baltymus, identifikuoja ir gautus duomenis atsiunčia mums.

– Kokia tai laboratorija? – paklausė Morisas.

– Medicininė biologinė tarnyba Solt Leik Sityje.

– Kodėl būtent ši laboratorija?

– Mums priimtinos jų kainos.

– Ar jie kokiu nors būdu susieti su *InGen*?

– Kiek žinau, ne.

Jie jau buvo prie furgono durų. Grantas atidarė duris ir pajuto karšto oro antplūdį. Morisas stabtelėjo, užsidėdamas saulės akinius.

– Ir galiausiai, – pasakė jis. – Tarkime, kad *InGen* iš tikrųjų rūpėjo tik muziejaus eksponatai. Ar jie galėjo kaip nors panaudoti iš jūsų gautą informaciją?

Grantas susijuokė.

– Žinoma. Jie galėjo maitinti mažą hadrozaurą.

Morisas taip pat susijuokė:

– Mažą hadrozaurą. Įdomi mintis. O kokio dydžio jie buvo?

– Panašiai tokie, – pasakė Grantas, išskėsdamas rankas į šalis penkiolika centimetrų. – Voverės dydžio.

– Ir kiek laiko jiems reikėjo, kad užaugtų?

– Trejų metų, – pasakė Grantas. – Norite tikėkite, norite netikėkite.

Morisas ištiesė ranką.

– Dar kartą ačiū už pagalbą.

– Atsargiai vairuokite, – perspėjo Grantas. Akimis palydėjęs einantį prie automobilio Morisą uždarė duris.

– Ką apie tai manai? – paklausė Elės.

– Kažkoks nesusipratimas, – atsakė ji gūžtelėdama pečiais.

– Ką manai apie Džoną Hamondą piktadario rolėje? – nusijuokė Grantas. – Džonas Hamondas toks pat blogiukas kaip ir Voltas Disnėjus. Tiesa, kas skambino?

– Skambino kažkokia Elisė Levin, – pasakė Elė. – Ji dirba Kolumbijos medicinos centre. Pažįstate ją?

– Ne, – papurtė galvą Grantas.

– Kalbėjo apie palaikų identifikavimą. Ir prašė skubiai paskambinti.

Skeletas

Elė Setler nubraukė nuo kaktos pluoštą šviesių plaukų ir visą dėmesį sutelkė į voneles su rūgštimi. Jos stovėjo po šešias vienoje eilėje, tirpalo koncentracija svyravo nuo penkių iki trisdešimties procentų. Elei reikėjo patikrinti voneles su stipresniais tirpalais, nes ištirpus kalkėms, rūgštys galėjo paveikti ir kaulus. O dinozaurų jauniklių kaulai labai trapūs. Ji net nusistebėjo, kaip jie išsilaikė tuos aštuoniasdešimt milijonų metų.

Ją pasiekė kalbančio telefonu Granto balsas:

– Panele Levin? Tai Alanas Grantas. Na, kokios naujienos... Ar turite ką nors? Ką? – Jis nusijuokė. – Labai tuo abejoju, panele Levin... Gaila, bet aš iš tikrųjų neturiu laiko... Ne, aš, žinoma, pasižiūrėčiau, bet galiu jus užtikrinti, kad tai basiliskas. Žinoma, galite. Gerai. Atsiųskite. – Jis pakabino ragelį ir palingavo galva. – Ko tik neprisigalvoja.

– Jūs apie ką? – paklausė Elė.

– Ji nori identifikuoti kažkokį driežą, – paaiškino Grantas, – ir ruošiasi mums faksu atsiųsti rentgeno nuotrauką. – Jis priėjo prie fakso ir ėmė laukti. – Beje, radau šį tą, kas tave sudomintų.

– Tikrai?

Grantas linktelėjo.

– Atradau visai prieš atvykstant tam vyrukui. Pietų kalne, ketvirtam horizonte. Velociraptoriaus jauniklis: žandikaulis su visais dantimis,

todėl jokių problemų dėl identifikavimo. Ir vieta dar neliesta. Panašu, kad galėsime rasti ir visą skeletą.

– Nuostabu, – pasakė Elė. – O amžius?

– Visiškai mažylis, – atsakė Grantas. – Dviejų, daugiausia keturių mėnesių.

– Ar tikrai velociraptorius?

– Tikrai, – patvirtino Grantas. – Gal ir mums galų gale nusišypsos laimė.

Per paskutinius dvejus metus jų grupė Sneikvoteryje atkasdavo tik ančiasnapius hadrozaurus. Jau buvo surinkti duomenys apie didžiules dešimties dvidešimties tūkstančių žolėdžių dinozaurų bandas, klaidžiojusias lygumomis kreidos periode, kaip vėliau jomis klaidžiojo bizonų kaimenės.

Bet vis atkakliau beldėsi klausimas: o kur buvo plėšrieji?

Suprantama, plėšriųjų buvo mažiau. Tai patvirtino ir plėšriųjų žvėrių ir paukščių populiacijos tyrimai Afrikos ir Indijos draustiniuose. Grubiai tariant, vienam mėsėdžiui tenka keturi šimtai žolėdžių – vadinasi, dešimties tūkstančių ančiasnapių banda galėjo išlaikyti tik dvidešimt penkis tiranozaurus. Viskas bylojo, jog jiems iš tikrųjų pavyks surasti didelio plėšriojo žvėries liekanas.

O kur buvo smulkūs plėšrieji? Sneikvoteryje buvo rasta dešimtys lizdaviečių, kai kuriose vietose žemė buvo padengta dinozaurų kiaušinių lukštais, o daugelis smulkių plėšrių dinozaurų ėdė kiaušinius. Todėl turėtų būti randama nemažai nuo metro iki pusantro metro ūgio plėšriųjų gyvūnų, tarkim, dromeozaurų, oviraptorių, velociraptorių, celiurų liekanų.

Bet iki šiol jie nerado nieko panašaus. Galbūt šio velociraptoriaus jauniklio skeletas ir žada jiems sėkmę. Elė žinojo Granto svajonę ištirti mėsėdžių dinozaurų elgesį auginant palikuonis, kaip jis ištyrė žolėdžių įpročius. Gal tai bus pirmieji žingsniai įgyvendinant Granto svajonę.

– Įsivaizduoju, kaip jūs susijaudinot, – tarė Elė.

Grantas neatsiliepė.

– Aš sakau, kad jūs turbūt labai susijaudinęs, – pakartojo Elė.

– O Dieve, – ištarė Grantas. Jis neatsitraukdamas spoksojo į faksą.

* * *

Žvilgtelėjusi per Granto petį, Elė pamatė rentgeno nuotrauką ir iš lėto atsikvėpė.

– Manot, kad tai juros periodas? – paklausė ji.

– Taip, – patvirtino Grantas, – arba triasas. Tas skeletas toks gležnas.

– Bet tai ne driežas, – pasakė Elė.

– Ne, – patvirtino Grantas. – Tai ne driežas. Jau šimtą milijonų metų šioje planetoje nebuvo nei vieno tripirščio driežo.

Pirmoji Elės mintis buvo, kad prieš ją klastotė – meistriškai padaryta, bet visgi klastotė. Mokslui visada kildavo klastočių grėsmė, kiekvienas biologas tai žino. Ryškiausias pavyzdys – Piltdauno žmogus – sukčiaus rankų kūrinys, keturiasdešimt metų laikytas originalu. O palyginti neseniai žymus astronomas Fredas Choilas pareiškė, kad Britų muziejaus eksponatas – sparnuoto dinozauro archeopterikso iškasena – falsifikacija (tiesa, eksponato originalumas vėliau buvo patvirtintas). Daugelio klastočių sėkmę lėmė tai, kad jos teikė tokią informaciją, kokios iš jų tikėjosi mokslininkai.

Elės nuomone, rentgeno nuotraukoje driežo skeletas atrodė nepriekaištingai taisyklingas. Tripirštė pėda buvo gerai subalansuota, mažiausias buvo vidurinis pirštas. Prie pėdos sąnario aiškiai matėsi išnykusių ketvirto ir penkto pirštų kaulų liekanos. Didysis kaulas buvo gerai išsivystęs ir gerokai ilgesnis už šlaunikaulį. Iš šono gerai matėsi taisyklingai susiformavęs klubo įdubimas. Uodega buvo sudaryta iš keturiasdešimt penkių slankstelių. Be abejonės, tai buvo prokompsognato jauniklis.

– Ar ši nuotrauka gali būti suklastota?

– Nežinau, – tarė Grantas. – Suklastoti rentgeno nuotrauką beveik neįmanoma. Be to, prokompsognatas – mažai žinomas gyvūnas. Net tie, kurie gerai pažįsta dinozaurus, nieko apie jį negirdėjo.

Elė perskaitė pastabas:

– Egzempliorius rastas Kapo Blanko paplūdimyje š. m. liepos 16 dieną. Spėjama, kad jį ėdė beždžionė staugūnas, tik šitas liekanas pavyko atimti. Oi, čia dar kalbama, kad driežas užpuolė mažą mergytę.

– Abejoju, – pasakė Grantas. – Bet viskas įmanoma. Prokompsognatas toks mažas ir gležnas, kad galima spėti, jog minta dvėseliena. Jo matmenis galima suskaičiuoti. – Grantas greitai išmatavo atvaizdą nuotraukoje. – Iki juosmens gyvūnui apie dvylika centimetrų, o visas ūgis – apie trisdešimt centimetrų, apytikriai kaip višta. Jis galėjo įkąsti mažam kūdikiui, bet ne didesniam vaikui, kurio galėjo tik išsigąsti.

Elė susiraukusi žiūrėjo į nuotrauką.

– Jūs manote, kad tai galima pripažinti teisėtu atradimu? – paklausė ji. – Kaip nutiko su riešapelekėmis?

– Galbūt, – atsakė Grantas.

Riešapelekė – pusantro metro ilgio žuvis. Buvo manoma, kad ši rūšis išnyko prieš šešiasdešimt penkis milijonus metų, kol 1938 metais vandenyne nebuvo pagautas vienas egzempliorius. Esama ir kitų pavyzdžių. Buvo žinoma tik Australijos kalnų nykštukinio kuskuso fosilija, kol Melburne šiukšlių konteineryje nebuvo rastas gyvas šios rūšies atstovas. Vienas zoologas aprašė vaisėdžio šikšnosparnio fosiliją, išgulėjusią žemėje daugiau kaip dešimt tūkstančių metų, o netrukus paštu sulaukė šio gyvūno, gyvenančio ir mūsų dienomis, pavyzdžio.

– Nejaugi čia tikras dinozauras? – abejojo Elė. – Nepaisant tokio ilgo laiko tarpo.

– Taip, reikalas keblus, – sutiko Grantas.

Daugelio naujai atrastų gyvūnų fosilijos buvo palyginti jaunos, jų amžius svyravo nuo dešimties iki dvidešimties milijonų metų. Tarp jų buvo ir daug senesnių iškasenų, pavyzdžiui, riešapelekės fosilijų amžius siekė šešiasdešimt penkis milijonus metų. Gyvūno egzempliorius, kurį dabar matė, buvo daug senesnis. Dinozaurai išnyko kreidos periode, prieš šešiasdešimt penkis milijonus metų. Jų, kaip dominuojančios žemės formos, klestėjimo era siekė juros periodą, prieš šimtą devyniasdešimt milijonų metų. O atsirado šie dinozaurai prieš du šimtus dvidešimt milijonų metų, triaso periode.

Prokompsognatai gyveno kreidos periodo priešaušriu, tais tolimais laikais, kai mūsų planeta atrodė kitokia. Visi dabartiniai žemynai buvo susijungę į vieną Pangėjos žemyną, kuris tęsėsi nuo šiaurės iki pietų

ašigalio, buvo apaugęs miškais ir paparčiais, su keliomis didžiulėmis dykumomis. Atlanto vandenynas atrodė kaip siauras ežeras, kuris skyrė plotus, vėliau tapusius Afrika ir Florida. Oras buvo tankesnis, o žemė – šiltesnė. Ir buvo šimtai veikiančių ugnikalnių. Tokioje aplinkoje gyveno prokompsognatai.

– Visgi, – neatlyžo Elė. – Mes juk žinome, kad kai kurie gyvūnai išliko. Krokodilai, triaso periodo gyvūnai, gyvena ir dabar. Arba rykliai, jie taip pat priskiriami triaso periodui. Taigi jau žinome, kad taip nutinka.

Grantas linktelėjo.

– Svarbiausia, – pastebėjo jis, – kad nerandu jokio kitokio paaiškinimo. Tai klastotė, kuo aš abejoju, arba naujas atradimas. Kas čia dar galėtų būti?

Suskambo telefonas.

– Turbūt vėl Elisė Levin, – nutarė Grantas. – Įdomu, ar ji galės atsiųsti patį gyvūną?

Jis pakėlė ragelį, ir jo veide atsispindėjo nuostaba.

– Taip, aš kalbėsiu su ponu Hamondu. Taip. Žinoma.

– Hamondas? Ko jam reikia? – nustebo Elė.

Grantas atsakydamas palingavo galva ir pasakė į ragelį:

– Taip, pone Hamondai. Man labai malonu jus girdėti... Taip... – Jis pažiūrėjo į Elę. – Nejaugi? Tikrai? Ką jūs sakote!

Pridengęs ranka ragelį, jis tyliai pasakė:

– Ekscentriškas, kaip visada. Verta būtų pačiai pasiklausyti.

Grantas paspaudė garsiakalbio klavišą, ir Elė išgirdo gergždžiantį greitakalbio senuko balsą.

– ...prikibo prie mūsų tas vaikinas iš AAA, nieko nesupranta, visur lenda, nors niekas jo neprašo, laksto po visą šalį, trukdo žmonėms, viską jaukia. Tikiuosi, iki jūsų niekas neatvažiavo?

– Tiesą sakant, buvo atvažiavęs ir pas mane, – pasakė Grantas.

Pasigirdo paniekinantis Hamondo juokas.

– Taip ir įtariau. Ir jus pagerbė tas pasipūtęs asilas Morisas?

– Taip, jis tikrai prisistatė kaip Morisas.

– Jis nori susitikti su visais konsultantais, – paaiškino Hamondas. Šiomis dienomis jau kalbėjo su Janu Malkolmu, matematiku iš Teksaso, jūs irgi jį pažįstate. Iš Jano sužinojome apie visą šį reikalą. Dabar turime naują galvos skausmą: reikės išsrėbti košę, kurią jis užvirė. Tai visiškai panašu į vyriausybės metodus: kaltinimų prieš mus neturi, bet triukšmą tas vaikinas sukels nemažą. Pradėjo tokią aktyvią veiklą, tarp kitko, mokesčių mokėtojų sąskaita. Jis sutrukdė? Sužlugdė darbą?

– Ne, ne, man visai netrukdė.

– Ką gi, sakyčiau tam tikra prasme gaila, – postringavo Hamondas, – kitu atveju pasistengčiau, kad teismas apribotų jo veiklą. Visgi pavedžiau mūsų juristams užsiimti AAA ir išaiškinti, ką jie turi prieš mus. Agentūros direktorius tvirtina nieko nežinąs apie jokius tyrimus. Tik pagalvokite! Prakeiktos biurokratijos išmonės. Po velnių, šitas vaikis ruošiasi prisikasti iki Kosta Rikos, viską ten išsniukštinėti ir patekti į mūsų salą. Jūs žinote, kad ten yra mūsų sala?

– Ne, – atsakė Grantas, žiūrėdamas į Elę, – aš nežinojau.

– Taigi. Mes nupirkome salą ir pradėjome ten dirbti. Prieš ketverius, gal penkerius metus, tiksliai neprisimenu. Taigi Isla Nublar – didelė sala už šimto mylių nuo kranto. Nuostabi vieta. Tropikų džiunglės. Ten bus draustinis. Daktare Grantai, jums išties vertėtų pamatyti tą salą.

– Labai įdomu, – numykė Grantas, – bet...

– Mes beveik viską užbaigėme, – tęsė Hamondas. – Aš išsiunčiau šiek tiek informacijos. Jūs gavote?

– Ne, bet mes juk taip toli nuo...

– Manau, dar šiandien gausite. Peržiūrėkite medžiagą. Sala tikrai nepaprastai graži. Ten yra visko. Mes jau trisdešimt mėnesių vykdome ten statybas. Galite įsivaizduoti, koks grožis. Didelis parkas. Planuojame jį atidaryti kitų metų rugsėjį. Patikėkit, jums tiesiog būtina viską pamatyti.

– Skamba labai intriguojamai, bet...

– Tiesą sakant, noriu įkalbėti jus aplankyti salą, – neatlyžo Hamondas. – Manau, o jūs ir pats įsitikinsite, kad tai susiję su jūsų darbais. Sala jus sužavės.

– Bet dabar pats darbų įkarštis... – pradėjo atsikalbinėti Grantas.

– Žinote ką, – pareiškė Hamondas, lyg šita mintis tik dabar būtų šovusi į galvą, – šį savaitgalį atvyksta keli mūsų konsultantai. Atvažiuokite kartu su jais, praleisite keletą dienų, apžiūrėsite salą. Suprantama, mūsų sąskaita. Bus malonu išgirsti jūsų įspūdžius.

– Bet aš tikrai negaliu, – spyriojosi Grantas.

– Na, tik savaitgaliui, – nepasidavė Hamondas su erzinančiu žvaliu senatvišku atkaklumu. – Kalbama tik apie tai, daktare Grantai. Tikrai nenorėčiau atitraukti jus nuo darbo. Patikėkite, aš žinau, koks jis svarbus. Jokiu būdu negalima jo nutraukti. Bet jūs galėtumėte atskristi tik savaitgaliui, o pirmadienį vėl grįšite.

– Ne, aš negaliu, – bandė prieštarauti Grantas. – Aš tik ką suradau naują skeletą ir...

– Taip, taip, puiku, bet manau, kad jūs privalote atvažiuoti... – tęsė savo tiradą Hamondas, nelabai klausydamasis Granto išvedžiojimų.

– Be to, ką tik gavome žinių apie vertą dėmesio nuostabą keliantį radinį, liudijantį, jog išliko gyvų prokompsognatų rūšies individų.

– Ką jūs sakote, – šūktelėjo po nedidelės pauzės Hamondas. – Aš kažko nenugirdau. Jūs pasakėte – „gyvas prokompsognatas“?

– Taip, – patvirtino Grantas. – Biologinis pavyzdys, dalis gyvūno, rasto kažkur Centrinėje Amerikoje. Gyvo prokompsognato.

– Negali būti, – nutraukė kalbą Hamondas. – Gyvas prokompsognatas? Tiesiog nuostabu.

– Taip, – pritarė Grantas, – mūsų reakcija tokia pati. Dabar suprantate, kad ne laikas išvažiuoti...

– Jūs minėjote Centrinę Ameriką?

– Taip.

– O kur tiksliau Centrinėje Amerikoje, jums žinoma?

– Nurodytas Kapo Blanko paplūdimys. Tiksliai nežinau, kur tai...

– Aišku, – Hamondas nusikrenkštė. – O kada tas pavyzdys pakliuvo jums į rankas?

– Kaip tik šiandien. Taip, taip, šiandien.

Hamondas vėl sukosėjo.

Grantas pažiūrėjo į Elę ir sušnibždėjo vien lūpomis:

– Ką visa tai reiškia?

– Panašu, kad jis suirzęs, – tyliai atsakė Elė.

– Pažiūrėk, ar Morisas dar čia, – taip pat tyliai sušnibždėjo Grantas.

Ji priėjo prie lango ir pasižiūrėjo: Moriso mašinos nebuvo. Elė atsisuko į Grantą.

Per garsiakalbį girdėjosi, kaip krenkščia Hamondas.

– O, daktare Grantai. Jūs kam nors pasakojote apie tai?

– Ne.

– Gerai. Labai gerai. Taip. Tikrai. Atvirai kalbant, daktare Grantai, dėl tos salos kilo nedidelių problemų. Ir visa šita sumaištis su AAA tikrai ne laiku.

– Ką turite omeny? – paklausė Grantas.

– Turėjome problemų ir tam tikrų nesklandumų... Man keliami kai kurie reikalavimai. Norėčiau, kad padarytumėte paslaugą, žvilgtelėtumėte į salą ir išsakytumėte savo nuomonę. Aš sumokėsiu jums konsultanto, dirbančio išeiginėmis dienomis, honorarą – dvidešimt tūkstančių už dieną. Per tris dienas jūs gausite šešiasdešimt tūkstančių. O jei prikalbinsite atvažiuoti daktarę Setler, jos honoraras irgi bus toks pat.

Elė spoksojo į Grantą. Jis kalbėjo:

– Aišku, pone Hamondai, tai dideli pinigai, jų užtektų mūsų ekspedicijai dar dvejiems metams.

– Puiku, – švelniai ištarė Hamondas. Jo mintys, atrodo, klaidžiojo kažkur toli. – Aš noriu, kad ši kelionė būtų jums maloni. Atsiųsiu mūsų kompanijos lėktuvą. Jis jus paims privačiame oro uoste į rytus nuo Šoto. Žinote, kur ta vieta, tiesa? Maždaug dvi valandos kelio nuo jūsų stovyklos. Atvažiuokite ten penktą valandą vakaro, aš jūsų lauksiu. Pristatysiu jus tiesiai į salą. Ar su daktare Setler spėsite į šitą lėktuvą?

– Manau, kad taip.

– Puiku. Neimkite daug daiktų. Pasų jums nereikės. Nekantriai lauksiu susitikimo. Iki rytojaus, – pasakė Hamondas ir pakabino ragelį.

Kovenas, Sucinas ir *Rosas*

San Fransiske vidudienio saulė užliejo *Koveno*, *Sucino* ir *Roso* juridinės kontoros kabinetus, suteikdama džiugesio, kurio visai nejautė Donaldas Dženaras. Jis su kažkuo kalbėjo telefonu, spoksodamas į savo šefą Danielį Rosą. Abejingo veido vyriškis, vilkintis tamsiu juostuotu kostiumu, priminė laidotuvių biuro savininką.

– Suprantu, Džonai, – kalbėjo Dženaras. – Grantas sutiko atvažiuoti? Labai gerai... Taip, aš irgi manau, kad tai puiku. Sveikinu, Džonai.

Jis baigė pokalbį ir pasisuko į Rosą.

– Mes daugiau negalime pasitikėti Hamondu. Jam keliami dideli reikalavimai. Jo veiklą tiria AAA, be to, jis atsilieka nuo Kosta Rikos statybų grafiko, indėlininkai pradeda nervintis. Apie jo problemas kyla per daug gandų. Statybose žūva per daug žmonių. O dar tas *prokompzitas*, ar kaip jis ten, rastas žemyne...

– Ką tai galėtų reikšti? – paklausė Rosas.

– Galbūt nieko rimto, – atsakė Dženaras. – Bet *Chamaguris* yra vienas iš pagrindinių mūsų indėlininkų. O praeitą savaitę gavau jo atstovo ataskaitą iš Kosta Rikos sostinės San Chosė. Ten sakoma, kad pakrantėje pasirodė kažkoks naujas driežas, kuris kandžioja vaikus.

– Naujas driežas? – sumirksėjo akimis Rosas.

– Tikrai taip, – atsakė Dženaras. – Mes negalime to reikalo palikti be dėmesio. Reikia skubiai apžiūrėti salą. Paprašiau, kad per artimiausias tris savaites Hamondas surinktų nepriklausomus ekspertus salos patikrai.

– Ką sako Hamondas?

– Jis nori mane įtikinti, kad saloje viskas tvarkinga. Tvirtina, kad imasi visų reikalingų apsaugos priemonių.

– Bet jūs netikite, – pasakė Rosas.

– Ne, – pasakė Dženaras. – Netikiu.

Prieš pradėdamas dirbti *Koveno* ir *Sucino* kontoroje, Donaldas Dženaras dirbo su investicijomis. Daugeliui *Koveno* ir *Sucino* klientų, užsiiminėjančių aukštomis technologijomis, buvo reikalingos investicijos,

o Dženaras padėdavo rasti reikalingas pinigų sumas. Viena jo pirmųjų užduočių, dar 1982 metais, buvo tvarkyti septyniasdešimtmečio Džono Hamondo reikalus. Reikėjo sujungti kapitalą, kad įsteigtų kompaniją *InGen*. Tada pavyko surinkti beveik milijardą dolerių, ir Dženaras prisimindavo tuos karšto darbymečio laikus.

– Hamondas – svajotojas, – pasakė jis.

– Potencialiai pavojingas svajotojas, – pridūrė Rosas. – Mes neturime veltis į tuos reikalus. Kokia mūsų dalis?

– Įmonė valdo penkis procentus, – pasakė Dženaras.

– Nuo pelno ar apibrėžtus?

– Nuo pelno.

Rosas palingavo galva.

– Nereikėjo sutikti su tokiomis sąlygomis.

– Tuo laiku tai atrodė pelninga, – pratarė Dženaras. – Velniai griebtų, juk viską pradėjome prieš aštuonerius metus. Tuos pinigus ėmėme kaip honoraro dalį. Ir jeigu pamenat, Hamondo planas buvo labai rizikingas. Jis tiesiog mėgino padaryti neįmanoma. Niekas rimtai negalvojo, kad jam pasiseks.

– Sprendžiant iš visko, jam pavyko, – užbaigė Rosas. – Todėl pritariu, kad būtina patikrinti. Ką pasakysit apie ekspertus?

– Pirmiausia pasirinkome tuos, kuriuos Hamondas samdė konsultacijoms ruošdamas projektą, – Dženaras numetė sąrašą ant Roso stalo.

– Į sąrašą įtraukėme paleontologą, paleobotaniką ir matematiką. Jie vyksta ten į šitą savaitgalį. Aš keliausiu kartu su jais.

– Ar jie pasakys teisybę? – pasidomėjo Rosas.

– Manau, kad taip. Nė vienas iš jų neturi saloje asmeninių interesų, o matematikas – Janas Malkolmas – nuo pat pradžių neslėpė savo neigiamo požiūrio į šį sumanymą. Jis buvo įsitikinęs, kad projektas neįgyvendinamas.

– Kas nors dar ten bus?

– Kažkas iš techninio personalo: kompiuterinių sistemų specialistas. Jis patikrins mūsų kompiuterius ir pašalins defektus. Jis privalo ten būti penktadienį ryte.

– Puiku, – ištarė Rosas. – Jūs ruošiatės iš anksto?

– Hamondas panoro paskambinti visiems pats. Manau, jis nori nuo jų nuslėpti savo nemalonumus. Mėgina vaizduoti draugišką pakvietimą. Neva nori pademonstruoti savo salą.

– Gerai, – pasakė Rosas. – Prižiūrėkite, kad viskas vyktų tinkamai. Kontroliuokite situaciją. Kosta Rikos klausimą reikia išsiaiškinti per savaitę.

Rosas atsistojo ir išėjo iš kabineto.

* * *

Paėmęs radiotelefono ragelį Dženaras surinko numerį; pasigirdo ūkčiojantys signalai. Po to jis išgirdo balsą:

– Prie telefono Grantas.

– Sveiki, daktare Grantai, čia Donaldas Dženaras, vyriausiasis *InGen* konsultantas. Mes su jumis kalbėjomės prieš keletą metų, nežinau, ar atsimenate...

– Atsimenu, – atsakė Grantas.

– Malonu girdėti, – tęsė Dženaras. – Ką tik aš telefonu kalbėjausi su Džonu Hamondu, ir jis pranešė malonią naujieną, jog atvažiuosite į mūsų salą Kosta Rikoje...

– Taip, – patvirtino Grantas, – mes ruošiamės ten rytoj.

– Norėjau tik padėkoti, kad sutikote taip greitai atvykti. Mes pakvietėme Janą Malkolmą, kuris, kaip ir jūs, buvo vienas pirmųjų mūsų konsultantų. Jis Teksaso universiteto Ostine matematikas.

– Džonas Hamondas man tai minėjo, – pasakė Grantas.

– Ką gi, puiku, – tęsė Dženaras. – Aš taip pat važiuoju. Beje, tas gyvūnas, apie kurį kalbėjote, pro... prokom... na, kaip ten jis?

– Prokompsognatas, – patikslino Grantas.

– Taip. Jūs turite tą pavyzdį? Kalbu apie patį gyvūną.

– Ne, – atsakė Grantas, – aš tik mačiau rentgeno nuotrauką. Pavyzdys yra Niujorke. Man skambino laborantė iš Kolumbijos universiteto.

– Ar galėtumėte smulkiau nupasakoti? – paprašė Dženaras. – Pasistengčiau jį surasti, juo labai susidomėjęs Džonas Hamondas. Manau, kad ir jūs norėtumėte žvilgtelėti į tą gyvūną. Gal man pavyktų jį atgabenti į salą.

Grantas išdėstė Dženarui visą žinomą informaciją.

– Ką gi, puiku, daktare Grantai, – pratarė Dženaras. – Geriausi linkėjimai daktarei Setler. Nekantriai lauksiu mūsų susitikimo. – Dženaras padėjo ragelį.

Planai

Kitos dienos rytą prie Granto kabinete, esančiame kitame furgono gale, priėjo Elė. Rankose ji nešė išsipūtusį standaus popieriaus voką.

– Ką tik gavome, – tarė ji, – kažkuris iš vaikinų atnešė iš miesto. Nuo Hamondo.

Atplėšęs voką Grantas pamatė baltai žydrą *InGen* emblemą. Viduje nebuvo jokio paaiškinamojo rašto, tik šūsnis susegtų lapų. Išėmęs juos iš voko Grantas pamatė, kad tai kažkokie brėžiniai. Jų matmenys buvo nurodyti pagal mastelį, lapai sudarė gana storą brošiūrą.

Tituliniame lape buvo parašyta: ISLA NUBLAR. KURORTO PASTATAI SVEČIAMS (Visas planas: SAFARIO NAMELIAI).

– Po velnių, ką tai reiškia? – sušuko Grantas.

Atvertus brošiūrą iškrito popieriaus lapelis.

Brangieji Alanai ir Ele,

Kaip matote, mes kol kas paruošėme tik nedidelę dalį oficialios reklaminės medžiagos. Bet Jums pavyks susidaryti Isla Nublar *projekto vaizdą. Mano nuomone, jis labai patrauklus!*

Nekantriai laukiu to momento, kai galėsime jį aptarti! Tikiuosi, prisijungsite prie mūsų!

Su geriausiais linkėjimais
Džonas

– Nieko nesuprantu, – ištarė Grantas. Jis greitai pervertė brošiūrą. – Kažkoks architektūrinis projektas. – Jis peržiūrėjo pirmąjį puslapį:

SVEČIŲ NAMAI / KURORTO ISLA NUBLAR PLANAS

KLIENTAS	*InGen*, Palo Altas, Kalifornija
ARCHITEKTAI	Daningo ir Merfio kompanija, Niujorkas; Ričardas Merfis, projekto partneris; Teodoras Čenas, vyriausiasis architektas; Šeldonas Džeimsas, darbų vykdytojas.
INŽINIERIAI	Harlou, Vaitnis ir Fildsas, Bostonas, statybų darbai; A. T. Misikava, Osaka, techniniai darbai.
TERITORIJOS TVARKYMAS	Šepertonas, Rodžeris, Londonas; A. Ašikiga, H. Ijasu, Kanadzava.
ELEKTRA	N. V. Kobajašis, Tokijas. Makasava, vyresnysis konsultantas.
KOMPIUTERIŲ TINKLAS	Integruotos kompiuterinės sistemos, Kembridžas. Masačusetsas. Denas Nedris, projekto vadovas.

Grantas pradėjo žiūrinėti brėžinius. Ten buvo antspaudai: PRAMONINĖ PASLAPTIS – NEKOPIJUOTI ir SLAPTI DARBAI – PLATINTI DRAUDŽIAMA. Visi puslapiai buvo numeruoti, viršuje buvo užrašas: „Šie brėžiniai – slaptų kompanijos *InGen* darbų rezultatas. Jūs privalote pasirašyti dokumentą 112/4A, priešingu atveju, gresia teisminis persekiojimas.“

– Panašu į kliedesį, – pasakė Grantas.

– Galbūt čia yra kažkokia prasmė, – spėjo Elė.

Kitame puslapyje buvo topografinis žemėlapis. Jame pavaizduota Isla Nublar priminė apverstą lašą, išgaubtą šiaurėje ir kūgiu smailėjantį pietuose. Sala buvo padalyta į kelis sektorius.

Šiaurės sektorius buvo pažymėtas kaip „Svečių zona“. Jį sudarė kelios pažymėtos dalys: „Atvykimo zona“, „Informacija turistams / Administracija“, „Energijos šaltiniai / Vandens gėlinimo įranga / Pagalbos centras“, „Hamondo rezidencija“ ir „Safario viešbutis“. Grantas įžiūrėjo baseino kontūrus, teniso kortų stačiakampius ir apvalias žaliųjų želdinių žymas.

– Kurortas kaip kurortas, – nusprendė Elė.

Kituose puslapiuose buvo detalūs lankytojų įkurdinimo zonos brėžiniai. Vertikali viešbučio projekcija atrodė šiek tiek dirbtinė: ilgas žemas pastatas su kažkokiomis piramidėmis ant stogo. Kitiems šios zonos pastatams brėžiniuose buvo skirta mažiau dėmesio.

Likusioji salos dalis buvo dar mįslingesnė. Kiek Grantas suprato, buvo pavaizduota vietovė. Kelių, tunelių tinklas, atskiri pastatai ir ilgas, siauras, aiškiai dirbtinis ežeras su betoniniais šliuzais. Žymi salos dalis buvo padalyta į didelius nevienodus, beveik visai neįdirbtus sklypus. Kiekvienas sklypas buvo pažymėtas šifru: / P / PROC / V /2A, / D / TRIC / L / 5(4A+1), // VV / HADR / X / 11 (6A+3+3DB).

– Ar čia yra šifro raktas? – paklausė Elė.

Grantas skubiai perskleidė popierius, bet nieko nerado.

– Jau sakiau, atrodo kaip kažkoks kliedesys, – pakartojo jis.

Jis pažiūrėjo į nevienodus sklypus, vienas nuo kito atskirtus takeliais. Tokių sklypų iš viso buvo šeši, o tarp jų ribų ir takelių buvo iškasti betoniniai grioviai. Visi aptvarai buvo pažymėti žaibo pavidalo ženklais. Grantas ir Elė ilgai nesuvokė, ką tai turėtų reikšti, kol galiausiai susiprato, kad per aptvarus teka elektros srovė.

– Labai keista, – ištarė Elė. – Kurortas su aptvarais, kuriais teka srovė?

– Kilometrai tokių aptvarų, – pridūrė Grantas. – Ir dar grioviai. Ir visur tarp jų eina takeliai.

– Tiesiog kaip zoologijos sodas, – pastebėjo Elė.

Jie grįžo prie žemėlapio ir atidžiai apžiūrinėjo ribas. Keliai po salą buvo išmėtyti. Pagrindinė magistralė tęsėsi iš pietų į šiaurę, kirsdama salos centre esantį kalnų masyvą, be to, atrodė, kad viena jos atkarpa tiesiog perpjauna pakibusią virš upės uolą. Susidaro įspūdis, kad visi tie aptverti plotai su grioviais ir aptvarai su elektros srove, sukurti tyčia. Be to, keliai buvo pakelti virš bendro lygio, tai leido matyti, kas vyksta aptvaruose.

– Panašu, – tarė Elė, – kad kai kurie matmenys visiškai neįtikėtini. Pažiūrėkite. Betoninio griovio plotis – dešimt metrų. Labai primena karinius įtvirtinimus.

– Ir šitie statiniai taip pat, – pritarė Grantas. Jis pastebėjo, kad kiekviename salos sektoriuje yra keli pastatai, kaip taisyklė, tolimuose užkampiuose. Tie pastatai yra betoniniai, su storomis sienomis. Iš šoninės projekcijos jie panašūs į bunkerius su mažais langeliais. Primena nacių dotus iš senų filmų apie karą.

Jų mintis nutraukė prislopinto sprogimo garsas. Grantas atidėjo popierius.

– Grįžtam prie darbo, – paragino jis.

* * *

– Pradedam!

Kompiuterio ekranas sumirgėjo ir jame šmėstelėjo atvaizdas geltonais kontūrais. Šį kartą Alanas Grantas aiškiai išvydo ryškų skeletą su ilgu atgal išlenktu kaklu. Be abejo, tai buvo velociraptoriaus jauniklis, ir, panašu, jis buvo...

Atvaizdas išnyko.

– Nekenčiu tų kompiuterių, – burbtelėjo Grantas, prisimerkęs prieš saulę. – Kas nutiko šįkart?

– Dingo duomenys, – pranešė vienas iš studentų. – Palaukite minutę. – Jis palinko prie laidų, kyšančių iš jų nešiojamojo kompiuterio, dirbančio nuo akumuliatorių. Kompiuteris buvo pastatytas ketvirtame kalne ant alaus dėžės. Šalia stovėjo įrenginys, kurį jie praminė „Griuvena".

Grantas atsisėdo ant žemės ir pasižiūrėjo į laikrodį:

– Reikės viską daryti senoviškai, – pasakė jis, kreipdamasis į Elę.

– Oi, Alanai, – apgailestaudamas ištarė vienas studentas, išgirdęs šiuos žodžius.

– Reikalas tas, – tęsė Grantas, – kad man reikia suspėti į lėktuvą. O prieš išvykdamas noriu būtinai apsaugoti šitą fosiliją.

Paprastai pradėjus iškasinėti liekanas, darbą reikia atlikti iki galo, kitu atveju rizikuojama prarasti iškaseną. Žmonėms, kurie pirmą kartą patenka į šiuos kraštus, neatrodo, kad dirva paslanki, tuo tarpu ji nuolat pustoma ir išplaunama. Tai vyksta tiesiog akyse; nuo ryto iki nakties

girdisi trupančiais šlaitais riedančių akmenukų bildesys. Be to, nuolat grėsė uraganai ir liūtys, o netgi menko lietaus užtektų, kad būtų išplauti trapūs dinozaurų kaulai. Todėl neiškastam skeletui kilo pavojus, reikėjo pasirūpinti jo saugumu, kol Grantas sugrįš.

Paprastai tai buvo daroma tokiu būdu: virš iškasenų vietos buvo ištempiamas brezentas, pagal jo perimetrą iškasamas kanalas, kad sulaikytų vandenį. Problema buvo iškasenos parametrų nustatymas. Tam tikslui buvo pasitelkta kompiuterinė akustinė topografija – KAT. Tai buvo naujas metodas. „Griuvena“ šaudė į dirvą minkštais švininiais šoviniais, sudarydama smūgio bangas, kurias nuskaitydavo kompiuteris, o ekrane pasirodydavo panašus į rentgeno nuotrauką šlaito vaizdas. Šitą metodą lydimi permainingos sėkmės jie naudojo visą vasarą.

„Griuvena“ šiuo metu stovėjo už šešių metrų nuo jų. Tai buvo šešių metrų sidabrinė dėžė su ratais ir skėčiu viršuje. Ji buvo panaši į ledų pardavėjo vežimėlį, nežinia kokiu būdu atsiradusį šioje išdegintoje žemėje. Šį prietaisą prižiūrėjo du jauni Granto padėjėjai, kurie užtaisinėjo jį švininiais šoviniais.

Iki šiol KAT programa tik nustatydavo iškasenų vietos dydį, taip padidindama Granto komandos darbo efektyvumą. Kompiuterininkai tvirtino, kad per kelerius metus jiems pavyks gauti tokį detalų vaizdą, kad iš viso nereikės kasinėti. Kompiuteris pateiks išsamų trimatį kaulų vaizdą; visa tai žadėjo naują archeologijos erą, archeologiją be kasinėjimų.

Kol kas iki to dar toli. O nepriekaištingai veikiantis universiteto laboratorijoje įrenginys pasirodė labai trapus ir nepatvarus dirbant lauko sąlygomis.

– Kiek dar laukti? – paklausė Grantas.

– Mes jau gavome atvaizdą, Alanai, visai neblogą.

Grantas pažiūrėjo į ekraną. Jis pamatė visą skeletą, apibrėžtą ryškiai geltona spalva. Prieš jį buvo jaunas gyvūnas su akivaizdžiais velociraptoriaus bruožais: vienintelis, vos pastebimas ekrane rožės spyglio didumo nagas, kuris virsta penkiolikos centimetrų ilgio išlenktu suaugusių dinozaurų ginklu, skirtu grobiui sudraskyti. Bendrai paėmus,

velociraptorius – grakštus gyvūnas su trapiais kaip paukščio kaulais ir, spėjama, paukščio intelektu.

Šis skeletas visiškai atitiko normą, nepaisant to, kad galva ir kaklas buvo išlenkti atgal. Panašus iškasamų gyvūnų kaklo linkis buvo žinomas reiškinys, ir kai kurie mokslininkai netgi buvo sukūrę teoriją, kad dinozaurai išmirė apsinuodiję augalų išskiriamais alkaloidais. Buvo manoma, kad išlenktas kaklas liudija priešmirtinę agoniją. Grantas paneigė šiuos išsigalvojimus, įrodęs, kad po paukščių ir reptilijų mirties susitraukia užpakalinės kaklo jungtys, todėl galva taip charakteringai palinksta atgal. Tai sąlygoja ne gyvūno mirtis, o saulės veikiamo skeleto džiūvimo procesas.

Grantas pastebėjo, kad skeletas taip išsikraipęs, kad dešinė koja pakelta link nugaros.

– Jis atrodo šiek tiek deformuotas, – pastebėjo vienas studentas. – Bet, mano galva, tai ne kompiuterio kaltė.

– Ne, – atsakė Grantas. – Tai nuo laiko. Milijonų metų.

Grantas žinojo, kad daugelis žmonių sunkiai įsivaizduoja geologinį laiką. Žmogaus gyvenimas matuojamas pagal visiškai kitą laiko skalę. Nupjauta obuolio skiltelė paruduoja per kelias minutes. Sidabras pajuoduoja per keletą dienų. Kopūsto kotas supūva per vieną sezoną. Kūdikis išauga per dešimt metų. Nė vienas iš tų reiškinių nepadeda žmogui suprasti aštuoniasdešimties milijonų metų periodo, kuris praėjo nuo šio mažyčio gyvūno mirties.

Per paskaitas Grantas mėgino naudoti įvairius palyginimus. Pavyzdžiui, žmogaus gyvenimą prilyginus vienai dienai, aštuoniasdešimt milijonų metų prilygtų 3652 metams ir tai būtų daugiau nei piramidžių amžius. Taip seniai mirė šis velociraptorius.

– Jo išvaizda nelabai baisi, – pasakė vienas vaikinas.

– Jis ir nebuvo baisus, – atsakė Grantas. – Bent jau tol, kol buvo mažas. Galbūt šis mažylis maitinosi apgrauždamas užmuštų gyvūnų kaulus, o tuo metu iki soties prisiėdę suaugusieji šildėsi saulėje. Mėsėdžiai vienu kartu suėsdavo tokį kiekį maisto, kuris sudarė apie dvidešimt penkis procentus jų svorio, todėl pasisotinę tapdavo mieguisti.

Kažką čiauškėdami mažyliai vaikščiojo tarp atlaidžiai juos stebinčių apsnūdusių suaugusiųjų ir kartais atsikąsdavo po gabalą nudobto gyvūno. Turbūt šie mažyliai buvo gudrūs žvereliai.

Visai kitas dalykas – suaugusieji. Ko gero, velociraptoriai buvo patys nuožmiausi iš visų dinozaurų. Nors buvo nedideli – jie svėrė apie devyniasdešimt kilogramų ir buvo maždaug leopardo dydžio – velociraptoriai buvo greiti, protingi ir labai žiaurūs. Jie lengvai susidorodavo su priešu, naudodami aštrius dantis, stiprias naguotas priekines letenas ir užpakalines kojas su vieninteliu, bet labai galingu nagu.

Velociraptoriai medžiojo grupėmis, ir Grantas įsivaizdavo, kaip tuzinas tų padarų lėkė pašėlusiu greičiu, persekiodami daug stambesnį už juos dinozaurą; kaip jie užšokdavo jam ant nugaros, draskydami kaklą ir leisdami nagus tarp šonkaulių ir į pilvą. Taip, neblogas buvo reginys...

– Mums liko mažai laiko, – Elės žodžiai grąžino jį į tikrovę.

Grantas nurodė kasti kanalus. Sprendžiant pagal vaizdą kompiuteryje, skeletas gulėjo gana nedideliame plote, todėl užtektų iškasti maždaug dviejų kvadratinių metrų aikštelę. Elė virš šlaito įrengė brezento stoginę. Grantas prisijungė prie jos ir įvarė į žemę paskutinius kuolus.

– O kaip šis jauniklis numirė? – paklausė vienas studentų.

– Kažin ar mes sužinosime, – atsakė Grantas. – Laukinių gyvūnų prieauglio mirtingumas būna didelis. Afrikos parkuose kai kurių mėsėdžių jauniklių mirtingumas siekia septyniasdešimt procentų. Tas dinozauriukas galėjo mirti nuo ko tik norite: nuo ligos, nuo to, kad atsiliko nuo kaimenės, ar dar kokios kitos priežasties. Netgi nuo suaugusio velociraptoriaus užpuolimo. Mes žinome, kad jie medžiojo grupėmis, bet nieko nežinome apie jų elgesį bandoje.

Studentai klausėsi linkčiodami. Visi jie tyrinėjo gyvūnų elgesį ir žinojo, kad naujas liūtų šeimos vadas pirmiausia papjauna visus liūtukus. Priežastys greičiausiai būtų genetinės: patinas nori kuo greičiau paskleisti savo genus, nužudęs vadą jis vėl gali prisivilioti ir apvaisinti pateles. Jis neleidžia patelėms gaišti laiko auklėjant kito patino palikuonis.

Galbūt velociraptorių medžiotojų bandoje taip pat egzistavo vieno patino valdžios įstatymas. „Kaip mažai žinome apie dinozaurus, – pagalvojo Grantas. – Nepaisant šimto penkiasdešimt metų tyrimų ir kasinėjimų po visą pasaulį, beveik neturime duomenų apie tai, kokie iš tikrųjų buvo dinozaurai."

– Mums reikia važiuoti, – paragino Elė, – žinoma, jei norime Šote būti penktą valandą.

Hamondas

Dženaro sekretorė plušo su naujais lagaminais, nuo kurių netgi nebuvo nuluptos etiketės.

– Pone Dženarai, – griežtai pasakė ji, – jūs pamiršote susidėti daiktus, man atrodo, kad nelabai norite važiuoti.

– Galbūt jūs teisi, – atsakė Dženaras, – juk manęs nebus per dukters gimtadienį.

Šeštadienį Amandos gimimo diena, Elizabeta pakvietė dvidešimt keturmečių rėksnių, klouną ir fokusininką. Naujiena, kad Dženaras išvažiuoja, jos nenudžiugino, Amandos taip pat.

– Na, aš padariau viską, kas įmanoma per tokį trumpą laiką, – pasakė sekretorė. – Įdėjau jūsų dydžio batelius, šortus, chaki marškinius, reikmenų dėžutę. Kelias poras džinsų ir striukę, jei atšaltų. Automobilis jūsų laukia apačioje. Jei norite suspėti į reisą, turite tuojau pat išvažiuoti.

Ji išėjo. Dženaras nuėjo koridoriumi, lupdamas nuo lagamino etiketes. Kai prisiartino prie stiklinių konferencijos salės sienų, Denas Rosas pakilo nuo stalo ir išėjo iš kabineto.

– Sėkmingos kelionės, – palinkėjo Rosas. – Noriu išsiaiškinti, ar mūsų reikalai iš tikrųjų blogi. Donaldai, jei saloje rimtos problemos, viską sunaikink.

– O, Dieve, Denai... Juk kalba eina apie milžiniškas investicijas.

– Jokių abejonių. Negalvok apie tai. Padaryk, kaip aš sakau. Supratai?

Dženaras linktelėjo.

– Supratau, – ištarė jis. – O kaip Hamondas...

– Velniop Hamondą, – atrėžė Rosas.

* * *

– Mano berniuk, mano berniuk, – išgirdo jis pažįstamą gergždžiantį balsą. – Kaip tu gyveni, mano berniuk?

– Labai gerai, sere, – atsakė Dženaras, atsilošdamas į minkštos odinės kėdės atkaltę reaktyviniame lėktuve *Gulfstream-2*, skrendančiame į rytus link Uolinių kalnų.

– Tu man visai neskambini, – priekaištavo Hamondas. – Aš pasiilgau tavęs, Donaldai. Kaip tavo žavingoji žmona?

– Gerai. Elizabetai puikiai sekasi. Mes turime dukterį.

– Nuostabu, nuostabu. Vaikai – tai laimė. Tavo dukrytė būtų sužavėta pamačiusi mūsų parką Kosta Rikoje.

Dženaras jau buvo spėjęs pamiršti, kokio nedidelio ūgio Hamondas: sėdėdamas kėdėje jis nesiekė kojomis grindų ir kalbėdamas jomis mataravo. Jis atrodė kažkaip vaikiškai, kita vertus, dabar jam... kiek? Septyniasdešimt penkeri? Septyniasdešimt šešeri? Maždaug. Jis paseno nuo tada, kai Dženaras jį matė paskutinį kartą, o tai buvo prieš penkerius metus.

Hamondas – ryški asmenybė, apsigimęs artistas. Dženaras prisiminė, kad 1983 metais jis turėjo dramblį, kurį nedideliame narve visur kartu vežiodavosi. Dramblys buvo dvidešimt trijų centimetrų ūgio ir tokio pat ilgio, proporcijos atitiko normą, išskyrus neišsivysčiusias iltis.

Hamondas imdavo dramblį į visas derybas dėl pinigų rinkimo savo fondui. Dažniausiai Dženaras įnešdavo narvą, apdengtą nedidele antklode, į kambarį. Narvas atrodydavo kaip virdulys su apdangalu. Hamondas rėždavo tradicinę kalbą apie plėtros perspektyvas, kurias vadino „biologija vartotojams“. Pačiu patetiškiausiu kalbos momentu jis nutraukdavo nuo narvo uždangą, ir susirinkusieji pamatydavo dramblį. Tada Hamondas prašydavo pinigų.

Dramblys visada sulaukdavo susižavėjimo; jo mažytis, vos už katiną didesnis kūnas žadėjo neregėtus stebuklus, kurių buvo galima laukti iš Stanfordo genetiko Normano Afertono laboratorijos. Genetikas buvo tapęs Hamondo partneriu naujojoje įmonėje.

Demonstruodamas savo dramblį Hamondas nedaugžodžiaudavo. Hamondas įkūrė įmonę, kurios paskirtis – biotechnologiniai tyrimai. Šis miniatiūrinis dramblys tikrai nebuvo genų inžinerijos rezultatas. Afertonas paprasčiausiai paėmė žemaūgio dramblio embrioną ir išaugino jį dirbtinėje aplinkoje, reguliuodamas hormonų dozes. Žinoma, tai buvo didelis pasiekimas, tačiau jis neturėjo nieko bendra su tuo, apie ką kalbėjo Hamondas.

Jau nekalbant apie tai, kad Afertonui, nors jis ir stengėsi, nepavyko pakartoti stebuklo. O kiekvienas, matęs tą miniatiūrinį dramblį, norėdavo gauti tokį pat. Negana to, dramblys buvo neatsparus peršalimui, ypač žiemą. Vos tik kas nors greta nusičiaudėdavo, Hamondą apimdavo siaubas. Kartais dramblys iškišdavo savo iltis pro narvo virbus ir irzliai šniokštuodavo, stengdamasis ištrūkti į laisvę. Hamondui visą laiką buvo neramu, kad dramblys nenugaištų anksčiau nei Afertonui pavyks išauginti pamainą.

Hamondas taip pat nuslėpė nuo investitorių, kad miniatiūrizacija žymiai pakeitė dramblio elgesį. Šitas mažas padaras, nors ir atrodė kaip dramblys, elgėsi kaip pikčiurna graužikas, greitas ir klastingas. Hamondas perspėdavo aplinkinius, kad jie neglostytų dramblio, nes gyvūnas gali įkąsti.

Nors Hamondas tvirtino, kad kasmetinis pelnas 1993-iais metais pasieks septynis milijardus dolerių, jo projektas buvo grynai teorinis. Hamondas turėjo gerą vaizduotę ir buvo entuziastingas, bet neįtikino, kad jo planai įgyvendinami. Ypač reikalai pašlijo paaiškėjus, kad Normanas Afertonas, plano smegenų centras, nepagydomai serga vėžiu. Apie tai Hamondas taip pat neužsiminė.

Ir vis dėlto su Dženaro pagalba Hamondui pavyko susirinkti reikalingą sumą. Nuo 1983 metų rugsėjo iki 1985 metų lapkričio Džonas Alfredas Hamondas ir jo „storaodis portfelis“ surinko aštuonis šimtus

septyniasdešimt milijonų dolerių, kurie turėjo sudaryti jo kuriamos įmonės, *International Genetic Technology*, pagrindą. Jie būtų surinkę ir daugiau, jei Hamondas nebūtų reikalavęs visiško slaptumo ir nebūtų aiškinęs, kad tos veiklos pelną bus galima gauti ne anksčiau nei po penkerių metų. Tai atbaidė daug investuotojų. Dėl to jiems teko bendrauti beveik išskirtinai tik su japonų konsorciumais. Japonai buvo vieninteliai kantrūs investituotojai.

* * *

Sėdėdamas odinėje lėktuvo kėdėje, Dženaras galvojo apie tai, koks apsukrus tipas tas Hamondas. Net dabar senis nenorėjo pripažinti, kad šitą kelionę jam primetė Dženaro juridinė firma. Priešingai, Hamondas elgėsi taip, lyg ši kelionė būtų skirta pramogai.

– Kaip gaila, kad nepasiėmei savo šeimos, Donaldai, – kalbėjo jis.

Dženaras gūžtelėjo pečiais.

– Mano dukters gimtadienis. Mes pakvietėme dvidešimt vaikų. Turi būti ir tortas, ir klounas. Visa, kas reikalinga.

– Taip, aš suprantu, – atsakė Hamondas. – Vaikams tai labai svarbu.

– Beje, parkas paruoštas svečiams? – pasidomėjo Dženaras.

– Na, formaliai ne visai, – atsakė Hamondas. – Bet viešbutis jau įrengtas, yra kur apsistoti...

– O gyvūnai?

– Visi gyvūnai savo vietose.

– Kiek atsimenu, buvo galvojama, kad bus dvylika... – pradėjo Dženaras.

– Oi, mes gerokai viršijome šį skaičių. Dabar turime du šimtus trisdešimt aštuonis gyvūnus, Donaldai.

– Du šimtus trisdešimt aštuonis?

Senukas krizeno, patenkintas Dženaro reakcija:

– Tu net neįsivaizduoji! Jų visa banda!

– Du šimtai trisdešimt aštuoni... O kiek rūšių?

– Penkiolika skirtingų rūšių, Donaldai.

– Neįtikėtina, – ištarė Dženaras. – Tai nepaprasta. O kaip visi kiti reikalai? Dėl įrenginių? Kompiuterių?

– Viskas, viskas yra, – patvirtino Hamondas. – Šioje saloje viskas aukščiausio lygio. Pats pamatysi. Ten viskas kuo puikiausiai. Todėl šitas jūsų... susirūpinimas... visai nereikalingas. Dėl salos nėra jokių problemų.

– Todėl neturi būti problemų ir dėl patikrinimo, – pasakė Dženaras.

– Jų ir nebus, – užtikrino Hamondas. – Tik trukdys darbus. Viskas sustos dėl to oficialaus vizito...

– Jūs ir be mūsų atsilikote nuo grafiko. Jūs atidėjote atidarymą.

– Na, taip. – Hamondas pešiojo raudono šilko skepetaitę, kyšančią iš išorinės striukės kišenės. – Neturėjo taip nutikti. Neturėjo.

– Kodėl? – paklausė Dženaras.

– Nagi, Donaldai, – pradėjo Hamondas, – norint paaiškinti, reikia grįžti prie mūsų įmonės kūrimo koncepcijų. Buvo sumanyta, kad sukursime šiuolaikinį poilsio ir pramogų parką, panaudodami naujausius elektronikos ir biologijos pasiekimus. Aš nekalbu apie triukus. Triukų būna visur. Jų yra ir Koni Ailande. Visur yra atrakcionų, kuriuose naudojama elektronika, šviesos efektai: vaiduoklių namai, piratų urvas, Laukiniai Vakarai, žemės drebėjimas... O mes nutarėme sukurti biologinius atrakcionus. Gyvus atrakcionus. Atrakcionai tokie įspūdingi, kad jie užkariaus viso pasaulio dėmesį.

Dženaras neįstengė susilaikyti nenusišypsojęs. Jau ne kartą girdėjo šią kalbą, kiekvienas jos žodis jau prieš daugelį metų buvo skirtas investuotojams.

– Ir mes privalome neužmiršti, kad pagrindinis mūsų Kosta Rikos projekto tikslas – pelnas, – pareiškė Hamondas, žiūrėdamas pro iliuminatorių, – didelis pelnas.

– Aš pamenu, – pasakė Dženaras.

– O paslaptis, kaip daryti pinigus parke, labai paprasta, – tęsė Hamondas, – reikia mažinti išlaidas personalui. Šerikams, bilietų pardavėjams, valytojams, remontininkams. Mūsų parke turi dirbti kuo mažiau

žmonių. Todėl pagrindinė pinigų dalis skirta kompiuteriams: mes automatizavome viską, kas tik įmanoma.

– Aš pamenu...

– Realybė tokia, – pasakė Hamondas, – kad vienu metu rūpinantis ir gyvūnais, ir kompiuteriais sunku išvengti netikėtumų. Ar kam nors pavyko laiku pagal planą suderinti stambaus kompiuterių tinklo darbą? Aš tokių nežinau.

– Vadinasi, visa tai tėra paprasta gaišatis, susijusi su darbų pradžia?

– Būtent, – patvirtino Hamondas, – įprasta gaišatis.

– Aš girdėjau, kad statybose buvo nelaimingų atsitikimų, – pasakė Dženaras. – Žuvo pora darbininkų...

– Taip, buvo keli nelaimingi atsitikimai, – patvirtino Hamondas. – Trys mirtini. Du darbininkai žuvo tiesdami kelią per uolas. Trečias darbininkas sausio mėnesį pakliuvo po buldozeriu. Bet per paskutinius mėnesius nebuvo nei vieno nelaimingo atsitikimo. – Senis padėjo ranką ant Dženaro peties. – Patikėk manim, Donaldai, – kalbėjo jis, – saloje viskas vyksta pagal planą. Ir viskas klostosi kuo puikiausiai.

Pasigirdo radijo spragtelėjimas. Nuskambėjo piloto balsas: „Prašom prisisegti saugos diržus. Mes leidžiamės Šote.“

Šotas

Grantas ir Elė stovėjo prie visureigio vidury saulės išdegintos lygumos, laukdami lėktuvo. Tolumoje juodavo kalnai. Pusiaudienio vėjas gainiojo dulkes ir sausus lapus po supleišėjusį oro uosto betoną.

– Kaip šlykštu tarnauti tiems storapilviams, – suniurnėjo Grantas.

– Be to neapsieisi, – gūžtelėjo pečiais Elė.

Daugelį mokslų, pavyzdžiui, fiziką ar chemiją, finansavo valstybė, bet paleontologija kaip ir anksčiau liko priklausoma nuo privataus finansavimo. Nors ta Kosta Rikos sala kėlė Granto smalsumą, jis sutiko dalyvauti šioje kelionėje dėl kitos priežasties – paprasčiausiai negalėjo Hamondui atsakyti. Tartum atvirkščioji pagalbos pusė, ir taip buvo visada.

Nedidelis, žvilgantis *Grummen* lėktuvas, apsukęs virš lauko lanką, nutūpė ir nuriedėjo į jų pusę. Elė užsimetė ant pečių kelionės krepšį. Lėktuvas sustojo, atsivėrė durys, kurias atidarė mėlyna uniforma vilkinti skrydžio palydovė.

Grantas nustebo, kad lėktuvo viduje, nežiūrint į prabangų apstatymą, buvo ankšta. Jam teko susilenkti, kad prieitų ir paduotų ranką Hamondui.

– Daktare Grantai ir daktare Setler, – prabilo Hamondas, – labai malonu jus matyti. Leiskite jums pristatyti mano kolegą, Donaldą Dženarą.

Dženaras pasirodė esąs kresnas, stambus trisdešimt penkerių metų vyras. *Armani* kostiumu ir su akiniais metaliniais rėmais. Grantui jis iš karto nepatiko. Jie paspaudė vienas kitam ranką. Paduodamas ranką Elei, Dženaras nustebo:

– Pasirodo, jūs moteris.

– Ir taip kartais atsitinka, – atsakė Elė, o Grantas pagalvojo: „Jis taip pat jai nepatiko.“

Hamondas atsisuko į Dženarą.

– Be abejo, jūs žinote, kuo užsiima daktaras Grantas ir daktarė Setler. Jie paleontologai, kasinėja dinozaurų liekanas. – Jis nusikvatojo matyt įžvelgdamas kažką juokinga.

– Prašau užimti savo vietas, – kreipėsi stiuardesė, uždarydama duris.

Lėktuvas iš karto pajudėjo iš vietos.

– Atsiprašau dėl šio sąmyšio, – pasakė Hamondas. – Donaldui labai svarbu, kad mes kuo greičiau ten nuvyktume.

Pilotas pranešė, kad per keturias valandas jie bus Dalase, kur lėktuvas pasipildys degalų, o iš ten – tiesiai į Kosta Riką, kur turėtų būti iš ryto.

– Kiek laiko mes būsime Kosta Rikoje? – paklausė Grantas.

– Tai priklauso nuo daugelio aplinkybių, – pasakė Dženaras, – reikia šį tą išsiaiškinti.

– Prisiekiu, – pasakė Hamondas, – mes užtruksime ten ne daugiau keturiasdešimt aštuonių valandų.

Grantas užsisegė diržą.

– Apie tą jūsų salą, į kurią dabar vykstame, aš nieko anksčiau nesu negirdėjęs. Ar tai kažkokia paslaptis?

– Tam tikra prasme, – numykė Hamondas. – Mes labai stengėmės, kad niekas apie ją nesužinotų, kol neatvėrėme nustebusiai ir susižavėjusiai publikai.

Palanki galimybė

Kalifornijos valstijos korporacija *Biosin* Kupertine niekada nekvietė skubaus direktorių tarybos pasitarimo. O dabar konferencijų salėje sėdėjo dešimt susierzinusių ir nekantraujančių vadovų. Buvo aštunta valanda vakaro. Iš pradžių jie kalbėjosi tarp savęs, bet kalbos pamažu nutilo. Girdėjosi tik popierių šlamesys. Visi įtemptai žvilgčiojo į laikrodžius.

– Ko mes laukiame? – paklausė vienas jų.

– Mes laukiame dar vieno žmogaus, – pasakė Liuisas Dodžsonas, – mums reikalingas dar vienas.

Jis pažiūrėjo į laikrodį. Rono Mejerio biure pranešė, kad jis išskrido iš San Diego šeštą valandą. Jau turėtų atvykti, netgi įvertinant sugaištą laiką iš aerouosto iki čia.

– Reikia kvorumo? – paklausė kitas direktorių.

– Taip, – patvirtino Dodžsonas. – Trūksta dar vieno.

Tai visus šiek tiek nuramino, bent jau trumpam. Kvorumo poreikis reiškė, kad teks spręsti svarbius klausimus. Po velniais, jie tikrai kažką nuspręs, nors Dodžsonas būtų linkęs apsieiti be pasitarimo. Bet *Biosin* vadovas Šteingartenas buvo nepalenkiamas.

– Tu privalai gauti jų pritarimą, Liu, – pareiškė jis.

Kalbant apie Liuisą Dodžsoną, visų nuomonės sutapo – jis buvo laikomas atkakliausiu iš savo kartos genetikų ir pačiu neatsargiausiu. Trisdešimties metų, pliktelėjęs vyriškis, valingu, plėšrų paukštį primenančiu veidu. Kadaise Džonas Hopkinsas išmetė jį iš doktorantūros už tai, kad Dodžsonas ruošėsi taikyti genų terapiją žmonėms, iš anksto

tinkamai neištyręs proceso. Vėliau, kompanijos *Biosin* pasamdytas, jis Čilėje išbandė ginčytiną vakciną nuo pasiutligės. Dabar Dodžsonas vadovavo *Biosin* perspektyvios produkcijos plėtros skyriui, kuris privalėjo užsiiminėti „atvirkštine inžinerija". Tai reiškia nagrinėti konkuruojančių įmonių įrenginius bei produkcijos veikimo principus ir tuo remiantis kurti savo variantą. Faktiškai skyrius rėmėsi pramoniniu šnipinėjimu, kurio didžioji dalis buvo nukreipta prieš kompaniją *InGen.*

1980-aisiais kelios kompanijos, užsiimančios genų inžinerija, iškėlė klausimą: „Koks būtų biologinis *Sony* grotuvo atitikmuo?" Tų kompanijų nedomino nei vaistai, nei sveikatos apsauga, jų veikla buvo nukreipta į pramogų, sporto, poilsio, kosmetikos industriją ir naminių gyvūnų verslą. Devintajame dešimtmetyje „biologinės produkcijos" poreikis jau buvo stipriai jaučiamas. Ir *InGen*, ir *Biosin* užsiėmė tokia pačia veikla.

Biosin jau buvo pasiekusi tam tikrų rezultatų. Aidaho valstijos Žvejybos ir pramogų departamento užsakymu sukūrė naują šviesių upėtakių rūšį. Tokie upėtakiai buvo geriau pastebimi upėje, buvo manoma, kad taip vykdomas žvejybos plėtros planas (bent sumažėjo departamente gaunamų skundų, kad upėse nėra upėtakių). O tai, kad šie upėtakiai dažnai būdavo neatsparūs ryškiai saulei, kad jų mėsa sūri ir be skonio, niekas nesvarstė. *Biosin* tęsė savo darbą toliau...

Atsidarė durys ir pasirodė Ronas Mejeris. Įėjęs į kambarį jis greitai atsisėdo į savo vietą. Dabar Dodžsonas turėjo kvorumą. Jis atsistojo.

– Ponai, – kreipėsi jis į susirinkusius, – mes šiandien čia susirinkome, kad pasirinktume, kaip sako kariškiai, patogų taikinį – *InGen.*

Dodžsonas trumpai išdėstė priešistoriją. *InGen* iškilo 1983 metais pasinaudojusi japonų investuotojais. Kompanija įsigijo tris galingus kompiuterius *Krei.* Nusipirko Isla Nublar salą Kosta Rikoje. Sukaupė gintaro atsargų. Vertos dėmesio neįprastos dovanos zoologijos sodams visame pasaulyje, pradedant Niujorko zoologijos draugija, baigiant Ranchapuro laukinių gyvūnų parku Indijoje.

– Nepaisant šios informacijos, – toliau kalbėjo Dodžsonas, – mes nieko nežinome apie tikruosius *InGen* tikslus. Susidaro įspūdis, kad

jie užsiima gyvūnais; jiems dirba mokslininkai, kurie tiria praeitį: paleobiologai, DNR filogenetikai ir taip toliau.

1987 metais jie įkūrė mažai žinomą kompaniją *Plastika* Nešvilyje, Tenesio valstijoje. Ši kompanija jau anksčiau buvo užpatentavusi naujos rūšies plastiką, pasižymintį kiaušinio lukšto savybėmis. Suteikus jam kiaušinio pavidalą, jame galima išauginti paukščio gemalą. Jau nuo kitų metų šio unikalaus plastiko gamyba perėjo į *InGen* rankas.

– Daktare Dodžsonai, žinoma, visa tai labai įdomu...

– Tuo pat metu, – tęsė Dodžsonas, – Isla Nublar saloje prasidėjo statybos. Ten vykdomi dideli žemės darbai. Salos centre iškastas negilus trijų kilometrų ilgio ežeras. Informacijos labai nedaug, ji pakankamai įslaptinta, skelbiama, kad ten kuriamas kurortas, bet iš tikro *InGen* saloje įkūrė didžiulį privatų zoologijos sodą.

Vienas direktorių pasilenkė į priekį ir paklausė:

– Ir kas mums iš to, daktare Dodžsonai?

– Tai neįprastas zoologijos sodas, – paaiškino Dodžsonas, – tokio zoologijos sodo pasaulyje niekur nėra. Panašu, kad *InGen* sukūrė kažką neįprasta. Jiems pavyko klonuoti išnykusius gyvūnus.

– Kokius gyvūnus?

– Gyvūnus, kurie išsirita iš kiaušinio, o zoologijos sode jiems reikia daug vietos.

– Kokie tai gyvūnai?

– Dinozaurai, – paskelbė Dodžsonas. – Jie klonuoja dinozaurus.

* * *

Po to sekusi visuotinė nuostaba, Dodžsono nuomone, nebuvo džiuginanti. Šitų pinigų maišų konservatizmas jį visada erzindavo: jie investavo pinigus į mokslą, visiškai nenutuokdami apie jo galimybes.

Juk visiškai neseniai, 1982 metais, mokslinėje literatūroje jau buvo diskutuojama apie dinozaurų klonavimą. Kiekvienais metais DNR tyrinėjimai pateikdavo ką nors naujo. Jau anksčiau buvo išgauta Egipto mumijų, taip pat kvagos, Afrikos gyvūno, panašaus į zebrą ir išnykusio prieš šimtą metų, genetinė medžiaga. Atrodo, kad dar 1985 metais

buvo galima atkurti šio arklio DNR ir sukurti naują gyvūną. Jeigu būtų pavykę, tai būtų buvęs pirmasis gyvūnas, sugrąžintas iš praeities, panaudojus DNR. Jeigu tai įmanoma, ką dar būtų galima padaryti? Atkurti mastodontą? Kardadantį tigrą? Drontą?

Ar net dinozaurą?

Tiesa, niekur žemėje dar nebuvo aptikta dinozauro DNR. Anksčiau buvo manoma, kad suakmenėjimo procesas sunaikina visą DNR. Bet dabar ši nuomonė laikoma neteisinga. Atkūrus reikiamą kiekį DNR fragmentų, atsiranda galimybė klonuoti dinozaurą.

1982 metais šitos problemos techniniai klausimai atrodė neišsprendžiami. Bet teoriniams tyrimams nekilo jokių kliūčių. Žinoma, jie buvo sudėtingi, brangūs ir nebuvo garantijų, kad pasiseks. Visgi tai buvo įmanoma, jei kas nors ryžtųsi pamėginti.

Iš visko sprendžiant, *InGen* ryžosi.

– Štai ką jie padarė, – pasakojo Dodžsonas, – jie sukūrė didžiausią per visą pasaulio istoriją turistinį atrakcioną. Jūs žinote, kokie populiarūs zoologijos sodai. Praėjusiais metais žymiai daugiau amerikiečių apsilankė zoologijos soduose nei stebėjo beisbolo ir futbolo rungtynes kartu sudėjus. Ir japonai mėgsta zoologijos sodus. Japonijoje šiuo metu veikia penkiasdešimt zoologijos sodų ir dar daugiau jų statoma. Jei kalbėtume apie šį zoologijos sodą, tai *InGen* gali nustatyti bet kokį mokestį. Du tūkstančius už dieną, dešimt tūkstančių už dieną... Ir nereikia užmiršti reklaminių niekučių. Kalbu apie fotoalbumus, marškinėlius, vaizdo žaidimus, kepuraites, minkštus žaislus, komiksų knygeles ir, žinoma, naminius gyvūnėlius.

– Naminius gyvūnėlius?

– Būtent. Jei *InGen* gali atkurti natūralaus dydžio dinozaurus, jie gali sukurti ir nykštukinius dinozaurus, kad visi norintys galėtų laikyti juos namuose. Koks vaikas nenorėtų turėti dinozauro? Būti mažo patentuoto gyvūno šeimininku? *InGen* pardavinės milijonus tokių egzempliorių. Ir *InGen* pasistengs, kad tie padarai galėtų ėsti tik maistą, paruoštą *InGen.*

– O Dieve, – aiktelėjo kažkas.

– Būtent, – pritarė Dodžsonas. – Šitas zoologijos sodas taps milžiniškos įmonės puošmena.

– Jūs minėjote, kad tie dinozaurai bus patentuoti?

– Taip. Dabar galima patentuoti genetiniu būdu sukurtus gyvūnus. Aukščiausiasis teismas priėmė tokią nutartį 1987 metais. *InGen* turės savo dinozaurus ir niekas kitas teisėtai negalės jų kurti.

– O kas trukdo mums sukurti savo dinozaurus? – pasigirdo klausimas.

– Niekas, išskyrus tai, kad jie aplenkė mus penkeriais metais. Pavyti juos iki šio amžiaus pabaigos beveik neįmanoma.

Padaręs pauzę Dodžsonas pridūrė:

– Na, nebent mes galėtume gauti keletą tų dinozaurų pavyzdžių, kad ištirtume ir sukurtume savo DNR modifikacijas, kurios leistų mums išvengti jų patento.

– Mes galime gauti jų dinozaurų pavyzdžių?

Sekė pauzė. Po to Dodžsonas atsakė:

– Manau, kad taip.

Kažkas atsikrenkštęs pasiteiravo:

– Ar tai nebus neteisėta...

– Ne, ne, – greitai patikino Dodžsonas. – Nieko nelegalaus. Kalbama apie teisėtą DNR gavimą. Koks nors nepatenkintas tarnautojas arba niekdarys, kurį atleido, na, kažkas panašaus.

– Jūs turite teisėtą šaltinį, daktare Dodžsonai?

– Taip, – atsakė Dodžsonas. – Tik gaila, kad turime mažai laiko. *InGen* dabar išgyvena nedidelę krizę ir mano žmogus privalės veikti per artimiausias dvidešimt keturias valandas.

Kambaryje tvyrojo įtempta tyla. Susirinkusieji žiūrėjo tai į sekretorę, stenografuojančią pasitarimą, tai į prieš ją ant stalo padėtą magnetofoną.

– Formalus sprendimas nebūtinas, – nutraukė tylą Dodžsonas, – man tik reikia žinoti, ar jūs pritarsite mano veiksmams....

Pasitarimo dalyviai lėtai sulingavo.

Niekas neištarė nė žodžio. Nieko nebuvo įtraukta į protokolą. Jie paprasčiausiai iš lėto palinkčiojo.

– Ačiū, kad atvažiavote, ponai, – pasakė Dodžsonas. – Aš jus supratau.

Oro uostas

Liuisas Dodžsonas įžengė į San Fransisko aerouosto pastatą ir skubiai apsižvalgė. Žmogus, kuriam buvo paskyręs susitikimą, jau laukė prie kioskelio. Dodžsonas atsistojo šalia, tarp jų ant grindų pastatė portfelį.

– Vėluoji, vaikine, – ištarė vyriškis. Žvilgtelėjęs į Dodžsono šiaudinę skrybėlę jis pasišaipė. – Kas čia, maskuotė?

– Dėl viso pikto, – užgniaužęs susierzinimą, atsakė Dodžsonas. Šešis mėnesius Dodžsonas kantriai mėgino prisivilioti šį žmogų, o šis per kiekvieną susitikimą elgdavosi vis išdidžiau ir akiplėšiškiau. Bet Dodžsonas neturėjo pasirinkimo – abu vyrai žinojo, kuo rizikuoja.

Jei vertintume pagal svorį, bioinžineriniu būdu sukurta DNR būtų pats brangiausias daiktas pasaulyje. Už vieną mikroskopinę, akimi nematomą bakteriją, turinčią širdies priepuolio fermento genų, streptokinazės arba antifrizo, kuris apsaugo gyvūnus nuo sušalimo, žinantis pirkėjas nepagailės netgi penkių milijardų dolerių.

Tokia situacija sąlygojo dar vieną pramoninio šnipinėjimo kryptį. Gana savotišką. Dodžsonas buvo puikus šios srities specialistas. 1987 metais jis prikalbino vieną moterį genetikę, kuri manė, kad įmonė *Setus* jos nevertina, pereiti į įmonę *Biosin*. Mokslininkė atsinešė penkis ten pagamintų bakterijų štamus. Moteris paprasčiausiai užlašino po lašą ant vienos rankos nagų ir išėjo iš kompanijos pastato.

Bet su *InGen* viskas buvo sudėtingiau. Dodžsonui reikėjo ne DNR bakterijų, o atšaldytų embrionų, kurie, jo žiniomis, buvo itin kruopščiai saugomi. Reikėjo kompanijos darbuotojo, turinčio galimybę prieiti prie embrionų, pasiruošusio juos pavogti ir galinčio įveikti apsaugą. Rasti tokį žmogų buvo sunku.

Galiausiai sausio mėnesį Dodžsonui pavyko rasti tinkamą *InGen* darbuotoją. Nors žmogus neturėjo tiesioginių prieigų prie genetinės medžiagos, Dodžsonas nepaleido jo iš akiračio ir susitikinėdavo kartą per mėnesį bare „Pas Karlą ir Čarlį" Silicio slėnyje, įteikdamas nedideles sumas. Pagaliau atėjo momentas, kurio Dodžsonas taip ilgai laukė: *InGen* kvietė į savo salą konsultantus ir rangovus, tai reiškė, kad atsiras galimybė prieiti prie embrionų.

– Arčiau prie reikalo, – paragino žmogus. – Iki skrydžio liko dešimt minučių.

– Jūs norite dar sykį aptarti veiksmų planą? – paklausė Dodžsonas.

– Velniop tą planą, pone Dodžsonai, – atšovė žmogus. – Parodykite man tuos prakeiktus pinigus.

Dodžsonas atsegė portfelį ir pravėrė. Žmogus perbėgo žvilgsniu turinį.

– Tik tiek?

– Čia tik pusė. Septyni šimtai penkiasdešimt tūkstančių dolerių.

– Ką gi, puiku. – Žmogus nusisuko ir baigė gerti kavą. – Tvarka, pone Dodžsonai.

Dodžsonas skubiai uždarė portfelį.

– Tikiuosi, jūs atsimenate, kad ši suma už penkiolika egzempliorių.

– Atsimenu. Penkiolika užšaldytų embrionų. O kaip man juos pernešti?

Dodžsonas ištiesė jam *Gillette* skutimosi putų flakonėlį.

– Šitame?

– Taip.

– O jei patikrins mano bagažą?

– Paspauskite.

Žmogus spustelėjo ir ant jo rankos pasirodė balta puta.

– Neblogai, – pratarė jis nusišluostydamas ranką į lėkštelės kraštą. – Neblogai.

– Tiesiog šitas balionas truputį sunkesnis už įprastą.

Dodžsono technikai montavo jį dvi paras be pertraukos. Dodžsonas greitai parodė, kaip su juo elgtis.

– Kiek jame šaldančių dujų?

– Užteks trisdešimt šešioms valandoms. Iki to laiko embrionai turi būti San Chosė.

– O tai jau jūsų vaikino kateryje rūpestis, – pasakė žmogus. – Pasirūpinkit, kad valtyje būtų kilnojamasis šaldytuvas.

– Būtinai, – atsakė Dodžsonas.

– Grįšim prie mūsų sąlygų...

– Viskas lieka galioti, – patvirtino Dodžsonas. – Penkiasdešimt tūkstančių už kiekvieno embriono pristatymą. Jei jie pasirodys gyvybingi, dar po penkiasdešimt už kiekvieną.

– Labai gerai. Tegu kateris būtinai laukia penktadienį vakare prie rytinio salos uosto. Ne prie šiaurinio, kur prisišvartuoja dideli transportiniai laivai, o prie rytinio uosto. Ten yra mažytė prieplauka. Supratote?

– Supratau, – atsakė Dodžsonas. – Kada jūs grįšite į San Chosė?

– Turbūt sekmadienį. – Žmogus pasitraukė nuo kioskelio.

Dodžsonas pajuto nerimą.

– O jūs tiksliai žinote, ką darysite su...

– Žinau, – nukirto žmogus, – galite būti ramus, žinau.

– Be to, – dėstė Dodžsonas, – mes manome, kad sala palaiko nuolatinį radijo ryšį su korporacijos *InGen* direkcija Kalifornijoje, todėl...

– Klausykite, aš viską žinau, – nutraukė jį žmogus. – Nusiraminkite ir ruoškite pinigus. Aš noriu gauti visą sumą sekmadienio rytą San Chosė oro uoste.

– Aš jūsų lauksiu, – patikino Dodžsonas. – Galite nesijaudinti.

Malkolmas

Dalase prieš pusiaunaktį į lėktuvą įlipo aukštas, liesas, pliktelėjęs žmogus, vilkintis juodai: marškiniai, kelnės, kojinės ir batai – viskas buvo juoda.

– O, daktare Malkolmai, – ištarė Hamondas, nenatūraliai išsišiepdamas.

– Sveikas, Džonai, – atsakydamas nusišypsojo Malkolmas. – Ką gi, bijau, kad tavo vaikštantis priekaištas vėl su tavim.

Greitakalbe ištaręs prisistatymo frazę „Sveiki, aš Janas Malkolmas, matematikas“ jis paspaudė visiems rankas. Grantui pasirodė, kad ši kelionė Malkolmui teikia didesnę pramogą nei visiems kitiems.

Aišku, Malkolmo pavardė Grantui buvo girdėta. Janas Malkolmas buvo pats žymiausias iš jaunųjų matematikų, kurie aiškiai pareiškė, jog juos domina „tikroji pasaulio sandara“. Jie atsisakė kelių svarbių pripažintų metodų, kuriais tradiciškai rėmėsi jų kolegos. Pirma, jie nuolat naudojo kompiuterius. Pagal tradiciją, matematikai į tai žiūrėjo nepalankiai. Antra, jie iš esmės dirbo tik su matematinėmis lygtimis ir taikė jas neseniai atsiradusiai matematikos krypčiai, kuri buvo pavadinta „chaoso teorija.“ Trečia, jie stengėsi remtis tik realiai veikiančiais reiškiniais. Ir galiausiai, kad pabrėžtų atsiskyrimą nuo akademinio pasaulio, jie stengėsi išsiskirti savo apranga ir kalbėjimo maniera. Vienas vyresnės kartos matematikas tokią laikyseną pavadino „apgailėtinu individualizmo pertekliumi“, kitaip tariant, mokslininkai elgėsi kaip roko žvaigždės.

Malkolmas atsisėdo į krėslą. Skrydžio palydovė pasiūlė jam išgerti. Vyras paprašė dietinės kolos.

Pro atviras duris dvelkė drėgnas Dalaso oras.

– Ar jums juodais rūbais nekaršta? – kreipėsi į jį Elė.

– Jūs puikiai atrodote, daktare Setler, – sekė atsakymas. – Aš pasiruošęs ištisą dieną grožėtis jūsų kojytėmis. Bet visgi privalau pasakyti, kad esate neteisi: juoda spalva geriausiai tinka karščiams. Prisiminkite absoliučiai juodo kūno spinduliavimą, juoda spalva – tinkamiausia karščiui. Efektyviai išspinduliuoja šilumą. Bet kokiu atveju, aš dėviu tik dviejų spalvų rūbus: juodus ir pilkus.

Elė žiūrėjo į jį plačiai atvėrusi burną.

– Tos spalvos tinka visiems gyvenimo atvejams, – tęsė Malkolmas, – Ir jos gerai dera tarpusavyje, todėl nebaisu padaryti klaidą ir apsimauti pilkas kojines prie juodų kelnių.

– Ar jums neatrodo, kad nuobodu dėvėti tik dvi spalvas?

– Tikrai ne. Tai atpalaiduoja. Aš manau, kad mano gyvenimas turi šiokią tokią vertę ir nenoriu gaišti laiko mintims apie garderobą, – pasakė

Malkolmas. – Aš nenoriu galvoti apie tai, ką apsirengsiu ryt rytą. Jei sąžiningai, kas gali būti nuobodžiau už madą? Gal tik profesionalus sportas. Suaugę vyrai mušinėja nedidelius kamuoliukus, o kita žmonių dalis moka pinigus, kad jiems paplotų. Visgi manau, kad mados daug nuobodesnės negu sportas.

– Daktaras Malkolmas, – įsiterpė Hamondas, – tvirtų principų žmogus.

– Ir truputį savotiškas, – žvaliai pridūrė Malkolmas. – Bet privalote pripažinti, kad palietėme visai nebanalią temą. Juk gyvename sutartiniame pasaulyje, kuriame priimta elgtis standartiškai. Juk įprasta manyti, kad tam tikru atveju pasielgsite būtent taip, kad pasirūpinsite tam tikrais dalykais. Niekas nepagalvoja, kodėl priimta taip, o ne kitaip. Argi ne nuostabu? Dėl informacijos pertekliaus visuomenė liovėsi mąstyti. Mes norėjome atsikratyti popierių, o praradome mąstymą.

Hamondas pasisuko į Dženarą ir pakėlė rankas.

– Pats jį pasikvietėte.

– Beje, jums tai labai naudinga, – pasakė Malkolmas. – Panašu, kad turite rimtų problemų.

– Mes neturime problemų, – greitai atkirto Hamondas.

– Aš visada sakiau, kad ta sala neperspektyvi, – tęsė Malkolmas. – Tvirtinau tai nuo pat pradžių. – Jis pasiėmė savo odinį portfelį. – Dabar manau, kad visi žinote, koks neišvengiamas galas laukia. Teks viską uždaryti.

– Uždaryti! – Hamondas iš pykčio atsistojo. – Tai tiesiog juokinga!

Dėl tokio Hamondo protrūkio Malkolmas tik gūžtelėjo pečiais.

– Aš atsivežiau savo ataskaitos kopijas, – pranešė jis. – Galite peržiūrėti. Tai konsultacijų, kurias suteikiau *InGen*, ataskaita. Skaičiai sudėtingi, bet galiu padėti įsigilinti. Jūs išeinate?

– Man reikia paskambinti, – tarstelėjo Hamondas ir nėrė į kitą patalpą.

– Ką gi, skrisime ilgai, – pasakė Malkolmas, – blogiausiu atveju, mano ataskaita jus užims.

* * *

Lėktuvas skrodė nakties tamsą.

Grantas žinojo, kad buvo daug nepatenkintų Malkolmu, ir dabar suprato, kodėl daugelis laikė jo stilių per daug dygiu, o jo chaoso teorijos taikymas atrodė mažai pagrįstas. Žiūrėdamas į formules Grantas sklaidė ataskaitą.

– Iš jūsų ataskaitos aiškėja, kad Hamondo sala pasmerkta pražūčiai? – pasigirdo Dženaro balsas.

– Teisingai.

– Remiantis chaoso teorija?

– Taip. O tiksliau, dėl sistemos veikimo fazinėje erdvėje.

Dženaras numetė popierius į šalį ir paklausė:

– Ar galima tai išversti į anglų kalbą?

– Žinoma, – atsakė Malkolmas. – Susitarkime, nuo ko pradėti. Jūs žinote apie netiesines lygtis?

– Ne.

– O keistuosius atraktorius?

– Ne.

– Ką gi, – tarė Malkolmas, – pradėkime nuo pat pradžių. – Jis patylėjo stebėdamas lubas. – Fizika pasiekė didelių laimėjimų aprašydama atskirų sistemų veikimą: planetų judėjimą orbita, kosminio laivo skrydį į Mėnulį, švytuokles, spyruokles, riedančius rutuliukus ir taip toliau. Tai įprastas kūnų judėjimas. Visa tai išreiškiama vadinamosiomis tiesinėmis lygtimis, matematikai be vargo gali jas išspręsti. Mes sprendėme jas šimtus metų.

– Supratau, – pasakė Dženaras.

– Bet egzistuoja ir kitokia elgesio, judėjimo forma, kurią fizikai apdoroja sunkiau. Pavyzdžiui, turbulencija. Iš indo besipilantis vanduo. Oro judėjimas lėktuvo sparnu. Orai. Kraujas, tekantis per širdį. Turbulencija išreiškiama netiesinėmis lygtimis. Jas išspręsti daug sunkiau, o kartais net neįmanoma. Todėl visi šie reiškiniai buvo fizikams nesuprantami. Bet prieš dešimt metų atsirado nauja teorija, nušviečianti šiuos reiškinius. Tai chaoso teorija.

Ši teorija išsivystė iš septintajame dešimtmetyje atliktų bandymų siekiant sukurti elektroninį orų modelį. Orai – tai sudėtinga sistema, tiksliau sakant, tai žemės atmosfera ir jos sąveika su Žeme ir Saule. Šios didelės ir sudėtingos sistemos veikimas niekada nebuvo suprantamas. Todėl negalėjome prognozuoti orų. Pasitelkus kompiuterinius modelius sistema buvo perprasta, bet prognozuoti vis tiek neįmanoma, nes pati sistema labai jautriai reaguoja į pradines sąlygas.

– Aš jau susipainiojau, – prisipažino Dženaras.

– Jei aš šausiu iš patrankos tam tikro svorio sviedinį tam tikru greičiu ir tam tikru kampu, o po to iššausiu antrą tokio pat svorio sviedinį tuo pačiu greičiu ir tuo pačiu kampu – kas įvyks?

– Abu sviediniai nukris toje pačioje vietoje.

– Teisingai, – pasakė Malkolmas. – Tai yra tiesinė dinamika.

– Gerai.

– O jei stebiu orų sistemą, kuri pradėjo veikti prie tam tikros temperatūros, tam tikro vėjo greičio ir tam tikros oro drėgmės, tai kita sistema prie beveik tokios pat temperatūros, vėjo greičio ir drėgmės gali veikti visiškai skirtingai. Perkūnas vietoje ryškios saulės. Tai yra netiesinė dinamika. Ji jautri pradinėms sąlygoms: mažiausi pasikeitimai pavirsta dominuojančiais.

– Atrodo, supratau, – pasakė Dženaras.

– Na, trumpai tariant, tai „plaštakės efektas". Plaštakė mojuoja sparnais Pekine, o Niujorke keičiasi oras.

– Vadinasi, chaosu laikoma visa tai, kas nenuspėjama? – paklausė Dženaras. – Aš teisingai supratau?

– Ne, – atsakė Malkolmas. – Iš tikrųjų mes atrandame paslėptus sistemos elgesio dėsningumus kompleksinėje įvairovėje. Todėl chaoso teorijos galimybės yra labai didelės, galime tyrinėti, ką tiktai norite: kainų lygį biržoje, įsisiautėjusios minios elgesį, smegenų aktyvumą epilepsijos priepuolio metu, bet kokią kompleksinę sistemą, kurioje reiškiasi netvarka ir kuri yra prognozuojama. Stengiamės surasti tokių sistemų veiklos tvarką. Supratote?

– Taip, – atsakė Dženaras. – O kokia ta tvarka?

– Iš esmės, tai sistemos veikimas fazinėje erdvėje, – atsakė Malkolmas.

– Viešpatie, – išsprūdo Dženarui, – aš noriu žinoti tik vieną dalyką: kodėl jūs manote, kad Hamondo sala neperspektyvi?

– Žinoma, – pasakė Malkolmas. – Prieisime ir prie to. Chaoso teorija remiasi dviem teiginiais. Pirmiausia, kompleksinių sistemų, tarkim, orų, pagrindą sudaro tvarka. Kita vertus, paprastų sistemų veikimo principas būna sudėtingas. Pavyzdžiui, rutulių judėjimas žaidžiant pulą. Jūs smogiate, rutulys atsitrenkia į stalo kraštus. Teoriškai, tai labai paprasta sistema, beveik monotoniška sistema. Jei jums žinoma smūgio į rutulį jėga, jo masė ir jūs galite apskaičiuoti, kokiu kampu rutuliai atsitrenkia į stalo kraštus, galite numatyti tolimesnį rutulio judėjimą. Teoriškai jūs galite prognozuoti rutulio judėjimą iki pat sustojimo. Būtų galima nustatyti, kur jis sustos po trijų valandų.

– Aišku, – linktelėjo Dženaras.

– Bet realiai įmanoma tik kelių sekundžių prognozė. Iš karto pradeda veikti atsitiktinės detalės: rutulio paviršiaus nelygumai, mažyčiai medinio stalo paviršiaus įbrėžimai, ir rutulio judėjimas keičiasi. Užtenka kelių sekundžių, kad visi kruopštūs skaičiavimai nueitų perniek. Tokiu būdu paprasta sistema, tarkim, pulo rutulys, tampa neprognozuojama.

– Suprantu.

– Hamondo projektas, – tęsė Malkolmas, – taip pat yra paprasta sistema – gyvūnai zoologijos sodo aplinkoje, kurių elgesio neįmanoma prognozuoti.

– Jūs taip manote dėl...

– Teorijos, – užbaigė frazę Malkolmas.

– Galbūt reikėtų iš pradžių apžiūrėti salą, pamatyti, kas ten vyksta?

– Ne. Nebūtina. Detalės esmės nekeičia. Teorija patvirtina, kad salos elgsena greitai taps neprognozuojama.

– Jūs įsitikinęs savo teorijos teisingumu?

– Žinoma, – pasakė Malkolmas. – Visiškai užtikrintas. – Jis atsilošė į kėdės atkaltę. – Toje saloje yra bėdų. Jūsų laukia katastrofa.

Isla Nublar

Sraigtasparnio sraigtai kaukdami pradėjo suktis, mesdami šešėlius į San Chosė oro uosto pakilimo juostą. Grantas ausinėse išgirdo traškesį, pilotas kalbėjosi su mechaniku.

San Chosė jie paėmė dar vieną keleivį. Tas žmogus buvo Denisas Nedris, kuris atskrido čia, kad prisijungtų prie grupelės. Storas, nevalyvas žmogėnas kramtė šokoladą. Jo pirštai buvo lipnūs, o prie marškinių matėsi prilipusios šokolado popieriukų atplaišos. Nedris sumurmėjo, kad dirba su kompiuteriais, bet su niekuo nepasisveikino ir niekam neištiesė rankos.

Žiūrėdamas per iliuminatorių Grantas matė vis mažėjančią betoninę oro uosto aikštę ir besivejantį sraigtasparnio šešėlį. Sraigtasparnis juos nešė į vakarus kalnų link.

– Užtruksim apie keturiasdešimt minučių, – pasakė netoli sėdintis Hamondas.

Skrisdami virš neaukštų kalnų jie pateko į plunksninių debesų tankumyną, properšose plieskė ryški saulė. Grantą nustebino šių rūsčių kalnų dykra: jokios augmenijos, tik nuogos dūlėjančios uolienos.

– Kosta Rikoje, – pasakė Hamondas, – gimstamumo kontrolė geresnė negu kitose Centrinės Amerikos šalyse. Bet čia daug iškirstų miškų, ypač jų padaugėjo per paskutinį dešimtmetį.

Kirtęs debesų zoną sraigtasparnis atsidūrė kitoje kalnų pusėje, Grantas pamatė pietų pakrantės paplūdimius. Jie praskrido virš mažo kaimelio.

– Baja Anaska, – pranešė pilotas. – Toliau, išilgai kranto jūs matote Kapo Blanko rezervatą. Ten puikūs paplūdimiai.

Sraigtasparnis pasuko link vandenyno. Vanduo tapo žalias, po to patamsėjo, įgavo akvamarino spalvą. Saulė atsispindėjo nuo vandens paviršiaus. Buvo apie dešimtą valandą ryto.

– Dar kelios minutės, – pasakė Hamondas, – ir mes pamatysime Isla Nublar. Isla Nublar, – paaiškino Hamondas, – nėra tikra sala. Greičiau tai povandeninės vulkaninės kilmės uolos, iškilusios iš vandenyno dugno.

– Saloje galima pamatyti vulkaninės kilmės liudijimų, – tęsė Hamondas. – Ten daug vietų, kur iš po žemių veržiasi garai, labai dažnai žemė po kojomis būna karšta. Dėl daugelio srovių saloje visą laiką tvyro rūkas. Kai nuskrisime, patys pamatysite... O štai ir ji.

Sraigtasparnis metėsi į priekį praskrisdamas virš vandens. Grantas išvydo griežtus salos kontūrus ir iš vandenyno kylančias aštrias uolas.

– Dieve, ji panaši į Alkatrasą, – pastebėjo Malkolmas.

Virš žaluma užklotų kalnų šlaitų kamuoliais kilo rūkas, suteikdamas salai paslaptingumo.

– Žinoma, tik daug didesnė, – atsakė Malkolmui Hamondas. – Beveik trylika kilometrų ilgio ir penki pločio pačioje plačiausioje vietoje, jos plotas maždaug penkiasdešimt šeši kvadratiniai kilometrai. Akivaizdu, kad tai didžiausias biologinis draustinis Šiaurės Amerikoje.

Sraigtasparnis vėl pakilo aukščiau, pasukdamas į salos šiaurinę dalį. Grantas stengėsi ką nors įžiūrėti per tankaus rūko šydą.

– Rūkas čia paprastai ne toks tirštas, – pastebėjo Hamondas. Jis atrodė sunerimęs.

Prie šiaurinės pakrantės stūksojo aukščiausi salos kalnai. Jie buvo iškilę virš vandenyno apie du tūkstančius metrų. Nors viršūnės slėpėsi rūke, bet Grantas matė aštrias uolų atbrailas, į kurias su griausmu dužo vandenyno bangos. Sraigtasparnis pakilo virš kalnų.

– Gaila, – pasakė Hamondas, – turėsime nusileisti saloje. Man tai nepatinka, nes sukelsime gyvūnams stresą. O tai kai kada pavojinga...

Jo žodžius pertraukė piloto balsas:

– Pradedame leistis. Laikykitės tvirčiau, vyrukai.

Sraigtasparnis pradėjo leistis, jie bemat paniro į tirštą rūką.

Ausinėse Grantas girdėjo pasikartojančius elektroninius signalus, bet nieko nematė. Po kurio laiko pasirodė neaiškūs žalių pušies šakų kontūrai. Kai kurios šakelės buvo visiškai arti.

– Po velnių, kaip jam pavyksta? – paklausė Malkolmas, bet jam niekas neatsakė.

Pilotas pasuko galvą į kairę, po to į dešinę, žiūrėdamas į pušis. Medžiai vis artėjo. Sraigtasparnis sparčiai leidosi.

– O Dieve, – ištarė Malkolmas.

Signalai ausinėse darėsi vis garsesni. Grantas pažvelgė į pilotą. Jis buvo užsiėmęs. Grantas pažiūrėjo žemyn ir tiesiai po sraigtasparniu pastebėjo didžiulį ryškiai šviečiantį kryžių. Kryžiaus galuose blykčiojo lempos. Pilotas truputį pakoregavo nusileidimo kryptį ir sraigtasparnis palietė žemę. Variklio gausmas tapo tylesnis ir palaipsniui nurimo.

Grantas su palengvėjimu atsiduso ir atsisegė saugos diržą.

– Mums tenka leistis greitai, – pasakė Hamondas, – dėl vėjo sūkurių. Ant šio kalno dažnai pakyla stiprūs sūkuriai, ir... Na, pagaliau viskas tvarkoje.

Grantas pamatė, kad prie sraigtasparnio bėga rudaplaukis žmogus su beisbolo kepure. Pribėgęs jis atidarė duris ir prabilo:

– Sveiki, aš Edas Redžis. Sveiki atvykę į Isla Nublar. Žiūrėkite po kojomis, kai išlipsite iš lėktuvo.

Jie leidosi nuo kalno siauru vingiuotu takeliu. Oras buvo vėsus ir drėgnas. Leidžiantis žemyn rūkas išsisklaidė, pagaliau Grantas galėjo įžiūrėti peizažą. Vaizdas priminė Ramiojo vandenyno šiaurės vakarų pakrantę, Olimpo pusiasalį.

– Teisingai, – pritarė Edas Redžis. – Ekologijos požiūriu, tai tropinis lapuočių miškas. Bet augmenija šiek tiek kitokia negu žemyne, kur augalai primena tradicines tropines džiungles. Bet toks klimatas tik šiose aukštumose, šiaurės kalnų šlaituose. Didžiojoje salos dalyje vyrauja tropikai.

Apačioje matėsi balti didelių, žalumoje skendinčių pastatų stogai. Granto nuostabai, jų išdėstymas buvo kruopščiai apgalvotas.

Jie nusileido dar žemiau ir išniro iš rūko. Prieš Granto akis atsivėrė visos salos, nusitęsusios toli į pietus, vaizdas. Redžis buvo teisus – didžioji sausumos dalis buvo apaugusi tropiniais miškais.

Žiūrėdamas į pietus Grantas pamatė vienišą medžio stiebą, iškilusį virš palmių. Šakų ant jo nebuvo. Po to stiebas sujudėjo ir pasisuko į ateivių pusę. Grantas suprato, kad tai ne medis.

Jis žiūrėjo į gracingai išlenktą nepaprasto padaro kaklą, ištįsusį į penkiolikos metrų aukštį.

Jis žiūrėjo į dinozaurą.

Sveiki atvykę

– Viešpatie, – tyliai ištarė Elė. Jie visi žiūrėjo per pušų viršūnes į gyvūnus. – O Dieve!

Pirmiausia ji pagalvojo, kad tie gyvūnai nepaprastai gražūs. Knygose jie paprastai būdavo vaizduojami kaip didelės, nepaslankios būtybės, o šito ilgakojo gyvūno judesiai atrodė gracingi, netgi orūs. Jis buvo greitas, judesiai nebuvo gremėzdiški ar vangūs. Zauropodas įdėmiai pažiūrėjo į juos ir žemu balsu sutrimitavo. Kaip dramblys. Akimirksniu iš lapijos išniro antra galva, po to – trečia, ketvirta.

– O Dieve, – vėl sušnibždėjo Elė.

Dženaras neteko žado. Jis žinojo, kad šito buvo galima tikėtis – jau keletą metų žinojo apie tai, bet niekada rimtai netikėjo, kad galėtų nutikti kažkas panašaus. Dabar jis buvo sukrėstas. Siaubą kelianti naujos genų technologijos galybė, kurią anksčiau laikė tik skambiais žodžiais, skirtais užtikrinti sandėrio sėkmę, staiga stovėjo priešais jį. Tie gyvūnai buvo išties dideli! Tiesiog milžiniški! Namo dydžio! Ir jų tiek daug! Po velnių, tikri dinozaurai! Realūs! Apie juos buvo galima tik pasvajoti.

Dženaras pagalvojo: „Iš šios salos mes susikrausime pinigų. Turtus!“

Jis meldė Dievą, kad apsaugotų salą.

Grantas stovėjo ant takelio kalno šlaite. Jo apsiblausęs žvilgsnis buvo prilipęs prie pilkų, virš palmių ištiestų kaklų. Jis pajuto svaigulį, lyg žemė slystų iš po kojų. Grantas sunkiai atsikvėpė. Juk išvydo tai, ko niekada gyvenime nesitikėjo pamatyti. Ir visgi jie buvo prieš jį.

Gyvūnai, stovėjusieji rūke, buvo tipiški apatozaurai, vidutinio ūgio zauropodai. Granto smegenys perkratė viską, ką jis žinojo apie tuos gyvūnus: Šiaurės Amerikos vėlyvojo juros periodo žolėdžiai, žinomi brontozaurų pavadinimu. Pirmą kartą juos surado E. D. Koupo ekspedicija 1876 metais Montanoje. Egzemplioriai siejami su Morišono nuosėdų sluoksniais Kolorade, Jutoje ir Oklahomoje. Neseniai Bermanas ir Makintošas dėl kaukolės formos juos priskyrė diplodokams.

Tradiciškai buvo laikoma, kad brontozaurai didžiąją gyvenimo dalį praleisdavo sekliuose vandenyse, kur jiems buvo lengviau išlaikyti masyvų korpusą. Bet šis gyvūnas buvo ne vandenyje, o visi judesiai atrodė pakankamai greiti. Virš palmių labai aktyviai judėjo galva ir kaklas, stebėtinai aktyviai...

Grantas susijuokė.

– Kas nutiko? – susinervinęs paklausė Hamondas. – Kas nors ne taip?

Juokdamasis Grantas palingavo galva. Jis negalėjo pasakyti, kas jį pralinksmino. Matydamas gyvūną vos kelias sekundes jis pradėjo galvoti, kaip panaudoti informaciją, atsakant į seniai mokslininkus kamavusius klausimus.

Jis vis dar juokėsi, kai virš palmių linguodamos pasirodė penktoji ir šeštoji galvos. Driežakojai dinozaurai stebeilijo į žmones. Jie priminė dideles žirafas, žvilgsnis buvo geraširdiškas ir šiek tiek kvailokas.

– Jei gerai suprantu, jie ne žaisliniai, – pratarė Malkolmas, – labai jau panašūs į tikrus.

– Jie ir yra tikri, – patvirtino Hamondas. – Patys tikriausi.

Jie vėl išgirdo trimituojantį garsą. Iš pradžių sutrimitavo vienas roplys, po to prisijungė ir kiti.

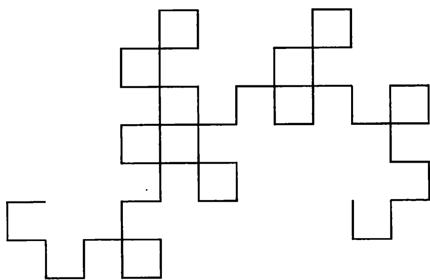
– Tai jų šaukiamasis signalas, – pasakė Edas Redžis. – Sveikina mus, atsiradusius šioje saloje.

Grantas klausėsi užburtas to garso.

– Gal jus sudomintų mūsų tolesnė programa, – pasiūlė Hamondas, kai jie pratęsė savo kelionę. – Mes planuojame apžiūrėti visus įrenginius, po to surengsime ekskursiją į dinozaurų parką. Susitiksime per pietus, atsakysiu į visus jus dominančius klausimus. O dabar jūs galite eiti su ponu Redžiu.

Visi nusekė paskui Edą Redžį, kuris nuvedė juos prie artimiausių statinių. Virš kelio, kuriuo jie žingsniavo, kabėjo kažkas panašaus į rodyklę, kur kreivai ranka buvo išraitytas užrašas: „Sveiki atvykę į Juros periodo parką“.

TREČIAS PRIARTĖJIMAS

Kiekvieną kartą naujai brėžiant kreivę, modelio struktūra tampa vis detalesnė.

Janas Malkolmas

Juros periodo parkas

Svečiai patraukė gilyn į žalią palmių alėjos tunelį, vedantį prie pagrindinio pastato. Tanki lapija virš jų galvų sudarė vientisą žalią skliautą. Įprastas pasaulis keitėsi akyse. Iš visų pusių juos supo tankūs keistų augalų sodinukai. Priešistorinis tropikų pasaulis atrodė dar nuostabesnis, o naujumo jausmas tik stiprėjo.

– Jie neblogai atrodo, – pastebėjo Elė, pasukdama galvą į Grantą.

– Taip, – sutiko Alanas, – norėčiau pažvelgti į juos iš arčiau, apžiūrėti letenų pagalvėles, paglostyti odą. Norisi pražiodyti ir patikrinti jų dantis. Kol kas dar negaliu būti tikras. Bet atrodo įspūdingai. Tikrai.

– O čia kai kas pasikeitė, – pastebėjo Malkolmas.

– Taip, visiškai kitas vaizdas, – sutiko Grantas.

Pirmą kartą šių milžiniškų gyvūnų kaulai buvo surasti Europoje prieš 150 metų. Nuo to laiko dinozaurų tyrimas virto mokslinės dedukcijos pavyzdžiu. Paleontologus buvo galima palyginti su sekliu, kuris ieškodamas įrodymų tyrinėja iškasamų gyvūnų kaulus, ieško seniai išmirusių milžinų pėdsakų. Geriausiais buvo pripažinti tie mokslininkai, kurie sugebėjo pateikti protingiausias dedukcines išvadas.

Dabar baigėsi visos žinomos paleontologų diskusijos, įskaitant ir tą, kurios pagrindiniu oponentu buvo tapęs Grantas, o įnirtingų ginčų objektu virto klausimas, ar dinozaurai buvo šiltakraujai.

Mokslininkai dinozaurus, pagal tradiciją, priskyrė reptilijoms – šaltakraujėms būtybėms, gaunančioms gyvybei būtiną šilumą iš aplinkos. Metaboliniai procesai žinduolių suvirškintą maistą paverčia šildančia energija. Reptilijų organizmas to nesugeba. Galų gale Džono Ostromo ir Roberto Bekerio vadovaujami Jeilio universiteto tyrinėtojai padarė išvadą, kad hipotezė apie tai, jog dinozaurai buvo šaltakraujai ir nerangūs, nesutampa su kasinėjimų rezultatais. Vadovaudamiesi geriausiomis dedukcinio metodo tradicijomis jie priėjo šią išvadą turėdami rankose tik keletą faktų.

Pirmasis pasitelktas faktas – gyvūno kūno padėtis. Visos reptilijos, įskaitant driežus, šliaužioja žeme arba turi trumpas, nuolat sulenktas letenas. Jie tartum prisispaudžia prie žemės ieškodami šilumos. Driežai nesugeba atsistoti ant užpakalinių kojų visu ūgiu net kelioms sekundėms – jų organizmui tam neužtektų energijos. Skirtingai nuo visų žinomų roplių, dinozaurai galėjo vaikščioti ištiestomis letenomis, o daugelis rūšių net galėjo vaikščioti ant užpakalinių letenų. Šiuolaikiniame gyvūnijos pasaulyje vertikalią padėtį išlaiko tik šiltakraujai – žinduoliai ir paukščiai. Taigi, kūno padėties erdvėje faktorius nurodo, kad dinozaurai buvo šiltakraujai.

Po to tyrinėtojai savo dėmesį nukreipė į metabolizmo procesą. Jie apskaičiavo jėgą, kurios reikia varinėti kraują šešiametrinėmis brachiozauro kaklo arterijomis, ir nusprendė, kad gyvūno širdis turėjo būti kaip šiltakraujų gyvūnų – sudaryta iš keturių kamerų.

Mokslininkai taip pat ištyrė iškasamų gyvūnų paliktus pėdsakus ir nustatė, kad dinozaurai galėjo bėgioti tokiu pat greičiu kaip žmogus. Toks judrumas irgi patvirtino, kad tai šiltakraujė būtybė.

Dinozaurų palaikų buvo rasta Užpoliarėje, kur dėl labai žemos temperatūros ropliai negalėtų gyventi. Be to, paskutiniai dinozaurų grupinės veiklos tyrimai, pagrįsti Granto eksperimentais, leido manyti, kad dinozaurų tarpusavio santykiai pasižymėjo sudėtingu socialiniu charakteriu. Jie maitino savo jauniklius, to niekada nedarė

ropliai. Dinozaurų patelių instinktai buvo kitokie negu vėžlių patelių, kurios niekada negrįžta prie padėtų kiaušinių.

Ištisus penkiolika metų hipotezė apie iškasamų gyvūnų prigimtį buvo įnirtingai kritikuojama. Pagaliau mokslininkai pripažino, kad šitie gyvūnai buvo judrios, aktyvios būtybės. Bet priešiškumas neišnyko, tik įgavo rafinuotą formą: moksliniuose simpoziumuose ir kongresuose kai kurie mokslo vyrai iki šiol demonstratyviai nekalba tarpusavyje.

Bet dabar, kai atsirado galimybė sukurti dinozaurus, Granto mokslinė specializacija turėtų pasikeisti akimirksniu. Paleontologų tyrimus reikėtų užbaigti. Vaizdžiai tariant, krautuvėlę reikėtų uždaryti, nebereikės didžiulių salių, kur tarp milžiniškų skeletų susirinkdavo pagarbos ir smalsumo užkerėti žurnalų redakcijų, mokslinių leidinių bendradarbiai.

– Nepanašu, kad jūs būtumėte labai sukrėstas, – pastebėjo Malkolmas.

– Paleontologai jau seniai kalbėjo apie tai. Daugelis žinojo, kad einama ta kryptimi. Tik nelaukė, kad taip greitai, – paaiškino Grantas.

– O, taip, amžina istorija, – pasišaipė Malkolmas. – Visi viską žino, laukia, tik atsitinka netikėtai.

Jie ėjo vis tolyn. Dinozaurų jau nesimatė, bet dar ilgai iš tolo girdėjosi jų skardūs šauksmai.

– Vieno negaliu suprasti, – tęsė Grantas, – iš kur jie ima DNR?

Jis gerai žinojo, kad Berklio, Tokijo ir Londono mokslininkai paskelbė rimtą hipotezę, kad iš principo įmanoma atkurti išmirusius gyvūnus, pavyzdžiui, dinozaurus. Svarbiausia, reikia turėti tų gyvūnų DNR. Problema ta, kad visi iki šiol mokslininkams žinomi dinozaurų palaikai buvo rasti kaip iškasenos, o fosilizuojantis* didžioji DNR dalis suyra, pavirsdama į neorganinę medžiagą.

* Procesas, kai suakmenėja išnykusių gyvūnų ir augalų palaikai.

Jei dinozauras būtų pragulėjęs amžino įšalo sąlygomis durpynų baloje arba mumifikavęsis karštoje dykumoje, DNR galėjo išlikti.

Tačiau nei įšalusio, nei mumifikuoto dinozauro kol kas nepavyko surasti, taigi atkurti dinozaurą tiesiog nebuvo iš ko. Nebuvo įmanoma pritaikyti nė vienos mokslui žinomos genetinės technologijos. Kai nėra ką kopijuoti, be darbo dulka naujas dauginimo aparatas.

– Vadinasi, jei nėra dinozauro DNR, neįmanoma atkurti tikro, gyvo egzemplioriaus, – pratarė Elė.

– Gal yra būdas, apie kurį mes nepagalvojome, – paprieštaravo Grantas.

– Koks būdas? – nustebo Elė.

– Nežinau, – atsakė Grantas.

Išėję iš aptvaro, jie priėjo prie plaukimo baseino. Vietomis, pildamasis per baseino kraštus, vanduo suformavo nedidelius krioklius, iš kurių srovė krito į keletą nedidelių akmenimis aptvertų kūdrų. Visur augo didžiuliai papaičiai.

– Nuostabu, tiesa? – pasakė Edas Redžis.

– Įsivaizduokite, kai nusileidžia rūkas, dėl paparčių susidaro priešistorinio kraštovaizdžio įspūdis. Tai patys tikriausi priešistoriniai juros periodo paparčiai.

Elė sustojo ir ėmė atidžiai apžiūrinėti augalus. Taip, iš tikrųjų, jis pasakė teisingai, tai *serenna veriformans* – dažnai surandama suakmenėjusio paparčio rūšis. Jam daugiau negu du šimtai milijonų metų, augalas išliko tik drėgnuose Brazilijos ir Kolumbijos tropikų miškuose. Tačiau tas, kuris nusprendė paparčiais apsodinti baseiną, matyt nežinojo, kad šio augalo sporose kaupiasi mirtinai nuodingas alkaloidas – beta-karbolinas. Vien tik prisilietus prie gražių plačiai išsikerojusių paparčio lapų galima susirgti, o jei vaikas nuskynęs paparčio lapus įkištų į burną, tikriausiai numirtų – paparčio nuodai buvo penkiasdešimt kartų stipresni negu oleandrų.

„Kokie naivūs būna žmonės, kai ima vertinti augalus, – pagalvojo Elė. Pasirinkdami gėlę jie galvoja tik apie tai, kaip ji atrodys, lyg ruoštųsi kabinti ant sienos paveikslą. Jie niekada nesusimąsto, kad augalai – tokios pat gyvos būtybės, kurių organizme nė sekundei nesustodami vyksta gyvybės palaikymo procesai, visai kaip žmogaus – jie kvėpuoja, virškina, išskiria nereikalingus organizmui šlakus, jie dauginasi ir pagaliau ginasi nuo priešų.“

Elė žinojo, kad mūsų planetos istorijos priešaušryje augalų pasaulyje gyvavo tokie pat negailestingi kovos už būvį dėsniai kaip ir gyvūnų pasaulyje, o kartais netgi dar žiauresni. Nuodai, kuriuos gamino papartis *serenna veriformans*, buvo tik menkutis augalų „cheminio ginklo“ pavyzdys. Kai kurių spygliuočių dervoje susidarydavo nuodingi organiniai junginiai, kurie patekę į žemę slopindavo kitų augalų augimą.

O kur dar alkaloidai, kurie augalų lapams suteikdavo kvapą ir skonį, atbaidančius vabzdžius, plėšrūnus ir, beje, vaikus. Arba feromonai – medžiagos, kurias augalai panaudoja savitarpio ryšiams. Kai Duglaso egles užpuldavo vabalai, augalai išskirdavo specialią kenkėjus atbaidančią medžiagą. Tuo pat metu net pačiose atokiausiose miško vietose augančios kitos Duglaso eglės, reaguodamos į kenkėjų užpultų eglių cheminį signalą, taip pat išskirdavo tokią pat medžiagą.

Jeigu kas nors mano, kad mūsų planetoje įsikūrę tik gyvūnai, o augalai tėra gražus žalias fonas, jie tikrai klysta. Šitoje žalioje jūroje verda gyvenimas. Augalai raitosi, pasisuka, pasislenka, atstumdami kaimynus stengiasi gauti daugiau šviesos. Jų gyvenimas glaudžiai susijęs su gyvūnų pasauliu, nuo kurio jie sėkmingai ginasi stora žieve, aštriais spygliais, nuodingomis sultimis. Augalai netgi pasinaudoja kai kuriais faunos atstovais, suėdę tam tikrą augalą gyvūnai išnešioja žiedadulkes ir sėklas, padėdami rūšiai greičiau išplisti. Sudėtingi, dinamiški augalų gyvybės procesai žavėjo Elę. Bet ji žinojo, kad daugelis žmonių to nesupranta.

Apie baseiną apsodinti nuodingi paparčiai patvirtino, kad Juros periodo parko kūrėjai buvo nedovanotinai nerūpestingi.

– Žavinga, tiesa? – nenustygo Edas Redžis. – Žiūrėkite: prieš jus – „Safario viešbutis“!

Pažvelgusi nurodyta kryptimi, Elė pamatė žemą, bet įspūdingą pastatą. Viršuje kyšojo permatomos stiklinio stogo piramidės.

– Čia jūs gyvensite, kol svečiuositės parke.

Granto kambaryje vyravo smėlio spalvos tonai, o pinti baldai, lyg primindami džiungles, išsiskyrė žalių atspalvių gausybe. Tiesa, apdailos darbai dar nebuvo iki galo baigti, – sieninėje spintoje mėtėsi lentų atplaišos, o ant grindų voliojosi elektros laidų gabalai. Kambario kampe stovėjo televizorius, ant jo buvo padėta lentelė:

2 kanalas	Hipsilofodontų aukštuma
3 kanalas	Triceratopsų teritorija
4 kanalas	Zauropodų liūnas
5 kanalas	Plėšriųjų šalis
6 kanalas	Stegozaurų dykuma
7 kanalas	Velociraptorių slėnis
8 kanalas	Pterozaurų viršūnė

Kanalų pavadinimai Grantui pasirodė pernelyg žaismingi. Jis nervingai junginėjo televizorių, bet ekrane mirguliavo kažkokios juostos. Išjungęs televizorių jis nuėjo į miegamąjį ir numetė lagaminą ant lovos. Tiesiai virš jos Alanas pamatė stiklinį piramidės formos kupolą. Tie, kurie čia vėliau gyvens, tikriausiai turėtų pasijusti, lyg miegotų miegmaišyje po atviru dangumi, nusėtu žvaigždėmis. Deja, stiklinius skliautus prireikė sustiprinti tvirtomis sijomis, todėl ant lovos krito dryžuotas šešėlis.

Grantas susimąstė. Jis buvo susipažinęs su viešbučio projektu, bet negalėjo prisiminti, kad stiklinio stogo konstrukcijoje būtų numatytos sijos. Be to, jos atrodė lyg griozdiškas svetimas priedėlis.

Stiklinių blokų išorėje buvo pritvirtinti juodi plieniniai rėmai, prie kurių buvo privirintos sijos.

Nustebęs Grantas patraukė iš miegamojo į svetainę, kur pro langą matėsi baseinas.

– Tarp kitko, paparčiai aplink baseiną nuodingi, – pareiškė Elė, įeidama į kambarį. – O kambariuose nieko nepastebėjote?

– Palyginus su projektu, šis tas pakeista.

– Taip, aš irgi atkreipiau dėmesį, – pasakė ji, vaikščiodama po kambarį. – Sumažinti langai. Panaudotas grūdintasis stiklas, plieniniai rėmai. Beje, durys taip pat plieninės. Ko čia taip saugomasi? Ar matėt tą tvorą?

Grantas linktelėjo. Viešbutis iš visų pusių buvo apjuostas metaline tvora. Metalinių strypų storis siekė du tris centimetrus, o aukštis – keturis metrus. Tvora buvo gražiai apsodinta krūmais, išdažyta juoda, kalto ketaus spalva. Bet jokios gudrybės nepadėjo paslėpti plieninių strypų storio ir tvoros aukščio.

– Žinote, apsaugos projekte tvoros taip pat nebuvo numatytos.

– Nesijaudinkit, tuojau viską sužinosime, – pažadėjo Grantas žiūrėdamas į laikrodį. – Už dvidešimties minučių prasidės ekskursija.

...Kai žemėje viešpatavo dinozaurai

Jie susirinko dviaukščiame pastate, skirtame parko svečiams. Už stiklinių sienų matėsi tamsaus plieno sijos ir atramos. „Čia viešpatauja šiuolaikinių technologijų dvasia“, – pagalvojo Grantas.

Jie įėjo į nedidelę auditoriją, kurioje puikavosi veikiantis *tyrannosaurus rex* modelis. Jis buvo grėsmingai palinkęs virš įėjimo į parodų salę. Šalia kabojo lentelė:

...KAI ŽEMĖJE VIEŠPATAVO DINOZAURAI

Toliau buvo išdėstytos kitos ekspozicijos: „APIE DINOZAURUS“ ir „MEZOZOJAUS PASAULIS“. Bet salės dar nebuvo tinkamai paruoštos: ant grindų mėtėsi laidai ir kabeliai. Dženaras pakilo į sceną ir priėjo prie ten stovinčių Granto, Elės ir Malkolmo. Sukryžiavęs ant krūtinės rankas scenos gilumoje sėdėjo Hamondas.

– Dabar eisime apžiūrėti mūsų centrą, – paskelbė Dženaras. Jo balsas lengvu aidu sklaidėsi kambaryje.

– Pono Hamondo bendradarbiai ir jis pats viską kuo nuodugniausiai parodys. Bet iš pradžių norėčiau priminti, ko mes čia susirinkome ir ką privalau nuspręsti. Dabar jūs žinote, kad ši sala – tai vieta, kur natūraliomis sąlygomis gyvena genų inžinerijos atkurti dinozaurai. Natūralus parkas, kuriame jie apgyvendinti, skirtas turistinėms ekskursijoms. Šiuo metu parkas uždarytas, bet po metų jis turėtų veikti.

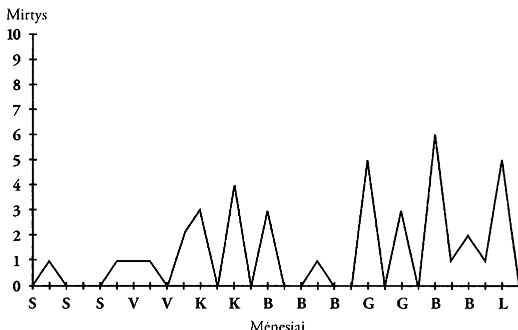
Taigi aš noriu gauti atsakymą į vieną paprastą klausimą. Ar ši sala pavojinga? Ar lankytojams negresia joks pavojus? Ar čia gyvenantys dinozaurai laikomi saugiai?

– Mes turime aptarti du dalykus, – tęsė Dženaras išjungdamas kambaryje šviesą. – Pirmiausia žinome, kad daktarui Grantui pavyko nustatyti iki šiol nežinomą dinozaurų rūšį. Šis dinozauras buvo surastas Kosta Rikos teritorijoje. Šių metų liepos mėnesį aptiktas nedidelis šio gyvūno fragmentas. Pagal nepatikrintus duomenis, jis kiek anksčiau paplūdimyje apkandžiojo amerikietę moksleivę. Smulkiau apie tai daktaras Grantas papasakos vėliau. Užsakiau tą fragmentą. Jis saugomas vienoje iš Niujorko laboratorijų. Jis bus pristatytas sraigtasparniu, galėsime jį nuodugniai išstudijuoti. Turime ir kitokių duomenų.

Sveikatos apsauga Kosta Rikoje puikiai sutvarkyta. Fiksuojami visi medicininiai įvykiai. Kovo mėnesį į tenykštes ligonines buvo atgabenti vaikai, kuriuos tiesiog lopšyje apkandžiojo driežai. Negana to, kreipiasi senyvo amžiaus žmonės, kurie miego metu patyrė pana-

šius įkandimus. Šie įvykiai iš esmės buvo užfiksuoti pagal pakrantės kaimų, nuo Ismalojo iki Puntarenaso, gyventojų liudijimus. Vėliau žinių apie driežų įkandimus nebuvo gauta. Beje, aš turiu dar kai ką – Kosta Rikos sveikatos apsaugos ministerijos diagramą. Ji parodo vaikų mirtingumo dinamiką šalies pietų pakrantės miestuose per pirmąjį šių metų pusmetį.

Vaikų mirtingumas: sausis–liepa

– Noriu atkreipti jūsų dėmesį į dvi šios diagramos pozicijas, – tęsė Dženaras. – Pirmiausia, kaip matome, sausio ir vasario mėnesiais vaikų mirtingumas nedidelis, po to, kovo mėnesį – šuolis, balandžio mėnesį mirtingumas vėl nedidelis. Bet nuo gegužės mėnesio mirtingumas pradėjo didėti, tai tęsėsi iki birželio, kai buvo apkandžiota amerikietė moksleivė. Sveikatos apsaugos ministerijos nuomone, turėtų būti priežastis, veikianti vaikų mirtingumo didėjimą. Bet pakrantės kaimų medicinos specialistai nieko negali paaiškinti. O diagrama patvirtina, kad staigūs mirčių protrūkiai kartojasi kartą per dvi savaites. Matyt, galima galvoti, kad turime reikalą su kažkokiu pasikartojančiu reiškiniu.

– Taigi, – reziumavo Dženaras, įjungdamas šviesą, – aš atskleidžiau jums turimus duomenis. O ką jūs pasakysite...

– Negaišdamas laiko, – įsiterpė Malkolmas, – aš viską paaiškinsiu.

– Paaiškinsite? – nustebo Dženaras.

– Taip, – patvirtino Malkolmas. – Pirmiausia, jūsų auklėtiniai tikriausiai paspruko iš salos.

– O, velnias! – sudejavo šalia sėdėjęs Hamondas.

– Antra, iš Sveikatos apsaugos ministerijos gauta diagrama tikriausiai visai nesusijusi su pabėgusiais dinozaurais.

– Iš kur jūs žinote? – neiškentė Grantas.

– Atkreipkite dėmesį, kad kreivė visą laiką keičiasi: paeiliui rodo didelį arba mažą mirtingumą, – pradėjo Malkolmas. – Tokios kreivės būdingos daugumai sudėtingų sistemų. Paimkime, pavyzdžiui, iš čiaupo lašantį vandenį. Jeigu trupučiuką atsuksite čiaupą, vanduo lašės: kap, kap... Panašiai. Galite pamėginti patys. Už pasikartojančių reiškinių visada slepiasi turbulentiškumas. Visada. Jei kur nors paplinta nauja liga, jūs visada gausite diagramą su tokia pasikartojančia kreive.

– Ir vis dėlto, kodėl jūs pasakėte, kad pabėgę dinozaurai neturi nieko bendro su šiais įvykiais? – vėl paklausė Grantas.

– Todėl, kad akivaizdi netiesinė priklausomybė, – atsakė Malkolmas. – Tokią kreivę galėtų sąlygoti tik šimtai pabėgusių dinozaurų. Aš galvoju, kad jų pabėgo daug mažiau. Peršasi išvada, kad diagramos kreivė parodo kažkokį kitą reiškinį, pavyzdžiui, susietą su nauja gripo atmaina.

– Jūs vis tiek manote, kad dinozaurai pabėgo? – nenurimo Dženaras.

– Matyt, taip.

– Kodėl?

– Juos bėgti privertė tai, kuo mes čia užsiiminėjame. Suprantate, šioje saloje jūs norite atkurti tolimoje praeityje egzistavusias gamtos sąlygas, sukurti izoliuotą pasaulį, kuriame natūraliai gyventų išmirę gyvūnai. Teisingai?

– Taip.

– Mano nuomone, jūsų uždavinys neįvykdomas. Matematinio modeliavimo rezultatas akivaizdus. Įsivaizduokite, kad jūsų klausiu, kokį mokestį reikia imti nuo vieno milijardo dolerių pelno. Kad atsakytumėte į šį klausimą, kalkuliatoriaus jums nereikės. Jūs žinote atsakymą. Taip ir ši situacija. Man nereikia skaičiuoti, kad pasakyčiau, jog sėkmingai atkurti gamtos reiškinį arba mėginti jį izoliuoti nuo likusio pasaulio, paprasčiausia neįmanoma.

– Kodėl neįmanoma? Juk egzistuoja zoologijos sodai.

– Zoologijos soduose gamta neatkuriama, – paprieštaravo Malkolmas. – Pamėginkime išsiaiškinti. Zoologijos sodai – tai gyvuojančios gamtos salelės. Jos nežymiai pakeičiamos sukuriant gyvūnams aptvarus ar aikšteles. Netgi nežymūs pakeitimai dažnai baigiasi nesėkme. Gyvūnai iš ten nuolat bėga. O šitas parkas sukurtas ne pagal zoologijos sodo pavyzdį. Jūsų planai daug didesni. Man jie labiau primena mėginimą sukurti orbitinę kosminę stotį žemėje.

– Nesuprantu, – papurtė galvą Dženaras.

– Juk tai labai paprasta. Išskyrus orą, kurio atitverti neįmanoma, šiame parke viskas turi būti izoliuota. Nieko neįleisti, nieko neišleisti. Čia laikomi gyvūnai jokiu būdu negali patekti į kitas dideles žemės ekosistemas. Jie jokiu būdu negali iš čia pabėgti.

– Ir niekada nebėgo, – piktai įsiterpė Hamondas.

– Tokios izoliacijos pasiekti neįmanoma, – ramiai tęsė Malkolmas. – Jums paprasčiausiai nepavyks.

– Jau pavyko. Ir iki šiol pavyksta.

– Atleiskite man, – pasakė Malkolmas, – bet jūs nesuprantate, ką kalbate.

– Išpuikęs kretinas, – ištarė Hamondas, atsikėlė ir išėjo iš kambario.

– Nagi, nusiraminkite, – taikiai prakalbo Dženaras.

– Prašau atleisti, – atsiliepė Malkolmas, – bet tai nekeičia reikalo esmės. Tai, ką vadiname gamta, yra labai sudėtinga sistema, labai

subtilus mechanizmas. Mes apie tai dažnai užmirštame. Sukuriame supaprastintą gamtos įvaizdį, o paaiškėjus, kad jis klaidingas, imame taisyti ir lopyti.

Nesakau, kad esu aplinkos gynėjas. Bet reikia bent jau pasistengti suprasti tai, ko nesupranti. Kiek kartų galima kartoti, kiek kartų reikia pamatyti savo akimis? Pastatė Asuano užtvanką. Skelbė apie Egipto laukiantį praturtėjimą, tačiau derlingoji Nilo delta kažkodėl žūsta. Atsiranda daugybė kraują siurbiančių vabzdžių, žlugdoma šalies ekonomika. Po to stato...

– Atleiskite, – pertraukė Dženaras, – atrodo, kad atskrido sraigtasparnis. Tikriausiai atgabeno daktarui Grantui pavyzdį.

Jis greitai išėjo iš kambario, visi išsekė paskui.

Kalno papėdėje stovėjo Dženaras. Jis šaukė taip, kad jo balsas perrėkė sraigtasparnio triukšmą, ant kaklo iššoko venos.

– Pakartokite! Ką jūs padarėte? Ką jūs pakvietėte?

– Nusiramink, nusiramink, – sutrikęs kartojo Hamondas.

– Jūs iš proto išsikraustėte? – spiegė Dženaras.

– Palauk, – susivaldęs griežtai ištarė Hamondas. – Manau, reikėtų nepamiršti, kad...

– Ne! – sušvokštė Dženaras. – Ne, tai jūs neturite pamiršti, kad čia ne aukštuomenės pobūvis! Ir ne sekmadienio ekskursija...

– Tai mano sala, – pertraukė jį Hamondas. – Aš kviesiu čia ką panorėjęs...

– Jūsų saloje dirba tyrimo komisija. Jūsų investuotojai susirūpinę, kad jūs nekontroliuojate situacijos. Mes manome, kad čia labai pavojinga ir kad...

– Paklausyk, Donaldai, jūs nesugriausite mano planų.

– Aš sugriausiu bet kokius planus, jeigu iškils būtinybė.

– Juk čia nepavojinga, – pakartojo Hamondas, – kad ir ką taukštų tas nelemtas matematikas.

– Čia pavojinga...

– Aš parodysiu, kad čia saugu...

– Taip... Ir nepamirškite pasodinti jų atgal į sraigtasparnį, – pasakė Dženaras nesiklausydamas jo.

– Neįmanoma, – atsakė Hamondas, rodydamas į debesį. – Sraigtasparnis nuskrido.

Iš tikrųjų, sraigtasparnio triukšmas tolo.

– Velniai griebtų! Nejaugi jūs nesuprantate, kad verčiate beprasmiškai rizikuoti... – pradėjo Dženaras.

– Tyliau, – ramiai tarė Hamondas. – Paskui pratęsime, nes išgąsdinsim vaikus.

Grantas atsigręžė ir pamatė, kad lydimi Edžio Redžio kalva leidžiasi du vaikai. Maždaug vienuolikos metų berniukas su akiniais ir jaunesnė, septynių ar aštuonių metų mergaitė. Jos šviesūs plaukai buvo sukišti po beisbolo kepuraite, ant peties tabalavo beisbolo pirštinė. Vaikai mikliai nubėgo takeliu, vedančiu nuo sraigtasparnio aikštelės, ir sustojo nepriėję iki Dženaro ir Hamondo.

– O Dieve! – vos girdimai sudejavo Dženaras.

– Tyliau, – sušnypštė Hamondas. – Jų tėvai šiuo metu skiriasi, aš noriu, kad vaikai porą dienų prasiblaškytų.

Mergaitė nedrąsiai pamojavo jiems.

– Sveikas, seneli, – sušuko ji. – Štai ir mes.

Ekskursija po salą

Timas Merfis iškart suprato, kad saloje kažkas ne taip. Jis iš tolo matė, kaip jo senelis ginčijasi su priešais stovinčiu raudonveidžiu, jaunesniu už save vyriškiu. Atokiau stovėję suaugusieji nežinojo, kur dėtis iš sumišimo. Leksė taip pat pajuto ore tvyrančią įtampą, ji atsiliko nuo Timo ir ėjo mėtydama į viršų beisbolo kamuoliuką. Broliui netgi teko ją paskubinti:

– Nagi, Lekse, neatsilik!

– Geriau pats neatsilik!

– Nebūk akiplėša! – aprėkė Timas.

Leksė įsižeidusi žybtelėjo akimis, bet tuo metu priėjo Edas Redžis ir linksmai pasakė:

– Tuojau su visais supažindinsiu ir keliausime į ekskursiją.

– Ne, man reikia eiti, turiu reikalų, – užsispyrė Leksė.

– Tokiu atveju tave pirmą pristatysiu, – pasiūlė Edas Redžis.

– Ne, aš turiu eiti.

Bet Edas Redžis jau pradėjo visiems pristatinėti vaikus. Iš pradžių seneliui, kuris paeiliui juos pabučiavo, po to žmogui, su kuriuo Hamondas ginčijosi. Tai buvo iš pažiūros tvirtas vyriškis, vardu Dženaras. Likusius Timas įsiminė blankiai. Ten buvo šviesiaplaukė moteris su šortais, barzdotas vyriškis, apsivilkęs džinsais ir ryškia palaidine trumpomis rankovėmis. Jis buvo panašus į žmogų, visą laiką praleidžiantį atvirame ore. Dar buvo kažkoks storas vaikinas iš protingų akiniuočių tarpo, panašu, kad jis dirba kompiuteriu. Ir pagaliau juodai apsirengęs žmogus, kuris nepadavė jiems rankos, tik linktelėjo. Timas stengėsi susisteminti pirmuosius naujųjų pažinčių įspūdžius. Jis išsiblaškęs žiūrėjo į moters kojas, kai staiga suprato, jog žino, kas tas barzdočius.

– Užsičiaupk. Musė įskris, – sušnibždėjo Leksė.

– Aš jį pažįstu, – pasakė Timas.

– Būtų keista, jei nepažintum, ką tik susipažinome.

– Ne, – nekantriai susiraukė Timas. – Aš namuose turiu jo knygą.

– O kokia knyga, Timai? – paklausė barzdočius.

– „Prarastas dinozaurų pasaulis“, – atsakė Timas.

Leksė prunkštelėjo:

– Tėtis sako, kad Timas pamišęs dėl dinozaurų.

Timas jos nesiklausė. Jis stengėsi prisiminti, ką žinojo apie Alaną Grantą. Alanas Grantas buvo vienas atkakliausių šiltakraujų dinozaurų teorijos šalininkų. Jis atliko daug kasinėjimų Montanos valstijoje.

Ta vieta buvo įžymi tuo, kad būtent ten rasta labai daug dinozaurų kiaušinių. Daugiausiai jų surado profesorius Grantas. Be to, jis buvo neblogas dailininkas ir pats iliustruodavo savo knygas.

– Sakai, pamišęs dėl dinozaurų? – perklausė barzdočius. – Tiesą sakant, aš irgi toks.

– Tėtis sako, kad visi dinozaurai kvaili, – pareiškė Leksė. – Jis sako, kad Timui reikėtų būti lauke ir sportuoti.

– Tu juk kažkur ruošeisi, – priminė Timas seseriai. Jam buvo siaubingai nepatogu.

– Nieko, suspėsiu, – nenurimo Leksė.

– Tu labai skubėjai.

– Aš kaip nors pati nuspręsiu, Timoti! – atšovė ji ir įsisprendė rankomis į klubus, kopijuodama pačią nemaloniausią motinos pozą.

– Štai ką sugalvojau, – įsiterpė Edas Redžis. – Eikime į svečių namus, o iš ten pradėsime ekskursiją.

Visi pajudėjo. Ir tada Timas išgirdo, kaip Dženaras sušnibždėjo jo seneliui:

– Užmušti jus maža už tai.

Timas pakėlė galvą ir pamatė, kad šalia eina daktaras Grantas.

– Kiek tau metų, Timai?

– Vienuolika.

– Seniai domiesi dinozaurais?

Timas mėšlungiškai nurijo seilę. Jis labai jaudinosi, kalbėdamas su daktaru Grantu.

– Kaip čia pasakius. Mes einame į muziejus – kartais. Kai man pavyksta įkalbėti. Kalbu apie tėtį.

– Tavo tėtis, matyt, visiškai nesidomi dinozaurais?

Timas linktelėjo ir papasakojo Grantui, kaip jų šeima ėjo į Gamtos istorijos muziejų: tėvas pažvelgė į priešistorinio gyvūno skeletą ir pareiškė:

– Taip, didingas daiktas.

– Ne, tėti, – tarė Timas. – Tai ne pats stambiausias – komptozauras.

– Nežinau, man atrodo didelis.

– Tai dar nesuaugęs egzempliorius.

Tėvas prisimerkęs ėmė įdėmiai apžiūrinėti skeletą.

– Tai juros periodas?

– Oi, ne. Kreidos.

– Kreidos? Ar yra skirtumas tarp kreidos ir juros periodų?

– Taip. Skiriasi bemaž šimtu milijonų metų, – paaiškino Timas.

– Kreidos senesnis?

– Ne, tėti, juros senesnis.

– Ką tau pasakyti, – ištarė tėvas traukdamasis atgal. – Tikrai įspūdingas dydis.

Jis pasisuko į Timą tikėdamasis, kad berniukas su juo sutiks. Timas žinojo, kad su tėvu geriau nesiginčyti, todėl kažką sumurmėjo. Po to jie pasuko prie kito eksponato. Timas stovėjo priešais skeletą, priklausantį tiranozaurui – pačiam galingiausiam iš žinomų plėšrūnų. Pagaliau tėvas paklausė:

– Kur tu žiūri?

– Slankstelius skaičiuoju, – atsakė Timas.

– Slankstelius?

– Taip. Stuburo kauliukus.

– Aš žinau, kas yra slanksteliai, – susierzinęs burbtelėjo tėvas. Jis kiek pastovėjo ir vėl paklausė: – O kam juos skaičiuoji?

– Galvoju, kad jų turėtų būti ne tiek. Tiranozaurai turėjo trisdešimt septynis uodegos slankstelius. O tas turi daugiau.

– Nori pasakyti, kad muziejuje demonstruojamas netinkamas eksponatas? Tu jau čia kažką išsigalvoji, drauguži.

– Ne, aš tikrai žinau.

Tėvas ryžtingai patraukė prie kampe sėdinčio prižiūrėtojo.

– Ką vėl iškrėtei? – paklausė Timo motina.

– Nieko aš neiškrėčiau! – teisinosi Timas. – Aš tik pasakiau, kad dinozauras ne toks, koks turėtų būti. Ir viskas.

Netrukus grįžo sutrikęs tėvas: žinoma, prižiūrėtojas pasakė jam, kad šitas tiranozauras iš tikrųjų turi pernelyg daug slankstelių uodeginėje dalyje.

– O iš kur tu žinojai? – paklausė tėvas.

– Perskaičiau, – sąžiningai atsakė Timas.

– Taip, sūneli, nuostabu, – nutarė tėvas, dėdamas ranką sūnui ant peties. – Tu žinai, kiek turi būti uodegos slankstelių. Aš to net įsivaizduoti negalėjau. Tu tikrai pamišęs dėl dinozaurų.

Po to tėvas pasakė, kad norėtų spėti nors į antrą kėlinį. Leksė tuoj pat prie jo prisijungė, ir jie išėjo iš muziejaus. Kitų dinozaurų Timas nespėjo pažiūrėti, o juk būtent to atėjo čionai. Bet taip jų šeimoje buvo priimta.

* * *

Taip jų šeimoje buvo priimta anksčiau, pasitaisė Timas. Dabar, kai tėvas su mama skiriasi, turbūt, viskas bus kitaip. Tėvas jau išvažiavo. Nors iš pradžių gyvenimas be tėvo atrodė kažkoks keistas, Timui jis patiko. Jam atrodė, kad mama turi kitą vyriškį, nors berniukas nebuvo įsitikinęs. Žinoma, Leksei apie savo spėjimus jis neužsiminė. Leksė labai sunkiai išgyveno išsiskyrimą su tėvu, per paskutiniąsias keletą savaičių ji tapo tokia bjauri.

– Ar tai buvo 5027-as? – pertraukdamas jo apmąstymus, paklausė Grantas.

– Atleiskite, nesupratau?

– Na, tas tiranozauras muziejuje... Jo numeris buvo 5027?

– Taip. Iš kur jūs žinote?

– Jį jau penkiolika metų žada pataisyti, – šypsodamasis pasakė Grantas. – Bet dabar galbūt netaisys.

– Kodėl?

– Dėl to, kas čia vyksta, – atsakė Grantas. – Čia, tavo senelio saloje.

Timas nepatikliai palingavo galva. Jis nesuprato, apie ką kalba Grantas.

– Mama sakė, kad čia kurortas – plaukimo baseinas, teniso kortai.

– Ne visai taip, – numykė Grantas. – Aš tau viską papasakosiu pakeliui.

* * *

„Aha, padarė iš manęs auklę“, – apmaudžiai galvojo Edas Redžis, nekantriai stuksendamas koja. Jis sėdėjo lankytojų centre laukdamas ekskursijos pradžios. Senis jam griežtai prisakė: „Nuo vaikų nei per žingsnį nesitrauk. Visa atsakomybė už juos tenka tau.“

Redžiui visa tai nepatiko. Jis jautėsi kaip nepelnytai pažemintas karininkas. Edis atėjo čia ne aukle dirbti. Kalbant atvirai, net ne gidu – net ir labai garbingiems svečiams. Jis vadovavo viešųjų ryšių skyriui ir turėjo marias darbo ruošiantis atidarymui, kuris buvo numatytas po metų. Jam reikėjo atlikti milžinišką, nepaliekantį laisvalaikio darbą: koordinuoti pasiruošimą atidarymui su pavaldžiomis įmonėmis ir agentūromis San Fransiske, Londone, Niujorke ir Tokijuje. Tačiau nereikėjo pamiršti, kad niekam nebuvo galima atskleisti, kur iš tikrųjų slypi parko trauka. Todėl agentūros kol kas apsiribojo tuo, kad patyliukais kurstė publikos domėjimąsi parku. Deja, tai nelabai jas tenkino. Kūrybingus žmones reikia puoselėti. Kad jie sukurtų ką nors vertingo, reikia juos ne tik skatinti, bet ir palaikyti. O jam čia tenka kažkokias ekskursijas rengti.

Tai visų, kurie nori ko nors pasiekti viešųjų ryšių srityje, bendra problema. Žmonės nesupranta, kad tu toks pat profesionalas kaip ir visi kiti! Redžis jau septynis mėnesius dirbo saloje – išvykdavo ir vėl sugrįždavo, bet juo vis dar naudojosi kaip pasiuntinuku. Pavyzdžiui, prisiminkime tą atsitikimą sausio mėnesį. Tuo turėjo užsiimti Hardingas. Taip, Hardingas arba generalinis tiekėjas Ovenzas. Tačiau viską teko tvarkyti Edui Redžiui. Ką jis turi bendro su susirgusiais darbininkais? O dabar ta ekskursija ir dar vaikai. Jis atsigręžė. Ėmė skaičiuoti žmones. Na štai, vieno trūksta.

Vestibiulio gale pasirodė daktarė Setler, išeinanti iš tualeto.

– Puiku, dabar pakilkime į antrą aukštą.

Timas ėjo kartu su visais. Jis lipo paskui poną Redžį juodais metaliniais laiptais, vedančiais į antrą aukštą. Jie praėjo lentelę:

UŽDARA ZONA
PAŠALINIAMS EITI DRAUDŽIAMA

Lentelė suintrigavo Timą. Jie ėjo antrojo aukšto koridoriumi. Viena siena buvo stiklinė, už jos – balkonas, kuriame matėsi lengvos miglos apsuptos palmės. Iš kitos pusės buvo durys su lentelėmis: „Parko prižiūrėtojas“, „Svečių aptarnavimo grupė“, „Generalinis direktorius“.

Pasiekę koridoriaus vidurį, jie atsidūrė priešais stiklinę sieną, ant kurios kabėjo ženklas:

Po šia lentele kabėjo dar kelios lentelės:

DĖMESIO!
DIRBAMA SU TERATOGENINĖMIS MEDŽIAGOMIS
NĖŠČIOMS MOTERIMS ĮEITI DRAUDŽIAMA

ir:

PAVOJUS!
DIRBAMA SU RADIOAKTYVIAIS IZOTOPAIS,
TURINČIAIS KANCEROGENINĮ POVEIKĮ

Timo susijaudinimas didėjo. Teratogeninės medžiagos! Iš jų daro pabaisas! Jis buvo pakerėtas ir nusivylė, kai Edas Redžis visiems pranešė: „Nekreipkite dėmesio į tuos užrašus. Juos pakabinti reikalauja įstatymas. Patikėkite, čia nėra nieko pavojingo." Jis įleido juos į vidų. Kitoje stiklinės sienos pusėje budėjo sargybinis.

– Galėjote pastebėti, kad aptarnaujančio personalo saloje visai nedaug. Visai salai prižiūrėti pakanka viso labo dvidešimties žmonių. Žinoma, kai pradės rinktis svečiai, aptarnaujančio personalo padaugės, bet dabar jų tik dvidešimt. Čia mūsų valdymo pultas. Iš čia mes valdome visų parko tarnybų darbą.

Jie sustojo priešais langus, už kurių buvo tamsus kambarys, primenantis miniatiūrinį kosminių skrydžių valdymo centrą. Iš vienos pusės ant vertikalaus stiklinio stendo buvo pavaizduotas skaidrus parko žemėlapis. Iš kitos pusės rikiavosi šviečiančių kompiuterių ekranų eilė. Keliuose monitoriuose švietė kažkokia informacija, kituose, o jų buvo dauguma, matėsi įvairių parko vietų vaizdai. Kambaryje buvo du žmonės. Jie kalbėjosi stovėdami.

– Kairėje – mūsų vyriausiasis inžinierius Džonas Arnoldas, – pristatė Redžis, rodydamas į liesą vyriškį, rūkantį cigaretę. – Šalia jo stovi parko prižiūrėtojas Robertas Maldunas, garsusis medžiotojas iš Nairobio.

Maldunas buvo tvirtas vyriškis chaki spalvos kostiumu, iš marškinių kišenės kyšojo akiniai nuo saulės. Pastebėjęs ekskursijos dalyvius, jis greitai linktelėjo ir vėl įsistebeilijo į kompiuterius.

– Žinoma, jūs norite užeiti, – tarė Edas Redžis. – Bet iš pradžių pasižiūrėkime, kaip mes gauname dinozaurų DNR.

* * *

Lentelė ant durų skelbė: „Ekstrakcijos grupė". Kaip ir visas kitas laboratorinio korpuso duris jas buvo galima atidaryti tiktai su specialia kortele, kuri turėjo kodą. Kai Edas Redžis įkišo savo kortelę į spynos plyšį, mirktelėjo lemputė – durys atsidarė.

Už durų Timas pamatė nedidelę, žaliai apšviestą patalpą. Viduje dirbo keturi laborantai baltais chalatais, kurie sėdėjo prieš dvigubus mikroskopus arba stebėjo stebinamai ryškius vaizdus monitorių ekranuose. Visa patalpa buvo apstatyta kažkokiais geltonais akmenimis. Jie stovėjo įstiklintose lentynose kartoninėse dėžėse, ant didelių padėklų. Prie kiekvieno akmens buvo pritvirtinta lentelė, kurioje rašalu buvo kažkas užrašyta.

Redžis pristatė jiems Henrį Vu, išvaizdų trisdešimtmetį.

– Štai mūsų vyriausiasis genetikas – daktaras Vu. Jis papasakos, kuo čia užsiimama.

– Bent jau pasistengsiu, – tarė Henris Vu. – Genetika – sudėtingas mokslas. Jums tikriausiai įdomu, iš kur mes ėmėme mūsų dinozaurų DNR.

– Taip, norėtųsi sužinoti, – atsiliepė Grantas.

– Iš esmės, – pradėjo Vu, – egzistuoja du DNR gavimo šaltiniai. Kartais mes galime gauti DNR tiesiai iš dinozaurų kaulų, naudodami Lojo metodą – ištraukdami antikūną.

– Kokios šio metodo galimybės? – pasidomėjo Grantas.

– Na, jei atsižvelgsime, kad proceso metu didesnė dalis tirpinamo baltymo išplaunama, Lojo metodas leidžia gauti dvidešimt procentų

baltymo. Tam turime sugrūsti kaulą į miltelius. Pats daktaras Lojus vartojo šį metodą išgaudamas išmirusių Australijos sterblinių baltymus ir kraujo ląsteles iš senovinių liekanų. Jo metodas toks efektyvus, kad galima dirbti su penkiasdešimčia nanogramų medžiagos. Tai sudaro penkiasdešimtmilijardąją gramo dalį.

– Vadinasi, jūs naudojatės Lojo metodu? – vėl pasiteiravo Grantas.

– Tiktai kaip pagalbiniu metodu, – atsakė Vu. – Jūs puikiai suprantate, kad dvidešimt procentų medžiagos mūsų darbui nepakanka. Norint atkurti dinozaurą reikia gauti visą DNR grandinėlę. Ir ji štai čia. – Jis paėmė vieną iš geltonųjų akmenų. – Gintare – suakmenėjusioje dervoje, į kurią kažkada pavirto priešistorinių medžių sultys.

Grantas pažvelgė į Elę, po to į Malkolmą.

– O ką, gudriai sugalvota, – pastebėjo Malkolmas.

– Aš vis tiek nieko nesuprantu, – prisipažino Grantas.

– Kai nuteka medžių sultys, – ėmė aiškinti Vu, – į jas pakliūva vabzdžių, kurie lieka ten. Paskui tie vabzdžiai puikiai išsilaiko suakmenėjusių sulčių viduje. Kokių tiktai vabzdžių nerasi gintare, įskaitant parazitus, siurbusius stambiųjų gyvūnų kraują...

– Siurbusių kraują... – pakartojo Grantas. Jis išsižiojo iš nuostabos, sumišusios su susižavėjimu.

– Jūs norite pasakyti, kad jie siurbė dinozaurų kraują...

– Tikiuosi, kad taip.

– O paskui tie vabzdžiai patekdavo į gintarą, – tęsė Grantas. – Velniai griebtų, juk tikrai gali pavykti.

– Jau pavyksta, – patvirtino Vu. Jis priėjo prie mikroskopų. Laborantas kaip tik prieš okuliarus įstatė gabaliuką gintaro, kurio viduje buvo musė. Monitoriaus ekrane matėsi, kaip jis pasmeigė gintarą adata, įkišdamas smaigą į priešistorinės musės krūtinę.

– Jeigu šitas vabzdys turi svetimo kraujo ląstelių, mes galėsime jas išimti ir gauti DNR arba išnykusio gyvūno DNR. Žinoma, mes

tikrai to nežinome, kol neišimsime visko, kas ten yra, ir neatliksime replikacijos ir patikrinimo. Tuo mes užsiiminėjome penkerius metus. Darbas ėjo lėtai, bet vis tik gavome rezultatus. Apskritai, šis procesas padeda lengviau gauti dinozauro DNR negu žinduolių. Esmė ta, kad pastarųjų eritrocitai neturi branduolių. Norint atkurti žinduolį, reikia surasti leukocitus, kurie pasitaiko kur kas rečiau nei eritrocitai. O dinozaurų eritrocitai, kaip ir šiuolaikinių paukščių, turi branduolius. Beje, tai vienas iš daugelio įrodymų, kad dinozaurai iš tikrųjų nebuvo reptilijos. Tai didžiuliai, oda padengti paukščiai.

Timas pastebėjo, kad daktaro Granto veide vis dar atsispindėjo nepatikli išraiška, o Denis Nedris, apsileidęs brazdus storulis, nerodė jokio susidomėjimo, lyg viską jau būtų žinojęs. Nedris nekantriai žvilgčiojo į kitą kambarį.

– Matau, kad ponas Nedris domisi kitu mūsų darbo etapu, – pastebėjo Vu, – kurio metu iššifruojame gautąją DNR. Mes tai atliekame pasitelkę labai galingus kompiuterius.

Pro sustumiamas duris jie suėjo į gretimą kambarį. Čia buvo vėsu ir girdėjosi garsus gaudesys. Kambario centre stovėjo du dvimetriniai, apvalios formos aparatai. Palei sienas tęsėsi eilės nerūdijančiojo plieno dėžių.

– Tai mūsų aukštųjų technologijų savitarnos skalbykla, – su pasididžiavimu ištarė Vu, – o aparatai palei sienas – įmonės *Hamachi Hood* automatiniai genų sekvenatoriai*. Juos milžinišku greičiu valdo galingi *Cray* kompiuteriai, juos matote kambario centre. Iš esmės šis kambarys yra stulbinančio galingumo genų fabrikas.

Patalpoje stovėjo keletas monitorių. Duomenys ekrane šmėkščiojo tokiu greičiu, kad buvo neįmanoma kažką suvokti. Paspaudęs mygtuką Vu ekrane sustabdė lentelę:

* Įrenginys, skirtas nustatyti pirminei makromolekulės struktūrai.

1 GCGTTGCTGGCGGCTCTTACTAGGCTCCGCCCCCCTGAGGAGCATCACAAAAATCGACGC
61 GGTGGCGAAACGGCTCTTACCTATAA AGATACCAGGCGTTCGGCTCTTAC AGCTCCCTCG
121 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
181 TGCTCACGCTGTAGGTATCTC AGTTCGGTGTAGGTCGTTCCGGCTCTTACGGGCTGTGTG
241 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
301 CGGCTCTTACGTGCCGGCAGCGGCTCTTACCATTTTCGGCGAGGACCGCTTTCGCTGGAG
361 ATCGGCCTGTCGCTTGCGGTATTCGGAATCTTGCAACGCCTGCCCAAGCCTTCGTCACTA
421 CCAAACGTTTCGGCGAGAAGCAGGCCATTATCGCCGGCATGGCGGCCGACGCGCTGGCC
481 GGCGTTCGCGACGCGAGGCTGGATGGCCTTCGGCTCTTACATTCTTCTCGCTTCCGGGCT
541 CCCGCGTTGAGGCCATGCTG CCAGGCAGGTAGATGACGACGGCTCTTACCAGCCTTCAA
601 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAC
661 CACATGGACGCGTTGCTGGCCTTTTTTCC AACGCCTGCCCCCCCTGACG AGCATCACAAA
721 CAGTCAGAGGTGGCGAAACCGGCTCTTACCGGCTCTTAACGCCTGCCC CCCCCTGGAAT
781 GCGCTCTCCTGTTCACATGGGCTTACAGTTCGGTGTAGGTCGTTCG CCCTTCGGACGTAA
841 CGGCTCGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTC
901 CGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTAC
961 CACATGG ACGCACGCCTGCC ACGCCTGCCACGCCTGCC ACGCCTGCCACGCCTGCCGC
1021 GCGCATGATC GTGCT@@ AGCCTG GAGGACCCGG CTAGGCTGGC GGGGTTGCTT
1081 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAT
1141 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAG
1201 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAA
1281 ATGAATCACCGATACGCGAGCGAACGTG AAGCGACTGCTGTGCAAAACGTTGCGACCTA
1341 ATGAATGGTCTTCGGTTTCCGTGTTTCGTAAAGTCTGG AAACGCGGAGTACGCGGAAGTC

– Čia matome nedidelės dinozauro DNR grandinėlės tikrąją struktūrą, – pradėjo aiškinti Vu. – Atkreipkite dėmesį, kad seka susideda iš keturių pagrindinių junginių – adenino, timino, guanino, citozino. Tikriausiai šioje DNR atkarpoje laikomi nurodymai, kaip sukurti baltymų molekules, pavyzdžiui, hormonus arba fermentus. Visa DNR molekulė susideda iš trijų milijonų tokių junginių. Jeigu aštuonias valandas per dieną kas sekundę šiame ekrane pasirodytų nauja lentelė, kad pamatytume visą DNR grandinėlę, prireiktų dvejų metų. Nes toks jos dydis.

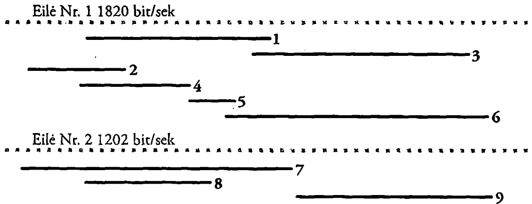
– Štai jums tipiškas pavyzdys, – tęsė jis, rodydamas į ekraną, – kadangi 1201 eilėje yra grandinės klaida. Paprastai mūsų gaunama DNR būna ne visa arba atrodo kaip atskiri fragmentai. Todėl mes pradedame nuo to, kad taisome ją, tiksliau, tuo užsiima kompiuteris. Jis perpjauna DNR grandinėlę naudodamas vadinamuosius restrikcinius fermentus.

Kompiuteris išrenka grupę skirtingų fermentų, kurie atlieka iškeltą užduotį.

```
1       GCGTTGCTGGCGGCTCTTACTAGGCTCCGCCCCCCTGAGGAGCATCACAAAAATCGACGC
61      GGTGGCGAAACGGCTCTTACCTATAAAGATACCAGGCGTTCGGCTCTTACAGCTCCCTCG
                         sp04
121     CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
181     TGCTCACGCTGTAGGTATCTCAGTTCGGTGTAGGTCGTTCCGGCTCTTACGGGCTGTGTG
                         *                                  BrontIV
241     CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
301     CGGCTCTTACGTGCCGGCAGCGGCTCTTACCATTTTCGGCGAGGACCGCTTTCGCTGGAG
                434Dnxl                                     AoliBn
361     ATCGGCCTGTCGCTTGCGGTATTCGG AATCTTGCAACGCCTGCCCAAGCCTTCGTCACTA
421     CCAAACGTTTCGGCGAGAAGCAGGCCATTATCGCCGGCATGGCC.GCCGACGCGCTGGGC
481     GGCGTTCGCGACGCGAGGCTGGATGGCCTTCGGCTCTTACATTCTTCTCGCTTCCGGGCT
541     CCCGCGTTGAGGCCATGCTG CCAGGCAGGTAGATGACGACGGCTCTTACCAGCCTTCAA
601     CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAC
                                                            Nsp04
661     CACATGGACGCGTTGCTGGCCTTTTTTCCAACGCCTGCCCCCCCTGACGAGCATCACAAA
721     CAGTCAGAGGTGGCGAAACCGGCTCTTACCGGCTCTTAACGCCTGCCC CCCCCTGGAAT
                924 Caolll                                  DinoLdn
781     GCGCTCTCCTGTTCACATGGGCTTACAGTTCGGTGTAGGTCGTTCG CCCTTCGGACGTAA
841     CGGCTCGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTC
901     CGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTAC
961     CACATGGACGCACGCCTGCCACGCCTGCCACGCCTGCCACGCCTGCC ACGCCTGCCGC
1021    GCGCATGATC GTGCT@@ AGCCTG GAGGACCCGG CTAGGCTGGC GGGGTTGCTT
1081    CCGTTCAGCCCG ACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAT
1141    CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAG
                1416BnxTl
                SSpd4
1201    CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAA
1281    ATGAATCACCGATACGCG AGCGAACGTGAAGCGACTGCTGTGCAAAACGTTGCGACCTA
```

– Dabar matote tą pačią grandinės dalį. Išryškėjo restrikcinių fermentų padėtis. Eilutėje 1201 matote, kaip du fermentai perpjovė pažeistąją dalį. Paprastai mūsų kompiuteriai nusprendžia, kokias priemones panaudoti. Kita vertus, mes turime žinoti, kokias poras būtina įstatyti, kad būtų pataisytas pažeidimas. Tam mes palyginame įvairias fermentų supjaustytas dalis. Pažiūrėkite čia.

Restrikcinių fermentų eilių suderinimas:
C=palyginimas I=išplėstas palyginimas
P=patvirtinimas B=pabaiga

– Dabar mes ieškome tokios grandinės dalies, kuri uždengtų pažeistąją vietą. Taip mes sužinome, ko ten trūksta. Pamatysite, kad tokiu būdu galime užtaisyti pažeistąją dalį. Tamsios juostos ekrane – tai apribotos dalys – mažos dinozauro DNR atkarpos. Mes supjaustėme jas panaudodami fermentus ir išanalizavome. Dabar kompiuteris vėl jas sujungia, ieškodamas persidengiančių DNR kodo dalių. Tai primena galvosūkio sprendimą. Kompiuteris tai atlieka labai greitai.

1 GCOTTGCTCGCGGCTCTTACTAGGCTCCGCCCCCCTGAGGAGCATCACAAAAATCGACGC
61 GGTGGCGAAACGGCTCTTACCTATAAAGATACCAGGCGTTCGGCTCTTACAGCTCCCTCG
121 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
181 TGCTCACGCTGTAGGTATCTCAGTTCGGTGTAGGTCGTTCCGGCTCTTACGGGCTGTGTG
241 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAA
301 CGGCTCTTACGTGCCGGCAGCGGCTCTTACCATTTTCGGCGAGGACCGCTTTCGCTGGAG
361 ATCGGCCTGTCGCTTGCGGTATTCGGA ATCTTCCAACGCCTGCCCAAGCCTTCGTCACTA
421 CCAAACGTTTCGGCGAGAAGCAGGCCATTATCGCCGGCATGGCGGCCGACGCGCTGGGC
481 GGCGTTCGCGACGCG AGGCTGGATGGCCTTCGGCTCTTACATTCTTCTCGCTTCCGGGCT
541 CCCGCCTTGAGGCCATGCTG CCAGGCAGGTAGATGACGACGGCTCTTACCAGCCTTCAA
601 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTA ACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAC
661 CACATGGACGCGTTGCTGGCCTTTTTf CCAACGCCTGCCCCCČCTGACGAGCATCAC AAA
721 CAGTCAGAGGTGGCGAAACCGGCTCTTACCGGCTCTTAACGCCTGCCC CCCCCTGGAAT
781 GCGCTCTCCTGTTCACATGGGCTTACAGTTCGGTGTAGGTCGTTCG CCCTTCGGACGTAA
841 CGGCTCGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTC
901 CGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTACCGGCTCTTAC
961 CACATGGACGCACSCCTGCCACGCCTGCCACGCCTGCCACGCCTGCCACGCCTGCCGC
1021 GCGCATGATC GTGCTAGCCTGGAGGACCCGGCTAGGCTGGCGGGGTTGCTTACCGTATT
1081 CCGTTCAGCCCG ACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAT
1141 CCGTTCAGCCCGACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAG
1201 CCGTTCAGCCCG ACCGCTGCGCCTTATCCGGTAACTATCGTCTTGAGTCC ACCGGTAAA
1281 ATGAATCACCGATACGCGAGCGAACGTGAAGCOACTGCTGTGCAAAACGTTGCGACCTA
1341 ATGAATGGTCTTCGGTTTCCGTGTTTCGTAAAGTCTGGAAACGCGGAGTACGCGGAAGTC

– Ir štai priešais jus kompiuterio atkurtoji DNR grandinėlė. Atlikti darbą, kurį mes su jumis padarėme, paprastoje laboratorijoje prireiktų mėnesių, o pas mus – sekundžių.

– Vadinasi, jūs dirbate su visa DNR grandinėle? – pasidomėjo Grantas.

– Ne, – pasakė Vu. – Tai neįmanoma. Mes padarėme didelę pažangą, jei lygintume su septintuoju dešimtmečiu. Tada tokio kodo dešifravimui laboratorijai būtų prireikę ketverių metų. Dabar kompiuteriai atlieka tai per keletą valandų. Tačiau netgi dabar negalime išskleisti visos grandinėlės. Tyrinėjame tiktai tas jos dalis, kurios skiria dinozaurą nuo kitų priešistorinių gyvūnų arba kurios nesutinkamos šiuolaikinių DNR molekulėse. Nors tarprūšinis nukleotidų skirtumas neviršija kelių procentų, bet norint jį išanalizuoti reikia atlikti labai didelį darbą.

* * *

Denis Nedris nusižiovavo. Jis jau seniai suprato, kuo užsiima *InGen*. Prieš keletą metų, kai Nedrį pasamdė *InGen*, kad sukurtų parko valdymo sistemas, vyras nustebo pamatęs, jog pagal techninę užduotį skaitmeninių duomenų grupių ilgis turi siekti ne mažiau kaip 3x109 eilės. Iš pradžių Nedris pamanė, kad čia kažkokia klaida, ir paskambino į Palo Altą. Tačiau jam pasakė, kad reikalavimai teisingi, iš tikrųjų reikalinga trijų milijardų skaičių eilė.

Nedriui ir praeityje teko dirbti su didelėmis sistemomis. Profesinį autoritetą jis įgijo kurdamas tarpžemynines telefoninio ryšio linijas transnacionalinėms korporacijoms. Tokioms sistemoms paprastai reikia kelių milijonų įrašų. Prie tokio darbo jis priprato. Bet *InGen* norėjo sukurti kažką neįsivaizduojamai gigantiško. Nesuprasdamas, kur čia šuo pakastas, Nedris nusibeldė pas Barnį Felouzą, kuris dirbo Kembridže, kompanijoje *Symbolics*.

– Klausyk, Barni, – paklausė jis bičiulio, – kokia čia duomenų bazė, kuriai reikia trijų milijardų įrašų?

– Pridirbo kokių nesąmonių, kai rašė techninę užduotį, – pasišaipė Barnis, – nereikalingą nulį prirašė. O galbūt du.

– Ten viskas teisinga, aš tikrinau. Jie nori trijų milijardų.

– Tikriausiai kvaištelėjo, – spėjo Barnis. – Sistema neveiks. Netgi jei turi pačius greičiausius procesorius ir algoritmus, duomenų paieška užims keletą dienų. Arba savaičių.

– Pats žinau, – numojo Nedris. – Ačiū Dievui, man nors algoritmų sudarinėti nereikia. Manęs paprašė sukurti archyvą ir programos atmintį. O kam gali būti reikalinga tokia duomenų bazė?

– Pasirašei susitarimą nieko viešai neskelbti? – paklausė kiek paniuręs Barnis.

– Taip, – atsakė Nedris, daugumoje jo sutarčių buvo punktas apie konfidencialios informacijos neskelbimą.

– Ar gali man ką nors apie juos papasakoti?

– Įmonė užsiima biotechnologijomis.

– Biotechnologijos, – nutęsė Barnis. – Tada viskas aišku.

– Kas?

– DNR molekulės.

– Ne, – paprieštaravo Nedris. – Kas šito imsis?

Jis žinojo, kad biologijos srityje buvo ruošiamasi pradėti tęstinį žmogaus DNR grandinės tyrimo projektą. Toks darbas truktų apie dešimt metų. Į tyrimą įsitrauktų šimtai mokslininkų iš viso pasaulio laboratorijų. Tai būtų grandiozinė programa, nenusileidžianti Manhatano atominės bombos kūrimo projektui.

– Tai privati kompanija, – pridūrė Nedris.

– Su trijų milijardų eilės skaičiais? – nusišiepė Barnis. – Išskyrus DNR, aš daugiau nieko negaliu pasiūlyti. O galbūt jiems mokslinio optimizmo priepuolis?

– Stiprus priepuolis, – pataisė Nedris.

– Galbūt jie tiria tiktai DNR grandinės atkarpas, o kompiuteris dirba laisvo pasirinkimo metodu?

Tai jau buvo panašiau į tiesą. Tam tikri duomenų bazės paieškos būdai aprėpia milžinišką kiekį atminties.

– Nežinai, kas jiems sudarė programą?

– Ne, – atsakė Nedris, – jie nedaugžodžiauja.

– Apskritai, aš manau, kad jie užsiima DNR, – padarė išvadą Barnis. – Kokia ten jų mašina?

– *Multi HMP.*

– *HMP?* Ir dar *Multi*? Juk tai keli *Cray* viename! Čia tai bent! – Barnis užsigalvojo. – Ar tai viskas, ką tu man gali papasakoti?

– Tik tiek, – atsakė Nedris, – atleisk.

Grįžęs iš Kembridžo Nedris sudarė parko valdymo sistemą. Jis ir jo vadovaujama programuotojų komanda užtruko daugiau nei metus. Dirbti buvo labai sunku, nes užsakovas jokiais būdais nenorėjo atskleisti, kokiems tikslams kuriamos posistemės. Užduotys jam buvo pateikiamos maždaug tokia forma: „Sukonstruokite bloką įrašui“ arba „Padarykite bloką, kuris pateiktų duomenis ekrane“. Techninėje užduotyje jis rasdavo reikalingos sistemos parametrus, bet jokios informacijos apie jos panaudojimą. Nedris dirbo kone aklai. Ir dabar, kai sistema ėmė veikti, visai nenustebo, kad išryškėjo jos paslėpti defektai. Tiesą sakant, ko jie tikėjosi? Denį čia iškvietė panikuodami, sunerimę dėl „jo“ defektų. „Kaip jie man įgriso“ – galvojo Nedris.

Jis pasisuko į dalyvaujančiuosius, išgirdęs Grantą klausiant:

– Kai kompiuteris išanalizuoja DNR, kaip jūs sužinote gyvūno rūšį?

– Mes naudojame dvi procedūras, – atsakė Vu. – Pirmiausia mes sudarome filogenetines schemas. Kaip ir visos organizmo dalys – rankos, kojos ir taip toliau, DNR nuolat vystosi. Todėl galime paimti mums nežinomą DNR grandinės dalį ir pasinaudoję kompiuterio programa nustatyti apytikslę jos vietą bendrame evoliucijos procese. Žinoma, tai truks ilgai, bet atsakymą gausime.

– O koks antras būdas?

– Reikia paprasčiausiai išauginti gyvūną ir pažiūrėti, kas jis, – atsakė Vu, patraukdamas pečiais. – Taip paprastai ir darome. Aš parodysiu, kaip viskas vyksta.

* * *

Ekskursijos metu Timo nekantrumas vis augo. Nors mėgo techniką, bet jam darėsi neįdomu. Visi priėjo prie gretimų durų, ant kurių buvo užrašyta „Apvaisinimas“. Įkišęs į plyšį kortelę, daktaras Vu atidarė duris ir visi įėjo į kambarį.

Timas pamatė dar vieną kambarį, panašų į ankstesnius, kur prie mikroskopų sėdėjo palinkę laborantai. Dalis patalpos buvo aptverta ir apšviesta žydromis ultravioletinėmis lempomis. Daktaras Vu paaiškino, kad jų darbas su DNR pagrįstas ląstelių dalijimosi sustabdymu tiksliai nustatytais intervalais, todėl patalpoje buvo laikomi stipriausiai veikiantys nuodai.

– Helomoksinai, kolchicinas, beta-alkoloidai, – išvardijo jis, rodydamas rinkinį pripildytų švirkštų, išdėliotų po ultravioletine lempa. – Per sekundę numarina visa, kas gyva.

Be abejo, Timas norėjo smulkiau sužinoti apie nuodus, tačiau daktaras Vu monotoniškai pasakojo apie tai, kaip jie panaudojo neapvaisintą krokodilo kiaušialąstę ir pakeitė DNR. Po to profesorius Grantas uždavinėjo kažkokius sudėtingus klausimus. Vienoje kambario pusėje stovėjo didelės statinės, ant kurių buvo užrašyta „Skystas azotas“. Taip pat ten rikiavosi didelės, sulig žmogumi, šaldymo kameros. Jų lentynose buvo saugomi gemalai, kiekvienas buvo susuktas į ploną sidabrinę foliją.

Leksė nuobodžiavo. Nedris nesislėpdamas žiovavo. Ir netgi daktarei Setler pasidarė neįdomu. Timas pavargo nuo tų sudėtingų laboratorinių aiškinimų. Jis norėjo pamatyti dinozaurus.

* * *

Ant kitų durų buvo parašyta „Inkubatorius".

– Viduje šilta ir drėgna, – perspėjo daktaras Vu. – Viduje mes palaikome 37 laipsnių temperatūrą pagal Celsijų ir maždaug 100 % santykinį drėgnumą. Taip pat mes padidiname deguonies kiekį ore iki 33 %.

– Juros periodo atmosfera, – ištarė Grantas.

– Teisingai. Bent jau mes taip manome. Jei kuris nors pajustų, kad svaigsta galva, tuoj pat pasakykite.

Daktaras Vu įkišo kortelę į plyšį, inkubatoriaus durys šnypšdamos atsivėrė.

– Primenu, kad viduje nieko neliestumėte. Kai kurių kiaušinių lukštas praleidžia pirštų odos riebalus. Būkite atsargūs – aplink galvą visą laiką juda jutikliniai davikliai.

Jis atidarė vidines duris, visi suėjo į inkubatorių. Timas pamatė didelę erdvią patalpą. Po galingomis infraraudonųjų spindulių lempomis ant ilgų stalų gulėjo kiaušiniai. Jų blyškūs kontūrai buvo išsklidę nuo kažkokių besidriekiančių šnypščiančių garų. Visi kiaušiniai lengvai siūbavo.

– Reptilijų kiaušiniai turi didelius trynius. Tačiau viduje beveik nėra vandens. Gemalas turi gauti drėgmės iš lauko. Tam mes sukuriame rūką.

Daktaras Vu paaiškino, kad ant kiekvieno stalo guli iki šimto penkiasdešimt kiaušinių. Jis parodė naują partiją kiaušinių, gautų DNR ištraukimo metodu. Partijos buvo žymimos numeriais, nurodytais ant kiekvieno stalo, pavyzdžiui: „Steg – 458/2" arba „Tric – 390/4". Tarp stalų vaikščiojo laborantai, iki juosmens panirę rūke. Įkišę rankas į garus, jie kas valandą vieną po kito apversdavo kiaušinius, tuo pat metu termodavikliais tikrindami temperatūrą. Viską, kas vyko kambaryje, sekė viršuje pakabintos televizijos kameros ir judantys jutikliniai davikliai. Termodaviklis lanksčiu čiuptuvėliu prisiliesdavo

prie kiekvieno kiaušinio, pasigirsdavo pyptelėjimas, ir daviklis judėjo tolyn.

– Inkubatoriuje mes jau išperinome daugiau nei dešimt vadų. Rezultatas: turime du šimtus trisdešimt aštuonis gyvus egzempliorius. Išgyvenimas – maždaug keturiasdešimt procentų, suprantama, mes norime šiuos rodiklius pagerinti. Įvertinę kompiuterių apdorotus duomenis, žinome, kad turime reikalą su beveik penkiais šimtais kintamų dydžių. Šimtas dvidešimt kintamųjų susiję su aplinkos sąlygomis, dar du šimtai veikia kiaušinio viduje, likę susiję su pačia genetine medžiaga. Lukštas padarytas iš plastmasės. Gemalą patalpiname mechaniniu būdu, o po to jie čia bręsta.

– Per kiek laiko užauga dinozauras?

– Dinozaurai auga greitai, visą ūgį pasiekia per dvejus ketverius metus. Mūsų parke jau yra tam tikras kiekis suaugusių egzempliorių.

– O ką reiškia tie skaičiai?

– Tai kodai, kuriais pažymime skirtingas partijas pagal mūsų gautas DNR. Pirmos keturios raidės – rūšis. Štai, žiūrėkite, „TRIC" reiškia triceratopsas, o „STEG" – stegozauras. Ir taip toliau.

– O kas ant šito stalo? – pasiteiravo Grantas.

Lentelėje buvo parašyta: „XXXX - 0001/1". Apačioje ranka prirašyta: „Numanoma kl.".

– Tai nauja DNR partija, – paaiškino Vu. – Kas iš to išaugs, mes tiksliai nežinome. Kai atliekamas pirmasis ištraukimas, nežinoma, koks bus gyvūnas. Jūs matote, kad parašyta „Numatoma kl.", vadinasi, didžiausia tikimybė, kad tai bus kelurozauras. Jeigu neklystu, nedidelis žolėdis. Labai sunku įsiminti visus tuos pavadinimus. Jau žinoma apie tris šimtus dinozaurų rūšių.

– Trys šimtai keturiasdešimt septynios, – patikslino Timas.

– O dabar kas nors turi išsiperėti? – šypsodamasis paklausė Grantas.

– Dabar ne. Kiekvienas gyvūnas turi savo inkubacinį periodą. Vidutiniškai užtrunka maždaug du mėnesius. Mes stengiamės padaryti taip, kad jie atsirastų visi kartu ir neapsunkintų aptarnaujančio personalo darbo. Taigi, galima įsivaizduoti, kas čia dedasi, kai per dvi tris dienas dienos šviesą išvysta šimtas penkiasdešimt dinozaurų. Žinoma, daug neišgyvena. Tarp kitko, tie kelurozaurai turėtų pasirodyti šiomis dienomis. Dar klausimų bus? Ne? Tada pereikime į naujagimių patalpą.

Tai buvo apvalus baltas kambarys. Čia stovėjo keletas nedidelių inkubatorių, tačiau šiuo metu jie buvo tušti, ant grindų mėtėsi kilimėliai ir žaislai, nugara į duris sėdėjo jauna moteris baltu chalatu.

– Na, kas pas mus šiandien? – paklausė daktaras Vu.

– Šiaip sau, nieko ypatingo, – atsakė Keitė. – Tiktai vienas mažas velociraptorius.

– Nagi, pažiūrėkime.

Moteris atsistojo ir pasitraukė į šoną. Timas išgirdo Nedrio pastabą:

– Panašus į driežą.

Mažasis dinozauras buvo ne didesnis negu pusmetrio ilgio ir dydžiu priminė smulkią beždžionę. Jis buvo tamsiai geltonos spalvos su rudomis juostomis, kaip tigro. Galva ir ilgu snukiu priminė driežą, tačiau, skirtingai nuo jo, tvirtai stovėjo ant stiprių užpakalinių letenų, išlaikydamas pusiausvyrą stora tiesia uodega. Priekines letenas, kurios buvo trumpesnės už užpakalines, jis krutino ore. Velociraptorius palenkė galvą ir įsmeigė akis į virš jo palinkusius svečius.

– Velociraptorius, – tyliai ištarė Alanas Grantas.

– *Velociraptor mongoliensis,* – linktelėdamas patikslino daktaras Vu. – Plėšrūnas. Šis egzempliorius gimė prieš šešias savaites.

– Aš visai neseniai atkasiau velociraptorių, – pranešė Grantas, lenkdamasis, kad galėtų įdėmiau apžiūrėti gyvūną.

Mažutis dinozauras netikėtai pasišokėjęs peršoko per Granto galvą ir atsidūrė ant Timo rankų.

– Ei, atsargiau!

– Jų jaunikliai šokinėja, – paaiškino daktaras Vu, – beje, suaugę taip pat.

Timui pagaliau pasisekė įveikti velociraptorių. Jis ištiesė jį daktarui Vu. Jauniklis svėrė nedaug, vos daugiau puskilogramio. Jo oda buvo šilta ir visiškai sausa. Mažutė galvutė atsidūrė per penkis šešis centimetrus nuo Timo veido. Į jį įsispoksojo tamsios akys – karoliukai. Pirmyn ir atgal šmėkščiojo mažytis dvišakis liežuvėlis.

– Ar jis neįkąs man?

– Ne. Jis draugiškas.

– Jūs įsitikinęs? – susirūpinęs paklausė Dženaras.

– Visiškai, – nuramino jį daktaras Vu. – Bent jau neįkąs, kol mažas. Tie mažyliai neturi jokių dantų, netgi kiaušininių.

– Kiaušininių? – paklausė Nedris.

– Taip, kiaušininių. Dauguma dinozaurų rūšių gimsta su nedideliais dantimis – greičiau netgi mažyčiais spygliais ant nosies galiuko, kaip raganosio. Jie reikalingi tam, kad išsikaltų iš kiaušinių. Velociraptoriai – išimtis. Jie prasikrapšto skylutę lukšte savo užaštrintu snukučiu, o po to mūsų darbuotojai padeda jiems išlįsti lauk.

– Vadinasi, jūs padedate jiems išlįsti iš kiaušinių, – tarė Grantas, linguodamas galva. – O laisvėje?

– Laisvėje?

– Taip, laisvėje. Kai jie gimsta laisvėje, – paaiškino Grantas, – kai gyvena savo lizde.

– Ne, tai neįmanoma, – paprieštaravo daktaras Vu. – Nei vienas iš mūsų egzempliorių nesugeba daugintis. Todėl mes ir sukūrėme, taip sakant, dinozaurų vaikų darželį. Tiktai taip galima papildyti dinozaurų skaičių parke.

– O kodėl jie nesidaugina?

– Na, jūs turbūt patys suprantate, kodėl jie neturi daugintis, – pradėjo aiškinti daktaras Vu. – Ypač atsakingais atvejais, kaip mūsiškis, mes visada kuriame sistemas su daugkartine apsauga, netgi tais

atvejais, kai nėra reikalinga. Mes visada nustatome bent dvi kontrolės procedūras. Mūsų atveju, egzistuoja du nepriklausomi vienas nuo kito faktoriai, dėl kurių gyvūnai negali daugintis. Visų pirma, jie sterilizuoti, mes juos apšvitiname rentgeno spinduliais.

– O antras faktorius?

– Visi Juros periodo parke esantys egzemplioriai yra patelės, – ištarė daktaras Vu su pasitenkinimo šypsena.

– Aš norėčiau, kad papasakotumėte apie tai smulkiau. Kiek man žinoma, spinduliavimo būdu atlikta sterilizacija neužtikrina teigiamo rezultato. Gali būti netiksliai parinkta dozė, spindulių srautas gali būti nukreiptas ne į tą gyvūno organą...

– Viskas teisinga, – sutiko daktaras Vu, – tačiau mes visiškai įsitikinę, kad sunaikiname jų kiaušidžių audinius.

– Ar kas nors tikrina, kad visos patelės? – nenurimo Malkolmas. – Kitaip tariant, ar kas nors užverčia sijonus, kad patikrintų? Ir apskritai, kaip nustatoma jų lytis?

– Įvairių rūšių dinozaurų lytiniai organai skiriasi. Kai kurių rūšių lytiniai požymiai ryškūs, kitų ne taip ryškiai išreikšti. Atsakydamas į jūsų klausimą, galiu patikinti, mes žinome, kad visi mūsų egzemplioriai yra patelės, nes mes tik tokius sukuriame – tikrąja to žodžio prasme. Mes valdome jų chromosomų rinkinį ir gemalo gyvenamąją aplinką kiaušinio viduje. Biotechnologijos požiūriu lengviausia auginti pateles. Tikriausiai žinote, kad bet kuris gemalas iš pradžių paveldi moteriškąjį genetinį kodą. Kitaip tariant, mes visi užsimezgame kaip patelės. Kad besivystantis embrionas virstų patinu, būtinas papildomas poveikis, t. y. tam tikru momentu turi atsirasti papildomas hormonas. Jeigu jo nebus, gemalas išsivystys į patelę. Todėl visi mūsų egzemplioriai moteriškos lyties. Tiesa, į kai kuriuos mes žiūrime kaip į patinus. Pavyzdžiui, kai kalbame apie tiranozaurą, mes gyvūną vadiname „jis“. Bet iš tikrųjų patinų nėra, ir patikėkite, mūsų egzemplioriai nesidaugina.

* * *

Mažasis velociraptorius apuostė Timą, po to pasitrynė galva į berniuko kaklą. Timas sukikeno.

– Ji nori, kad visi ją šertų, – paaiškino daktaras Vu.

– O ką ji ėda?

– Peles. Bet jau paėdė, todėl dabar nešersime.

Mažasis velociraptorius atšoko, įdėmiai pasižiūrėjo į Timą ir ėmė judinti priekines letenas. Timas pamatė, kad roplys ant kiekvienos letenos turi po tris pirštus su mažu nagučiu. Po to velociraptorius vėl galva įsikniaubė į Timo kaklą.

Priėjo Grantas ir ėmė įdėmiai apžiūrinėti gyvūną. Jis palietė mažutę letenėlę ir tarė Timui:

– Aš paimsiu jį, gerai?

Berniukas perdavė velociraptorių į paleontologo rankas. Apvertęs gyvūną ant nugaros Grantas įdėmiai apžiūrėjo jo kūną. Velociraptorius tuo metu rangėsi, stengdamasis ištrūkti. Po to Grantas, aukštai pakėlęs dinozaurą, ėmė apžiūrinėti jį iš profilio, nekreipdamas dėmesio į veriančius gyvūno riksmus.

– Nepatinka, – pastebėjo Redžis, – nemėgsta, kai jį nuo krūtinės atplėšia.

Velociraptorius vis rėkė, bet Grantas nekreipė į tai dėmesio. Suspaudęs uodegą jis bandė apčiupinėti slankstelius. Įsikišo Redžis:

– Daktare Grantai, paleiskite gyvūną.

– Aš nieko nepadarysiu.

– Paklausykite, daktare Grantai, tie padarai priklauso kitam pasauliui. Tais laikais, kai jie gyveno, žmonių nebuvo. Niekas jų neimdavo į rankas ir nemaigė...

– Visų pirma, aš nemaigau, o...

– Daktare Grantai, paleiskite roplį, – paliepė Edas Redžis.

– Paklausykite...

– Aš pasakiau, paleiskite. – Redžio balse pasigirdo susierzinimas. Grantas grąžino roplį Timui. Gyvūnas iškart liovėsi rėkęs. Timas jautė, kaip daužosi maža prie krūtinės prisispaudusio dinozauro širdis.

– Prašau man atleisti, daktare Grantai, – jau ramiau ištarė Redžis, – šitie gyvūnai vaikystėje labai nervingi. Mes jau praradome keletą egzempliorių dėl netikėto streso, kuris, mūsų nuomone, buvo susijęs su antinksčių žievės hormonais. Kartais jie nugaišta per kokias tris keturias minutes.

Timas paglostė velociraptoriaus galvą.

– Viskas tvarkoje, drauguži, – tarė jis. – Viskas bus gerai. – Gyvūno širdis vis dar pašėlusiai daužėsi.

– Mes manome, kad su mūsų gyvūnais reikia elgtis kaip galima humaniškiau, – tęsė Redžis. – Aš pažadu, kad jums bus suteikta galimybė atlikti kruopščią apžiūrą.

Tačiau Grantas nenustygo. Jis priėjo prie Timo, kurio rankose gulėjo dinozauras, ir palenkęs galvą ėmė apžiūrinėti gyvūną.

Netikėtai velociraptorius išsižiojo, apnuogindamas dantis ir grasinančiai sušnypštė.

– Nuostabu, – ištarė Grantas.

– Ar galima pasilikti ir pažaisti su juo? – paklausė berniukas.

– Tiktai ne dabar, – atsakė Edas Redžis, pažvelgęs į laikrodį. – Dabar trečia valanda, mes kaip tik suspėsime ramiai apžiūrėti parką. Jūs pamatysite dinozaurus normalioje gyvenamojoje aplinkoje, kurią jiems sukūrėme.

Timas paleido velociraptorių. Tas skubiai perbėgo per kambarį, nutvėrė dantimis kilimėlį ir nutempė jį į kambario kampą.

Kontrolės postas

Grįždamas į parko valdymo salę Malkolmas paklausė:

– Aš dar šio to norėjau jūsų paklausti, daktare Vu. Kiek iš viso rūšių jums pasisekė atkurti?

– Tiksliai nežinau, – atsakė Vu, – bet manau, šiuo metu yra apie penkiolika rūšių. Teisingai, Edai?

– Taip. Tikriausiai, penkiolika, – sutiko Edas Redžis.

– Jūs netgi tiksliai nežinote? – perklausė Malkolmas, apsimesdamas nustebęs.

– Aš nustojau skaičiuoti, – šypsodamasis atsakė daktaras Vu, – maždaug po pirmos dešimties. Nepamirškite, kad kartais mums atrodo, jog mes sukūrėme „teisingą" egzempliorių, turiu galvoje, teisingą DNR požiūriu. Po to egzempliorius vystosi ir staiga po šešių mėnesių tampa aišku, kad mus ištiko nesėkmė. Mes matome, kad įvyko klaida – perkėlimo genas nesuveikė ir reikalingas hormonas neįsijungė. Arba vystantis įvyksta koks nors kitas nesusipratimas. Tokiais atvejais mums tenka, taip sakant, peržiūrėti šito egzemplioriaus kūrimo brėžinius. – Jis nusišypsojo. – Kažkuriuo momentu maniau, kad turime sukūrę daugiau negu dvidešimt rūšių, tačiau dabar mums liko penkiolika.

– Ar nėra tarp jų tokios rūšies, kaip... – Malkolmas pasisuko į Grantą. – Kaip jis vadinasi?

– Prokompsognatas, – pasufleravo Grantas.

– Jūs veisėte prokompsognatus, ar kaip jie ten vadinasi? – paklausė Malkolmas.

– Žinoma, – greitai atsakė daktaras Vu. – Tai labai savotiški egzemplioriai. Ir mes jų gavome labai daug, daugiau negu kitų.

– Kodėl?

– Suprantate, mes norime, kad Juros periodo parkas atitiktų tais laikais egzistavusias gamtines sąlygas, o juros periodo sanitarai buvo prokompsognatai. Kaip dabar šakalai. Todėl sukūrėme juos, kad jie viską švarintų.

– Turite omeny, kad surytų dvėselieną?

– Taip, kai jos atsiranda. Tačiau daug gaišenų nebūna. Saloje viso labo du šimtai trisdešimt gyvūnų, – paaiškino daktaras Vu. – Mes sukūrėme kitos rūšies atliekų.

– Kokios rūšies?

– Matote, – pradėjo daktaras Vu, – mūsų saloje gyvena labai stambūs žolėdžiai dinozaurai. Mes specialiai stengiamės nekurti pačių stambiausių rūšių, bet turime egzempliorių, kurių svoris viršija trisdešimt tonų. Be to, turime gyvūnų, kurių svoris svyruoja nuo penkių iki dešimties tonų. Iškyla dvi problemos. Pirmiausia, juos reikia šerti, todėl mums tenka kartą per dvi savaites atgabenti jiems specialaus maisto. Užauginti tiek augalinio maisto, kad užtektų tokiems gyvūnams, šitokioje mažoje saloje tiesiog neįmanoma. Antroji problema – jų gyvybinės veiklos atliekos. Nežinau, ar jūs kada nors matėte, kiek ekskrementų palieka dramblys, – tęsė Vu. – Patikėkite, kiekis pakankamai įspūdingas. Kiekviena krūvelė yra futbolo kamuolio dydžio, o dabar įsivaizduokite brontozauro išmatas – jis gi dešimt kartų didesnis už dramblį. O kiek to gero palieka ištisa brontozaurų kaimenė? Dar daugiau, nepamirškite, kad kuo stambesnis gyvūnas, tuo neefektyviau jis virškina maistą. Todėl jie išskiria milžinišką kiekį išmatų. Gaila, bet per šešiasdešimt milijonų metų, praėjusių nuo dinozaurų išmirimo, bakterijos, kurios ardė jų mėšlą, matyt, taip pat išnyko. Kad ir kaip ten būtų, roplių mėšlas labai ilgai nesuyra.

– Taip, tai rimta problema, – sutiko Malkolmas.

– Labai rimta problema, – tęsė daktaras Vu net nešyptelėjęs. – Mes sugaišome daug laiko, kol ją išsprendėme. Be abejo, žinote, kad Afrikoje gyvena mėšlavabalis, kuris ėda dramblio mėšlą. Daugelis kitų stambių gyvūnų irgi turi, pavadinkim, partnerius, kurių egzistavimo tikslas – valyti tai, ką palieka stambus gyvūnas. Apskritai, prokompsognatai turėtų maitintis stambiųjų žolėdžių mėšlu. Jų pačių išmatos dėl tam tikrų bakterijų greitai suyra. Trumpai tariant, jei turėsime pakankamai daug šitų gyvūnų, mūsų problema bus išspręsta.

– O kiek jau sukūrėte?

– Tikslaus skaičiaus neprisimenu, bet ruošėmės padaryti penkiasdešimt. Ir jau užbaigėm, beveik. Turėjome tris partijas. Išperinom kiekvieną partiją per pusmetį, kol nesusidarė reikalingas kiekis.

– Penkiasdešimt egzempliorių, – pratarė Malkolmas. – Visų tikriausiai nesužiūrėsi.

– Mūsų kontrolės postas būtent tam ir sukurtas. Ten jums parodys, kaip viskas veikia.

– Tuo aš neabejoju, – pratarė Malkolmas. – O visgi, jeigu kažkuris iš tų prokompsognatų pabėgo.

– Jie negali iš čia pabėgti.

– Aš žinau, bet imkime ir padarykime prielaidą, kad jis pabėgo...

– Turite omenyje tą pabėgusį gyvūną, kurį rado paplūdimyje? – pertraukė jį daktaras Vu, su nuostaba pakeldamas antakius. – Tą, kuris įkando amerikietei moksleivei?

– Sakykime, taip.

– Aš nežinau, koks ten buvo gyvūnas, – nukirto daktaras Vu, – bet žinau, kad jis ne mūsų. Pirmiausia, mes vykdome labai griežtą kontrolę: kompiuteris perskaičiuoja gyvūnus kas penkias minutes. Vos tik kuris nors pradingsta, mes jau žinome.

– Ir viskas?

– Ne. Nuo salos iki žemyno daugiau nei šimtas šešiasdešimt kilometrų. Kateris plaukia visą dieną, o atsidūrę išoriniame pasaulyje mūsų globotiniai žūtų per dvylika valandų, – tarė daktaras Vu.

– Iš kur jūs žinote?

– Todėl, kad būtent aš pasistengiau, kad jie žūtų, – atkirto daktaras Vu, kurio balse jau pasigirdo susierzinimas. – Žinote, mes tikrai ne kvailiai. Suprantame, kad turime reikalų su priešistoriniais gyvūnais. O jie yra prarastos ekologinės sistemos dalelė, atkarpėlė sudėtingo gyvo kamuolio, išnykusio prieš milijonus metų. Dabartiniame pasaulyje nėra plėšrūnų, kurie jiems keltų grėsmę, nėra nieko, kas sulaikytų jų augimą. Mums nereikia, kad jie išgyventų natūraliomis sąlygomis. Todėl padariau taip, kad jų gyvybė priklauso nuo lizino. Aš įleidau jiems specialų geną, pakeitusį vieną iš baltymų apykai-

ios fermentų. Todėl gyvūnų organizmas nesugeba pasigaminti jam reikalingos amino rūgšties – lizino. Liziną jie gauna tiktai iš išorės. Jeigu negautų didelės dozės lizino tablečių, kuriomis juos šeriame, per dvylika valandų juos ištiktų koma, o po to gyvūnai žūtų. Šitų gyvūnų genetinė struktūra sukurta taip, kad jie negalėtų išgyventi natūraliame pasaulyje. Jie gali gyventi tik Juros periodo parke. Jie nėra laisvi. Jie – mūsų belaisviai.

* * *

– Čia mūsų valdymo postas, – tarė Edas Redžis. – Dabar jau žinote, kaip sukuriame gyvūnus, ir manau, kad norite pažiūrėti, kaip valdome parko gyvenimą, prieš eidami...

Netikėtai jis nutilo. Už storos stiklinės sienos nebuvo šviesos. Visi monitoriai buvo atjungti, išskyrus tris, kuriuose mirksėjo skaičiai, o viename šmėsčiojo didelės valties vaizdas.

– Kas yra? – sumurmėjo Edas Redžis. – Velnias, juk jie dabar švartuojasi.

– Švartuojasi?

– Kartą per dvi savaites iš žemyno atplaukia laivas su maisto atsargomis. Sala neturi patogaus užutekio. Nėra netgi tinkamos prieplaukos. Labai sunku prisišvartuoti, kai jūra rami. Teks palaukti penkias minutes.

Jis pabeldė į stiklą, bet viduje esantys žmonės nekreipė dėmesio.

– Ką gi, palauksime.

Elė pasisuko į daktarą Vu.

– Jūs užsiminėte, kad būna atvejų, kai sukurtas egzempliorius iš pradžių vystosi normaliai, o paskui paaiškėja, kad jis neatitinka reikalavimų...

– Taip, – atsakė daktaras Vu, – bijau, kad tai neišvengiama. Mes galime atkurti DNR, bet egzemplioriaus vystymuisi labai svarbus laiko apskaičiavimo faktorius. Mes negalime žinoti, ar vystymosi

procesas vyksta tinkama linkme, kol savo akimis nepamatysime, kad gyvūnas auga gerai.

– Iš kur žinote, kad gyvūnas gerai auga? – įsikišo Grantas. – Juk nematėte, kaip vystėsi jų protėviai.

– Taip, daug apie tai galvojau, – šyptelėjo daktaras Vu. – Man atrodo, kyla šioks toks paradoksas. Galų gale tikiuosi, kad paleontologai, pavyzdžiui, jūs, palygins mūsų gyvūnus su protėvių liekanomis, kad patikrintų vystymosi eigą.

– Kodėl velociraptorių, kurį mes ką tik matėme, jūs pavadinote *mongoliensis*, – paklausė Elė.

– Pavadinimas kilo nuo vietos, kur atrado gintarą, – paaiškino daktaras Vu. – Jį rado Kinijoje.

– Įdomu, – pratarė Grantas. – Neseniai aš taip pat atkasinėjau jauniklį. Ar jūs turite suaugusių velociraptorių?

– Turime, – tvirtai atsakė Edas Redžis, – aštuonios suaugusios patelės. Plėšrūnės. Medžioja kaimenėmis.

– Ar mes jas pamatysim?

– Ne, – kiek sumišęs atsakė daktaras Vu. Pakibo nejauki pauzė. Daktaras Vu žvilgtelėjo į Redžį.

– Kol kas ne, – džiaugsmingai pasakė Redžis. – Velociraptoriai dar nebuvo įtraukti į parko faunos balansą. Mes laikome juos specialiame aptvare.

– Ar galiu juos pamatyti? – paklausė Grantas.

– Žinoma, galite. Apskritai, kadangi dabar turime laiko, – Redžis žvilgtelėjo į laikrodį, – jūs galėtumėte nueiti jų pasižiūrėti.

– Puiku, – nudžiugo Grantas, – labai norėčiau.

– Būtinai reikia pažiūrėti, – pridūrė Elė.

– Aš taip pat noriu pažiūrėti, – ėmė maldauti Timas.

– Jums reikia apsukti pastatą, praeiti pro pagalbinius įrenginius, o ten patys pamatysite aptvarą. Laikykitės toliau nuo tvoros. O tu, nori eiti? – kreipėsi jis į mergaitę.

– Nea, – atsakė Leksė, vertinančiai nužvelgdama Redžį. – Ar nenorite pažaisti su manim? Kamuoliu?

– Žinoma, – sutiko Edas Redžis. – Eime, nusileisime į apačią ir pažaisime, kol neatidarys kambario.

Lydimas Elės ir Malkolmo, Grantas apėjo pagrindinį pastatą. Paskui juos tipeno berniukas. Grantas mylėjo vaikus. Argi galima jų nemylėti, kai taip betarpiškai, taip aistringai domisi dinozaurais? Grantui teko matyti, kaip muziejuose vaikai stovi išsižioję, spoksodami į milžiniškus skeletus, pakilusius ligi pat lubų. Jis dažnai klausdavo savęs, kodėl išmirę ropliai sukelia vaikams tokius stiprius įspūdžius? Galiausiai jis suprato, kad vaikai myli dinozaurus todėl, kad gigantiški padarai įkūnija jėgą, valdomą neribotos galios. Dinozaurai simbolizuoja tėvus, kuriuos vaikai dievina, bet bijo. Vaikai myli dinozaurus lygiai taip pat, kaip myli savo tėvus.

Grantas netgi įtarė, kad dėl tos pačios priežasties mažiesiems pasisekdavo įsiminti dinozaurų pavadinimus. Jis visada apstulbdavo, kai koks nors trimetis bamblys cypsėdavo: „Stegozaurai! Stegozaurai!“ Tokių sudėtingų pavadinimų kartojimas slėpė bandymą valdyti siaubą keliančius gigantus, pajungti juos savo valiai.

– Ką žinai apie velociraptorius? – paklausė Timo Grantas iš mandagumo, kad nereikėtų tylėti.

– Tai smulkūs grobuonys, kurie, kaip ir deinoniksai, medžioja gaujomis, – atsakė Timas.

– Teisingai, – tarė Grantas. – Tiesa, deinoniksai dabar priskirti velociraptoriams. Beje, nėra tiesioginių įrodymų, kad jie įpratę medžioti gaujomis. Tokią išvadą mokslininkai padarė pasiremdami išoriniais faktoriais. Velociraptoriai – stiprūs ropliai, kurie labai greitai bėgioja, tačiau nėra labai sunkūs, jie sveria nuo šešiasdešimties iki aštuoniasdešimties kilogramų. Mes manome, kad medžiodami stambesnius gyvūnus jie puldavo visa gauja. Mes esame radę

suakmenėjusių darinių, kuriuose vienas stambus gyvūnas – auka – gulėjo drauge su keliais velociraptorių skeletais, tikėtina, kad tai buvo gauja užpuolikų. Velociraptoriai turėjo pakankamai dideles smegenis. Jie buvo protingesni nei dauguma kitų dinozaurų.

– Ar daug protingesni? – pasidomėjo Malkolmas.

– Priklausys nuo to, kuriam paleontologui užduosite šitą klausimą, – atsakė Grantas. – Kai priėjome išvadą, kad dinozaurai galėjo būti šiltakraujai, kai kurie ėmė manyti, kad jie buvo pakankamai protingi. Tačiau tiksliai niekas nežino.

Išėję už parko svečiams skirtos teritorijos ribų, jie išgirdo generatorių beldimą ir pajuto silpną benzino kvapą. Grupelė praėjo pro nedidelę palmių giraitę ir atsidūrė priešais didelį, žemą betono blokų pastatą plieniniu stogu. Triukšmas sklido būtent iš ten. Jie priėjo arčiau.

– Turbūt stuksena generatorius, – spėjo Elė.

– Milžiniškas generatorius, nieko nepasakysi, – pratarė nustebęs Grantas, žvilgtelėdamas į vidų.

Iš tikrųjų ten buvo elektrinė, kuri tęsėsi per du aukštus. Akinančiai ryškios elektros lemputės apšvietė staugiančias turbinas ir nesuskaičiuojamus vamzdžius, sukaišiotus į žemę.

– Kurortui atrodytų daugoka, – pasakė Malkolmas. – Srovės užtektų visam miestui.

– Galbūt tokios srovės reikia kompiuteriams?

– Galimas daiktas.

Staiga Grantas išgirdo mekenimą. Nuėjęs keletą metrų jis priėjo prie aptvaro, kuriame būriavosi penkiasdešimt ar šešiasdešimt ožkų.

– Kam jos? – paklausė Elė.

– Neturiu supratimo.

– Tikriausiai jas sušeria dinozaurams, – spėjo Malkolmas.

Grupelė patraukė taku, vedančiu per tankius bambukų brūzgynus. Pagaliau jie išlindo ties dviguba tvora. Keturių metrų aukštyje

virš plieninio tinklo vingiavo spiralėmis susukta spygliuota viela. Prie išorinės tvoros girdėjosi ūžesys – taip gaudžia elektros srovė.

Grantas pastebėjo, kad už tvoros auga tankūs stambių, dvimetrinių papačių brūzgynai. Jis išgirdo kažkokį sniaukrojantį knarkimą, po to sunkių besiartinančių žingsnių garsus.

Paskui viskas nutilo.

– Aš nieko nematau, – sušnibždėjo Timas.

– Ššš...

Grantas laukė. Praėjo kelios sekundės. Ore zvimbė musės. Niekas nesirodė.

Elė palietė jo petį ir mostelėjo ranka į paparčius.

Grantas pamatė, kad tarp paparčių išniro gyvūno galva. Galva nejudėjo, didžioji jos dalis buvo paslėpta žaliame tankumyne. Į juos šaltai žiūrėjo dvi didelės tamsios akys.

Galvos ilgis siekė pusmetrį su trupučiu, ilga dantų eilė tęsėsi nuo smailaus snukio link klausomosios angos, ausies kriauklės roplys neturėjo. Jo galva priminė didelio driežo ar netgi krokodilo galvą. Akys žvelgė nemirksėdamos, gyvūnas nejudėjo. Oda buvo plika, blizganti, raštas panėšėjo tašytų akmenų grindinį. Gyvūno spalvos priminė jauniklio, kurį jau buvo matę anksčiau – tamsiai geltona su rudomis juostomis, kaip tigro.

Grantas stebėjo, kaip iš lėto pasirodė letena ir praskleidė paparčio ūsus, dengusius gyvūno snukį. Letena buvo stipri, raumeninga, su trimis vikriai judančiais pirštais, kurie baigėsi lenktais nagais.

Grantui staiga pasidarė šalta. Dingtelėjo mintis – jis seka mus.

Žmogui, kaip ir bet kuriam žinduoliui, reptilijų medžioklės įpročiai sukelia nenusakomą priešiškumą. Nenuostabu, kad žmonės žiūri į reptilijas su dygiu pasibjaurėjimu. Svetima atrodo viskas – lėtumas, šaltumas, netgi judesiai. Atsidurti šalia krokodilo arba kokios nors stambios reptilijos reiškė staiga prisiminti kitą gyvenimą, išnykusį pasaulį. Žinoma, tas gyvūnas nežinojo, kad yra stebimas, kad...

Užpuolimas įvyko akimirksniu, vienu metu iš kairės ir dešinės pusės. Dešimt metrų, kurie skyrė nuo tvoros, plėšrūnai įveikė gąsdinamai greitai. Grantui prieš akis šmėkštelėjo ir susiliejo į dėmę galingi dvimetriniai kūnai, tiesios uodegos, naguotos letenos, išžioti nasrai, nusėti nelygiais dantimis.

Riaumodami ropliai lėkė pirmyn, po to staigiai pašoko į viršų. Grantas pamatė milžiniškus užpakalinių letenų nagus, panašius į durklus. Užpuolikai užlėkė ant tvoros ir ore vienu metu sužybčiojo du pluoštai baltų kibirkščių.

Piktai šnypšdami velociraptoriai šleptelėjo žemėn. Apstulbę žmonės metėsi link tvoros. Tik tada pirmyn puolė trečias roplys, pašokęs jis įsirėžė krūtine į tvorą. Timas suriko iš siaubo, kai priešais trumpai žybtelėjo ryški šviesa, apipildama kibirkščių lietumi. Pasigirdo duslus riaumojimas, virstantis reptilijai būdingu šnypštimu, ir padarai išnyko paparčių brūzgynuose, palikę ore silpną irimo tvaiką ir aitrių dūmų debesį.

– Šūdas! – aiktelėjo Timas.

– Koks greitis, – sušnibždėjo Elė.

– Medžioja gauja, – pratarė Grantas, paniręs į kažkokį pakilų svaigulį. – Jie instinktyviai laukia grobio pasaloje. Nuostabu...

– Aš jų labai protingais nepavadinčiau, – tarė Malkolmas.

Kitoje užtvaros pusėje, palmių brūzgynuose jie išgirdo knarkimą. Iš lapijos lėtai išniro keletas roplių galvų. Grantas ėmė skaičiuoti... trys... keturi... penki...

Ropliai stebėjo žmones. Lediniais žvilgsniais.

Prie Granto pribėgo kombinezonu vilkintis juodaodis.

– Ar viskas gerai?

– Viskas normalu, – nuramino jį Grantas.

– Suveikė signalizacija, – pranešė žmogus ir pažvelgė į sulamdytą ir pajuodusį tvoros tinklą. – Ar jus užpuolė?

– Trise.

Žmogus linktelėjo.

– Jie taip nuolat elgiasi... Šoka ant tvoros, gauna elektros iškrovą... Bet išvadų nedaro.

– Kodėl jie tokie kvaili? – pasišaipė Malkolmas.

Juodaodis patylėjo, po to prisimerkęs nuo saulės ištarė:

– Senjore, padėkokite tvorai, – ir nusisuko.

* * *

Roplių puolimas, nuo pradžios iki galo, neužtruko nė šešių sekundžių. Grantas vis dar bandė suvokti, kas įvyko. Plėšrūnai puolė stulbinamu greičiu – judėjo taip, kad kūnų netgi nesimatė.

– Taip, jie bėgioja greitai, – grįždamas pratarė Malkolmas.

– Tikrai, – atsiliepė Grantas, – greičiau už bet kurią dabartinę reptiliją. Patinas krokodilas gali judėti labai greitai, bet tik labai trumpą atstumą – du tris metrus, ne daugiau. Milžiniškas driežas, pavyzdžiui, pusantro metro ilgio Komodo varanas, gyvenantis Indonezijoje, gali bėgti keturiasdešimt aštuonių kilometrų per valandą greičiu ir lengvai pavyti žmogų. Jie nuolatos puldinėja žmones, užmuša juos. Aš manau, kad šie padarai bėga dukart greičiau.

– Gepardo greitis, – sutiko Malkolmas. – Apie šimtas kilometrų per valandą.

– Tiksliai.

– Atkreipkite dėmesį, kaip jie pajuda iš vietos, – tęsė Malkolmas. – Kaip paukščiai.

– Taip.

Šiuolaikiniame pasaulyje tik labai nedideli žinduoliai, tarkim, mangustas, kuris gali užpulti kobrą, pasiekia tokį greitį. Nedideli žinduoliai ir paukščiai. Pavyzdžiui, sekretorius, paukštis, kuris gyvena Afrikoje ir minta gyvatėmis, arba kazuaras. Iš tikrųjų į strutį panašus paukštis, gyvenantis Naujojoje Gvinėjoje ir turintis galingas kojas aštriais nagais, kadaise apstulbino Grantą lygiai tokiu pačiu

kraupiu, mirtį nešančiu judesių veržlumu, kokį dabar pademonstravo velociraptorius.

– Vadinasi, šitie velociraptoriai iš išorės panašūs į reptilijas. Bet juda kaip paukščiai – tas pats greitis, tas pats plėšraus paukščio gudrumas. Teisingai? – paklausė Malkolmas.

– Taip, – patvirtino Grantas. – Sakyčiau, kad jiems būdingas reptilijų ir paukščių požymių derinys.

– Jus tai stebina?

– Nelabai, – atsakė Grantas. – Maždaug tokias išvadas jau seniai priėjo paleontologai.

Kai XIX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje buvo pirmą kartą atrasti gigantiškų roplių kaulai, mokslininkai laikė savo pareiga surasti jų tiesioginius palikuonis tarp dabartinių rūšių. Tada buvo manoma, jog nėra visiškai išmirusių gyvūnų, nes Dievas negali leisti išnykti nuo Žemės paviršiaus nei vienam savo kūriniui.

Laikui bėgant tokio suklydimo buvo atsisakyta ir tapo aišku, kad kaulai priklauso tikrai išmirusiems gyvūnams. Tik kokiems?

1842 metais įžymus tų laikų anglų tyrinėtojas Ričardas Ovenas pavadino juos *Dinosauria*, išvertus iš lotynų kalbos tai reiškia „Grėsmingi driežai“. Ovenas manė, kad dinozaurai apjungė driežų, krokodilų ir paukščių bruožus. Beje, dinozaurų užpakalinių letenų dalis buvo tokia pati kaip paukščių, o ne driežų. Skirtingai nuo dabartinių driežų, dauguma dinozaurų vaikščiojo išsitiesę. Oveno supratimu, dinozaurai buvo greiti, judrūs gyvūnai, ir tokio požiūrio mokslininkai laikėsi ateinančius keturiasdešimt metų.

Vėliau buvo surastos milžiniškų roplių liekanos. Gyvi jie svėrė ne mažiau šimto tonų, tada mokslininkai pakeitė nuomonę apie dinozaurus, apibūdinę juos kaip bukagalvius, lėtapėdžius gigantus, pasmerktus išnykimui. Tokiu būdu veržlių paukščių įvaizdį ilgam pakeitė nevikrių reptilijų įvaizdis. Tik paskutiniais metais kai kurie mokslininkai, tarp kurių buvo ir Grantas, vėl ėmė grįžti prie judres-

nių dinozaurų koncepcijos. Tarp mokslininkų, kurie tyrinėjo dinozaurus, Grantas garsėjo kaip radikalas. Tačiau dabar jis įsitikino, kad netgi jo koncepcija neatitiko šitų milžiniškų, veržliai judančių padarų elgesio.

– Visgi norėčiau paklausti, – tęsė Malkolmas. – Ar jie atrodė įtikinamai? Ar tai iš tikrųjų dinozaurai?

– Manau, taip.

– O tas koordinuotas puolimas...

– To buvo galima tikėtis, – atsakė Grantas. – Remiantis paleontologų radiniais, velociraptorių gaujos galėjo sėkmingai puldinėti tokius stambius dinozaurus, kaip tenontozaurai, svėrusius keturis šimtus kilogramų ir bėgusius arklio greičiu. Tokiu atveju plėšrūnams aiškiai reikėdavo suderinti savo veiksmus.

– Kaip jiems pavykdavo, juk gyvūnai nekalba?

– Na, kolektyvinei medžioklei kalbos nereikia, – atsiliepė Elė. – Kaip medžioja šimpanzės? Šimpanzių grupė persekioja kokią nors beždžionę ir ją užmuša. Medžioklės metu bendraujama akimis.

– Šitie dinozaurai iš tikrųjų mus puolė?

– Taip.

– Vadinasi, jeigu būtų galėję, būtų užmušę mus ir suėdę? – paklausė Malkolmas.

– Manau, kad taip.

– Štai dėl ko klausiu, – tęsė Malkolmas, – man kažkada aiškino, kad stambūs plėšrūnai, tarkim, liūtai ar tigrai, nėra apsigimę žmogėdros. Tiesa? Tokie gyvūnai per gyvenimą turi patirti, kad žmones užmušti lengva. Ir tiktai tada jie tampa žmogėdros.

– Taip, manau, kad tai tiesa, – sutiko Grantas.

– O šitie dinozaurai turėtų būti dar mažiau nusiteikę pulti žmones, nei liūtai ir tigrai. Juk jie iš tų laikų, kai žmonių ir kitų žinduolių tiesiog nebuvo. Dievas žino, ką jie mąsto, kai mato mus. O štai ką aš galvoju: gal jie jau žino, kad žmogų užmušti nesunku?

Toliau visi ėjo tylėdami.

– Kad ir kaip ten būtų, – pagaliau tarė Malkolmas, – noriu kuo greičiau apžiūrėti parko valdymo centrą.

Versija 4.4.

– Ar nekilo kokių nors problemų su grupe? – pasidomėjo Hamondas.

– Ne, – palingavo galva Henris Vu. – Nebuvo jokio vargo.

– Jiems užteko tavo aiškinimų?

– O kodėl turėtų neužtekti? – gūžtelėjo pečiais Vu. – Bendrais bruožais viskas aišku. Sunkumų iškyla tiktai panirus į detales. Ir būtent apie jas norėjau šiandien pasikalbėti. Galite tai vertinti kaip grynai estetinį klausimą.

Džonas Hamondas suraukė nosį, tarytum pajutęs kažkokį nemalonų kvapą.

– Estetinį? – perklausė jis.

Jie kalbėjosi elegantiško Hamondo namelio, stovinčio palmių šešėlyje šiaurinėje parko dalyje, svetainėje. Kambaryje buvo gaivu ir jauku, pusė tuzino monitorių leido sekti parko gyvūnus. Aplankas su užrašu „Gyvūnų vystymasis: versija 4:4“, kurį atsinešė Vu, gulėjo ant žurnalinio staliuko.

Hamondas akivaizdžiai nekantravo. Trisdešimt trejų sulaukęs Vu staiga kažkaip dygiai pajuto, kad visas jo darbas buvo susijęs su Hamondu. Hamondas jį pasamdė iškart po universiteto baigimo.

– Žinoma, turiu ne tiktai estetinių, bet ir praktinių sumetimų, – tęsė Vu. – Man atrodo, kad jums derėtų įsiklausyti į mano rekomendacijas dėl antros fazės. Mums reikia pereiti prie versijos 4:4.

– Ar tik neketini pakeisti visų turimų gyvūnų? – apstulbo Hamondas.

– Taip, ketinu.

– Kodėl? Kas jiems nutiko?

– Nieko blogo, – pasakė Vu, – tik tiek, kad jie yra tikrų tikriausi dinozaurai.

– Juk to man ir reikia, Henri, – nusišypsojo Hamondas. – Tu išpildei mano pageidavimus.

– Žinau, – atsiduso Vu. – Bet suprantate...

Jis sumišo. Na, kaip paaiškinti Hamondui? Jis faktiškai nei karto nebuvo saloje. O Vu norėjo atkreipti dėmesį į išskirtines aplinkybes.

– Suprantate, – tęsė jis, – iki šiol niekas nematė gyvo dinozauro. Niekas nežino, kaip jie iš tikrųjų atrodo.

– Taip...

– Mes su jumis atkūrėme tikrus dinozaurus, – Vu parodė į kambaryje įrengtus ekranus, – bet kai kurie parametrai manęs netenkina. Jie kažkokie neįtikinantys. Galėčiau juos patobulinti.

– Kokia prasme?

– Visų pirma, jie per greitai juda, – aiškino Vu. – Žmonėms tokių gigantiškų gyvūnų vikrumas gali atrodyti keistas. Bijau, kad lankytojai nuspręs, jog tai panašiau į pagreitintą kino filmą.

– Henri, juk tai tikri dinozaurai! Pats sakei...

– Taip, žinoma, – atsiduso Vu. – Bet mums nesunku sukurti kitus, labiau naminius... jie judės lėčiau.

– *Naminius* dinozaurus? – prunkštelėjo Hamondas. – Naminiai dinozaurai niekam nereikalingi, Henri. Žmonės nori pamatyti tikrus dinozaurus!

– Kaip tik apie tai ruošiuosi su jumis pasikalbėti, – tarė Vu. – Nemanau, kad žmonės iš tikrųjų nori pamatyti tikrus dinozaurus. Jie nori, kad dinozaurai pateisintų jų lūkesčius, tai visai kitas reikalas.

Hamondas apsiniaukė.

– Džonai, jūs pats kalbėjote, kad čia pasilinksminimų vieta, – toliau įtikinėjo Vu. – O pasilinksminimai neturi nieko bendro su realybe. Pasilinksminimai – tiesiog priešingybė realiam pasauliui.

Hamondas atsiduso.

– Nepradėk, Henri! Nejau vėl surengsime eilinę diskusiją pašalinėmis temomis? Juk žinai, nemėgstu sudėtingumo... Dinozaurai, kuriuos mes atkūrėme, yra realūs, ir...

– Na, gal ne visai realūs, – paprieštaravo Vu.

Vaikščiodamas pirmyn ir atgal po kambarį, jis rodė į monitorių ekranus.

– Man rodos, neturėtume apsigauti. Mes neprikėlėme praeities. Ji išnyko negrįžtamai. Mes užsiėmėme tuo, kad atkūrėme, rekonstravome praeitį... bent jau kažkokį jos variantą. Noriu įtikinti jus, kad galime padaryti ją dar geresnę.

– Geresnę, negu ji buvo?

– O kodėl ne? – ginčijosi Vu. – Galų gale šitie gyvūnai jau modifikuoti. Mes įšvirkštėme jiems specialius genus, kad juos būtų galima užpatentuoti. Be to, visais būdais bandėme pagreitinti jų augimą ir brendimą.

Hamondas truktelėjo pečiais.

– Tai neišvengiama. Mes nenorėjome laukti. Mes turime investuotojų, kuriems reikia atsiskaityti.

– Be abejo. Bet kodėl turime sustoti pusiaukelėje? Kodėl nenuėjus toliau ir nesukūrus tokio dinozauro, kokį norėtųsi matyti? Tegu tai bus nauja versija: lėtesnis, paklusnesnis roplys.

Hamondas paniuro.

– Tada dinozaurai nebus tikri.

– Jie ir dabar netikri, – pasakė Vu. – Būtent tai ir bandau paaiškinti. Čia nėra nieko tikroviško.

Vu bejėgiškai gūžtelėjo pečiais. Jis jautė, kad niekaip nesiseka pramušti nesupratimo sienos. Hamondas niekada nesigilino į subtilybes, o juk tai ir sudaro esmę! Kaip paaiškinti Hamondui, kad DNR turėjo trūkių, fragmentai buvo iškritę, seka pažeista, ir viską reikėjo užpildyti? Vu stengėsi veikti kaip galima tiksliau, bet kai kuriais atvejais teko dirbti aklai. Dinozaurų DNR priminė seną paretušuotą fotografiją: iš principo viskas tas pats kaip ir originale, bet kai kurios detalės atkurtos, o rezultatas...

– Tiek to, Henri, – Hamondas padėjo ranką ant Vu peties. – Neįsižeisk, bet man ima atrodyti, kad tu rieti nosį. Tu šitiek laiko įtemptai dirbai ir padarei velniškai daug darbo, iš tiesų daug! Pagaliau atėjo laikas parodyti žmonėms, ką pasisekė padaryti. Savaime suprantama, kad tu nerviniesi. Ir tave apima abejonės. Bet esu įsitikinęs, Henri, kad pasaulis bus patenkintas. Tikrai!

Hamondas kalbėjo ir tuo pat metu traukė jį durų link.

– Bet, Džonai! – sušuko Vu. – Prisiminkite, kaip pradėjome kurti gyvūnų priežiūros sistemą. Tada dar neturėjome paaugusių roplių ir teko spėlioti, ko mums prireiks. Mes užsakėme didelius elektrošoko aparatus, grotuotus automobilius, metalinį tinklą, kuriuo teka elektros srovė, iššaunančius ginklus. Viskas buvo ruošiama specialiai pagal mūsų užsakymą. Dabar turime visą krūvą priemonių, kurios pasirodė per menkos palyginus su tais žvėrimis. Mums reikia ištaisyti situaciją. Jums žinoma, kad Maldunas ketina užsisakyti karinę ginkluotę: valdomas raketas ir lazerinius taikiklius?

– Nevelk čia Malduno, – nukirto Hamondas. – Aš visiškai nesijaudinu. Henri, juk čia paprastas zoologijos sodas.

Suskambo telefonas, Hamondas pakėlė ragelį. Vu beviltiškai bandė sugalvoti, kaip įtikinti bosą. Bet viską lėmė tai, kad praėjus penkeriems ilgiems metams Juros periodo parko kūrimas artėjo prie pabaigos ir Džonas Hamondas nenorėjo klausyti savo pavaldinio.

* * *

Buvo laikai, kai Hamondas klausėsi Vu labai įdėmiai. Ypač jų bendros veiklos pradžioje. Henris Vu, dvidešimt aštuonerių metų magistras, tada rašė disertaciją Stanfordo universitete ir dirbo Normano Efertono laboratorijoje.

Efertono mirtis sukėlė sumaištį ir gedulą: niekas nežinojo, kaip bus skirstomos daktaro laipsnio programų subsidijos. Viskas pakibo ore, o žmonės labai nerimavo dėl savo profesinio likimo.

Praėjus dviem savaitėms po laidotuvių, pas Vu atėjo Džonas Hamondas. Laboratorijoje visi žinojo, kad Efertonas buvo kažkaip

susijęs su Hamondu, tačiau smulkmenų niekas nesiaiškino. Ir staiga Hamondas kreipėsi į Vu taip tiesmukiškai, kad mokslininkas to niekada negalėjo pamiršti.

– Normanas man visada sakė, kad esate geriausias genetikas laboratorijoje, – pareiškė Hamondas. – Kokie dabar jūsų planai?

– Nežinau. Tęsti tyrinėjimus...

– Norėtumėte gauti darbą universitete?

– Žinoma.

– Be reikalo, – skubiai nukirto Hamondas. – Jeigu tik vertinate savo talentą.

Vu nustebęs sumirksėjo.

– Kodėl?

– Įvertinkime faktus, – ėmėsi aiškinti Hamondas. – Universitetai jau nebėra mūsų šalies proto centrais. Absurdiška net pati idėja! Universitetai – kaip tylus užutekis. Taip, taip, nesistebėkite dėl mano žodžių. Nepasakiau nieko, ko pats nežinote. Nuo Antrojo pasaulinio karo laikų visi svarbūs atradimai padaromi privačiose laboratorijose. Lazeris, tranzistorius, vakcina nuo poliomielito, lustai, hologramos, asmeniniai kompiuteriai, tomografai, magnetinio rezonanso įranga – tą sąrašą galima tęsti be pabaigos. Universitetuose panašių atradimų dabar tiesiog nedaro. Nedaro jau keturiasdešimt metų. Jeigu norite užsiimti rimtais tyrinėjimais kompiuterinės technikos arba genetikos srityje, neturite dirbti universitete. Dėl Dievo. Koks gali būti universitetas?!

Vu tiesiog prarado kalbos dovaną.

– Viešpatie Dieve, – tęsė Hamondas, – kiek sunkumų jums teks įveikti, kol pramušite naują projektą? Kiek anketų reikia užpildyti, kiek parašų gauti, kiek parašyti užklausų?... O finansinės komisijos?! Kur rasti papildomų asistentų, jeigu jų prireiks? Kiek visa tai užims laiko? Talentingas mokslininkas negali švaistyti savo brangaus laiko visokioms kvailoms anketoms ir komitetams. Gyvenimas pernelyg trumpas, o DNR – atvirkščiai, ilga. Juk norite palikti savo pėdsaką

moksle, tiesa? Jeigu ketinate atlikti ką nors vertingo, laikykitės kuo toliau nuo universitetų.

Tomis dienomis Vu išties norėjo palikti pėdsaką moksle. Todėl su virpesiu klausėsi kiekvieno Džono Hamondo žodžio.

– Aš kalbu apie darbą, – vis įtikinėjo Hamondas. – Apie tikrą darbą. Ko reikia mokslininkui, kad sėkmingai dirbtų? Jam reikia laiko ir pinigų. Aš siūlau jums sutartį penkeriems metams ir kasmetį dešimties milijonų finansavimą. Penkiasdešimt milijonų dolerių, ir niekas jums nenurodinės, kaip juos leisti. Jūs pats spręsite. Visa kita – šalin iš kelio!

Pasiūlymas skambėjo taip neįprastai, kad priminė pasaką. Vu ilgai tylėjo. Pagaliau paklausė:

– Ką aš turėsiu padaryti?

– Prasiveržti ten, kur neįmanoma, – atsakė Hamondas. – Ir padaryti tai, kas, ko gero, neįmanoma.

– Apie ką jūs kalbate?

– Negaliu jums atskleisti smulkmenų, bet iš principo kalbame apie reptilijų klonavimą.

– Nemanau, kad tai neįmanoma, – pareiškė Vu. – Su reptilijomis dirbti paprasčiau, negu su žinduoliais. Manau, kad prireiks dešimties ar penkiolikos metų – ne daugiau, nes genetika nuolat vystosi.

– Turiu penkerius metus, – pasakė Hamondas. – Ir krūvą pinigų, kuriuos atiduosiu tam, kuris pabandys tai padaryti dabar.

– O darbo rezultatus bus galima publikuoti?

– Baigus darbą, taip.

– Bet ne iškart?

– Ne.

– Tačiau pabaigus bus galima? – dar kartą pasitikslino Vu, akcentuodamas šį punktą.

Hamondas ėmė juoktis.

– Nesirūpinkite. Jeigu tyrinėjimus lydės sėkmė, visas pasaulis sužinos apie tai, ką jūs padarėte. Aš pažadu.

„Panašu, kad pasaulis iš tikrųjų sužinos", – pagalvojo Vu.

Penkeri metai įtemptų, nežmoniškų pastangų – ir po metų parkа atvers vartus publikai. Suprantama, ne viskas per šituos metus vyk taip, kaip žadėjo Hamondas. Daugeliu atvejų Vu buvo nurodoma kaip jam derėtų elgtis, o kartais netgi būdavo daromas siaubinga spaudimas. Netgi darbo kryptis pasikeitė: dabar buvo užsiimam ne reptilijų, o paukščių klonavimu (kadangi paaiškėjo, kad dino zaurai artimesni paukščiams). Tai buvo visai kita užduotis. Kur ka sudėtingesnė. Be to, paskutiniuosius dvejus metus Vu iš esmės vyk dė administratoriaus funkcijas, kontroliuodamas tyrinėtojų darbą i dirbdamas su genetinių duomenų banku. Administracinio darbo Vı nemėgo. Ir visai nesiveržė jo dirbti.

Tačiau galų gale Vu pastangas vainikavo sėkmė. Jis padarė tai ko, visų nuomone, buvo neįmanoma padaryti... bent jau per tok trumpą laiką. Ir Henris Vu pagalvojo, kad patirtis ir pasiekimai su teikia jam šiokią tokią balso teisę. Tačiau jo įtaka kasdien mažėjo Dinozaurai jau egzistavo. Jų atkūrimo metodika buvo taip atidirbta kad tapo rutina. Metodika buvo išbaigta iki tobulumo. Ir Džonu Hamondui daugiau nereikėjo Henrio Vu paslaugų.

– Puiku, – pasakė Hamondas. Jis su kažkuo kalbėjosi telefonu Paskui truputį pasiklausė, ką jam atsako, ir nusišypsojo žvilgtelėjęs ; Vu. – Išties puiku. Taip, taip. Nuostabu.

Hamondas padėjo ragelį.

– Kuo mes baigėme, Henri?

– Mes kalbėjome apie antrą fazę, – priminė Vu.

– Ak, taip... Bet mes jau aptarėme, Henri...

– Žinau, bet jūs nesuvokiate...

– Atleisk, Henri, – pertraukė Hamondas, jo balse suskambo nekantrumo gaidelės. – Aš viską suvokiu. Ir būsiu su tavimi atviras. Man atrodo, kad nėra jokio pagrindo gerinti realybę. Kiekvienas pakeitimas genome* buvo padarytas dėl būtinybės arba dėl kokių nors

* Organizmo genetinė medžiaga, užkoduota viename chromosomų rinkinyje.

juridinių reikalavimų. Ateityje galėsime daryti pakeitimus, kurie padidintų gyvūnų atsparumą ligoms arba kitais tikslais. Bet nemanau, kad turime stengtis pagerinti realybę tiktai todėl, kad taip būtų geriau. Mūsų parke gyvena tikri dinozaurai, kuriuos nori pamatyti žmonės. Ir jie turi pamatyti! Henri, tai mūsų pareiga. Taip bus sąžininga.

Vis dar šypsodamasis Hamondas atvėrė priešais Vu duris, duodamas suprasti, kad metas eiti lauk.

Kontrolės postas

Grantas nusivylęs stebeilijo į monitorius tamsioje centrinio posto patalpoje. Nemėgo kompiuterių. Žinojo, kad elgiasi senamadiškai, o šiuolaikinis tyrinėtojas turi mąstyti kitaip, bet jam buvo nusispjauti. Dalis su juo dirbusių vaikinų mėgo kompiuterius ir bendravo su jais kaip su sau lygiais, kaip su žmonėmis. Grantas nieko panašaus nejautė. Kompiuteriai jam visada atrodė kaip kažkas visiškai svetima, mįslinga, paslaptinga.

Netgi esminis skirtumas tarp operatyvinės sistemos ir taikomosios programos vedė jį iš pusiausvyros ir varė į neviltį, lyg būtų patekęs į svetimą šalį ir išklydęs iš tako. Tačiau Grantas pastebėjo, kad Dženaras nejaučia diskomforto, o Malkolmas dirbdamas kompiuteriu jautėsi savo stichijoje; jis šnopavo tarytum pėdsekys, užuodęs pėdsakus.

– Domitės kontrolės sistema? – pasisukdamas krėsle paklausė Džonas Arnoldas, budėjęs centriniame poste.

Vyriausiasis inžinierius buvo liesas, nervingas keturiasdešimt penkerių metų vyriškis, kuris be perstojo rūkė vieną cigaretę po kitos. Jis pažvairavo į kambaryje susirinkusius žmones.

– Mūsų kontrolės sistema neįtikėtinai patikima, – pareiškė Arnoldas ir užsirūkė dar vieną cigaretę.

– Konkrečiau? – pasidomėjo Dženaras.

– Imkime roplių sekimą. – Arnoldas nuspaudė klavišą, ant sienos kabančiame stikliniame žemėlapyje sužibo laužytų linijų tinklas.

– Tai mūsų jaunasis T-reksas. Mažasis tiranozauras. Čia atkurtas visas jo judėjimas parke per paskutines keturias valandas. – Arnoldas dar kartą nuspaudė klavišą. – O štai kas vyko vakar. – Klavišo nuspaudimas. – Ir užvakar.

Linijos gulė viena ant kitos, primindamos vaiko keverzones. Visos kreivės buvo susitelkusios vienoje vietoje – lagūnos pietrytinėje pakrantėje.

– Matote, jis turi savo teritoriją, – pasakė Arnoldas. – Jis jaunas, stengiasi nenutolti nuo vandens. Ir nesiartinti prie smauglinio tiranozauro. Sulyginus didžiojo ir mažojo tiranozaurų kelius taps aišku, kad jų maršrutai niekada nesusikerta.

– O kur dabar didysis tiranozauras? – paklausė Dženaras.

Arnoldas nuspaudė kitą klavišą. Tinklas dingo, o laukuose į šiaurės vakarus nuo lagūnos pasirodė šviečianti dėmė, pažymėta sutartiniais skaitmenimis.

– Jis čia.

– O mažasis tiranozauras?

– Velnias, aš tuojau parodysiu visus parko gyvūnus! – nutarė Arnoldas. Žemėlapis ėmė žybsėti tarsi kalėdinė eglutė, vienu metu užsižiebdavo ne vienas tuzinas šviesos dėmių, kiekviena jų turėjo savo numeriuką. – Šiose vietose šią minutę yra du šimtai trisdešimt aštuoni ropliai.

– Kokiu tikslumu parodyta?

– Pusantro metro tikslumu. – Arnoldas užtraukė cigaretę. – Kai pasivažinėsite po parką automobiliu, jūs patys įsitikinsite, kad gyvūnai savo vietose – tiksliai, kaip parodyta žemėlapyje.

– Kas kiek laiko nustatinėjama jų padėtis?

– Kas trisdešimt sekundžių.

– Ką gi, įspūdinga, – pasakė Dženaras. – O kokiu būdu pavyksta šito pasiekti?

– Visame parke įtaisyti davikliai, – paaiškino Arnoldas. – Dauguma perduoda informaciją laidais, o kai kurie – radijo bangomis. Suprantama, davikliai negali nustatyti, kurios rūšies roplys užfiksuotas vienu ar kitu atveju, bet mes turime vaizdų atpažinimo sistemą. Netgi jei nežiūrime į monitorių, už mus tai daro kompiuteris. Jis tikrina kiekvieno dinozauro lokalizacijos vietą.

– O kompiuteris niekada neklysta?

– Tiktai tada, kai skaičiuoja mažylius. Gali juos supainioti – vaizdai pernelyg maži... Bet tai mūsų nejaudina. Mažyliai beveik visada vaikšto šalia suaugusiųjų. Be to, yra skirstymas pagal matmenis.

– Kaip suprasti?

– Kas penkiolika minučių kompiuteris skirsto visų kategorijų gyvūnus pagal matmenis, – pasakė Arnoldas, – pažiūrėkite.

IŠ VISO GYVŪNŲ: 238

Rūšys	Tikimasi	Aptikta	Versija
Tiranozaurai	2	2	4.1
Majozaurai	21	21	3.3
Stegozaurai	4	4	3.9
Triceratopsai	8	8	3.1
Prokompsognatai	49	49	3.9
Otnelijos	16	16	3.1
Velociraptoriai	8	8	3.0
Apatozaurai	17	17	3.1
Hadrozaurai	11	11	3.1
Dilofozaurai	7	7	4.3
Pterozaurai	6	6	4.3
Hipsilofodontai	33	33	2.9
Skolozaurai	16	16	4.0
Stirakozaurai	18	18	3.9
Mikroceraptai	22	22	4.1
Iš viso	238	238	

– Tai, ką jūs čia matote, – tęsė Arnoldas, – pateikia atskira skaičiavimo sistema. Ji nėra pagrįsta sekimu. Tai tarytum šviežias žvilgsnis. Pagrindinė idėja pagrįsta tuo, kad kompiuteris negali klysti, nes jis lygina du skirtingus informacijos šaltinius. Jeigu gyvūnas pradings, mes jau po penkių minučių apie tai žinosime.

– Aišku, – nutęsė Malkolmas. – Ar sistema kada nors buvo išbandyta?

– Na, tam tikra prasme, – atsakė Arnoldas. – Žuvo kelių rūšių gyvūnai. Otnelija susipainiojo medžio šakose ir uždusо. Vienas stegozauras padvėsė nuo skrandžio ligos, kuria iki šiol serga ropliai. Hipsilofodontas nukrito ir nusilaužė sprandą. Ir kiekvienu atveju, kai tik gyvūnas nustodavo judėti, nutrūkdavo skaitmeninės informacijos srautas, o kompiuteris duodavo aliarmo signalą.

– Ne vėliau kaip po penkių minučių.

– Taip.

Grantas tarė:

– O kokie skaičiai dešinėje skiltyje?

– Versijos numeris. Patys paskutinieji ropliai – tai versija 4.1 arba 4.3. Dabar ruošiamės versijos 4.4. gamybai.

– Versijos numeris? Tai programos?.. Naujos modifikacijos?

– Iš esmės taip, – linktelėjo Arnoldas. – Kažkokia prasme tai galima pavadinti programomis. Kai tik aptinkame DNR nesklandumą, vaikinai iš daktaro Vu laboratorijos pradeda kurti naują versiją.

Grantą suglumino idėja numeruoti gyvus padarus, tarsi jie būtų kompiuterio diskai, modernizuoti ir taisyti juos. Jis netgi negalėjo paaiškinti, kodėl, – pati mintis atrodė pernelyg nauja ir drąsi, o jis instinktyviai jautė kažkokį priešiškumą. Galų gale, tai juk gyvos būtybės...

Arnoldas, matyt, pastebėjo jo veido išraišką, todėl pasakė:

– Daktare Grantai, nereikėtų turėti iliuzijų dėl tų gyvūnų. Labai svarbu atminti, kad jie sukurti dirbtiniu būdu. Sukurti žmogaus. Ir kartais pasitaiko trūkumų, kai juos aptinkame, daktaro Vu persona-

las turi pateikti naują versiją. O mums būtina atsekti kiekvieną jau turimos versijos žingsnį.

– Taip, taip, žinoma! – nekantriai sušuko Malkolmas. – Grįžkime prie skaičiavimo sistemos. Kiek suprantu, visi duomenys remiasi judesio daviklių rodmenimis?

– Taip.

– O davikliai įtaisyti visame parke?

– Jie leidžia stebėti devyniasdešimt du procentus teritorijos, – pasakė Arnoldas. – Mes negalime jų naudoti tik keliose vietose. Pavyzdžiui, per džiungles tekančioje upėje, nes ji labai srauni, o vandens purslai trukdo daviklių darbui. Bet praktiškai visose kitose vietose jutikliai veikia. Jeigu kompiuteris nustato, kad roplys įėjo į nenumatytą zoną, įsimena ir laukia, kol gyvūnas iš ten išeis. Jeigu dinozauras nepasirodo, kompiuteris siunčia aliarmo signalą.

– Aišku, dar šis tas... – pratarė Malkolmas. – Lentelėje nurodyti keturiasdešimt devyni prokompsognatai. O jeigu man kiltų įtarimas, kad ne visi gyvūnai priklauso šiam tipui? Kaip įrodysite, kad esu neteisus?

– Dviem būdais, – ėmė aiškinti Arnoldas. – Pirmiausia palyginčiau gyvūno judėjimą su kitų prokompsognatų judėjimu. Šitie gyvūnai gyvena kaimenėmis ir visada vaikščioja kartu. Parke turime dvi tokias grupes. Todėl mus dominantys gyvūnai turėtų būti arba grupėje A, arba grupėje B.

– Taip, bet...

– O kitas būdas – vizualinis, – neklausydamas prieštaravimų, tęsė Arnoldas. Jis paspaudė keletą klavišų, ir viename iš monitorių sumirksėjo prokompsognatų atvaizdai, nuo pirmojo iki keturiasdešimt devintojo numerio.

– Tie paveikslėliai...

– Tai atpažinimo vaizdai. Be to, tai patys naujausi duomenys, gauti per paskutiniąsias penkias minutes.

– Vadinasi, jūs galite matyti visus roplius?

– Taip. Aš bet kuriuo metu galiu matyti gyvūnus.

– O ką galite pasakyti apie jų izoliavimo sąlygas? – pasidomėjc Dženaras. – Ar jie gali ištrūkti iš draustinio?

– Jokiu būdu, – patikino Arnoldas. – Tai brangūs gyvūnai. Mes labai jais rūpinamės. Įrengta daugybė užtvarų. Pirmiausia, grioviai su vandeniu. – Jis paspaudė klavišą, ir žemėlapis pasidengė oranžinių linijų tinkleliu. – Šitie grioviai ne gilesni nei pusės metro, jie pripildyti vandens. Ypač stambiems gyvūnams grioviai gali siekti devynių metrų gylį. Antra, yra spygliuota viela, kuria teka elektros srovė.

Kai Arnoldas paspaudė mygtuką, žemėlapiu nuvingiavo ryškiai raudonos linijos.

– Turime aštuoniasdešimt kilometrų tvorų, kurių aukštis siekia tris su puse metro, trisdešimt penki kilometrai tęsiasi salos pakrante. Visos tvoros prijungtos prie dešimties tūkstančių voltų įtampos. Ropliai greitai suvokia, kad nereikia prie jų artintis.

– O jei visgi kas nors ištrūktų? – neatlyžo Dženaras.

Arnoldas prunkštelėjo ir užgesino nuorūką.

– Na, grynai hipotetiškai, – spyrėsi Dženaras. – Tarkime, kad įvyko...

Maldunas atsikosėjo.

– Mes įeisime į parką ir sugrąžinsime gyvūną į vietą, – pasakė jis. – Tam yra daugybė būdų: elektrošokas, aukštos įtampos tinklai, raminamieji. Visos priemonės nėra mirtinos, nes, kaip sakė ponas Arnoldas, ropliai – labai brangūs gyvūnai.

Dženaras linktelėjo.

– O jei dinozauras pabėgs iš salos?

– Jis mirs per parą, – atsakė Arnoldas. – Tai specialiai sukurti gyvūnai. Jie negali išgyventi už draustinio ribų.

– O kontrolės sistema? – pasidomėjo Dženaras. – Pro ją galima prasiveržti?

Arnoldas palingavo galva.

– Sistema nepažeidžiama. Kompiuteris yra visiškai autonominis. Jis turi atskirą maitinimą, atsarginis maitinimas irgi autonominis. Sistema nesujungta su išoriniu pasauliu, todėl jai negalima daryti įtakos iš išorės. Saugumas garantuotas.

Stojo pauzė. Arnoldas supapsėjo cigarete.

– Velniškai patikima sistema, – sumurmėjo jis. – Tebūsiu prakeiktas, jei gali būti patikimesnis įrenginys.

– Tokiu atveju, – pratarė Malkolmas, – jeigu sistema taip gerai veikia, jūs neturite jokių problemų, tiesa?

– Mes turime marias problemų, – atsakė Arnoldas, pakeldamas antakį. – Bet tai neturi nieko bendro su tuo, kas jus domina. Kiek suprantu, jūs baiminatės, kad gyvūnai paspruks iš salos, nusigaus į žemyną ir iškrės ten linksmų pokštų. Mūsų tai nei kiek nejaudina. Ropliai mums atrodo trapūs ir švelnūs padarai. Juos grąžino į pasaulį visiškai kitokius nei tie, kurie jį paliko prie šešiasdešimt penkis milijonus metų, jie neprisitaikę prie naujų sąlygų. Mums tenka labai atidžiai jais rūpintis.

– Supraskite, – tęsė Arnoldas, – žmonės šimtus metų laiko zoologijos soduose žinduolius ir reptilijas. Ir puikiai žino, kaip prižiūrėti dramblius arba krokodilus. Bet niekas iki mūsų nebandė prižiūrėti dinozaurų. Tai nauji gyvūnai. Ir mes tiesiog neišmanome, kaip tai daryti. Pati rimčiausia problema – tai mūsų gyvūnų ligos.

– Ligos? – netikėtai sunerimo Dženaras. – Ar lankytojai negali užsikrėsti?

Arnoldas vėl prunkštelėjo.

– Pone Dženarai, ar jūs kada nors sirgote sloga, užsikrėtęs zoologijos sode nuo krokodilo? Zoologijos sodo darbuotojų tai visiškai nejaudina. Ir mūsų taip pat. Mums kelia nerimą tai, kad gyvūnai gali mirti nuo ligų arba užkrėsti savo gentainius. Tačiau ir šiam atvejui mes turime paruošę specialias programas. Ar norite pažiūrėti didžio-

jo tiranozauro medicininę kortelę? O jo skiepų kortelę? O stomatologinę? Tai kažkas... Jums reikėtų pasigėrėti, kaip veterinarai valo jo milžiniškas iltis, kad vargšeliui negestų dantukai...

– Tiktai ne dabar! – sušuko Dženaras. – O ką jūs pasakysite apie mechanines sistemas?

– Jūs turite omenyje maršrutus? – pasitikslino Arnoldas.

– Maršrutus? – veriamai pažvelgė į jį Grantas.

– Kol kas dar nei vienas maršrutas neparuoštas, – ėmė aiškinti Arnoldas. – Mes planuojame maršrutą Džiunglių upe, kurioje laivai plauktų pagal povandenines sroves. Dar bus maršrutas pas skraidančius roplius, bet kol kas juo naudotis negalima. Iki parko atidarymo mes paruošime pagrindinį maršrutą – tą, kuriuo jūs važiuosite už kelių minučių. Kiti pradės veikti praėjus dvylikai mėnesių po atidarymo, pagal šešto numerio liniją.

– Palaukite minutę, – pertraukė jį Grantas. – Čia bus maršrutai, kaip pramogų parke?

Arnoldas pasakė:

– Tai ne pramogų, o zoologijos sodas. Mes planuojame ekskursijas į įvairius kampelius ir vadiname tai „maršrutais“. Štai ir viskas.

Grantas paniuro. Jį vėl apėmė nerimas. Jam nelabai patiko idėja naudoti dinozaurus publikai linksminti.

O Malkolmas vis dar uždavinėjo klausimus:

– Ar jūs galite iš čia, iš šito kambario, valdyti visą parką?

– Taip, – linktelėjo Arnoldas. – Jei prireiks, aš galiu susitvarkyti netgi vienas. Čia viskas automatizuota. Kompiuteris pats gali sekti gyvūnus, pašerti juos ir pripildyti girdyklas vandenio, kurio nereikės keisti dvidešimt keturias valandas.

– Šią sistemą suprojektavo ponas Nedris? – paklausė Malkolmas.

Denis Nedris sėdėjo prie terminalo tolimajame kambario kampe, čiulpė ledinuką ir stukseno klavišais.

– Taip, tai tiesa, – patvirtino Nedris, nepakeldamas akių.

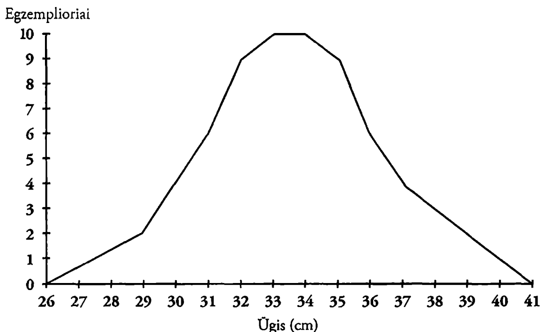
– Stulbinanti sistema, – su pasididžiavimu įsiterpė Arnoldas.

– Teisingai, – nekeisdamas išraiškos, atsiliepė Nedris. – Liko tiktai užbaigti porą smulkių detalių.

– Tiek to, – tarė Arnoldas. – Mums laikas leistis į kelią, jeigu jūs nebeturite daugiau klausimų...

– Apskritai, vienas yra, – prabilo Malkolmas. – Tai mane domina, kaip tyrinėtoją. Jūs pademonstravote, kad galite atsekti prokompsognatų judėjimą ir ekrane atkurti kiekvieno gyvūno atvaizdą. Ar galima atlikti kokį nors grupinį tyrimą? Pavyzdžiui, išmatuoti juos arba padaryti dar ką nors panašaus... Sakysim, jeigu man staiga šautų į galvą pasidomėti jų ūgiu arba svoriu, arba...

Arnoldas, neišklausęs iki galo, nuspaudė keletą klavišų.

– Visa tai galima atlikti labai greitai, – paaiškino Arnoldas. – Kompiuteris gauna duomenis iš vaizdo įrašo. Pažiūrėkite, kaip tai atrodo. Jūs matote normalų pasiskirstymą, aprašantį gyvūnų populiaciją. Rodoma, kad dauguma gyvūnų dydžiu mažai skiriasi nuo

vidutinio, ir tiktai kai kurie būna didesni arba mažesni už likusiuosius. Tai mums ir demonstruoja kreivės galai.

– Jūs tikėjotės būtent tokio pasiskirstymo? – pasitikslino Malkolmas.

– Taip. Bet kuri sveika biologinė populiacija panašiai pasiskirsto. Na, tiek to, – pridūrė Arnoldas, užsirūkydamas dar vieną cigaretę, – ar jūs dar turite klausimų?

– Ne, – palingavo galva Malkolmas. – Aš išsiaiškinau viską, ką norėjau sužinoti.

Eidamas link išėjimo, Dženaras tarė:

– Man rodos, tai puiki sistema. Aš neįsivaizduoju, kaip gyvūnai galėtų pasprukti iš šios salos.

– Nejaugi? – kilstelėjo antakius Malkolmas.

– O aš maniau, kad tai aišku, kaip dieną.

– Palaukite, – apstulbo Dženaras. – Jūs manote, kad gyvūnai gali iš čia pabėgti?

– Aš nemanau, aš žinau.

– Bet kaip? – suriko Dženaras. – Jūs patys matėte, jie gali suskaičiuoti visus roplius. Gali visus pamatyti. Jie nuolatos stebi jų judėjimą. Kaip dinozaurai gali pabėgti?

Malkolmas nusišypsojo.

– Elementaru, – pasakė jis. – Aš darau tokias prielaidas.

– Prielaidas? – pakartojo susiraukęs Dženaras.

– Taip, – linktelėjo Malkolmas. – Na, pasvarstykite pats. Mokslininkai ir laborantai pabandė Juros periodo parke sukurti naują, pilnavertį biologinį pasaulį. Tai buvo jų pagrindinis tikslas. O mokslininkai, sėdintys kontrolės poste, tikisi pamatyti natūralų pasaulį. Prisiminkite grafiką, kurį jie mums parodė. Pamąsčius minutę, pasidarys aišku, kad normalus gyvūnų pasiskirstymas šioje saloje turėtų sukelti rimtą nerimą.

– Jūs taip manote?

– Taip. Prisiminkite, ką anksčiau mums kalbėjo daktaras Vu, ir jūs sutiksite su manimi, kad toks grafikas yra neįmanomas.

– Bet kodėl? – niekaip nesuprato Dženaras.

– Todėl, kad buvo kalbama apie normalios biologinės populiacijos grafiką. O Juros periodo parke šito kaip tik nėra! Juros periodo parkas – nėra realus pasaulis. Jis sukurtas kaip kontroliuojamas pasaulis, kuris tik iš išvaizdos primena realų pasaulį. Ta prasme jis tikras parkas, turintis daug bendra su japonų klasikiniu sodu. Dirbtinai sukurta gamta gali atrodyti netgi natūralesnė už tikrą.

– Bijau, kad jūs mane visiškai supainiojote, – susierzinęs pasakė Dženaras.

– Aš įsitikinęs, kad kelionė jums daug paaiškins, – atsakė Malkolmas.

Kelionė

– Čionai, prašom visus čionai! – pakvietė Edas Redžis.

Šalia jo stovinti moteris dalijo kamštinius šalmus su užrašu „Juros periodo parkas“ ir mažas mėlynas emblemas su dinozauro atvaizdu.

Iš požeminio garažo, įrengto po svečių namais, išvažiavo virtinė visureigių *Toyota Land Cruiser*. Automobiliai prisiartino be garso, nei viename nebuvo vairuotojų. Du juodaodžiai safario uniformomis atidarinėjo duris keleiviams.

– Kiekviename automobilyje gali susėsti nuo dviejų iki keturių keleivių, nuo dviejų iki keturių keleivių, – kalbėjo į magnetofono juostą įrašytas balsas. – Vaikams iki dešimties metų leidžiama važiuoti tik su suaugusiais. Kiekviename automobilyje gali susėsti nuo dviejų iki keturių keleivių...

Timas žiūrėjo, kaip Grantas, Setler ir Malkolmas lenda į pirmąjį visureigį, kartu su jais atsisėdo ir advokatas Dženaras. Timas pažvelgė į Leksę, kuri bandė įkišti kumštį į pirštinę.

Rodydamas į pirmąją mašiną, Timas paklausė:

– O man su jais galima?

– Manau, kad jiems reikia kai ką aptarti, – atsakė Edas Redžis. - Kai kurias technines detales.

– Mane labai domina techninės detalės, – pareiškė Timas. – Aš geriau vyksiu su jais.

– Tu ir taip galėsi išgirsti, apie ką jie kalba, – nuramino jį Redžis. – Tarp mūsų automobilių yra nuolatinis radijo ryšys.

Privažiavo antrasis automobilis. Timas ir Leksė sulindo į vidų, Edas Redžis jiems iš paskos.

– Tai elektromobiliai, – paaiškino Redžis. – Maitinami požeminiu kabeliu.

Timas buvo patenkintas, kad sėdi priekinėje sėdynėje, juk priešais jį prietaisų skyde buvo du kompiuterio ekranai ir kažkoks aparatas, primenantis kompaktinių diskų grotuvą. Paaiškėjo, kad tai lazerinis grotuvas, prijungtas prie kompiuterio.

Dar automobilyje Timas pamatė portatyvinę radio stotelę ir siųstuvą. Ant stogo buvo įrengtos dvi antenos ir gulėjo kažkokie apsauginiai akiniai.

Juodaodžiai tarnautojai uždarė elektromobilio duris. Jis sugaudė ir pajudėjo. Priekyje važiavęs Dženaras ir trys mokslininkai susijaudinę kalbėjosi, rodydami kažką rankomis.

Edas Redžis pasiūlė:

– Imkime ir pasiklausykime, apie ką jie kalbasi.

Ir įjungė radijo stotį.

– Aš nesuprantu, kokį velnią jūs čia darote! – kalbėjo Dženaras. Sprendžiant iš balso, jis buvo siaubingai įpykęs.

– O aš, atvirkščiai, puikiai suprantu, kodėl mane čia atsiuntė, – atsakė Malkolmas.

– Jus atsiuntė tam, kad duotumėte man patarimų, užuot kaišiojęs kažkokius prakeiktus galvosūkius. Man priklauso penki procen-

tai šios kompanijos akcijų ir aš privalau įsitikinti, kad Hamondas kruopščiai atliko savo darbą. Staiga jūs atsivelkate čionai ir...

Edas Redžis nuspaudė mygtuką ir tarė:

– Tam, kad nebūtų teršiama aplinka, Juros periodo parke naudojami lengvieji *Toyota* elektromobiliai, pagaminti specialiai mums Osakoje. Mes tikimės, kad ateityje mums pavyks važinėti tarp gyvūnų, kaip tai daroma Afrikos draustiniuose. Na, o kol kas atsisėskite kuo patogiau ir mėgaukitės kelione.

Redžis patylėjo ir pridūrė:

– Beje, mes jus girdime.

– O Viešpatie! – suriko Dženaras. – Aš noriu pasikalbėti laisvai! Aš neprašiau tų prakeiktų vaikų čia atsirasti...

Edas Redžis taikingai nusišypsojo ir paspaudė kitą mygtuką.

– Na, ką... vaidinimas prasideda?

Jie išgirdo džiaugsmingus dūdų garsus ir specialiuose automobilių ekranuose įsižiebė užrašas: „Sveiki atvykę į Juros periodo parką!“

Skambus balsas ištarė:

– Sveiki atvykę į Juros periodo parką! Jūs pateksite į amžinai prarastą priešistorinę praeitį, į pasaulį, pilną milžiniškų gyvūnų, kurie seniausiai išnyko nuo Žemės paviršiaus ir kuriuos jums pasiseks pirmąkart pamatyti.

– Tai Ričardas Kaili, – paaiškino Edas Redžis. – Mes negailėjome pinigų.

Elektromobilis įvažiavo į palmių giraitę, medžiai buvo neaukšti, storais kamienais. Ričardas Kaili tęsė:

– Visų pirma, atkreipkite dėmesį į jus supantį nuostabų augalų pasaulį. Medžiai, kuriuos matote kairėje ir dešinėje pusėse, vadinasi cikadomis. Tai priešistoriniai palmės pirmtakai. Cikados buvo mėgstamas dinozaurų maistas. Čia dar galite pamatyti medžius, kurie vadinasi benetitais ir ginkmedžiais. Dinozaurų pasaulyje augo ir šių laikų medžiai, tokie kaip pušis ir pelkių kiparisas. Juos taip pat pamatysite mūsų parke.

Elektromobilis lėtai važiavo tarp medžių. Timas atkreipė dėmesį, kad aptvarai ir sienos buvo užmaskuoti žalumynais: parko kūrėjai aiškiai stengėsi sustiprinti įspūdį, lyg ekskursija vyksta tikrose džiunglėse.

– Mūsų supratimu, dinozaurų pasaulis, – pasakojo toliau Ričardas Kaili, – buvo gigantiškų vegetarų pasaulis, mes visada įsivaizduojame, kad dinozaurai prieš šimtus milijonų metų tiesiog prasigraužždavo sau kelią per gigantiškus pelkėtus juros ir kreidos periodų miškus. Tačiau dauguma dinozaurų nebuvo tokie milžiniški, kaip māno žmonės. Patys mažiausi dinozaurai savo dydžiu nepralenkė ponio. Iš pradžių mes aplankysime nestambius gyvūnus, kuriuos vadina hipsilofodontais. Jeigu dabar pažvelgsite kairėn, galėsite juos pamatyti.

Visi vieningai pažvelgė į kairę.

Automobilis sustojo nuokalnėje, čia lapija buvo ne tokia tanki ir atsivėrė vaizdas į rytus. Mišku apaugusios kalvos papėdėje geltonavo pieva, žolė siekė metro aukštį. Dinozaurų niekur nesimatė.

– Na, kurgi jie? – sušuko Leksė.

Timas pažvelgė į skydelį. Radijo siųstuvo lemputė mirksėjo, lazerinis grotuvas tyliai zvimbė. Matyt, kompaktinis diskas buvo valdomas automatiškai. Timas suprato, kad greičiausiai ekranai automobilyje valdomi tų pačių judesio daviklių, kurie seka dinozaurus. Dabar ekranuose atsirado hipsilofodontų atvaizdai ir kai kokie duomenys apie juos.

Balsas pasakė:

– Hipsilofodontai buvo dinozaurų pasaulio gazelės: maži, greiti gyvūnai, kurie kadaise veisėsi visur: nuo Anglijos iki Centrinės Azijos ir Šiaurės Amerikos. Mes manome, šitie gyvūnai taip paplito todėl, kad turėjo geriau pritaikytus žandikaulius ir dantis augalams sužiaumoti negu jų amžininkai. Ir iš tikrųjų, pats pavadinimas „hipsilofodontas“ reiškia „dantys aštriais kraštais“, o tai būdinga šios gyvūnų rūšies savybė. Jie sugeba pasigaląsti dantis. Šiuos dinozaurus

galima pamatyti žiūrint tiesiai į lygumą ar, galimas dalykas, jie tupi kur nors medyje.

– Medyje? – apstulbo Leksė. – Dinozauras tupi medyje?

Apstulbęs Timas pasiėmė binoklį.

– Pažvelk dešinėn, – tarė jis. – Štai ten, maždaug viduryje didelio žalio kamieno...

Nuo lapų krintančių šešėlių nėriniuose, ant šakos nejudėdamas stovėjo tamsiai žalias žvėrelis, dydžiu sulig babuinu. Jis priminė driežą, atsistojusį ant užpakalinių letenų. Išlaikyti pusiausvyrą žvėreliui padėjo didelė, žemyn nukarusi uodega.

– Tai otnelija, – pasakė Timas.

– Maži žvėreliai, kuriuos jūs matote, vadinami otnelijomis, – vėl suskambo gido balsas. – Jie taip pavadinti devynioliktame amžiuje gyvenusio dinozaurų medžiotojo, Otnelijos Maršo, garbei.

Timas pastebėjo dar du gyvūnus, jie tupėjo tame pačiame medyje, tiktai aukščiau. Visos otnelijos buvo vienodo dydžio. Ir visos nejudėjo.

– Kaip nuobodu, – nepatenkinta pasiskundė Leksė. – Jie ničnieko neveikia.

– Pats didžiausias šių gyvūnų būrys gyvena žemai lygumoje, – tęsė balsas. – Mes galime atkreipti jų dėmesį, jeigu atkursime šitų gyvūnų poravimosi kvietimą.

Iš garsiakalbio, įrengto tvoroje, pasigirdo kažkoks pratisas nosinis garsas, panašus į laukinių žąsų klykimą.

Kairėje pusėje iš žolės netikėtai viena po kitos išlindo šešios driežiškos galvutės, tai atrodė labai komiška, ir Timas ėmė kvatoti.

Galvutės dingo. Iš garsiakalbio vėl pasigirdo šauksmas, ir vėl galvutės išlindo iš žolės – viena po kitos, ir ta pačia tvarka. Toks tikslus pasikartojimas stulbino.

– Hipsilofodontai nelabai protingi gyvūnai, – paaiškino balsas. – Pagal intelekto lygį juos galima prilyginti karvei.

Galvos buvo dulsvai žalios spalvos, ilgu kaklu žemyn tęsėsi virtinė tamsiai rudų ir juodų dėmių. Timas pamanė, kad sprendžiant iš galvos dydžio gyvūno kūnas turėtų būti pusantro metro ilgio, panašiai kaip elnio.

Kai kurie hipsilofodontai ėdė žolę, uoliai darbuodamiesi žandikauliais. Paskui vienas dinozauras staiga pakėlė leteną ir pasikasė galvą, letena turėjo penkis pirštus. Tas gestas padarė protingo gyvūno įspūdį.

– Jeigu pamatysite, kaip jie kasosi, nenustebkite: jiems niežti odą. Mokslininkai veterinarai, dirbantys Juros periodo parke, mano, kad niežulį sukelia grybelis arba alergija. Bet kol kas negali pasakyti nieko tikro. Juk mes pirmieji tiriame gyvus dinozaurus.

Staiga ėmė veikti elektromobilio motoras, pasigirdo džeržgimas. Iš netikėtumo hipsilofodontų būrys pašoko ir nudūmė per žolę tarsi kengūros; ryškioje popietinės saulės šviesoje aiškiai matėsi jų kūnai, masyvios užpakalinės kojos ir ilgos uodegos. Tiktai keletas šuolių – ir hipsilofodontai dingo iš akiračio.

– O dabar, pasižiūrėję į šiuos nuostabius žolėdžius, mes vyksime ten, kur laikomi stambesni dinozaurai. Kur kas stambesni.

Elektromobilis nuvažiavo pirmyn, kirsdamas Juros periodo parką pietų kryptimi.

Kontrolės postas

– Įranga genda, – pranešė tamsiame kambaryje sėdintis Džonas Arnoldas. – Pasiųskite elektriką, tegu patikrina elektromobilius BB - 4 ir BB - 5, kai tik jie grįš iš ekskursijos.

– Gerai, pone Arnoldai, – pasigirdo balsas iš radijo imtuvo.

– Visa tai smulkmenos! – sušuko Hamondas, įeidamas į kambarį. Žvilgtelėjęs per langą, jis pamatė du elektromobilius, kurie važiavo

per parką pietų kryptimi. Maldunas stovėjo kampe ir tylėdamas stebėjo, kas vyksta.

Arnoldas atitraukė savo kėdę nuo pagrindinio valdymo pulto.

– Smulkmenų čia nebūna, pone Hamondai, – paprieštaravo jis ir užsirūkė eilinę cigaretę.

Ir šiaip nuolat susinervinęs, dabar Arnoldas buvo kaip įtempta styga. Jis puikiai suvokė, kad pirmąkart per parką važiuoja lankytojai. Apskritai, Arnoldas ir jo bendradarbiai retai eidavo į parką. Kartais ten lankydavosi tiktai veterinaras Hardingas. Na, dar ir žmonės, prižiūrėję gyvūnus, vaikščiodavo į namelius, kur buvo saugomi pašarai. Bet iš esmės parkas buvo stebimas iš kontrolės posto. Ir dabar, kai parke pasirodė pirmieji lankytojai, Arnoldas turėjo šimtą įvairių priežasčių nerimauti.

Džonas Arnoldas buvo programuotojas ir dirbo kuriant povandeninį laivą „Poliaris“, tačiau po to, kai gimė pirmas vaikas, ginklų gamyba staiga jam ėmė kelti pasibjaurėjimą. Tuo metu buvo pradėti kurti Disnėjaus pramogų parkai, paremti sudėtingomis technologijomis, ir darbui kviečiami žmonės iš aviacijos pramonės. Arnoldas padėjo statyti *Disney World* Orlande ir dalyvavo kuriant didelius parkus: „Stebuklingos kalvos“ Kalifornijoje, „Senoji šalis“ Virdžinijoje ir „Kosminis pasaulis“ Hjustone.

Nuolatinis darbas parkuose iškreipė Arnoldo pasaulio suvokimą. Jis juokavo kalbėdamas, kad visas pasaulis – tai teminis parkas, bet tokiuose pokštuose buvo ir dalis tiesos.

– Paryžius – teminis parkas, – pareiškė kartą Arnoldas, grįžęs iš atostogų. – Tiesa, jis labai brangiai atsieina, o parko tarnautojai gana nemalonūs, niūrūs tipai.

Paskutiniuosius dvejus metus Arnoldas dirbo, siekdamas galutinai sutvarkyti Juros periodo parką. Kadangi buvo inžinierius, pripratęs dirbti neskubėdamas – kalbėdamas apie „Parko atidarymą rugsėjyje“, jis turėjo omenyje kitų metų rugsėjį. Dabar, artėjant lemtingai

datai, Arnoldas vis labiau grimzdo į nusiminimą, kai vertino tai, kas padaryta. Jis iš patirties žinojo, kad vieno vienintelio maršruto defektus pašalinti kartais prireikia metų. Ką jau kalbėti apie ištisą parką!

– Jūs tiesiog panikuotojas! – sušuko Hamondas.

– Aš taip nemanau, – palingavo galva Arnoldas. – Suprantate, inžineriniu požiūriu, Juros periodo parkas kuriamas su pačiu didžiausiu užmoju per visą istoriją. Lankytojai apie tai nesusimąsto, o aš pagalvoju.

Jis pradėjo lenkti pirštus ir vardyti:

– Visų pirma, Juros periodo parkui iškyla visos problemos, aktualios bet kuriam pramoniniam parkui: tvarkos palaikymas maršrutuose, eilių kontrolė, transportas, maitinimo klausimai, lankytojų priėmimas, šiukšlių surinkimas, saugumas. Antra, mes susiduriame su problemomis, kurių negali išvengti nei vienas didelis zoologijos sodas: gyvūnų priežiūra, jų sveikata ir gera savijauta, šėrimas ir gardų valymas, apsauga nuo vabzdžių, parazitų, kova su alergija ir infekcijomis, aptvarų priežiūra ir visa kita. Ir pagaliau mes susidūrėme su visiškai naujomis problemomis – juk mums tenka prižiūrėti gyvūnus, kurie niekada nebuvo laikomi.

– Na, viskas ne taip jau ir blogai, – pratarė Hamondas.

– Ne, blogai. Jūs čia tik atvažiuojate ir negalėjote visko pastebėti, – paprieštaravo Arnoldas. – Tiranozauras geria vandenį iš lagūnos ir suserga. Kodėl – mes nežinome. Triceratopsų patelės žudo viena kitą kovoje už lyderystę, todėl esame priversti padalyti kaimenes, kad liktų mažiau nei šeši gyvūnai. Bet nežinome, kodėl taip nutinka. Dėl nesuprantamų priežasčių stegozaurų liežuvius dažnai išberia. Jie viduriuoja. Mes praradome du gyvūnus. Hipsilofodontų oda išberta. O velociraptoriai...

– Ne, prašau, apie velociraptorius nereikia! – ėmė mojuoti rankomis Hamondas. – Man įgriso klausyti apie velociraptorius. Panašu, kad tai patys kraupiausi padarai, kurie kada nors tik egzistavo pasaulyje.

– Visiškai teisingai, – tyliai ištarė Maldunas. – Juos visus reikia sunaikinti.

– Jūs norėjote užsegti jiems antkaklius su radijo siųstuvais, – priminė Hamondas. – Aš sutikau.

– Taip. Ir jie bematant suėdė juos. Net jeigu plėšrūnams niekada nepavyks ištrūkti į laisvę, – kalbėjo Arnoldas, – mes vis tiek turime pripažinti, kad Juros periodo parkas kelia baisią grėsmę.

– O, velnias! – išsiviepė Hamondas. – Nesuprantu, kieno jūs pusėje?

– Mes šiuo metu turime atkūrę penkiolika įvairių išmirusių gyvūnų rūšių, – pasakė Arnoldas. – Ir dauguma jų pavojingi. Dėl dilofozaurų teko atidėti maršruto Džiunglių upe įrengimą. Atrakcionas „Pteratopsų gūžta" – jis buvo planuojamas skraidančių roplių maršrute – taip pat kol kas neparuoštas, nes pterodaktilių elgesys visiškai nenuspėjamas. Delsiama ne dėl inžinerinių problemų, pone Hamondai. Viskas remiasi į tai, kad būtina patikimai kontroliuoti gyvūnus.

– Jūs ir inžinerinių problemų turite iki ausų, – priminė Hamondas. – Nėra ko viską suversti gyvūnams!

– Taip, tokių problemų taip pat kyla. Iš tikrųjų, mums beliko įrengti mašinose lazerinius diskų grotuvus, kuriuos kontroliuotų judesio davikliai ir pagrindinį atrakcioną „Iškyla parke" būtų galima laikyti paruoštu. Mes keletą savaičių jį derinome, bet netikėtai sugedo pavarų dėžė! Transmisija subyrėjo!

– Palikime tai ateičiai, – nuramino Hamondas. – Jūs suderinsite technines detales, ir su gyvūnais viskas bus gerai. Galų gale, juk juos galima dresuoti.

Iš pat pradžių parko kūrėjai būtent į tai dėjo viltis. Kad ir kokie nepaprasti būtų gyvūnai, visgi jų elgesys negali iš esmės skirtis nuo kitų gyvūnų elgesio zoologijos sode. Jeigu žmonės nuolatos juos prižiūrės, gyvūnai pripras ir pradės vertinti gerumą.

– Na, kol kas ką pasakysite, kaip kompiuterio reikalai? – paklaus Hamondas. Ir pažvelgė į Denisą Nedrį, kuris sėdėjo kambario kam pe prie terminalo. – Tas velnio kompiuteris – mūsų amžinas galvo skausmas.

– Dabar gilinamės į programą, – atsiliepė Nedris.

– Tai reikėjo iš pat pradžių daryti... – ėmė skaityti jam moral Hamondas, bet Arnoldas įspėdamas patapšnojo per petį.

Arnoldas žinojo, kai Nedris dirba, geriau su juo neprasidėti.

– Tai didelė sistema, – pasakė Arnoldas. – Visko gali atsitikti.

Ir iš tiesų, defektų sąraše jau rikiavosi šimtas trisdešimt punktų, tarp kurių atsirado ir gana keistų nesklandumų. Pavyzdžiui, gyvūnų šėrimo programa buvo pakartotinai paleidžiama ne kas dvidešimt keturias valandas, o kas dvylika valandų, o sekmadieniniai šėrimai nebuvo užrašomi. Dėl to personalas negalėjo tiksliai suskaičiuoti gyvūnų suvartojamo maisto kiekio.

Apsaugos sistema, kontroliuojanti visas duris, atsidarančias su magnetinėmis kortelėmis, išsijungdavo kiekvieną kartą, kai iš rikiuotės išeidavo elektros maitinimo sistema. O įjungus atsarginį energijos šaltinį, kortelės neveikdavo. Apsaugos programa galėjo dirbti tiktai veikiant pagrindinei maitinimo sistemai.

Elektros energijos taupymo sistema, sumažinanti apšvietimą po dešimtos valandos vakaro, veikė tiktai lyginėmis savaitės dienomis.

Automatinis fekalijų analizatorius (jį praminė „mėšlinu robotu"), kurio paskirtis buvo nustatyti parazitus gyvūnų išmatose, rodė, kad visi ropliai turi parazitų, nors iš tikrųjų niekas tų kirminų neturėjo. Bet pagal programą į gyvūnų maistą automatiškai buvo dedami vaistai. Jeigu parko darbuotojai išimdavo medikamentus iš šėryklų, įsijungdavo pavojaus signalas, kurį išjungti buvo ne taip paprasta. Ir taip toliau...

Atvykęs į parką, iš pradžių Denis Nedris tikėjosi su visais nesklandumais susitvarkyti iki savaitės pabaigos. Tačiau pamatęs defektų są-

rašą išblyško. Nedris paskambino į savo biurą Kembridže ir liepė bendradarbiams dirbti be išeiginių iki pirmadienio. Dar jis pareiškė Džonui Arnoldui, kad jam būtinas nuolatinis telefoninis ryšys su žemynu, kadangi norint suderinti programą jam ir kolegoms būtina keistis duomenimis.

Kol Nedris dirbo, Arnoldas savo ekrane sukūrė naują langą. Tai leido jam pamatyti, ką savo darbo vietoje dirba Nedris... Ne todėl, kad būtų nepasitikėjęs Nedriu, tiesiog Arnoldas mėgo žinoti viską, kas vyksta.

Arnoldas pažvelgė į dešinėje pusėje esantį grafinį vaizdą, kuriame matėsi elektromobilių maršrutas. Ekskursija važiavo palei upę truputį šiauriau paukštidės ir paukščiadubenių dinozaurų aptvarų.

* * *

– Pažvelkite kairėn, – kalbėjo balsas, – ir jūs pamatysite Juros periodo parko paukštidės kupolą, ekspozicija kol kas neparuošta lankytojams priimti.

Timas pamatė tolumoje saulėje žibančias aliuminines atramas.

– O apačioje teka mezozojaus eros upė. Jeigu jums pasiseks, galėsite pastebėti vandenyje labai retą žolėdį gyvūną. Prašau visų atidžiai stebėti!

Automobilio ekranuose pasirodė paukštiška galva, papuošta ryškiai raudona ketera. Bet niekas iš sėdėjusių automobilyje su Timu į ekraną nežiūrėjo, visi spoksojo per langą. Elektromobilis važiavo palei aukštą skardį, nuo kurio matėsi srauni upė. Tiesa, tankumynas, pakilęs virš upės iš abiejų pusių, beveik dengė vandenį.

– Tie plėšrūs dinozaurai dabar ten, – pranešė balsas. – Gyvūnai, kuriuos jūs matote, vadinami dilofozaurais.

Nepaisant ekskursijos vadovo įtikinėjimų, Timas pamatė tiktai vieną dilofozaurą. Stovėdamas ant užpakalinių letenų, jis gėrė iš upės.

Iš išvaizdos dilofozauras buvo klasikinis plėšrūnas: masyvi uodegą stiprios užpakalinės letenos, ilgas kaklas. Ūgis siekė tris metrus ir ji buvo kaip leopardas padengtas geltonomis ir juodomis dėmėmis.

Timo dėmesį pirmiausiai patraukė dilofozauro galva. Dvi plačio banguotos keteros ėjo per snukio viršų nuo akių link nosies. Vidury je jos jungėsi, sudarydamos ant dinozauro galvos raidę „V“. Ketero buvo išmargintos juodais ir raudonais dryžiais, kaip papūgos arb tukano. Gyvūnas tylutėliai ūbavo, tarytum pelėda.

– Jie simpatiški, – susigraudino Leksė.

– Dilofozaurai, – ištarė balsas, – vieni pirmųjų plėšrių dinozaurų žemėje. Mokslininkai manė, kad jų žandikaulių raumenys buvo pernelyg silpni, tad neturėdami jėgų užmušti grobį, dilofozaurai ėdė dvėselieną. Bet dabar mes žinome, kad jie nuodingi.

– Oho! – nusišiepė Timas. – Tai bent!

Ore nuaidėjo būdingas tam gyvūnui riksmas.

Leksė neramiai pasimuistė ant sėdynės.

– O jie tikrai nuodingi, pone Redži?

– Nesijaudink, – nuramino Edas Redžis.

– Jie nuodingi, taip?

– Na ... taip, Lekse.

– Kaip ir šiuolaikinių reptilijų – milžiniško driežo nuodadančio ir barškuolės gyvatės, – dilofozauro liaukos gamina hemotoksiną. Tiesiog po kelių minučių nuo įkandimo auka netenka sąmonės. Tada dinozauras ramiai pribaigia savo grobį. Taigi, dilofozauras – puikus, bet pavojingas gyvūnų kolekcijos narys, kurį matote Juros periodo parke.

Elektromobilis pasuko į kitą pusę, upė liko užnugaryje. Timas apsidairė, tikėdamasis paskutinį kartą pasigėrėti dilofozauru. Tik pamanykit?! Nuodingas dinozauras!.. Su kokiu malonumu jis dabar sustabdytų automobilį, bet viskas buvo uždaryta ir veikė automatika. Timas galėjo duoti galvą nukirsti, kad daktaras Grantas taip pat norėtų sustoti.

– Jei jūs pažiūrėsite į dešinę, pamatysite trijų žvaigždučių restoraną „Pas gigantus". Vyriausiasis virėjas Alanas Ričardas atvyko iš visame pasaulyje garsaus *Le Beaumaniere* restorano Prancūzijoje. Jūs galite užsakyti maisto tiesiai iš viešbučio, paskambinę telefonu.

Timas pažiūrėjo į skardį, bet nieko nepamatė.

– Restorano kol kas nėra, – paaiškino Edas Redžis. – Statyba prasidės ne anksčiau nei lapkritį.

– Tęsdami mūsų priešistorinį safarį, mes privažiuojame prie žolėdžių iš paukščiadubenių būrio. Pažvelgę į dešinę, galbūt juos pamatysite.

Iš tikrųjų Timas pastebėjo du gyvūnus, kurie nejudriai sustingo išvešėjusio medžio šešėlyje. Triceratopsai... tokie pat pilki ir dideli kaip dramblys... Iš pažiūros, nirtūs kaip raganosiai. Virš kiekvienos akies buvo išlenktos pusantro metro ilgio raginės ataugos, primenančios apverstas dramblio iltis. Trečias ragas buvo ant nosies kaip raganosio. Ištįsusiu snukiu gyvūnas taip pat priminė raganosį.

– Skirtingai nei kiti dinozaurai, – pasakojo balsas, – *triceratops serratus* nelabai gerai mato. Jie trumparegiai kaip dabartiniai raganosiai ir linkę baidytis judančių daiktų. Jei stovėtų arčiau ir galėtų įžiūrėti mūsų automobilį, jie pultų mus! Nusiraminkite, bičiuliai! Čia mes visiškai saugūs. Ant triceratopso gūbrio yra vėduoklės pavidalo ketera. Jos kaulinė medžiaga labai tvirta. Kiekvienas gyvūnas sveria apie septynias tonas. Nepaisant baimę keliančios išvaizdos, triceratopsai – labai romūs padarai. Jie pažįsta tarnautojus, kurie juos prižiūri, ir leidžiasi glostomi. Ypač jiems patinka, kai kaso pasturgalį.

– O kodėl jie nejuda? – paklausė Leksė. Ji nuleido savo langą. – Ei! Kvailas dinozaure! Nagi, pasijudink!

– Nekibk prie gyvūnų, Lekse, – sudraudė ją Edas Redžis.

– Kodėl? Juk jie nieko nesupranta. Stovi čia kaip paveikslėlyje iš knygutės, – nepatenkinta suburbėjo Leksė.

O balsas tęsė:

– Geraširdžiai pabaisos iš seniai praėjusių laikų ryškiai kontra tuoja su tais, kuriuos mes pamatysime dabar. Šis patinas – pats įž miausias grobuonis visoje istorijoje, galingas tironas, žinomas *tyran nosaurus rex* vardu.

– Puiku, *tyrannosaurus rex!* – sušuko Timas.

– Tikiuosi, jis pasirodys geresnis nei tie mėsos kalnai, – suniurzg Leksė, nusisukdama nuo triceratopsų.

Elektromobilis burgzdamas pajudėjo pirmyn.

Didysis reksas

– Didingieji tiranozaurai atsirado dinozaurų eros pabaigoje. Di nozaurai valdė žemę 120 milijonų metų, o tiranozaurai egzistav tiktai paskutiniuosius 15 milijonų metų.

Elektromobiliai sustojo kalvos papėdėje. Iš čia atsivėrė vaizdas miškingą nuokalnę, vedančią prie lagūnos kranto. Besileidžianti sau lė palaipsniui slėpėsi už miglotos horizonto linijos. Juros period parkas buvo apgaubtas švelnios šviesos, šešėliai vis ilgėjo... Lagūnoj bėgiojo rožiniai raibuliai. Pažiūrėję į pietus, lankytojai pamatė grakš čius apatozaurų kaklus. Gyvūnai stovėjo prie kranto, jų atspindžia šokinėjo judančiame paviršiuje. Buvo tylu, tiktai švelniai čirpė ci kados. Žiūrint į šitą peizažą, neįmanoma buvo ne patikėti, kad iš tikrųjų persikėlei milijonus metų atgal, į seniai išnykusį pasaulį.

– Puiku, ar ne? – pasakė į racij1 Edas Redžis. – Mėgstu čia ateiti vakarais. Paprasčiausiai pasėdėti...

Bet Grantas nebuvo toks jausmingas.

– Kur T-reksas? – paklausė jis.

– Geras klausimas. Mažylį dažnai galima pamatyti netoli lagūnos. Lagūnoje veisiasi žuvys. Mažylis jau išmoko jas gaudyti. Jis tai daro

taip įdomiai! Letenomis nesinaudoja, kiša po vandeniu galvą. Tarytum paukštis.

– Mažylis?

– Mažytis T-reksas. Jis paauglys, jam viso labo dveji metai. Jis tris kartus mažesnis už suaugusį. Ūgis – du su puse metro, svoris – pusantros tonos. O kitas tiranozauras jau suaugęs. Bet kažkodėl dabar nesimato.

– Galbūt jis medžioja apatozaurus? – pasiūlė prielaidą Grantas.

Redžis nusijuokė; tam, kas girdėjo jį per radijo siųstuvą, juokas turėjo atrodyti nenatūralus.

– Jis su malonumu tai padarytų, jeigu galėtų... Patikėkit manim. Kartais jis stovi prie lagūnos, žiūri į apatozaurus ir bejėgiškai įniršęs mojuoja savo mažomis priekinėmis letenėlėmis. T-rekso gyvenamoji teritorija aklinai atitverta tvora ir tranšėjomis. Aptvarai užmaskuoti, kad nekristų į akis, bet patikėkite, tiranozauras niekur negali išeiti.

– O kurgi jis?

– Slepiasi, – atsakė Redžis. – Jis truputį drovus.

– Drovus? – perklausė Malkolmas. – Tiranozauras – drovus?

– Na, paprastai jis nesirodo svetimiems. Jo praktiškai neįmanoma pamatyti atviroje vietoje. Ypač dieną, kai šviesu.

– Kodėl?

– Mes manome, kad jo jautri oda ir jis greitai nusvyla.

Malkolmas prapliupo kvatoti.

Grantas atsiduso.

– Jūs sugriovėte tiek iliuzijų!

– Nesijaudinkite, jūs neliksite nuvilti, – nuramino jį Redžis. – Reikia tik palaukti.

Pasigirdo negarsus bliovimas. Staiga vidury lauko hidraulinis liftas iškėlė iš po žemių narvą. Paskui sienelės nusileido, ir keleiviai, sėdėję mašinose, pamatė ilga virve pririštą ožiuką. Ožiukas gailiai bliovė.

– Dabar tiranozauras pasirodys bet kurią minutę, – vėl pasigird Redžio balsas.

Visi puolė prie langų.

* * *

– Jūs tik pažiūrėkite į juos! – nudžiugo Hamondas, žiūrėdamas kontrolės posto monitorių. – Išlindo pro langus – taip jiems nekan tru pamatyti... Laukia nesulaukia. Jie atvyko čia, kad pajustų pavo jaus skonį.

– To aš ir bijau, – suburbėjo Maldunas.

Jis suko apie pirštą raktus ir nekantraudamas sekė elektromobi lius. Tai buvo pirmoji ekskursija po Juros periodo parką, pirmą kart ten buvo įsileisti lankytojai, Maldunas nuogąstavo taip pat, kaip ii Arnoldas.

Robertas Maldunas buvo stambus penkiasdešimtmetis plienc spalvos ūsais ir mėlynomis akimis. Jis užaugo Kenijoje, eidamas tėvo pėdomis didžiąją gyvenimo dalį dirbo turistų, kurie atvyksta į Afriką pamedžioti laukinių žvėrių, gidu. Nuo 1980 metų jis pradėjo bendradarbiauti su draustiniais ir zoologijos sodais, kurie jį kviesdavosi kaip konsultantą, gerai pažįstantį laukinę gamtą. Maldunas tapo žinomu žmogumi; Londono laikraštis *Sunday Times* rašė: „Robertas Maldunas taip pat neįkainojamas zoologijos sode, kaip Robertas Trentas Džonsas – golfo aikštelėje; jis nepranokstamas savo srities meistras“.

1986 metais Robertas Maldunas dirbo kompanijai iš San Fransisko, kuri rengė nuosavą parką-draustinį vienoje iš Šiaurės Amerikos salų. Maldunas parinko gyvenamuosius plotus liūtams, drambliams, zebrams ir begemotams, remdamasis gyvūnų įpročiais ir dydžiu. Jis nustatė, kuriuos galima laikyti kartu, o kuriuos – ne. Maldunui toks darbas buvo įprastinė kasdienybė. Jį kur kas labiau domino indų „Tigrų parkas“ pietiniame Kašmyre.

Prieš metus jam pasiūlė vadovauti laukinių gyvūnų skyriui Juros periodo parke. Kaip tik tuo laiku Maldunas panoro išvykti iš Afrikos. Atlyginimas buvo puikus, ir Maldunas sutiko metus padirbėti Juros periodo parke. Jis buvo sukrėstas, kai sužinojo, kad čia iš tikrųjų sudaryta kolekcija iš genetiškai sukonstruotų priešistorinių gyvūnų.

Žinoma, darbas buvo įdomus, bet per tuos Afrikoje nugyventus metus Maldunas įprato vertinti gyvūnus visiškai blaiviai – jo įsitikinimai nebuvo romantiški, todėl dažnai kildavo nesutarimų su Kalifornijoje sėdinčia Juros periodo parko vadovybe, dažniausiai su žemučiu dručkiu, stovinčiu šalia jo kontrolės poste. Maldunas manė, kad vienas dalykas – klonuoti dinozaurus laboratorijoje. Ir visiškai kitas – laikyti juos laisvėje draustinyje.

Malduno nuomone, kai kurie dinozaurai buvo per daug pavojingi gyventi parke. Iš dalies pavojų kėlė tai, kad mokslininkai dar labai mažai žinojo apie tuos gyvūnus. Pavyzdžiui, niekas neįtarė, kad dilofozaurai nuodingi, kol netikėtai kažkas pamatė, kaip jie medžioja žiurkes, gyvenančias saloje: dinozaurai įkąsdavo graužikams ir atsitraukę laukdavo, kol tie padvės. Netgi tada niekas nebuvo pagalvojęs, kad jie sugeba spjaudytis, kol dilofozauras nespjovė nuodingomis seilėmis į vieną tarnautoją, o tas vargšelis vos neapako.

Kai taip nutiko, Hamondas leido ištirti dilofozauro nuodus. Paaiškėjo, kad juos sudaro septyni toksiški elementai. Taip pat buvo nustatyta, kad dilofozaurai gali nuspjauti iki penkiolikos metrų. Vadovybė nusprendė, kad dilofozaurams reikia pašalinti liaukas, gaminančias nuodus: juk pabaisos spjūvis galėjo apakinti lankytojus ekskursijos metu. Veterinarai atliko bandymus su dviem skirtingais gyvūnais, bet abu bandymai baigėsi nesėkmingai. Niekas nežinojo, kur gaminasi nuodai. Tai galima būtų sužinoti tik atlikus dilofozauro skrodimą, bet vadovybė neleido jų žudyti.

Bet daugiausia nerimo Maldunui kėlė velociraptoriai. Jie buvo apsigimę medžiotojai ir niekada nepaleisdavo grobio. Velociraptoriai

žudė netgi nebūdami alkani. Jie žudė šiaip sau, savo malonumui. Šie gyvūnai išsiskyrė nuostabiu vikrumu, jie puikiai bėgiojo ir stulbinamai šuoliavo. Visos keturios jų letenos turėjo baisius nagus. Vienu mostu grobuonis galėjo perrėžti žmogui pilvą, paleisdamas žarnas. Velociraptoriai turėjo galingus žandikaulius, žvėrys ne šiaip atkąsdavo mėsą, o raižė, tiesiog pjaustė ją dantimis. Protu jie smarkiai lenkė kitus dinozaurus. Atrodė, kad šie padarai buvo sukurti tam, kad išsigautų iš narvų ir aptvarų į laisvę.

Kiekvienas specialistas, dirbantis zoologijos sode, žino, kad kai kurie gyvūnai dažnai pabėga iš narvų. Kai kurie – sakysim, beždžionės ir drambliai – moka atidaryti dureles. Kiti, pavyzdžiui, laukiniai šernai, nepaprastai protingi ir sugeba atstumti sklendę savo knysle. Kas galėtų pagalvoti, kad milžiniškas šarvuotis yra narvų atidarymo asas? Arba amerikietiškasis briedis? Žinoma, kad briedžiai beveik taip pat meistriškai atidaro judančias sklendes savo snukiu, kaip dramblys straubliu. Amerikietiškasis briedis visada pasprunka į laisvę, jis turi ypatingą talentą.

Ir tokį pat talentą turėjo velociraptoriai.

Bet kuriuo atveju plėšrūnai nebuvo kvailesni už šimpanzes. Kaip ir šimpanzės, jie turėjo vikrias letenas, kuriomis galėjo atidaryti duris ir atlikti įvairius veiksmus su daiktais. Jiems nebuvo sunku išsigauti į laisvę. Malduno nuogąstavimai išsipildė, kai vienas velociraptorius pagaliau paspruko. Kol jį sugavo, padaras spėjo užmušti du statybininkus. O trečią smarkiai sužalojo. Po tos istorijos lankytojų namelyje ant durų uždėjo sunkią sklendę, languose įstatė ugniai atsparius stiklus ir aptvėrė namą aukšta tvora. O aptvare, kuriame buvo laikomas velociraptorius, įrengė elektroninius daviklius; jie turėjo paskelbti aliarmo signalą, jei plėšrūnas vėl bandytų bėgti.

Maldunas reikalavo, kad jam duotų ginklą. Ir ne bet kokį, o valdomas raketas. Medžiotojai žino, kaip sunku išversti iš kojų keturias tonas sveriantį afrikietiškąjį dramblį. O juk kai kurie dinozaurai

svėrė dešimt kartų daugiau! Vadovybė išsigando ir atkakliai tvirtino, kad saloje niekas negali turėti ginklo. Kai galiausiai Maldunas pagrasino išeisiąs iš darbo ir paskelbsiąs visą šitą istoriją viešai spaudoje, buvo rastas kompromisas. Buvo specialiai pagamintos dvi valdomos raketos su lazeriniais taikikliais, kurios buvo saugomos rūsyje. Rūsio raktus turėjo tik Maldunas.

Juos ir suko dabar ant piršto.

– Aš eisiu žemyn, – pareiškė jis.

Ekranus stebėjęs Arnoldas linktelėjo. Du elektromobiliai stovėjo ant kalvos viršūnės: keleiviai laukė tiranozauro.

– Ei! – pašaukė Malduną Denis Nedris, sėdėjęs prie tolimiausio ekrano. – Paimk man kokakolos.

* * *

Sėdėdamas automobilyje Grantas ramiai stebėjo ir laukė. Ožio bliovimas pasidarė garsesnis, atkaklesnis. Ožys pašėlusiai blaškėsi į visas puses tampydamas virvę. Grantas išgirdo susijaudinusį Leksės balselį:

– O kas bus ožiukui? Ar jį suės?

– Manau, taip, – atsakė jai, o po to Elė pritildė radijo aparato garsą.

Staiga juos pasiekė tvaikas: dvokė sugedusia, pūvančia mėsa, smarvė sklido iš apačios, nuo kalvos šlaito.

Grantas sušnibždėjo:

– Jis čia.

– Ne jis, o ji, – pataisė Malkolmas.

Ožys buvo pririštas vidury lauko, per trisdešimt metrų nuo artimiausių medžių. Reikia manyti, dinozauras slėpėsi kažkur tarp medžių, bet kol kas Grantas nieko nematė. Po to suvokė, kad be reikalo spokso žemyn: gyvūno galva buvo iškilusi virš žemės per šešis metrus, ji siekė palmių viršūnes ir buvo pusiau paslėpta lapų.

Malkolmas sušnibždėjo:

– O Dieve! Ji didžiulė, kaip namas!

Grantas žiūrėjo įtempęs akis į milžinišką kvadratinę pusantr metro galvą, išmargintą rudai raudonomis dėmėmis, su didžiulia žandikauliais ir iltimis... Tiranozaurė kartą kaukštelėjo žandikau liais. Bet iš priedangos nelindo.

Malkolmas pašnibždomis paklausė:

– Ir ilgai ji lauks?

– Tris keturias minutes. Tikriausiai...

Tą pat akimirką tiranozaurė puolė į priekį, dabar pasirodė visa jos gigantiškas kūnas. Keturiais šuoliais ji pasiekė ožį, pasilenkė i perkando jam kaklą. Bliovimas liovėsi. Stojo tyla.

Tiranozaurė palinko virš grobio, bet staiga suabejojo. Masyv galva pasisuko ant raumeningo kaklo: tiranozaurė dairėsi į šalis. J ilgai, įdėmiai žiūrėjo į elektromobilį, stovintį aukštai ant kalvos.

– Ji gali mus pamatyti? – sušnibždėjo Malkolmas.

– Taip, – patvirtino Redžis, jo balsas sklido iš radijo siųstuvo. – Tuoj pažiūrėsim, ar ės savo grobį tiesiog mūsų akyse, ar nutemp kur nors.

Tiranozaurė pasilenkė ir apuostė ožio kūną. Sučiauškėjo kažkokia paukštytė, tiranozaurė suklususi pakėlė galvą. Ir vėl ėmė dairytis, palengva sukinėdama galvą į šalis.

– Tarytum paukštis, – pasakė Elė.

Tiranozaurė elgėsi neryžtingai.

– Ko ji baiminasi? – nesuprato Malkolmas.

– Galbūt kito tiranozauro, – sušnabždėjo Grantas.

Didieji plėšrūnai – liūtai ir tigrai – neretai tampa atsargūs, užmušę savo auką. Lyg staiga būtų pasijutę nesaugūs. Devynioliktojo amžiaus zoologai klaidingai manė, kad gyvūnus apima kaltės jausmas dėl to, ką padarė. Šiuolaikiniai mokslininkai priskiria tai nuovargiui, kurį patiria plėšrūnas: jis daug valandų seka grobį, prieš

atlikdamas lemtingą šuolį, jį kausto nesėkmės nuojauta – medžioklė ne visada baigiasi sėkmingai. Tiesą sakant, „gamtos kruvinais nagais ir dantimis“ idėja pasirodė iš esmės neteisinga, nes dažniausiai aukai pasiseka pabėgti. Kai pagaliau plėšrūnas užmuša gyvūną, jis dairosi, ar nėra netoliese kito mėsėdžio, kuris galėtų užpulti ir atimti grobį. Tikėtina, kad tiranozaurė bijojo kokio nors savo gentainio.

Milžiniškas gyvūnas vėl pasilenkė virš ožio kūno. Prispaudusi grobį prie žemės gigantiška užpakaline letena, tiranozaurė pradėjo ėsti.

– Ji nusprendė likti, – sušnibždėjo Redžis. – Puiku!

Tiranozaurė vėl iškėlė galvą, iš jos nasrų karojo kruvini mėsos gabalai. Dar kartą įdėmiai pažvelgusi į elektromobilį ji pradėjo ritmingai judinti žandikaulius. Pasigirdo nemalonus kaulų traškesys.

– Fuiii, – pasigirdo Leksės balselis. – Kokia šlykštynė!

Staiga atsargumas vis dėlto nugalėjo, tiranozaurė čiupo dantimis ožio likučius ir tylutėliai nusitempė grobį už medžių.

– Ponai ir ponios! Prieš jus tiranozauras reksas, – pranešė balsas iš aparato.

Elektromobiliai pajudėjo iš vietos ir tyliai nuvažiavo pirmyn keliuku per tankumyną.

Malkolmas sėdo į savo vietą.

– Fantastika! – sušuko jis.

Dženaras nusišluostė prakaitą nuo kaktos. Jis buvo išblyškęs.

Kontrolės postas

Įeidamas į salę Henris Vu pamatė, kad visi sėdi tamsoje ir klausosi, apie ką per racijas kalbasi žmonės parke.

– Viešpatie, jei toks žvėris ištrūktų į laisvę, – kalbėjo Dženaras, jo balsas drebėjo, – jo niekas nesustabdytų.

– Niekas jo nesustabdys, niekas...

– Jis toks didžiulis, gamtoje jam nėra priešų...

– Dieve mano, jūs tik pagalvokite...

Sėdėjęs kontrolės poste Hamondas suurzgė.

– Velniai griebtų tuos žmogeliūkščius! Jiems neįtiksi.

Vu pasiteiravo:

– Ar jie vis dar nuogąstauja dėl gyvūnų pabėgimo? Nesuprantu jų. Jau turėjo įsitikinti, kad viską kontroliuojame. Mes sukūrėme gyvūnus, sukūrėme patrauklią poilsio vietą...

Vu trūktelėjo pečiais. Jis buvo tvirtai įsitikinęs, kad parkas įrengtas vadovaujantis teisingu principu. Lygiai taip pat jis buvo įsitikinęs, kad senovinė DNR atkurta teisingai. Bet kurios DNR atstatymo problemos galiausiai atsiremdavo į genetinį kodą. Kildavo fenotipo* pažeidimų: neveikė fermentai, baltymų grandinės išsidėstydavo neteisingai. Nors iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad pažeidimai sudėtingi, juos pavykdavo ištaisyti atlikus nedideles kitų versijų pataisas.

Juros periodo parko problemų Vu nevertino kaip principinių, jam tai atrodė nereikšmingos smulkmenos. Jis nemanė, kad galėtų rastis kokių nors kontrolės problemų. Nieko ypatingo, rimto, nieko panašaus į gyvūnų pabėgimą. Vu netgi pačią mintį laikė užgaulia: nejaugi jis kurtų sistemą, kurioje būtų galimi tokie dalykai?

– Viskas dėl to Malkolmo, – niūriai burbėjo Hamondas. – Jis visą tą košę užvirė. Jūs gi žinote, jis iš pat pradžių prieštaravo mūsų idėjai. Mat turi savo teoriją, esą sudėtingų sistemų neįmanoma kontroliuoti, o gamtos negalima mėgdžioti. Nesuprantu, kokia čia sudėtinga sistema. Mes paprasčiausiai kuriame zoologijos sodą! Pasaulyje pilna zoologijos sodų, ir visi puikiai funkcionuoja. Bet Malkolmas žūtbūt

* Visų organizmo požymių ir savybių visuma, kuri susidaro organizmui vystantis.

pasiryžęs įrodyti savo teorijos teisingumą. Aš tikiuosi, jis neišgąsdins Dženaro, kad tas nuspręstų uždaryti parką.

Vu pasakė:

– O jis galėtų?

– Ne, – nukirto Hamondas. – Bet jis gali išgąsdinti japonų investuotojus, kad tie nutartų susigrąžintų investicijas. Arba gali sukelti vėją San Chosė, suerzinti vyriausybinius sluoksnius. Jis gali pridaryti nemalonumų.

Arnoldas užgesino nuorūką.

– Palaukime ir pažiūrėsime, kaip klostysis įvykiai, – pasiūlė jis. – Mes tikime savo parku. Pažiūrėsime, kas iš to išeis.

Maldunas išėjo iš lifto, linktelėjo apsaugininkui, budinčiam pirmame aukšte, ir nusileido į rūsį. Lengvai stuktelėjęs delnu per jungiklį uždegė šviesą. Rūsys buvo prikimštas elektromobilių, du tuzinai stovėjo tvarkingomis eilėmis. Buvo planuojama, kad atidarius parką jie virtinėmis smagiai važinės po parką, grįždami prie viešbučio ir vykdami atgal.

Kampe stovėjo džipas su raudona juosta, vienas iš dviejų benzininių automobilių. Veterinaras Hardingas tą rytą buvo paėmęs antrąją mašiną. Džipas galėjo pravažiuoti netgi tarp gyvūnų. Ant kiekvieno džipo šono buvo nupiešta įstriža raudona juosta: kažkodėl ji gąsdindavo triceratopsus, ir jie nepuldavo automobilio.

Praėjęs pro džipą, Malkolmas pasiekė rūsio galą. Ant plieninių durų, vedančių į ginklų saugojimo kambarį, nebuvo jokių užrašų. Malkolmas atrakino duris ir plačiai atvėrė. Viduje stovėjo ginklų piramidės. Malkolmas paėmė Rendlerio granatsvaidį ir šaudmenų. Po pažastimi dar pasikišo dvi raketas.

Užrakinęs duris, Malkolmas padėjo ginklus ant užpakalinės džipo sėdynės. Jam išeinant iš garažo, tolumoje pasigirdo griaustinio dundėjimas.

– Panašu į lietų, – pastebėjo Edas Redžis, žvilgtelėjęs į dangų.

Elektromobiliai vėl sustojo, šį kartą šalia pelkės, kur gyveno drie žiniai dinozaurai. Lagūnos pakrantėje ganėsi apatozaurai, jie ėd lapus nuo palmių viršūnių. Taip pat ten buvo keletas hadrozaur su anties snapą primenančiais snukiais. Šalia apatozaurų jie atrod mažyčiai.

Aišku, Timas žinojo, kad iš tikrųjų hadrozaurai nėra mažučiai Tiesiog apatozaurai buvo daug didesni. Jų nedidelės galvutės ant il giausių kaklų buvo iškilusios virš žemės net septyniolika metrų.

– Didžiuosius gyvūnus, kuriuos jūs dabar matote, paprastai va dina brontozaurais, – kalbėjo balsas iš magnetofono. – Bet iš tikrųj tai apatozaurai. Jie sveria daugiau nei trisdešimt tonų. Tai reiškia, kad vienas vienintelis gyvūnas sveria tiek pat, kiek dabartinių dramblių kaimenė. Kaip matote, jų mėgstama gyvenamoji vieta yra lagūnos pakrantės, tai neužpelkėjusi vietovė. Nepaisant to, kas rašoma knygose, brontozaurai vengia pelkių. Jiems patinka po kojomis jausti tvirtą pagrindą.

– Brontozauras yra pats didžiausias iš dinozaurų, – paaiškino Leksei Edas Redžis.

Timas nepradėjo su juo aiškintis ir įrodinėti, kad brachiozauras buvo tris kartus didesnis už brontozaurą. O kai kurie žmonės buvo įsitikinę, kad ultrazauras ir seismozauras didesni net už brachiozaurą. Galimas dalykas, kad seismozauras svėrė netgi šimtą tonų!

Smulkesni hadrozaurai, besiganantys kartu su apatozaurais, stodavosi ant užpakalinių kojų, kad pasiektų šakeles. Jie judėjo netgi gracingiau, nei būtų galima tikėtis iš panašių padarų. Tarp suaugusių hadrozaurų šmirinėjo keletas jauniklių: jie ėdė lapus, kurie iškrisdavo iš suaugusių gyvūnų nasrų.

– Juros periodo parke dinozaurai nesidaugina, – pranešė ekskursijos vadovo balsas. – Jaunikliai, kuriuos jūs matote, išvesti dirbtinai prieš keletą mėnesių ir apgyvendinti bandoje. Bet suaugusieji juos vis tiek šeria.

Pasigirdo griaustinio dundesys. Dangus aptemo, apsitraukė grėsmingais žemais debesimis.

– Panašu, kad ruošiasi lyti, – linktelėjo Edas Redžis.

Automobilis pajudėjo pirmyn, Timas atsigręžo pažiūrėti į hadrozaurus. Netikėtai šone šmėstelėjo kažkoks blyškiai gelsvos spalvos gyvūnas. Jo nugara buvo rusvai dryžuota. Timas iškart jį pažino.

– Ei! – sušuko Timas. – Sustabdykite automobilį!

– Kas nutiko? – paklausė Edas Redžis.

– Greičiau! Sustabdykite!

– O dabar mes važiuosime pažiūrėti į mūsų paskutiniuosius priešistorinius gyvūnus, – paskelbė i6 magnetofono įrašytas balsas. – Tai stegozaurai.

– Kas nutiko, Timai?

– Aš jį mačiau! Mačiau ten, pievoje!

– Ką tu matei?

– Velociraptorių! Štai ten, pievoje!

– Stegozaurai – juros periodo gyvūnai, gyvenę prieš 170 milijonų metų, – skelbė balsas iš magnetofono. – Keletas tokių nuostabių žolėdžių gyvena parke.

– O ne, Timai, vargu, – palingavo galva Edas Redžis. – Tai ne velociraptorius.

– Aš tikrai jį mačiau! Sustabdykite automobilį!

Radijo aparate pasigirdo murmėjimas: naujiena buvo perduota Grantui ir Malkolmui.

– Timas sako, kad matė velociraptorių.

– Kur?

– Pievoje.

– Grįžkime ir pažiūrėkime.

– Mes negalime grįžti, – pasakė Edas Redžis. – Mes galime važiuoti tik į priekį – taip užprogramuoti automobiliai.

– Mes negalime grįžti? – perklausė Grantas.

– Ne, negalime, – patvirtino Redžis. – Man labai gaila, bet jū suprantate, kad ekskursijų maršrutas...

– Timai, kalba profesorius Malkolmas, – pertraukė Edą kitas bal sas. – Aš noriu užduoti tau vieną klausimą apie tą velociraptorių Kokio jis amžiaus, kaip manai?

– Vyresnis už tą mažylį, kurį mes šiandien matėme, – atsakė Timas. – Bet jaunesnis negu suaugę. Suaugusieji buvo beveik dvimetriniai, o tas perpus mažesnis.

– Labai įdomu, – tarstelėjo Malkolmas.

– Aš jį mačiau tiktai vieną sekundę, – pridūrė Timas.

– Aš įsitikinęs, kad tai buvo ne velociraptorius, – įsiterpė Edas Redžis. – Tai tiesiog negalėjo būti velociraptorius. Tikriausiai tu matei otneliją. Jos nuolat peršoka užtvarą. Su jomis velniaižin kiek rūpesčių.

– Aš tvirtai žinau, kad mačiau velociraptorių, – pasakė Timas.

– Aš valgyti noriu, – pasiskundė Leksė. Ji pradėjo zirzti.

* * *

Kontrolės poste Arnoldas pasisuko į Vu.

– Kaip jums atrodo, ką matė berniukas?

– Aš manau, kad ten buvo otnelija.

Arnoldas linktelėjo.

– Otnelijas labai sunku sekti, nes jos daug laiko praleidžia medžiuose.

Otnelijos buvo vieninteliai gyvūnai, kurių jiems nesisekė kontroliuoti kiekvieną minutę. Kompiuteriai nuolat pamesdavo šiuos padarus iš sekimo lauko, nes otnelijos sulipdavo į medžius arba nušokdavo žemėn.

– Kaip skaudu, – pasakė Hamondas, – mes sukūrėme šį stebuklingą, fantastišką parką, o mūsų pirmieji lankytojai pasirodo kaip revizoriai ir stengiasi ieškoti mūsų problemų. Jie niekuo nesistebi.

– Tai jų reikalas, – pasakė Arnoldas. – Mes negalime priversti jų stebėtis.

Radijo aparate trakštelėjo, ir Arnoldas išgirdo, kaip kažkas kalba lėtai tardamas žodžius:

– Ei, Džonai! Tai laivas „Anna B“, mes prieplaukoje. Dar nebaigėme išsikrauti, bet matau, kaip iš pietų atslenka debesys. Jei oras dar pablogės, man, ko gero, teks atsišvartuoti.

Arnoldas pasisuko į monitorių, kuriame matėsi krovininis laivas, numetęs inkarą prieplaukoje, rytinėje salos pakrantėje. Jis nuspaudė radijo ryšio mygtuką:

– Džimai, ar daug dar liko iškrauti?

– Tiktai trys paskutiniai konteineriai su įrenginiais. Aš nežiūrėjau į deklaraciją, bet manau, kad galite jų palaukti porą savaičių. Čia nelabai tinkama vieta stovėti, o iki kranto – šimtai kilometrų.

– Jūs prašote leidimo išplaukti?

– Taip, Džonai.

– Man reikalingi tie įrenginiai, – pareiškė Hamondas. – Tai laboratorijų įrenginiai. Jie mums būtini.

– Taip, – pasakė Arnoldas. – Betgi jūs nenorėjote leisti pinigų apsauginio molo statybai. Todėl ir neturime tinkamos prieplaukos. Jeigu įsisiautės štormas, laivas gali sudužti. Aš mačiau taip žūstančius laivus. Tokiu atveju tektų prisiimti visas išlaidas: padengti nuostolius už laivą ir dar apmokėti doko išvalymą... Kol to nepadarysite, doku naudotis negalėsime...

Hamondas mostelėjo ranka.

– Tiek to, tegu nešdinasi!

– Galite atsišvartuoti, „Anna B“, – pasakė į mikrofoną Arnoldas.

– Pasimatysime po dviejų savaičių, – atsiliepė balsas.

Monitoriuje pasirodė laivo komanda: stovėdami denyje, jūreiviai metė švartavimosi lyną. Arnoldas pasisuko į pagrindinį monitorių ir pamatė, kad elektromobilis juda dūmų kamuoliuose.

– Kur jie dabar? – pasidomėjo Hamondas.

– Panašu, kad pietinėje dalyje, – atsiliepė Arnoldas.

Pietiniame salos gale vulkanai buvo aktyvesni nei šiauriniame.

– Vadinasi, jie nusigavo beveik iki stegozaurų, – pridėjo jis. – Tikriausiai dabar sustos: norės pažiūrėti, kuo užsiima Hardingas.

Stegozauras

Kai elektromobilis sustojo, Elė Setler pro dūmų kamuolius pradėjo apžiūrinėti stegozaurą. Jis stovėjo ramiai, nekrutėdamas. Šalia stovėjo džipas su raudona juosta.

– Reikia pripažinti, tas žvėris atrodo komiškai, – pasakė Malkolmas.

Stegozauro ilgis siekė šešis metrus, jis buvo didžiulis, sunkiasvoris, išilgai jo nugaros stypsojo eilė apsauginių plokščių. Ant uodegos buvo grėsmingai atsikišę beveik metriniai spygliai. Tačiau kaklas baigėsi nevykusiai mažute galvute, o žvilgsnis buvo kvailų kvailiausias, tarytum paties bukiausio arklio.

Kol jie apžiūrinėjo stegozaurą, už jo nugaros pasirodė kažkoks žmogus.

– O štai mūsų veterinaras, daktaras Hardingas, – pranešė per raciją Redžis. – Gyvūnas dabar gavęs narkozę, todėl ir nekruta. Stegozauras serga.

Grantas iššoko iš automobilio ir pribėgo prie nejudraus dinozauro. Elė taip pat išlipo ir apsidairiusi pamatė, kaip privažiavo antras elektromobilis, iš kurio išpuolė vaikai.

– O kuo jis serga? – paklausė Timas.

– Jie nežino, – pasakė Elė.

Didelės raginės plokštės, einančios išilgai gyvūno nugarkaulio, truputį nusviro. Stegozauras kvėpavo lėtai, sunkiai, kiekvieną kartą, kai jis traukdavo į plaučius oro, pasigirsdavo kažkoks drėgnas švogždesys.

– Ar nuo jo neužsikrėsime? – pasidomėjo Leksė.

Jie priėjo prie Granto ir veterinaro, kurie klūpėdami šalia neproporcingai mažos stegozauro galvos žvelgė į jo nasrus.

Leksė suraukė nosį.

– O tas padaras stambus, – pasakė ji. – Ir dar dvokiantis!

– Tikrai taip. – Elė taip pat pastebėjo, kad stegozauras dvokė, tiesą sakant, savotiškai – kaip sugedusi žuvis. Tai jai priminė kažką, bet ji niekaip negalėjo prisiminti, ką. Tuo labiau, kad Elė neturėjo supratimo, kokį kvapą turėtų skleisti stegozauras. Galimas dalykas, tai jam būdingas kvapas... Beje, dėl to Elė abejojo. Dauguma žolėdžių neturi stipraus kvapo. Ir jų išmatos taip pat. Apskritai, dvokia tie, kurie ėda mėsą.

– Ar jis taip smirda dėl ligos? – pasiteiravo Leksė.

– Galimas daiktas. Be to, nepamiršk, kad veterinaras suleido jam raminamųjų.

– Ele, tu tik pažvelk į jo liežuvį! – sušuko Grantas.

Tamsiai vyšninis liežuvis bejėgiškai karojo, išdrikęs iš gyvūno nasrų. Veterinaras pašvietė žibintuvėliu, kad Elė galėtų pamatyti mažas sidabrinės spalvos pūsleles.

– Pustuliozinis išbėrimas, – pratarė Elė. – Įdomu...

– Su tais stegozaurais amžinas nervų tampymas, – pasiskundė veterinaras. – Jie nuolat serga.

– O kokie simptomai? – paklausė Elė.

Ji pagrandė nagu gyvūno liežuvį. Iš prasprogusių pūslelių ištekėjo kažkoks skystis.

– Fui! – susiraukė Leksė.

– Simptomai tokie patys: pusiausvyros praradimas ir orientacijos sutrikimas, pasunkėjęs kvėpavimas ir viduriavimas, – išvardijo Hardingas. – Tai pasikartoja maždaug kas šešias savaites.

– Jie daug ėda?

– O taip, – linktelėjo Hardingas. – Tokio dydžio gyvūnui per dieną būtina gauti mažiausiai dvidešimt du dvidešimt septynis

kilogramus žolės ir šakelių – vien tam, kad laikytųsi ant kojų. Jie nuolatos ieško maisto.

– Nepanašu, kad jis būtų apsinuodijęs kokiu nors augalu, – svarstė Elė. – Jei stegozaurai ėda be perstojo, tai ir sirgtų visą laiką, maitindamiesi nuodingais augalais. O jie serga kas šešias savaites.

– Būtent, – patvirtino veterinaras.

– Leiskite. – Elė paėmė iš veterinaro žibintą. – Trankviliantas paveikia vyzdžius, tiesa? – paklausė ji, pašvietusi žibintu stegozaurui į akis.

– Taip. Tai miozės efektas. Vyzdžiai susiaurėję.

– Bet jo vyzdžiai išsiplėtę! – paprieštaravo Elė.

Hardingas įsižiūrėjo. Abejonių nebuvo: stegozauro vyzdžiai buvo išsiplėtę ir nesusitraukdavo netgi tada, kai į juos nukreipdavo šviesą.

– Prakeikimas! – suriko Hardingas. – Tai reakcija į vaistus.

– Taip. – Elė atsistojo ir apsidairė. – Kokio dydžio jo gyvenamoji teritorija?

– Apie trylika kvadratinių kilometrų.

– Šitoje zonoje? – paklausė Elė.

Jie stovėjo pievoje, kur buvo išsimėtę dideli rieduliai. Nuo žemės periodiškai kilo garų kamuoliai. Diena ėjo į pabaigą, ir dangus, po truputį beužsitraukiantis pilkais debesimis, rausvėjo.

– Jie gyvena į šiaurę ir į rytus nuo čia, – patikslino Hardingas. – Bet susirgę paprastai ateina čia.

– Įdomus galvosūkis, – mąstė Elė. – Kuo paaiškinamas tų apsinuodijimų periodiškumas?

Ji parodė ranka į lauko galą.

– Matote tuos žemus, dailius krūmelius?

– Tai indiškoji alyva, – atsiliepė Hardingas. – Ji nuodinga. Bet gyvūnai jos neėda.

– Jūs įsitikinęs?

– Taip. Mes sekame juos ekrane, be to, aš dėl visa ko ištyriau jų išmatas. Stegozaurai niekada neėda alyvų.

Indiškoji alyva arba kiniškoji slyva, *melia azedarach* – lotyniškai, turi toksinių alkaloidų. Kinai naudojo šį augalą žuvims nuodyti.

– Stegozaurai jų neėda, – pakartojo veterinaras.

– Įdomu, – pratęsė Elė. – Jeigu jūs nebūtumėte toks įsitikinęs, pasakyčiau, kad gyvūnui pasireiškia visi apsinuodijimo indiškąja alyva požymiai: stuporas, pūslelės ant gleivinės, išsiplėtę vyzdžiai.

Elė priėjo prie krūmų, norėdama apžiūrėti juos iš arčiau, ir pasilenkė.

– Jūs teisus, – linktelėjo ji. – Augalai nepaliesti, jų niekas neėda. Jie sveikutėliai.

– Be to, neužmirškite, kad visa šita istorija pasikartoja kas šešias savaites, – priminė jai veterinaras.

– Ar stegozaurai dažnai čia ateina?

– Maždaug kartą per savaitę, – atsakė Hardingas. – Stegozaurai neskubėdami apeina savo valdas, o pakeliui ganosi. Visa kelionė užtrunka maždaug savaitę.

– Bet jie serga tik kartą per šešias savaites!

– Teisingai, – patvirtino Hardingas.

– Kokia nuobodybė... – nutęsė Leksė.

– Š-š-š... – sušnypštė jai Timas. – Daktarė Setler mąsto, netrukdyk!

– Kol kas, deja, man niekas neateina į galvą, – sumurmėjo Elė, žingsniuodama per pievą.

Ji išgirdo, kaip už jos nugaros Leksė klausia:

– Ar kas nors nori pažaisti kamuoliu?

Elė pažvelgė į žemę. Pievoje voliojosi daug akmenų. Kairėje girdėjosi mūša. Tarp akmenų Elė pastebėjo uogas. Galbūt jas ėda gyvūnai? Ne, tai niekai! Indiškosios alyvos uogos siaubingai karčios...

– Jūs ką nors radote? – paklausė Grantas, prieidamas prie jos.

Elė atsiduso.

– Tik krūvą akmenų, – pasakė ji. – Turbūt netoli krantas – visi akmenys lygūs, nušlifuoti. Ir kažkodėl sudėti į krūveles.

– Į krūveles? – perklausė Grantas.

– Taip čia pilna tokių krūvelių. Pavyzdžiui, viena štai ten, dešin‹ je. – Elė parodė ranka.

Kai tik ji tai padarė, staiga viskas pasidarė aišku. Akmenys buv nušlifuoti, bet vanduo čia niekuo dėtas. Be to, jie gulėjo mažomi krūvelėmis, tartum juos tyčia būtų sumetę.

Tai buvo skrandžio akmenys!

Daugybė paukščių, taip pat krokodilai ryja nedidelius akme nukus, kurie kaupiasi jų antrajame skrandyje. Susitraukdami šio skrandžio raumenys spaudžia akmenis, o tie, savo ruožtu, pertrin grubų augalinį maistą prieš jam patenkant į pagrindinį skrandį ir tokiu būdu palengvina virškinimo procesą. Kai kurie mokslininkai darė prielaidas, kad dinozaurai irgi turėjo tokius skrandžio akmenis. Pirma, stegozaurų dantys pernelyg smulkūs ir neaštrūs, jie prastai pertrina maistą. Todėl mokslininkai spėjo, kad dinozaurai rijo maistą nekramtę, o po to skrandžio akmenys smulkindavo augalinius plaušus. Ir antra, kai kurių atkastų dinozaurų pilvo ertmėje buvo atrastos krūvelės nedidelių akmenų. Iki šiol ši hipotezė dar nebuvo patvirtinta...

– Skrandžio akmenys, – tyliai ištarė Grantas.

– Taip, aš irgi taip galvoju. Dinozaurai ryja juos, o kai po savaitės akmenys tampa glotnūs, dinozaurai juos atryja, palikdami ant žemės mažą krūvelę. Tada praryja naują porciją. O rydami akmenis, jie kartu prisiėda ir uogų. Tada suserga.

– Tebūsiu prakeiktas, jei jūs neteisi! – sušuko Grantas.

Vedamas paleontologo instinkto, jis pradėjo apžiūrinėti akmenų krūvelę, versdamas juos rankomis.

Ir staiga apmirė.

– Ele! – aiktelėjo jis. – Pažvelkite čionai!

– Mesk čia! Taikyk į pirštinę! – suriko Leksė, kai Dženaras metė jai kamuolį.

Mergaitė sviedė jį atgal su tokia jėga, kad vyrui net suskaudo.

– Ne taip smarkiai! Aš be pirštinių!

– Neverkšlenk, niurgzly! – paniekinamai burbtelėjo Leksė.

Įsižeidęs Dženaras paleido į ją kamuolį ir pasigirdo garsus pliaukštelėjimas, kamuolys trenkėsi į odinę pirštinę.

– Dabar kas kita! – pagyrė Leksė.

Stovėdamas šalia dinozauro Dženaras žaidė kamuoliu ir tuo pat metu kalbėjosi su Malkolmu.

– O kaip derinasi su jūsų teorija šis sergantis dinozauras?

– Visa tai buvo numatyta, – atsakė Malkolmas.

Dženaras abejodamas palingavo galva.

– Ar yra kas nors, ko nebūtų numačiusi jūsų teorija?

– Paklausykite, – pradėjo Malkolmas. – Aš čia niekuo dėtas. Tai chaoso teorija. Bet jau spėjau pastebėti, kad matematinės teorijos išvadomis niekas nesidomi. Nors jos gali turėti milžinišką reikšmę žmonijos likimui. Kur kas didesnę nei Heizenbergo principas ar Giodelio teorema, apie kuriuos dabar tiek kalbama. Greičiausiai, jų teiginiai turi tik akademinę reikšmę, sprendžiant filosofinio pobūdžio problemas. O chaoso teorija svarbi kasdieniam gyvenimui. Ar žinote, kodėl buvo sukurti pirmieji kompiuteriai?

– Ne, – pasakė Dženaras.

– Na, mesk čionai! – paragino Leksė.

– Kompiuterius sukūrė keturiasdešimtųjų metų pabaigoje, nes matematikai, taip pat ir Džonas fon Neimanas, manė, kad kompiuteris – mašina, sugebanti vienu metu operuoti daugybe kintamų dydžių, – leis žmogui numatyti orą. Ir pagaliau ta problema bus išspręsta. Keturiasdešimt metų žmogus tikėjo ta pasaka. Žmonija tikėjo, kad pakanka suvokti įvykių nuoseklumą – ir galima numatyti ateitį. Jei turi pakankamai informacijos, gali numatyti viską, ką tik panorėsi. Tai visų mokslininkų, pradedant Niutonu, kredo.

– Na ir kas?

– Chaoso teorija sudaužė tas iliuzijas į šipulius. Ji tvirtina, kad egzistuoja reiškiniai, kurie iš principo neprognozuojami. Orą galima numatyti tik keletui dienų į priekį, ne daugiau. Visi pinigai, skirti ilgalaikėms prognozėms – per paskutiniuosius kelis dešimtmečius tam buvo skirta pusė milijardo, – yra pavėjui paleistos investicijos. Tai buvo beprasmiai ieškojimai. Beprasmiška bandyti paversti šviną auksu. Mes juokiamės iš praeities alchemikų bandymų, bet ateities kartos lygiai taip pat šaipysis iš mūsų. Mes bandėme padaryti neįmanomą dalyką ir sukišome tam krūvą pinigų. Egzistuoja reiškiniai, o jų gana daug, kurių negalima numatyti iš principo.

– Taip tvirtina chaoso teorija?

– Taip, ir mane stulbina, kad tiek mažai žmonių tai suvokia, – pasakė Malkolmas. – Aš kalbėjau apie tai su Hamondu prieš jam pradedant parko statybą. Jūs norite sukurti priešistorinius gyvūnus ir apgyvendinti saloje? Nuostabu! Miela fantazija. Žavinga!.. Bet viskas eisis ne taip, kaip planuota. Ši programa visiškai nenuspėjama, kaip oras.

– Jūs apie tai kalbėjotės? – sukrėstas perklausė Dženaras.

– Taip, ir pasakiau, kad nukrypimai neišvengiami. Pirmiausia, visiškai aišku, kad gyvūnai pripratę gyventi kitokiomis sąlygomis. Tam stegozaurui 100 milijonų metų. Jis neprisitaikęs prie mūsų pasaulio. Kitoks oras, kitoks saulės radiacijos lygis, dirva kitokia, vabzdžiai kitokie, garsai kitokie, augalija kitokia. Deguonies kiekis ore sumažėjo. Vargšas gyvūnas jaučiasi taip, kaip žmogus dešimties tūkstančių metrų aukštyje virš jūros lygio. Paklausykite, kaip jis švokščia.

– O kas dar?

– Parkas negali kontroliuoti įvairių gyvybės formų pakitimų. Evoliucijos istorija rodo, kad gyvybė įveikia bet kokias kliūtis. Gyvybė veržiasi į laisvę. Ir užima naujas teritorijas. Kartais skausmingai, kartais patirdama pavojų, bet gyvybė veržiasi savo keliu. – Malkolmas palingavo galva. – Aš tikrai nefilosofuoju, taip yra iš tikrųjų.

Dženaras pakėlė akis. Elė ir Grantas, stovėję toli pievoje, mojavo rankomis ir kažką rėkė.

* * *

– Atnešėte kokakolos? – paklausė Denis Nedris, kai Maldunas grįžo į kontrolės postą.

Maldunas nesiteikė atsakyti. Jis iškart puolė prie monitoriaus ir ėmė žiūrėti, kas vyksta. Per radiją jį pasiekė Hardingo balsas:

– Stegozauras... pagaliau... laikykite... štai taip...

– Apie ką jis čia? – paklausė Maldunas.

– Jie nusileido prie pietinės pakrantės, – paaiškino Arnoldas. – Todėl ryšys trūkinėja. Aš tuoj perjungsiu juos į kitą bangą. O iš esmės, jie išsiaiškino, kodėl serga stegozaurai. Jie praryja kažkokias uogas.

Hamondas linktelėjo.

– Aš žinojau, kad anksčiau ar vėliau mes išspręsime šitą problemą, – pasakė jis.

– Nieko įspūdingo, – nutęsė Dženaras. Ant jo piršto galiuko gulėjo kažkokia skeveldrėlė, baltuojanti besileidžiančios saulės spinduliuose; ji buvo ne didesnė už pašto ženkliuką. – Jūs įsitikinęs, Alanai?

– Absoliučiai įsitikinęs, – patvirtino Grantas. – Įrodymai priešingoje vidinėje pusėje. Pasukite lukštelį kita puse, ir jūs pamatysite vos pastebimas susikertančias linijas – grubiai atrodantį trikampį.

– Taip, matau.

– Mes atkasėme du kiaušinius su panašiu piešiniu netoli mano namų Montanoje.

– Jūs tvirtinate, kad tai dinozauro kiaušinis?

– Be abejonės, – linktelėjo Grantas.

Hardingas patraukė pečiais.

– Tie dinozaurai nesiveisia.

– Kaip matote, veisiasi, – paprieštaravo Dženaras.

– Matyt, tai paukščio kiaušinis! – spyrėsi Hardingas. – Mūsų saloje dešimtys įvairių paukščių!

Grantas palingavo galva.

– Atkreipkite dėmesį į skeveldros įlinkį. Ji beveik tiesi. Vadinasi, ši skeveldra nuo labai didelio kiaušinio lukšto. Ir kokia ji stora! Galbūt čia yra stručių? Jei ne, vadinasi, tai dinozauro kiaušinis.

– Jie negali turėti palikuonių, – pakartojo Hardingas. – Čia yra vien patelės!

– Aš žinau tik viena, – pareiškė Grantas, – tai dinozauro kiaušinis.

Malkolmas paklausė:

– O jūs galite pasakyti, kokio dinozauro?

– Taip, – linktelėjo Grantas. – Tai velociraptoriaus kiaušinis.

Kontrolės postas

– Visiška nesąmonė, – sumurmėjo Hamondas, klausydamasis kontrolės poste iš radijo aparato sklindančių balsų. – Tai tikriausiai paukščio kiaušinis! Kitoks tiesiog negali būti!

Radijo aparate pasigirdo traškesys. Paskui nuskambėjo Malkolmo balsas:

– Patikrinkime kai ką, gerai? Pone Arnoldai, parodykite ekrane lentelę, kurioje suskaičiuoti visi gyvūnai.

– Dabar?

– Taip, tuojau pat. Kiek pamenu, jūs galite atsiųsti duomenis į daktaro Hardingo automobilį, tiesa?

– Jokių problemų, prašom, – atsiliepė Arnoldas.

Po akimirkos kompiuterio, stovinčio kontrolės poste, ekrane pasirodė lentelė:

IŠ VISO GYVŪNŲ – 238

Rūšys	Tikimasi	Aptikta	Versija
Tiranozaurai	2	2	4.1
Majazaurai	21	21	3.3
Stegozaurai	4	4	3.3
Triceratopsai	8	8	3.1
Prokompsognatai	49	49	3.9
Otnelijos	16	16	3.1
Velociraptoriai	8	8	3.0
Apatozaurai	17	17	3.1
Hadrozaurai	11	11	3.1
Dilofozaurai	7	7	4.3
Pterozaurai	6	6	4.3
Hipsilofodontai	33	33	2.9
Skolozaurai	16	16	4.0
Stirakozaurai	18	18	3.9
Mikroceraptai	22	22	4.1
Iš viso	238	238	

– Tikiuosi, jūs patenkintas? – pasakė Hamondas. – Ar matote lentelę savo ekrane?

– Taip, matome, – atsiliepė Malkolmas.

– Viskas, kaip visada, atitinka. – Hamondas negalėjo nuslėpti piktdžiugos.

– Palaukite, – staiga tarė Malkolmas. – Ar kompiuteris gali paieškoti kitokio gyvūnų kiekio?

– Kaip suprasti? – paklausė Arnoldas.

– Pavyzdžiui, paieškokite dviejų šimtų trisdešimt devynių.

– Minutėlę, – apsiniaukė Arnoldas.

Po sekundės ekrane atsirado kita lentelė:

IŠ VISO GYVŪNŲ – 239

Rūšys	**Tikimasi**	**Aptikta**	**Versija**
Tiranozaurai	2	2	4.1
Majazaurai	21	21	3.3
Stegozaurai	4	4	3.3
Triceratopsai	8	8	3.1
Prokompsognatai	49	50	3.9
Otnelijos	16	16	3.1
Velociraptoriai	8	8	3.0
Apatozaurai	17	17	3.1
Hadrozaurai	11	11	3.1
Dilofozaurai	7	7	4.3
Pterozaurai	6	6	4.3
Hipsilofodontai	33	33	2.9
Skolozaurai	16	16	4.0
Stirakozaurai	18	18	3.9
Mikroceraptai	22	22	4.1
Iš viso	238	239	

Hamondas palinko į priekį:

– Velniai griebtų, kas tai?

– Mes aptikome dar vieną prokompsognatą.

– Iš kur jis atsirado?

– Nežinau.

Radijo aparatas sutraškėjo.

– Gerai, o dabar paieškokite... na, sakysim, trijų šimtų gyvūnų.

– Ką jis kalba? – suriko Hamondas. – Kokie trys šimtai?! Ką jis tauškia?

– Minutėlę, – pasakė Arnoldas. – Tai užtruks porą minučių.

Jis bakstelėjo pirštu, nuspausdamas keletą mygtukų.

Atsirado pirmas užrašas:

IŠ VISO GYVŪNŲ – 239

– Nesuprantu, kur jis suka, – nervinosi Hamondas.

– Bijau, kad suprantu, – atsiliepė Arnoldas.

Jis žiūrėjo į ekraną. Pirmoje eilutėje treškėdami keitėsi skaitmenys:

IŠ VISO GYVŪNŲ – 244

– Du šimtai keturiasdešimt keturi? – perklausė Hamondas. – Kas čia darosi?

– Kompiuteris skaičiuoja gyvūnus parke, – atsakė Vu. – Jis skaičiuoja visus gyvūnus.

– Aš maniau, kad jis tai darė visada! – suriko Hamondas ir pasisuko į Nedrį.

– Nedri! Jūs vėl ką nors pakeitėte programoje?

– Ne, – atsakė sėdėjęs prie kompiuterio Nedris. – Kompiuteris leidžia operatoriui pateikti ieškomą gyvūnų skaičių, kad pagreitintų skaičiavimą. Bet tai daroma dėl patogumo, nėra jokio programos defekto.

– Jis teisus, – patvirtino Arnoldas. – Mes visada užduodavome skaičių du šimtai trisdešimt aštuoni, kadangi nemanėme, kad gyvūnų gali būti daugiau.

IŠ VISO GYVŪNŲ – 262

– Palaukite! – suriko Hamondas. – Tie gyvūnai negali daugintis. Turbūt kompiuteris skaičiuoja lauko peles arba kokius nors kitus žvėrelius.

– Aš irgi taip manau, – pritarė Arnoldas. – Tikriausiai tai vizualinio sekimo paklaidos. Greitai viskas išaiškės.

Hamondas pasisuko į Vu:

– Juk jie negali daugintis, tiesa?

– Negali, – atsakė Vu.

IŠ VISO GYVŪNŲ – 270

– Iš kur jie atsiranda? – sumurmėjo Arnoldas.

– Tegu būsiu prakeiktas, jei žinau, – atsiliepė Vu.

Jie tylėdami žiūrėjo, kaip gyvūnų skaičius didėja –

IŠ VISO GYVŪNŲ – 283

Pasigirdo Dženaro balsas:

– O velnias!

– Aš noriu valgyti! Kada mes važiuosime namo? – nuskambėjo mergaitės balsas.

– Tuoj, tuoj, Lekse.

Ekrane užsidegė signalas – klaida.

KLAIDA: Užduoti parametrai klaidingi – 300 gyvūnų neaptikta.

– Klaida, – ėmė linksėti Hamondas. – Aš taip ir maniau! Aš žinojau, kad čia bus įsivėlusi klaida!

Tačiau po akimirkos monitoriuje pasirodė lentelė:

IŠ VISO GYVŪNŲ – 292

Rūšys	Tikimasi	Aptikta	Versija
Tiranozaurai	2	2	4.1
Majazaurai	21	22	??
Stegozaurai	4	4	3.3
Triceratopsai	8	8	3.1
Prokompsognatai	49	65	??
Otnelijos	16	23	??
Velociraptoriai	8	37	??
Apatozaurai	17	17	3.1
Hadrozaurai	11	11	3.1
Dilofozaurai	7	7	4.3
Pterozaurai	6	6	4.3
Hipsilofodontai	33	34	??
Skolozaurai	16	16	4.0
Stirakozaurai	18	18	3.9
Mikroceraptai	22	22	4.1
Viso	238	292	

Vėl pasigirdo radijo siųstuvo traškesys.

– Dabar supratote, kur jūsų klaida? – paklausė Malkolmas. – Jūs sekėte tiek dinozaurų, kiek buvote susiskaičiavę. Jūs bijojote prarasti savo gyvūnus ir nukreipėte visas pastangas išsiaiškinti, ar jų nesumažėjo. Bet svarbu ne tai. Paaiškėjo, kad jūs turite daugiau gyvūnų, negu galvojote.

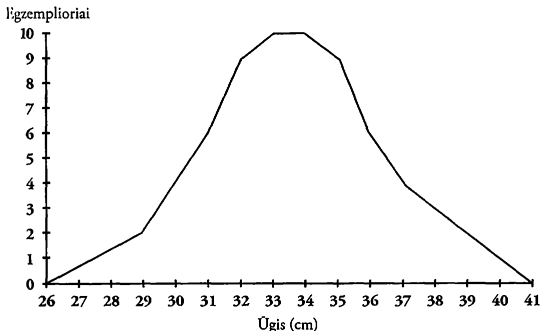
– O, Dieve! – sušnibždėjo Arnoldas.

– Jų negali būti daugiau! – pasipiktino Vu. – Mes juk žinome, kiek jų gauta. Ir daugiau tiesiog negali būti.

– Bijau, kad gali, Henri, – pasakė Malkolmas. – Jie dauginasi.

– Ne!

– Jei neįtikina Granto rasta lukšto skeveldra, jūs galite įsitikinti mano teisumu, peržiūrėję savo duomenis. Pažvelkite į gyvūnų pasiskirstymo pagal dydį grafiką. Arnoldas tuoj jį parodys ekrane.

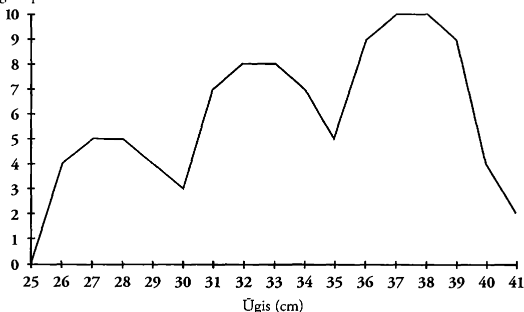
– Na, kaip? Ką nors pastebėjote? – paklausė Malkolmas.

– Tai Gauso funkcija, – atsakė Vu. – Normali kreivė.

– Betgi jūs patys sakėte, kad kūrėte prokompsognatus tris kartus? Su šešių mėnesių tarpais...

– Taip...

– Tada jūsų grafike turi būti trys atskiros viršūnės – po vieną kiekvienai grupei, – dėstė Malkolmas, stuksendamas klavišais. – Kreivė turėtų atrodyti maždaug taip.

– Jūsų variantas kitoks, – tęsė Malkolmas. – Tai, ką mes matome ekrane, yra besidauginančios populiacijos grafikas. Jūsų prokompsognatai dauginasi!

Vu palingavo galva.

– Nesuprantu, kokiu būdu.

– Jie dauginasi lygiai taip pat, kaip ir otnelijos, majazaurai, hipsilofodontai ir... ir velociraptoriai.

– Viešpatie, – ištarė Maldunas. – Reiškia, parke yra laisvų dinozaurų.

– Na, ne taip jau viskas ir blogai, – prabilo Hamondas, žvilgtelėjęs į ekraną. – Mes turime tik trijų rūšių padidėjimą... Tiek to, penkių... Dvi rūšys visai nežymiai padidėjo.

– Apie ką jūs kalbate? – garsiai suriko Vu. – Nejaugi nesuprantate, ką tai reiškia?

– Žinoma, Henri, aš suprantu, ką tai reiškia, – atsakė Hamondas. – Tai reiškia, kad tu viską sumovei.

– Visai ne.

– Ir dinozaurai pradėjo dagintis iš tavo malonės, Henri!

– Bet juk jie visi patelės! – suriko Vu. – Tai neįmanoma. Čia aiškiai įsivėlusi klaida. Pažiūrėkite į skaičius. Didelių gyvūnų, majazaurų ir hipsilofodontų, prieaugis mažas. O nedidelių – labai žymus. Tai absurdas. Tikriausiai čia klaida.

Radijo aparatas spragtelėjo.

– Visai ne, – paprieštaravo Grantas. – Aš manau, skaičiai tik patvirtina, kad turime reikalą su gyvūnų dauginimusi. Ir šioje saloje jis vyksta septyniose skirtingose vietose.

Dauginimosi vietos

Dangus aptemo. Tolumoje griaudėjo griaustinis. Grantas ir jo bendrakeleiviai, prakišę galvas pro atvertas džipo dureles, įsisiurbė žvilgsniais į ekraną prietaisų skydelyje.

– Dauginimosi vietos? – perklausė per raciją Vu.

– Lizdai, – paaiškino Grantas. – Jei tarsime, kad vidutiniškai dinozaurai padeda nuo aštuonių iki dvylikos kiaušinių, vadinasi, prokompsognatai turi du lizdus. Velociraptoriai – taip pat du. Otnelijos – vieną. Ir hipsilofodontai bei majazaurai – atitinkamai po vieną.

– O kur tie lizdai?

– Mums juos teks rasti, – pasakė Grantas. – Dinozaurai įsirengia lizdus nuošaliose vietose.

– Kodėl tiek mažai didžiųjų gyvūnų? – paklausė Vu. – Jeigu majazaurai deda nuo aštuonių iki dvylikos kiaušinių, parke turėtų atsirasti nuo aštuonių iki dvylikos majazaurų. O yra tik vienas vienintelis.

– Tai tiesa, – linktelėjo Grantas. – Bet reikalas tas, kad velociraptoriai ir prokompsognatai laisvai vaikšto po parką. Akivaizdu, kad jie suėda didžiųjų gyvūnų kiaušinius, o galbūt suryja ir ką tik išsiritusius dinozauriukus.

– Mes niekada nieko panašaus nematėme! – užprotestavo įsiterpęs į radijo pokalbį Arnoldas.

– Velociraptoriai – naktiniai gyvūnai, – aiškino Grantas. – Argi kas nors vykdo stebėjimus parke naktimis?

Įsivyravo ilga tyla.

– Aš asmeniškai taip nemanau, – tęsė Grantas.

– Vis dėlto tai kažkoks absurdas, – nepasidavė Vu. – Penkiasdešimt, taip sakant, neplanuotų gyvūnų negali prasimaitinti apgailėtina krūvele kiaušinių.

– Negali, – sutiko Grantas. – Manau, jie maitinasi ne tik tuo. Tikriausiai ėda mažus graužikus. Peles ir žiurkes.

Vėl stojo tyla.

– Leiskite man išsakyti vieną hipotezę, – tarė Grantas. – Matyt, atvykę į salą, jūs neieškojote, kaip atsikratyti milžiniško kiekio žiurkių, o vėliau problemos kažkaip savaime išsisprendė.

– Taip. Tiesa...

– Ir jums neatėjo į galvą sužinoti, kodėl taip nutiko?

– Na, mes paprasčiausiai manėme... – pradėjo Arnoldas.

– Paklausykite, – pertraukė jį Vu, – kad ir kaip ten būtų, faktas lieka faktu: visi gyvūnai – patelės. Vadinasi, dauginimasis neįmanomas.

Grantas jau ir apie tai buvo pagalvojęs. Kaip tik neseniai jam teko išgirsti apie vieną be galo įdomų tyrimą Vokietijoje. Dabar jis manė, kad žino, kas čia nutiko.

– Kai gavote dinozaurų DNR, – pasiteiravo Grantas, – jūs dirbote su fermentine medžiaga, tiesa?

– Taip, – patvirtino Vu.

– Ar neteko jums įtraukti į DNR fragmentus kitų rūšių gyvūnų? Kad iki galo atkurtumėte visą DNR grandinę?

– Kartais tekdavo, – sutiko Vu. – Kitaip šio darbo nebuvo įmanoma atlikti. Kartais mes įterpdavome paukščių DNR, pačių įvairiausių porūšių, o kartais reptilijų.

– O amfibijų DNR? Mane labiausiai domina varlės.

– Galimas dalykas. Aš turiu patikrinti.

– Patikrinkite, – pasiūlė Grantas. – Ir, manau, jūs suvoksite atsakymą į savo klausimą.

Malkolmas paklausė:

– Varlių DNR? Kodėl būtent varlių DNR?

Dženaras nekantriai įsiterpė į pokalbį:

– Paklausykite, visa tai labai įdomu, bet mes nukrypome nuo pagrindinio klausimo: ar galėjo gyvūnai pabėgti iš salos?

– Informacija, kurią turime, neleidžia apie tai spręsti, – atsakė Grantas.

– O kaip galėtume sužinoti?

– Man žinomas tik vienas būdas, – pasakė Grantas. – Reikia surasti dinozaurų lizdus, apžiūrėti juos ir suskaičiuoti kiaušinius, iš kurių išsirito jaunikliai. Tokiu būdu galėsime nustatyti, kiek jų iš viso buvo. O po to pabandysime išsiaiškinti, ar kuris nors iš jų nedingo.

– Eidami tuo keliu, – tarė Malkolmas, – jūs vis tiek nesužinosite, kas nutiko prapuolusiems gyvūnams: ar juos užmušė, ar jie numirė natūralia mirtimi, ar paliko salą.

– Sutinku su jumis, – linktelėjo Grantas, – bet tai tik pradžia. Tikiuosi, kad mes sugebėsime gauti papildomos informacijos iš populiacijos pasiskirstymo grafikų, reikia tik įdėmiau į juos įsižiūrėti.

– O kaip mes aptiksime lizdus?

– Manau, – pasakė Grantas, – mums padės kompiuteris.

– Ar galima važiuoti namo? – neiškentė Leksė. – Aš noriu valgyti!

– Taip, važiuokite, – nusišypsojo jai Grantas. – Tu buvai labai kantri mergaitė.

– Po dvidešimties minučių galėsi pavalgyti, – pažadėjo Edas Redžis ir nuėjo prie elektromobilių.

– Aš trumpam pasiliksiu, – pareiškė Elė, – Nufotografuosiu stegozaurą daktaro Hardingo fotoaparatu. Rytoj pūslės ant liežuvio jau dings.

– Aš taip pat noriu grįžti, – pasakė Grantas. – Todėl važiuosiu su vaikais.

– Ir aš, – susizgribo Malkolmas.

– O aš, ko gero, liksiu, – nusprendė Dženaras. – Mes su daktare Setler parvažiuosime Hardingo džipu.

– Puiku! Galime eiti!

Jie pajudėjo link mašinų.

Staiga Malkolmas paklausė:

– Kaip manote, kodėl mūsų teisininkas nusprendė pasilikti?

Grantas gūžtelėjo pečiais.

– Manau, tai susiję su daktare Setler.

– Iš tikrųjų? Manote, kad jai simpatizuoja?

– Tai jau ne pirmas kartas, – atsiliepė Grantas.

Kai jie priėjo elektromobilius, Timas pareiškė:

– Šį kartą aš važiuoju pirmoje mašinoje kartu su daktaru Grantu.

– Deja, bet mums su daktaru Grantu reikia pasikalbėti, – paprieštaravo Malkolmas.

– Aš tyliai sėdėsiu ir klausysiu. Neištarsiu nė žodžio! – pažadėjo Timas.

– Mūsų pokalbis asmeninis, – bandė spirtis Malkolmas.

– Žinai ką, Timai? – pasiūlė Edas Redžis. – Tegu jie sėda į antrą mašiną. Mes važiuosime pirmoje, o tu galėsi užsidėti naktinio matymo akinius. Ar kada nors buvai užsidėjęs naktinio matymo akinius? Jie labai jautrūs, tu galėsi matyti tamsoje.

– Puiku! – sušuko Timas ir nubėgo prie pirmojo automobilio.

– Ei! – suriko Leksė. – Aš taip pat noriu akinių.

– Ne, – atrėžė Timas.

– Taip nesąžininga! Nesąžininga! Visada viskas atitenka tau!

Edas Redžis pažvelgė jiems įkandin ir tarstelėjo Grantui:

– Taip... galima įsivaizduoti, kas manęs laukia pakeliui.

Grantas ir Malkolmas sėdo į antrąjį automobilį. Ant priekinio stiklo nukrito keletas lietaus lašų.

– Važiuojam, – paragino Edas Redžis. – Aš irgi neatsisakysiu papietauti. Ir išgerti bananinio daikirio. Kaip manote, draugai? Išgerti daikirio – gera mintis?

Edas pastukseno į metalinį automobilio paviršių.

– Tiek to, pasimatysime vietoje, – pratarė jis ir pribėgęs prie pirmojo automobilio šoko į vidų.

Prietaisų skydelyje sumirksėjo raudona lemputė. Pasigirdo negarsus zvimbimas – taip paprastai zvimbia elektra, – ir automobilis pajudėjo į priekį.

Per palaipsniui tirštėjančias sutemas važiuojančiame automobilyje sėdėjęs Malkolmas keistai pritilo.

Grantas tarė:

– Jūs turite jaustis nugalėtojas. Jūsų teorija pasitvirtino.

– Jeigu apskritai kažką jaučiu, tai tik siaubą. Man rodos, mes pasiekėme labai pavojingą ribą.

– Kodėl?

– Taip sako intuicija.

– Argi matematikai tiki intuicija?

– Aš nejuokauju. Intuicija vaidina milžinišką vaidmenį. Kaip tik dabar galvoju apie fraktalus, – pasakė Malkolmas. – Ar žinote, kas yra fraktalai?

Grantas neigiamai papurtė galvą:

– Ne, nežinau.

– Fraktalai yra geometrijos dalis, kuri siejama su Mandelbrotu. Skirtingai nuo paprastos Euklido geometrijos, tiriančios kvadratus, kubus, sferas ir panašiai, – to mus moko mokykloje. Fraktalinė geometrija bando aprašyti realius daiktus, pasitaikančius gamtoje. Kalnai ir debesys turi fraktalinius kontūrus. Todėl fraktalai susiję su realybe. Kažkaip... Taigi, Mandelbrotas aptiko vieną pritrenkiantį dėsningumą: skirtingo dydžio daiktai praktiškai atrodo vienodi.

– Nesuprantu, – prisipažino Grantas.

– Pavyzdžiui, – ėmėsi aiškinti Malkolmas, – jeigu žiūrėsite į didelį kalną iš toli, pamatysite jam būdingą kontūrą. Priėjęs arčiau ir įdėmiai įsižiūrėjęs į pačią didelio kalno viršūnę įsitikinsite, kad ji atkartoja tą pačią formą kaip ir visas kalnas. Jeigu tolsite nuo kalno, vaizdas mažės, bet vis tiek atrodys taip pat. Net pati mažiausia uolos skeveldra, kurią galite įžiūrėti tik su mikroskopu, turi tuos pačius fraktalinius kontūrus kaip didysis kalnas.

– Tiesą sakant, nesuprantu, kodėl jus tai jaudina, – tarė Grantas. Jis nusižiovavo. Atsidavė vulkaniniais sieros garais. Jie artinosi prie kelio dalies, besitęsiančios palei pajūrį, – toje vietoje matėsi paplūdimys ir vandenynas.

– Tai ištisa pasaulėžiūra, – dėstė Malkolmas. – Mandelbrotas atrado, kad dideli dalykai atkartoja mažus. Tai pasakytina ne tik daiktus, bet ir apie įvykius.

– Įvykius?

– Paimkime medvilnės kainas, – aiškino Malkolmas. – Mes turime patikimus duomenis apie medvilnės kainas per paskutiniuosius šimtą metų, netgi daugiau. Jeigu atidžiai išnagrinėsite kainų svyravimus, tai pamatysite, kad kainų svyravimas per dieną iš esmės nesiskiria nuo svyravimų per savaitę, per metus arba per dešimtį metų... Ir tai vyksta visur. Diena – tai sumažintas viso mūsų gyvenimo pasikartojimas. Jūs imatės vieno dalyko, bet padarote kažką visai kitą, planuojate kažkur važiuoti, bet jums taip ir nepasiseka ten apsilan-

kyti... O gyvenimo pabaigoje pasirodo, kad visas jūsų egzistavimas buvo atsitiktinis. O visas jūsų gyvenimas iš esmės atkartojo vieną išprotėjusią dieną.

– Aš manau, tai tik vienas iš galimų būdų vertinti gyvenimą, – pasakė Grantas.

– Ne, – palingavo galva Malkolmas. – Vienintelis būdas. Galų gale, tai vienintelis požiūris, kuris atspindi realybę. Suprantate, fraktalų koncepcija apie daiktų panašumą apima ir požymių pasikartojimą, ir įvykių cikliškumą, tai reiškia, kad ateities neįmanoma numatyti. Viskas gali pasikeisti staigiai, be jokio perspėjimo.

– Na, gerai...

– Mes save raminame, guodžiame iliuzijomis, esą staigios permainos yra kažkas neeilinio. Pavyzdžiui, nelaimingas atsitikimas... Sakysim, automobilio katastrofa. Arba tai, kas mums nepavaldu, tarkim, nepagydoma liga. Mes nesuvokiame, kad giluminiai, iracionalūs pasikeitimai yra neatsiejama mūsų egzistencijos dalis. O būtent taip ir yra. Chaoso teorija moko mus, – dėstė Malkolmas, – kad tiesinė priklausomybė, kurią priskiriame viskam – nuo fizikos iki literatūros, – paprasčiausiai neegzistuoja. Tiesiškumas būdingas dirbtiniam, iškreiptam pasaulio suvokimui. Realus gyvenimas nesusideda iš virtinės nesusijusių įvykių, kurie vyksta griežtai nustatyta seka, vienas po kito ir primena ant siūlo suvertus karoliukus. Gyvenimas – tai daugybė susidūrimų, o koks nors vienas įvykis gali visiškai nenuspėjamai, kartais netgi lemtingai pakeisti būsimų įvykių seką.

Malkolmas atsilošė sėdynėje ir pažiūrėjo į elektromobilį, važiavusį per keletą metrų priekyje.

– Taip jau yra, tokia mūsų Visatos struktūra. Tik dėl kažkokių priežasčių mes atkakliai apsimetame, kad tai netiesa.

Netikėtai automobiliai sustojo.

– Kas nutiko? – pakilo Grantas.

Vaikai, sėdėję pirmajame automobilyje, rodė vandenyno link. Pažvelgęs į horizontą, aptrauktą užslenkančiais debesimis, Grantas pastebėjo tamsų krovininio laivo siluetą. Laivas plaukė į Puantarenasą.

– Kodėl mes sustojome? – paklausė Malkolmas.

Grantas įjungė radijo aparatą ir išgirdo, kaip mergaitė suriko sujaudintu balsu:

– Pažvelk tenai, Timai! Štai... štai ten!

Malkolmas prisimerkęs pažiūrėjo į laivą.

– Jie kalba apie laivą?

– Be abejonės.

Edas Redžis išlipo iš automobilio ir pribėgęs prie Granto su Malkolmu pažvelgė pro langą.

– Atleiskite, – greitakalbe išbėrė jis, – bet vaikai siaubingai susijaudino. Ar turite žiūroną?

– Kam?

– Mažylė tikina, kad denyje kažkas yra. Kažkoks žvėris, – pasakė Redžis.

Grantas čiupo žiūroną ir iškišo alkūnes per atvirą elektromobilio langą. Jis atidžiai apžiūrėjo pailgą krovininį laivą. Buvo taip tamsu, kad Grantas praktiškai įžiūrėjo tik siluetą; po to laive įsižiebė ugnelės, jos ryškiai sušvito tamsiai vyšninėse sutemose.

– Jūs ką nors matote? – paklausė Redžis.

– Ne, – palingavo galva Grantas.

– Žiūrėkite žemiau, – pasakė per raciją Leksė. – Jie štai ten, apačioje.

Grantas nuleido žiūroną žemiau ir ėmėsi apžiūrinėti laivo korpusą tiesiog virš vandenžymės. Krovininis laivas buvo platus, aukšti bortai saugojo denį nuo purslų. Staigiai temo, ir Grantas negalėjo kaip reikiant įžiūrėti laivo.

– Vis tiek nieko nematau...

– O aš matau! – nekantriai riktelėjo Leksė. – Šalia laivo priekio. Pažvelkite prie laivo priekio!

– Kaip ji gali kažką įžiūrėti tokioje prietemoje? – stebėjosi Malkolmas.

– Vaikai gali, – atsakė Grantas. – Jų toks aiškus regėjimas, koks mums ir nesisapnavo.

Jis nukreipė žiūroną į laivo priekį ir pradėjo lėtai apžiūrinėti. Ir staiga pamatė gyvūnus!

Jie žaidė, lakstydami tarp daiktų, kurių kontūrai matėsi laivo priekyje. Grantas pastebėjo juos probėgšmais, bet netgi sutemose aiškiai matėsi, kad gyvūnai stovi ant užpakalinių kojų, jų ūgis apie metrą, o masyvios uodegos padeda išlaikyti pusiausvyrą.

– Na, dabar matote? – paklausė Leksė.

– Taip, matau, – atsiliepė Grantas.

– Kas ten?

– Velociraptoriai, – pasakė Grantas. – Jų mažiausiai du. Galbūt ir daugiau. Tai ūgtelėję dinozauriukai.

– O, Dieve! – aiktelėjo Redžis. – Laivas plaukia link žemyno!

Malkolmas trūktelėjo pečiais.

– Nepulkite į paniką. Paprasčiausiai praneškite kontrolės postui, liepkite jiems atšaukti laivą atgal.

Edas Redžis pribėgo prie automobilio ir stvėrė raciją. Pasigirdo šnypštimas ir trakštelėjimai: jis skubiai perjunginėjo kanalus.

– Kažkas nutiko, – pasakė Redžis. – Radijo stotis neveikia.

Jis puolė prie antrojo elektromobilio, nėrė vidun, paskui išlindo ir pažiūrėjo į bendrakeleivius.

– Abi radijo stotys sugedo, – sunerimęs ištarė Edas. – Aš negaliu iškviesti kontrolės posto.

– Tada reikia važiuoti! – tarė Grantas.

* * *

Kontrolės poste Maldunas stovėjo prie didelio lango, atsukto į parką. Septintą valandą vakaro parke įsijungdavo kvarciniai prožek-

toriai ir jis virsdavo žybčiojančiu brangakmeniu, nusitęsusiu tolyn į pietus. Maldunas dievino šią akimirką... Netikėtai iš radijo aparato pasigirdo traškesys.

– Jie vėl pradėjo važiuoti, – pakomentavo Arnoldas. – Važiuoja čionai.

– Kodėl jie buvo sustoję? – svarstė Hamondas. – Ir kodėl negalime su jais užmegzti ryšio?

– Tikriausiai dėl audros, – nusprendė Maldunas. – Dėl audros kilo trukdžių.

– Jie bus po dvidešimties minučių, – tarė Hamondas. – Paskambinkite, kad padengtų stalą. Vaikai tikriausiai išalko.

Arnoldas pakėlė ragelį ir išgirdo vientisą, monotonišką šnypštimą.

– Kas čia dabar? Kas vyksta?

– O, Dieve! Padėkite ragelį! – suriko Nedris. – Jūs man viską supainiosite.

– Jūs užėmėte visas telefonines linijas? Netgi vidines?

– Aš užėmiau tik išorines linijas, – nuramino jį Nedris. – Vidaus ryšys liko.

Arnoldas ėmė spaudyti vieną mygtuką po kito. Tačiau visur girdėjosi tik šnypštimas.

– Toks įspūdis, kad jūs užėmėte viską.

– Na, tada atleiskite, – pasakė Nedris. – Po penkiolikos minučių, kai perduosiu dalį informacijos, aš atlaisvinsiu jums porą kanalų.

– Mano darbo savaitė aiškiai užsitęsė. Ko gero, aš pats nueisiu kokakolos.

Nedris pasiėmė kuprinę ir nuėjo link durų.

– Tik nelieskite mano klaviatūros, gerai?

Durys užsidarė.

– Įžūlus tipas! – suurzgė Hamondas.

– Tikrai, – linktelėjo Arnoldas. – Bet, manau, savo reikalą jis išmano.

* * *

Palei kelią vulkaninių dūmų kamuoliai mirgėjo visomis vaivorykštės spalvomis, žibėdami aiškioje kvarcinių prožektorių šviesoje.

Grantas tarė į mikrofoną:

– Kada laivas pasieks žemyną?

– Po aštuoniolikos valandų, – atsakė Edas Redžis. – Maždaug po aštuoniolikos. Greičiausiai... – Jis žvilgtelėjo į savo laikrodį. – Rytoj vienuoliktą ryto jis bus uoste.

Grantas apsiniaukė.

– Su kontrolės postu dar nėra ryšio?

– Kol kas nėra.

– O kaip su Hardingu? Jūs galite užmegzti ryšį su juo?

– Ne, bandžiau, bet nepavyko. Matyt, jis atjungė radijo imtuvą.

Malkolmas beviltiškai palingavo galvą:

– Panašu, kad mes vieninteliai žinome apie gyvūnus laive.

– Aš pabandysiu ką nors perspėti, – pasakė Edas Redžis. – O Dieve, mums tikrai nereikia, kad gyvūnai patektų į žemyną!

– Kada mes grįšime į bazę?

– Nuo čia iki bazės šešiolika septyniolika minučių kelio, – sumetė Edas Redžis.

Naktinis kelias būdavo apšviečiamas didžiuliais prožektoriais. Grantui atrodė, kad jie važiuoja ryškiai žaliu lapijos tuneliu. Ant priekinio stiklo nukrito keletas stambių lietaus lašų.

Staiga Grantas pajuto, kad elektromobilis lėtina greitį, po to visai sustoja.

– O dabar kas atsitiko?

Leksė pasipiktino:

– Aš nenoriu stabčioti! Kodėl mes sustojome?

Tada staigiai užgeso šviesa. Kelias pasinėrė į tamsą.

Leksė aiktelėjo:

– Oi!

– Tikriausiai generatorius atsijungė, – spėjo Edas Redžis. – Po minutės viskas bus normalu, aš neabejoju.

– Koks čia velnias? – suriko Arnoldas, žvelgdamas į monitorius.

– Kas vyksta? – susirūpino Maldunas. – Elektra dingo?

– Taip, bet tik parke. Pastate viskas veikia puikiai. O parke elektros nėra. Šviesa, telekameros – viskas atsijungė.

Monitorių, rodančių, kas dedasi parke, ekranai užgeso.

– O kas nutiko elektromobiliams?

– Jie sustojo kažkur šalia tiranozauro voljero.

– Aišku, – pasakė Maldunas, – paskambinkite elektrikams, tegu skubiai sutvarko šviesą.

Arnoldas griebė telefono ragelį ir išgirdo šnypštimą – ten kalbėjosi Nedrio kompiuteriai.

– Visi telefonai užimti! Velniai griebtų tą Nedrį!.. Nedri! Prakeikimas, kur jis pradingo?

* * *

Denis Nedris atvėrė duris, ant kurių buvo užrašyta „Apvaisinimas". Kai lauke dingo elektra, spynos, atsidarančios magnetinėmis kortelėmis, taip pat nustojo veikti. Dabar visos durys pastate atsidarinėjo paprasčiausiai stumtelėjus.

Saugumo sistema buvo sąraše kaip vienas iš pirmųjų neužbaigtų darbų Juros periodo parke.

Kartais Nedris nesuprasdavo, nejaugi niekam net į galvą nešauna, kad iš tikrųjų tai visai ne defektas, kad jis tyčia viską taip užprogramavo?! Jis parengė jiems klasikinius spąstus... Apskritai, retas programuotojas, kuriantis sudėtingas kompiuterines sistemas, susilaikytų nuo pagundos palikti sau kokią nors slaptą landą. Pirmiausia iš sveiko proto sumetimų: jeigu žiopliai užblokuos sistemą, o paskui pasikvies į pagalbą kitą specialistą, jam reikės kažkokiu

būdu įsigauti į programą, kad pašalintų gedimą. Iš dalies Nedris tai padarė, kad, taip sakant, paliktų savo autografą, maždaug „čia buvo Aloyzas".

Dar Nedris bandė aprūpinti savo ateitį. Jis buvo baisiai nepatenkintas darbu Juros periodo parke. Pačią paskutinę akimirką kompanija *InGen* pareikalavo iš esmės modifikuoti sistemą, bet atverti piniginę ir užmokėti nepanoro, pareiškusi, kad darbo taisymai įeina į sutarties kainą. Nedriui buvo prigrasinta teismo ieškiniu, jo klientams parašė laiškus, kuriuose skelbė jį esant nepatikimą, neatsakingą žmogų. Tai buvo pats tikriausias šantažas, galų gale, Nedriui teko dirbti viršvalandžius Juros periodo parke, darant programoje pakeitimus, kurių reikalavo Hamondas.

Tačiau vėliau, kai jį pradėjo verbuoti Liuisas Dodžsonas iš *Biosin*, pasirodė, kad aukos nebuvo beprasmės: Nedris jį mielai išklausė. Ir galėjo tvirtai pareikšti, kad Juros periodo parko apsaugos sistema jam nekelia kliūčių. Jis sugebės patekti į bet kurį kambarį, galės įeiti į bet kokią sistemą, į bet kurį parko kampelį. Nes taip viską užprogramavo! Tiesiog dėl visa ko...

Nedris įėjo į laboratoriją, kurioje buvo vykdomas apvaisinimas. Ten nieko nebuvo: kaip ir tikėjosi, darbuotojai buvo išėję pietauti. Nedris atitraukė kuprinės užtrauktuką ir pasiėmė *Gillett* skutimosi putų indelį. Atsukęs dugną, jis žvilgtelėjo vidun: ten stovėjo keletas mažų cilindriukų.

Nedris užsimovė storas gumines pirštines ir atidarė didelį – į jį buvo galima laisvai įeiti – šaldytuvą su užrašu „Gyva biologinė medžiaga. Saugoti -10 °C." Šaldytuvas buvo nedidelės drabužių spintos dydžio, su lentynomis nuo grindų iki lubų. Lentynose stovėjo reagentai ir gulėjo plastikiniai paketai su kažkokiais skysčiais. Šone Nedris pamatė mažytę šaldymo kamerą, šaldomą skystu azotu, durelės buvo keraminės ir labai storos. Nedris jas atidarė, ir iš ten baltame azoto garų debesyje iškrito plonyčių vamzdelių galai.

Stiklainiai su embrionais buvo išdėstyti griežta tvarka, pagal rūšis: stegozaurai, apatozaurai, hadrozaurai, tiranozaurai... Kiekvienas embrionas buvo saugomas atskirame stiklainyje iš plono stiklo, apvyniotame sidabrine folija ir užlydytame į plastiką.

Nedris paskubom sugriebė du stiklainėlius ir įdėjo į paruoštą talpyklą. Tada prisuko dugną ir tvirtai uždarė dangtelį. Pasigirdo šnypštimas – išėjo dujos. Indas Nedrio rankose bematant apledėjo. Dodžsonas tvirtino, kad šaldančio skysčio užteks trisdešimt šešioms valandoms. To visiškai pakako, kad pasiektų San Chosė.

Nedris pasitraukė nuo šaldytuvo ir grįžo į pagrindinę laboratoriją. Padėjęs indelį į kuprinę, jis užtraukė užtrauktuką.

Po to išėjo į koridorių. Vagystė užtruko mažiau nei dvi minutes. Jis puikiausiai įsivaizdavo, kokia maišatis dabar kontrolės poste, kur tikriausiai pradėjo suvokti, kas nutiko. Saugumo sistema neveikia, telefoninis ryšys atjungtas... Jiems tektų sugaišti valandų valandas remontui, bet jau po kelių minučių Nedris grįš į vietą ir viską pataisys.

Ir niekas niekada neatspės, ką jis padarė.

Denis Nedris šaipydamasis nusileido į pirmą aukštą, linktelėjo apsaugininkui ir nuėjo tolyn į rūsį. Praėjęs pro elektromobilius, stovėjusius tvarkingomis eilėmis, jis prisiartino prie džipo, pastatyto prie pat sienos. Džipo variklis buvo benzininis. Sėsdamasis į vidų Nedris pastebėjo, kad ant keleivių sėdynės guli kažkoks keistas pilkas vamzdis.

„Visai kaip granatsvaidis“, – pagalvojo Nedris, sukdamas uždegimo raktelį.

Jis žvilgtelėjo į laikrodį. Nuo čia iki rytinės prieplaukos per parką – trys minutės kelio. Dar trys minutės sugrįžti – ir jis bus kontrolės poste.

Kaip viskas paprasta!

* * *

– Prakeikimas! – suriko Arnoldas, spausdamas kompiuterio klaviatūros mygtukus. – Niekas neveikia!

Maldunas stovėjo prie lango, žiūrėdamas į parką. Šviesa užgeso visoje saloje, išskyrus nedidelį erdvės plotelį tiesiai priešais bazę. Keletas darbuotojų skubėjo pasislėpti nuo lietaus, bet dar niekam neatėjo į galvą, kad atsitiko nelaimė. Maldunas pažvelgė į viešbutį, ten ryškiai degė ugnys.

– Kad tave kur, – atsiduso Arnoldas. – Na ir įklimpome!

– Kas atsitiko? – paklausė Maldunas.

Jis nusisuko nuo lango ir nepastebėjo, kaip džipas išvažiavo iš požeminio garažo ir pasuko per parką į rytus, kur vedė kelias, kuriuo pašaliniams važiuoti buvo draudžiama.

– Tas idiotas Nedris atjungė saugumo sistemą, – pasakė Arnoldas. – Dabar čia viskas atvira. Durys neužrakintos.

– Einu pranešti apsaugai, – pasakė Maldunas.

– Bet tai dar pusė bėdos, – tęsė Arnoldas. – Kai išsijungia saugumo sistema, išoriniuose aptvaruose dingsta elektra...

– Aptvaruose? – paklausė Maldunas.

– Taip, tuose, kur prijungta srovė, – linktelėjo Arnoldas. – Dabar visoje saloje aptvaruose elektros tiekimas nutrūkęs.

– Jūs norite pasakyti...

– Būtent! – dar kartą linktelėjo Arnoldas. – Gyvūnai gali ištrūkti į laisvę.

Jis užsirūkė.

– Greičiausiai, nieko neįvyks, bet garantuoti negalima...

Maldunas puolė prie durų.

– Geriau nuvažiuosiu ir atvešiu žmones, užstrigusius elektromobiliuose, – pasakė jis. – Dėl viso pikto...

Maldunas greitai nusileido į garažą. Iš tikrųjų jį nelabai jaudino be elektros srovės likusios tvoros. Dauguma dinozaurų gyveno

voljeruose jau devynis mėnesius ir netgi ilgiau, ir jie ne kartą užsiremdavo ant tvorų, o tai liūdnai baigdavosi. Maldunas žinojo, kad gyvūnai greitai supranta, kaip išvengti to, kas sukelia šoką. Galima net balandį išmokyti per porą seansų. Tad vargu ar dinozaurai artinsis prie tvoros.

Malduną kur kas labiau neramino, ką darys elektromobiliuose sėdintys žmonės. Jis nenorėjo, kad ekskursijos dalyviai išliptų iš automobilių, juk atnaujinus elektros tiekimą ratai pajudės į priekį, nepriklausomai nuo to, ten sėdės keleiviai ar ne. Tokiu atveju žmonės liktų parke. Žinoma, vargu ar jiems kils noras išlipti, juk lauke lyja. Bet vis dėlto... niekada negali būti tikras...

Maldunas priėjo garažą ir nuskubėjo ten, kur turėjo stovėti džipas.

Kaip pasisekė, galvojo Maldunas, kad jis apdairiai įsidėjo į granatsvaidį! Galima iškart važiuoti, jis bus vietoje po...

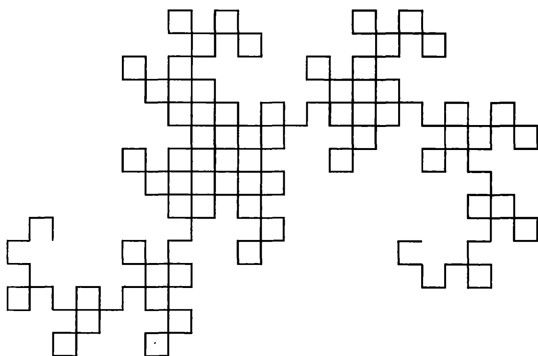
Džipo nebuvo!

– Kas per velnias? – nusikeikė apstulbęs Maldunas spoksodamas į tuščią vietą, kur anksčiau stovėjo automobilis.

Džipas dingo!

Velniai griebtų, kas čia vyksta?

KETVIRTAS PRIARTĖJIMAS

Nematomi sistemos trūkumai neišvengiamai turi pasireikšti.

Janas Malkolmas

Pagrindinis kelias

Lietus garsiai čaižė elektromobilio stogą. Naktinio matymo akiniai spaudė Timui kaktą. Jis truputį atleido dirželį virš ausies. Netrukus jis pamatė ryškų fluorescuojantį blyksnį ir tarp juodai žalių šešėlių įžiūrėjo už nugaros stovėjusį elektromobilį, kuriame sėdėjo daktaras Grantas ir daktaras Malkolmas. Šaunu!

Daktaras Grantas žiūrėjo į jį pro priekinį stiklą. Timas pamatė, kad jis ima raciją, gulinčią ant prietaisų skydelio. Pasigirdo šnypštimas, kylantis dėl atmosferos trukdžių, po to pasigirdo daktaro Granto balsas:

– Jūs mus matote?

Timas paėmė iš Edo Redžio raciją:

– Aš jus matau.

– Ar viskas tvarkoje?

– Viskas normalu, daktare Grantai.

– Likite automobilyje.

– Gerai. Nesirūpinkite. – Timas išjungė raciją.

Edas Redžis nusišiepė.

– Lietus pila kaip iš kibiro. Žinoma, mes sėdime mašinoje, – sumurmėjo jis.

Timas pažiūrėjo į medžius, augančius šalikelėje. Žiūrint į lapus per naktinio matymo akinius jie atrodė ryškiai žali – tokia spalva paprastai būna kompiuteryje. Po lapais Timas pastebėjo žalio vielinio

aptvaro kontūrus. Elektromobiliai sustojo kalvos šlaite... Vadinasi, kažkur netoliese laikomas tiranozauras. Tai būtų nepakartojama, jeigu pasisektų įžiūrėti tiranozaurą naktinio matymo akiniais! Tai būtų tikras džiaugsmas! Galbūt tiranozauras prieis prie tvoros ir pažvelgs į juos? Įdomu, ar jo akys tamsoje žiba? Jeigu taip, nors iš kojų virsk...

Tačiau Timas nieko nematė ir galiausiai nustojo taip įdėmiai žiūrėti. Keleiviai, sėdėję abejuose automobiliuose, pritilo. Lietus beldė į stogus. Per elektromobilių stiklus tekėjo vandens srovelės. Timas netgi su akiniais ničnieko nematė.

– Ar ilgai čia sėdime? – paklausė Malkolmas.

– Nežinau. Keturias minutes... galbūt penkias.

– Įdomu, kas atsitiko?

– Tikriausiai dėl lietaus įvyko trumpasis jungimas.

– Bet elektra dingo dar prieš lietų.

Vėl stojo tyla.

Sunerimusi Leksė paklausė:

– Ar nebus griaustinio?

Ji visada bijojo žaibo ir dabar nervingai spaudė rankose savo odinę pirštinę.

Daktaras Grantas tarė:

– Ką? Mes neišgirdome...

– Nieko, čia paprasčiausiai mano sesuo plepa.

– Aišku...

Timas vėl ėmė apžiūrinėti lapiją, bet nieko nepamatė. Bent jau nieko panašaus, kas dydžiu galėtų prilygti tiranozaurui.

„Įdomu, ar tiranozaurai vaikštinėja naktimis? – mąstė Timas. – Ar jie naktiniai gyvūnai, ar ne?“ Timas neprisiminė, kad knygose apie tai būtų rašę. Tačiau jis manė, kad tiranozaurai gali vaikštinėti bet kokiu oru – ir dieną, ir naktį. Jiems paros laikas neturi reikšmės.

Lietus nesiliovė.

– Prakeiktas lietus, – sumurmėjo Edas Redžis. – Tiesiog tvanas kažkoks.

Leksė pasiskundė:

– Aš noriu valgyti.

– Aš žinau, Lekse, – maloniai ištarė Redžis, – bet mes čia užstrigome, vaikeli. Mūsų automobiliai varomi elektros srove, kuri teka požeminiais laidais.

– Ir ilgam užstrigome?

– Kol neatnaujins elektros tiekimo.

Timas klausėsi lietaus triukšmo ir po truputį ėmė snausti. Jis nusižiovavo, pasisuko, norėdamas pažiūrėti į palmes, kurios augo kairėje kelio pusėje, ir staiga krūptelėjo nuo duslaus smūgio, sukrėtusio žemę. Timas pasuko galvą ir spėjo pastebėti kažkokį tamsų šešėlį, kuris šmėkštelėjo tarp dviejų automobilių.

– Dieve mano!

– Kas ten buvo?

– Kažkas didelis, beveik kaip mūsų automobilis...

– Timai! Tu čia?

Timas paėmė raciją.

– Taip, aš čia.

– Tu jį matei, Timai?

– Ne, – prisipažino Timas. – Aš nespėjau jo įžiūrėti.

– Velniai griebtų, kas ten buvo? – suriko Malkolmas.

– Timai, ar tu su naktinio matymo akiniais?

– Taip. Aš žiūrėsiu labai įdėmiai, – pažadėjo Timas.

– Tai buvo tiranozauras? – paklausė Edas Redžis.

– Nemanau. Jis pralėkė keliu.

– Tu jo nematei? – paklausė Edas Redžis.

– Ne.

Timui buvo labai nemalonu, kad jis pražiopsojo gyvūną, nesvarbu, ar buvo tiranozauras, ar ne. Netikėtai danguje žybtelėjo baltas žaibas, pasigirdo traškėjimas, ir viskas aplinkui tapo ryškiai žalia... Timas smarkiai užsimerkė ir pradėjo skaičiuoti sekundes:

– Vienas, du...

Leksė ėmė verkšlenti.

– O ne!

– Nebijok, mieloji, – ramino Edas Redžis. – Tai paprasčiausias žaibas!

Timas atidžiai apžiūrėjo pakelę. Lietus pylė su baisia jėga, lašai beldė į lapus ir jie drebėjo. Viskas aplink pradėjo judėti. Viskas atrodė gyva. Timas apžiūrėjo kiekvieną lapelį...

Ir staiga apmirė! Po medžiais kažkas stovėjo. Timas pakėlė akis ir pažiūrėjo aukščiau.

Už medžių, kitoje tvoros pusėje jis pamatė kažką didelį, tartum medžio žievė. Tačiau tai buvo ne medis... Timas pasitaisė akinius ir pažiūrėjo dar aukščiau...

Tada pamatė milžinišką tiranozauro galvą! Gyvūnas stovėjo prie tvoros ir žiūrėjo į elektromobilius. Vėl sužaibavo, gigantiškas gyvūnas papurtė galvą ir pratisai suklykė. Po to vėl pasidarė tamsu ir tylu, girdėjosi tik lietaus šniokštimas.

– Timai!

– Taip, daktare Grantai...

– Tu matei, kas ten buvo?

– Taip, daktare Grantai.

Timui susidarė įspūdis, kad daktaras Grantas kalba atidžiai parinkdamas žodžius, kad neišgąsdintų jo sesutės.

– O kas ten dabar?

– Nieko, – atsakė Timas, žiūrėdamas į tiranozaurą pro naktinio matymo akinius. – Jis stovi anoje tvoros pusėje.

– Aš beveik nieko nematau iš čia.

– Užtai man puikiausiai matosi, daktare Grantai. Jis paprasčiausiai stovi – ir viskas.

– Gerai.

Leksė vis dar verkė, šniurkšėdama nosimi.

Vėl pasidarė ramu. Timas žiūrėjo į tiranozaurą. Kokia vis dėlto milžiniška jo makaulė! Gyvūnas pažvelgė į kitą automobilį. Paskui vėl pažiūrėjo į tą, kuriame sėdėjo Timas. Timui atrodė, kad žvėris žiūri tiesiai į jį.

Pro naktinio matymo akinius tiranozauro akys atrodė ryškiai žalios ir švytinčios.

Timas apmirė. Paskui nuslydęs žvilgsniu per gyvūno liemenį ir pažiūrėjęs truputį žemiau masyvios galvos su didžiuliais žandikauliais Timas pastebėjo priekinę tiranozauro leteną, nedidelę, bet raumeningą. Tiranozauras mostelėjo ja ir čiupo už tvoros.

– Viešpatie Dieve! – aiktelėjo Edas Redžis, pažiūrėjęs pro langą.

Pats stambiausias plėšrūnas, kada nors vaikščiojęs žeme. Pats baisiausias užpuolimas visoje žmonijos istorijoje.

Jo žurnalistinės sąmonės gilumoje lyg savaime formavosi straipsnis. Tačiau Edo keliai nesulaikomai drebėjo, kelnių klešnės pliauškėjo viena į kitą, nelyginant vėliavos vėjyje. Viešpatie, kaip jis išsigando! Jis nenorėjo čia sėdėti! Iš visų žmonių, sėdėjusių mašinoje, tiktai jis, Edas Redžis, žinojo, kas būna, kai dinozauras metasi į ataką. Jis žinojo, kas nutinka žmonėms. Jis matė sužalotus lavonus tų, kuriuos užpuolė velociraptorius. Ir tas vaizdas išplaukė iš jo atminties. O čia juk ne velociraptorius, o pats tiranozauras reksas! Jis kur kas didesnis! Juk tai stambiausias plėšrus žvėris kada nors vaikščiojęs žeme!

O Dieve!

Tiranozauro staugimas buvo siaubingas, tarytum stūgsmas iš kažkokio svetimo pasaulio... Edas Redžis pajuto, kad kelnėmis plinta drėgmė. Jis apsišlapino! Redžiui pasidarė gėda ir baisu. Tačiau jis žinojo, kad reikia kažką daryti. Negalima paprasčiausiai sėdėti ir laukti! Jis turi kažko imtis. Ko nors... Jo rankos ant prietaisų skydelio drebėjo...

– Viešpatie Dieve! – pakartojo Edas Redžis.

– Negalima taip kalbėti, – pagrasino pirštu Leksė.

Timas išgirdo, kaip atsidarė durys. Pasukęs galvą nuo tiranozauro – naktinio matymo akiniai nuslinko į šoną, – jis spėjo pastebėti, kaip Edas Redžis išlipa pro duris, įtraukęs galvą į pečius, gelbėdamasis nuo lietaus.

– Ei! – pašaukė Edą Leksė. – Kur tu?

Bet Edas Redžis tylėdamas pasisuko ir ėmė bėgti į priešingą nuo tiranozauro pusę. Ir greitai dingo miške. Elektromobilio durys liko neuždarytos, skydelio viršus sušlapo.

– Jis išėjo! – pratarė sutrikusi Leksė. – Bet kur? Jis paliko mus vienus.

– Uždaryk duris, – liepė Timas.

Bet Leksė pradėjo šaukti:

– Jis mus paliko! Jis mus metė!

– Timai, kas dedasi? – iš radijo stotelės pasigirdo daktaro Granto balsas. – Timai!

Timas palinko į priekį ir pabandė uždaryti duris. Tačiau sėdėdamas užpakalyje jis negalėjo pasiekti rankenos. Atsisukęs Timas pamatė žaibo nušviestą tiranozaurą: milžiniškas juodas šešėlis akinamai balto dangaus fone.

– Timai, kas dedasi?

– Jis mus paliko! Jis mus metė!

Timas pamirkčiojo, kad akys greičiau priprastų prie tamsos. Kai jis dar kartą atsisuko, pamatė, jog didžiulis ir nejudrus tiranozauras vis dar stovi prie tvoros. Lietaus vanduo varvėjo nuo jo ilčių. Priekinė letena tvirtai laikė tvorą.

Ir staiga Timas suvokė: tiranozauras už tvoros. Bet elektros srovė tvora jau netekėjo!

– Lekse, uždaryk duris!

Racija sutraškėjo.

– Timai!

– Aš čia, daktare Grantai!

– Kas nutiko?

– Redžis pabėgo, – atsakė Timas.

– Ką?

– Redžis pabėgo. Manau, jis suprato, kad srovė dingo ir tvora mūsų daugiau nebesaugo, – pasakė Timas.

– Tvora daugiau mūsų nebegina? – perklausė Malkolmas. – Jis taip ir pasakė, kad srovės nėra?

– Lekse, – paliepė Timas, – uždaryk duris.

Bet Leksė vis dar monotoniškai šniurkščiojo kartodama tą pačią frazę:

– Jis mus paliko, metė mus!

Timui teko išlipti pro galines duris ir užtrenkti priekines. Vėl sudundėjo griaustinis ir žybtelėjo žaibas. Timas pakėlė akis ir pamatė, kad tiranozauras griauna tvorą galingomis užpakalinėmis letenomis.

– Timai!

Jis įšoko atgal į mašiną ir užtrenkė duris, griaustinio grumėjime to trinktelėjimo net nesigirdėjo.

Iš racijos sklido balsas:

– Timai, tu čia?

Jis bemat atsakė:

– Taip, čia.

Timas pasisuko į Leksę.

– Užrakink duris. Sėsk per vidurį. Ir užsičiaupk!

Tiranozauras pakratė galvą ir nevikriai žengė pirmyn. Jo užpakalinių letenų nagai susipainiojo nuvirtusio aptvaro laiduose. Leksė pagaliau pastebėjo gyvūną ir nutilo, sustingusi kaip statula ji žiūrėjo į tiranozaurą plačiai atmerktomis akimis.

Racija vėl sutraškėjo:

– Timai!

– Taip, daktare Grantai.

– Likite automobilyje. Niekur neikite. Sėdėkite ramiai. Nejudėkite ir netriukšmaukite.

– Taip, pone.

– Viskas bus gerai. Aš manau, jis nesugebės atidaryti mašinos.

– Taip, pone.

– Tiktai sėdėkite labai ramiai, kad neatkreiptumėte jo dėmesio.

– Gerai. – Timas išjungė aparatą. – Tu girdėjai, Lekse?

Sesuo tylėdama linktelėjo. Ji neatplėšė žvilgsnio nuo dinozauro.

Žvėris užriaumojo. Žaibo šviesoje vaikai pamatė, kaip tiranozauras išsipainiojo iš laidų ir užtikrintai pajudėjo pirmyn.

Dabar jis stovėjo tarp dviejų automobilių. Timas daugiau nematė daktaro Granto elektromobilio, nes jį užstojo didžiulė masė. Lietus upeliukais tekėjo grublėta oda, raumeningomis užpakalinėmis kojomis...

Timas nematė gyvūno galvos, ji buvo kažkur virš elektromobilio stogo.

Tiranozauras pajudėjo palei jų automobilį, priėjo tą vietą, kur stovėjo Timas, kai išlipo iš elektromobilio, paskui tą, kur stovėjo Edas Redžis. Žvėris apmirė. Galinga galva pasilenkė žemyn prie purvinos žemės.

Timas atsisuko ir pažiūrėjo į daktarą Grantą bei daktarą Malkolmą, sėdinčius galinėje mašinoje. Jie žvelgė pro priekinį langą, jų veidai buvo įsitempę.

Milžiniška galva vėl pakilo į viršų ir sustojo prie šoninių elektromobilio langų, nasrai buvo praverti. Blykstelėjus žaibui, vaikai pamatė blizgančią tarsi karoliukas abejingą reptilijos akį...

Akis žvelgė į automobilio vidų.

Timo sesuo pradėjo kvėpuoti nelygiai, iš baimės mergaitė ėmė dusti. Timas pasislinko prie jos ir sučiupo ją už rankos, tikėdamasis, kad ji sėdės, kaip ir pirmiau, tyliai. Dinozauras labai ilgai žiūrėjo į šoninį langą.

„Galbūt jis iš tikrųjų mūsų nemato?“ – šmėstelėjo Timui.

Pagaliau pabaisos galva pakilo dar aukščiau ir vėl dingo iš akiračio.

– Timai... – sušnibždėjo Leksė.

– Viskas gerai, – vos girdimai atsakė Timas. – Aš manau, jis mūsų nepamatė.

Timas atsisuko ir spėjo pažvelgti į daktarą Grantą, kai staiga elektromobilį supurtė triuškinantis smūgis, ir priekinis stiklas pasidengė įtrūkimų voratinkliu. Tiranozauras trenkė savo makaule į kapotą. Timas nukrito nuo sėdynės. Naktinio matymo akiniai nusprūdo nuo kaktos.

Timas greitai atsisėdo į vietą ir mirksėdamas įsispoksojo į tamsą; burnoje jautė šilto kraujo skonį.

– Lekse!

Sesers niekur nesimatė.

Tiranozauras stovėjo prie elektromobilio kapoto, krūtinė kilnojosi, jis graibė orą priekinėmis letenomis.

– Lekse! – sušnibždėjo Timas.

Netikėtai jis išgirdo dejonę. Sesuo gulėjo ant grindų po priekine sėdyne.

Milžiniška galva vėl nusileido žemyn, užstodama praktiškai visą priekinį stiklą. Tiranozauras dar kartą trenkė galva į kapotą. Automobilis pradėjo suptis, Timas nustvėrė už sėdynės. Tiranozauras stuktelėjo galva dar porą kartų. Metalas įlinko.

Po to jis užėjo iš šono. Didelė, pakelta į viršų uodega neleido Timui matyti.

Gyvūnas suprunkštė ir dusliai suriaumojo, tas griausmingas riaumojimas susimaišė su griaustinio dundesiu.

Suleidęs dantis į atsarginį ratą, pritvirtintą prie elektromobilio bagažinės, tiranozauras vieną vienintelį kartą mostelėjo galva ir nutraukė jį. Užpakalinė automobilio dalis sekundei pakilo į viršų, o paskui šleptelėjo ant žemės, ištaškydama purvą.

– Timai! – pašaukė daktaras Grantas. – Timai, ar tu čia?

Timas griebė raciją.

– Mums viskas gerai, – pasakė jis.

Pasigirdo aštrus metalinis džeržgimas: žvėris ėmė braižyti nagais elektromobilio stogą. Timo širdis ėmė pasiutusiai daužytis. Iš dešinės pusės už lango nieko nesimatė, išskyrus grublėtą gyvūno odą. Tiranozauras daužė automobilį, kuris siūbavo pirmyn ir atgal su kiekvienu jo įkvėpimu, lingės garsiai girgždėjo, metalas džeržgė.

Leksė vėl sudejavo. Timas padėjo raciją ir ėmė šliaužti link priekinės sėdynės. Tiranozauras suriaumojo, metalinis stogas įlinko. Timas pajuto aštrų skausmą galvoje ir griuvo ant grindų tiesiai ant pavarų perjungimo rankenėlės. Jis atsidūrė šalia Leksės ir su siaubu pamatė, kad sesers galva kruvina. Panašu, kad mergaitė buvo be sąmonės.

Vėl sekė eilinis smūgis, ant grindų pasipylė stiklo šukės. Pradėjo krapnoti lietus. Timas pakėlė akis: priekinis stiklas buvo sudaužytas. Dabar jo vietoje styrojo tik atsikišusios šukės, o už jų matėsi didžiulė dinozauro galva.

Dinozauras žiūrėjo į jį!

Timas sustingo, o žvėries galva metėsi į priekį, nasrai atsivėrė. Dantys trenkėsi į metalą, Timas pajuto karštą, dvokiantį žvėries alsavimą ir pamatė storą liežuvį, kišamą į automobilio vidų per išdaužtą stiklą. Dinozauras ėmė lyžčioti drėgnu liežuviu per kabinos apmušalus... Karštų putotų seilių lašai tiško ant Timo odos... Po to tiranozauras suriaumojo... kurtinančiai...

Ir staigiai atitraukė galvą.

Timas užlipo ant sėdynės, stengdamasis laikytis toliau nuo įlenktos stogo vietos. Ant priekinės sėdynės šalia vairuotojo dar liko užtektinai vietos. Tiranozauras stovėjo po lietumi šalia priekinio buferio. Matyt jis sutriko dėl to, kas įvyko. Iš pabaisos nasrų gausiai tekėjo kraujas.

Tiranozauras žiūrėjo į Timą pasukęs galvą taip, kad matėsi viena milžiniška akis. Galva prislinko arčiau automobilio, tiranozauras

įsižiūrėjo į vidų. Kraujas lašėjo ant sulamdyto elektromobilio kapoto, susimaišydamas su lietumi.

„Jis negali manęs pasiekti, – pagalvojo Timas. – Jis per daug didelis."

Paskui galva atsitraukė, ir Timas žaibo šviesoje pamatė, kaip dinozauras pakėlė užpakalinę leteną. Pasaulis ėmė pasiutusiai suktis, elektromobilis apvirto ant šono, sušliurksėjo purvas... Leksė bejėgiškai griuvo ant šoninio lango, Timas šleptelėjo šalia jos susitrenkdamas galvą. Timo galvoje viskas susidrumstė. O paskui tiranozauro žandikauliai kaukštelėjo į dureles, ir elektromobilis sudrebėjęs pakilo į orą.

– Timai! – cyptelėjo Leksė taip arti, kad jam suskaudo ausys.

Berniukas netikėtai atgavo sąmonę. Timas sugriebė seserį, bet tuo metu tiranozauras vėl ėmė laužyti automobilį. Timas pajuto aštrų, duriantį skausmą šone, sesuo užvirto ant jo. Automobilis vėl pakilo į orą.

Leksė suriko:

– Timai!

Timas pamatė, kad durys priešais Leksę atsivėrė ir sesuo šleptelėjo iš automobilio į purvą. Tačiau nieko negalėjo jai pasakyti, nes po akimirkos viskas aplinkui ėmė suktis... Palmių kamienai ėmė lėkti kažkur žemyn... į šoną... Žemė sutavaravo kažkur toli apačioje... Dinozauras suriaumojo... Vėl šmėkštelėjo šviečianti akis... Palmių viršūnės...

O paskui automobilis džergždamas ir žvangėdamas iškrito iš tiranozauro nasrų. Timui nusmelkė pilvą, po to viskas aplink pasidarė juoda ir vaikas pasinėrė į tamsą.

* * *

Sėdėjęs kitoje mašinoje Malkolmas aiktelėjo:

– Dieve, kas ten vyksta su jų automobiliu?

Grantas pamirksėjo, įsižiūrėdamas į tamsą, kurioje ką tik blykstelėjo žaibas.

Antrasis automobilis buvo dingęs! Išnyko!

Grantas netikėjo savo akimis. Jis pasilenkė į priekį, stengdamasis įžiūrėti ką nors pro aplytą langą, kuriuo tekėjo lašų upeliai. Dinozauras toks milžiniškas, kad tikriausiai viską užstoja...

Ne. Vėl blykstelėjo žaibas ir Grantas aiškiai pamatė, kad automobilis dingo.

– Kas nutiko? – paklausė Malkolmas.

– Nežinau.

Pro lietaus triukšmą Grantas miglotai išskyrė silpnus mergaitės riksmus. Dinozauras stovėjo tamsoje ant kelio, tačiau netgi migloje buvo galima įžiūrėti, kad jis pasilenkė prie žemės ir kažką apuosto.

Arba ėda.

– Jūs ką nors matote? – paklausė prisimerkdamas Malkolmas.

– Beveik nieko, – atsakė Grantas.

Lietaus lašai barbeno į elektromobilio stogą.

Grantas įsiklausė, ar nešaukia mažylė, bet jos daugiau nesigirdėjo. Jie sėdėjo automobilyje nesikalbėdami, įsiklausydami į tylą.

– Tai buvo mergaitė? – pagaliau prabilo Malkolmas. – Toks įspūdis, kad šaukė ji.

– Taip, iš tikrųjų.

– Jūs taip galvojate?

– Nežinau, – atsiduso Grantas.

Staiga jį užgriuvo nuovargis. Pro lietaus srauto užlietą priekinį stiklą matėsi išsklidęs dinozauro siluetas: pabaisa artėjo prie jų automobilio. Lėta ir pikta lemianti pabaisa ėjo tiesiai į juos.

Malkolmas tarė:

– Žinote, tokiomis minutėmis kaip ši man pradeda atrodyti, kad... kad geriau tie išmirę gyvūnai nebūtų prisikėlę. Ar jums dabar nekyla toks jausmas?

– Kyla, – pritarė Grantas.

Jo širdis garsiai daužėsi krūtinėje.

– Hm... Kaip galvojate, ką mums daryti?

– Neturiu supratimo, – atsiliepė Grantas.

Malkolmas pasuko rankenėlę, kojos spyriu atvėrė duris ir puolė bėgti. Vos tik jis tai padarė, Grantas suvokė, kad jau per vėlu, tiranozauras priėjo per daug arti. Vėl blykstelėjo žaibas, ir Grantas su siaubu pamatė, kad suriaumojęs tiranozauras metėsi į priekį.

Grantas negalėjo dorai paaiškinti, kas nutiko paskui. Malkolmas bėgo šlepsėdamas per purvą. Tiranozauras lėkė paskui jį didžiuliais šuoliais, paskui nuleido savo milžinišką galvą ir Malkolmas išlėkė į orą tarytum mažytė lėlė.

Tuo metu Grantas taip pat iššoko iš automobilio, šaltas lietus vilgė veidą ir pečius. Tiranozauras stovėjo pasisukęs į jį nugara, galinga uodega siūbavo tarsi švytuoklė. Grantas jau buvo susiruošęs šmurkštelėti atgal į automobilį, kai staiga tiranozauras pasisuko į jį ir kurtinančiai suriaumojo.

Grantą nusmelkė šaltis.

Lietus pliaupė nesustodamas. Grantas stovėjo prie automobilio iš priešingos vairuotojui pusės, neturėdamas jokios priedangos. Jis stypsojo gerai matomas tiranozaurui, juos skyrė kokie du su puse metro. Milžiniškas žvėris vėl suriaumojo. Iš taip arti jo riaumojimas skambėjo siaubingai garsiai. Staiga Grantas suvokė, kad dreba ir iš šalčio, ir iš baimės. Jis prispaudė drebančias rankas prie metalinių elektromobilio durelių, stengdamasis suvaldyti drebulį.

Tiranozauras dar kartą suriaumojo, bet nepuolė. Pasukęs galvą, jis pažvelgė į automobilį iš pradžių viena akimi, paskui kita. Ir nieko nepadarė.

Paprasčiausiai stovėjo ir tiek.

Kas vyksta?

Kaukštelėjo galingi žandikauliai. Tiranozauras pykdamas suurzgė, pakėlė didžiulę užpakalinę leteną ir atsivedėjęs smogė ja per automobilio stogą; nagai su džeržgesiu nuslydo per metalą žemyn, vos neužkliudę Granto, kuris vis dar stovėjo nejudėdamas.

Letena šleptelėjo į purvą. Žvėris lėtai pakėlė galvą ir prunkšdamas ėmė tyrinėti mašiną. Iš pradžių žvilgtelėjo pro priekinį stiklą į saloną. Po to pajudėjo link bagažinės, pakeliui užtrenkdamas priekines duris nuėjo tiesiai link Granto. Grantas iš siaubo vos neprarado sąmonės, jo širdis pasiutusiai daužėsi. Gyvūnas priėjo taip arti, kad galėjau pajusti iš dinozauro nasrų dvokiant sugedusia mėsa ir saldoku krauju... Tai buvo šleikštus grobuonio kvapas...

Grantas įsitempė laukdamas neišvengiamo.

Milžiniška galva praplaukė pro šalį, žvėris nuėjo toliau. Grantas nieko nesuprasdamas sumirksėjo.

Kas nutiko?

Nejaugi tiranozauras jo nepamatė? Matyt, kad ne. Kodėl? Grantas atsisuko ir žiūrėjo, kaip žvėris uostinėja užpakalinį ratą. Pastūmęs ratą snukiu jis pakėlė galvą. Ir vėl priėjo prie Granto. Tiranozauras pūškavo karštu oru, tačiau neuostė kaip šuo. Jis paprasčiausiai kvėpavo ir, atrodo, buvo labai susirūpinęs.

Ne, tiranozauras negali jo matyti. Jeigu, žinoma, stovėsi nejudėdamas. Kažkur Granto sąmonės užkaboriuose šmėkštelėjo mokslinis šito fakto paaiškinimas, jis suprato kodėl...

Baisūs nasrai atsivėrė tiesiog prieš jį, didžiulė galva pakilo į viršų. Grantas nusitvėrė delnais savo riešus iš visų jėgų stengdamasis stovėti nejudėdamas kaip statula ir neišleisti nei garso.

Tiranozauras suriaumojo ir jo riaumojimas toli pasklido nakties ore.

Tačiau tuo metu Grantas jau pradėjo kai ką suprasti. Žvėris negalėjo jo pamatyti, bet įtarė, kad jis kažkur čia, ir bandė riaumojimu išgąsdinti, kad priverstų kaip nors išsiduoti.

Vadinasi, kol jis stovės nekrutėdamas, suvokė Grantas, liks nematomas.

Galinga užpakalinė letena pakilo ir tiranozauras iš bejėgiško pykčio spyrė į elektromobilį. Automobilis apsivertė. Grantą nusmelkė

aštrus skausmas ir jis patyrė visai neįprastą skrydžio pojūtį, nes kūnas pakilo į orą. Visa tai vyko kažkaip stebėtinai lėtai, Grantas turėjo užtektinai laiko, kad pajustų, kaip apsupa šaltis, ir pamatytų, kaip pasitikdama jį artėja žemė. Tada tėškėsi veidu.

Sugrįžimas

– O velnias! – sumurmėjo Hardingas. – Jūs tik pažiūrėkite.

Jie važiavo Hardingo džipe, kurio variklis buvo benzininis, ir žiūrėjo pro priekinį stiklą, kuriuo šmėkščiojo valytuvai. Geltonoje žibintų šviesoje matėsi, kad kelią užtvėrė didelis nuvirtęs medis.

– Tikriausiai žaibas trenkė, – padarė prielaidą Dženaras. – Prakeiktas medis.

– Mes negalėsime pravažiuoti, – pasakė Hardingas. – Ko gero, teks susisiekti su kontrolės postu ir pakalbėti su Arnoldu.

Jis paėmė raciją ir bandė pagauti signalą.

– Alio, Džonai! Džonai, čia tu?

Tačiau kaip atsakas pasigirdo tik garsus šnypštimas.

– Nesuprantu, – patraukė pečius Hardingas. – Panašu, kad radijo ryšys neveikia.

– Turbūt dėl audros, – pasakė Dženaras.

– Tikriausiai, – sutiko Hardingas.

– Pabandykite susisiekti su elektromobiliais, – pasiūlė Elė.

Hardingas pabandė perjungti kanalus, bet be rezultatų.

– Nieko nesigirdi, – apgailestavo jis. – Matyt, jie jau grįžta ir yra už mums pasiekiamo dažnio. Tiek to, kad ir kaip ten būtų, manau, mums neverta čia pasilikti. Praeis ne viena valanda, kol avarinė tarnyba atsiųs čia darbininkus patraukti medį.

Hardingas išjungė raciją ir pradėjo apsukinėti automobilį.

– Ką jūs ruošiatės daryti? – pasidomėjo Elė.

– Grįšiu į kryžkelę ir važiuosiu atsarginiu keliu. Laimei, čia egzistuoja antra kelių sistema, – paaiškino Hardingas. – Mes turime kelius lankytojams ir kelius tarnautojams, prižiūrintiems gyvūnus, sunkvežimiams su maistu ir panašiai. Mes grįšime atsarginiu keliu. Jis truputį ilgesnis ir ne toks vaizdingas. Bet jums jis gali pasirodyti įdomus. Jei lietus liausis, galėsime pasižiūrėti kokių nors gyvūnų. Mes atvyksime į vietą po trisdešimties keturiasdešimties minučių, – pasakė Hardingas.

Jis tamsoje apsuko džipą ir vėl nuvažiavo į pietus.

* * *

Blykstelėjo žaibas ir visi monitoriai kontrolės poste užgeso. Arnoldas palinko į priekį ir įsitempęs sustingo. O Dieve, tiktai ne dabar! Ne dabar! Tiktai to ir trūko, kad apskritai viskas išeitų iš rikiuotės audros metu... Pagrindinis elektros maitinimo tinklas, žinoma, buvo apsaugotas nuo įtampos svyravimų, bet Arnoldas nebuvo įsitikinęs, kad Nedris naudojo savo modemus tiktai informacijai perduoti. Dauguma žmonių neįtaria, kad į kompiuterį galima įsibrauti per modemą – telefono linija persiunčia impulsą ir – pykšt! – procesoriaus nebėra. Ilgalaikė atmintis ištrinta. Operatyvinė sistema nusibaigia. Kompiuteris numiršta.

Ekranai sumirgėjo. Po to vienas po kito vėl nušvito.

Arnoldas atsiduso ir griuvo atgal į krėslą.

Įdomu, kurgi pradingo Nedris? Prieš penkias minutes Arnoldas liepė apsaugos darbuotojams apieškoti pastatą. Tikriausiai tas riebus išsigimėlis užsidarė tualete ir skaito komiksus... Tačiau darbuotojai negrįžo.

Penkios minutės... Jeigu Nedris pastate, jau turėjo jį surasti.

– Kažkas paėmė tą prakeiktą džipą, – pranešė įlėkdamas į kambarį Maldunas. – Ar jau susisiekėte su elektromobiliais?

– Nėra radijo ryšio, – atsakė Arnoldas. – Aš dar pabandysiu pasinaudoti šituo, kadangi pagrindinė radijo stotis neveikia. Gal tiks mažo galingumo radijo siųstuvas. Aš jau pabandžiau užmegzti ryšį visais šešiais kanalais. Jų automobiliuose yra imtuvai, aš tiksliai žinau, bet kažkodėl niekas neatsako.

– Negerai, – pratarė Maldunas.

– Jeigu jūs norite ten važiuoti, paimkite avarinės tarnybos mašiną.

– Tiek to, – linktelėjo Maldunas, – jos visos rytiniame garaže, kilometras su trupučiu nuo čia... O kur Hardingas?

– Tikriausiai jau grįžta.

– Tada jis pakeliui paims elektromobilių keleivius.

– Ko gero, taip ir bus.

– Ar kas nors jau pranešė Hamondui, kad vaikai dar negrįžo?

– Ne, velniai griebtų! – suriko Arnoldas. – Aš nenoriu, kad tas kalės vaikas bėgiotų čia ir rėkautų ant manęs. Kol kas viskas tvarkoje. Automobiliai paprasčiausiai įstrigo dėl lietaus. Nieko, vaikai pasėdės ten truputį, paskui Hardingas juos parveš. Arba mes surasime Nedrį ir priversime niekšą vėl viską įjungti.

– O jūs negalite patys susitvarkyti? – paklausė Maldunas.

Arnoldas palingavo galva.

– Aš bandžiau. Bet Nedris kažką padarė sistemai. Aš negaliu suprasti, ką būtent, tačiau viena aišku: jei man teks lįsti į programą, prireiks ne vienos valandos. Mums reikia Nedrio. Mes turime nedelsiant surasti tą šunsnukį!

Nedris

Užrašas skelbė: „Prie tvoros prijungta 10 tūkstančių voltų įtampa. Neliesti!“

Tačiau Nedris prisilietė plikomis rankomis ir atrakinęs spyną plačiai atvėrė vartus. Po to grįžo prie džipo, išvažiavo už vartų ir išlipęs iš automobilio juos vėl uždarė.

Dabar jis atsidūrė parke, už pusantro kilometro nuo rytinės prieplaukos. Nedris paspaudė akceleratorių ir palinkęs prie vairo atidžiai įsižiūrėjo į lietaus užlietą langą, sukinėdamas džipą siauru keliu. Jis važiavo greitai, netgi per daug greitai, bet jis negalėjo nukrypti nuo grafiko. Iš visų pusių Nedrį supo juodos džiunglės, tačiau greitai kairėje turėjo pasirodyti vandenynas.

„Prakeikta audra! – galvojo Nedris. – Dėl jos gali iširti visi planai." Jeigu Dodžsono laivas nelaukia rytinėje prieplaukoje, viskas nueis po velnių. Nedris negalėjo ilgai stypsoti ant kranto, kitaip jo pasigestų kontrolės poste. Visa plano esmė – greitai nuvažiuoti į rytinę prieplauką, atiduoti embrionus ir po kelių minučių grįžti atgal, kol niekas nieko nepastebėjo. Tai buvo protingas planas. Nedris jį kruopščiai sudarinėjo, stengdamasis apgalvoti viską iki smulkiausių detalių. Tas planas turėjo jam uždirbti pusantro milijono dolerių. Tai sudarė dešimt jo metinių atlyginimų, be jokių mokesčių, ir jis suprato, kad jo gyvenimas staigiai pasikeis. Nedris buvo labai atsargus. Net tiek, kad privertė Dodžsoną paskutinę minutę susitikti su juo San Fransisko oro uoste – tarytum tam, kad pažiūrėtų į pinigus. Iš tikrųjų Nedris norėjo įrašyti savo pokalbį su Dodžsonu ir tame pokalbyje pavadino jį vardu. Kad Dodžsonas nepamirštų išmokėti skolos, Nedris įdėjo įrašo kopiją į paketą su embrionais. Trumpai tariant, Nedris apgalvojo praktiškai kiekvieną žingsnį.

Jis nenumatė tiktai šitos prakeiktos audros. Kažkas nulėkė keliu, kažkas baltas šmėkštelėjo žibintų šviesoje... Panašu į didelę žiurkę... Žvėrelis metėsi į krūmus, vilkdamas žeme papurusią uodegą. Oposumas... Stebėtina, kaip jis galėjo čia atlėkti? Atrodo, dinozaurai seniai turėjo jį suryti.

Kurgi prakeikta prieplauka?

Nedris važiavo greitai, bet jau praėjo penkios minutės... Apskritai, būtų laikas atvažiuoti... Galbūt jis ne ten pasuko? Ne, nepanašu... Kelyje nebuvo jokių išsišakojimų.

Nagi, kur ta prieplauka?

Jį ištiko šokas, kai už posūkio pamatė, kad kelias remiasi į dviejų metrų pilką betoninį užtvarą, patamsėjusį nuo lietaus. Nedris nuspaudė stabdžius, džipas paslydo, automobilis tapo nevaldomas ir akimirką išsigandęs Nedris pagalvojo, kad tuoj įsirėš į užtvarą... Jis desperatiškai sukiojo vairą, kol slysdamas purvu džipas sustojo. Žibintai buvo per pėdą nuo betono sienos.

Nedris apmirė, klausydamasis ritmiško valytuvų taukšėjimo. Paskui giliai įkvėpė ir lėtai iškvėpęs pasižiūrėjo atgal. Taip, iš visko sprendžiant, pasuko ne tuo keliu. Žinoma, galima sugrįžti, bet sugaiš per daug laiko.

Geriau pasižiūrėti, kur jį užnešė nelabasis. Nedris išlindo iš automobilio, sunkūs lietaus lašai ėmė barbenti į galvą. Siautė tikra tropinė audra, lietus daužė taip stipriai, kad net skaudėjo. Nedris nuspaudė mygtuką ir pažiūrėjo į nušvitusį rankinio laikrodžio ciferblatą. Praėjo šešios minutės. Kurgi jis, velniai griebtų, papuolė? Nedris apėjo betoninį barjerą ir per lietaus ūžimą išgirdo čiurlenančio vandens garsą. Galbūt šalia vandenynas? Nedris skubiai nužingsniavo į priekį, palaipsniui jo akys priprato prie tamsos. Aplinkui buvo nepraeinamos džiunglės. Liūtis barbeno į lapus.

Čiurlenimas buvo vis garsesnis. Nedris skubėjo to garso kryptimi ir staiga pastebėjo, kad medžiai liko už nugaros, o jo kojos grimzta minkštoje dumblėtoje dirvoje. Šalia buvo tamsi upė. Upė! Jis išėjo prie Džiunglių upės!

„Prakeikimas! – pagalvojo Nedris. – Kokia čia vieta?“

Juk upė buvo išsitęsusi saloje daugelį mylių. Nedris vėl pažvelgė į laikrodį. Jau praėjo septynios minutės.

– Tu įklimpai, Deni! – garsiai pasakė sau pačiam.

Ir tarsi atsakymas iš miško pasigirdo negarsus pelėdos ūkavimas.

Tačiau Nedris beveik nekreipė į tai dėmesio, jį neramino sugalvotojo plano likimas. Nedris puikiai suprato, kad laiko nebėra. Daugiau jis neturėjo vilties. Pirmykščio plano teks atsisakyti. Dabar jam reikia grįžti atgal į kontrolės postą, įjungti kompiuterį ir pabandyti užmegzti ryšį su Dodžsonu, kad susitartų dėl susitikimo rytinėje prieplaukoje rytojaus naktį. Žinoma, bus nelengva, bet Nedris tikėjosi išsisukti. Kompiuteris automatiškai įrašinėjo visus telefoninius pokalbius; pasikalbėjus su Dodžsonu, reikės ištrinti tą įrašą. Bet viena visiškai aišku: toliau pasilikti parke jis nebegali, kitaip jo pasiges kontrolės poste.

Nedris pasuko atgal, orientuodamasis į žibintų šviesą. Jis peršlapo iki siūlelio ir buvo siaubingai nelaimingas. Vėl pasigirdo negarsus ūkavimas; šį kartą Nedris apmirė. Tai nepanašu į pelėdą. Ūkavimas sklido kažkur netoliese, jis sklido iš dešinės pusės, iš džiunglių!

Įsiklausęs Nedris išgirdo krūmuose kažkokį treškėjimą. Paskui viskas nutilo. Jis palaukė: treškėjimas pasikartojo. Nedriui susidarė įspūdis, kad kažkas labai didelis lėtai braunasi per džiungles link jo.

Kažkas labai didelis... Ir tas kažkas labai arti... Didelis dinozauras!

Reikia iš čia nešdintis!

Nedris puolė bėgti. Jis garsiai trypė, bet jo keliamas triukšmas nenustelbė iš tankmių lendančio gyvūno. Ir vėl tas ūkavimas...

Jis artinosi.

Kliūdamas tamsoje už medžių šaknų, praskleisdamas rankomis šlapias šakeles, Nedris pagaliau nusigavo iki vietos, iš kur matė stovintį džipą. Išvydęs žibintų šviesą, pasklidusią ant barjero, Nedris truputį nurimo. Po sekundės jis bus automobilyje ir dings iš to prakeikto miško. Jis prasibrovė pro brūzgynus, apėjo barjerą ir... apmirė.

Žvėris jau buvo ten!

Jis stovėjo kiek atokiau – dinozauras buvo už kokių dvylikos metrų nuo Nedrio, ten vos vos siekė žibintų šviesa. Nedris nevyko į ekskursiją po parką, todėl nematė daug dinozaurų, tačiau netgi jam pasirodė, kad dinozauras atrodo gana keistai. Trijų metrų aukščio kūnas buvo dėmėtas geltonomis ir juodomis dėmėmis, o ant galvos, sudarydamos

laidę V kryžiavosi dvi raudonos keteros. Dinozauras nejudėjo, tik vėl ėmė negarsiai ūkauti.

Nedris laukė, kada gyvūnas puls jį. Tačiau dinozauras nepuolė. Tikriausiai jį išgąsdino žibintų šviesa, versdama laikytis toliau... Juk tai panašu į ugnį... Dinozauras įdėmiai pažiūrėjo į Nedrį, o paskui staigiai užvertė galvą. Nedris pajuto ant krūtinės kažką šlapią. Jis pažvelgė žemyn ir pamatė ant savo permirkusių marškinių nutįsusias putas. Dar nesuprasdamas, kas nutiko, Nedris palietė jas...

Tai buvo seilės.

Dinozauras jį apspjovė!

„Kokia šlykštynė", – pagalvojo Nedris. Jis atsisuko į dinozaurą ir pamatė, kaip tas vėl mostelėjo galva. Antras spjūvis pataikė į kaklą, tiesiai virš marškinių apykaklės. Nedris nušluostė seiles ranka.

Viešpatie, kaip bjauru!.. Ir ne tik bjauru, Nedris beveik iš karto pajuto niežėjimą ir deginimą. Rankas taip pat niežėjo. Atrodė, lyg būtų prisilietęs prie rūgšties.

Nedris atidarė automobilio dureles, dar atsisuko norėdamas įsitikinti, ar dinozauras neužpuls jo... Ir staiga aštrus, deginantis skausmas aptemdė akis... Įsmigo aštrūs dygliai... Nedris užsimerkė, aiktelėjo, pakėlė rankas prie akių prisidengdamas ir pajuto, kaip tarpunosiu nuteka gličios putos.

Seilės...

Dinozauras spjovė į akis.

Kai galiausiai suvokė, kas nutiko, skausmas jau buvo jį surakinęs. Švokšdamas vyras parkrito ant kelių ir iškart prarado orientaciją. Nepajėgdamas klūpoti Nedris nugriuvo ant šono, prisispaudė skruostu prie šlapios žemės ir tankiai kvėpuodamas užriaumojo nuo baisaus, veriančio skausmo... Prieš tvirtai užmerktus vokus mirguliavo ryškūs ratilai...

Žemė po juo sujudėjo, ir Nedris suprato, kad dinozauras pajudėjo iš vietos... Vyras vėl išgirdo kraupų ūkavimą. Nepaisydamas skausmo jis pabandė atsimerkti, tačiau nieko nepamatė... Nieko,

išskyrus ryškius ratilus, švytinčius tamsiame fone. Palaipsniui Nedris ėmė suvokti...

Jis apako!

Ūkavimas tapo garsesnis, Nedris sunkiai pakilo ir svyruodamas atsirėmė į automobilio duris; jam buvo bloga, šleikštu. Dinozauras artėjo, vyras juto, kad žvėris visai šalia... „Jis šnopuoja kažkur virš ausies“, – miglotai suvokė Nedris.

Tačiau nieko nematė.

Jis nieko nematė ir buvo apimtas siaubo.

Nedris ištiesė rankas ir įnirtingai ėmė mojuoti, stengdamasis atmušti ataką, kuri – jis tuo neabejojo – tuoj turėjo įvykti.

Tada jį vėl pervėrė aštrus skausmas... tarsi į pilvą kas būtų įsmeigęs įkaitintą peilį... Nedris susvyravo, prisilietė prie suplėšytų marškinių ir pajutęs rankomis kažkokį didelį slidų kamuolį su siaubu suvokė, kad laiko rankose savo vidurius... Dinozauras perrėžė jam pilvą, visos žarnos išvirto laukan!

Nedris griuvo ant žemės ir pajuto po savimi kažką žvynuotą ir šaltą... Tai buvo dinozauro koja. O paskui užgriuvo nauja skausmo banga, šį kartą skaudėjo galvą... Iš dviejų pusių... Skausmas sustiprėjo, žvėris trūktelėjimu pakėlė Nedrį ant kojų. Vyras suprato, kad iltys įsikibo jam į galvą, ir dar spėjo sudrebėti iš siaubo, o po to... Po to liko tiktai noras, kad visa tai greičiau pasibaigtų.

Bungalas

– Dar kavos? – mandagiai pasiteiravo Hamondas.

– Ne, ačiū. – Henris Vu atsilošė kėdėje. – Man jau niekas nebelenda.

Jie sėdėjo Hamondo valgomajame. Rytietiško stiliaus namelis – bungalas – buvo pastatytas nuošaliame parko kampelyje, netoli la-

boratorijų. Vu turėjo pripažinti, kad Hamondas pasistatė visai elegantišką būstą, jo dailiose formose buvo japoniškų elementų. Pietūs taip pat buvo puikiai patiekti, nors valgomasis dar nebuvo iki galo įrengtas.

Tačiau Hamondo elgesys neramino Vu.

Senis pasikeitė. Nors nedaug, bet pasikeitė.

Pietų metu Vu visą laiką stengėsi suprasti, kas jam nutiko. Pirma, senis tapo neįprastai plepus, visą laiką kartoja ir po kelis kartus pasakoja vienas ir tas pačias istorijas. Antra, jis labai nepastovus: tai įsiplieskia pykčiu, tai ima sentimentaliai verkšlenti... Tačiau visa tai galima paaiškinti amžiumi. Galų gale, Džonui Hamondui jau beveik septyniasdešimt septyneri metai!

Ne, buvo dar kažkas... Kažkoks išsisukinėjimas... Atkaklus noras padaryti viską savaip. O rezultatas – kategoriškas atsisakymas blaiviai įvertinti parke susiklosčiusią situaciją.

Vu buvo sukrėstas, kai sužinojo, kad dinozaurai gali daugintis (jis dar neįstengė patikėti, kad tai jau įvykęs faktas). Kai Grantas paklausė apie amfibijų DNR, Vu ketino iškart laboratorijoje patikrinti kompiuterio duomenis apie skirtingus DNR rinkinius. Jeigu dinozaurai iš tikrųjų dauginasi, visas Juros periodo parko kūrimas pakibs ore: ir geninės inžinerijos metodai, ir genetinė kontrolė – apskritai viskas! Jeigu tie gyvūnai iš tikrųjų gali turėti palikuonių ir gyventi laisvėje, tai...

Henris Vu norėjo tuoj pat patikrinti visus duomenis, tačiau Hamondas primygtinai kvietė jį kartu papietauti.

– Nagi, Henri, ledams juk liko vietos?! – pasiūlė Hamondas, atsitraukdamas nuo stalo. – Marija gamina nepakartojamus imbierinius ledus.

– Sutinku, – Vu žvilgtelėjo į gražią, nešnekią tarnaitę.

Palydėjęs žvilgsniu išeinančią iš kambario Mariją, jis pakėlė akis į monitorių, įtaisytą sienoje. Ekranas buvo tamsus.

– Jūsų monitorius išjungtas, – pastebėjo Vu.

– Nejaugi? – Hamondas kilstelėjo galvą. – Tikriausiai dėl audros.

Jis pasiekė šalia stovėjusį telefoną.

– Tuojau susisieksiu su kontrolės postu ir pakalbėsiu su Džonu.

Vu išgirdo, kaip iš telefono ragelio sklido traškėjimas. Hamondas patraukė pečiais ir padėjo ragelį.

– Telefono ryšys, matyt, nutrūkęs, – tarė jis. – Arba Nedris vis dar siunčia savo duomenis. Per išeigines jam reikia kai ką užbaigti. Nedris – tikras savo srities genijus, bet tenka jį paspausti, kad viską padarytų kaip reikiant.

– Galbūt aš nueisiu į kontrolės postą ir patikrinsiu? – pasiūlė Vu.

– Ne, ne! – ėmė mojuoti rankomis Hamondas. – Tai nebūtina! Jeigu kas nors nutiko, mes ir taip sužinosime. Ak!

Į kambarį įėjo Marija su dviem dubenėliais, kuriuose puikavosi ledai.

– Paragauk nors trupučiuką, – ragino Hamondas. – Jie su šviežiais imbierais, kurie auga rytinėje salos dalyje. Ledai – mano senatvės silpnybė. Ir vis dėl to...

Vu paklusniai prikišo prie lūpų šaukštelį su ledais. Už lango blykstelėjo žaibas ir nugriaudėjo ilgas griaustinis.

– Ak tu, kaip arti! – sumurmėjo Vu. – Tikiuosi, vaikai neišsigąs audros.

– Manau, kad ne, – atsiliepė Hamondas ir paragavo ledų. – Žinai, Henri, turiu šiokių tokių nuogąstavimų dėl parko.

Vu pajuto vidinį palengvėjimą. Galbūt senis galų gale pažiūrės tiesai į akis?

– Kokių nuogąstavimų?

– Matai, Juros periodo parkas sukurtas vaikams. Viso pasaulio vaikai dievina dinozaurus, ir jie tikrai žavėsis, neabejotinai žavėsis,

mūsų parku. Kai pamatys tuos nepakartojamus gyvūnus, jų maži veideliai nušvis džiaugsmu. Bet bijau, kad neišgyvensiu tiek ir nepamatysiu džiaugsmo, kuris bus įrašytas jų veiduose.

– Man rodos, yra ir kitokių problemų, – pastebėjo Henris.

– Bet jos ne taip mane jaudina kaip šita, – atsakė Hamondas. – Man baisu, kad nesulauksiu to momento, kad išvysčiau jų švytinčius, susižavėjusius veidus. Šitas parkas – mūsų triumfas. Mes įgyvendinome tai, ką sugalvojome. Tu juk prisimeni, kad iš pradžių mes rengiamės panaudoti naują genų inžinerijos metodą tam, kad užsidirbtume pinigų. Daug pinigų...

Vu suprato, kad Hamondas ruošiasi rėžti ilgų ilgiausią kalbą, tą jis puikiai mokėjo. Todėl nekantriai mostelėjo ranka.

– Aš žinau, Džonai...

– Jeigu kurtum bioinžinerinę kompaniją, Henri, kuo tu užsiimtum? Ar gamintum produkciją, skirtą visai žmonijai... Sakysim, kad padėtum nugalėti ligas? Saugok, Dieve! Kokia kvaila idėja! Tai per daug primityvus naujųjų technologijų naudojimas.

Hamondas liūdnai palingavo galvą.

– Beje, manau, kad prisimeni, – tęsė jis, – jog kompanijos, kurios vertėsi genų inžinerija, pavyzdžiui, *Genentech ir Centus*, iš pradžių puolė į farmaciją. Nauji vaistai žmonijai. Kilnus, labai kilnus tikslas... Deja, vaistų gamyba susiduria su visomis įmanomomis kliūtimis. Vien tik patikros komitetuose užtrunka nuo penkerių iki aštuonerių metų – geriausiu atveju! Dar blogiau, rinkoje kovoja įvairios jėgos! Sakysim, tu sukūrei stebuklingą priemonę nuo vėžio arba širdies nepakankamumo kaip *GENINTEX*. Tarkim, kad nori gauti už vieną tokių vaistų dozę tūkstantį arba netgi du tūkstančius dolerių. Juk turi tokią teisę? Galų gale, juk išradai vaistus, užmokėjai už jų sukūrimą ir bandymus. Jei taip, turi teisę nustatyti tokią kainą, kokios panorėsi! Nejau manai, kad vyriausybė leis? Ne, Henri, niekas neleis. Ligoniai nesiruošia mokėti už vieną vais-

tą dozę tūkstančio dolerių... Jie tau nepadėkos, priešingai, pasius iš pykčio. Mėlynasis kryžius* tau taip pat nieko nesumokės. Jie ims rėkti, kad tai plėšimas vidury baltos dienos. Taigi, tavęs laukia bėdos. Tau neišduos patento. Arba dels išduoti leidimą. Kol kas nors būtinai privers tave susiprotėti ir pardavinėti vaistus žemesne kaina.

– Žvelgiant iš pragmatiškų pozicijų, padėti žmonėms labai rizikinga, Henri. Aš asmeniškai niekada nepadėčiau žmonijai.

Vu jau buvo ne kartą girdėjęs Hamondo išvedžiojimus. Ir žinojo, kad senis teisus: kai kurios neseniai susikūrusios bioinžinerinės kompanijos, užsiimančios vaistų kūrimu ir gamyba, iš tikrųjų kentėjo nuo nepaaiškinamo biurokratinio vilkinimo, joms tikrai kliudė gauti patentus.

– O dabar, – vėl prabilo Hamondas, – pagalvok, kaip skiriasi pasilinksminimų verslas. Pasilinksminimų reikia visiems! Ir vyriausybė į tai nesikiša. Jei man šaus į galvą prašyti už apsilankymą parke penkių tūkstančių dolerių, kas mane sustabdys? Galų gale, čia nieko per jėgą netempia. O didelis mokestis už įėjimą nevertinamas kaip plėšikavimas, atvirkščiai, tik padidina parko patrauklumą. Parko lankymas tampa tam tikro statuso simboliu, amerikiečiai tai dievina. Ir japonai taip pat, o pinigų jie turi dar daugiau.

Hamondas užbaigė ledus, ir Marija tylėdama išnešė dubenėlį.

– Ji ne vietinė, – paaiškino Hamondas. – Iš Haičio. Jos motina – prancūzė... Kad ir kaip ten būtų, turi prisiminti, kad ėmiausi pramogų sferos būtent dėl to, kad norėjau išvengti vyriausybės kišimosi, bet kokios vyriausybės, kokioje Žemės rutulio vietoje mes bedirbtume.

– Taip kitko, jei kalbėsime apie kitas Žemės rutulio vietas... – Hamondas nusišypsojo: – Tiesą sakant, mes jau išnuomojome žemę

* Medicininio draudimo programa valstybiniams ir nevalstybiniams tarnautojams, paplitusi JAV ir Kanadoje.

Azorų salose, ten bus europietiškas Juros periodo parkas. Ir, kaip žinai, senų seniausiai nupirkome salą greta Guamo japoniškojo parko statybai. Darbai ten prasidės kitų metų žiemą. Po ketverių metų parkas pradės veikti. Tuo metu tiesioginės pajamos viršys 10 milijardų dolerių per metus, o prekyba, televizija ir įvairios pagalbinės priemonės tuos pinigus padvigubins. Kaip man pranešė, Liuisas Dodžsonas tikisi, kad mes ruošiamės veisti taikingus, prijaukintus žvėrelius, bet jis klysta.

– Dvidešimt milijardų dolerių per metus! – tyliai pratarė Vu ir palingavo galva.

– Tik tarp mūsų, – pasakė Hamondas. Jis švytėjo. – Nereikia, kad apie tai pasklistų šnekos... Nori dar ledų, Henri?

* * *

– Jūs radote jį? – suriaumojo Arnoldas, kai apsaugininkas užėjo į kontrolės postą.

– Ne, pone Arnoldai.

– Suraskite!

– Aš nemanau, kad jis pastate, pone Arnoldai.

– Tai apžiūrėkite namelius, – liepė Arnoldas, – paieškokite pagalbinėse patalpose, bet kur, tik suraskite jį!

– Reikalas tas, kad... – apsaugininkas dvejojo. – Ponas Nedris storulis, tiesa?

– Taip, – linktelėjo Arnoldas. – Jis storas. Storas slunkius.

– Hm... Džimis, kuris budi pagrindiniame vestibiulyje, pranešė, kad matė, kaip storas vyriškis nusileido į garažą.

Maldunas staigiai atsisuko:

– Į garažą? Kada?

– Prieš dešimt penkiolika minučių.

– O Viešpatie! – sumurmėjo Maldunas.

* * *

Džipas sustojo žviegdamas stabdžiais.

– Atleiskite, – pratarė Hardingas.

Elė pamatė žibintų apšviestą apatozaurų bandą; nevikriai svirduliuodami jie kirto kelią. Gyvūnų buvo šešetas, kiekvienas namo dydžio. Ir mažylis arklio dydžio. Apatozaurai žingsniavo tylėdami, neskubėdami ir net nežiūrėjo į džipą, stovintį su įjungtais žibintais. Kažkuriuo momentu jauniklis sustojo atsigerti iš balos, paskui vėl pajudėjo pirmyn.

Jei apatozaurų vietoje būtų dramblių kaimenė, gyvūnai būtų išsigandę automobilio, užtrimitavę ir sustoję ratu, kad apgintų jauniklį. Bet šie gyvūnai neparodė nė mažiausių baimės požymių.

– Jie ką, nemato mūsų? – nesuprato Elė.

– Na, ne visai, – paaiškino Hardingas. – Žinoma, jie mus mato, bet mes jiems nieko nereiškiame. Mes beveik niekada nevažinėjame čia naktį, tad dinozaurai neturi tokios patirties. Mes jiems tiesiog keisti, nežinomu kvapu alsuojantys objektai. Mes nesukeliame jiems grėsmės, vadinasi, jų nedominame. Aš keletą kartų važiavau naktį apžiūrėti sergančių žvėrių, o grįžtant šitie draugai stypsojo man ant kelio visą valandą ar net ilgiau.

– Ko jūs imsitės?

Hardingas nusišiepė.

– Įjungsiu įrašytą tiranozauro riaumojimą. Tai juos paragins. Nors apskritai, jiems į tiranozaurus nusispjauti. Apatozaurai tokie didžiuliai, kad jų niekas negali medžioti. Jie vienu uodegos mostelėjimu sulaužys tiranozaurui kaklą. Jie tai žino. Ir tiranozauras taip pat.

– Bet jie mus mato! Galbūt jei mes išliptume iš automobilio, tai...

Hardingas patraukė pečiais.

– Jie greičiausiai nesureaguos. Dinozaurų puikus regėjimas, bet jų tokia pati regėjimo sistema kaip ir amfibijų: jie reaguoja į judančius objektus. O nejudančių nemato.

Gyvūnai žingsniavo pirmyn, jų oda blizgėjo nuo lietaus. Hardingas užvedė variklį.

– Na, manau, dabar galima pravažiuoti, – pasakė jis.

* * *

– Aš įtariu, kad mūsų parkui irgi gali daryti spaudimą, lygiai taip pat kaip *GENINTEX,* kai jie sukūrė naujus vaistus, – pastebėjo Vu.

Jiedu su Hamondu persikėlė į svetainę ir sėdėjo žiūrėdami, kaip dideliais stiklais teka lietaus lašai.

– Nematau priemonių spaudimui, – pastebėjo Hamondas.

– Mokslininkai gali pabandyti suvaržyti jūsų veiksmus. Ir netgi sustabdyti procesą.

– Na, tai ne jų jėgoms, – pareiškė Hamondas. Jis pagrasino Vu pirštu. – Žinai, kodėl jie pabandys tai padaryti? Todėl, kad patys užsinorės tęsti tyrinėjimus. Jie visada nori tęsti tyrinėjimus. Jų nedomina pasiekimai, juos skatina noras judėti pirmyn. Pats tyrimo procesas. Ką gi, jų laukia siurprizas.

– Aš kažkaip apie tai negalvojau, – tarė Vu.

Hamondas atsiduso.

– O aš įsitikinęs, kad mokslininkams būtų labai įdomu atlikti tuos tyrinėjimus. Bet reikalas tas, kad mūsų gyvūnai per daug kainuoja ir jų negalima panaudoti bandymams. Tai nuostabi technologija, bet ji siaubingai brangi. Todėl ją galima naudoti tik pasilinksminimų verslui, – Hamondas trūktelėjo pečiais. – Štai taip.

– Bet jei bus bandoma sustabdyti...

– Įvertink faktus, Henri! – susierzinęs pertraukė jį Hamondas. – Čia tau ne Amerika. Ir netgi ne Kosta Rika. Tai mano sala. Ji – mano nuosavybė. Ir niekas nesutrukdys man atidaryti čia Juros periodo parko viso pasaulio vaikams. – Hamondas nusišaipė. – Arba bent jau turtingiems vaikučiams. Ir patikėk, jie bus sužavėti.

* * *

Sėdėdama ant galinės džipo sėdynės daktarė Setler žiūrėjo per langą. Jie jau dvidešimt minučių važiavo šlapiomis džiunglėmis, bet nuo to laiko, kai sutiko per kelią einančius apatozaurus, jokių kitų gyvūnų nepamatė.

– Mes esame šalia upės, – pasakė Hardingas. – Ji ten, kairėje.

Hardingas vėl užmynė stabdžius. Automobilis ėmė slysti ir sustojo prieš būrelį nedidelių žalių žvėrelių.

– Na, šiandien jūs visko prisižiūrėsite. Tai prokompsognatai.

Elė ėmė gailėtis, kad šalia nėra Granto. Šio gyvūno atvaizdą jie gavo faksu iš Montanos.

Mažyčiai žali prokompsognatai bėgo į kitą kelio pusę ir atsistoję ant užpakalinių letenų pratisai šūkčiojo. Pažiūrėję į automobilį jie skubiai pasislėpė naktyje.

– Keista, – sumurmėjo Hardingas. – Norėčiau žinoti, kur jie susiruošė? Naktimis paprastai niekur nelaksto. Sulipa į medžius ir laukia saulėtekio.

– Kodėl dabar kažkur išsiruošė? – paklausė Elė.

– Neturiu supratimo. Kaip žinote, jie maitinasi dvėseliena kaip suopiai. Stimpantis gyvūnas jiems tarsi jaukas, žvėreliai turi labai aštrią uoslę. Jie per keletą mylių gali pajusti dvėselieną.

– Vadinasi, jie bėga ten, kur nudvėsė koks nors gyvūnas?

– Arba dvesia, arba jau nudvėsė.

– Galbūt važiuokime paskui juos? – pasiūlė Elė.

– Su malonumu, – atsiliepė Hardingas. – Iš tikrųjų kodėl gi ne? Nuvažiuosime ir pažiūrėsime, kur jie keliauja.

Timas

Timas Merfis gulėjo elektromobilyje, prisispaudęs skruostu prie durų rankenos. Lėtai grįžo sąmonė. Jis labai norėjo miego. Berniu-

kas pasijudino ir pajuto, kad skauda prispaustą prie metalinių durų žandą. Ir dar gėlė visą kūną. Kojas, rankas ir galvą... Galvą siaubingai skaudėjo. Dėl to skausmo jis norėjo kuo greičiau užmigti.

Timas pasikėlė ant alkūnės, atsimerkė ir nesuvaldęs šleikštulio išsitepė marškinius. Berniukas pajuto burnoje tulžies skonį ir nusivalė delnu lūpas. Galvoje pulsavo skausmas. Prieš akis viskas ėmė suptis, kartas nuo karto užplūsdavo šleikštulys... Atrodė, kad pasaulis aplinkui plaukia, o Timas siūbuoja pirmyn ir atgal.

Timas sudejavo ir nuvirto ant nugaros. Galva plyšte plyšo, net kvėpuoti buvo skausminga, ir jis stengėsi įkvėpti trumpai ir negiliai. Galvos sukimasis niekaip nenorėjo praeiti, lyg viskas aplinkui judėtų. Timas vėl atmerkė akis ir apsižvalgė, stengdamasis suprasti, kas ir kaip.

Jis gulėjo elektromobilyje. Tačiau pats elektromobilis, matyt, buvo pavirtęs ant šono, nes Timas griuvo ant keleivio pusės durelių, o tiesiai virš jo buvo vairas, dar aukščiau matėsi medžio šakos, judančios nuo vėjo. Lietus beveik liovėsi, bet lašai vis dar krito ant Timo pro išmuštą priekinį langą.

Timas smalsiai žiūrėjo į stiklo šukes. Jis neprisiminė, kaip sudužo langas. Jis nieko neprisiminė, išskyrus tai, kad jie sustojo ant kelio ir kalbėjosi su daktaru Grantu, tada prie jų priėjo tiranozauras. Tai buvo paskutiniai prisiminimai, kurie įstrigo vaiko atmintyje. Timą vėl supykino ir jis užmerkė akis, laukdamas, kol šleikštulys atslūgs. Netikėtai Timas suvokė, kad girdisi kažkoks ritmingas girgždesys, taip girgžda laivo vantai. Kovodamas su galvos sukimusi ir šleikštuliu jis negalėjo atsikratyti jausmo, kad automobilis juda. Atmerkęs akis Timas įsitikino, kad ant šono gulintis elektromobilis iš tikrųjų supasi tai šen, tai ten...

Automobilis lingavo.

Timas neryžtingai pasikėlė. Pasilenkęs virš prietaisų skydelio, jis žvilgtelėjo pro išdaužtą langą. Pradžioje pamatė tiktai tankią lapiją,

šnarančią vėjyje. Tačiau paskui įžiūrėjo prošvaistes, o po lapais pamatė žemę... Iki jos buvo kokie šeši metrai!

Timas nesuprasdamas įsispoksojo žemyn. Elektromobilis gulėjo ant didelio medžio šakų šešių metrų aukštyje ir siūbavo nuo vėjo gūsių.

– Šūdas! – suriko Timas.

Ką dabar daryti? Jis atsistojo ant pirštų galų ir žvilgtelėjo dar toliau, remdamasis į vairą ir stengdamasis kaip reikiant viską apžiūrėti. Vairas lengvai pasisuko, ir elektromobilis girgžtelėjęs pakeitė padėtį – nušliaužė šiek tiek žemyn. Timas dar kartą pažiūrėjo pro išdaužtą langą šoninėse duryse į žemę.

– O šūdas! Šūdas! – kartojo jis. – Šūdas! O šūdas!

Vėl pasigirdo garsus traškėjimas – elektromobilis nušliaužė dar žemiau.

Reikia iš čia išsigauti...

Timas nuleido akis ir pažvelgė į savo kojas. Jis stovėjo ant durų rankenos. Timas atsitūpė ir stengėsi įžiūrėti rankeną. Tamsoje matėsi blogai, bet jis vis tiek suprato, kad durys smarkiai įlenktos ir rankena užsikirtusi. Jis nieko nepadarys... Timas pabandė atidaryti langą, bet ir tas buvo užsikirtęs. Tada berniukas pagalvojo apie galines duris. Galbūt nors jas pavyktų atidaryti? Timas pasilenkė per sėdynę ir automobilis staigiai pasviro, kadangi pasikeitė svorio centras.

Berniukas atsargiai grįžo atgal ir trūktelėjo galinių durų rankeną. Ir šitos durys neatsidarė. Kaipgi iš čia išsigauti?

Timas išgirdo šnopavimą ir pažvelgė žemyn. Tiesiai po juo vaikštinėjo kažkoks tamsus šešėlis. Tai buvo ne tiranozauras. Šešėlis buvo neaukštas ir storas. Šnopavo ir vaikštinėjo krypuodamas. Kai mostelėjo uodega, Timas pastebėjo, kad padaras turi ilgus spyglius.

Tai buvo stegozauras. Matyt, jis pasveiko. Timas nesuprato, kur pradingo visi žmonės: Dženaras, Setler ir veterinaras. Timas pažiūrė-

jo į laikrodį, bet ciferblatas buvo sudaužytas ir jis nesugebėjo nieko įžiūrėti. Timas nusisegė laikrodį ir numetė į šoną.

Stegozauras suprunkštė ir nuėjo toliau. Dabar tik vėjas šnarėjo medžių lapijoje ir girgždėjo elektromobilis, pasvirdamas tai pirmyn, tai atgal.

Timui būtinai reikėjo išlįsti iš automobilio. Jis griebė už rankenos, pabandė trūktelėti, bet durys buvo tvirtai užstrigusios. Jos net nesudrebėjo. Staiga Timas suvokė, kad galinės durys bus paprasčiausiai užrakintos. Jis ištraukė mygtuką ir pasuko rankeną. Galinės durys – jos buvo horizontalios žemės atžvilgiu – atsivėrė truputį ir... atsirėmė į šaką, kuri augo šiek tiek žemiau.

Susidarė nedidelis plyšys, bet Timas tikėjosi kaip nors pralįsti. Užgniaužęs kvapą, jis lėtai peršliaužė ant galinės sėdynės. Automobilis sugirgždėjo, bet iš vietos nepajudėjo. Stipriai įsikibęs rankenų, Timas pradėjo lėtai šliaužti žemyn link pravirų durų. Netrukus jis jau gulėjo pilvu ant įlenktų durų, o jo kojos kyšojo iš automobilio. Timas pamojavo jomis ore ir pajuto kažką tvirtą... Pasirodė, kad tai šaka, ir vaikas ant jos atsistojo.

Nuo jo svorio šaka palinko, ir durys atsivėrė plačiau, išleisdamos jį į laisvę. Jis iškrito iš automobilio... Lapai daužė jo veidą... Jis lėkė nuo vienos šakos ant kitos, atšokdamas kaip kamuoliukas... Kūną pervėrė deginantis skausmas, galvoje kažkas akinamai blyksėjo...

Paskui staiga viskas baigėsi, vėjas jau nebešvilpė ausyse. Timas gulėjo susisukęs ant didelės šakos, pilvą degino ir maudė...

Vėl pasigirdo traškesys. Timas pakėlė galvą ir pamatė elektromobilį, milžinišką tamsų šešėlį, kybantį virš jo per pusantro metro.

Ir vėl tas pats traškėjimas... Automobilis susiūbavo. Timas vargais negalais pasijudino ir pradėjo leistis iš medžio. Kažkada jis mėgo laipioti. Ir jam puikiai sekėsi karstytis po medžius. O šitas medis buvo labai tinkamas: šakos augo arti, taip arti, kad lipti jomis buvo beveik taip pat lengva kaip ir laiptais.

Tr-rr...

Taip, automobilis šliaužė žemyn.

Timas ėmė dar energingiau dirbti rankomis ir kojomis, slysdamas šlapiomis šakomis, išsitepdamas rankas lipnia smala... Jis labai skubėjo. Bet vos tik Timas nusileido keletą centimetrų, automobilis paskutinį kartą girgžtelėjo ir lėtai, labai lėtai nušliuožė žemyn... Virš Timo galvos šmėžavo žalios radiatoriaus grotelės ir mirksėjo žibintai... Paskui elektromobilis nulėkė žemyn... Jis krito vis greičiau, trenkėsi į šaką, ant kurios ką tik sėdėjo Timas, ir...

Ir užstrigo.

Timo veidas atsidūrė per penkis centimetrus nuo dantytų grotelių, jos įlinko į vidų ir priminė piktdžiugiškus nasrus, o žibintai buvo panašūs į akis. Ant Timo veido lašėjo mašininė alyva.

Jis vis dar kybojo maždaug per tris metrus nuo žemės. Pasilenkęs Timas apčiuopė dar vieną šaką ir ėmė leistis žemyn. Viršutinė šaka palinko nuo elektromobilio svorio, paskui trakštelėjo ir elektromobilis nulėkė tiesiai ant Timo. Berniukas suprato, kad jį tuoj pritrėkš, nes paprasčiausiai neužteks jėgų greičiau nusileisti ant žemės... Todėl jis atgniaužė delnus ir nustojo kabintis už šakų.

Timas nulėkė link žemės.

Jis krito, trenkdamasis į šakas, jausdamas žvėrišką skausmą visame kūne, girdėdamas, kaip elektromobilis traškėdamas laužo šakas ir lekia jam iš paskos... Tarsi žvėris, persekiojantis grobį... O paskui Timas įsibedė petimi į purią žemę, skubiai persivertė ant šono ir pasistengė atsitraukti kaip galima toliau. Jis prisispaudė prie medžio kamieno kaip tik tuo momentu, kai automobilis dundėdamas tėškėsi į žemę visai šalia jo, apipildamas žiežirbomis, kurios skaudžiai degino odą ir šnypštė ant šlapio paviršiaus.

Timas lėtai atsistojo. Tamsoje pasigirdo prunkštimas. Berniukas pamatė, kad stregozauras grįžta: tikriausiai jį sudomino automobilio kritimas. Dinozauras slinko be garso, žemai palenkęs galvą, išilgai jo

gūbrio tęsėsi dvi eilės kremzlinių plokščių. Savo elgesiu jis priminė milžinišką vėžlį. Toks kvailas ir lėtas.

Timas čiupo ant žemės besivoliojantį akmenį ir sviedė jį į dinozaurą.

– Nešdinkis iš čia!

Akmuo dusliai trinktelėjo į pabaisos plokštes. Bet stegozauras vis tiek artinosi.

– Lauk! Eik šalin!

Timas švystelėjo dar vieną akmenį ir pataikė stegozaurui į galvą. Žvėris suurzgė, lėtai pasuko atgal ir sunkiai žengdamas nupėdino ten, iš kur atėjęs.

Timas atsirėmė nugara į sulamdytą elektromobilį ir apsidairė tamsoje. Jis suprato, kad jam reikia surasti savo bendrakeleivius, bet bijojo paklysti. Jis kažkur parke... Galbūt netgi netoli pagrindinio kelio. Jeigu tik suvoktų, kur jis atsidūrė. Tamsoje Timas mažai ką galėjo įžiūrėti, bet...

Jis prisiminė naktinio matymo akinius.

Timas įlindo į elektromobilį pro išdaužtą priekinį langą ir surado akinius ir raciją. Racija buvo sulūžusi, todėl numetė ją šalin. O akiniai liko sveiki. Timas užsidėjo juos ir pamatęs fosforescuojančius žalius atvaizdus truputį nusiramino.

Užsidėjęs akinius, jis sugebėjo įžiūrėti kairėje pusėje sulamdytą aptvarą ir nuėjo prie jo. Aptvaras buvo trijų su puse metro aukščio, tačiau tiranozauras lengvai nuvertė jį. Timas šmurkštelėjo į tą plyšį, prasibrovė pro brūzgynus ir išėjo į pagrindinį kelią.

Su akiniais jis pamatė antrąjį elektromobilį, gulintį ant šono. Timas pribėgo prie jo ir užgniaužęs kvapą žvilgtelėjo vidun. Nieko. Daktaro Granto ir daktaro Malkolmo nebuvo nė pėdsako.

Kurgi jie prapuolė?

Ir kur prapuolė visi kiti?

Timą staiga apėmė siaubas, jis pagalvojo, kad stovi visai vienas džiunglių kelyje, o šalia voliojasi tuščias automobilis... Išsigandęs

berniukas puolė sukiotis, dairydamasis aplink, o ryškiai žalias pasaulis, kurį matė pro akinius, ėmė suktis prieš jo akis. Staiga jis pastebėjo pakelėje kažkokį blyškiai salotinį daiktą. Tai buvo Leksės beisbolo kamuolys. Timas nuvalė nuo jo purvą.

– Lekse!

Timas ėmė rėkti iš visos gerklės nesirūpindamas, kad jį gali išgirsti žvėrys. Jis įsiklausė, bet vietoj atsako atsklido tik vėjo švilpimas ir krintančių nuo medžių lietaus lašų tekšėjimas.

– Lekse!

Timas miglotai prisiminė, kad užpuolus dinozaurui Leksė sėdėjo automobilyje. Bet ar liko ji viduje, ar išlipo lauk? Jis blogai prisiminė detales. Ir nebuvo tikras dėl to, kas iš tiesų įvyko. Vien tik nuo minčių jam darėsi negera... Timas sustingo vidury kelio, iš siaubo jam užgniaužė kvapą.

– Lekse!

Naktis jam pasirodė dar tamsesnė. Timui taip pagailo savęs, kad jis griuvo tiesiai į šalto lietaus balą ir apsiverkė. Paskui pagaliau nurimo, tačiau verksmas nenutilo! Jis buvo negarsus ir sklido visai netoli, kažkur ant kelio.

* * *

– Kada tai atsitiko? – paklausė Maldunas, užėjęs į kontrolės postą. Rankose jis laikė juodą metalinę dėžę.

– Prieš pusvalandį.

– Hardingo džipas jau turėjo sugrįžti.

Arnoldas užgesino nuorūką.

– Aš įsitikinęs, kad jie tuoj bus čia.

– Nedrio dar nesurado? – pasidomėjo Maldunas.

– Ne. Dar ne.

Maldunas atidarė dėžę, kurioje gulėjo šešios nešiojamosios radijo stotys.

– Aš noriu išdalyti jas žmonėms pastate. – Jis ištiesė raciją Arnoldui. – Įkroviklį taip pat paimkite. Tai atsarginės racijos, jų niekas neįkrovė. Tegu dvidešimt minučių kraunasi, o paskui reikės pabandyti užmegzti ryšį su automobiliais.

* * *

Henris Vu atidarė duris, ant kurių buvo užrašyta „Apvaisinimas", ir užėjo į tamsią laboratoriją. Ten nieko nebuvo: matyt, visi darbuotojai dar pietavo. Vu nuėjo tiesiai prie terminalo ir išsikėlė iš atminties DNR duomenis. Visi šie duomenys buvo saugomi kompiuteryje. DNR – tokia didelė molekulė, kad kiekviena rūšis užėmė dešimt gigabaitų atminties, kitaip nebuvo galima užfiksuoti visų detalių. Teks patikrinti visas penkiolika gyvūnų rūšių. O toks informacijos kiekis tiesiog košmariškas!

Vu iki šiol nelabai suprato, kodėl Grantas teikia tokią reikšmę varlės DNR. Kartais Vu neįstengdavo atskirti vienos DNR nuo kitos. Pabandžius aiškintis, įvairių gyvų padarų DNR fragmentai atrodydavo praktiškai identiški. DNR – neįtikėtinai sena substancija. Šiuolaikinėmis gatvėmis vaikštantys žmonės, supantys ant rankų naujagimius, beveik niekada nesusimąsto apie tai, kad substancija, kuri yra gyvybės pagrindas, be kurios neįmanomas gyvybės ratas, vertinant iš chemijos taško yra beveik tokia pat sena kaip ir pati Žemė. DNR molekulė tokia sena, kad iš principo jos evoliucija pasibaigė daugiau kaip prieš du milijardus metų. Nuo tų laikų įvyko labai mažai permainų. Atsirado tik keletas vėlesnių genų kombinacijų – ir viskas.

Sulyginę žmogaus DNR ir bakterijų DNR aptiksite, kad skirtumai tarp jų sudaro tik 10 procentų. Būtent tas molekulei būdingas konservatyvumas ir paskatino Vu panaudoti tą DNR, kurią jis laikė labiau tinkama. Kurdamas savo dinozaurus, Vu elgėsi su DNR kaip skulptorius su moliu arba marmuru. Jis kūrė laisvai.

Vu įjungė paieškos programą, jis žinojo, kad rezultatas pasirodys po 2–3 minučių, ne anksčiau. Jis atsistojo ir šlaistydamasis po laboratoriją ėmė apžiūrinėti instrumentus – turėjo tokį įprotį. Vu atkreipė dėmesį į savirašį šalia šaldytuvo, fiksuojantį kameros temperatūrą. Grafike buvo mažas iškilimas.

– Keista, – pagalvojo Vu. – Tai reiškia, kad kažkas lindo į šaldytuvą. Be to, neseniai – prieš pusvalandį. Kam prireikė ten lįsti, kai ant nosies naktis?

Kompiuteris sugaudė signalizuodamas, kad gauti pirmieji duomenys. Vu priėjo pažiūrėti ir, žvilgtelėjęs į ekraną, tuoj pat pamiršo ir šaldytuvą, ir iškilimą grafike.

ALGORITMAS LEICKE DNR PAIEŠKA
DNR: paieškos kriterijai: RANA (visi fragmentai ilgio >0)
DNR: FRAGMENTŲ RANA ĮJUNGIMAS VERSIJOS
Majazaurai 2.1-2.9
Prokompsognatai 3.0-3.7
Otnelijos 3.1-3.3
Velociraptoriai 1.0-3.0
Hipsilofodontai 2.4-2.7

Rezultatas buvo akivaizdus: visų besidauginančių dinozaurų DNR turėjo DNR RANA, arba varlės, fragmentų. Kiti gyvūnai to neturėjo. Nors Vu iki šiol nesuprato, kodėl tai leido jiems daugintis, paneigti Granto teiginio jis negalėjo. Dinozaurai iš tikrųjų dauginosi.

Vu nuskubėjo į kontrolės postą.

Leksė

Ji susisuko į kamuoliuką didžiuliame – metro skersmens – nutekamajame vamzdyje, nutiestame po keliu. Jos burna buvo užkimšta beisbolo pirštine. Mergaitė siūbavo pirmyn atgal, vis stukteldama

galvą į vamzdį. Buvo tamsu, bet Timas aiškiai matė ją pro naktinio matymo akinius. Leksė buvo sveika ir gyva. Kai Timas tai suprato, jam tarytum kalnas nuo pečių nuslinko.

– Lekse! Čia aš.

Ji neatsakė. Sesuo vis dar daužė galvą į vamzdį.

– Išlįsk!

Mergaitė papurtė galvą. Timas matė, kad ji siaubingai išsigandusi.

– Lekse, – kalbino jis, – jeigu išlįsi, aš duosiu panešioti šituos akinius.

Bet ji tik papurtė galvą.

– Pažvelk, ką aš turiu, – tarė Timas, pakėlęs ranką.

Lekse nesuprasdama žiūrėjo į jį. Tikriausiai buvo per daug tamsu, ir ji nieko negalėjo įžiūrėti.

– Tai tavo kamuolys, Lekse. Aš radau tavo kamuolį.

– Na ir kas.

Jis pabandė prieiti prie jos kitaip.

– Tau tikriausiai ten nepatogu. Ir šalta. Ar nenori išlįsti?

Leksė vėl ėmė daužyti galvą į geležį.

– Kodėl nenori?

– Ten vžėrys.

Timas sekundei apstulbo. Leksė jau daug metų nesakė „vžėrys“.

– Žvėrys nuėjo, – patikino jis.

– Ten yra didelis vžėris. Tiranozauras reksas.

– Jis nuėjo.

– O kur jis nuėjo?

– Nežinau, bet čia jo nėra, – pasakė Timas, tikėdamasis, kad nemeluoja.

Leksė nekrutėjo. Paskui vėl ėmė daužyti galvą į vamzdį. Timas atsisėdo ant žolės taip, kad sesuo galėtų jį matyti. Žemė buvo šlapia. Timas apkabino rankomis kelius ir pasiruošė laukti. Nieko kito jis negalėjo sugalvoti.

– Aš sėdėsiu čia, – pareiškė jis. – Ir ilsėsiuos.

– Ar tėtis ten?

– Ne, – pasakė Timas ir pagalvojo: kaip keista. – Jis namuose, Lekse.

– O mama?

– Ne, Lekse.

– O kas nors iš suaugusių yra? – paklausė Leksė.

– Kol kas ne. Bet aš įsitikinęs, kad jie greit ateis. Jie tikriausiai jau eina.

Tada ji pajudėjo ir pagaliau išlindo laukan. Leksė drebėjo nuo šalčio, ant kaktos buvo sukrešėjęs kraujas, bet visa kita buvo normalu.

Leksė apsidairė ir nustebusi paklausė:

– O kur daktaras Grantas?

– Nežinau.

– Bet jis gi čia buvo.

– Buvo? Kada?

– Anksčiau, – pasakė Leksė. – Aš mačiau jį, kai sėdėjau vamzdyje.

– Kur jis nuėjo?

– Iš kur galiu žinoti? – Leksė suraukė nosį ir ėmė šaukti: – Aū! Aū-ū-ū! Daktare Grantai!

Timas nervinosi: triukšmas, kurį ji sukėlė, galėjo pritraukti tiranozaurą, bet po akimirkos jis išgirdo atsakomąjį riksmą, kuris sklido iš dešinės. Toje pusėje stovėjo elektromobilis ir Timas ten buvo vos prieš keletą minučių. Per naktinio matymo akinius Timas su palengvėjimu pastebėjo daktarą Grantą, kuris ėjo tiesiai prie jų. Daktaro marškinių rankovė buvo suplėšyta, bet šiaip jis atrodė normaliai.

– Ačiū Dievui! – atsiduso daktaras Grantas. – Aš jūsų ieškojau...

* * *

Edas Redžis drebėdamas pašoko ant kojų ir nušluostė nuo veido ir rankų šaltą purvą. Jis praleido labai nemalonų pusvalandį slėpda-

masis tarp didelių riedulių kalvos šlaite šalia kelio. Vyras suprato, kad tai nelabai patikima slėptuvė, bet jį apėmė paniškas siaubas. Redžis negalėjo blaiviai mąstyti. Šleptelėjęs į šaltą purvą jis bandė suimti save į rankas, bet dinozauro vaizdas vis iškildavo prieš akis. Dinozauras eina prie jo. Artinasi prie automobilio...

Edas Redžis dorai neatsiminė, kas po to įvyko. Leksė lyg kažką pasakė, bet jis nesustojo, negalėjo sustoti. Jis bėgo, bėgo strimgalviais... Nuklydęs nuo kelio užkliuvo ir nusirito nuo kalvos... Paskui atsidūrė šalia riedulių ir jam pasirodė, kad galima įšliaužti tarp jų ir pasislėpti properšoje. Vietos ten buvo užtektinai, ir vyras nedelsdamas ten įsibruko. Jis pabėgo dusdamas iš siaubo ir galvodamas tiktai apie tai, kaip išsigelbėti nuo tiranozauro. Paskui, kai įsispraudė nelyginant žiurkė į plyšį tarp akmenų, Edas truputį nusiramino. Jam pasidarė beprotiškai gėda, kad pabėgo, gelbėdamas savo kailį, ir metė vaikus. Jis žinojo, kad turi grįžti prie kelio ir pabandyti juos išgelbėti. Juk visada manė, kad sunkią minutę sugebės išsaugoti vyriškumą ir dvasios tvirtybę... Nors ir labai stengėsi nusiraminti, bet jam nesisekė. Jis nedrįso grįžti. Vos tik pagalvojęs, vėl puldavo į paniką, jam užgniauždavo kvapą ir jis negalėjo pajudėti iš vietos.

– Vis tiek nebus naudos, – kalbėjo sau Edas. – Jeigu vaikai vis dar ten, vadinasi, jų jau nebėra gyvų. O jei taip, tai jis, Edas Redžis, niekuo negali jiems padėti ir geriau likti čia... Niekas, išskyrus jį, nežinos apie tai, kas atsitiko. Juk nieko negalėjo padaryti. Absoliučiai nieko!

Redžis pusvalandį praleido tarp akmenų, kovodamas su užplūstančia paniška baime ir stengdamasis negalvoti, ar vaikai žuvo, ir ką pasakys Hamondas, kai sužinos.

Galų gale jis vis dėlto pajudėjo: jį privertė kažkoks neįprastas pojūtis burnoje. Burnos kampelis keistai nutirpo ir truputį niežėjo. Edas pagalvojo, kad tikriausiai susitrenkė krisdamas nuo kalvos. Jis prisilietė prie veido ir pajuto, kad nuo lūpos atvėpęs kabo mėsos gabalas. Nuostabu, bet jam neskaudėjo. Galiausiai Redžis suvokė, kad

tai siurbėlė, kuri akyse pampo, gerdama jo kraują Ji beveik įlindo jam į burną! Susilenkęs iš pasibjaurėjimo Redžis atplėšė siurbėlę ir pajuto, kaip burnoje ėmė švirkšti kraujo fontanėlis. Redžis nusispjovė ir su pasišlykštėjimu numetė parazitą toliau link miško. Paskui pastebėjo dar vieną siurbėlę – šį kartą ant rankos – ir taip pat atplėšė ją nuo odos, ant kurios liko tamsi, kruvina dėmė. Viešpatie, jis tikriausiai buvo aplipęs tomis šlykštynėmis! Tikriausiai jos prisisiurbė, kai jis ritosi nuo kalvos. Tose kalvose knibždėjo siurbėlių. Ir tamsūs uolėti tarpekliai taip pat. Ką ten pasakojo darbininkai? Kad siurbėlės palenda po apatiniais baltiniais. Jos mėgsta šiltas, tamsias vieteles. Ir su malonumu užšliaužia ant...

– Aū-ū-ū!

Edas Redžis apmirė. Tą šauksmą atnešė vėjas.

– Aū-ū-ū! Daktare Grantai!

O Viešpatie, juk tai mažoji mergaitė!

Edas Redžis įsiklausė. Sprendžiant iš balso, ji nedrebėjo iš baimės ar nuo skausmo. Ji paprasčiausiai šaukė mokslininką ir darė tai, kaip visada, labai atkakliai. Palaipsniui Edas suvokė, kad tikriausiai įvykiai klostėsi visai ne taip, kaip jis manė. Tiranozauras tikriausiai nuėjo... arba bent jau nepuolė... Ir visi liko gyvi. Ir Grantas, ir Malkolmas. Tikriausiai visi... Kai tik Edas tai suprato, jis tuoj susitvardė: taip žmogus išsiblaivo, kai jį sulaiko policija. Edui iškart pasidarė lengviau ant širdies, dabar suprato, ką reikia daryti! Lįsdamas iš savo slėptuvės jau žinojo, koks bus kitas žingsnis ir ką pasakys, kad situacija būtų jam naudinga.

Redžis nusivalė šaltą purvą nuo veido ir nutrynė rankas, naikindamas įrodymus, kad kažkur slėpėsi. Jis nesijautė nepatogiai, kad pratupėjo slėptuvėje, užtat dabar reikėjo prisiimti atsakomybę. Edas ėmė ropštis link kelio, bet išlindęs sustingo. Jis nesuprato, kur atsidūrė. Automobilių nesimatė. Jis stovėjo kalvos apačioje. O automobiliai turėtų būti viršuje.

Edas patraukė į viršų prie automobilių. Buvo labai tylu. Jis šlepsėjo per purvinas balas. Mergaitės balso daugiau nebegirdėjo. Kodėl ji nustojo šaukti?.. Netrukus Edui ėmė atrodyti, kad mergaitei atsitiko nelaimė. Jei taip, ten eiti nereikia. Galbūt tiranozauras vis dar slampinėja aplinkui... Edas vis dar buvo toli nuo viršūnės. Ir ne taip toli nuo namų...

Buvo tylu... Siaubingai tylu...

Edas Redžis pasuko atgal ir patraukė bazės kryptimi.

* * *

Lengvai spaudydamas Alanas patikrino mergaitės rankas ir kojas. Nuostabu: be galvos sumušimo, ji buvo sveikut sveikutėlė.

– Aš juk sakiau, viskas normalu! – sumurmėjo Leksė.

– Vis tiek man reikėjo patikrinti.

Berniukui nepavyko taip lengvai atsipirkti... Timui ištino ir skaudėjo nosį – Grantas įtarė lūžį. Tačiau kojos buvo sveikos. Abu vaikai galėjo vaikščioti. Ir tai buvo svarbiausia!

Grantas taip pat smarkiai nenukentėjo, neskaitant žaizdos ant krūtinės, paliktos dinozauro nagų. Sulig kiekvienu įkvėpimu tą vietą suskausdavo, tačiau Grantas nelaikė žaizdos rimta.

Tikriausiai jis kurį laiką gulėjo be sąmonės, nes tik miglotai atsiminė, kas vyko iki to momento, kai dejuodamas atsisėdo miške, už dešimties metrų nuo elektromobilio. Iš pradžių žaizda kraujavo, bet jis dėjo lapus ir po kurio laiko kraujotėkis liovėsi. Tada jis nuėjo ieškoti Malkolmo ir vaikų. Grantas vis dar netikėjo, kad liko gyvas. Grįžtant prisiminimų nuotrupoms jis bandė suprasti, kas nutiko. Tiranozauras lengvai galėjo užmušti juos. Kodėl žvėris to nepadarė?

– Aš noriu valgyti, – pasakė Leksė.

– Aš taip pat, – pasakė Grantas. – Stengsimės sugrįžti į civilizuotą pasaulį. Tuo labiau, kad mums reikia papasakoti apie laivą.

– Ar mes vieninteliai žinantys? – paklausė Timas.

– Taip. Mes turime grįžti į bazę ir papasakoti.

– Tada eikime keliu link viešbučio, – pasiūlė Timas, rodydamas žemyn. – Jeigu jie atvažiuos mūsų, pasitiksime juos kelyje.

Grantas apgalvojo jo pasiūlymą. Iš galvos nėjo vienas prisiminimas: tamsus šešėlis, šmėstelėjęs tarp elektromobilių dar iki tiranozauro puolimo... Koks ten buvo gyvūnas? Kiek Grantas bemąstė, jis visą laiką prieidavo tą pačią išvadą: tai buvo mažasis tiranozauras.

– Ne, Timai, aš su tavimi nesutinku. Iš abiejų kelio pusių tęsiasi aukšta tvora, – paprieštaravo Grantas. – Jeigu tiranozauras pastos mums kelią, mes atsidursime spąstuose.

– Geriau palaukti čia? – paklausė Timas.

– Taip, – linktelėjo Grantas. – Palauksime, kol kas nors iš mūsiškių ateis.

– Aš valgyti noriu! – ėmė verkšlenti Leksė.

– Tikiuosi, tai netruks labai ilgai, – ramino Grantas.

– Aš nenoriu čia likti, – papūtė lūpas Leksė.

Tada iš apačios pasigirdo vyriškio kosėjimas.

– Likite čia, – paliepė Grantas. Pabėgėjęs į priekį, jis pažvelgė žemyn.

– Pasilik! – liepė Timas seseriai ir nusekė paskui daktarą.

Leksė pasileido paskui brolį.

– Nepalikite manęs, nepalikite manęs čia...

Grantas užčiaupė jai burną ranka. Ji nepasidavė. Tada jis papurtė galvą ir gestu parodė žemyn, kviesdamas pažiūrėti.

* * *

Kalvos papėdėje Grantas pamatė Edą Redžį, kuris stovėjo nejudėdamas kaip statula. Netikėtai miške įsivyravo mirtina tyla. Staiga nurimo nenutylantis cikadų čirpimas ir varlių kvarksėjimas. Tiktai lengvai šnarėjo lapai ir tylutėliai sušvilpdavo vėjas.

Leksė norėjo kažką pasakyti, bet Grantas prisitraukė ją prie artimiausio medžio kamieno ir pasodino ant storų kampuotų šaknų, išlindusių iš žemės. Timas darė tą patį. Grantas prispaudė pirštą prie lūpų, ragindamas vaikus patylėti, ir slėpdamasis už medžio, atsistojo pasižiūrėti.

Apačioje tamsavo kelias. Aukštų medžių šakos lingavo vėjyje. Mėnulio šviesa, prasiskverbusi žemyn, kūrė ant žemės nuostabų dėmėtą raštą. Edas Redžis dingo. Grantas ne iškart įžiūrėjo jį. Žurnalistas prisispaudė prie galingo medžio kamieno. Jis nejudėjo.

Miške vis dar tvyrojo ramybė.

Leksė nekantriai truktelėjo Grantą už marškinių: ji norėjo sužinoti, kas vyksta. Paskui visai arti jie išgirdo negarsų prunkštimą, beveik tokį pat tylų kaip vėjo šuorai. Leksė tuoj pat nustojo priešintis.

Keistas garsas, primenantis atodūsį, pasigirdo dar kartą. Grantas pagalvojo, kad taip galėtų kvėpuoti arklys.

Grantas pažiūrėjo į Redžį ir pamatė mėnulio šešėlius, šokančius ant medžio kamieno. O paskui Grantas pastebėjo dar vieną šešėlį, kuris buvo iškilęs virš kitų, tačiau nejudėjo. Stiprus, išlenktas kaklas, kvadratinė galva...

Vėl pasigirdo atodūsis.

Timas atsargiai palinko į priekį – norėjo pamatyti, kas vyksta. Leksė pasekė jo pavyzdžiu. Vaikai išgirdo lūžtančios šakos traškesį. Į takelį išėjo tiranozauras. Tai buvo jauniklis. Dviejų su puse metro žvėris judėjo truputį nevikriai, kaip paprastai juda jauni gyvūnai, ir elgesiu priminė šuniuką. Jaunas tiranozauras nuėjo takeliu; žengęs žingsnį sustodavo ir apsiuostydavo, tada judėdavo toliau. Jis praėjo netoli medžio, už kurio slėpėsi Redžis. Panašu, kad nepastebėjo žurnalisto. Redžis truputį atsipalaidavo. Pasukęs galvą jis bandė įžiūrėti tiranozaurą iš savo slėptuvės. Žvėries nesimatė. Redžis truputį apsiramino ir nustojo spaustis prie kamieno. Džiunglėse vis dar buvo tylu. Redžis pastovėjo, slėpdamasis už kamieno, dar pusę

minutės. Paskui miško gyventojai pradėjo po truputį triukšmauti: atsargiai sukvaksėjo medžių varlė, užcirpė cikados – pirma viena, po to visas choras. Redžis atsitraukė nuo medžio ir patraukė pečiais, lyg nusikratydamas įtampą. Išėjęs į kelio vidurį jis pažiūrėjo ten, kur pasislėpė tiranozauras. Žvėris puolė jį iš kairės pusės.

Jauniklis suurzgė ir palenkęs galvą pargriovė Redžį. Redžis ėmė šaukti ir pabandė atsistoti, bet tiranozauras vėl užlėkė ant jo ir matyt prispaudė užpakaline letena. Redžis jau nebandė atsistoti, tik rėkė ant dinozauro ir sėdėdamas ant takelio mojavo rankomis, tarytum galėtų išgąsdinti žvėrį. Jaunasis dinozauras matyt buvo nustebintas savo mažytės aukos elgesiu ir garsais, kuriuos ji skleidė. Žvėris palenkė galvą ir smalsiai uostinėjo, o Redžis ėmė daužyti kumščiais jam per snukį.

– Nešdinkis! Atgal! Nešdinkis! Eik šalin!

Redžis šaukė visa gerkle ir dinozauras atsitraukė, leisdamas Redžiui atsistoti.

– Taip, taip! Tu girdėjai?! Eik šalin! Nešdinkis! – klykė Redžis, traukdamasis nuo dinozauro.

Jauniklis smalsiai žiūrėjo į keistą, mažą gyvūną, bet kai Redžis atsitraukė keletą žingsnių, šuoliu prišoko prie žurnalisto ir vėl jį pargriovė.

„Jis žaidžia su juo“, – pagalvojo Grantas.

– Ei! – užrėkė krisdamas Redžis, tiranozauras nepuolė, vėl leido jam atsistoti.

Redžis pašoko ir vėl atsitraukė per keletą žingsnių nuo persekiotojo.

– Tu, kvailas gyvūne! Atgal! Atgal! Tu mane girdi?! Atgal! – šūkavo Edas, tarytum būtų tramdytojas.

Jauniklis užriaumojo, tačiau nuo puolimo susilaikė. Redžis jau pasiekė medžius ir aukštus krūmus, kurie augo dešinėje. Dar keletas žingsnių – ir bus galima pasislėpti...

– Atgal! Girdi, tu?! Atgal! – suriko Redžis, bet staiga tiranozauras metėsi ant jo ir pargriovė ant nugaros.

– Liaukis! – suinkštė Redžis, bet jaunikiis palenkė galvą.

Redžis baisiai suriko. Žodžių jau nebuvo, buvo tiktai veriantis klyksmas...

Netikėtai riksmas nutrūko, gyvūnas pakėlė galvą, ir Grantas pamatė jo dantyse mėsos gabalus.

– O ne! – tyliai sušnibždėjo Leksė.

Stovėjęs šalia jos Timas nusisuko – jis vėmė. Naktinio matymo akiniai nuslydo nuo kaktos ir su metaliniu žvangesiu nukrito ant žemės.

Jaunikiis pakėlė galvą ir pažvelgė į kalvos viršūnę.

Timas pakėlė akinius, o Grantas čiupo vaikus už rankų ir visi trys leidosi bėgti.

Kontrolės postas

Prokompsognatai lėkė naktiniu keliu, kiek kojos neša. Hardingo džipas važiavo iš paskos nedideliu atstumu.

Elė parodė kažką tolumoje.

– Tai šviesa, ar ne?

– Gali būti, – sutiko Hardingas. – Panašu į žibintus.

Netikėtai radijo siųstuvas ėmė zvimbti ir traškėti.

Pasigirdo Arnoldo balsas:

– Jūs čia?

– Aha, štai jis! – sušuko Hardingas. – Pagaliau!

Jis nuspaudė mygtuką:

– Taip, Džonai, mes čia. Mes netoli upės, važiuojame paskui prokompsognatus. Tai labai įdomu.

Vėl traškesys. O paskui...

– ...ga jūsų mašina...

– Ką jis pasakė? – nesuprato Dženaras.

– Kažką apie mašiną, – atsakė Elė.

Kai Grantas vykdė kasinėjimus Montanoje, Elė buvo jo radistė. Daugiametis patyrimas padėjo jai suprasti, kas kalbama, iš žodžių nuotrupų.

– Manau, kad jis pasakė, kad jam reikalinga jūsų mašina, – paaiškino Elė.

Hardingas paspaudė mygtuką:

– Džonai! Jūs čia? Mes jus blogai girdime, Džonai!

Blykstelėjo žaibas, ausinėse ilgai šnypštė, o po to pasigirdo neramus Arnoldo balsas:

– ... kur... jūs...

– Mes už pusantro kilometro nuo hipsilofodontų aptvaro, truputį šiauriau... Šalia upės, dabar važiuojam paskui prokompsognatus.

– Nereikia... velnias... grįžkite...

– Panašu, kad jis turi problemų, – susiraukė Elė. Negalėjo būti jokių abejonių dėl to, kad Arnoldas kalbėjo labai įsitempęs. – Galbūt turėtume grįžti?

Hardingas patraukė pečiais.

– Juk Džonas amžinai turi problemų! Jūs gi žinote tuos inžinierius... Jie nori, kad viskas būtų pagal instrukciją. – Veterinaras nuspaudė mygtuką. – Džonai! Prašau, pakartokite...

Vėl traškesys. Žaibas... Po to:

– Maldu .. reikalinga jūsų auto... o...

Dženaras paniuro.

– Jis sako, kad Maldunui reikalingas mūsų automobilis, taip?

– Taip, panašu, – linktelėjo Elė.

– Na, tai visai kažkokia nesąmonė! – sumurmėjo Hardingas.

– ...kita... užstrigo... Maldunas nori... auto...

– Aš supratau! – suriko Elė. – Kiti automobiliai užstrigo kelyje dėl audros ir Maldunas nori ten važiuoti.

Hardingas patraukė pečiais.

– Kodėl Maldunas neima antro džipo? – Jis paspaudė mygtuką. – Džonai! Pasakykite Maldunui, tegu paima antrą mašiną. Ji garaže.

Siųstuvas sutraškėjo.

– ...ne... paklausykite... idiotai... auto...

Vėl trukdžiai...

– ...edri... go... vienas...

– Bijau, kad mes nesusikalbėsime, – palingavo galva Hardingas. – Tiek to, Džonai. Mes tuoj atvažiuosim.

Jis išjungė raciją ir apsuko mašiną.

– Norėčiau žinoti, koks reikalas juos prispyrė...

Hardingas paspaudė akceleratorių ir nurūko tamsiu keliu. Po dešimties minučių priekyje juos pasitiko švytinčios „Safario viešbučio“ ugnys. Kai tik Hardingas sustabdė automobilį, prie jų pripuolė Maldunas. Jis šaukė ir mojavo rankomis.

* * *

– Velniai griebtų, Arnoldai, kalės vaike! Velniai griebtų, tuoj pat atstatyk ryšį su parku! Tuojau pat! Išlaisvink mano anūkus! Tuojau pat! – Džonas Hamondas stovėjo viduryje kambario, rėkė ir trypė miniatiūriniu pusbačiu.

Jis tai darė jau dvi minutes. Henris Vu sustingo kampe lyg užšaldytas.

– Pone Hamondai, – teisinosi Arnoldas. – Maldunas kaip tik dėl to ir išvažiavo.

Arnoldas nusisuko ir užsirūkė eilinę cigaretę. Hamondas buvo panašus į kitus viršininkus, su kuriais Arnoldui teko susidurti. Ir Disneilende, ir laivyne viršininkai elgėsi vienodai. Jie nei nenuraukė

apie techniką, bet manė, kad reikia rėkti – ir tada darbas pajudės. Ir galbūt buvo teisūs, kai šūkaudavo ant sekretorių, reikalaudami nedelsiant gauti jiems automobilį.

Bet sprendžiant tokias užduotis iš rėkimo nebuvo jokios naudos. Kompiuteriui buvo visiškai tas pats, ar šaukia ant jo, ar ne. Ir elektros tinklams taip pat. Technika liko visiškai abejinga žmogiškų emocijų proveržiams. Jei atvirai, riksmas darė tik žalą, nes Arnoldas jau neabejojo, kad Nedris vargu ar atsiras. Vadinasi, Arnoldui pačiam teks lįsti į programą ir pabandyti išsiaiškinti, kas nutiko. Laukė kruopštus darbas, reikalaujantis ramybės ir susikaupimo.

– Jūs geriau nusileistumėte į kavinę, – pasiūlė Arnoldas, – ir išgertumėte kavos. Mes jus pakviesime, kai tik turėsime naujienų.

– Man nereikalingas Malkolmo efektas, – pareiškė Hamondas.

– Dėl to nesijaudinkite, – patikino jį Arnoldas. – Galbūt jūs leisite man dirbti?

– Velniai jus griebtų! – suriaumojo Hamondas.

– Aš jus pakviesiu, kai turėsiu naujienų iš Malduno, – pasakė Arnoldas.

Jis paspaudė keletą klavišų pulte ir pamatė, kad įprastinis ekrano vaizdas pasikeitė.

*/Pagrindiniai Juros periodo parko moduliai
*/Skambučiai
Įtraukti: biostat.sys
Įtraukti: susrom.vst
Įtraukti: net.sys
Įtraukti: pwr.mdl
*/Siūlymai
Pagr. blok. [42]2002/9A{bendras kiekis %4 [vig.7*tty]}
Matuoklis veikia (mH)(**mH). Perjungti matuoklį
Skambučiai 909 c.lev {išjungtas matuoklis Vis $303}
Parinktys (3#*Max Fid)

Sistema veikia (!Dn) įjungti sekimo programą (veikia {d} vertinti matuoklio duomenis (mH)(**mH). Matuoklis veikia (Vdd) sugrįžti į tinklą (!Telcom) įjungti sekimą (veikia{pd}) perjungti

Arnoldas nebedirbo kompiuteriu. Jis ruošėsi peržiūrėti programas – metodiškai, eilutę po eilutės peržiūrėti visas instrukcijas, kurios nurodė kompiuteriui kažką daryti. Jis liūdnai pagalvojo apie tai, kad Juros periodo parko programoje daugiau nei pusė milijono eilučių, be to, dauguma neaprašytos ir be paaiškinimų.

Vu žengė į priekį:

– Ką jūs darote, Džonai?

– Tikrinu programą.

– Peržiūrėdamas kiekvieną eilutę? Jūs užtruksite ištisą amžinybę!

– Gerai, – pasidavė Arnoldas. – Ką siūlote?

Kelias

Maldunas staigiai pasuko, džipas ėmė slysti purvu. Šalia jo sėdėjęs Dženaras suspaudė kumščius. Jie lėkė keliu, kuris driekėsi išilgai uolų, aukštai virš upės, garmančios apačioje. Maldunas spaudė akceleratorių. Jo veidas buvo įsitempęs.

– Ar dar toli? – paklausė Dženaras.

– Dar trys, galbūt keturi su puse kilometro.

Elė ir Hardingas liko viešbutyje. Dženaras pasisiūlė važiuoti kartu su Maldunu. Automobilis vėl darė posūkį.

– Jau visą valandą, – pasakė Maldunas, – iš keleivių jokių žinių.

– Bet jie juk turi racijas, – pasakė Dženaras.

– Mes negalėjome su jais užmegzti ryšio, – paaiškino Maldunas.

Dženaras susiraukė.

– Jei ištisą valandą sėdėčiau automobilyje per lietų, tikriausiai pabandyčiau su kuo nors užmegzti ryšį.

– Aš taip pat, – atsiliepė Maldunas.

Dženaras palingavo galva.

– Jūs iš tikrųjų manote, kad jiems nutiko kažkas negero?

– Galimas daiktas, – pasakė Maldunas, – kad viskas gerai, bet man bus ramiau, jeigu juos pamatysiu. Tai gali įvykti bet kurią minutę.

Kelias vėl sukosi ir ėmė kilti į kalną. Papėdėje Dženaras pastebėjo kažkokį baltą daiktą, gulintį pakelės papartyne.

– Palaukite, – pasakė Dženaras, ir Maldunas nuspaudė stabdžius.

Dženaras iššoko iš džipo ir nubėgo pirmyn, norėdamas apžiūrėti žibintų šviesoje gulintį daiktą. Jis tikėjosi, kad ten kažkoks drabužis, bet pasirodė...

Dženaras sustojo.

Netgi iš dviejų metrų atstumo puikiai matėsi, kas tai. Dženaras sulėtino žingsnį.

Maldunas žvilgtelėjo iš automobilio ir paklausė:

– Kas ten?

– Koja, – atsakė Dženaras.

Koja buvo blyškiai melsva, o kelio vietoje matėsi kruvina nuograuža. Dženaro pastebėjo ant kojos baltą kojinę ir rudą vyrišką pusbatį. Tokius pusbačius nešiojo Edas Redžis.

Tuo metu Maldunas jau išlipo iš mašinos ir prabėgęs pro Dženarą pasilenkė ties koja.

– O Viešpatie!

Maldunas ištraukė koją iš papartyno, pakėlė ją į šviesą ir jam ant rankų plūstelėjo kraujas. Dženaras buvo per metrą nuo jo, bet skubiai pasilenkė, įsirėmė rankomis į kelius, užsimerkė ir ėmė giliai kvėpuoti, kovodamas su šleikštuliu.

– Dženarai! – Malduno balsas skambėjo aštriai.

– Ką?

– Pasislinkite. Jūs man užstojate šviesą.

Dženaras giliai įkvėpė ir pasitraukė. Kai atvėrė akis, pamatė, kad Maldunas priekabiai apžiūrinėja atkąstą kaulą.

– Pjūvis per sausgysles, – nusprendė Maldunas. – Jis nekandžiojo, paprasčiausiai pasuko koją ir atrėžė savo dantimis. Taip, paprasčiausiai atpjovė – ir baigta!

Maldunas atsistojo, laikydamas strampgalį sukruvintu galu į apačią, kad likęs kraujas nutekėtų į papartyną. Kai jis paėmė už čiurnos, išterliojo krauju baltą kojinę. Dženaras pajuto, kaip gerkle vėl kyla šleikštulys.

– Dėl to, kas čia nutiko, klausimų nekyla, – pareiškė Maldunas. – Jį pribaigė tiranozauras. – Maldunas pažvelgė į Dženarą. – Kaip jūs jaučiatės? Ar galite eiti?

Maldunas patraukė link džipo, nešdamas rankose kojos strampgalį.

– Ko gero, jį reikia pasiimti, – pasakė jis. – Negerai čia palikti. Viešpatie, ta koja išteps visą automobilį! Pažiūrėkite, ar ten gale nėra nieko panašaus į plėvelę arba laikraštį?

Dženaras atidarė galines duris ir žvilgtelėjo po sėdyne. Jis džiaugėsi, galėdamas galvoti apie ką kita. Dabar jį domino tiktai vienas klausimas: į ką suvynioti nutrauktą koją? Jokių kitų minčių neliko. Po sėdyne jis rado medvilninį maišą su instrumentais, ratų diską, dėžę nuo žemėlapių ir...

– Du gabalai plėvelės, – pranešė Dženaras.

Plėvelė buvo tvarkingai keletą kartų sulenkta.

– Duokite man vieną, – paprašė Maldunas, vis dar stovėdamas šalia automobilio.

Jis susuko koją į plėvelę ir ištiesė beformį ryšulėlį Dženarui. Laikydamas ryšulį Dženaras nustebo: koks jis sunkus!

– Padėkite gale, – liepė Maldunas. – Ir jeigu yra kuo, prispauskite, kad ji nenuriedėtų ant grindų...

– Gerai.

Dženaras padėjo ryšulį, ir Maldunas sėdo už vairo. Jis paspaudė akceleratorių, ratai iš pradžių sukosi purvyne, bet paskui automobilis pajudėjo. Džipas nušvilpė kalva į viršų, kurį laiką žibintai dar išplėšdavo iš tamsos krūmus, bet paskui slystelėjo žemyn ir Dženaras pamatė priekyje kelią.

– O Viešpatie! – aiktelėjo Maldunas.

Dženaras pamatė elektromobilį, gulintį ant šono kelio viduryje. Antro automobilio apskritai nesimatė.

– O kur antroji mašina? – paklausė Dženaras.

Maldunas greitai apsidairė ir parodė kairėn.

– Ten.

Antras elektromobilis voliojosi už šešių metrų nuo pirmojo, medžio papėdėje.

– Kaip jis ten atsidūrė?

– Jį užmetė tiranozauras.

– Užmetė? – perklausė Dženaro.

Maldunas buvo paniuręs.

– Eime greičiau viską išsiaiškinkime, – paragino ir išlipo iš džipo.

Jie skubiai prisiartino prie elektromobilio, naršydami tamsoje žibintuvėliais.

Priėjęs arčiau Dženaras pamatė, kad automobilis visiškai sumaitotas. Dėl viso pikto jis leido Maldunui pirmam žvilgtelėti į vidų.

– Aš jūsų vietoje nesijaudinčiau, – pasakė Maldunas. – Vargu ar mes ten ką nors aptiksime.

– Tikrai?

– Taip.

Maldunas paaiškino, kad gyvendamas Afrikoje daug kartų buvo atsidūręs įvykio vietoje, kai gyvūnas užpuldavo žmogų. Sakysime, naktį leopardas perrėžė nagais palapinę ir nusinešė trimetį vaiką. Buivolas užpuolė žmones Amboselio nacionaliniame parke, kitur puolė du liūtai, Afrikos šiaurėje, netoli Meru, krokodilas užpuolė žmones. Kiekvieną kartą likdavo stebėtinai mažai užpuolimo pėdsakų.

Nepatyrę žmonės mano, kad po gyvūno atakos turi likti košmariškų pėdsakų: nutrauktos galūnės, besivoliojančios prie palapinės, kruvinos pėdos, vedančios į mišką, kruvini rūbai kur nors netoli stovyklos... Tiesą sakant, paprastai nieko nelieka, ypač jeigu auka mažytė – kūdikis arba truputį vyresnis vaikas. Žmogus paprasčiausiai dingsta, tarytum būtų išėjęs į tankumyną, ir niekada daugiau nebegrįžta. Grobuonis gali užmušti vaiką gerai papurtęs arba perkandęs aukai kaklą. Paprastai tokiu atveju nepraliejama nė lašo kraujo.

Ir daugeliu atvejų jūs nerasite jokių liekanų. Nebent kartais pasiseks surasti marškinių sagą arba gabalėlį skuduro. Bet dažniausiai nelieka ničnieko.

Grobuonys puldavo vaikus – jie visada teikė pirmenybę vaikams – ir nepalikdavo jokių pėdsakų. Todėl Maldunas ir galvojo, kad vaikų liekanų jie su Dženaru nesuras.

Bet automobilyje jo laukė siurprizas.

– Kad aš prasmegčiau! – suriko jis.

Maldunas bandė suprasti, kas įvyko. Priekinis elektromobilio stiklas buvo sudaužytas, bet šukių mėtėsi nedaug. Jis pastebėjo, kad kažkokios šukės mėtosi ant kelio. Vadinasi, stiklas buvo išdaužtas ten, o paskui tiranozauras nutvėrė automobilį ir šveitė čionai. Viskas siaubingai sulamdyta... Maldunas pašvietė žibintuvėliu į vidų.

– Tuščia? – nervingu balsu paklausė Dženaras.

– Ne visai, – atsiliepė Maldunas.

Žibintuvėlis išgriebė iš tamsos sulaužytą raciją, o ant grindų Maldunas pastebėjo dar kai ką: apvalų juodą daiktą. Priekinės durys buvo sulankstytos ir neatsidarė, bet Maldunas įlindo į mašiną pro galines duris ir nusigavęs iki priekinės sėdynės pakėlė nuo grindų paslaptingą juodą daiktą.

– Tai laikrodis! – suriko jis, pašvietęs sau žibintuvėliu.

Pigus rankinis laikrodis su juodo plastiko dirželiu. Ciferblatas buvo sudaužytas. Maldunas pagalvojo, kad tikriausiai laikrodis bus berniuko, nors nebuvo įsitikinęs. Visgi berniukui toks laikrodis tiktų.

– Kas ten? Laikrodis? – paklausė Dženaras.

– Taip. Ir racija, bet sulaužyta.

– Tai svarbu?

– Taip. Ir štai čia yra kai kas...

Maldunas pauostė. Mašinoje jautėsi kažkoks rūgštus kvapas. Maldunas apšvietė saloną žibintuvėliu ir pamatė ant šoninių durų vėmalus. Jis palietė juos pirštu: vėmalai buvo dar švieži.

– Vienas vaikas, galimas daiktas, gyvas, – pasakė Maldunas.

Dženaras nustebęs pažiūrėjo į jį.

– Kodėl jūs taip manote?

– Laikrodis, – paaiškino Maldunas, – įrodo.

Jis ištiesė laikrodį Dženarui, tas paėmė jį ir pasišviesdamas žibintuvėliu pradėjo sukinėti rankose.

– Stiklas sudaužytas, – pastebėjo Dženaras.

– Taigi, – pasakė Maldunas. – O dirželis sveikas.

– Na ir kas.

– O tas, kad berniukas jį nusisegė.

– Maža kada tai galėjo atsitikti?! – patraukė pečiais Dženaras. – Gal iki tiranozauro puolimo.

– Ne, – palingavo galva Maldunas. – Tokių laikrodžių stiklas labai tvirtas. Jis dūžta tik nuo siaubingo smūgio. Todėl, manau, kad sudužo užpuolus tiranozaurui.

– Vadinasi, berniukas pats nusisegė laikrodį...

– Aha, pagalvokite, – kalbėjo Maldunas, – kai puola tiranozauras, ar gaišite laiką laikrodžiui?

– Galbūt laikrodis buvo nuplėštas?

– Praktiškai neįmanoma nuplėšti laikrodžio nuo riešo, neatplėšus pačios rankos. Juo labiau, kad dirželis visiškai sveikas. Ne, – palingavo galva Maldunas, – berniukas nusiėmė jį pats.

Jis apžiūrėjo laikrodį, pamatė, kad ciferblatas sudaužytas, ir nusiėmė jį. Be to, jis turėjo tam laiko!

– Kada?

– Tai galėjo atsitikti tik po to, kai tiranozauras nuėjo, – pareiškė Maldunas. – Vadinasi, po puolimo berniukas buvo automobilyje. Racija neveikė, todėl ją išmetė. Timas – protingas vaikinukas, jis suprato, kad iš tų daiktų jokios naudos.

– Jeigu jūs toks protingas, – susimąstęs nutęsė Dženaras, – kur jis dabar nudrožė? Aš jo vietoje sėdėčiau automobilyje ir laukčiau, kol atvažiuos manęs paimti.

– Taip, – linktelėjo Maldunas. – Tačiau jis, matyt, negalėjo čia pasilikti. Arba tiranozauras grįžo. Arba pasirodė dar kokie nors gyvūnai. Vienu žodžiu, kažkas privertė jį pasišalinti.

– Į kurią pusę jis nuėjo? – paklausė Dženaras.

– Pabandysime nustatyti, – pasakė Maldunas ir patraukė keliu į priekį.

* * *

Dženaras atidžiai žiūrėjo į Malduną, kuris naršė žemę žibintuvėliu. Malduno veidas buvo tiesiog vos per keletą centimetrų nuo purvo, jis intensyviai ieškojo. Maldunas iš tikrųjų tikėjo, kad jam pasisekė surasti pėdsakus ir kad bent vienas vaikas gyvas. Dženaras viską stebėjo abejingu veidu. Jį taip sukrėtė apgraužtos kojos vaizdas, kad jis buvo kupinas niūraus ryžto uždaryti parką ir sunaikinti jį. Ką dabar bekalbėtų Maldunas, Dženaras vis tiek jį kaltino nepagrįstu entuziazmu ir optimizmo pertekliumi, taip pat...

– Ar matote tuos atspaudus? – paklausė Maldunas, neatplėšdamas žvilgsnio nuo žemės.

– Kokius atspaudus? – perklausė Dženaras.

– Pėdas... Štai jos, eina tiesiai į mus nuo kelio... Tai suaugusio žmogaus pedos. Pusbačiai su guminiais batais. Atkreipkite dėmesį į būdingą reljefinį piešinį.

Dženaras prieš save matė tiktai purvą. Kai žibintuvėlis išplėšdavo iš tamsos balas, jose imdavo šokti šviesos atšvaistės.

– Pasižiūrėkite, didelės pėdos prieina čionai ir prie jų prisijungia kitos. Mažytės ir vidutinės... jos suka ratu, susikerta, turbūt jie stovėjo čia ir kalbėjosi... O paskui puolė nosies tiesumu... – Maldunas mostelėjo ranka. – Ten, į parką.

Dženaras palingavo galva.

– Jūs galite pamatyti šiame purve viską, kas tik šaus į galvą!

Maldunas atsistojo ir pasitraukė keletą žingsnių atgal. Paskui pažvelgė į žemę ir atsiduso.

– Kalbėkite, ką norite, bet kertu lažybų, kad kažkuris iš vaikų gyvas. O galbūt netgi abu. Gal ir suaugusiam pasisekė išlikti gyvam... Žinoma, jei šios pėdos ne Redžio. Teks apieškoti parką.

– Šiąnakt? – aiktelėjo Dženaras.

Bet Maldunas jau nesiklausė jo. Jis nuėjo į pylimo pusę, šalia jo buvo nutiestas drenažo vamzdis. Ir vėl pritūpė.

– Kaip apsirengusi buvo mergaitė?

– Viešpatie! – susiraukė Dženaras. – Na iš kur aš žinau?

Maldunas lėtai priėjo prie šalikelės. Ir staiga jie išgirdo kažkokį gargimą. Tai buvo kažkokio gyvūno skleidžiami garsai.

– Paklausykite... – sumurmėjo išsigandęs Dženaras. – Aš manau, mums geriau...

– Tsss, – nutildė jį Maldunas.

Ir apmirė klausydamasis.

– Tai juk tiktai vėjas, – sušnypštė Dženaras.

Po to jie vėl išgirdo gargesį. Dabar jis girdėjosi labai aiškiai. Vėjas čia buvo niekuo dėtas. Gargėjimas sklido iš brūzgynų, kurie tamsavo šalikelėje. Į gyvūną tai nebuvo panašu, tačiau Maldunas vis tiek buvo budrus. Jis pamojavo žibintu ir garsiai riktelėjo, bet garsai nepasikeitė. Maldunas praskleidė palmių šakas.

– Kas ten? – paklausė Dženaras.

– Malkolmas, – atsakė Maldunas.

Janas Malkolmas gulėjo ant nugaros, jo oda buvo blyškiai pilkos spalvos, burna plačiai pražiota. Kvėpavimas iš burnos sklido sumišęs su bjauriu gargesiu.

Maldunas ištiesė žibintą Dženarui ir pasilenkė apžiūrėdamas nukentėjusįjį.

– Jokių sužeidimų nesimato, – sumurmėjo jis. – Galva sveika, krūtinė, rankos...

Dženaras pašvietė žibintu virš Malkolmo kojų:

– Jis užsiveržė sau varžtį.

Malkolmas buvo aprišęs diržu dešinę šlaunį. Dženaras pavedžiojo žibintu, apšviesdamas visą koją. Dešinė čiurna buvo išsukta, kelnės prilipo prie kojos ir sudrėko nuo kraujo. Maldunas lengvai prisilietė prie čiurnos ir Malkolmas tuoj pat sudejavo.

Maldunas atsitraukė, galvodamas, ką daryti toliau. Galimas daiktas, tai ne vienintelė žaizda. Galbūt jam lūžęs stuburas? Tada jis mirs, pabandžius jį pernešti. Bet jeigu paliks čia, žmogus mirs nuo skausmo sukelto šoko. Jis nenukraujavo tiktai todėl, kad užteko sveikos nuovokos užsiveržti varžtį. Galimas dalykas, jis pasmerktas. Tokiu atveju jam vis tiek, galima ir pernešti.

Dženaras padėjo Maldunui pakelti Malkolmą, negrabiai suimdamas už pečių. Malkolmas sudejavo ir ėmė mėšlungiškai, su švilpesiu alsuoti.

– Leksė... – murmėjo jis. – Leksė... nuėjo... Leksė...

– Kas ta Leksė? – paklausė Maldunas.

– Mažylė, – pasakė Dženaras.

Jie nunešė Malkolmą prie džipo ir paguldė ant galinės sėdynės. Dženaras smarkiau užveržė varžtį ant sužeistojo kojos. Malkolmas vėl sudejavo. Maldunas atraitė Malkolmo kelnių klešnę ir pamatė mėsos atplaišas, karančias aplinkui lūžusį dulsvai baltą kaulą.

– Reikia jį nuvežti į kontrolės postą, – nusprendė Maldunas.

– Jūs norite išvažiuoti be vaikų? – nustebo Dženaras.

– Jeigu jie nuėjo į parką, ieškok neieškojęs jų, čia trisdešimt du kvadratiniai kilometrai, – pasakė Maldunas, linguodamas galva. – Vienintelis būdas juos aptikti – pasitelkti į pagalbą judesio daviklius. Jeigu vaikai gyvi ir vaikščioja kažkur netoliese, davikliai juos užregistruos ir mes nuvažiuosime tiesiai į vietą pasiimti vargšų. O jei dabar nenuvešiu daktaro Malkolmo į bazę, jis mirs.

– Tada reikia grįžti, – sutiko Dženaras.

– Ir aš taip manau.

Jie sėdo į automobilį.

Dženaras paklausė:

– Jūs ruošiatės papasakoti Hamondui apie vaikų dingimą?

– Ne, – atsakė Maldunas. – Jūs papasakokite.

Kontrolės postas

Donaldas Dženaras stebėjo Hamondą, sėdintį ištuštėjusioje kavinėje. Senis tingiai krapštė šaukšteliu ledus, lėtai užbaigdamas desertą.

– Vadinasi, Maldunas mano, kad vaikai kažkur parke?

– Taip, jis taip galvoja.

– Tada aš įsitikinęs, kad mes juos rasime.

– Tikiuosi, – atsakė Dženaras.

Jis pažiūrėjo, kaip senis metodiškai laižo ledus, ir pašiurpo.

– Aš įsitikinęs, kad mes juos rasime! Aš visada sakiau, kad šitas parkas įrengtas vaikams.

Dženaras kukliai priminė:

– Pone, jūs suprantate, kad jie pradingo?

– Pradingo? – atrėžė Hamondas. – Ne, aš žinau, kad jie pasimetė. Aš dar nesergu marazmu. – Jis atsiduso ir ėmė kalbėti kitu tonu: – Paklausykite, nekelkime panikos. Dėl audros atsirado nedidelių gedimų, dėl jų įvyko nežymus, nors ir nemalonus atsitikimas. Štai ir viskas! Mes jau aiškinamės visa tai. Arnoldas greitai sutvarkys kompiuterį. Maldunas suras vaikus. Aš neabejoju, kad jis netrukus atveš juos, aš net nesuspėsiu užbaigti ledų... Palaukime truputį, ir jūs pamatysite, kad viskas susitvarkys.

– Jūsų valia, pone.

* * *

– Kodėl? – paklausė Henris Vu, žiūrėdamas į ekraną.

– Todėl, kad, mano manymu, Nedris kažką padarė programai, – atsakė Arnoldas. – Todėl aš viską nuodugniai tikslinu.

– Na, gerai, – atsakė Vu. – Ar jūs visas galimybes išbandėte?

– Būtent kokias? – paklausė Arnoldas.

– Na, pats gerai nežinau. Ar apsaugos sistema irgi neveikia? O programa „RAKTAS"? Kitos sistemos?

– O Viešpatie! – sušuko Arnoldas ir spragtelėjo pirštais. – Žinoma, jos turi veikti! Apsaugos sistemas galima išjungti tik iš pagrindinio pulto.

– Vadinasi, jeigu programa „RAKTAS" veikia, jūs galėsite išsiaiškinti, ko čia privėlė Nedris.

– Tikrai taip, velniai griebtų, – sumurmėjo Arnoldas ir ėmė stuksenti klavišais.

Kaipgi jis anksčiau nesusiprato? Juk tai akivaizdu! Į parko kompiuterinį tinklą buvo įjungta daugelio lygių apsaugos sistema. Jai priklausė ir programa „RAKTAS", registruojanti kiekvieną tinklo operatoriaus nuspaustą klavišą.

Iš pradžių ši programa buvo naudojama klaidų paieškai, o paskui paliko saugumo sumetimais.

Po akimirkos ekrane atsirado visų klavišų, kuriuos spaudė tą die ną spaudė Nedris, sąrašas. Taip pat sąrašas jo įrašytų komandų:

13, 42, 121, 32, 88, 77, 19, 13, 122, 13, 44, 52, 77, 90, 13, 99, 13, T00, 13, 109, 55, 103, 144, 13, 99, 87, 60, 13, 44, 12, 09, 13, 43, 63, 13, 46, 57, 89, 103, 122, 13, 44, 52, 88, 9, 31, 13, 21, 13, 57, 98, 100, 102, 103, 13, 112, 13, 146, 13, 13, 13, 77, 67, 88, 23, 13, 13

tinklas
nedris
kliūtys
nedris
040/#xy/67&
kodas teisingas
saugumas
išjungti raktų patikrą
išjungti apsaugos sistemą
išjungti kontrolės sistemą
saugumas
baltas triušis. obj.

– Kas tai? – nesuvokė Arnoldas. – Panašu, kad jis kapstėsi čia ištisas valandas.

– Galbūt jis tiesiog stūmė laiką, – padarė prielaidą Vu, – kol galutinai neapsisprendė.

Sąrašo pradžioje rikiavosi skaičiai – klavišų kodiniai numeriai pagal šešioliktainę skaičiavimo sistemą. Tuos klavišus spaudė Nedris. Skaičiai rodė, kad tuo metu jis naudojosi kompiuteriu kaip eilinis vartotojas. Iš pradžių jis paprasčiausiai bandė galimybes – gana keistas elgesys programuotojui, kuris pats sukūrė šią kompiuterinę sistemą.

– Galbūt norėjo pasižiūrėti, ar nėra kokių nors sistemos pakeitimų? – svarstė Vu.

– Galimas daiktas, – atsiliepė Arnoldas.

Jis žiūrinėjo komandų sąrašą ir eilutę po eilutės sekė Nedrį, vis giliau besiskverbiantį į sistemą.

– Bent jau sužinosime, kaip jis veikė, – pridūrė Arnoldas.

„Tinklas" – tai Nedrio užklausa iš paprasto vartotojo pereinant į aukštesnį lygį ir gaunant prieigą prie atminties. Kompiuteris paklausė vardo ir gavo atsakymą: „Nedris". Kompiuteris priėmė atsakymą ir suteikė leidimą naudotis atmintimi. Nedris įsakė kompiuteriui pereiti į komandų lygį, t. y. į kompiuterinių tinklų valdymą. Tinklų valdymas buvo apsaugotas papildomomis kliūtimis ir kompiuteris paklausė vardo, leidimo numerio ir slaptažodžio. Nedris atsakė:

nedris
040/#67&
kodas teisingas

Prieiga prie tinklų valdymo buvo gauta ir Nedris pateikė komandą „saugumas", norėdamas prieiti prie apsaugos ir kontrolės sistemų valdymo. Prieiga jau buvo suteikta, kompiuteris vykdė programas. Nedris išbandė tris variantus:

raktų patikra – išjungti
apsaugos sistema – išjungti
kontrolės sistema – išjungti

– Jis bandė išjungti apsaugos sistemas, – nusprendė Vu, – kad niekas vėliau nesužinotų, ką jis ruošėsi padaryti.

– Visiškai teisingai, – patvirtino Arnoldas, – bet jis, matyt, nežinojo, kad dabar apsaugos sistemas galima išjungti tik rankiniu būdu iš pagrindinio pulto.

Po trijų netinkamų komandų kompiuteris užsiblokavo. Kadangi Nedris pateikė galiojantį leidimą, sistema persikrovė ir įvertino komandas kaip klaidą. Kompiuterio „smegenys" nusprendė, kad Nedris paprasčiausiai suklydo bandydamas dirbti ne prie to pulto.

Kompiuteris vėl pateikė užklausą, Nedris užrašė „saugumas“ ir gavo leidimą.

– Aha! – sušuko Vu. – Štai kur šuo pakastas!

Ir parodė į paskutinę Nedrio užrašytą eilutę.

baltas triušis

– Kokia čia velniava? – suniurzgė Arnoldas. – Baltas triušis? Ar čia koks nors jo mėgstamas pokštas?*

– Komanda pažymėta kaip objektas. Kompiuterine kalba objektu vadinama programos dalis, kurią galima perkelti į kitą vietą ir ten ja naudotis. Tartum perstumtum kėdę kambaryje, – paaiškino Vu. – Objektu gali būti daugybė komandų, kurias naudoji įvairiausiems tikslams: piešimui, ekrano valymui arba kokiems nors skaičiavimams.

– Pažiūrėkime, kas toje programoje, – pasiūlė Arnoldas. – Gal pasiseks atspėti, ką jis iškrėtė?

Arnoldas įjungė papildomą programą ir pateikė užklausą „baltas triušis. obj.“. Kompiuteris atsakė, kad tokio objekto jo atmintyje nėra.

– Tokio nėra, – konstatavo Arnoldas.

– Paieškokime programų sąraše, – pasiūlė Vu.

Arnoldas mikliai dirbdamas klavišais užrašė komandą. Ekrane sumirgėjo programų eilutės. Eilės bėgo per ekraną maždaug minutę ir staigiai sustojo.

– Štai ji, – suriko Vu. – Tai visai ne objektas, o komanda. Rodyklė rodė į programos eilę:

```
curV=spausti{ssm.dt} atlikti Rgn{itm.dd2}.
curH=spausti{ssd.itl} atlikti Rgn2{itm.dd4}
patikrinti (1gN) sėt shp_galimas obj. Veikia (Val{d})-Xval.
duomenys galioja (mH) (**mH). Perjungti.
rankinis perjungimas (vGT) ((atkurti (tY)) atgal.
riba Dat.4=maksimumas (%33) to {riba.04} įjungti.
```

* Žodžių žaismas: priebalsių rinkinys anglų kalba rašant žodžius „baltas triušis“ (*white rabbit*) panašus į anksčiau pateiktą komandą.

riba Dat.5=nustatymas 0, nustatymas 5, 0{riba.2-gal.(szh)}.
baltas triušis. obj. iškviesti nuorodą {apsauga, tvora}
išjungti.
zona={max. zona+galiojimo riba} temp Vgn(fdu-&bb+$404).
zona={max. zona – galiojimo riba/2} temp Hgn (fdn-&dd+$105).
matuokliai neveikia – ekranas. obj.

– Kalės vaikas! – nusikeikė Arnoldas.

Vu palingavo galva.

– Akivaizdu, kad tai ne programos sutrikimas.

– Be abejo, – sutiko Arnoldas. – Tai įėjimas į spąstus. Riebus išsigimėlis sulipdė daiktą, panašų į objektą, o iš tikrųjų ta komanda skirta elektros tiekimui į aptvarus. Jis palaipsniui visur atjungė elektrą. Dėl to galėjo laisvai patekti į bet kurią parko dalį.

– Reikia pabandyti įjungti viską iš naujo, – pasiūlė Vu.

– Taip, būtinai. – Arnoldas paniuręs žiūrėjo į ekraną. – Mums reikia iššifruoti, kaip dirba ši komanda. Aš noriu pasekti etapais visą jos vykdymo grandinėlę. Pažiūrėsim, kur ji mus nuves.

Vu pakilo nuo kėdės.

– Kažkas prieš valandą lindo į šaldymo kamerą. Ko gero, man verta nueiti ir perskaičiuoti embrioniukus.

* * *

Elė buvo savo kambaryje: ji ruošėsi persirengti sausais rūbais, kai į duris pasibeldė.

– Alanai, čia jūs? – paklausė ji, bet atidarius duris pamatė Malduną su dideliu plastikiniu ryšuliu po pažastimi.

Maldunas taip pat gerokai permirko. Jo rūbai buvo purvini.

– Atleiskite, mums reikalinga jūsų pagalba, – skubiai ištarė jis. – Prieš valandą driežai užpuolė elektromobilius. Mes parvežėme Malkolmą, jam šokas. Jo koja sunkiai traumuota. Jis be sąmonės. Kol kas palikau Malkolmą jo kambaryje. Hardingas jau važiuoja čionai.

– Hardingas? – perklausė Elė. – O kur visi kiti?

Maldunas – jau lėčiau – atsakė:

– Visų kitų, daktare Setler, kol kas neradom.

– Dieve mano!

– Bet mes manome, kad daktaras Grantas ir vaikai gyvi. Panašu, kad jie nuėjo į parką.

– Į parką?

– Man taip atrodo. O dabar reikia padėti Malkolmui. Hardingą jau iškviečiau.

– O kodėl jūs neiškvietėte gydytojo?

– Saloje nėra nei vieno gydytojo. Hardingas – tai geriausia, ką turime.

– Tada turite iškviesti gydytoją telefonu, – nenurimo Elė.

Maldunas neigiamai papurtė galvą.

– Tai neįmanoma. Telefono linijos užblokuotos, su išoriniu pasauliu nėra ryšio.

Jis pataisė savo ryšulį.

– O čia kas? – paklausė Elė.

– Nieko. Būkite maloni, nueikite į Malkolmo kambarį ir padėkite Hardingui.

Tai taręs Maldunas pasišalino.

Sukrėsta Elė atsisėdo ant lovos. Elė Setler ne taip lengvai puldavo į paniką. Ji žinojo, kad Grantui ne pirmiena atsidurti pavojingose situacijose. Kartą jis keturias dienas buvo prapuolęs kalnuose: po jo sunkvežimiuku nuriedėjo akmenys ir mašina nugriuvo į tarpeklį iš šimto pėdų aukščio. Grantas susilaužė dešinę koją ir liko be vandens. Tačiau vis tiek išsikapstė...

Bet juk ten vaikai!

Elė papurtė galvą, nugindama neramias mintis. Tikriausia vaikai su Grantu. Jei Grantas su jais įlįs giliau į mišką, tai... Kas gali pasirūpinti jų saugumu Juros periodo parke geriau už dinozaurų specialistą?

Parke

– Aš pavargau, – ėmė verkšlenti Leksė. – Paneškite mane, daktare Grantai!

– Tu per daug didelė, kad tave temptume, – paprieštaravo Timas.

– Bet aš pavargau!

– Gerai, Lekse, – nusileido Grantas ir paėmė ją ant rankų. – O, tu sunki!

Buvo jau beveik devynios valandos vakaro. Išplitusi mėnulio pilnaties dėmė švietė pro lėtai sklendžiantį rūką ir neryškūs bėglių šešėliai judėjo, lyg rodydami jiems kelią per pievą link tamsaus miško priekyje. Grantas niekaip negalėjo suprasti, kur jie atsidūrė. Kadangi pradžioje kirto tiranozauro sulaužytą aptvarą, manė, kad jie eina tiranozaurų teritorija. O ten būti jis tikrai nenorėjo! Jis prisiminė, kaip kompiuteris sekė tiranozaurų judėjimą: tankus laužytų linijų tinklas dengė nedidelę teritoriją. Ir jis su vaikais dabar atsidūrė kaip tik ten.

Grantas taip pat atsiminė, kad tiranozaurai buvo izoliuoti nuo kitų gyvūnų, tai reiškė, kad jiems būtina praeiti pro aptvarą, griovį su vandeniu arba abu kartu – ir tiranozaurų teritorija baigsis.

Tačiau aptvaro vis nebuvo.

Mergaitė padėjo galvą jam ant peties ir ėmė vynioti savo plaukus ant pirštų. Greitai ji ėmė snausti. Timas nuvargęs klibikščiavo šalia Granto.

– Dar laikaisi, Timai?

– Laikausi, – atsiliepė berniukas. – Man atrodo, mes dabar tiranozaurų teritorijoje.

– Aš tuo neabejoju. Tikiuosi, mes greitai iš jos išsigausime.

– Jūs norite eiti į mišką? – nedrąsiai paklausė Timas.

Kuo arčiau jie ėjo, tuo tamsesnis ir baisesnis atrodė tas miškas.

– Taip, – prisipažino Grantas. – Mes galėsime nustatyti judėjimo kryptį pagal daviklių numerius.

Žalios dėžės su judesio davikliais buvo pakabintos per metrą nuo žemės. Dauguma buvo pritvirtintos prie medžių, kitos stovėjo ant specialių atramų. Nė vienas prietaisas neveikė. Matyt, nebuvo elektros. Kiekvienos tokios dėžės priekinės sienelės viduje buvo įmontuotas lęšis, o po juo parašytas sutartinis numeris. Rūko išsklaidytoje mėnulio šviesoje Grantas įžiūrėjo ant vieno iš jų žymę T(S)04.

Jie ėjo gilyn į mišką. Didžiuliai kamienai kilo kolonomis iš visų pusių. Rūkas, apšviestas dulsvos mėnulio šviesos, draikėsi pažeme, gulė kamuoliais ties medžių šaknimis. Atrodė įspūdingai, bet eiti buvo labai sunku. Grantas ieškojo daviklių, jų numeracija ėjo mažėjimo tvarka. Jie pralenkė T(S)03, po to T(S)02. Vėliau nusigavo iki T(S)01. Grantas visai neteko jėgų nešdamas mergaitę ir labai vylėsi, kad ta dėžė yra ties tiranozaurų teritorijos riba. Bet paaiškėjo, kad tai tik eilinis daviklis tarp daugelio. Kitas buvo pažymėtas T(N)01, po to ėjo T(N)02. Grantas suprato, kad numeracija primena kompasą – ji geografiškai išdėstyta apie kažkokį centrą. Jie ėjo iš pietų į šiaurę ir numeriai mažėjo, o kai buvo praeitas centrinis taškas, numeriai ėmė didėti.

– Nors žinome, jog judame teisinga kryptimi, – pasakė Timas.

– Šaunuolis, – pagyrė jį Grantas.

Timas nusišypsojo ir tuoj pat nugriuvo, užkliuvęs už nepastebėtos per rūką lianos. Jis bemat pašoko ir vėl tipeno šalia Granto. Paėjus dar truputį, berniukas pareiškė:

– O mano tėvai skiriasi.

– Hm, – atsiliepė Grantas.

– Mano tėvas paliko mus prieš mėnesį. Jis dabar gyvena Mil Valyje.

– Hm.

– Jis daugiau nebenešioja mano sesers ant sprando. Netgi nepakelia jos ant rankų.

– O dar sako, kad tau tik dinozaurai galvoje, – prabilo Grantas.

Timas atsiduso.

– Taip.

– Tu jo pasiilgsti?

– Nelabai, – prisipažino Timas. – Kai kada. Ji labiau pasiilgsta.

– Kas? Tavo mama?

– Ne, Leksė. Mama turi draugą. Jie susipažino darbe.

Kiek laiko jie ėjo tylėdami. Praėjo pro daviklius T(N)03 ir T(N)04.

– Ar tu jį matei? – paklausė Grantas.

– Taip.

– Na ir kaip jis tau?

– Nieko sau. Jis jaunesnis už tėtį, bet jau nuplikęs.

– Tu jam patinki?

– Nežinau. Matyt. Manau, jis nori su manimi susidraugauti. Nežinau, kas bus toliau. Mamai kai kada siūlo parduoti namą ir išvažiuoti. Kai kada jie su mama barasi vakarais. Aš sėdžiu savo kambaryje prie kompiuterio, bet viską girdžiu.

– Aišku, – numykė Grantas.

– O jūs išsiskyręs?

– Ne. Mano žmona mirė prieš daug metų.

– Ir dabar jūs su Ele Setler?

Grantas nusišypsojo tamsoje.

– Ne. Ji mano mokinė.

– Ji iki šiol mokykloje mokosi?

– Doktorantūroje.

Grantas sustojo, perdėjo Leksę ant kito peties, ir jie nuėjo toliau, aplenkdami daviklius T(N)05 ir T(N)06. Tolumoje girdėjosi griaustinio dundėjimas. Audra slinko į pietus. Miško tylą drumstė tik cikadų čirpavimas ir švelnūs medvarlių balsai.

– Ar turite vaikų? – paklausė Timas.

– Ne.

– Jūs nesiruošiate vesti Elės Setler?

– Ne, ji kitais metais išteka už žavingo gydytojo iš Čikagos.

– O! – Timas matyt nustebo. Po neilgos pauzės jis pasidomėjo: – O ką jūs norite vesti?

– Aš nemanau, kad man reikėtų vesti.

– Aš taip pat nesiruošiu vesti, – pritarė Timas.

Jie dar paėjo ir Timas paklausė:

– Ar mes eisime visą naktį?

– Aš nepajėgsiu. Reikės sustoti, bent keletui valandų, – atsakė Grantas ir žvilgtelėjo į laikrodį. – Laiko mes dar turime. Mums reikia grįžti ne vėliau kaip po penkiolikos valandų, kol laivas nepasiekė žemyno.

– O kur mes sustosime? – tuoj paklausė Timas.

Grantą ir patį kankino šis klausimas. Pirmoji jo mintis buvo užlipti į medį ir pamiegoti ten. Bet, norint apsisaugoti nuo žvėrių, reikėtų lipti pakankamai aukštai, o Leksė gali miegodama nugriūti. Be to, ant kietų šakų jie vargu ar galės tinkamai pailsėti. Bent jau jis tikrai nepailsės.

Ne, reikia paieškoti iš tikrųjų saugios vietos... Grantas prisiminė, kaip prieš nusileidžiant lėktuvui jis studijavo parko planą. Kiekvienoje jo dalyje buvo atskirai stovintys pastatai. Grantas nežinojo, kaip jie atrodo, nes jų individualūs planai nebuvo pridėti. Neprisiminė jis, kur būtent jie stovėjo, bet įsidėmėjo, kad pastatai buvo išmėtyti po visą parką.

Vadinasi, jie gali būti kur nors netoliese... Tik išsigauti iš tiranozaurų teritorijos sudėtingiau, negu paprastai pereiti per nugriautą tvorą. Norint rasti tokį pastatą, reikia sugalvoti paieškų strategiją. Ir geriausia strategija bus...

– Timai, ar negalėtum palaikyti sesers? Aš noriu įlipti į medį ir apsidairyti.

Iš viršaus gerai matėsi miškas, medžių eilės tęsėsi į kairę ir į dešinę. Priekyje, stebinančiai arti, miškas baigėsi. Palei laukymę tęsėsi apsauginis aptvaras, už kurio baltavo išbetonuotas griovys. Už jų buvo didžiulė atvira erdvė. Grantas nusprendė, kad ten turėtų būti ropliakojų dinozaurų teritorija. Tolumoje vėl augo medžiai, o toliau... toliau dulsva mėnulio šviesa mirguliavo ant vandenyno bangų.

Iš kažkur atsklido dinozauro riaumojimas, bet žvėris buvo toli. Grantas užsidėjo paimtus iš Timo naktinio matymo akinius ir vėl apsidairė. Pasekęs žvilgsniu pilką betoninio griovio juostą jis pamatė tai, ko ieškojo: tamsi tarnybinio kelio juosta vedė link plokščio tiesaus stogo. Stogas, nors ir neaukštas, bet buvo pakeltas virš žemės. Ir jis buvo netoliese. Maždaug per puskilometrį nuo medžio.

Kai Grantas nusileido žemyn, Leksė šniurkščiojo nosimi.

– Kas nutiko?

– Aš girdėjau žvėrį.

– Jis mūsų nelies. Nubudai? Eime.

Jie priėjo prie tvoros, kurios aukštis buvo trys su puse metro nuo žemės, o viršuje raitėsi spygliuotos vielos spiralė. Mėnulio šviesoje tvora atrodė dar aukštesnė nei buvo iš tikrųjų. Iškart už tvoros prasidėjo griovys.

Leksė neryžtingai pažiūrėjo į kliūtį.

– Ar galėsi perlipti? – paklausė Grantas.

Ji atidavė jam savo beisbolo pirštinę ir kamuolį.

– Žinoma, galėsiu! Nėra kas veikti!

Ir pradėjo kabarotis į viršų.

– Lažinamės, kad Timas neperlips?

Timas krūptelėjo ir piktai sušnypštė:

– Užsičiaupk!

– Timas bijo aukščio.

– Nebijau...

– Bijai! Tikrai bijai!

– Nė trupučio!

– Tai pasivyk!

Grantas pasisuko į Timą: netgi tamsoje matėsi, kad jis pabalęs.

– Užlipsi, Timai?

– Žinoma.

– Tau padėti?

– Timas – bailiukas! – suriko Leksė.

– Kvaiša paskutinė, – suniurzgė Timas ir ėmė ropštis per tvorą.

* * *

– Ša-alta, – pasiskundė Leksė.

Jie iki juosmens stovėjo dvokiančiame vandenyje, telkšančiame betono griovyje.

Tvora buvo įveikta nesunkiai, neskaitant, kad Timas suplėšė šortus į spygliuotą vielą, ištemptą tvoros viršuje. Paskui jie nusileido į griovį ir dabar Grantas ieškojo, kaip iš jo išlipti.

– Aš bent jau padėjau jums pertempti Timą per tvorą, – pasigyrė Leksė. – Jis gi visko bijo.

– Dėkoju už pagalbą, – tulžingai iškošė Timas.

Mėnulio šviesoje jis matė kažkokius rutulius, plaukiojančius vandenyje. Timas ėjo išilgai griovio, žiūrėdamas į betoninę sieną. Betonas buvo lygus – išsiropšti į viršų buvo neįmanoma.

– Oi! – šūktelėjo Leksė, rodydama pirštu į vandenį.

– Nebijok, Lekse, jie tau nieko nepadarys.

Galų gale Grantas rado betoninėje sienoje plyšį, šalia kurio į vandenį leidosi liana. Jis pakibo ant lianos, augalas išlaikė jo svorį.

– Vaikai, pirmyn!

Jie užsikorė liana ir atsidūrė atvirame lauke.

Jau po kelių minučių keleiviai priėjo prie pylimo, už kurio buvo nutiestas tarnybinis kelias. Jis vedė dešinėn prie pagalbinių tarnybų pastato. Jie praėjo pro du judesio daviklius. Grantas su gailesčiu pa-

stebėjo, kad jų lemputės nedega, vadinasi, prietaisai neveikia. Praėjo jau daugiau kaip dvi valandos po elektros atjungimo, bet atkurti elektros tiekimo iki šiol nepavyko.

Kažkur toli pasigirdo tiranozauro riaumojimas.

– Jis arti? – išsigandusi sušnibždėjo Leksė.

– Ne, – nuramino ją Grantas. – Mes jau kitoje parko dalyje.

Jie nusileido prie žole apaugusio pylimo ir nuėjo link pastato, primenančio didelį blindažą.

– Kas tai? – paklausė Leksė.

– Prieglobstis, – atsakė Grantas, tikėdamasis, jog sako tiesą.

Įėjimas, pridengtas masyvių grotelių, buvo toks platus, kad galėjo įvažiuoti sunkvežimis. Viduje matėsi šviežios žolės kuokštai ir šieno stirtos, išmėtytos tarp kažkokių įrenginių.

Grotuotieji vartai buvo užrakinti didele kabančia spyna. Kol Grantas ją apžiūrėjo, Leksė prasmuko tarp masyvių virbų.

– Visi paskui mane!

Timas prasiskverbė jai iš paskos ir pareiškė:

– Aš manau, daktare Grantai, jums taip pat pavyks.

Berniukas buvo teisus. Grantas, nors ir sunkiai, bet vis tik pralindo į vidų ir tuoj pat pajuto silpnumą.

– Įdomu, ar čia yra ko nors valgomo? – pasidomėjo Leksė.

– Tiktai šienas. – Grantas išrausė šieno stirtą ir išmėtė jį ant grindų. Viduje šienas buvo šiltas. Keliautojai sugulė ir iškart pajuto malonią šilumą. Leksė susisuko į kamuoliuką. Timas ją apkabino. Grantas išgirdo, kaip tolumoje negarsiai trimituoja ropliakojai dinozaurai.

Netarę nė žodžio vaikai užmigo ramiai šnopuodami. Grantas pažiūrėjo į laikrodį, bet buvo per daug tamsu. Leksė šildė jį iš šono. Grantas užsimerkė ir užmigo.

Kontrolės postas

Vos tik Maldunas ir Dženaras įėjo į kontrolės postą, Arnoldas suplojo delnais ir sušuko:

– Aha, pakliuvai, kalės vaike!

– Kas ten? – paklausė Dženaras.

Arnoldas parodė į ekraną.

```
Vg1=spausti {dat.dt} signalas {itm.temp}
Vg2=spausti{dat.itl} signalas {itm.temp}
grandinė (Vg1,Vg2) nustatyti ribą (Vg1, Vg2) atkurti
jeigu yra ryšys (Vg2,Vg1) nustatyti ribą (Vg2, Vglj) atkurti
baltas triušis obj. nustatyti apsaugą (Vg1), aptvaras (Vg2)
riba Dat.1= maksimumas (%22) to {riba.04} nustatyti
riba Dat.2= nustatyti 0, nustatyti 5, 0 {riba.2-var(dzh)}
baigti obj. signalas. sst {apsauga, aptvaras} nustatyti
baigti obj. nustatyti ryšį. sst {apsauga, aptvaras} atkurti
baigti obj. ištrinti liniją. baltas triušis obj., baigti obj.
Vg1=spausti {dat.dt} signalas {itm.temp}
Vg2=spausti {dat.itl} signalas {itm.temp}
riba Dat.4=max Bits (%33) to {riba.04} nustatyti
riba Dat.5=nustatyti 0, nustatyti 5, 0 {riba.2-var(szh)}
```

– Štai, – patenkintas tarė Arnoldas.

– Kas čia? – paklausė Dženaras.

– Aš pagaliau suradau komandą, grąžinančią programą į pradinę padėtį. Komanda „baigti“ atstato susijusius komponentus: bendrą maitinimą ir įtampą apsauginiuose aparatuose.

– Gerai, – linktelėjo Maldunas.

– Bet ta komanda daro ir dar kai ką! – tęsė Arnoldas. – Ji paskui ištrina visas programos eiles, kur ji minima, ir tokiu būdu sunaikina visus savo egzistavimo pėdsakus. Gudriai sugalvota!

Dženaras palingavo galva.

– Aš neišmanau kompiuterių.

Iš tikrųjų jis suprato pakankamai, kad žinotų, ką reiškia, kai aukšto lygio technologijomis aprūpinta kompanija gauna prieigą prie svetimų programų. Tai reiškia didelius, milžiniškus nemalonumus.

– Pažvelkite čia, – pasiūlė Arnoldas ir surinko klaviatūroje „baigti“.

Ekranas sumirgėjo, ir jo tekstas pasikeitė.

```
Vg1=spausti {dat.dt} signalas {itm.temp}
Vg2=spausti {dat.itl} signalas {itm.temp}
grandinė (Vg1,Vg2) nustatyti riba (Vg1, Vg2) atšaukti
grandinė (Vg2,Vgl) nustatyti ribą (Vg2, Vg1) atšaukti
riba Dat. 1=maksimumas (%22) to {riba.04} nustatyti
riba Dat.2= nustatyti 0, nustatyti 5, 0 {riba.2-var(dzh)}
Vg1=spausti {dat.dt} signalas {itm.temp}
Vg2=spausti{dat.itl} signalas {itm.temp}
riba Dat.4=maksimumas (%33) to {riba.04} nustatyti
riba Dat.5=nustatyti 0, nustatyti 5, 0 {riba.2-var(szh)}
```

Maldunas atsisuko į langą.

– Žiūrėkite!

Visame parke ėmė žiebtis didelės kvarco lempos. Visi puolė prie langų.

– Pagaliau! – sušuko Arnoldas.

Dženaras pasidomėjo:

– Vadinasi, apsauga taip pat įsijungė?

– Dar ir kaip! – patvirtino Arnoldas. – Po kelių sekundžių visa sistema įsikraus, nes apsauginiai aptvarai tęsiasi aštuoniasdešimt kilometrų ir generatorius turi įkrauti kondensatorius visoje linijoje. Jau po pusės minutės mes vėl būsime padėties šeimininkai.

Arnoldas linktelėjo į įstiklinto parko elektrifikacijos žemėlapio pusę.

Žemėlapyje atgijo nuo elektrinės besišakojančios ryškiai raudonos linijos. Jos šakojosi po visą parką, rodydamos teritorijas, kuriose įsijungė apsauga.

– Judesio davikliai taip pat ims veikti? – pasitikslino Dženaras.

– Taip, jie taip pat. Kompiuteriui prireiks keleto minučių atlikti perskaičiavimą. Svarbiausia, kad viskas jau veikia, – netvėrė džiaugsmu Arnoldas. – Dar tik pusė dešimtos, o mes sugebėjome viską pataisyti!

* * *

Grantas atsimerkė: ryškiai žydra šviesa skverbėsi pro grotuotus vartus. Kvarco lempos? Vadinasi, atsirado elektra!.. Nukamuotas nuovargio, jis žvilgtelėjo į laikrodį – pusė dešimtos. Jis pamiegojo visai nedaug.

Ko gero, verta dar šiek tiek snūstelėti, nusprendė Grantas, o paskui reikės nueiti prie judesio daviklių ir vaikštinėti priešais juos pirmyn ir atgal. Kontrolės poste jį pastebės ir atsiųs mašiną parvežti jį ir vaikus. Jis paprašys Arnoldo susisiekti su laivu, ir iki pusiaunakčio viskas susitvarkys. Jie nakvos viešbutyje, savo lovose.

Taip jis ir padarys. Už poros minučių Grantas nusižiovavo ir vėl užmerkė akis.

* * *

– Ne taip jau blogai, – pareiškė Arnoldas, apžiūrinėdamas kontrolės poste kabantį žemėlapį, nušvitusį įvairiaspalvėmis ugnelėmis. – Tiktai trys trūkiai visame parke. Kur kas geriau, negu tikėjausi.

– Trys trūkiai? – perklausė Dženaras.

– Valdymo sistema automatiškai atjungia aptvarų sekcijas, kur įvyksta trumpasis jungimas, – paaiškino Arnoldas. – Štai didelis trūkis dvyliktame sektoriuje netoli pagrindinės tvoros.

– Tenai, kur tiranozauras nuvertė tvorą, – įsiterpė Maldunas.

– Taip, tenai. Ir dar vienuoliktame sektoriuje, šalia pagalbinių tarnybų, zauropodų, ropliakojų dinozaurų teritorijoje.

– Bet kodėl šita sekcija atsijungė? – nustebo Dženaras.

– Dievai žino. Galbūt dėl audros, o gal nuvirto medis. Palauksime truputį, pažiūrėsime, ką parodys monitoriai. Trečias trūkis netoli upės. Taip pat neaišku, kas ten nutiko.

Dženaras pamatė, kad žemėlapyje atsirado naujų ženklų. Ėmė bėgioti žali skaitmenys ir taškai.

– O kas tai?

– Tai mūsų žvėreliai. Įsijungė judesio davikliai ir kompiuteris dabar nustatinėja gyvūnų padėtį parke. Ir visų kitų taip pat.

Dženaras įsižiūrėjo į žemėlapį.

– Granto ir vaikų?

– Taip, mes padidinome perskaičiavimo ribą iki keturių šimtų. Jeigu jie judės, davikliai suskaičiuos juos kaip papildomus gyvūnus, – paaiškino Arnoldas ir pažvelgęs į žemėlapį pridūrė: – Bet kol kas nereikalingų gyvūnų nematau.

– Kodėl taip ilgai užtrunka?

– Supraskite, pone Dženarai, davikliai registruoja daugybę pašalinių judesių: vėjyje siūbuoja šakos, skraido paukščiai ir taip toliau, ir panašiai. Kompiuteris turi atmesti visus foninius judesius. Tam reikia... Aha, viskas! Skaičiavimas baigtas.

Dženaras beveik suriko:

– Jūs matote vaikus?

Arnoldas atsisuko ir žvilgtelėjo į žemėlapį.

– Ne. Dabar žemėlapyje nėra papildomos informacijos. Čia tik duomenys apie dinozaurus. Galbūt vaikai tupi medyje arba pasislėpė kažkokioje vietoje, kur negalime jų pamatyti. Kol kas nereikia jaudintis. Kelių gyvūnų taip pat nerasta, tarp jų ir suaugusio tiranozauro. Tikriausiai jis kur nors miega, todėl nejuda. Žmonės taip pat gali miegoti. Mes kol kas neturime informacijos.

Maldunas linktelėjo.

– Geriau užsiimkime reikalais. Mes turime atstatyti aptvarus ir grąžinti gyvūnus į jų teritorijas. Kompiuteris rodo, kad penki žvėriūkščiai vaikščioja ne ten, kur jiems priklauso būti. Aš susirinksiu remontininkų brigadą.

Arnoldas pasisuko į Dženarą.

– Jei jūs neprieštaraujate, paprašysiu pasirūpinti daktaru Malkolmu. Perduokite daktarai Hardingui, kad maždaug po valandos jis bus reikalingas Maldunui, jam reikės prižiūrėti dinozaurų pervežimą. Ir norėčiau atkreipti pono Hamondo dėmesį, kad pradedame pasekmių pašalinimo baigiamąjį etapą.

Dženaras praėjo pro geležinius vartus ir prisiartino prie centrinio „Safario viešbučio“ įėjimo. Ten jis susitiko su Ele Setler. Moteris ėjo koridoriumi, nešdama katilą su karštu vandeniu ir rankšluostį.

– Tame koridoriaus gale virtuvė, – pranešė ji. – Mes ten šildome vandenį perrišimams.

– Kaip jis? – paklausė Dženaras.

– Stebinamai gerai.

Nuėjęs kartu su Ele iki Malkolmo kambario, Dženaras netikėtai išgirdo juoką. Matematikas gulėjo ant nugaros. Hardingas statė jam lašelinę.

– O antras jam atsako: „Pasakysiu tau sąžiningai, Bilai, man nepatiko. Ir aš grįžau tualetinio popieriaus.“

Hardingas ėmė juoktis.

– Neblogai, tiesa? – paklausė Malkolmas. – O, pone Dženarai, matote, kas nutinka, kai bandai suvaldyti situaciją. Rezultatas – nebevaldai kojų.

Dženaras atsargiai prisiartino.

Hardingas pasakė:

– Jis gavo pakankamai didelę dozę morfino.

– O aš manau, kad nepakankamai didelę, – paprieštaravo Malkolmas. – O Dieve, jis bandė sutaupyti vaistus! Na kaip, radote likusius?

– Kol kas ne, – atsakė Dženaras. – Bet aš džiaugiuosi matydamas jus pakilios nuotaikos.

– O kokios dar nuotaikos galėčiau būti su atviru kelio lūžiu? Tuo labiau, kad jau aiškiai pateko infekcija ir žaizda ima dvokti?.. Bet visada sakiau, kad kol žmogus neprarado humoro jausmo...

Dženaras nusišypsojo.

– Jūs atsimenate, kas įvyko?

– Žinoma, atsimenu! Nejaugi jūs galvojate, kad taip lengva pamiršti, kaip tave graužia tiranozauras? Būkite ramus, jūs atsimintumėte tai iki savo dienų galo! Mano atveju, šis laikas gali būti, deja, visai trumpas... Bet kol kas – taip, aš atsimenu.

Malkolmas papasakojo, kaip jis bėgo per lietų, stengdamasis nubėgti kuo toliau nuo elektromobilio, ir kaip jį nusivijo tiranozauras.

– Tai buvo mano lemtinga klaida, jis buvo per daug arti, bet aš puoliau į paniką. Trumpai tariant, jis nutvėrė mane dantimis.

– Už kurios vietos? – paklausė Dženaras.

– Už krūtinės, – atsakė Malkolmas ir užvertė marškinius.

Plačiu pusračiu nuo peties link bambos tęsėsi eilė gilių mėlynių.

– Jis pakėlė mane į orą, kaip reikiant papurtė ir tėškė į žemę. Iki to momento su manimi viskas buvo daugiau ar mažiau tvarkoj, neskaitant baisaus išgąsčio. Nukritęs susilaužiau koją. Įkandimas palyginti su tuo – tikras niekniekis. – Maldunas atsiduso. – Žinoma, sąlyginai.

Hardingas paaiškino:

– Daugelio stambių grobuonių palyginti silpni žandikauliai. Pagrindinė jų jėga sprando raumenyse. Žandikaulis tiktai prilaiko auką, o galingas sprandas leidžia jam pargriauti gyvūną ant žemės ir suplėšyti į gabalus. Kalbant apie smulkius žvėrelius, tokius kaip

daktaras Malkolmas, tai juos dažniausiai paprasčiausiai papurto ir meta į žemę.

– Bijau, kad jis teisus, – patvirtino Malkolmas.

– Vargu ar aš būčiau išgyvenęs, jeigu tas stipruolis būtų rimtai užsiėmęs manimi. Tiesą sakant, jis užpuolė mane truputį nevikriai, lyg būtų nepratęs atakuoti kažką, savo dydžiu neprilygstantį automobiliui arba nedideliam namukui.

– Jūs manote, kad užpuolė jus atmestinai?

– Skaudu tai pripažinti, bet jis procedūrai neskyrė reikiamo dėmesio. Juk žvėris sveria aštuonias tonas, o aš truputį mažiau.

Dženaras pasisuko į Hardingą ir pranešė:

– Jie ruošiasi remontuoti aptvarus. Arnoldas sakė, kad jūs turite padėti Maldunui grąžinti gyvūnus į vietas.

– Bus padaryta, – atsiliepė Hardingas.

– Tokiu atveju, palikite man daktarę Setler ir ampulę morfino, – pasiūlė Malkolmas. – Tada Malkolmo efektas čia nepasireikš.

– Kas tas Malkolmo efektas? – nustebo Dženaras.

– Kuklumas neleidžia man smulkiai aprašyti fenomeno, pavadinto mano vardu. – Su tais žodžiais Malkolmas nusižiovavo ir užmerkė akis. Po akimirkos jis miegojo.

Elė kartu su Dženaru išėjo į koridorių.

– Neapsigaukite dėl jo būklės, – pasakė ji. – Jo nervai ant ribos. Kada atskris sraigtasparnis?

– Sraigtasparnis?

– Jam būtina operuoti koją. Įtikinkite, kad vadovybė iškviestų sraigtasparnį. Malkolmą reikia išgabenti iš salos.

Parkas

Portatyvusis generatorius sutreškėjo ir urgzdamas ėmė dirbti. Sumirksėjo kvarco lempos ant teleskopinių atramų. Maldunas girdėjo švelnų upės čiurlenimą už keleto metrų į šiaurę nuo jo. Vyras atsisu-

ko į remontinį furgonėlį ir pamatė, kad išeina darbininkas, nešinas dideliu elektriniu pjūklu.

– Ne, ne, Karlosai, – pasakė Maldunas. – Nešk virves. Nereikia jo pjauti.

Jis vėl pažvelgė į aptvarą. Pažeistą aptvaro sekciją rado greitai, nes ant jo užvirto nedidelis medelis, podokarpas. Podokarpus čia pasodino tam, kad jų plunksninės šakos maskuotų aptvarą. Būtent tas medelis buvo apraizgytas laidais ir apstatytas metaliniais įtvirtinimais. Audros metu laidai nutrūko, o nukritę ant apsauginio aptvaro sukėlė trumpąjį jungimą. Žinoma, to nebūtų nutikę, jeigu apželdintojai būtų naudoję plastiku aptrauktus laidus ir keraminius įtvirtinimus. Visgi faktas liko faktu.

Kad ir kaip ten būtų, darbo buvo nedaug: nukelti medelį nuo tvoros, nuimti metalinius įtvirtinimus ir pastatyti žymę, kad ryte apželdintojai padarytų atramą. Darbo dvidešimčiai minučių. Malduną džiugino trumpas darbo laikas: jis atsiminė, kad dilofozaurai visada laikosi netoli upės. Ir nors darbininkai buvo kitoje aptvaro pusėje, tai jų nebūtų apsaugoję nuo apakinančių seilių spjūvio.

Priėjo vienas darbininkas, Ramonas.

– Pone Maldunai, – kreipėsi jis, – ar matėte žiburėlius? – Ramonas parodė į rytus, džiunglių pusėn. – Aš pamačiau juos išeidamas. Šviesa labai silpna. Ar matote ją? Panašu į automobilio žibintus. Bet jie nejuda.

Maldunas probėgšmais žvilgtelėjo ten, kur rodė darbininkas. Greičiausiai koks nors pagalbinis apšvietimas, juk elektra jau buvo įjungta.

– Užsiimsime tuo vėliau, – nusprendė jis. – O kol kas patraukime tą medį nuo tvoros.

* * *

Arnoldas buvo pakilios nuotaikos. Tvarka parke beveik visiškai grįžo į vėžes. Maldunas taiso aptvarus. Hamondas išvyko kartu su

Hardingu pažiūrėti, kaip bus grąžinami į vietas išsibėgioję dinozaurai... Arnoldas pavargo, bet buvo toks patenkintas, kad netgi galėjo padaryti nuolaidų Dženaro atžvilgiu.

– Jūs domėjotės Malkolmo efektu? – paklausė Arnoldas. – Ar jus kas nors neramina?

– Ne, aš paklausiau paprasčiausiai iš smalsumo.

– Norite, kad jums paaiškinčiau, kodėl Janas Malkolmas neteisus, taip?

– Visiškai teisingai.

Arnoldas užsirūkė kitą cigaretę.

– Tai suprasti ne taip paprasta.

– Aš pasistengsiu.

– Na, gerai. Chaoso teorija aprašo nelinijines sistemas. Dabar ši teorija labai išplito, ji taikoma tyrinėjant viską, ką tik nori, – nuo fondų biržos iki širdies ritmo. Tai labai madinga teorija. Ją naudoja aprašant bet kurią sudėtingą nenuspėjamą situaciją, aišku?

– Taip.

– Janas Malkolmas žinomas tarp matematikų kaip chaoso teorijos specialistas. Jis įdomus pašnekovas ir malonus žmogus. Jo pagrindinis užsiėmimas, išskyrus juodų rūbų dėvėjimą, yra kompiuterinis sudėtingų sistemų elgesio modeliavimas. Džonas Hamondas, dievinantis naujoviškas mokslo idėjas, pasiūlė Malkolmui sukurti mūsų parko, kaip sudėtingos sistemos, modelį. Tą jis ir padarė. Jo modelis – tai visokių formų erdvinės figūros, kurias galima atvaizduoti kompiuterio ekrane. Jūs nematėte?

– Ne.

– Na, jos panašios į keistai iškreiptus laivo sraigtus. Įsivaizduojate?

– Nelabai, – prisipažino Dženaras.

Arnoldas pakėlė ranką ir laikydamas ją horizontaliai delnu į viršų paaiškino:

– Įsivaizduokite, kad ant apversto delno yra vandens lašas. Jis turi nutekėti nuo rankos: gali nuriedėti link riešo arba link pirštų. Lašas gali pasiekti didįjį pirštą, o gali pratekėti tarp pirštų. Aš nežinau, kur būtent jis riedės. Bet žinau, kad lašas judės rankos paviršiumi. Jis turi judėti būtent taip.

– Aišku, – linktelėjo Dženaras.

– Chaoso teorija vertina sudėtingos sistemos elgesį kaip lašo judėjimą keistos formos propelerio paviršiumi. Lašas gali judėti spirale arba nuriedėti tiesiai prie lopetėlės krašto. Bet jis visada juda turimu paviršiumi.

– Aišku, – pakartojo Dženaras.

– Malkolmo modeliuose paprastai yra nuolaidumai arba staigūs išlinkimai, kur greitis smarkiai išauga. Jis pats kukliai vadina tą pagreitintą judėjimą Malkolmo efektu. Visa sistema gali netikėtai nustoti funkcionuoti. Būtent tai jis ir turėjo omenyje kalbėdamas apie parką. Jo žodžiais tariant, parkui kaip sistemai būdingas vidinis nestabilumas.

– Vidinis nestabilumas? – perklausė Dženaras. – O kaip jūs reagavote į jo pareiškimą?

– Mes su juo nesutikome ir praktiškai ignoravome, – atsakė Arnoldas.

– Manote, kad pasielgėte protingai?

– Juk tai akivaizdu! Galų gale, mes turime reikalą su gyva sistema! Tai gyvenimas, o ne kompiuterinis modelis, – paaiškino Arnoldas.

* * *

Ryškiame kvarco lempų švytėjime žalia hipsilofodonto galva buvo persisvėrusi per virves, akys aptrauktos migla, liežuvis nukaręs.

– Atsargiau! Atsargiau! – ėmė šaukti Hamondas, kai kranas pradėjo kelti dinozaurą.

Hardingas suniurzgė ir pastūmė galvą, kad ji pataikytų ant odinių virvių. Jis bijojo, kad virvės prispaus miego arteriją. Kranas ėmė šnypšti ir nunešė dinozaurą link laukiančio sunkvežimio su minkštai išklotu kėbulu. *Hipsiai*, kaip juos paprastai vadino – tai nedideli dinozaurai, dviejų metrų ilgio ir daugiau kaip šimto aštuoniasdešimt kilogramų svorio, žalios spalvos su rudais taškeliais. Šita dinozaurė kvėpavo lėtai, bet visa kita buvo normalu. Hardingas šovė į ją specialiu šautuvu su raminamaisiais ir, atrodo, pataikė dozę. Trankvilianto dozės nustatymas buvo pats sudėtingiausias momentas. Per mažai – roplys pabėgs į mišką ir grius kur nors nepasiekiamoje vietoje. Per daug – negrįžtamas širdies sustojimas, nes raumuo neatsipalaiduoja po staigaus susitraukimo. Svarbiausia – tiksli dozė.

– Ei, ten! Ramiau! – šaukė ant darbininkų Hamondas.

– Pone Hamondai, – bandė jį nuraminti Hardingas. – Prašau...

– Jie turi būti atsargesni...

– Jie labai atsargūs, – suniurnėjo Hardingas.

Jis įlipo į kėbulą, kur nuleido *hipsį*, ir uždėjo dinozaurei pančius, ribojančius jos judesius. Paskui užkabino ant gyvūno antkaklį su kardiografu, kad kontroliuotų širdies darbą, paėmė didelį elektroninį termometrą, primenantį kalakutui kepti naudojamą kulinarinį švirkštą, ir įstūmė jį į tiesiąją žarną. Termometras pyptelėjo – 35,6 C.

– Na, kaip ji? – neramiai paklausė Hamondas.

– Puikiausiai, – atsakė Hardingas. – Viso labo pusantro laipsnio žemiau normos.

– Per daug! – išsigando Hamondas. – Per gili narkozė.

– O jūs norite, kad ji nubustų ir iššoktų iš kėbulo? – atrėžė Hardingas.

Prieš ateidamas dirbti į parką, Hardingas vadovavo San Diego zoologijos sodo veterinarijos skyriui ir buvo pasaulinio lygio paukš-

čių laikymo specialistas. Jis apvažiavo visą pasaulį, konsultuodamas Europos, Indijos ir Japonijos zoologijos sodų darbuotojus egzotiškų paukščių laikymo klausimais. Hardingas iš pradžių nesusidomėjo, kai pasirodė keistas mažas žmogutis, pasiūlęs jam pareigas privačiame pramogų parke. Bet supratęs, ką pasiekė Hamondas... Tokio šanso nebuvo galima praleisti! Hardingą visada viliojo mokslo laurai, o čia atsirado galimybė ateityje parašyti knygą „Veterinarijos vadovas. Vidaus ligos. Dinozaurų susirgimai"... Dvidešimtojo amžiaus pabaigoje veterinarija pasiekė žymių laimėjimų. Geriausi zoologijos sodai turėjo klinikas, mažai tesiskiriančias nuo didžiausių ligoninių, skirtų žmonėms. Nauji vadovėliai buvo tik pagerintas senų pakartojimas. Pasaulinės klasės lygio specialistams neegzistavo jokios neištirtos problemos. Tokioje situacijoje tapti pirmuoju, kuris sukurs naujos gyvūnų klasės gydymą, tai jau ne juokai!

Hardingas niekad nesigailėjo dėl savo sprendimo. Jis įgijo didelę darbo su dinozaurais patirtį ir nesiruošė klausytis vertingų Hamondo nurodymų.

Hipsilofodontas sugargė ir krūptelėjo. Dinozaurė vis dar sunkiai kvėpavo, vyzdžių refleksas neveikė. Reikėjo važiuoti.

– Įlaipinimas baigtas! – suriko Hardingas. – Mergaitei laikas grįžti į savo aptvarėlį.

* * *

– Gyvos sistemos, – dėstė Arnoldas, – skiriasi nuo mechaninių. Gyvos sistemos niekada neišlaiko pusiausvyros. Joms būdingas vidinis nestabilumas. Jos tik gali atrodyti stabilios, bet tai regimybė. Jose viskas juda ir keičiasi. Kažkuria prasme jos nuolat yra ant suirimo ribos.

Dženaras paprieštaravo:

– Bet juk daug kas nesikeičia: kūno temperatūra pastovi, yra ir dar visokių...

– Kūno temperatūra nuolat keičiasi, – pertraukė jį Arnoldas. – Nuolat! Per parą ji cikliškai keičiasi: pati žemiausia būna ryte, pati aukščiausia – vakare. Tam turi įtakos nuotaika, chroniškos ligos, fizinis krūvis, oro temperatūra, maistas. Kūno temperatūra tai kyla, tai krinta, ir tai vyksta be perstojo. Grafike matosi nedideli nukrypimai, nes bet kuriuo momentu veikia kažkokios jėgos: vienos numuša temperatūrą, kitos pakelia. Temperatūrai būdingas nestabilumas. Kaip ir bet kuriam kitam gyvos sistemos parametrui.

– Jūs norite pasakyti...

– Malkolmas viso labo tik teoretikas, – tęsė Arnoldas. – Sėdėdamas savo kabinete jis prikuria žavingų modelių. Bet jis niekaip negali suprasti, jog tai, ką jis laiko defektu, iš tikrųjų yra būtina savybė. Kai dirbau raketų bandymo bazėje, mes susidūrėme su vadinamuoju rezonansiniu nukrypimu. Jeigu raketa startuodavo nors truputį supdamasi, ji pasmerkta – tai yra rezonansinis nukrypimas. Raketa būtinai taps nekontroliuojama, ir tai negrįžtamas procesas. Tokios mechaninių sistemų savybės. Maži nukrypimai tampa vis didesniais ir didesniais, kol nesugriūva visa sistema. Bet tie patys nukrypimai būtini gyvoms sistemoms. Jų buvimas rodo, kad sistema normaliai funkcionuoja ir gali reaguoti į išorės veiksnius. Malkolmas niekada šito nesuprato.

– Ar jūs įsitikinęs, kad jis šito nesupranta? Man atrodo, kad jis aiškiai įsivaizduoja gyvų ir negyvų sistemų skirtumus...

– Pažiūrėkite! – sušuko Arnoldas. – Štai įrodymai!

Jis parodė į ekraną.

– Nepraeis nė valanda, kai parkas vėl veiks tinkamai. Vienintelis dalykas, kurį liko padaryti, tai atkurti telefoninį ryšį. Dėl tam tikrų priežasčių jis dar neveikia. Bet visa kita dirba. Ir tai ne teorija, tai faktas!

* * *

Adata sulindo gilyn į sprandą ir Hardingas suleido medrono gulinčiai ant žemės narkozės paveiktai dinozauro patelei. Ji tuoj pat

pradėjo atsigauti, prunkšdama ir spardydamasi galingomis užpakalinėmis letenomis.

– Visi atgal! – suriko Hardingas, atšokdamas į šoną. – Atgal!

Svyruodama lyg apgirtusi, dinozaurė atsistojo. Purtydama galvą, labai panašią į driežo, ji mirksėdama žiūrėjo į žmones, užlietus kvarcinės lempų šviesos.

– Jai iš nasrų seilės laša, – neramiai sušuko Hamondas.

– Tai laikina, – atsakė Hardingas. – Praeis.

Dinozaurė nusičiaudėjo ir lėtai nupėdino laukyme toliau nuo ryškios šviesos.

– Kodėl ji nešuoliuoja?

– Šuoliuos, – nuramino Hardingas. – Jai prireiks maždaug valandos, kad visiškai atsigautų. Jai viskas gerai.

Veterinaras pasisuko į automobilį.

– Viskas gerai. Dabar užsiimsime stegozauru.

Maldunas žiūrėjo, kaip į žemę kala paskutinį kuolą. Laidai jau buvo ištempti, podokarpas atsidūrė savo vietoje. Trumpojo jungimo vietoje ant sidabro spalvos aptvaro matėsi apanglėję juodi latakai. Apačioje sugedo keletas keraminių izoliatorių. Juos reikėjo būtinai pakeisti. Bet tam Arnoldas aptvare turėjo atjungti elektros srovę.

– Kontrolės poste! Kalba Maldunas. Mes pasiruošę pradėti remontą.

– Jus supratau, – atsiliepė Arnoldas. – Atjungiu jūsų sekciją.

Maldunas žvilgtelėjo į laikrodį. Kažkur tolumoje girdėjosi negarsus ūbavimas, primenantis pelėdos riksmą. Maldunas žinojo, kad taip rėkauja dilofozaurai. Jis priėjo prie Ramono ir pasakė:

– Užbaikite darbą! Aš noriu užsiimti kitomis aptvaro dalimis.

* * *

Praėjo valanda. Dženaras kaip tik žiūrėjo į švytintį žemėlapį, kai lemputės mirktelėjo ir atvaizduoti žemėlapyje taškai bei skaitmenys pasikeitė.

– Kas atsitiko?

Arnoldas dirbo.

– Aš bandau įjungti telefonus, kad praneščiau apie Malduną.

– Ne, aš klausiu, kas ten pas juos atsitiko.

Arnoldas pažiūrėjo į žemėlapį.

– Matyt, kad jie baigia pervežinėti gyvūnus ir užbaigia dviejų aptvaro sekcijų remontą. Kaip jau sakiau, parkas vėl mūsų rankose. Ir be jokio katastrofiško Malkolmo efekto! Faktiškai, tiktai trečioji sekcija...

– Arnoldai! – pasigirdo Malduno balsas.

– Klausau.

– Ar jūs matėte tą prakeiktą tvorą?

– Palaukite minutę.

Viename iš monitorių Dženaras pamatė iš aukštai rodomą pievą, žolė lingavo nuo vėjo. Už pievos matėsi žemas betoninis stogas.

– Tai tarnybinės patalpos driežakojų dinozaurų teritorijoje, – paaiškino Arnoldas. – Mes naudojame tokius pastatus inventoriui laikyti; kaip produktų sandėlius ir taip toliau. Panašūs pastatai sustatyti visame parke, kiekviename jo sektoriuje.

Vaizdas monitoriuje ėmė keistis.

– Mes sukame kamerą, kad pamatytume tvorą, – paaiškino Arnoldas.

Dženaras pamatė lempučių šviesoje spindinčią metalinio tinklelio sieną. Viena iš sekcijų buvo sudraskyta ir gulėjo ant žemės. Šalia stovėjo Malduno džipas ir vaikščiojo keli darbininkai.

– Oho! – nutęsė Arnoldas. – Panašu, kad tiranozauras prasiveržė pas zauropodus.

– Šiandien jis puikiai pavakarieniaus, – atsiliepė Maldunas.

– Mes turime ištraukti jį iš ten, – nusprendė Arnoldas.

– Kokiu būdu? – pasidomėjo Maldunas. – Mes nepasiėmėme nieko, kas galėtų tikti tiranozaurui. Aš pataisysiu aptvarą, bet nesiruošiu lįsti ten iki saulėtekio.

– Hamondui tai nepatiks.

– Gerai, aptarsime viską, kai aš grįšiu, – užbaigė diskusiją Maldunas.

* * *

– Kiek tų roplių užmuš tiranozauras? – paklausė Hamondas, blaškydamasis po kontrolės posto patalpą.

– Greičiausiai vieną, – atsakė Arnoldas. – Zauropodai pakankamai dideli, reksas ės vieną keletą dienų.

– Mes turime šiandien pat sugauti jį! – pareiškė Hamondas.

Maldunas palingavo galva.

– Aš nesiruošiu ten eiti iki saulėtekio.

Hamondas suposi ant pirštų galų: jis visada taip darydavo, kai buvo piktas.

– Jūs turbūt pamiršote, kad dirbate man?

– Ne, pone Hamondai, aš nepamiršau. Bet ten vaikščioja milžiniškas suaugęs tiranozauras. Kaip jūs ruošiatės jį sustabdyti?

– Mes turime šautuvus, šaudančius raminamaisiais.

– Mes turime šautuvus, kurie šaudo dvidešimties mililitrų talpos ampulytes. Tai puikus ginklas prieš gyvūnus, sveriančius šimtą aštuoniasdešimt ar du šimtus kilogramų. O tiranozauras sveria aštuonias tonas! Jis tiesiog nieko nepajus.

– Jūs užsakinėjote galingesnius ginklus?

– Aš užsakiau tris vienetus, pone Hamondai, bet jūs liepėte taupyti pinigus ir mes gavome tik vieną. Ir tas pats dingo, jį pasiėmė Nedris.

– Kokia kvailystė! Kas leido?

– Nedris nėra mano pavaldinys, – atšovė Maldunas.

– Taigi jūs sakote, – tęsė Hamondas, – kad šiuo metu nėra būdų sustabdyti tiranozaurą?

– Taip, būtent taip, – patvirtino Maldunas.

– Bet juk tai juokinga!

– Tai jūsų parkas, pone Hamondai. Jūs nenorėjote, kad kas nors pakenktų jūsų brangiesiems dinozaurams. Ką gi, dabar tiranozauras pateko pas zauropodus ir jūs nieko, absoliučiai nieko negalite padaryti.

Ištaręs paskutinę frazę Maldunas išėjo iš patalpos.

– Vieną minutėlę! – išsiskubino paskui jį Hamondas.

Dženaras atidžiai žiūrėjo į ekranus ir klausėsi nervingo ginčo koridoriuje.

Jis pasakė Arnoldui:

– Kiek suprantu, jūs kol kas nekontroliuojate parko.

– Netirštinkite spalvų, – paprieštaravo Arnoldas, užsirūkydamas eilinę cigaretę. – Parkas visiškai mums pavaldus. Po kelių valandų išauš. Galimas dalykas, prarasime porą dinozaurų, kol išvysime iš ten tiranozaurą, bet patikėkite manimi, mes kontroliuojame parką.

Saulėtekis

Grantą pažadino garsus džeržgesys, jį pakeitė metalinis žvangčiojimas. Jis atmerkė akis ir pamatė, kad šalia kyla į viršų konvejerio juosta, ant kurios guli kuokštas šieno. Už jo pasirodė dar du kuokštai. Paskui žvangesys nutilo taip pat staigiai, kaip ir prasidėjo, ir betoniniame pastate vėl pasidarė tylu.

Grantas nusižiovavo. Jis mieguistai pasirąžė, bet tuoj pat susiraukė iš skausmo ir atsisėdo.

Švelni auksinė šviesa liejosi į patalpą pro šoninius langus. Jau buvo rytas, jis pramiegojo visą naktį! Grantas skubiai pažvelgė į laikrodį. Penkios ryto... Dar liko šešios valandos, o paskui atšaukti laivą bus neįmanoma... Sudejavęs persivertė ant nugaros. Galva plyšo nuo skausmo, kūną maudė, tarytum Grantą būtų kas primušęs. Iš

Nuo kampo jį pasiekė girgždesys... Atrodė, girgždėjo surūdijęs ratas... O paskui jis išgirdo Leksės kikenimą.

Grantas lėtai atsikėlė ir apsidairė.

Dabar, kai prašvito, jis suprato, kad jie sandėlyje, kur laikomas šienas ir visokios kitokios atsargos. Ant sienos kabėjo pilka metalinė dėžė su užrašu „Zauropodų teritorija. Tarnybinės pat. (04)".

Vadinasi, tai zauropodų teritorija... Kaip jis ir manė. Atidaręs dėžę, Grantas pamatė telefoną, bet ragelyje girdėjosi tik šnypštimas. Panašu, kad telefoninis ryšys iki šiol neveikia.

– Žiaumok kaip reikiant! – kalbėjo Leksė. – Nebūkite paršelis, Ralfai!

Grantas pasuko už kampo ir pamatė, kad Leksė stovi prie aptvaro ir tiesia šieną gyvūnui, kuris išvaizda priminė didelę rožinę kiaulę ir skleidė girgždančius garsus – tuos pačius, kurie atkreipė Granto dėmesį. Tai buvo ponio dydžio triceratopso jauniklis. Ragų ant galvos dar neturėjo, tiktai išlenktą kaulinę keterėlę virš didžiulių meilių akių. Jis kišo snukį pro grotų virbus ir žiūrėjo į Leksę, o mergaitė tiesė eilinę porciją šieno.

– Štai taip geriau, – kalbėjo Leksė. – Čia pilna šieno, nesirūpink.

Ji paglostė jauniklio galvą.

– Mėgsti šieną, Ralfai, ar ne?

Leksė atsisuko ir pamatė Grantą.

– Jūsų išvaizda nekokia, – pastebėjo ji.

– Aš blogai jaučiuosi.

– Timas taip pat. Jo nosis ištino – tiesiog košmaras.

– O kur Timas?

– Nuėjo pas nykštukus... – pranešė mergaitė. – Ar norite padėti man pašerti Ralfą?

Triceratopso jauniklis pažvelgė į Grantą. Šieno kuokštai karojo iš nasrų ir krito ant grindų, kai žvėris judino žandikaulius, kramtydamas maistą.

– Jis siaubingas žioplys, – pasakė Leksė, – ir labai alkanas.

Jauniklis baigė žiaumoti šieną ir apsilaižė. Po to pražiojo nasrus, laukdamas priedo. Grantas pamatė siaurus, aštrius dantis ir primenantį papūgos snapą viršutinį žandikaulį.

– Gerai, palauk minutėlę. – Leksė surinko šieną nuo betoninių grindų.

– Tiesą sakant, Ralfai, – pridūrė ji, – galima pagalvoti, kad mama tavęs niekada nešėrė.

– Kodėl vadini jį Ralfu?

– Todėl, kad jis panašus į Ralfą iš mano mokyklos.

Grantas priėjo arčiau ir lengvai palietė gyvūno sprandą.

– Nebijokite, jį galima paglostyti, – pasakė Leksė. – Jis mėgsta, kai jį glosto. Tiesa, Ralfai?

Jauniklio oda buvo sausa ir karšta. Ir liečiant priminė futbolo kamuolį. Ralfas tylutėliai kriuksėjo, kai Grantas jį glostė. Ir iš malonumo vizgino storą uodegą.

– Jis visai jaukus.

Žiaumodamas šieną, Ralfas žvilgčiojo tai į Leksę, tai į Grantą ir nerodė nė mažiausių baimės požymių. Grantas prisiminė, kad paprastai dinozaurai neprisiriša prie žmonių.

– Galbūt aš juo pajodinėsiu? – įsisvajojo Leksė.

– Geriau nereikia.

– Galiu lažintis, kad jis man leis, – pasakė Leksė. – Būtų šaunu pajodinėti dinozauru!

Grantas pažvelgė pro groteles į pievą, kur gyveno zauropodai. Kiekvieną minutę vis labiau švito.

Reikia nueiti prie daviklių. Juk žmonės, sėdintys kontrolės poste, atvyks čia ne anksčiau kaip po valandos... Grantui nepatiko, kad telefonai iki šiol tyli.

Staiga jis išgirdo garsų prunkštimą: taip prunkščia labai dideli arkliai. Jauniklis susirūpino. Jis pabandė ištraukti galvą, prakištą pro grotelių virbus, bet galva užstrigo. Jauniklis iš siaubo sužviegė.

Prunkštimas pasikartojo, šį kartą garsai pasigirdo kur kas arčiau.

Ralfas atsistojo ant užpakalinių kojų, iš paskutiniųjų stengdamasis ištrūkti. Jis sukiojo galvą, trynė sprandą į virbus...

– Ralfai, nesinervink! – ramino Leksė.

– Reikia jį išstumti, – nusprendė Grantas.

Jis ištiesė rankas link Ralfo galvos ir užgulęs pradėjo traukti gyvūną į šoną, po to stumti atgal. Jauniklis ištraukė galvą, bet neišlaikęs pusiausvyros griuvo ant šono. Ir tada ant jo užėjo milžiniškas šešėlis. Grantas pamatė gigantišką koją, storesnę už storiausią kamieną. Koja turėjo penkis užapvalintus nagus, kaip dramblio.

Ralfas pažvelgė aukštyn ir sugergždė. Pasirodė pusantro metro galva su trimis ilgais baltais ragais: du ragai augo virš didelių rudų akių, o trečiasis, mažesnis – ant nosies galiuko. Tai buvo suaugęs triceratopsas. Gigantiškas gyvūnas pažiūrėjo į Grantą ir Leksę, lėtai pamirksėjo ir sutelkė dėmesį į Ralfą. Iškišęs liežuvį gigantas aplaižė jauniklį. Ralfas vėl sugergždė ir su laiminga išraiška pasitrynė į milžinišką koją.

– Ar čia jo mama? – paklausė Leksė.

– Panašu, kad taip, – atsiliepė Grantas.

– O mamą taip pat reikia pašerti? – paklausė Leksė.

Suaugęs gyvūnas jau stūmė Ralfą snukiu, gindamas jį nuo tvoros.

– Manau, ne.

Jauniklis nusisuko nuo tvoros ir nuėjo šalin. Kartas nuo karto mama pastumdavo jį, rodydama kelią. Jie nuėjo į pievą.

– Iki pasimatymo, Ralfai! – Leksė pamojavo jam ranka.

Tuo metu iš pastato šešėlio pasirodė Timas.

– Žinote ką? – tarė Grantas. – Aš ruošiuosi užlipti ant kalvos ir pasivaikščioti priešais judesio daviklius, kad kontrolės poste mus pastebėtų ir atvyktų paimti. O jūs pabūkite čia ir laukite manęs.

– Ne, – pareiškė Leksė.

– Kodėl? Likite čia. Čia saugu.

– Jūs mūsų nepaliksite, – pasakė Leksė. – Teisingai, Timai?

– Teisingai, – linktelėjo Timas.

– Gerai, – sutiko Grantas.

Jie pralindo pro grotelių virbus ir atsidūrė zauropodų teritorijoje.

* * *

Tai atsitiko prieš saulėtekį.

Oras buvo šiltas ir drėgnas, dangus – švelniai rožinis, kai kur – purpurinis. Baltas rūkas tiesėsi pažeme. Vaikai ir Grantas pastebėjo tolumoje mamulę triceratopsę ir jauniklį, žingsniuojančius didelių ančiasnapių hadrozaurų bandoje, kurie ėdė lapiją nuo medžių lagūnos pakraštyje.

Kai kurie hadrozaurai stovėjo iki kelių vandenyje. Nuleidę plokščias galvas jie gėrė, snukiais įsibesdami į savo atvaizdus lygiame vandens paviršiuje. Laikas nuo laiko gyvūnai pakeldavo galvas ir dairydavosi aplink. Vienas jauniklis išdrįso įlipti į vandenį, sužvigo ir greitai atšoko, suaugę atlaidžiai jį stebėjo.

Labiau į pietus kiti hadrozaurai dorojo krūmus. Kai kada jie stodavosi ant užpakalinių kojų, įsiremdavo priekinėmis į kamienus ir tokiu būdu galėdavo pasiekti aukštesnes šakeles. O visai toli virš medžių buvo iškilęs gigantiškas apatozauras, mažytė galva sukinėjosi ant ilgo kaklo ten ir šen. Visa ta scena atrodė taip taikingai, kad Grantui buvo sunku pagalvoti apie pavojų.

– Oi! – suriko pakeldama galvą Leksė.

Pro juos zvimbdami praskrido du gigantiški raudoni vabzdžiai, atstumas tarp išskleistų sparnų sudarė pusantro metro.

– Kas čia?

– Skirtingasparniai žiogeliai, – pasakė Grantas. – Juros epochoje veisėsi milžiniški vabzdžiai.

– Jie kanda? – pasidomėjo Leksė.

– Nemanau, – atsakė Grantas.

Timas ištiesė ranką. Žiogas nutūpė ant jos. Jis buvo gana sunkus.

– Saugokis, dar įkąs! – perspėjo Leksė.

Vabzdys tiktai lėtai suplasnojo permatomais raudonomis gyslelėmis išvagotais sparnais, o paskui, kai Timas pajudino ranką, nuskrido.

– Kur mes eisime? – paklausė Leksė.

– Ten.

Jie nuėjo per lauką. Greitai pasirodė juoda dėžė, stovinti ant sunkaus metalinio trikojo, tai buvo pirmasis judesio daviklis, kuris jiems pasitaikė. Grantas sustojo ir pamojavo prieš jį rankomis. Tačiau nieko neįvyko. Matyt, kadangi telefonai neveikė, judesio davikliai irgi nebuvo įjungti.

– Pabandykime nueiti prie kito, – pasiūlė Grantas, rodydamas į pievą.

Ir tada jie išgirdo iš kažkur atsklindantį didelio gyvūno riaumojimą.

* * *

– Ak, velnias! – suriko Arnoldas. – Niekaip negaliu surasti.

Jis mažais gurkšneliais gėrė kavą ir stebeilijo įkritusiomis, paraudusiomis akimis į ekranus. Arnoldas atjungė visus monitorius nuo kompiuterio ir tyrė programą. Buvo visai netekęs jėgų. Jis dirbo dvylika valandų be poilsio. Iš laboratorijos atėjo Vu, Arnoldas pasisuko į jį.

– Ko jūs negalite surasti?

– Telefonai niekaip neįsijungia. Aš negaliu jų sutaisyti. Manau, Nedris kažką padarė.

Vu pakėlė ragelį ir išgirdo šnypštimą.

– Panašu į modemą.

– Bet tai ne modemas! – suriko Arnoldas. – Aš nuėjau į rūsį ir išjungiau visus modemus. Jūs dabar girdite pašalinį triukšmą, kuris girdisi kaip transliacija per modemą.

– Vadinasi, telefoninės linijos užimtos?

– Iš esmės, taip. Nedris užkišo jas labai vykusiai. Jis įterpė į programą vieną eilutę... Aš niekaip negaliu surasti... Aš pateikiau komandą, atstatančią programą, kuri išmeta nepažįstamus gabalus, bet matyt Nedrio komanda, atjungusi visus telefonus, vis dar veikia kompiuterio atmintyje.

Vu patraukė pečiais.

– Na ir kas? Išjunkite viską ir paleiskite programą iš naujo, atjungus sistemą atmintis išsivalys.

– Aš niekada anksčiau to nedariau, – prisipažino Arnoldas. – Ir man sunku pasiryžti. Galbūt sistemos vėl ims veikti, o gal ir ne. Aš nesu kompiuterių specialistas, jūs – taip pat. Mes nesame tikri specialistai. O be telefonų negalime su niekuo pasitarti.

– Jeigu komanda operatyvinėje atmintyje, programų sąraše jos nerasite. Galite ieškoti operatyvinėje atmintyje, bet juk nežinote, ko būtent reikia ieškoti. Manau, kad turime tik vieną išeitį – paleisti programą iš naujo.

Dženaras įniršo.

– Telefonai vis dar neveikia!

– Mes ieškome sprendimo.

– Jau ieškote nuo pusiaunakčio. O Malkolmui vis blogiau! Jam reikalinga medicininė pagalba.

– Tai reiškia, kad man teks viską atjungti, – pasakė Arnoldas. – Bet nesu įsitikinęs, kad vėl viskas įsijungs.

Dženaras pratarė:

– Paklausykite. Viešbutyje guli sužeistasis. Jam reikia gydytojo, kitaip jis mirs. Jūs negalite iškviesti gydytojo, kol neveikia telefonai. Galimas dalykas, kad mes ir taip jau turime keturis numirėlius. Kuo greičiau atjunkite sistemą ir įjunkite telefoną!

Arnoldas vis dar svyravo.

– Nagi! – suriko Dženaras.

– Suprantate... apsaugos sistemos neleidžia atjungti kompiuterio ir...

– Tai išjunkite tas prakeiktas sistemas! Nejaugi jūs nesuprantate, kad jis mirs, jeigu nebus suteikta medicininė pagalba?

– Na, gerai, – atsiduso Arnoldas.

Jis atsistojo ir priėjo prie pagrindinio skydelio. Atidarė dangtelį, po juo pasirodė metaliniai gaubtuvėliai, po kuriais buvo jungikliai. Arnoldas nuspaudė juos vieną po kito.

– Patys norėjote, – perspėjo Arnoldas. – Turėkitės!

Ir atjungė srovę.

Kontrolės poste pasidarė tamsu. Visi monitoriai užgeso. Trys vyrai liko tamsoje.

– Kiek mes turėsime laukti? – paklausė Dženaras.

– Trisdešimt sekundžių, – atsakė Arnoldas.

* * *

– Fui! – išsiviepė Leksė. – Tarsi sugedusios atliekos.

Grantas sustingo neapsispręsdamas. Jis atidžiai žvelgė ten, kur pievos pakraštyje augo medžiai: ar nėra kokio nors įtartino krutėjimo. Bet nieko nepamatė.

– Man rodos, tavo vaizduotė, – tarė Grantas.

– Ne, ne vaizduotė...

Ir tuomet Grantas išgirdo gagenimą. Ėmė gagenti ančiasnapiai dinozaurai, plaukioję lagūnoje. Iš pradžių sugageno vienas gyvūnas, po to kitas, kol galų gale tą riksmą nustvėrė visa banda. Ančiasnapiai jaudinosi, jie vartėsi visu kūnu ir neramiai dairydamiesi lindo iš vandens. Pakrantėje jie skubiai stojosi ratu apie jauniklius, kad apgintų juos...

„Jie taip pat jaučia tą kvapą“, – pagalvojo Grantas.

Tiranozauras riaumodamas iššoko iš už medžių už penkiasdešimties metrų nuo jų, šalia lagūnos. Ir didžiuliais šuoliais pasileido per

pievą. Jis nekreipė dėmesio į žmones, o lėkė tiesiai prie ančiasnapių dinozaurų bandos.

– Aš juk sakiau?! – sušuko Leksė. – Niekas manęs neklauso!

Matėsi, kaip ančiasnapiai puolė bėgti. Grantas jautė, kaip žemė dreba nuo jų trypimo.

– Eime, vaikai!

Jis čiupo Leksę ant rankos ir ėmė bėgti kartu su Timu per žolę. Grantas probėgšmais matė, kad tiranozauras, pasiekęs lagūną, puolė hadrozaurus, kurie gindamiesi mojavo didelėmis uodegomis ir garsiai gageno. Paskui sutraškėjo šakos, suošė lapija. Metęs dar vieną žvilgsnį į lagūną Grantas pamatė, kad ančiasnapiai dinozaurai sprunka.

* * *

Arnoldas, sėdėjęs neapšviestame kontrolės poste, žvilgtelėjo į laikrodį. Trisdešimt sekundžių... Per tą laiką atmintis turėtų išsivalyti. Jis įjungė pagrindinius maitinimo šaltinius.

Nieko neįvyko.

Arnoldui nudiegė širdį. Jis išjungė maitinimo šaltinius, po to vėl įjungė. Ir vėl nieko...

– Kas nutiko? – paklausė Dženaras.

– O velnias! – sumurmėjo Arnoldas.

Staiga prisiminė, kad prieš atstatant maitinimą, reikia įjungti saugiklius. Jis spragtelėjo tris jungiklius ir vėl uždengė juos gaubtuvėliais. Po to vėl paspaudė jungiklius.

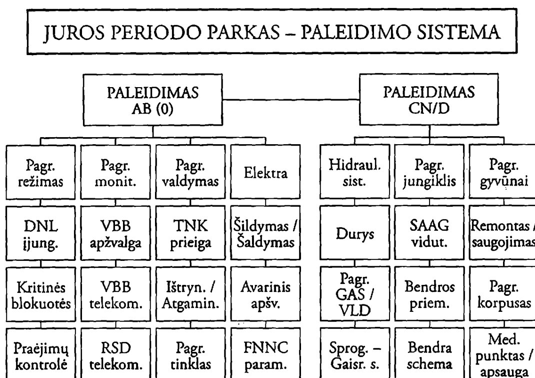
Kambarys nušvito.

Kompiuteris sugaudė.

Monitoriai suzvimbė.

– Ačiū Dievui! – atsiduso Arnoldas.

Ekrane atsirado daugybė užrašų.

Dženaras siekė telefono, bet telefonas neveikė. Šį kartą ragelyje nesigirdėjo net šnypštimo... Mirtina tyla...

– Kas dabar?

– Palaukite sekundėlę, – tarė Arnoldas, – pakartotinai paleidžiami sistemos moduliai turi būti įjungiami rankiniu būdu.

Ir jis vėl ėmėsi darbo.

– Bet kodėl rankiniu būdu? – paklausė Dženaras.

– Dėl Dievo, leiskite man dirbti!

Vu paaiškino:

– Sistema nepritaikyta išjungimui. Jeigu ji išsijungia, vadinasi, kažkas sutriko – ir viską reikės paleisti rankiniu būdu. Kitaip, jei kur nors įvyks trumpasis jungimas, sistema išsijungs ir įsijungs, išsijungs ir įsijungs... Ir taip iki begalybės.

– Tvarka! – sušuko Arnoldas. – Ryšys yra.

Dženaras paėmė ragelį ir jau ruošėsi rinkti numerį, bet staiga sustojo.

– Viešpatie, jūs tik pažiūrėkite! – aiktelėjo jis.

Ir parodė į monitorių.

Arnoldas nesiklausė. Jis spoksojo į žemėlapį: taškai, vienoje vietoje, susiėję į lagūnos krantą, staiga ėmė draugiškai judėti, be to, laba greitai, lyg pagauti vėjo gūsio.

– Kas atsitiko? – nesuprato Dženaras.

– Tai ančiasnapiai dinozaurai, – prigesusiu balsu pasakė Arnoldas. – Jie bėga.

* * *

Ančiasnapiai dūmė stulbinamu greičiu. Tie milžiniški gyvūnai bėgo glaudžiai prisispaudę vienas prie kito, gagendami ir gergždami, jaunikliai žviegė ir stengėsi nepatekti jiems po kojomis. Banda kėlė didelį debesį geltonų dulkių. Grantas negalėjo įžiūrėti tiranozauro.

Ančiasnapiai lėkė tiesiai į juos.

Griebęs ant rankų Leksę, Grantas su Timu pribėgo iki uolų, ant kurių augo aukšti spygliuočiai medžiai. Jie skuto, kiek kojos neša, jausdami, kaip žemė dreba po kojomis. Dinozaurai artinosi su kurtinamu dundesiu, – toks dundėjimas kyla oro uoste. Triukšmas užpildė visą erdvę ir draskė ausų būgnelius. Leksė kažką šaukė, bet Grantas negalėjo suprasti jos žodžių. Jie ėmė kabarotis ant uolų, tada juos pavijo banda.

Grantas pamatė milžiniškas letenas priekin bėgančių dinozaurų, kiekvienas gyvūnas svėrė po penkias tonas... O paskui bandą apgaubė toks tankus dulkių sluoksnis, kad jau nieko nebuvo matyti. Grantas miglotai įžiūrėjo didžiulių kūnų, gigantiškų letenų kontūrus, girdėjo, kaip gyvūnai blaškosi į šonus ir sukasi vietoje, garsiai rėkdami iš skausmo. Vienas dinozauras užlėkė ant didelio riedulio ir akmuo, prariedėjęs šalia Granto ir vaikų, nukrito ant pievos.

Tankiame dulkių debesyje jie beveik nematė, kas vyksta po uolomis. Jie prigludo prie riedulių, įtemptai klausydamiesi riksmų,

ančiasnapių dinozaurų gagenimo ir grėsmingo tiranozauro riaumojimo. Leksė įsikirto nagais į Granto petį.

Kažkoks hadrozauras trenkė galinga uodega per uolas, palikdamas kruviną žymę. Grantas palaukė, kol susirėmimo garsai persikėlė kairiau, o paskui liepė vaikams užsikarti į patį aukščiausią medį. Jie skubiai ėmė ropštis į viršų, apčiuopomis surasdami šakas, o panikos apimti gyvūnai spruko keldami stulpus dulkių. Grantas ir vaikai užsikorė į šešių metrų aukštį, po to Leksė įsikabino į Grantą ir atsisakė lipti toliau. Timas irgi pavargo. Grantas nusprendė, kad užlipo pakankamai aukštai. Pro dulkes matėsi plačios nugaros rėkiančių ir besistumdančių gyvūnų. Grantas nugara atsirėmė į grublėtą kamieną, atsikosėjo, užsimerkė ir pasiruošė laukti.

* * *

Arnoldas suderino kamerą, kai ančiasnapių banda jau buvo nubėgusi. Dulkės lėtai sklaidėsi. Jis pamatė, kad hadrozaurai išsibėgiojo, o tiranozauras liovėsi juos persekioti. Tai reiškė tik viena: jis nutvėrė grobį. Dabar tiranozauras buvo netoli lagūnos.

Arnoldas pažvelgė į monitorių ir tarė:

– Reikėtų paprašyti Malduną nuvažiuoti tenai ir pažiūrėti, kas nutiko.

– Gerai, aš paprašysiu, – pasisiūlė Dženaras ir išėjo.

Parkas

Kažkas negarsiai sutreškėjo, tarsi šakas laužė. Grantas pajuto šiltą ir drėgną prisilietimą prie kelio ir atmerkė akis. Tiesiai priešais save jis išvydo milžinišką smėlio spalvos galvą. Plokščias snukis priminė anties snapą. Išsprogusios akys žiūrėjo meiliai ir geraširdiškai – tikras karvės žvilgsnis. Anties snapas prasižiojo, ir dinozauras ėmė žiaumo-

ti šakeles nuo šakos, ant kurios sėdėjo Grantas. Jis pamatė didelius plokščius dantis. Žiaumojančio gyvūno šiltos lūpos lengvai prisilietė prie jo kelio.

Ančiasnapis dinozauras... Grantas nusistebėjo, pamatęs jį taip arti. Žinoma, neišsigando, juk visos ančiasnapių dinozaurų rūšys žolėdės, o šitas išvis elgėsi lyg būtų karvė. Nežiūrint į milžiniškus matmenis, roplys buvo toks ramus ir taikingas, kad Grantas jautėsi visiškai saugus. Jis sėdėjo ant šakos stengdamasis nekrutėti ir stebėjo ėdantį lapus gyvūną.

Grantas stebėjo roplį su pasigėrėjimo virpuliu, jausdamasis šio gyvūno šeimininku: greičiausiai prieš jį stovėjo majazauras, gyvenęs vėlesniajame kreidos laikotarpyje Montanoje. Grantas pirmasis, kartu su Džonu Homeriu, aprašė šią rūšį. Majazaurų lūpų kampučiai buvo patempti viršun, tad atrodė, lyg ropliai šypsotųsi. Jų vardas reiškė „roplys – gera motina“, nes, mokslininkų manymu, tie ropliai saugojo padėtus kiaušinius ir rūpinosi išsiperėjusiais dinozauriukais, kol tie netapdavo savarankiški.

Grantas išgirdo atkaklų cypimą, ir didžiulė galva nuniro žemyn. Jis šiek tiek pasilenkė ir pamatė jauniklį, trepsintį šalia suaugusio gyvūno kojos. Mažylio kailis buvo tamsiai rusvas su juodomis dėmėmis. Dinozaurė nuleido galvą ir ramiai laukė, kol mažylis atsistos ant užpakalinių letenų ir atsirėmęs priekinėmis į motinos snukį ims ėsti šakeles, nukarusias iš motinos nasrų. Dinozaurė kantriai laukė, kol mažylis baigė užkandžiauti, ir atsistojo ant visų keturių letenų, po to didžiulė galva vėl išniro priešais Grantą.

Roplys vis tebeėdė šakeles vos per keletą centimetrų nuo Granto. Paleontologas apžiūrėjo porą pailgų šnervių virš paukščio „snapo“. Matyt, dinozauras negalėjo jo pajusti. Ir nors kairė akis žiūrėjo tiesiai į Grantą, gyvūnas kažkodėl į jį nereagavo.

Prisiminęs, kaip praeitą naktį tiranozauras stengėsi jį įžiūrėti, Grantas ryžosi eksperimentui.

Jis kostelėjo. Dinozauras tuojau apmirė. Didelė galva sustingo, gyvūnas nustojo žiaumoti. Judėjo tiktai akys: jos ieškojo garso šal-

tinio. Po kelių akimirkų dinozaurė, matyt, nusprendė, kad pavojus praėjo, ir vėl ėmė žiaumoti šakeles.

„Nepaprasta“, – pamanė Grantas.

Sėdėjusi ant jo kelių Leksė atmerkė akis.

– Oi, o kas čia?

Sunerimusi dinozaurė garsiai, tęsiamai sugageno. Tas gagenimas taip išgąsdino Leksę, kad ji vos nenukrito nuo medžio. Gyvūnas atšoko nuo šakos ir vėl sugageno.

– Nevesk jos iš proto, – nusijuokė Timas, sėdėjęs kiek aukščiau.

Mažylis cyptelėjo ir pasislėpė po motinos pilvu, o motina pradėjo patyliukais trauktis nuo medžio. Ji pakėlė galvą ir tiriančiai įsispoksojo į šaką, kur sėdėjo Leksė ir Grantas. Dinozaurė su išlenktomis, tarytum šaipantis, lūpomis atrodė labai žaismingai.

– Ar ji visai bukagalvė? – nusistebėjo Leksė.

– Ne, – palingavo galva Grantas. – Tiesiog ją apstulbinai.

– Na ir ką ji dabar ruošiasi daryti? – vis dar nerimo Leksė. – Numes mus žemyn, taip?

Dinozaurė pasislinko atbula per penketą metrų ir vėl sugageno. Grantui pasirodė, kad ji bando gąsdinti. Atrodė, kad gyvūnas nežino, kaip pasielgti. Jis buvo išmuštas iš pusiausvyros ir jautėsi nejaukiai. Grantas su vaikais laukė, užgniaužę kvapą, kol pagaliau gyvūnas vėl siektelėjo šakelės, iš pasitenkinimo čepsėdamas. Jis aiškiai ruošėsi tęsti pusryčius.

– Nesitikėkite, – pareiškė Leksė. – Aš čia nepasiliksiu.

Ir ji ėmė leistis šakomis žemyn. Užteko jai pasijudinti, ir roplys eilinį kartą suriko iš išgąsčio.

Grantas buvo apstulbintas.

„O dinozaurė iš tikrųjų nemato mūsų, kol nejudame, – pagalvojo jis. – Net ir pamačiusi jau po minutės pamiršta apie mūsų egzistavimą. Lygiai taip pat buvo su tiranozauru. Štai jums dar vienas nuostabus pavyzdys, kokią reikšmę turi regėjimo žievė amfibijų smegenyse.

Tyrimai, atlikti su varlėmis, parodė, kad jos mato tik judančius daiktus – sakykim, vabzdžius. Jeigu daiktas nejuda, varlės nemato, nemato tikrąja to žodžio prasme. Panašu, kad dinozaurų akys veikia tokiu pačiu principu."

Kad ir kaip ten būtų, iš medžio besileidžiančių paslaptingų padarų vaizdas padarė pernelyg stiprų įspūdį dinozaurei. Atsisveikinimui sugagenęs gyvūnas stumtelėjo mažylį ir lėtai nuslinko šalin. Kažkurį momentą dinozaurė tarsi apmirė, atsigręžė į žmones, bet po to vėl tęsė kelionę.

Grantas su vaikais nusileido ant žemės. Leksė nusipurtė rūbus. Ir jos, ir brolio rūbai buvo padengti plonu dulkių sluoksniu. Žolė aplinkui buvo suminta, o vietomis ir aptaškyta krauju. Ir viskas prisigėrę bjauraus rūgštaus kvapo.

Grantas žvilgterėjo į laikrodį.

– Vaikai, gal geriau čia nepasilikime, – paragino jis.

– Aš negaliu, – atsiliepė Leksė. – Aš ten daugiau neisiu.

– Mes privalome!

– Kurių galų?

– Mes turime papasakoti apie laivą, – kantriai aiškino Grantas. – Jeigu kontrolės poste mūsų nemato pagal judesio daviklius, turime patys nusigauti ten. Neturime kitos išeities.

– O kodėl mums nepaėmus valties? – paklausė Timas.

– Kokios valties?

Timas pirštu parodė į betoninį pastatą su grotuotais vartais, kuriame praleido naktį. Iki jo buvo dvidešimt metrų, eiti reikėjo per pievą.

– Aš mačiau ten pripučiamą valtį, – pridūrė berniukas.

Grantas akimirksniu įvertino visus tokio pasiūlymo privalumus. Buvo septynios ryto. Nueiti reikėjo ne mažiau kaip trisdešimt kilometrų. Plaukdami upe jie sutaupys laiko ir jėgų...

– Gerai, – sutiko jis.

* * *

Arnoldas įjungė vizualinio sekimo režimą ir laukė, kol monitoriai pradės tikrinti visą parko teritoriją keisdami vaizdą kas dvi sekundes. Šmėžavimas vargino akis, tačiau suteikė galimybę rasti Nedrio džipą per trumpiausią laiką, ko atkakliai reikalavo Maldunas. Jis sutiko nuvykti su Dženaru ir išsiaiškinti, kas privertė paniškai bėgti žolėdžių dinozaurų bandą, bet pareikalavo, kad dabar, kai išaušo, būtų surastas jo automobilis. Maldunui reikėjo ginklo.

Sučirškė vietinis telefonas.

– Pone Arnoldai, norėčiau pasikalbėti su jumis.

Tai buvo Hamondas. Jis kalbėjo lyg Viešpats Dievas.

– Galbūt jūs užeisite čia, pone Hamondai?

– Ne, pone Arnoldai. Geriau jūs ateikite pas mane. Mes su daktaru Vu laukiame jūsų genetikos laboratorijoje.

Arnoldas atsiduso ir atsitraukė nuo monitorių.

* * *

Grantas atsargiai brovėsi per tamsią patalpą. Jam pasipainiojo tuščios talpos nuo herbicidų, sekatoriai, šakų smulkintuvai, atsarginės padangos, spygliuotos vielos ritiniai, sunkūs maišai su trąšomis, ryšuliai rudos izoliacinės medžiagos, tuščios skardinės nuo mašinų alyvos, maišai su lemputėmis ir laidai.

– Aš nematau jokios valties.

– Ieškokite ten, toliau.

Maišai su cementu, ilgi variniai vamzdžiai, žalias tinklelis... ir pagaliau du plastikiniai irklai, kabantys ant gnybtų prie betoninės sienos.

– Taip, gerai, – pasakė Grantas. – O kur valtis?

– Turėtų būti kažkur čia, – atsakė Timas.

– Tu iš tikrųjų ją matei?

– Ne, aš paprasčiausiai pagalvojau, kad turi būti kažkur čia.

Rausdamasis po šlamštą, Grantas neaptiko jokios valties, užtat metalinėje dėžėje ant sienos surado komplektą žemėlapių, kurie nuo drėgmės susiraitė ir pasidengė pelėsiais. Grantas patiesė žemėlapius ant grindų ir numetė į šoną didelį vorą. Jis labai atidžiai juos studijavo.

– Aš noriu valgyti...

– Palauk minutėlę.

Tai buvo smulkūs topografiniai centrinės salos dalies žemėlapiai, tos pačios dalies, kur dabar buvo Grantas ir vaikai. Sprendžiant iš jų, lagūna jungėsi su upe, kurią jie matė pravažiuodami automobiliu... Po to upė sukosi į šiaurę... Tekėjo pro paukštidę ir vingiavo už aštuonių šimtų metrų nuo viešbučio.

Grantas vertė atlaso puslapius atgal. Kaip nusigauti iki lagūnos? Žemėlapis rodė, kad pastato, kuriame dabar buvo, galinėje sienoje turėtų būti durys. Grantas apsidairė ir rado duris. Jos buvo pakankamai plačios, kad tilptų automobilis. Atidaręs duris Grantas pamatė link lagūnos vedantį išgrįstą kelią, vedantį tiesiai prie vandens. Takas buvo įleistas į žemę, todėl iš viršaus jo nesimatė. Tikriausiai čia buvo dar vienas tarnybinis kelias, kuriuo buvo galima nuvažiuoti iki prieplaukos lagūnos gale... O ant krantinėje stovinčio paviljono sienos aiškiai matėsi užrašas „Valtys“.

– Ei! – riktelėjo Timas. – Pažvelkite čionai.

Jis ištiesė Grantui metalinę dėžutę.

Atidaręs ją Grantas aptiko pneumatinį pistoletą ir šovinių dėklą su švirkštais. Jame buvo šešios piršto storumo ampulės. Ant kulkų buvo pažymėta „MORO-709“.

Grantas užsikabino šovinių dėklą ant peties, o pistoletą užsikišo už diržo.

– Tai migdančios kulkos?

– Tikriausiai.

– O kurgi valtis? – paklausė Leksė.

– Tikriausiai prieplaukoje, – atsakė Grantas.

Jie nuėjo keliu. Užsimetęs ant peties Grantas nešėsi irklus.

– Tikiuosi, valtis bus didelė, – svarstė mergaitė. – Nes aš nemoku plaukti.

– Nesijaudink, – nuramino ją Grantas.

– Galbūt mums pasiseks pagauti žuvelę? – pagyvėjo Leksė.

Kelias ėjo žemyn tarp dviejų nuolaidžių šlaitų. Girdėjosi sunkus šnopavimas, bet Grantas nematė garsų šaltinio.

– O jūs įsitikinęs, kad valtis būtent ten? – paklausė Leksė, suraukusi nosį.

– Aš tikiuosi, – atsiliepė Grantas.

Ramus šnopavimas tapo vis garsesnis, po to pasigirdo dar ir nenutrūkstantis zvimbimas. Eidami keliu jie pasiekė nedidelės betoninės krantinės pakraštį, ir staiga Grantas iš siaubo apmirė.

Tiranozauras!

Jis sėdėjo medžių šešėlyje, išstatęs užpakalines letenas. Jo akys buvo atmerktos, bet žvėris nekrutėjo. Tiktai galva tolygiai pakildavo ir atkrisdavo į šnopavimo taktą. O įkyrų zvimbimą kėlė debesis musių, kurios sukosi apie jo snukį, ropojo, lindo į pravertus nasrus, iš kurių kyšojo kraujuotos iltys, ir spietėsi virš krauju nurausvinto užmuštojo hadrozauro kūno, tysojusio ant šono už plėšrūno nugaros.

Tiranozauras sėdėjo tik per dvidešimt metrų nuo kelio, Grantas buvo įsitikinęs, kad žvėris jį pamatys, tačiau pabaisa į nieką nereagavo. Jis paprasčiausiai sėdėjo. Ir viskas. Grantas neiškart suprato, kad tiranozauras miega. Miega sėdėdamas.

Mokslininkas mostelėjo ranka, įsakydamas Timui ir Leksei likti vietoje, ir lėtai pajudėjo krantinės link. Jis ėjo dinozauro matymo zona. Didžiulis gyvūnas negarsiai šnopuodamas miegojo.

Prieplaukos pakraštyje stovėjo medinis paviljonas, nudažytas žaliuojančios lapijos spalva. Grantas tylutėliai atvėrė duris ir žvilgterėjo

į vidų. Jis pamatė pusę tuzino oranžinių gelbėjimosi liemenių, iškabinėtų ant sienų, keletą ritinių virvės ir du didelius guminius ryšulius ant grindų. Ryšuliai buvo standžiai surišti gumine juosta.

Valtys...

Grantas atsisuko į Leksę.

Ji be garso paklausė:

– Ar yra valtis?

Jis linktelėjo galva.

– Yra.

Tiranozauras priekinėmis letenomis nuvaikė muses, aplipusias jo snukį, ir vėl apmirė. Grantas užvilko vieną ryšulį į prieplauką. Jis pasirodė stebėtinai sunkus. Alanas nurišo gumines juostas ir sugraibė suspausto oro balionėlį. Valtis garsiai šnypšdama ėmė pildytis ir – pliaukšt! – ji jau gulėjo ant krantinės pripūsta. Pliaukštelėjimas pasirodė Grantui siaubingai garsus.

Jis atsisuko į tiranozaurą.

Tiranozauras suurzgė ir prunkštelėjo. Po to sujudėjo. Grantas pasiruošė sprukti, bet mėsos kalnas pasijudinęs vėl užgriuvo kamieną ir tęsiamai užknarkė.

Leksė su pasibjaurėjimu pamojavo delniuku prieš savo nosį.

Grantas nuo įtampos suprakaitavo. Vyras nuvilko guminę valtį prie molo pakraščio. Ji garsiai šleptelėjo į vandenį.

Dinozauras tebemiegojo.

Alanas pririšo valtį prie molo ir grįžo į paviljoną paimti porą gelbėjimosi liemenių. Metęs jas į valtį mostelėjo ranka, kviesdamas vaikus nusileisti ant molo.

Išbalusi iš baimės Leksė sumojavo, tarsi sakytų „nei už ką!“.

Grantas be garso pakartojo savo paliepimą.

Tiranozauras vis dar tebemiegojo.

Grantas vėl pirštu paragino mergaitę. Leksė tyliai priėjo, Grantas gestu paliepė jai sėsti į valtį. Po to atsisėdo Timas ir abu vaikai užsivilko gelbėjimosi liemenes. Grantas paskutinis nušoko į valtį ir at-

stūmė nuo molo. Valtis be garso nuplaukė į lagūną. Alanas paėmė irklus ir įstatė juos į įkabas. Valtis tolo nuo prieplaukos.

Leksė atsilošė ir su palengvėjimu atsiduso. Paskui sutriko. Abiem rankomis užsiėmė sau burną. Jos kūnas trūkčiojo, iš burnos veržėsi suspaustas gargimas: mergaitė bandė numaldyti kosulį.

Ji visada kosėjo ne laiku!

– Lekse! – įtūžęs sušnibždėjo Timas, atsisukdamas į krantą.

Mergaitė gailiai palingavo galva ir parodė į savo gerklę. Timas žinojo, ką toks gestas reiškia: man gerklė niežti. Jai būtinai reikėjo išgerti nors gurkšnelį vandens. Grantas irklavo.

Timas pasilenkė per kraštą ir pasėmęs delnu vandens ištiesė jį seseriai.

Leksę apėmė garsus kosulio priepuolis. Timui pasirodė, kad garsas pasklido vandeniu tartum šautuvo griausmas.

Tiranozauras tingiai nusižiovavo ir tarsi šuo pakasė letena paausį. Po to vėl nusižiovavo. Roplys aiškiai buvo apdujęs nuo sotaus valgio ir todėl budo lėtai.

Mergaitė sėdėjo valtyje springdama.

– Lekse, užsičiaupk! – sušnibždėjo Timas.

– Negaliu, – vos girdimai atsiliepė ji ir vėl užsikosėjo. Grantas yrėsi iš visų jėgų, sukdamas valtį į lagūnos vidurį.

Tiranozauras svyruodamas atsistojo.

– Aš negaliu nustoti, Timai, – gailiai suinkštė Leksė. – Negaliu, negaliu.

– Šššš...

Grantas irklavo kiek leido jėgos.

– Be to, koks skirtumas? – tęsė Leksė. – Mes jau toli. O jis nemoka plaukti.

– Ir dar kaip moka, idiote! – užriko Timas.

Tiranozauras nulipo nuo krantinės ir sunkiai šlumštelėjo į vandenį. O paskui užtikrintai nužingsniavo į lagūnos vidurį paskui juos.

– Iš kur aš galėjau žinoti? – teisinosi Leksė.

– Visas pasaulis žino, kad tiranozaurai moka plaukti! Visose knygiūkštėse parašyta! Ir apskritai, reptilijos juk gali plaukti.

– Gyvatės negali.

– Žinoma, kad gali! Žiople!

– Sėskite ant dugno, – įsakė Grantas. – Ir įsikibkite į ką nors.

Jis žiūrėjo į tiranozaurą, stebėjo jo judesius. Roplys buvo jau iki krūtinės vandenyje, bet didžiulė galva kol kas kyšojo virš paviršiaus. Netikėtai Grantas suprato, kad gyvūnas ne plaukia, o eina dugnu; po akimirkos virš vandens liko tik jo akys ir šnervės. Tiranozauras tapo panašus į krokodilą, jis ir plaukė kaip krokodilas, mojuodamas didžiule uodega taip, kad vanduo sūkuriavo. Virš vandens vos kyšojo galva, matėsi kuprota nugara ir retkarčiais pasirodydavo ketera, besitraukianti uodegos viršumi.

„Tikras krokodilas, – ilgesingai pagalvojo Grantas. – Pats didžiausias krokodilas pasaulyje.“

– Atleiskite man, daktare Grantai, – ėmė verkšlenti Leksė. – Aš nenorėjau...

Alanas pažvelgė per petį. Toje vietoje lagūna buvo kokio šimto metrų pločio, ne daugiau, ir jie nuplaukė jau beveik iki vidurio. Jeigu plauks toliau, arčiau kranto vanduo bus seklesnis. Vadinasi, tiranozauras vėl galės eiti dugnu. Sekliame vandenyje jis juda kur kas greičiau... Grantas pasuko valtį ir ėmė plaukti šiaurės kryptimi.

– Ką jūs darote?!

Tiranozauras buvo jau už keleto metrų nuo jų. Gargiantis kvėpavimas vis garsėjo. Grantas žvilgtelėjo į irklus, bet jie buvo iš lengvo plastiko... Tai ne ginklas.

Roplys atmetė galvą ir plačiai išžiojo nasrus, demonstruodamas keletą eilių išlenktų dantų. Paskui staigiu trūktelėjimu pasislinko prie valties. Didžiulė galva, vos neužkliudžiusi guminio borto, dingo po vandeniu. Valtis ėmė siūbuoti ant pabaisos sukeltų bangų.

Tiranozauras nusileido ant dugno, paviršiuje liko tiktai verpetuojantys burbuliukai. Po to viskas nurimo. Leksė įsikabino į borto turėklą ir apsidairė.

– Jis nuskendo?

– Ne, – sumurmėjo Grantas.

Burbuliukai vėl pasirodė... Paskui vandens paviršiuje atsirado raibuliai... Jie vedė link valties.

– Laikykitės! – sušuko Grantas, ir tuo pat metu roplio galva palietė valtį ir pamėtėjo į orą. Valtis ėmė pasiutusiai suktis ir šleptelėjo į vandenį.

– Darykite ką nors! – raudojo Leksė. – Padarykite ką nors!

Grantas ištraukė pneumatinį pistoletą. Jis atrodė kaip apgailėtinas žaisliukas, bet ir iš jo gali būti naudos, jeigu pataikytum į pažeidžiamą vietą: į akį arba į nosį...

Dinozauras išniro šalia valties ir išžiojęs nasrus užriaumojo. Grantas prisitaikė ir iššovė. Ampulė blykstelėjo saulėje ir įsmigo dinozaurui į žandą. Tiranozauras pakratė galvą ir vėl užriaumojo.

Netikėtai pasigirdo atsakomasis riaumojimas, jis sklido nuo kranto.

Atsisukęs Grantas pamatė jauną tiranozaurą, stovintį šalia nudobto hadrozauro ir reiškiančio savo teises į grobį. Jaunasis tiranozauras trenkė letenomis per maitą, po to pakėlė galvą ir garsiai sustaugė. Didysis tiranozauras taip pat pamatė konkurentą ir nedelsdamas sureagavo: pasuko atgal į krantą, kad išgelbėtų savo medžioklės trofėjų.

– Jis sprunka! – suinkštė Leksė ir suplojo rankomis. – Jis sprunka! Aha! Štai tau! Kvailas dinozaure!

Jaunesnysis tiranozauras, stovintis ant kranto, iššaukiančiai suriaumojo. Įsiutęs didysis žvėris staigiai išlėkė į krantą ir puolė ropštis šlaitu, aplenkdamas prieplauką. Vanduo liejosi nuo jo milžiniško kūno. Jaunasis dinozauras palenkė galvą ir spruko į šalį, laikydamas nasruose didžiulį mėsos gabalą.

Didysis tiranozauras nusivijo jauniklį, prabėgo pro užmuštąjį hadrozaurą ir dingo už kalvos. Grantas ir vaikai paskutinį kartą išgirdo jo bauginantį riaumojimą.

Išplaukusi iš lagūnos į upę, valtis pasuko į šiaurę. Išvargintas irklavimo, Grantas atsilošė, jo krūtinė kilnojosi. Jis niekaip negalėjo atgauti kvapo ir spazmiškai gaudė burna orą, gulėdamas ant valties dugno.

– Daktare Grantai, ar jums viskas gerai? – paklausė Leksė.

– Tikiuosi, dabar darysi tai, ką tau sakau?

– Gerai, – atsiduso Leksė, lyg būtų pareikalavę kažko neįmanomo. Ji įkišo ranką į vandenį ir truputį ją palaikė.

– Jūs nustojote irkluoti, – pastebėjo Leksė.

– Aš pavargau, – paaiškino Grantas.

– Bet kodėl mes judame?

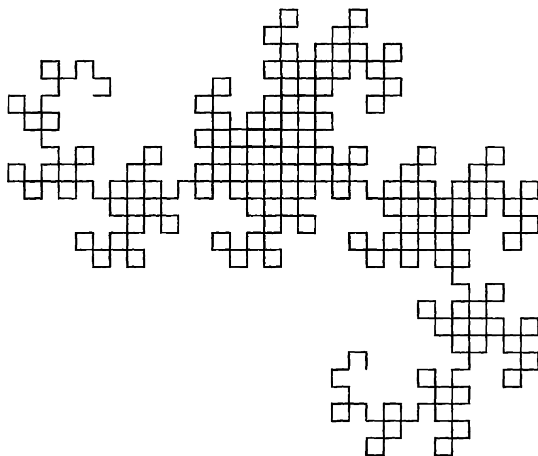
Grantas atsisėdo. Mergaitė buvo teisi: valtis lėtai dreifavo į šiaurę.

– Turbūt mums sekasi.

Upė nešė juos į šiaurę, prie viešbučio. Grantas pažvelgė į laikrodį ir nustebo: rodyklės rodė ketvirtį aštuntos. Praėjusį kartą žiūrėjo į laikrodį tik prieš penkiolika minučių, o atrodė, kad praėjo dvi valandos.

Grantas atsilošė į guminį bortą, užmerkė akis ir užsnūdo.

PENKTAS PRIARTĖJIMAS

Kreivė rodo, kad sistemos trūkumai tampa vis rimtesni.

Janas Malkolmas

Paieškos

Dženaras sėdėjo džipe, klausydamasis musių zyzimo ir žiūrėdamas į tolimą palmę, kurios siluetas matėsi įkaitusiame ore. Jis buvo priblokštas, pamatęs mūšio lauką: šimtus metrų į visas puses žolė buvo sutrypta. Aukšta palmė išversta su šaknimis... Dešinėje nuo automobilio, ant žolės ir ant pabirų akmenų didelės kraujo dėmės...

Šalia sėdėjęs Maldunas tarė:

– Jokių abejonių. Tiranozauras palaigė tarp hadrozaurų. – Jis vėl gurkštelėjo viskio ir užkimšęs butelį pridūrė. – Velniai griebtų, kiek čia musių!

Jie stebėjo ir laukė.

Dženaras stukseno pirštu per prietaisų skydelį.

– Na, ir ko mes laukiame?

Maldunas atsakė neiškart.

– Netoliese vaikštinėja tiranozauras, – pagaliau ištarė jis ir prisimerkęs apžiūrėjo ryto saulės spindulių apšviestą vietovę. – O mes neturime net ir menko ginklo.

– Mes juk džipe!

– Ak, pone Dženarai, jis aplenks mūsų džipą – ir tiek! – palingavo galva Maldunas. – Kai tik nusuksim nuo kelio ir atsidursime atvirame lauke, mūsų vežėčios trauks tiktai penkiasdešimt, daugiausiai septyniasdešimt penkis kilometrus per valandą. Jis mus kaipmat aplenks. Jam tai nusispjauti. – Maldunas atsiduso. – Bet ten kol kas lyg viskas ramu. Na kaip? Jūs pasiruošęs rizikuoti?

– Žinoma, pasiruošęs! – atsiliepė Dženaras.

Maldunas užvedė variklį, išgąsdindamas dvi mažas otnelijas, kurios iššoko iš sumintos žolės tiesiai prieš automobilį. Džipas pajudėjo iš vietos. Maldunas apvažiavo aplink ištryptą aikštelę, po to apsuko kiek mažesnį ratą ir toliau judėjo koncentriška spirale, kol negrįžo į tą vietą, iš kur spruko otnelijos. Paskui jis išlipo iš automobilio ir nuėjo per žolę, toldamas nuo džipo. Ir staiga sustojo, pamatęs debesį musių, besispiečiančių ore.

– Kas ten? – paklausė Dženaras.

– Atneškite raciją, – sukomandavo Maldunas.

Dženaras išlindo iš džipo ir nuskubėjo prie Malduno. Jis jau iš tolo pajuto saldžiarūgštį maitos kvapą. Žolėje gulėjo tamsus gyvūno kūnas. Su išsuktomis iš sąnarių letenomis, jis buvo išteptas krauju...

– Tai jaunas hadrozauras, – paaiškino Maldunas. – Visa banda bėgo, apimta panikos, o jauniklis nuo jos atsiskyrė, ir reksas jį sučiupo.

– Iš kur jūs žinote? – nustebo Dženaras.

Gyvūno lavonas buvo išdarkytas.

– Tai matosi iš ekskrementų, – paaiškino Maldunas. – Ar matote ten žolėje baltus kaip kreida rutuliukus? Tai hadrozaurų mėšlas. Jis baltas nuo šlapimo rūgšties. O dabar žvilgtelėkite čionai. – Maldunas parodė į žolėje pridirbtą stambią krūvą, didumo sulig keliais. – Tai tiranozauro išmatos.

– Kodėl jūs manote, kad tiranozauras pasirodė būtent tada, o ne vėliau?

– Iš įkandimų, – atsakė Maldunas. – Matote mažus įkandimus? – Jis parodė į aukos pilvą. – Tai padarė otnelijos. Žaizdos nekraujuoja – reiškia, padarytos maitėdų jau po gyvūno mirties. Žinoma, otnelijos pasistengė. Bet jis žuvo, pakračius kaklą: matote didelę žaizdą virš raktikaulio? Ir tai, be abejo, tiranozauro darbas.

Dženaras pasilenkė virš beformio, išdarkyto lavono, jam kilo jausmas, kad visa, kas vyksta – realu. Už nugaros stovintis Maldunas trakštelėjo racijos mygtuką.

– Aš klausau, – atsiliepė Arnoldas.

– Mes radome dar vieną užmuštą hadrozaurą, jauną, – Maldunas pasilenkė virš musėmis aplipusio kūno ir pažiūrėjo į įdagą ant kojos. Ten buvo atpažinimo numeris. – Gyvūno numeris ND/09, – pranešė Maldunas.

– O aš turiu jums naujieną, – pasakė Arnoldas.

– Kas dar?

– Aš radau Nedrį.

* * *

Džipas pralėkė tarp palmių, augusių išilgai rytinio kelio, ir išsigavo į siaurą tarnybinį kelią, kuris vedė prie Džiunglių upės. Šitoje parko dalyje buvo labai karšta, jautėsi brūzgynų artumas, tvyrojo šlykšti šutra. Maldunas stukseno į džipe įtaisyto monitoriaus ekraną; jis dabar matė parko žemėlapį su linijų tinklu.

– Jį rado peržiūrėdami vaizdo įrašus, – ištarė Maldunas. – Sektoriuje 1104 – tai tiesiai priešais mus.

Dženaras pamatė tolumoje betoninę sieną, šalia kurios stovėjo džipas.

– Turbūt jis susipainiojo ir ne ten pasuko, – tęsė Maldunas. – Žemaūgis išsigimėlis!

– Ką jis pavogė? – pasidomėjo Dženaras.

– Vu pasakė, kad penkiolika embrionų. Įsivaizduojate, kiek jie kainuoja?

Dženaras neigiamai papurtė galvą.

– Nuo dviejų iki dešimties milijonų, – paaiškino Maldunas. – Taip, riebus kąsnis...

Kai jie privažiavo arčiau, Dženaras pamatė kūną, gulintį šalia mašinos. Jis buvo beformis ir kažkodėl žalias... Tačiau, vos tik džipas sustojo, žali šešėliai metėsi į šalis.

– *Kompiai*, – atsiduso Maldunas. – Jį aptiko prokompsognatai.

Tuzinas gracingų mažų grobuonių, ne didesnių už antį, nubėgo iki laukymės ir pamatę iš mašinos išlipančius žmones ėmė susijaudinę inkšti.

Denis Nedris gulėjo ant nugaros. Apvalus berniukiškas veidas buvo išteptas krauju ir patinęs. Musių spiečius sukosi virš pražiotos burnos, iš kurios buvo išvirtęs sutinęs liežuvis. Kūnas buvo sudarkytas: žarnos išvirtę, viena koja nugriaužta. Dženaras skubiai nusisuko ir žvelgė į mažyčius prokompsognatus, kurie netoliese stovėjo ant užpakalinių letenų ir smalsiai stebėjo žmones. Dženaras pastebėjo, kad šie dinozaurai penkiapirščiai. Jie trynė letenėlėmis snukučius, ir tai jiems suteikė bjauraus panašumo į žmones, kurie...

– Prakeikimas! – staiga sušuko Maldunas. – Tai ne *kompiai.*

– Ką?!

Maldunas papurtė galvą.

– Ar matote dėmes ant veido ir marškinių? Pauostykite: jos atsiduoda pasenusiais, išdžiūvusiais vėmalais.

Dženaras užvertė akis. Jis taip pat pajuto tą kvapą.

– Tai dilofozauro seilės, – paaiškino Maldunas. – Jo spjūvis. Žiūrėkite: ragena sudirginta, paraudusi. Apskritai, akims tai skausminga, bet nėra fatališka. Reikia tiktai dvi valandas trinti jas priešnuodžiu. Mes dėl visa ko laikome jį įvairiose vietose visame parke. Bet tam išsigimėliui nepasisekė taip lengvai atsipirkti. Dilofozaurai jį apakino, o paskui išskrodė. Ką gi, ne pati lengviausia mirtis... Galbūt pasaulyje visgi yra teisingumas.

Prokompsognatai ėmė inkšti ir blaškytis pirmyn ir atgal, kai Maldunas atidarė mašinos duris ir ištraukė iš „džipo“ pilką metalinį vamzdelį bei nerūdijančiojo plieno dėžę.

– Viskas vietoje, – konstatavo jis ir ištiesė Dženarui du juodus cilindrus.

– Kas tai? – paklausė Dženaras.

– Tai, ko reikia, – atsakė Maldunas. – Raketos.

Dženaras atšoko, ir Maldunas pašaipiai perspėjo:

– Atsargiai, jeigu nenorite į ką nors įlipti...

Dženaras atsargiai apėjo Nedrio lavoną. Maldunas perkėlė ginklą į savo džipą ir padėjo jį ant galinės sėdynės. Paskui sėdo už vairo.

– Važiuojam.

– O ką su juo daryti? – paklausė Dženaras, rodydamas į lavoną.

– Su juo? – perklausė Maldunas. – Mes dar turime krūvą reikalų.

Jis užvedė motorą.

Apsisukęs Dženaras pamatė, kad *kompiai* vėl ėmėsi puotauti. Vienas žvėrelis užšoko Nedriui ant veido ir atsisėdęs ant jo žandikaulio ėmėsi kapoti nosį.

* * *

Upė susiaurėjo. Krantai tiek priartėjo, kad medžių šakos susipynė ir užstojo saulę. Timas girdėjo paukščių klegesį ir smulkių dinozauriukų, laipiojančių šakomis, čirškėjimą. Tačiau vis dažniau įsivyraudavo visiška tyla, ir keleivius apgaubdavo troškus oras, užsistovėjęs po medžių danga.

Grantas pažvelgė į laikrodį. Buvo aštuonios ryto.

Valtis ramiai dreifavo žemyn upe, kurioje šoko saulės zuikučiai. Panašu, kad valtis ėmė judėti greičiau. Grantas jau nubudo, bet dar tebegulėjo ant nugaros ir žiūrėjo į šakas. Netikėtai Leksė ištiesė ranką į viršų.

– Ei, ką tu darai?

– Kaip jūs manote, ar tos uogos valgomos? – Mergaitė parodė į medį, kai kurios šakos buvo nulinkusios taip žemai, kad jas buvo galima pasiekti. Timas pamatė ant jų ryškiai raudonų uogų kekes.

– Ne, – atsakė Grantas.

– Bet kodėl? Mažieji dinozauriukai jas taip ryja. – Mergaitė linktelėjo į mažas reptilijas, šliaužiojančias šakomis.

– Ne, Lekse.

Ji atsiduso, jo valdingas tonas aiškiai jai nepatiko.

– Gaila, kad čia nėra tėtuko, – pasakė mergaitė. – Tėtukas visada žino, ką reikia daryti.

– Ką tu čia mali? – plykstelėjo Timas. – Jis niekada nežino, ką reikia daryti.

– Žino! – atsiduso Leksė, įsmeigusi akis į medžius, šalia kurių plaukė, į jų storas, išsukinėtas šaknis, nutįsusias iki pat vandens. – Tiesiog ne tu jo numylėtinis.

Timas tylėdamas nusigręžė.

– Bet tu nesijaudink, tėčiui tu irgi patinki, nors domiesi tiktai savo kompiuteriais ir nesidomi sportu.

– Tėvas – prisiekęs sirgalius, – paaiškino Timas Alanui.

Grantas supratingai linktelėjo. Viršuje maži šviesiai geltoni dinozauriukai su papūgėlių galvutėmis šokinėjo nuo šakos ant šakos. Jie buvo šiek tiek aukštesni nei pusmetrio.

– Ar žinai, kaip jie vadinasi? – paklausė Timas. – Mikroraptoriai.

– Tik pamanykit! – prunkštelėjo Leksė.

– O man pasirodė, kad tai įdomu.

– Tik snargliuoti berniūkščiai domisi dinozaurais, – pareiškė Leksė.

– Kas tau taip sakė?

– Tėtukas.

Timas vos nesuriko, bet Grantas pakėlė ranką.

– Tyliai, vaikai, – įsakė jis.

– Bet kodėl? – pasipiktino Leksė. – Aš turiu teisę daryti ką noriu, jeigu...

Tačiau ji tuoj nutilo, nes taip pat išgirdo sielą stingdantį riaumojimą, sklindantį iš apačios, pasroviui.

* * *

– Tai kur tas prakeiktas reksas? – paklausė Maldunas, laikydamas priešais save mikrofoną. – Jo čia nesimato.

Jie sugrįžo į ropliakojų dinozaurų teritoriją ir stovėjo, žiūrėdami į pergąsdintų hadrozaurų ištryptą sklypelį. Tiranozauro nepasisekė niekur aptikti.

– Tuojau patikrinsiu, – tarė Arnoldas ir atjungė ryšį.

Maldunas pasisuko į Dženarą.

– Tuojau patikrinsiu! – kandžiai pakartojo jis. – Kokio velnio jis anksčiau netikrino? Kodėl nesusekė rekso?

– Neturiu supratimo, – patraukė pečiais Dženaras.

– Jis niekur nesirodo, – po pauzės pranešė Arnoldas.

– Ką jūs norite tuo pasakyti?

– Tai, kad monitoriuose jo nesimato. Judesio davikliai jo taip pat neužfiksavo.

– Velniai griebtų! – pratrūko Maldunas. – Geriau patylėkite apie savo judesio daviklius. Ar jums pasisekė aptikti Grantą ir vaikus?

– Judesio davikliai jų taip pat neužregistravo.

– Ir ką mums dabar daryti? – paklausė Maldunas.

– Laukti, – atsakė Arnoldas.

* * *

– Žiūrėkite! Žiūrėkite!

Tiesiai pagal kursą išlindo didžiulis paukštidės kupolas. Iki tol Grantas matė jį tiktai iš tolo ir dabar įvertino gigantiškus pastato matmenis – jo skersmuo siekė keturis šimtus metrų. Metalinis kupolo karkasas matėsi pro lengvą dūmelį, pirmiausia Grantui atėjo į galvą, kad toks stiklas turėtų sverti apie toną. Kai priplaukė arčiau, įsitikino, kad nėra jokio stiklo, tik grotuotas karkasas. Tarp konstrukcijų kabojo plonas tinklas.

– Jis nebaigtas statyti, – tarė Leksė.

– Ne, tikriausiai taip ir buvo sumanyta: palikti viską pusiau atvirą, – paprieštaravo Grantas.

– Juk paukščiai gali išsilakstyti!

– Jeigu jie labai dideli, neišsilakstys!

Upė nešė juos tiesiai po kupolu. Keliautojai pažvelgė aukštyn... Buvo atsidūrę tiesiai po kupolu, vis dar nešami upės srovės. Jau po kelių minučių kupolas atsidūrė taip aukštai virš jų galvų, kad beveik išnyko miglotame dūmelyje.

– Kiek pamenu, čia yra dar vienas viešbutis, – pasakė Grantas ir po poros minučių pamatė į šiaurę nuo upės tarp medžių kyšantį stogą.

– Jūs norite sustoti? – paklausė Timas.

– Galbūt čia yra telefonas. Arba judesio daviklių. – Grantas nukreipė valtį kranto link. – Mums reikia pabandyti užmegzti ryšį su kontrolės postu. Laikas eina.

Slidinėdami dumble vaikai išlipo iš valties, o Grantas ištraukė ją į krantą. Jis pririšo švartavimosi lyną prie medžių ir patraukė braudamasis su vaikais per tankius palmių sąžalynus.

Paukštidė

– Supratimo neturiu, kur jie visi pasidėjo, – pasakė Džonas Arnoldas į telefono ragelį. – Nesimato nei rekso, nei Granto su vaikais.

Jis sėdėjo prieš pultą, baigdamas gerti eilinį puodelį kavos. Aplink buvo išmėtytos popierinės lėkštės ir nebaigti sumuštiniai. Arnoldas baisiai išseko. Buvo aštuonios valandos ryto, šeštadienis. Praėjo keturiolika valandų nuo to momento, kai Nedris sugadino parką valdančią kompiuterinę sistemą. Arnoldas kantriai vieną po kitos atstatinėjo jos dalis.

– Visos parko sistemos dirba normaliai. Telefonai įjungti. Aš iškviečiau jums gydytoją.

Kitame laido gale ėmė kosėti Maldunas. Arnoldas paskambino jam į viešbutį.

– Ar judesio davikliai vis dar kelia rūpesčių? – paklausė Maldunas.

– Taip, aš negaliu rasti to, ko ieškau.

– Pavyzdžiui, tiranozauro?

– Jis iki šiol nepasirodė. Prieš dvidešimt minučių jis pajudėjo šiaurės kryptimi, ėjo lagūnos pakrante, o paskui pamečiau jį iš akių. Ir nežinau kodėl. Galbūt jis vėl nuvirto pamiegoti?

– Ar sugebėjote surasti Grantą ir vaikus?

– Ne.

– Manau, atsakymas paprastas, – spėjo Maldunas. – Jūsų davikliai netolygiai dengia parko teritoriją.

– Netolygiai? – pasipiktino Arnoldas. – Jie apima devyniasdešimt du...

– Aš prisimenu, devyniasdešimt du procentus teritorijos, – pertraukė jį Maldunas. – Jeigu pažvelgsite į žemėlapį, suprasite, kad tie aštuoni procentai topologiškai vieningi. Noriu pasakyti, kad visi neprieinami peržiūrai ploteliai tarpusavyje susijungia, todėl gyvūnai gali laisvai judėti išvengdami stebėjimo. Tereikia judėti išilgai tarnybinės trasos, Džiunglių upės pakrante arba vandenyno pakrante.

– Net jeigu jūs teisus, – paprieštaravo Arnoldas, – gyvūnai per daug kvaili, kad tai suprastų.

– O kas gali žinoti, ar tie gyvūnai tikrai kvaili? – pasidomėjo Maldunas.

– Jūs manote, kad jie nuėjo tuo keliu? – atsakė klausimu į klausimą Arnoldas.

– Nebūtinai, – atsakė Maldunas ir vėl užsikosėjo. – Grantas – ne kvailys. Jis neabejotinai nori, kad jį pastebėtų. Jis ir vaikai turi mojuoti rankomis prieš kiekvieną sutiktą judesio daviklį. Tikriausia jie turi savų sunkumų, apie kuriuos mes nežinome. Galbūt jie prie upės...

– Tai neįmanoma! Ten labai siauras ruožas! Prasigauti paupiui neįmanoma!

– Bet upė gali juos atvesti čionai, ar ne?

– Taip, bet tai nėra pats saugiausias kelias, jis juk veda pro paukštidę...

– O kodėl paukštidė neįtraukta į maršrutą? – pasidomėjo Maldunas.

– Ruošdami maršrutą mes susidūrėme su problemomis. Buvo planuojama pastatyti parke triaukštį viešbutį, kad lankytojai galėtų stebėti skraidančius pterodaktilius iš arčiau. Dabar paukštidėje yra keturi daktiliai – apskritai, juos vadina cearodaktiliais, tai didžiuliai skraidantys ropliai, kurie maitinasi žuvimi.

– Taip, na ir kas?

– Užbaigę viešbučio statybą mes suleidome daktilius į paukštidę aklimatizacijai. Tai buvo didelė klaida. Pasirodė, kad mūsų žvejai prisirišę prie teritorijos.

– Prisirišę prie teritorijos?

– Taip, smarkiai prisirišę: jie kaunasi dėl teritorijos tarpusavyje ir atakuoja bet kokį gyvūną, įsibrovusį į jų valdas.

– Atakuoja?

– Tikrai įspūdingas reginys, – nusijuokė Arnoldas. – Daktiliai nusklendžia po paukštidės stogu, suglaudžia sparnus ir neria žemyn. Dvylika kilogramų sveriantis padaras užgriūna žmogų nelyginant tona plytų. Darbininkai netekdavo sąmonės ir gavo rimtų traumų.

– O patiems daktiliams nekenkia?

– Nelabai.

– Vadinasi, jei vaikai paukštidėje...

– Jų ten nėra, – atšovė Arnoldas. – Bent jau tikiuosi.

* * *

– Ir tai vadinama viešbučiu? – numykė Leksė. – Kažkokia skylė!

Po paukštidės kupolu įrengta lodžija „Sparnuoti ropliai“ buvo iškilusi ant medinių pilonų viduryje giraitės. Pastatas buvo nebaigtas ir nenudažytas, langai užkalti. Medžių kamienai ir lodžija buvo išmarginti plačiomis baltomis juostomis.

– Tikriausiai dėl kokių nors priežasčių statyba neužbaigta, – spėjo Grantas, stengdamasis nuslėpti savo nusivylimą. Jis pažiūrėjo į laikrodį. – Tiek to, grįžkime prie valties.

Kol jie ėjo atgal, išlindo saulė. Rytas pasirodė linksmesnis. Grantas pažvelgė į grotuotą šešėlį, krintantį nuo didžiulio kupolo. Jis pastebėjo, kad žolė vietomis padengta plačiomis baltomis juostomis, jos priminė kreidines juostas ant viešbučio sienų. Ryto ore aiškiai jautėsi kažkoks perrūgęs kvapas.

– Čia dvokia, – susiraukė Leksė. – O kokia čia balta šlykštynė?

– Panašu į reptilijų mėšlą. Galbūt tai paukščių išmatos.

– Kodėl nebaigė statyti to pastato?

– Nežinau.

Grantas pamatė priekyje ant žolės tamsų šešėlį, tartum nuo debesies. Šešėlis greitai artinosi. Po kelių akimirkų jau pakibo virš jų. Grantas pakėlė galvą ir pamatė didžiulį tamsų siluetą, užstojusį saulę.

– Oho! – sušuko Leksė. – Tai pterodaktilis?

– Taip, – atsakė Timas.

Grantas tylėjo. Jis buvo užvaldytas gigantiško sparnuoto padaro vaizdo. Aukštai danguje pterodaktilis negarsiai sušvilpė, gracingai apsisuko ir nuskrido keleivių link.

– Kodėl jų neįtraukė į ekskursiją? – stebėjosi Timas.

Grantas taip pat apie tai pagalvojo. Skraidantys ropliai atrodė puikūs, gracingai judėjo. Grantas pastebėjo, kad atskrido dar vienas pterodaktilis, po to trečias, ketvirtas...

– Galbūt jų neįtraukė į ekskursiją, nes lodžija nebaigta statyti? – spėjo Leksė.

Grantas svarstė mintyse, kad tai nėra paprasti pterodaktiliai. Jie buvo per daug dideli. Greičiausiai, po kupolu skraidė cearodaktiliai, didžiulės sparnuotos reptilijos iš ankstyvojo kreidos periodo. Kai sklendė aukštybėse, buvo panašūs į mažus aeroplanus. Bet jiems nusileidus žemiau Grantas pamatė, kad ropliai turi maždaug keturių metrų odinius sparnus, gauruotą kūną ir galvą, panašią į krokodilų. Jis prisiminė, kad tokie padarai maitinosi žuvimi ir gyveno Pietų Amerikoje ir Meksikoje.

Leksė prisimerkė ir pažvelgė į dangų.

– Ar jie gali mums padaryti ką nors blogo?

– Nemanau, jie maitinasi žuvimi.

Vienas skraiduolis nusileido žemiau ir prašnarėjęs juodu šešėliu už keliautojų nugarų paskleidė šilto oro bangą ir bjaurų dvoką.

– Oho! – sušuko Leksė. – O jie iš tiesų dideli! – Po to dar kartą paklausė: – Jūs tikras, kad jie mūsų nenuskriaus?

– Visiškai tikras.

Antras roplys nusileido dar greičiau už pirmąjį. Jis atskriejo iš užpakalio ir prašvilpė tiesiai virš jų galvų. Grantas suspėjo įžiūrėti dantingą snapą ir padengtą kailiu kūną. „Jis atrodo kaip gigantiškas šikšnosparnis", – pamanė Grantas. Jam padarė įspūdį grakšti gyvūno išvaizda. Didžiuliai sparnai buvo aptraukti plona rožine odele, tokia plona, kad net persišvietė... ir apskritai, viskas lyg tyčia pabrėžė jų trapumą.

– Oi! – suriko Leksė. – Jis kirto man snapu!

– Ką padarė? – paklausė Grantas.

– Jis man kirto snapu! Kirto snapu!

Leksė atitraukė ranką nuo galvos, ir Grantas pamatė ant pirštų kraują.

Aukštai virš jų dar du ropliai suglaudė sparnus ir pavirtę dviem mažomis tamsiomis dėmėmis nušvilpė link žemės. Staigiai krisdami jie garsiai rėkė.

– Bėgam! – Grantas čiupo vaikus už rankų.

Jie nubėgo per pievą, o klyksmas vis artinosi. Paskutiniu momentu Grantas griuvo, uždengdamas kūnu vaikus, o du pterodaktiliai praskrido virš jų, klykaudami ir skrosdami orą išskleistais sparnais. Grantas pajuto, kad roplio nagai praplėšė ant nugaros jo marškinius.

Jis pašoko, padėjo atsikelti Leksei, ir visi trys nubėgo dar keletą metrų. Tada du nauji ropliai puolė juos iš priekio. Grantas pasku-

tiniu momentu pastūmė vaikus žemėn, o didžiuliai šešėliai pralėkė pro šalį.

– Fui! – su pasibjaurėjimu ištarė Leksė. Grantas pamatė, kad jos rūbai ištepti baltu mėšlu.

Grantas vėl pašoko.

– Bėgam!

Jis buvo pasiruošęs bėgti, bet Leksė iš siaubo suspigo. Grantas atsisuko: vienas roplys įsikabino jai į pečius savo naguotomis letenomis. Didžiuliai peršviečiami sparnai pakibo virš mergaitės. Roplys bandė ją nusinešti, bet Leksė pasirodė per sunki. Kai ji pabandė ištrūkti, ceroadaktilis ėmė kapoti jos galvą ilgu aštriu snapu.

Leksė klykė, pasiutusiai mojuodama rankomis. Nieko geresnio nesugalvodamas Grantas pasišokėjo ir puolė ant daktilio, parblokšdamas jį ant žemės ir užgriūdamas ant savo priešininko. Ceroadaktilis rėkė ir taukšėjo snapu. Grantas pasuko galvą, kad išvengtų smūgių, ir pabandė nušliaužti atgal. Didžiuliai sparnai daužė jo kūną. Grantas jautėsi taip, lyg būtų užklupusi audra brezentinėje palapinėje. Jis nieko nematė ir negirdėjo, išskyrus daktilio riksmus ir jo gigantiškų odinių sparnų pliauškėjimą. Naguotos letenos su įtūžiu daužė jo krūtinę. Leksė spiegė. Grantas atšoko, ir daktilis, veriamai suspigęs ir sucirpęs, sumojavo sparnais bandydamas pakilti. Galų gale jis suglaudė sparnus tarsi šikšnosparnis, persivertė ir pasiremdamas nedideliais sparnų nagais nušlubavo šalin. Grantas sustingo iš nuostabos. Ceroadaktilis vaikšto ant sparnų! Ledereris darė teisingas prielaidas! Bet nespėjo daugiau apie nieką galvoti, nes beregint juos užpuolė likę ropliai. Grantui pasidarė bloga, jis nugriuvo ir su siaubu stebėjo, kaip Leksė ėmė bėgti, dengdamasi rankomis galvą... Timas klykė iš visų jėgų...

Pirmasis roplys nusileido žemiau, ir Leksė kažką į jį metė. Netikėtai daktilis sušvilpė ir ėmė kilti aukštyn. Kiti du taip pat akimirksniu pakilo ir nusivijo pirmąjį. Ketvirtasis ceroadaktilis nevikriai sumoja-

vo sparnais ir prisijungė prie gentainių. Grantas merkdamasis žiūrėjo į dangų, nesuprasdamas, kas įvyko. Trys ropliai, piktai rėkaudami, persekiojo pirmąjį.

Keleiviai mūšio lauke liko vieni.

– Kas atsitiko? – paklausė Grantas.

– Jie nutvėrė mano pirštinę, – pasakė Leksė. – Mano puikiąją „Žemuogytę“.

Grantas su vaikais nuėjo toliau. Timas apkabino seserį per pečius ir paklausė:

– Ar viskas gerai?

– Žinoma, kvaileli, – atšovė Leksė, nusipurtydama jo ranką. Ji pažvelgė į viršų. – Tikiuosi, jie pasprings ir padvės.

– Aha, – sutiko Timas. – Ir aš tikiuosi.

* * *

Kai jie nuplaukė tolyn nuo sidabrinio paukštidės kupolo, Leksė pažvalėjo. Upės krantai susiglaudė, ir medžių viršūnės vėl susipynė. Upė tapo dar siauresnė negu anksčiau, vietomis ji buvo tiktai trijų metrų pločio, o srovė sustiprėjo. Leksė tiesė rankas į viršų ir lietė šakas.

Grantas sėdėjo valtyje ir klausėsi vandens čiurlenimo po įkaitusia guma. Dabar jie judėjo daug sparčiau, ir šakos virš galvos pralėkdavo kur kas didesniu greičiu. Buvo maloniau, nes gaivino silpnas vėjelis. Be to, jie plaukia greičiau, vadinasi, daug anksčiau bus vietoje.

Grantas tiksliai nežinojo, kiek jie nuplaukė, bet nuo zauropodų teritorijoje esančio namelio, kur jie praleido praėjusią naktį, juos skyrė keletas kilometrų. Galbūt septyni aštuoni. O galbūt ir daugiau. Vadinasi, kai išlips į krantą, jiems bus likusi tiktai valanda ėjimo. Bet po nuotykio paukštidėje Grantas neskubėjo palikti valties. Kol kas ir taip gerai...

– Įdomu, kaip sekasi Ralfui? – svarstė Leksė. – Tikriausiai jį užmušė...

– Ne, aš įsitikinęs, kad jam nieko nenutiko.

– Aš vis galvoju, ar būčiau galėjusi ant jo pajodinėti? – Leksė nusižiovavo: ją migdė karštis. – Būtų nuostabu pajodinėti Ralfu.

Timas kreipėsi į Grantą:

– Atsimenate, mes vakar vakare buvome pas stegozaurą?

– Atsimenu.

– Kodėl jūs tada paklausėte apie varlės DNR?

– Dėl dauginimosi. Jie negalėjo suprasti, kodėl jų dinozaurai dauginasi, nors buvo apšvitinti, o visi parko gyvūnai – patelės.

– Teisingai, – sutiko Timas.

– Apšvitinimu pasikliauti negalima, jis dažnai neduoda jokios naudos. Man rodos, tai pasitvirtino ir šiuo atveju. Visgi lieka dar vienas neaiškumas, jeigu visi dinozaurai – patelės, kaip jie gali daugintis?

– Iš tikrųjų, – atsiliepė Timas.

– Gyvūnijos pasaulyje lytinis dauginimasis gali vykti pačiais netikėčiausiais būdais.

– Timas labai mėgsta klausytis apie lytinį dauginimąsi, – įsiterpė Leksė.

Abu nekreipė dėmesio į pastabą.

– Pavyzdžiui, – tęsė Grantas, – kai kurie gyvūnai dauginasi be mums suprantamo lytinio akto. Patinas išskiria spermatoforą, turintį spermatozoidų, o patelė vėliau jį pasiima. Tokiu atveju tarp patinų ir patelių visai nebūtini kūno skirtumai, nors mes įpratome laikyti tai būtinybe. Kai kurių gyvūnų rūšių patinai ir patelės turi daugiau tarpusavio panašumų negu vyrai ir moterys.

Timas linktelėjo.

– O kuo čia dėtos varlės?

Staiga viršuje, medžiuose, pasigirdo inkštimas, ir mikroceraptai linguodami šakomis paniškai spruko į šalis. Didžiulė tiranozauro galva išlindo pro lapiją kairėje keleivių pusėje. Leksė iš siaubo

sudejavo, Grantas mėšlungiškai ėmė irtis link dešiniojo kranto, bet upė buvo tik trijų metrų pločio. Tiranozauras susipainiojo gausiuose brūzgynuose. Jis riaumojo ir sukiojo galvą. Paskui galva pasislėpė.

Tarp pakrantės medžių šmėžavo tamsus žvėries siluetas: jis judėjo šiaurės kryptimi, ieškodamas proskynos tarp krantą juosiančių medžių. Visi mikroceraptai perbėgo į priešingą krantą, čirpdami lakstė ir šokinėjo nuo šakelės ant šakelės aukštyn žemyn. Valtyje sėdėję Grantas, Timas ir Leksė bejėgiškai stebėjo tiranozauro bandymus prasigauti pro brūzgynus. Medžiai augo labai tankiai. Tiranozauras nuėjo žemyn pagal tėkmę, aplenkdamas valtį, ir dar sykį pabandė prasibrauti prie upės, įnirtingai purtydamas šakas.

Bet jo bandymas vėl nenusisekė.

Tada žvėris nupėdino toliau.

– Aš jo nekenčiu, – sukuždėjo Leksė.

Grantas sėdėjo priblokštas. Jeigu tiranozauras prasibraus pro brūzgynus, vaikų nebus galima išgelbėti. Upė susiaurėjo tiek, kad buvo vos platesnė už valtį. Valtis plaukė tarsi tuneliu. Guminiai bortai dažnai trynėsi į dumblinus krantus, išilgai kurių greita tėkmė nešė valtį.

Grantas pažvelgė į laikrodį. Beveik dešimt. Valtis plaukė pasroviui žemyn.

– Ei! – šūktelėjo Leksė. – Girdite?

Grantas išgirdo urzgimą, pertraukiamą įkyraus ūbavimo. Garsai sklido už posūkio, esančio pasroviui. Grantas įsiklausė: vėl ūbavimas...

– Kas ten? – paklausė Leksė.

– Nežinau, – prisipažino Grantas. – Bet jų ten keletas.

Jis prisiyrė prie priešingo kranto ir nutvėrė už šakos, kad išlaikytų valtį vietoje. Urzgimas pasikartojo. Ir ūbavimas taip pat.

– Tarytum šimtai pelėdų, – pastebėjo Timas.

* * *

Malkolmas sudejavo:

– Ar ne laikas suleisti dar morfino?

– Dar ne laikas, – atsiliepė Elė.

Malkolmas atsiduso:

– O kiek mes turime vandens?

– Nežinau. Iš čiaupo teka kiek nori...

– Ne, aš klausiu, kokios mūsų vandens atsargos? Ar turi kokių nors atsargų?

Elė papurtė galvą.

– Jokių.

– Pereikite mūsų aukšte per kambarius, – įsakė Malkolmas, – ir pripildykite vandens vonias.

Elė paniuro.

– Ir dar, – tęsė Malkolmas, – ar turime radijo ryšio įrangą? O kišeninių žibintuvėlių? Degtukų? Primusų ar ko nors panašaus?

– Aš paieškosiu. Jūs ruošiatės žemės drebėjimui?

– Maždaug. Malkolmo efekto metu galimi katastrofiški pakitimai.

– Arnoldas tikina, kad visos sistemos dirba normaliai!

– Taip, būtent tada ir įvyksta katastrofa.

– O jūs nelabai geros nuomonės apie Arnoldą, tiesa? – paklausė Elė.

– Ne, aš to nepasakyčiau. Jis tik inžinierius, kaip ir Vu. Abu yra techniniai darbuotojai, taip jie ir mąsto. Jie protingi, bet nenumato dviejų žingsnių į priekį. Nors jų mąstymas apribotas, patys vadina tai sugebėjimu susitelkti. Jie nepastebi prielaidas sudarančių aplinkybių ir neįvertina galimų pasekmių. Taip nutiko ir su šia sala. Visos mūsų bėdos – dėl jų techninio mąstymo. Argi galima kurti gyvūnus ir tikėtis, kad jie elgsis tarytum negyvi?! Netikėti, kad jie gali pasielgti nenuspėjamai? Pabėgti? O jie to nenumatė!

– O ar jums neatrodo, kad tokia yra žmogiškoji prigimtis? – paklausė Elė.

– O Dieve! Žinoma, ne! – suriko Malkolmas. – Lygiai taip pat sėkmingai galima būtų tvirtinti, kad žmogiškoji prigimtis yra valgyti pusryčiams kiaušinienę su kumpiu. Nieko panašaus! Tai tik vakarietiško auklėjimo produktas, o daugumai žmonių koktu vien pagalvojus apie tokius pusryčius. – Malkolmas susiraukė iš skausmo. – Morfinas mane nuteikia filosofiškai.

– Norite vandens?

– Ne. Geriau paaiškinsiu jums skirtumą tarp mokslininkų ir inžinierių. Mokslininkai vieningai mulkina visus, vaizduodami, kaip prisikasa iki tiesos. Iš tikrųjų juos skatina kiti motyvai. Niekas nesivadovauja tokiomis abstrakcijomis, kaip tiesos ieškojimai.

Iš tikrųjų mokslininkus domina tyrinėjimų rezultatas. Jie sutelkia dėmesį tik į viena: ar sugeba ką nors padaryti? Ir niekada neklausia savęs: ar reikia tai daryti? Tokį klausimą jie vadina beprasmiu, nes taip patogu. Veikia principas, jeigu nepadarysi, padarys kas nors kitas. Jie tiki, kad atradimas neišvengiamas, todėl kiekvienas veržiasi būti pirmuoju. Vyksta savotiškas žaidimas. Netgi abstraktus mokslinis atradimas – tai agresijos aktas, panašus į įsilaužimą. Atradimui reikia galingų įrenginių ir jis tikrąja to žodžio prasme keičia pasaulį. Elementariųjų dalelių greitintuvai bjauroja žemę ir teršia radioaktyviomis atliekomis. Astronautai paliko šiukšlių Mėnulio paviršiuje. Mokslininkai, darantys atradimus, neišvengiamai palieka pėdsakus. Atradimas – tai nuolatinė prievarta, nukreipta prieš gamtą. Visada taip būna!

Mokslininkai patys to nori. Jiems būtina preparuoti gamtą. Jie skuba palikti pasaulyje savo pėdsaką. Jie negali pasitenkinti stebėtojo vaidmeniu. Negali paprasčiausiai įvertinti to, ką mato. Ne, jie nenori taikytis prie natūralios įvykių eigos. Jiems reikia sukurti ką nors nenatūralaus. Štai kuo iš tikrųjų užsiima mokslininkai, o dabar visa mūsų visuomenė trokšta būti moksline.

Malkolmas atsiduso ir atsilošė į pagalves.

– Ar jums neatrodo, kad sutirštinate spalvas? – pakėlė antakius Elė.

– O kaip atrodė gruntas po jūsų pernykščių kasinėjimų?

– Nelabai gražiai, – pripažino Elė.

– Jūs neatsodinote laukų?

– Ne.

– Kodėl?

Elė patraukė pečiais.

– Tikriausiai neužteko pinigų...

– Vadinasi, kasinėjimams pinigų užtenka, o sutvarkymui pristinga?

– Na, apskritai, mes dirbame dykynėse...

– Dykynėse, – numykė Malkolmas, palingavęs galvą. – Jūsų tiktai dykynės, kitų – tiktai šiukšlės arba tiktai radioaktyvaus skilimo produktai, arba pašaliniai efektai... Aš bandau paaiškinti, kad mokslininkai taip elgiasi sąmoningai. Jiems reikia skilimo produktų, šiukšlių, bjaurasties ir pašalinių efektų. Tokiu būdu jie įtvirtina savo reikšmę. Šitas kelias – neatskiriama viso mokslinio požiūrio dalis, bet jis veda į katastrofą.

– Ir ką jūs siūlote?

– Atsikratyti technokratų, nušalinti juos nuo valdžios.

– Tada mes prarasime visus mūsų pasiekimus...

– Kokius pasiekimus? – pasipiktino Malkolmas. – Nepaisant visų pasiekimų, laikas, kurį moterys sugaišta besitvarkydamos namuose, nepasikeitė nuo 1930-ųjų. Visi tie vakuuminiai siurbliai, skalbimo mašinos, šiukšlių smulkintuvai, šiukšliavamzdžiai, cheminis valymas... Kodėl kambariui sutvarkyti sugaištama tiek pat laiko, kaip ir trisdešimtaisiais metais?

Elė neatsakė.

– Todėl, kad nėra jokio progreso, – dėstė Malkolmas. – Jokio realaus progreso nėra. Prieš trisdešimt tūkstančių metų, kai žmonės

piešė paveikslus ant sienų Lasko urve, jie dirbo po dvidešimt valandų per savaitę, kad apsirūpintų maistu, įrankiais ir rūbais. Likusį laiką jie galėjo žaisti, miegoti ar tiesiog daryti ką panorėję. Be to, jie gyveno pasaulyje, kur buvo grynas oras, švarus vanduo, nuostabūs medžiai ir puikūs saulėlydžiai! Pagalvokite apie tai! Dvidešimt valandų per savaitę... Prieš trisdešimt tūkstančių metų...

Elė paklausė:

– Jūs norite atsukti laiką atgal?

– Ne, – atsakė Malkolmas. – Aš noriu, kad žmonija atsipeikėtų. Dabartinis mokslas egzistuoja jau keturis šimtmečius, pats laikas suprasti, ką jis atnešė gero ir ką blogo. Atėjo laikas viską pakeisti.

– Kol nesunaikinome planetos? – paklausė Elė.

Malkolmas atsiduso ir užmerkė akis.

– O Viešpatie! Mane tai visų mažiausiai jaudina, – sumurmėjo jis.

* * *

Tamsiame Džiunglių upės tunelyje Grantas lėtai vairavo valtį pasroviui, vis čiupdamas už šakų ir pristabdydamas. Jis girdėjo neįprastus garsus. Ir pagaliau pamatė dinozaurus.

– Ar tai ne tie nuodingieji?

– Tie patys, – patvirtino Grantas. – Dilofozaurai.

Ant upės kranto stovėjo du dilofozaurai. Jų trijų metrų aukščio kūnai buvo nusėti juodomis ir geltonomis dėmėmis, o pilvas buvo ryškiai žalias, kaip driežų. Dvi raudonos išlenktos keteros augo nuo nosies link akių, sudarydamos lyg ir raidę V. Panašumą į paukščius didino judėjimo maniera. Nusileidę prie upės atsigerti, jie pasilenkdavo, o paskui pakėlę galvas riaumojo ir ūbavo.

Leksė sušnibždėjo:

– Galbūt mums geriau išlipti ir eiti pėsčiomis?

Grantas papurtė galvą. „Dilofozaurai mažesni už tiranozaurą. Jie gali prasiskverbti pro tankius brūzgynus krante. Ir apskritai, jie gana

vikrūs“, – pagalvojo Grantas, stebėdamas gyvūnus, kurie riaumojo ir ūbavo, kreipdamiesi vienas į kitą.

– Mes negalime praplaukti pro juos valtimi! – spyrėsi Leksė. – Juk jie nuodingi!

– Teks kaip nors pasistengti, – pasakė Grantas.

Dilofozaurai vis gėrė ir ūbavo kaip pelėdos. Atrodė, kad tai kažkoks keistas, pasikartojantis ritualas. Gyvūnas, stovintis kairėje, lenkėsi prie vandens pražiojęs nasrus, kuriuose matėsi ilgos eilės aštrių dantų, ir atsigėręs ūbteldavo. Tada kitas dilofozauras, stovintis dešinėje, ūbteldavo atsakydamas ir lenkėsi prie vandens. Jis buvo lyg pirmojo roplio veidrodinis atspindys, tiksliai pakartojantis judesius atgaline tvarka. Po to viskas vėl kartojosi.

Grantas pastebėjo, kad dinozauras, stovėjęs dešinėje, truputį mažesnis, dėmės ant jo nugaros taip pat buvo mažesnės, o ketera ne tokia ryški.

– Tebūsiu prakeiktas! – suriko jis. – Juk tai vestuvių ritualas.

– Mums nepasiseks pralėkti pro juos? – paklausė Timas.

– Ne dabar. Jie stovi prie pat vandens.

Grantas žinojo, kad gyvūnai neretai tęsia panašius vestuvinius ritualus ištisas valandas. Jie apsieina be maisto ir į nieką nekreipia dėmesio... Jis žvilgtelėjo į laikrodį. Dvidešimt po devynių...

– Ką darysime? – paklausė Timas.

Grantas atsiduso.

– Neturiu supratimo.

Jis atsisėdo ant valties dugno. Staiga dilofozaurai ėmė susijaudinę gagenti ir riaumoti. Abu ropliai nusisuko nuo vandens ir žiūrėjo atgal.

– Kas ten? – paklausė Leksė.

Grantas nusišypsojo.

– Manau, mes sulaukėme pagalbos. – Jis atsistūmė nuo kranto. – Vaikai, gulkitės ant valties dugno. Mes turime pralėkti pro juos kaip galima greičiau. Atsiminkite, kas benutiktų, netarkite nė žodžio.

Plaukdama pasroviui, valtis sparčiai artėjo link trimituojančių dilofozaurų. Leksė gulėjo prie Granto kojų ir baimingai žvelgė į jį. Jie plaukė prie dilofozaurų, kurie vis dar žiūrėjo į priešingą pusę. Grantas išsitraukė pneumatinį pistoletą ir patikrino užtaisą.

Valtį nešė tolyn, keleivius pasiekė keistas kvapas: saldus ir kartu keliantis šleikštulį. Dvokė tarsi išdžiūvusiais vėmalais. Roplių balsai tapo garsesni. Valtis dar sykį pasisuko – ir Grantui užgniaužė kvapą. Dilofozaurai buvo jau per keletą metrų nuo keleivių ir tebetrimitavo, žiūrėdami į medžių pusę. Kaip ir tikėjosi Grantas, jie trimitavo gąsdindami tiranozaurą. Tas bandė prasibrauti pro brūzgynus, o dilofozaurai trimitavo ir trypė kojomis pakrantės dumblą. Valtis praplaukė pro gyvūnus. Tvyrojo nepakeliamas dvokas. Tiranozauras riaumojo – tikriausiai todėl, kad pastebėjo valtį. Ir staiga...

Stop!

Valtis sustojo. Jie užplaukė ant seklumos vos per pusmetrį nuo dilofozaurų. Leksė sušnibždėjo:

– O, geras!..

Valties dugnas į kažką sukrebždėjo, ir jie nuslinko nuo dumblėtos seklumos. Jie vėl plaukė pasroviui. Tiranozauras suriaumojo paskutinį kartą ir pasitraukė nuo kranto. Vienas dilofozauras nustebęs apsidairė ir ūktelėjo. Antrasis jam atsakė.

Valtis plaukė žemyn upe.

Tiranozauras

Apšviestas tekančios saulės spindulių džipas pasišokėdamas lėkė į priekį. Maldunas vairavo. Dženaras sėdėjo šalia. Jie važiavo per atvirą lauką, toldami rytų kryptimi nuo palmių sąžalynų ir kitų medžių, kurie augo išilgai upės per šimtą metrų. Privažiavę kalvos papėdę sustojo.

– Viešpatie, kaip karšta! – atsiduso Maldunas, nubraukęs atgalia ranka nuo kaktos prakaitą. Jis gurkštelėjo viskio iš butelio, kurį vežėsi suspaudęs tarp kelių, ir pasiūlė Dženarui. Tas papurtė galvą. Jis stebėjo aplinką, vaizdas nuo karšto oro bemaž liejosi. Po to pažvelgė į monitorių, pritvirtintą prie prietaisų skydo. Ekrane mirgėjo parko vaizdai. Grantas su vaikais vis dar nesirodė. Tiranozauras irgi.

Radijo stotis staiga atgijo.

– Maldunai!

Maldunas trakštelėjo jungiklį.

– Klausau.

– Ar jūsų monitorius įjungtas? Aš aptikau reksą, jis 442 kvadrate. Juda 443 kvadrato kryptimi.

– Palaukite minutę! – atsiliepė Maldunas, reguliuodamas monitorių. – Aha, dabar jau matau. Jis eina išilgai upės.

Roplys judėjo šiaurės kryptimi, išilgai pakrantės brūzgynų.

– Atsargiau su juo. Jums tik reikia jį užmigdyti, nieko daugiau.

– Nesijaudinkit, – atsiliepė Maldunas, merkdamasis nuo saulės. – Aš jo neskriausiu.

– Nepamirškite, – tęsė Arnoldas. – Tai mūsų pagrindinis turistų masalas.

Maldunas išjungė raciją, kuri netikėtai ėmė traškėti, tarsi nuo audros iškrovų.

– Idiotas! Jis vis dar tikisi sulaukti lankytojų!

Maldunas užvedė variklį.

– Aplankysime mūsų draugužį reksą, – niūriai sumurmėjo jis, – ir suvarysime jam gerą dozę.

Džipas kratėsi važiuodamas per dirvonus.

– O jūs nekantraujate su juo susiimti, – pastebėjo Dženaras.

– Kol kas tik noriu suvaryti adatėlę tam stambiam išsigimėliui, – pasakė Maldunas. – O štai ir jis.

Jie sustojo, nuo staigaus stabdymo automobilį net užnešė į šoną. Pro priekinį stiklą Dženaras tiesiai prieš save pamatė tiranozaurą: žvėris brovėsi tarp augančių paupyje palmių.

Maldunas ištuštino butelį ir nutėškė jį ant galinės sėdynės. Po to pasiėmė savo ginklą. Dženaras stebėjo monitorių, kuriame matė automobilį ir tiranozaurą. Matyt, kažkur už jų medžiuose įrengta vaizdo kamera.

– Jeigu norite padėti, – tarė Maldunas, – atidarykite dėžes, kurios stovi po jūsų kojomis.

Dženaras pasilenkė ir atidarė Halibartono dėžę iš nerūdijančiojo plieno. Viduje, atskirti putplasčio pertvaromis, gulėjo keturi litrinio pieno butelio dydžio cilindrai. Ant jų buvo užrašas: „MORO-709“.

Dženaras paėmė vieną cilindrą.

– Jūs turite nusukti gaubtelį ir prisukti adatą, – paaiškino Maldunas.

Dženaras atplėšė plastikinę pakuotę, kurioje buvo stambios adatos. Kiekviena maždaug jo piršto storio. Prie cilindro dugno buvo pritvirtintas švininis apskritimas.

– Tai stūmoklis. Jis išstumia cilindro turinį. – Maldunas sėdėjo priekyje, laikydamas ant kelių pneumatinį šautuvą, panašų į sunkų pilkos spalvos metalinį vamzdį. Dženarui jis priminė granatsvaidį arba nedidelių raketų paleidimo įrenginį.

– Kas yra „MORO-709“?

– Įprasti migdomieji gyvūnams, – atsakė Maldunas. – Visi pasaulio zoologijos sodai tokius naudoja. Pirmiausia pabandysime tūkstantį.

Maldunas trakštelėjęs atidarė spyną. Į vamzdį būtų laisvai tilpęs jo kumštis. Jis įstatė cilindrą į vamzdį ir pasuko spyną.

– Turėtų suveikti, – nutarė Maldunas. – Vidutiniškam drambliui, kuris sveria dvi tris tonas, užtenka dviejų šimtų, bet tiranozauras sveria aštuonias, ir yra daug piktesnis už dramblį. O būtent tai lemia dozę.

– Kaip suprasti?

– Gyvūną užmigdanti dozė priklauso nuo jo svorio ir temperamento. Suleidus vienodą dozę „MORO-709“ drambliui, begemotui ir raganosiui, dramblys bus sukaustytas ir stovės kaip statula, begemotas taps mieguistas, bet judės, nors ir lėčiau, o raganosis kaip išprotėjęs puls į kovą. Tačiau jeigu vysitės raganosį automobiliu daugiau nei penkias minutes, žvėris grius negyvas nuo adrenalininio šoko. Juk storaodis raganosis iš tikrųjų yra labai trapus padaras.

Maldunas lėtai vairavo džipą palei upę, artindamasis prie tiranozauro.

– Bet viskas, apie ką kalbėjau, taikoma žinduoliams, – tęsė jis. – Apie juos mes žinome pakankamai daug, nes visų pasaulio zoologijos sodų pagrindiniai eksponatai – tai stambūs žinduoliai: liūtai, tigrai, lokiai, drambliai. Apie reptilijas mes žinome daug mažiau. O apie dinozaurus – apskritai nieko. Dinozaurai mums yra nauji gyvūnai.

– Jūs nepriskiriate jų reptilijoms? – paklausė Dženaras.

– Ne, – atsakė Maldunas, perjungęs pavarą. – Dinozaurai neatitinka turimų kategorijų.

– Mes sužinojome, kad dinozaurai tokie pat įvairūs, kaip ir dabartiniai žinduoliai, – pridūrė Maldunas. – Vieni dinozaurai vangūs ir nevikrūs, kiti greiti ir judrūs. Kai kurių geras regėjimas, kai kurių prastas. Kai kurie bukagalviai, kiti netgi labai neblogai mąsto.

– Pavyzdžiui, velociraptoriai? – paklausė Dženaras.

Maldunas linktelėjo.

– Velociraptoriai gudrūs, labai gudrūs. Patikėkite, visi nemalonumai, kurie iki šiol buvo, būtų tiesiog nepalyginami su tuo, kas nutiktų, jeigu jie ištrūktų iš savo aptvaro. Taip... Manau, arčiau prie reksiuko priartėti neverta.

Tiranozauras, stovintis priekyje, prakišo galvą tarp šakų ir įdėmiai apžiūrinėjo upės paviršių, bandydamas prasibrauti per brūzgynus. Paskui roplys truputį nusileido pasroviui ir atnaujino savo bandymus.

– Įdomu, ką jis ten apžiūrinėja? – paklausė Dženaras.

– Kas jį žino? Galbūt bando pagauti mikroceraptus, kurie šokinėja ten ant šakelių. Jie surengs su juo gaudynes.

Maldunas sustabdė džipą maždaug per keturiasdešimt penkis metrus nuo tiranozauro ir apsuko automobilį, palikdamas veikiantį variklį.

– Sėskite už vairo, – liepė Maldunas, – ir prisisekite diržą.

Jis paėmė dar vieną užtaisą, pasikišo po marškiniais ir išlipo. Dženaras persėdo prie vairo.

– Ar jums dažnai teko tuo užsiiminėti? – pasidomėjo jis.

Maldunas atsiduso.

– Nei karto, bet pasistengsiu pataikyti jam į tą vietą, kur už klausymosi angos. Ir pažiūrėsim, kaip jis reaguos.

Maldunas užėjo už džipo ir atsiklaupė ant vieno kelio. Prisidėjo didžiulį šautuvą prie peties ir išstūmė teleskopinį taikiklį. Po to nusitaikė į tiranozaurą, kuris vis dar nekreipė į juos dėmesio.

Gelsvas dūmelis išlėkė iš šautuvo, ir švirkštas šmėstelėjo ore, skrisdamas link tiranozauro. Bet nieko ypatingo neįvyko.

Vos palaukus, roplys lėtai pasisuko ir smalsiai įsispoksojo į juos, jis lėtai sukinėjo galvą iš šonus, tarytum norėtų apžiūrėti juos paeiliui.

Maldunas nuleido šautuvą ir vėl užtaisė.

– Ar pataikėte? – paklausė Dženaras.

Maldunas papurtė galvą.

– Prapyliau. Prakeiktas lazerinis taikiklis...

– Pažiūrėsime, ar nėra dėžėje maitinimo elementų...

– Ko? – paklausė Dženaras.

– Elementų, – pakartojo Maldunas. – Jie maždaug piršto dydžio, su pilka etikete.

Dženaras žvilgtelėjo į dėžę. Pasilenkęs jis jautė vibraciją ir aiškiau išgirdo variklio gaudimą. Elementų jis nerado. Netikėtai roplys su-

riaumojo. Riaumojimas, išsiveržęs iš didžiulės tiranozauro krūtinės, sudrebino apylinkę ir išgąsdino Dženarą. Staigiai atsitiesęs, jis griebė viena ranka už vairo, o kita – už greičių perjungimo rankenos. Iš radijo imtuvo pasigirdo balsas:

– Maldunai! Čia Arnoldas! Nedelsdami važiuokite. Ryšys baigtas.

– Pats žinau, ką man daryti, – sumurmėjo Maldunas.

Tiranozauras lėkė link automobilio.

Maldunas liko klūpėti. Roplys dūmė tiesiai į juos. Maldunas lėtai pakėlė ginklą, prisitaikė ir iššovė.

Dženaras pamatė gelsvą debesėlį ir baltą brūkšnelį, šmėstelėjusį roplio kryptimi.

Niekas nepasikeitė. Didžiulis žvėris artėjo link jų.

Maldunas pašoko rėkdamas:

– Važiuojam! Važiuojam!

Dženaras įjungė pavarą. Maldunas puolė prie durų, ir džipas šovė į priekį. Tiranozauras sparčiai artinosi. Maldunas atlapojo duris ir įšoko į automobilį.

– Greičiau, velniai griebtų! Greičiau!

Dženaras paspaudė akceleratorių. Džipas šoktelėjo, automobilio priekis pakilo taip, kad per priekinį stiklą matėsi tik dangus, po to priekiniai ratai trenkėsi į žemę, ir džipas kaip strėlė nulėkė į priekį. Dženaras varė automobilį link giraitės kairėje pusėje nuo jų, bet staiga atgalinio vaizdo veidrodyje pamatė, kad tiranozauras, paskutinį kartą suriaumojęs, pasuko atgal.

Dženaras sumažino greitį.

– O Dieve...

Maldunas palingavo galva.

– Prisiekiu visais šventaisiais, antrą kartą tikrai pataikiau.

– O man atrodo, kad prašovėte, – paprieštaravo Dženaras.

– Galbūt adata sulūžo anksčiau, negu preparatas pateko į vidų! – spėjo Maldunas.

– Geriau prisipažinkite, kad prašovėte.

– Tiek to, – atsidusdamas tarė Maldunas. – Aš pramoviau. Išsikrovė to suknisto lazerinio taikiklio elementai. Pats kaltas. Reikėjo patikrinti juos po tokios nakties. Grįžkime naujų užtaisų.

Džipas pasuko į šiaurę link viešbučio. Maldunas įjungė radijo siųstuvą.

– Kontrolės postas?

– Klausau, – atsiliepė Arnoldas.

– Mes grįžtame į bazę.

* * *

Upė dar labiau susiaurėjo, o srovė sustiprėjo. Valtis lėkė vis greičiau. Tai ėmė panašėti į pramogų parko atrakcioną.

– Ohoho! – suriko Leksė, nustvėrusi už borto. – Greičiau! Dar, dar!

Grantas prisimerkęs žvelgė į priekį. Upė liko tokia pat siaura ir tamsi, bet priekyje medžių linija nutrūko ir plytėjo ryškios saulės užlieta atvira erdvė; tolumoje girdėjosi dundesys. Atrodė, kad upė baigiasi ties ta įtartinai lygia linija...

Valtis ėmė lėkti dar greičiau.

Grantas įsikibo į irklus.

– Kas tai?

– Krioklys, – sušuko Grantas.

Valtis ištrūko iš tamsaus augalijos koridoriaus ir lėkė krioklio link. Dundėjimas buvo kurtinantis. Grantas iš paskutinių jėgų užgulė irklus, bet pasiekė tiktai tiek, kad valtis ėmė suktis, tačiau ją neabejotinai nešė prie skardžio.

Leksė pasilenkė prie jo.

– Aš nemoku plaukti, – pralemeno mergaitė.

Grantas pastebėjo, kad jos gelbėjimosi liemenė neužsegta, bet jau niekuo negalėjo padėti: jie veržliai lėkė link krioklio, kurio riaumojimas, atrodė, užpildė visą pasaulį. Grantas įsikibo į irklą, pažvelgė žemyn ir pamatė apačioje, maždaug už penkiolikos metrų krioklio baseiną.

O ten stovėdamas vandenyje jų laukė tiranozauras.

Leksė iš siaubo pradėjo klykti.

Valtis ėmė suktis, jos galas smigo žemyn. Keliautojai išlėkė į orą, ir prasidėjo kraupus kritimas kartu su riaumojančiu srautu. Grantas išskėtė rankas, lyg bandydamas išsilaikyti ore, bet staiga pasaulis nugrimzdo į tylą ir ramybę.

* * *

Jam atrodė, kad krenta ilgai, ilgai, keletą minučių. Krisdamas Grantas suspėjo pamatyti, kaip Leksė – ji lėkė šalia – mėšlungiškai griebiasi už savo oranžinės gelbėjimosi liemenės. Suspėjo pamatyti Timą, kuris žiūrėjo žemyn. Suspėjo pastebėti sustingusią baltą krioklio sieną, panašią į popieriaus lapą. Apačioje burbuliavo vanduo, o jo kūnas be garso ir lengvai artėjo prie jo.

Ūmai Grantas pajuto smūgį ir paniro į šaltą vandenį, kuriame raibuliavo ir šniokštė balti purslai. Jį ėmė sukti, tiesiai priešais jį šmėkštelėjo tiranozauro letenos, bet srovė Grantą nunešė pirmyn ir išplukdė į upę. Grantas nuplaukė iki kranto, nusitvėrė už uolos krašto, prisitraukė rankomis, nučiupo šaką ir pagaliau išlipo iš vandens. Gaudydamas kvapą, jis nušliaužė į šoną ir griūdamas pilvu ant akmenų suspėjo akies krašteliu pastebėti, kaip pro šalį upe pralekia ruda guminė valtis. Po to Grantas pamatė Timą: vaikas kovojo su tėkme. Grantas ištiesė rankas ir ištraukė kosėjantį, drebantį berniūkštį į krantą.

Grantas atsisuko į kriokli ir žiūrėjo, kaip tiranozauras pasilenkė ir panardino galvą į vandenį. Didžiulė galva judėjo iš vienos pusės į kitą, sukeldama purslų vėduoklę.

Paskui tiranozauras išsitiesė.

Jo nasruose stirksojo oranžinė Leksės liemenė.

* * *

Akimirka vėliau vandens paviršiuje tiesiog šalia roplio uodegos išniro Leksė. Ji gulėjo ant vandens veidu žemyn, ir srovė nešė jos mažą kūną. Grantas nėrė, upė tėkmė vėl įsuko jį. Netrukus jis ištraukė ant akmenų apsunkusią, nerodančią gyvybės žymių mergaitę.

Grantas pasilenkė ruošdamasis atlikti dirbtinį kvėpavimą, bet mergaitė ėmė kosėti ir vemti gelsvai žaliu skysčiu. Paskui kūną supurtė kosulio priepuolis. Akys atsimerkė.

– Sveiki! – Leksė silpnai nusišypsojo. – Visgi mes prasiveržėme.

Timas ėmė verkti. Leksė vėl užsikosėjo.

– Nustok! Ko tu bliauni?

– Šiaip sau.

– Mes jaudinomės dėl tavęs, – pridūrė Grantas.

Maži balti gabalėliai plaukė upe. Tiranozauras vis dar draskė gelbėjimosi liemenę. Žvėris tebestovėjo nugara į juos, žvelgdamas į kriokli. Tačiau bet kurią sekundę pabaisa galėjo atsigręžti ir pamatyti juos.

– Eime, vaikai, – paragino Grantas.

– Kur? – kosėdama, paklausė Leksė.

– Eime, eime! – Grantas parinko vietą kopimui. Leidžiantis pasroviui pakrantė buvo nuaugusi žole, pievoje visiškai nebuvo kur pasislėpti. Kylant prieš srovę stovėjo tiranozauras... Ūmai Grantas pastebėjo, kad dumblinu krantu link krioklio veda kažkas panašaus į takelį.

Takelio purve jis pastebėjo pusbačio įspaudą.

Dusliai suriaumojęs tiranozauras atsisuko ir apžiūrėjo pievelę. Panašu, kad jis suvokė, jog grobis išslydo. Roplys ėmė jų ieškoti pasroviui. Grantas su vaikais nėrė po aukštais krūmais, augusiais palei krantą. Jie atsargiai brovėsi atgal prie krioklio.

– Kur mes einame? – paklausė Leksė. – Juk mes grįžtame.

– Aš žinau.

Jie prisiartino prie krioklio, krintančio vandens dundėjimas darėsi vis garsesnis. Takelio akmenys tapo dar slidesni, o pats takelis skendo purve.

Keleivius apsupo rūkas, jausmas buvo toks, tarytum brautųsi per debesį. Atrodė, takelis vedė juos tiesiai po krentančiu srautu, bet priartėjus paaiškėjo, kad jie apeina krioklį iš užnugario.

Tiranozauras vis dar stovėjo nugara į juos, žvelgdamas žemyn pasroviui. Keliautojai nuskubėjo prie krioklio, ir vos tik jie palindo po vandens uždanga, Grantas pamatė, kad pabaisa atsisuko. Dar keletas žingsnių – ir sidabrinė vandens siena paslėpė roplį nuo jų.

Grantas nustebęs apsižvalgė. Jie atsidūrė nedidelėje sandėliuko dydžio patalpoje. Visur buvo sustatyta kažkokia technika: siurbliai, dideli filtrai su storais vamzdžiais. Aparatai buvo šalti ir drėgni.

– Ar jis mūsų nemato? – paklausė Leksė.

Dėl krioklio riaumojimo jai teko rėkti:

– Kur mes? Kokia čia vieta? Ar jis mus pamatė?

– Palauk, – atsakė Grantas.

Jis apsidairė. Patalpa priminė siurblinę. Vadinasi, čia turi būti elektra. Ir telefonas... Grantas ėmė apžiūrinėti įrenginius.

– Ką jūs darote? – susijaudino Leksė.

– Ieškau telefono.

Buvo beveik dešimta valanda ryto. Liko truputį daugiau negu valanda, kad būtų galima užmegzti ryšį su laivu, kol jis dar nepasiekė žemyno.

Patalpos gilumoje jis rado duris su užrašu „Tarnybinės patalpos". Durys buvo užrakintos. Šalia Grantas pamatė plyšį magnetinei kortelei.

Abiejose durų pusėse kabėjo daugybė metalinių dėžių. Grantas atidarinėjo jas vieną po kitos, bet aptiko tik kažkokius jungiklius ir ciferblatus. Telefonų taip pat nebuvo. Ir nieko panašaus į raktus nuo durų!

Jis vos nepražiopsojo dėžutės kairėje durų pusėje. Atidaręs ją, Grantas rado kodinės spynos pultą su devyniais mygtukais, padengtą žaliu pelėsiu. Jam pasirodė, kad tas pultelis gali atidaryti duris. O už jų atsiras telefonas!.. Ant dėžės durelių buvo parašyti skaitmenys 1-0-2-9. Grantas paspaudė mygtukus.

Durys šnypšdamos atsivėrė. Už jų tamsoje buvo galima numanyti žemyn vedančius betoninius laiptus. Ant galinės sienos matėsi užrašas: „Spec. mašina 04/22. Papildomas įkrovimas". Ir nupiešta strėlė, rodanti laiptelių kryptimi.

Galbūt ten ir iš tikrųjų stovi automobilis?

– Vaikai, eime.

– Nė už ką! – užsispyrė Leksė. – Aš ten neisiu.

– Lekse, eime! – pašaukė ją Timas.

– Nė už ką. Ten tamsu, ir aš neisiu.

– Gerai, likite čia. – Grantas nusprendė negaišti laiko įkalbinėjimui. – Aš greit grįšiu.

Grantas įėjo pro duris. Pasigirdo negarsus švilpimas, spyruoklės stumiamos durys užsitrenkė jam už nugaros. Neperžvelgiama tamsa apsupo Grantą. Praėjo kelios sekundės, kol jis atsitokėjo ir pasisuko į duris. Apčiupinėjęs jų lygų paviršių, nerado nei rankenos, nei mygtukų. Jis atsigręžė į priešingą sieną, bandydamas rasti jungiklį arba spynos pultą, arba dar ką nors...

Ant sienos nieko nebuvo.

Grantą apėmė siaubas, bet tuo metu pirštai aptiko šaltą metalinį cilindrą. Jis apčiuopė platųjį galą, po to ėjo plokščias paviršius... Žibintuvėlis! Spragtelėjimas – ir žibintuvėlis užsidegė. Šviesa pasirodė nelauktai ryški. Grantas apžiūrėjo duris ir suprato, kad atidaryti jų nepavyks. Teks palaukti, kol vaikai jas atidarys. O kol kas...

Grantas nusprendė nusileisti laiptais. Laipteliai buvo statūs ir slidūs nuo drėgmės. Truputį nusileidęs, jis išgirdo kažkokį šnopavimą ir nagų džeržgesį per betoną. Grantas išsitraukė pistoletą ir atsargiai žengė į priekį.

Laipteliai sukosi už kampo ir ten žibintuvėlio šviesoje jis pamatė kažkokius keistus atspindžius. O po akimirkos išvydo automobilį! Tai buvo elektromobiliukas, primenantis golfo žaidėjų vežimėlį.

Priešais automobilį vėrėsi tunelis, vingiuojantis tolyn. Virš vairo degė ryškiai raudona lemputė, galimas dalykas, akumuliatoriai buvo įkrauti.

Grantas vėl išgirdo šnopavimą. Staigiai atsisukęs pamatė, kad artėjantį blyškų šešėlį su blyksinčiomis iltimis. Grantas iššovė beveik refleksiškai. Užgriuvęs žvėris išvertė jį iš kojų. Stumdamas kūną nuo savęs daktaras nusirideno grindimis. Žibintuvėlis nulėkė į šoną. Gyvūnas nebejudėjo, o pamatęs, kas jį užpuolė, Grantas tiesiog suglumo.

Priešais jį gulėjo velociraptorius. Tiesa, labai jaunas, jam buvo tiktai metai, ne daugiau. Jo ūgis buvo daugiausia šešiasdešimt centimetrų, maždaug kaip nedidelio šuns. Gyvūnas sunkiai kvėpavo, iš viršutinio žandikaulio kyšojo švirkšto strėlelė. Dozė aiškiai buvo per didelė tokio svorio gyvūnui ir Grantas negaišdamas ištraukė strėlytę. Velociraptorius truputį atmerkė silpnai žibančias akis ir pažvelgė į jį.

Grantui susidarė įspūdis, kad prieš jį protingas padaras, turintis kažkokio švelnumo. Jo elgesys smarkiai skyrėsi nuo piktų, agresyvių gyvūnų, kuriuos Grantas matė voljere.

Jis paglostė žvėrelio galvą, bandydamas jį nuraminti. Grantas apžiūrėjo gyvūno kūną, lengvai drebantį dėl narkotikų poveikio. Ir staiga suprato, kad prieš jį patinas!

Jaunas patinas... Apsirikti buvo neįmanoma. Šitas velociraptorius buvo gimęs laisvėje.

Sujaudintas savo atradimo, Grantas užlėkė laiptais atgal prie durų. Su žibintuvėliu rankose jis ištyrinėjo jų lygų paviršių ir tokias pat nieko nereiškiančias sienas. Grantas pabandė spausti duris, bet ne iškart suprato, kad negalės išsigauti, kol vaikai nesusipras atidaryti durų iš išorės. Grantas girdėjo jų duslius balsus.

* * *

– Daktare Grantai! – ėmė šaukti Leksė, belsdama į duris. – Daktare Grantai!

– Netriukšmauk, – nuramino ją Timas. – Jis grįš.

– O kur jis?

– Nusiramink. Daktaras Grantas žino, ką daro. Jis greitai grįš.

– Jis jau turėjo grįžti!

Įsisprendusi rankomis į šonus, Leksė kaprizingai treptelėjo koja.

Ir tuo metu per kriokli riaumodama pralindo tiranozauro galva. Timas su siaubu žiūrėjo į didžiulius atvertus nasrus. Leksė griuvo ant žemės. Pabaisos galva pasiūbavo ir dingo, Timas matė jos šešėlį ant krioklio uždangos.

Timas vos spėjo pastumti seserį gilyn į patalpą, kai vėl riaumodami pasirodė gigantiški žabtai, tarp kurių trūkčiodamas makalavosi storas liežuvis.

Leksė drebėdama prisispraudė prie brolio.

– Aš jo nekenčiu!

Ji stūmė Timą prie galinės sienos, bet patalpa buvo tik metro ilgio, be to, prikimšta įrangos. Pasislėpti nebuvo kur.

Vėl išniro pabaisos galva, tik judesiai buvo šiek tiek lėtesni. Snukiu jis jau siekė tamsią kamarėlę. Tiranozauras šnopavo ir uostinėjo, pūsdamas šnerves. Bet jo akys liko už vandens uždangos.

Timui kilo mintis.

– Jis mūsų nemato, žino, kad mes čia, bet negali mūsų pamatyti per vandenį.

Tiranozauras uostinėjo orą.

– Ką jis daro? – sušnibždėjo Leksė.

– Ššš.

Žabtai su tyliu riaumojimu prasižiojo ir pasirodė storas, panašus į gyvatę, liežuvis. Jis buvo mėlynai juodas ir šiek tiek šakojosi, bemaž metro ilgio, todėl roplys be vargo galėjo pasiekti galinę sieną. Liežuvis su lengvu šiugždesiu lyžčiojo įrengimus. Išsigandę vaikai prisispaudė prie vamzdžių.

Liežuvis lėtai pajudėjo kairėn, po to dešinėn, drėgnai šlepsėdamas per metalinius agregatus. Liežuvio galiukas kruopščiai apčiupinėjo vamzdžius ir pertvarėles, tarsi ragaudamas juos. Timas pamatė, kad raumenys, išlenkę liežuvį, susitraukė, ir jis buvo panašus į dramblio straublį. Liežuvis tyrinėjo dešinę patalpos pusę ir prisilietė prie mergaitės kojos.

– Oi! – krūptelėjo Leksė.

Liežuvis apmirė. Jis susisuko žiedu ir tarytum gyvatė, ėmė šliaužti jos šonu į viršų.

– Nejudėk! – sušnibždėjo Timas.

... Liežuvis prašliaužė Leksės veidu, po to Timo petimi ir apsivyniojo aplink jo galvą. Pajutęs slidaus liežuvio prisilietimą prie veido Timas užmerkė akis. Prisilietimas buvo karštas ir drėgnas. Roplio seilės atsidavė šlapimu.

Apsivyniojęs aplink berniuką, liežuvis ėmė lėtai jį tempti link prie pražiotų nasrų.

– Timai...

Timas neatsiliepė – juodas tiranozauro liežuvis dengė jo burną. Jis viską matė, bet negalėjo ištarti nei žodžio. Leksė įsikibo į brolio ranką.

– Bėgam, Timai!

Liežuvis tempė berniuką prie prunkščiančio snukio. Sunkus, karštas kvėpavimas apdegino jo kojas – Leksė bandė sulaikyti brolį, bet prieš jį tempiančią galią buvo bejėgė. Timas paleido jos ranką ir bandė numesti nuo galvos siaubingą kilpą. Nesėkmingai. Nors įsispyrė kulnais į dumblėtą žemę, bet vis tiek judėjo į priekį.

Leksė apkabino brolį abiem rankomis per juosmenį ir garsiai rėkdama stengėsi išlaikyti. Jokio poveikio! Iš Timo akių pasipylė kibirkštys, jis susitaikė ir nesipriešino, o paklusniai pasidavė traukiančiai jį jėgai.

– Timai!

Staiga roplio liežuvis suglebo. Smaugianti kilpa atsileido. Po to ir visai nuslydo. Visas Timo kūnas buvo išteptas šlykščiomis putotomis seilėmis, jis pamatė, kad liežuvis bejėgiškai nušliaužia per grindis, kraupūs žabtai užsičiaupė, prikąsdami liežuvį. Plūstelėjo tamsus kraujas, kuris maišėsi su purvu. Roplio šnervės trūkčiojo, jis sunkiai šnopavo.

Leksė sušuko:

– Kas atsitiko?

Lėtai, labai lėtai, kaip sapne, košmariška galva ėmė trauktis, palikdama purve ilgą pėdsaką. Ir pagaliau dingo. Prieš vaikus kliokė sidabrinė krioklio uždanga.

Kontrolės postas

– Puiku, – atsiduso sėdėjęs kontrolės poste Arnoldas. – Reksas įveiktas.

Jis atsilošė krėsle. Plačiai šypsodamasis, Arnoldas užsirūkė cigaretę ir sulamdė tuščią pakelį. Nueitas paskutinis etapas, įvedant tvarką parke. Dabar reikia tik nuvažiuoti ir grąžinti tiranozaurą į vietą.

– Kalės vaikas! – nusikeikė Maldunas, žiūrėdamas į monitorių. – Vis dėlto aš pataikiau. – Jis atsisuko į Dženarą. – Bet suveikė tiktai po valandos.

Henris Vu paniuro.

– Tokios būklės jis gali užspringti!...

– Neužsprings, – nuramino Maldunas. – Gyvenime nemačiau gajesnio žvėries.

– Manau, reikia nuvažiuoti ir ištraukti jį, – pareiškė Arnoldas.

– Gerai, – atsiliepė Maldunas, bet balse nesijautė nei mažiausio entuziazmo.

– Tai labai vertingas gyvūnas.

– Žinau, koks jis vertingas, – suburbėjo Maldunas.

Arnoldas pasisuko į Dženarą.

– Atkreipkite dėmesį, tvarka parke grįžta į normalias vėžes. Kad ir ką numatytų Malkolmo matematiniai modeliai, mes visiškai kontroliuojame situaciją.

Dženaras parodė pirštu į ekraną virš Arnoldo galvos ir paklausė:

– Ką tai reiškia?

Arnoldas atsisuko. Ekrano kampas buvo išskirtas rodyti bendrai sistemos būklei. Paprastai jis buvo tuščias, bet, Arnoldo nuostabai, dabar jame mirkčiojo geltonas užrašas: „Pagalb. įtampa kr." Keletą akimirkų jis nieko negalėjo suvokti. Kodėl pagalbinio maitinimo šaltinio įtampa krenta? Parkas turi būti maitinamas iš pagrindinio šaltinio, ne iš atsarginio! Arnoldas pagalvojo, kad tai galėtų būti standartinis generatorius arba degalų lygio sistemos patikrinimas. Arba akumuliatorių įkrovimas?

– Henri, – Arnoldas kreipėsi į Vu. – Pažiūrėkite.

– Kam jūs įjungėte atsarginį generatorių? – atsakė tas klausimu į klausimą.

– Aš nieko neįjunginėjau.

– Panašu, kad jūs tai padarėte.

– Aš negalėjau!

– Parodykite pagrindinę sistemos lentelę, – pasiūlė Vu.

Arnoldas nuspaudė klavišą, ir kampe sutarškėjo spausdintuvas. Vu priėjo arčiau.

Arnoldas vis dar žiūrėjo į ekraną. Užrašas mirkčiojo dabar ne geltonai, o raudonai, ir tekstas pasikeitė: „Pagalb. įt. nėra". Mirgantys skaitmenys pradėjo atgalinį skaičiavimą nuo dvidešimties.

– Velniai griebtų, kas čia vyksta? – sušuko Arnoldas.

* * *

Timas atsargiai nuselino dumblinu takeliu ir išėjo į atvirą vietą. Apsidairęs pamatė tiranozaurą, kuris gulėjo vandenyje ant šono.

– Tikiuosi, jis nudvėsė, – sumurmėjo Leksė.

Timas matė, kad tiranozauras gyvas, jo krūtinės ląsta judėjo, ir viena priekinė letena mėšlungiškai trūkčiojo. Bet kažkas jam buvo nutikę. Tada Timas pastebėjo baltą cilindrą, įsisiurbusį į roplio odą ties pakaušiu, greta matėsi atpažinimo numeris, ištatuiruotas už ausies.

– Į jį šovė migdomaisiais, – suprato Timas.

– Taip jam ir reikia, vos nesurijo mūsų.

Timas žiūrėjo, kaip sunkiai roplys kvėpuoja. Netikėtai jam pagailo tokio didžiulio gyvūno, atsidūrusio tokioje apverktinoje padėtyje. Jis nenorėjo, kad roplys mirtų.

– Jis nekaltas.

– Na, žinoma! – pasipiktino Leksė. – Jis vos mūsų nesuėdė, bet yra nekaltas!

– Jis grobuonis ir veikia pagal gamtos dėsnius.

– Jeigu sėdėtum dabar jo pilve, kitaip užgiedotum.

Staiga krioklio šniokštimas pasikeitė. Jo garsas vis silpo. Vandens srautas susiaurėjo ir virto lašu... O po to visai dingo.

– Timai, kur dingo krioklys? – suriko Leksė.

Pavieniai lašai krito žemyn, tarsi iš neužsukto vandentiekio čiaupo. Krioklio baseinas nurimo. Brolis ir sesuo apstulbę sustingo negilioje, įrangos prikimštoje nišoje.

– Maniau, kad kriokliai niekada nesustoja, – tarė Leksė.

Timas linktelėjo.

– Tai tikriausiai dėl elektros... Kažkas atjungė srovę.

Siurbliai ir vožtuvai už jų nugaros vienas po kito išsijungė. Lemputės geso. Įrenginiai sustojo. Po to pasigirdo magnetinės spynos trakštelėjimas, ir durys, pažymėtos numeriu „04“, lėtai atsivėrė.

Už durų pasirodė prisimerkęs nuo ryškios šviesos Grantas.

– Šaunuoliai vaikai, jums pavyko atidaryti duris!

– Ne, mes čia niekuo dėti, – prisipažino Leksė.

– Tiesiog elektra išsijungė, – paaiškino Timas.

– Dievai nematė! – mostelėjo ránka Grantas. – Eime, aš parodysiu jums, ką suradau.

* * *

Arnoldas apmirė.

Monitoriai geso vienas po kito, po jų išsijungė apšvietimas, kontrolės postas pasinėrė į tamsą. Visi susijaudinę ėmė šaukti. Pagaliau Maldunas atitraukė žaliuzes ir kambaryje nušvito. Vu pasilenkė ties spausdintuvu.

– Pažvelkite čionai, – pakvietė jis likusius.

Laikas	**Įvykis**	**Sistemos būsena**
5:12:44	Saugumas 1 išj.	Veikia
5:12:45	Saugumas 2 išj.	Veikia
5:12:46	Saugumas 3 išj.	Veikia
5:12:51	Paleid. valdymas	Išj.
5:13:48	Paleid. valdymas	Išj.
5:13:55	Saugumas 1 įj.	Išj.
5:13:57	Saugumas 2 įj.	Išj.
5:13:59	Saugumas 3 įj.	Išj.
5:14:08	Paleid. valdymas	Paleid. – atsarg. mait.
5:14:18	Pagr. monitorius	Įj. – atsarg. mait.
5:14:19	Pagr. režimas	Įj. – atsarg. mait.
5:14:22	Pagr. valdymas	Įj. – atsarg. mait.
5:14:24	Pagr. laboratorija	Įj. – atsarg. mait.
5:14:29	Telekomas VV	Įj. – atsarg. mait.
5:14:32	Bendra schema	Įj. – atsarg. mait.
5:14:37	Apžvalga	Įj. – atsarg. mait.
5:14:44	Būsenos kontrolė	Įj. – atsarg. mait.
5:14:57	Dėmesio: aptvarų statusas (N B)	Įj. – atsarg. mait.
9:11:37	Dėmesio: degalų kiekis (20%)	Įj. – atsarg. mait.
9:33:19	Dėmesio: degalų kiekis (10%)	Įj. – atsarg. mait.
9:53:19	Dėmesio: degalų kiekis (1%)	Įj. – atsarg. mait.
9:53:39	Dėmesio: degalų kiekis (0%)	Išj.

Vu paaiškino:

– Jūs atjungėte pagrindinį generatorių pusę šešių ryto, o vėl paleisdamas sistemą supainiojote jungiklius ir vietoj pagrindinio įjungėte atsarginį.

– Dieve, – sušnibždėjo Arnoldas.

Pasirodo, pagrindinis generatorius iki šiol atjungtas! Kai jis pabandė atnaujinti elektros tiekimą, ėmė veikti tiktai atsarginis generatorius. Iš pradžių Arnoldas pamanė, kad tai neįmanoma. Bet tuojau suprato, kad tiktai taip ir galėjo nutikti. Atsitiko būtent tai, kas turėjo atsitikti. Elektros tiekimo sistema buvo įrengta labai protingai. Iš pradžių įsijungdavo atsarginis generatorius, kuris padėdavo paleisti pagrindinį, kadangi jo paleidimui reikėjo nemažai energijos. Buvo sukurta valdymo sistema, kuri atitiko techninius reikalavimus.

Arnoldui niekada anksčiau neteko turėti reikalų su pagrindiniu generatoriumi. Kai užsidegė šviesa ir atgijo monitoriai, jis netgi neįtarė, kad pagrindinis generatorius liko nepaleistas.

Visą tą laiką, kol jie ieškojo tiranozauro ir užsiiminėjo kitais reikalais, parko elektros tiekimas vyko iš pagalbinio generatoriaus, o pagrindinis generatorius nedirbo. Tai buvo ne pats geriausias sprendimas. Galų gale Arnoldas ėmė suvokti, kuo tai gali baigtis.

– O kas čia? – paklausė Maldunas, rodydamas į kažkokią eilutę išspausdintame lape.

„5:14:57 Dėmesio: aptvarų statusas (NB). Įj. atsarg. mait. (AV09)".

– Tai reiškia, kad kompiuteris atsiuntė perspėjimą į kontrolės posto monitorius, – paaiškino Arnoldas. – Dėl apsauginių aptvarų.

– Ar jūs matėte tą perspėjimą?

Arnoldas papurtė galvą.

– Ne. Tikriausiai tada kalbėjausi su jumis radijo siųstuvu. Trumpiau tariant, aš nieko nemačiau.

– O ką reiškia „Dėmesio: aptvarų statusas?"

– Kol kas nežinau. Bet mes naudojomės pagalbiniu šaltiniu. O jis neduoda pakankamai galios elektrifikuotam aptvarui. Todėl tvoros automatiškai atsijungė.

– Kaip? – aiktelėjo Maldunas. – Elektrinė apsauga išjungta?

– Taip.

– Visai? Nuo penkių valandų ryto? Jau ištisas penkias valandas?

– Taip.

– Ir velociraptorių?

Arnoldas atsiduso.

– Taip.

– Dieve mano! – sušuko Maldunas. – Penkias valandas... Juk per tą laiką jie išbėgiojo į laisvę.

Tuo metu tolumoje pasigirdo garsus klyksmas. Maldunas ėmė skubiai šnekėti. Apėjęs visus, jis išdalijo jiems rcijos.

– Misteris Arnoldas turi nueiti į elektrinę ir paleisti pagrindinį generatorių, – įsakė Maldunas. – Jūs, daktare Vu, pasilikite čia, be jūsų niekas nesusitvarkys su kompiuteriu. Misteri Hamondai, jums reikia grįžti į viešbutį. Nesiginčykite su manimi, eikite nedelsdamas. Užsidarykite vartus ir laukite, kol padėsiu Arnoldui susitvarkyti su velociraptoriais, – Maldunas pasisuko į Dženarą.

– Ar norite dar kartelį surizikuoti?

– Nelabai, – atsiliepė išblyškęs Dženaras.

– Tiek to, tada eikite su likusiais į viešbutį. – Maldunas apžvelgė susirinkusiuosius. – Tai viskas. O dabar veikite!

Hamondas ėmė šaukti:

– Ką jūs ruošiatės padaryti su mano gyvūnais?

– Dabar klausimas kitoks, misteri Hamondai, – paprieštaravo Maldunas. – Jūs geriau paklauskite, ką jie ruošiasi padaryti su mumis?

Jis iššoko iš patalpos ir nuskubėjo koridoriumi prie savo kabineto. Dženaras išbėgo įkandin jo.

– Persigalvojot? – riktelėjo Maldunas.

– Juk jums reikės pagalbos! – atsakė Dženaras.

– Teisingai.

Maldunas įėjo į kambarį, ant kurio durų buvo parašyta „Gyvūnų prižiūrėtojas". Jis čiupo pilką granatsvaidžio vamzdį ir atidarė spintą virš rašomojo stalo. Ant lentynos stovėjo šeši uždaryti cilindrai ir šešios tuščios talpyklos.

– Su tais dinozaurais nėra lengva susitvarkyti! – pasiskundė Maldunas. – Jų nervų sistema išsklaidyta. Juos sunku užmušti, netgi pataikius tiesiog į smegenis. Jie labai gajūs: stori šonkauliai dengia nuo šūvio širdį, letenas ir pasturgalį pažeisti taip pat beveik neįmanoma. Tie pabaisos labai negreitai nukraujuoja ir ilgai dvesia.

Maldunas atidarė cilindrus ir išpylė jų turinį į talpyklas. Po to ištiesė Dženarui plačią šovininę:

– Užsisekite.

Dženaras susijuosė, o Maldunas padavė jam užtaisus.

– Vienintelė mūsų viltis – sudraskyti juos į gabalus. Deja, turime tik šešis užtaisus. O už aptvaro aštuoni velociraptoriai. Eime. Ir laikykitės arčiau manęs – jūs turite užtaisus.

Maldunas išėjo iš kambario ir nuskubėjo galerija, apžiūrinėdamas takelį, kuris vedė link elektrinės. Sunkiai gaudydamas kvapą Dženaras bėgo paskui jį. Jie nusileido į pirmą aukštą. Vos išėjęs pro stiklines duris į lauką Maldunas sustingo.

Arnoldas stovėjo prisispaudęs nugara prie elektrinės sienos. Prie jo artinosi trys velociraptoriai. Jis nutvėrė lazdą ir garsiai rėkdamas mojavo į visas puses gainiodamas žvėris. Artindamiesi prie jo velociraptoriai persigrupavo. Vienas liko centre, o du ėmė supti auką iš skirtingų pusių. Manevras buvo atliekamas darniai ir koordinuotai. Dženaras krūptelėjo.

Kolektyvinis elgesys...

Sulėtinęs žingsnį Maldunas prisidėjo granatsvaidį prie peties ir sukomandavo:

– Užtaisyk!

Dženaras įsikišo granatą į granatsvaidžio vamzdį. Suzvimbė elektrinis zurzulas, bet daugiau nieko neįvyko.

– Dieve mano! Jūs įstatėte ją atvirkščiai!

Maldunas palenkė vamzdį, ir užtaisas iškrito Dženarui į rankas. Tas skubiai užtaisė ginklą iš naujo. Išsišiepę velociraptoriai apsupo Arnoldą. Staiga roplys, stovėjęs iš kairės, tiesiog išsilakstė į gabalus: viršutinę kūno dalį pamėtėjo į orą, kraujas trykštelėjo tarsi iš sutrėkšto pomidoro ir ištepė sieną. Apatinė kūno dalis griuvo ant žemės, letenos mušė orą, uodega rangėsi.

– Tai juos truputį prablaivys, – sumurmėjo Maldunas.

Arnoldas įlėkė pro duris į elektrinę. Velociraptoriai apsisuko ir patraukė link Malduno su Dženaru. Artindamiesi jie rodė iltis. Iš toli nuo viešbučio pusės pasigirdo garsūs riksmai.

– Tikriausiai ten nelaimė, – išsigando Dženaras.

– Užtaisyk! – liepė Maldunas.

Henris Vu, išgirdęs sprogimą, pažvelgė į kontrolės posto duris. Jis apėjo valdymo pultą ir sustojo. Nors labai norėjo išeiti, bet suprato, kad privalo pasilikti. Jeigu Arnoldui pasiseks įjungti energijos tiekimą nors minutei, tai Vu sugebės paleisti pagrindinį generatorių. Jis išgirdo, kaip kažkas ėmė rėkti. Atrodo, tai buvo Maldunas.

* * *

Maldunas pajuto skausmą kulkšnyje, griuvo ir skaudžiai susitrenkė į asfaltą. Atsisukęs jis pamatė Dženarą. Tas spruko miško link. Nekreipdami dėmesio į bėglį, velociraptoriai pasuko prie Malduno. Juos skyrė ne daugiau kaip dvidešimt metrų. Maldunas bėgdamas pradėjo visa gerkle rėkti. Pats nežinojo, kur lekia, bet suprato, kad turi ne daugiau kaip dešimt sekundžių...

Dešimt sekundžių...

O galbūt dar mažiau...

* * *

Elė padėjo Hardingui paversti Malkolmą ir laukė, kol veterinaras pritrauks švirkštą ir suleis ligoniui morfino. Malkolmas atsiduso ir atsilošė. Jis silpo akyse. Per vietinį ryšį juos pasiekdavo kažkokie spigūs riksmai ir prislopinti sprogimai, vykstantys kažkur viešbučio rajone.

Į kambarį įėjo Hamondas ir pasidomėjo:

– Na, kaip jis?

– Kol kas laikosi, – atsakė Hardingas. – Kartais nusišneka.

– Nieko panašaus, – pasipiktino Malkolmas. – Dar nesikraustau iš proto. – Visi klausėsi iš racijų sklindančių garsų.

– Panašu, kad ten prasidėjo karas, – pareiškė Malkolmas.

– Velociraptoriai išsiveržė į laisvę, – paaiškino Hamondas.

– Kaip jiems pavyko?

– Dėl sistemos nesklandumų... Arnoldas nesusiprato, kad įsijungė tiktai pagalbinis elektros tiekimas, o apsauginiai aptvarai atjungti.

– Nejaugi?

– Patylėtum, gudragalvi!

– Kiek pamenu, – tarė Malkolmas, – aš perspėjau, kad apsauga išsijungs.

Hamondas griuvo į krėslą ir atsiduso.

– Velniai griebtų! – Jis palingavo galvą. – Tikriausiai jūs atkreipėte dėmesį, kad mūsų idėja iš esmės buvo be galo paprasta. Prieš keletą metų su kolegomis supratau, kad galime klonuoti mirusių gyvūnų DNR ir išauginti pačius gyvūnus. Mums pasirodė, kad tai puiki mintis, kažkas panašaus į pirmąją kelionę laiku. Mes nusprendėme atgaivinti dinozaurus. Idėja sudomino ir pasirodė visai reali, todėl nusprendėme išbandyti laimę. Mes nupirkome šitą salą ir pradėjome darbus. Viskas atrodė paprasta.

– Paprasta?! – suriko Malkolmas.

Nežinia, iš kur jis atrado jėgų, tačiau vyras pasikėlė ir atsisėdo lovoje.

– Jums viskas pasirodė paprasta?! Jūs dar bukesnis, nei aš galvojau! Nors ir šiaip visada maniau, kad jūs visiškai kvailas!

– Daktare Malkolmai! – įsikišo Elė, bandydama paguldyti jį ant pagalvių. Bet jis tiktai numojo ranka į ją ir atsigrįžo į raciją, iš kurios sklido širdį veriantys klyksmai.

– Kas ten vyksta? – įtūžęs paklausė Malkolmas. – Štai jūsų paprastos idėjos realizacija! Visiškai paprastos! Jūs sukūrėte naujas gyvybės formas neturėdami apie jas nei menkiausio supratimo. Tas jūsų daktaras netgi nežino, kaip vadinasi jo sukurtos būtybės! Jo nejaudina tokios smulkmenos kaip gyvūnų pavadinimai! Aš jau nekalbu apie jų ypatybes. Jūs labai greitai sukūrėte daugybę naujų gyvūnų, nors ničnieko apie juos neišmanote. Ir dar tikitės, kad sugebėsite juos suvaldyti. Manote, jog gyvūnai jums paklus iš dėkingumo, kad paleidote į dienos šviesą. Jūs pamirštate, kad jie gyvi, kad turi savo gyvybinius interesus ir neprivalo jausti jums jokio dėkingumo. Dar kartą kartoju, jūs pamirštate, kad mažai apie juos žinote, pamirštate savo nekompetenciją! Bet bravūriškai pareiškiate, kad viskas lengva ir paprasta... O Dieve! – Jis užsikosėjo ir atsilošė į pagalves.

– Ar žinote, koks yra mokslo įtakos trūkumas? – tęsė Malkolmas. – Tai tarytum paveldėtas turtas. O jūs tikriausiai žinote, kokie bukagalviai gali būti turtuoliai. Ši taisyklė neturi išimčių.

– Ką jis čia tauzija? – pasipiktino Hamondas.

Hardingas gestu jam parodė, kad ligonis kliedi.

Malkolmas jam mirktelėjo.

– Paaiškinsiu savo mintį, – tęsė jis. – Tas, kuris nori tapti kokios nors srities specialistu, turi kažką paaukoti, kažko atsisakyti. Jis turi mokytis, ilgus metus laikytis griežtos drausmės. Tai pasakytina apie bet kurią sritį. Kad taptum kompanijos prezidentu, gautum juodąjį karatė diržą, taptum guru, kitaip tariant, dvasiniu mokytoju, reikia didelių pastangų, reikia daug ko atsižadėti. Be to, tas siekis turi

būti jums labai svarbus. Kai pagaliau pasiekiate trokštamą tikslą, įgyjate tam tikrų įgūdžių, kurių niekas iš jūsų neatims. Tie įgūdžiai tampa asmenybės dalimi. Tai jūsų savidrausmės rezultatas tikrąja to žodžio prasme.

Įdomiausia štai kas: tarkim, žmogus išmoko žudyti plikomis rankomis, tačiau mokydamasis jis pakankamai subrendo ir suvokia, kad nėra reikalo demonstruoti savo įgūdžių kiekvieną dieną. Taigi jis išmoko kontroliuoti save ir nepiktnaudžiauti savo įgūdžiais.

Mokslo įgūdžiai yra kitokie, jie panašūs į paveldėtą turtą. Formuojasi be jokios kontrolės ir drausmės! Perskaitai knygą apie svetimus pasiekimus ir žengi kitą žingsnį. Tai gali padaryti kiekvienas pienburnis. Ir bemat sulaukti sėkmės. Tam nereikia sunkaus, dešimtmečius trunkančio mokymosi. Nėra jokių autoritetų, visus anksčiau dirbusius mokslininkus ir jų pasiekimus galima paprasčiausiai ignoruoti. Nepuoselėjama pagarba gamtai, nes galioja vienintelė taisyklė – greitai praturtėti, greitai užsitarnauti pripažinimą. Sukčiauji, meluoji, klastoji rezultatus – visa tai neturi nė jokios reikšmės. Nei pačiam, nei kolegoms. Niekas nepasmerks. Visi vienodai neprincipingi. Visi žaidžia tą patį žaidimą: gauti kuo daugiau ir kuo greičiau.

O kadangi jau užsikorėte ant gigantų pečių, galite greitai pasiekti rezultatų. Nesuspėję suvokti, ką iš tikrųjų padarėte, jau skelbiate apie savo išradimą, užpatentuojate ir parduodate. Pirkėjas dar mažiau linkęs save varžyti. Jis paprasčiausiai perka jūsų išradimą kaip bet kurią kitą prekę, suteikiančią jam komfortą. Jam ir į galvą neateina, kad tam reikia savidrausmės.

– Jūs suprantate, apie ką jis vapalioja? – paklausė Hamondas.

Elė linktelėjo.

– O aš negaliu pagauti esmės.

– Gerai, paaiškinsiu visai paprastai, – kantriai dėstė Malkolmas. – Karatė meistras nežudo žmonių plikomis rankomis. Supykęs

jis nepuola žudyti žmonos. Tas, kuris žudo, nepripažįsta drausmės, nejaučia stabdžių, jis pasiryžęs parduoti savo įgūdžius per šeštadieninį išpardavimą. Būtent tokios rūšies nekontroliuojamus įgūdžius jums suteikia mokslas. Štai kodėl jūs nusprendėte, kad sukurti Juros periodo parką visiškai paprasta.

– Bet iš tikrųjų buvo paprasta! – užsispyrė Hamondas.

– Tai kodėl viskas griūva?

* * *

Džonas Arnoldas, kuriam nuo įtampos svaigo galva, atvėrė elektrinės duris ir įėjo į tamsią patalpą.

– O Viešpatie, čia juk visiškai tamsu!

Žinoma, jis turėjo iš anksto susiprasti, kad šviesa nedegs. Arnoldas pajuto vėsą, nes pastatas leidosi į požemius per du aukštus. Taip, reikia rasti kelią... Ir reikia būti atsargiam, kad nenusisuktų sprando.

Kelias...

Jis kaip aklas vaikščiojo apčiuopomis, kol suvokė, kad tai beprasmiška. Reikia kažkaip apšviesti patalpą. Arnoldas grįžo atgal ir pravėrė duris per dešimt centimetrų. Šviesos pakako. Tik kaip išlaikyti tokią padėtį?

Arnoldas ryžtingai nusimovė pusbatį ir įkišo į plyšį.

Jis lengvai matė, kur reikia eiti. Žengė grublėta geležimi, klausydamas, kaip apautoji koja garsiai trepsi, kita žengė tyliai. Nors nereikia aklinėti! Priekyje pasirodė laiptai, kurie vedė žemyn prie generatorių. Dar dešimt metrų...

Staiga pasidarė tamsu.

Šviesa išblėso.

Arnoldas pažvelgė atgal ir pamatė, kad duris užstojo velociraptoriaus kūnas. Roplys pasitraukė ir atidžiai apuostė pastotę.

* * *

Henris Vu žingsniavo po kambarį. Jis nekantriai perbėgo pirštais klaviatūrą, palietė monitorius. Vu visą laiką judėjo. Jam atrodė, kad išprotės nuo nervinės įtampos.

Vu dar kartą mintyse pakartojo, ką jam reikės daryti. Veikti reikia greitai. Iš pradžių įsijungs ekranas. Tada reikia paspausti...

– Vu! – su švilpesiu pasigirdo balsas iš radijo siųstuvo.

Vu griebė mikrofoną:

– Klausau!

– Na kaip? Ar įsijungė pagaliau ta prakeikta elektra? – Tai buvo Maldunas.

Jo balsas skambėjo kažkaip dusliai.

– Dar ne. – Vu nusišypsojo, apsidžiaugęs, kad Maldunas gyvas.

– Manau, Arnoldas pasiekė į techninį korpusą. O kas buvo vėliau, aš nežinau.

– Kur jūs dabar? – paklausė Vu.

– Vamzdyje.

– Kur?

– Sulindęs į sušiktą vamzdį, – paaiškino Maldunas. – Ir turiu čia didelį pasisekimą.

* * *

„Linksmas užsiėmimas – riogsoti kaip kamščiui vamzdyje“, – galvojo Maldunas.

Už viešbučio gulėjo drenažo vamzdžių krūva, ir Maldunas kaip koks nelaimėlis įsispraudė į pirmą pasitaikiusį vamzdį. Ten buvo ankštoka, bet užtai jo negalėjo pasiekti velociraptoriai.

Bent jau po to, kai jis šovė į leteną pirmam bjaurybei, priėjusiam prie vamzdžio. Sužeistas padaras sustaugęs atšoko, o likusieji nuo to laiko ėmė elgtis pagarbiau. Maldunas tiktai gailėjosi, kad nesulaukė,

kol vamzdyje pasirodys šlykštaus gyvūno snukis, o nuleido gaiduką anksčiau.

Bet jis dar turi tokią galimybę, juk aplink vamzdį trankosi trys ar keturi grobuonys.

– Taip, aš čia turiu didelį pasisekimą, – pakartojo Maldunas į mikrofoną.

Vu paklausė:

– Arnoldas turi raciją?

– Man rodos, ne.

– Tiek to, jūs kol kas tyliai sėdėkite ir laukite.

Maldunas nespėjo įsižiūrėti kito vamzdžio galo: per daug greitai įlindo. Dabar jis buvo kūnu užkimšęs vamzdį, ir teliko tikėtis, kad kitoje pusėje skylės nėra. Jį nelabai džiugino mintis, kad vienas iš tų bjaurybių pradės graužti jo kumpį.

* * *

Arnoldas atbulomis traukėsi pakyla. Velociraptorius sekė paskui jį, atsilikdamas ne daugiau kaip per tris metrus. Žvėris brovėsi vis gilyn į tamsą. Arnoldas girdėjo mirtį nešančių nagų barškėjimą per geležį.

Grobuonis judėjo lėtai. Arnoldas žinojo, kad roplys gerai mato, tačiau grublėtos grindys, metalo ir tepalo kvapas vertė padarą elgtis atsargiai. Tas atsargumas teikė Arnoldui vienintelį šansą. Jeigu jam pasisektų nusigauti iki laiptų ir nusileisti žemyn...

Jis buvo visiškai tikras, kad velociraptoriai nemoka lipti laiptais. Bent jau siaurais ir stačiais.

Arnoldas žvilgtelėjo per petį. Iki laiptų liko mažiau negu metras. Dar pora žingsnių...

Pasisekė! Nustvėręs turėklų Arnoldas pasisuko ir ėmė skubiai leistis beveik vertikaliomis kopėtėlėmis. Pagaliau jo kojos palietė betonines grindis. Velociraptorius, stovėdamas ant pakylos šešetą metrų virš jo, suurzgė iš bejėgiško pykčio.

„Nepasisekė tau, drauguži“, – pagalvojo Arnoldas ir pasisuko.

Jis buvo visai šalia pagrindinio generatoriaus. Dar keletas žingsnių – ir bus galima jį pamatyti netgi prie tokio blankaus apšvietimo.

Už nugaros pasigirdo šlumštelėjimas.

Arnoldas atsisuko.

Velociraptorius prunkščiodamas stovėjo ant betoninių grindų.

Jis nušoko nuo viršaus!

Arnoldas skubiai apsidairė ieškodamas ginklo, bet buvo pargriautas ir trenkėsi nugara į grindis. Kažkas sunkus užspaudė jam krūtinę. Tapo neįmanoma kvėpuoti, vyras suprato, kad ant jo stovi roplys! Arnoldas pajuto, kaip didžiuliai nagai drasko kūną. Dvokiantys nasrai artėjo. Arnoldas išsižiojo ir suriko...

* * *

Elė klausėsi juos pasiekiančių garsų, abiem rankom laikydama raciją. Dar du darbininkai pasiekė viešbutį. Atrodo, jie žinojo, jog čia saugiau. Bet per keletą minučių daugiau niekas iš jų nesirodė, ir lauke pasidarė tyliau.

Maldunas vėl paklausė:

– Kiek laiko turėtų užtrukti?

– Keturias penkias minutes, – atsiliepė Vu.

– Kas girdėti apie Dženarą?

Dženaras nuspaudė mygtuką.

– Aš čia.

– Kur *čia*, velniai griebtų? – suriaumojo Maldunas.

– Aš einu į techninį korpusą, – pranešė Dženaras. – Palinkėkite man sėkmės.

* * *

Dženaras pasislėpė krūmuose ir įsiklausė. Tiesiai prieš jį driekėsi krūmais apsodintas takelis, kuris vedė link svečių namų. Dženaras

žinojo, kad pagalbinės patalpos yra labiau į rytus. Šakose čirškavo paukščiai. Pažeme tiesėsi lengvas rūkas. Dešinėje pusėje nuo Dženaro atsklido tolimas velociraptoriaus riaumojimas. Dženaras kirto keliuką ir įlindo į brūzgynus.

– Mėgstate rizikuoti?

– Nelabai.

Tai buvo tiesa. Jis nemėgo rizikuoti, bet sugalvojo veiksmų planą. Arba kažką panašaus į planą. Jeigu jis dabar stovi šiauriau pagrindinių pastatų komplekso, vadinasi, gali įsigauti į pagalbines patalpas iš galo. Matyt, visi velociraptoriai šlaistosi tarp pastatų piečiau jo. Ko gi jiems lįsti į džiungles?

Bent jau jis taip tikėjosi.

Dženaras stengėsi judėti kaip galima tyliau, bet vis tiek kėlė gana daug triukšmo. Jis prisivertė suvienodinti žingsnius, širdis pašėlusiai daužėsi krūtinėje. Lapija priešais jį buvo tokia tanki, kad nieko nesimatė toliau nei per kelis metrus į priekį. Dženaras jau ėmė nervintis, kad pražiopsojo pagalbines patalpas, bet galiausiai dešinėje už palmių pasirodė stogas.

Jis pasuko link pastato, susirado duris ir smuko į vidų. Ten buvo visiškai tamsu, ir Dženaras ant kažko suklupo.

Vyriškas pusbatis.

Dženaras paniuro. Plačiai atlapojęs duris jis patraukė gilyn į pastato vidų. Prieš save jis išvydo metalinę platformą ir staiga suprato, kad nežino kur eiti... O racija liko lauke! Prakeikimas!

Juk pastate kažkur turėtų būti radijo stotelė! O jeigu ne, reikia tiesiog surasti generatorių – ir viskas! Dženaras žinojo, kaip jis atrodo. Tikriausiai generatorius kažkur požemyje. Dženaras rado laiptus, kurie vedė žemyn.

Apačioje buvo tamsiau. Jis spraudėsi tarp vamzdžių beveik jų nematydamas, laikydamas rankas prieš save, kad nesusitrenktų galvos.

Dženaras išgirdo kažkokio žvėries riaumojimą ir sustingo. Įsiklausė, bet garsas nepasikartojo. Dženaras labai atsargiai judėjo toliau.

Kažkas nulašėjo jam ant rankos. Skystis buvo šiltas ir priminė vandenį. Dženaras tamsoje palietė jį pirštu.

Lipnus... Jis pauostė...

Kraujas!

Dženaras pažvelgė į viršų. Ant vamzdžio, tarsi ant laktos per kokį pusmetrį virš vyro galvos tupėjo velociraptorius. Nuo jo nagų varvėjo kraujas. Kažkaip keistai, lyg nebūtų su juo susiję, Dženaras pagalvojo, kad roplys tikriausiai sužeistas. O paskui puolė bėgti, bet velociraptorius šoko jam ant nugaros ir pastūmė veidu į cementą.

Dženaras buvo stiprus, atstūmęs grobuonį nusirideno grindimis. Atsisukęs pamatė, kad roplys guli ant šono ir sunkiai kvėpuoja.

Taip, jis tikrai sužeistas! Sužalota koja.

Užmušti bjaurybę...

Dženaras pašoko ir apsidairė ieškodamas ginklo. Gulėdamas ant grindų velociraptorius vis dar sunkiai kvėpavo. Dženaras lyg apsėstas ieškojo ko nors, nors kokio ginklo. Kai vėl pasisuko į roplį, tas buvo dingęs.

Tiktai riaumojimas aidėjo tamsoje.

Dženaras apėjo patalpą ištiesęs prieš save rankas ir staiga pajuto aštrų skausmą dešiniame delne.

Dantys...

Jis man įkando!

Velociraptorius mostelėjo galva, ir Donaldas Dženaras, nesitikėjęs smūgio, nugriuvo.

* * *

Malkolmas gulėjo lovoje suprakaitavęs. Išgirdęs, kad imtuvas sutraškėjo, jis suvirpėjo.

– Na kaip? – pasidomėjo Maldunas. – Kas naujo?

– Absoliučiai nieko, – atsakė Vu.

– Velniai griebtų!

Tyla.

Malkolmas atsiduso:

– Aš laukiu nesulaukiu, kada jis išdėstys savo naują planą.

Stojo pauzė.

– Norėčiau surinkti visus, – prabilo Maldunas, – ir pergrupuoti. Bet nežinau, kaip iki jūsų prasibrauti.

– Priešais svečių namus stovi džipas, – pasakė Vu. – Jeigu prie jūsų atvažiuočiau, ar galėsit įšokti?

– Galbūt. Bet jums teks palikti kontrolės postą.

– Vis tiek aš nieko neveikiu.

– Dievas mato, taip ir yra, – sutiko Malkolmas. – Kontrolės postas be elektros nieko vertas.

– Tiek to, – nusprendė Maldunas, – pabandysime. Nes viskas atrodo gana prastai.

Gulėdamas lovoje, Malkolmas suniurzgė:

– Prastai?! Juk tai tikra katastrofa!

– Velociraptoriai ruošiasi mus lydėti, – pastebėjo Vu.

– Geriau nutraukim ryšį, – tarė Malkolmas, – ir imkimės darbo.

Radijas spragtelėjęs išsijungė. Taupydamas jėgas Malkolmas užmerkė akis ir ėmė tolygiai kvėpuoti.

– Atsipalaiduokite, – ramino Elė, – ir nesinervinkite.

– Jūs suprantate, apie ką mes iš tikrųjų kalbame? – užsivedė Malkolmas. – Turiu galvoje visus tuos bandymus įvesti kontrolę... Mes kalbame apie pasaulėžiūrą, Vakaruose egzistuojančią daugiau nei penkis šimtus metų. Ji atsirado tais laikais, kai Florencija buvo svarbiausias pasaulio miestas. Bet kurio mokslo pagrindas yra idėja, kad tai naujas žvilgsnis į realybę, kad pasaulėdaros dėsniai objektyvūs ir nepriklauso nuo tikėjimo ar tautybės. Žodžiu, kad pasaulis sudarytas racionaliai. Tuomet šita idėja buvo nauja ir jaudino protus. Ji atvėrė perspektyvas ir įkvėpė tikėjimą ateitimi. Senoji viduramžiška sistema, egzistavusi daugelį šimtmečių, buvo atmesta. Feodalinės

politikos, religinių dogmų ir šlykščių viduramžiškų prietarų pasaulis subyrėjo nuo mokslo spaudimo. Bet iš tikrųjų visa tai nutiko todėl, kad viduramžiška sistema nustojo veikti. Ji jau neveikė nei ekonomine, nei pasaulio pažinimo prasme. Viduramžiai neatsilaikė prieš naują tvarką, atėjusią juos pakeisti.

Malkolmas užsikosėjo.

– Mūsų laikų mokslas, – tęsė jis, – kaip įsitikinimų sistema, skaičiuoja šimtus egzistavimo metų. Ir panašiai kaip senoji viduramžiška sistema mokslas nebeatitinka supančio pasaulio. Mokslas pasiekė savo galybės viršūnę ir pradėjo aiškėti jo pritaikymo ribos. Pirmiausia, dėl mokslo milijardai žmonių grūdasi ankštame pasaulėlyje, susieti daugybe ryšių, bet mokslas nepataria, ką reikia daryti šiame pasaulyje arba kaip jame gyventi. Mokslas gali paaiškinti, kaip pastatyti branduolinį reaktorių, bet nepatars, kad geriau jo nestatyti.

Mokslas gali sukurti pesticidus, bet nepatars, kad jų nenaudotume. Mūsų pasaulis užterštas. Apnuodytas oras, vanduo ir dirva, ir visa tai dėl nekontroliuojamo mokslo vystymosi! – Malkolmas atsiduso. – Tai aišku beveik kiekvienam.

Įsivyravo tyla. Malkolmas gulėjo užmerkęs akis ir sunkiai gaudė kvapą. Niekas neištarė nei žodžio. Elei pasirodė, kad matematikas užsnūdo.

Ūmai jis pasikėlė.

– Tuo pačiu metu mokslas, kaip intelektinis pagrindas, neteko svarbos. Dar nuo Niutono ir Dekarto laikų mokslas mums aiškiai pateikė tikslios kontrolės vaizdą. Jis pretendavo kontroliuoti viską pasaulyje, nes buvo tikimasi perprasti gamtos dėsnius. Bet XX amžiuje šis tikėjimas beviltiškai susvyravo.

Iš pradžių Heizenbergo neapibrėžtumo principas nustatė ribas, kiek mes galime sužinoti apie subatominį pasaulį. Galima prieštarauti, esą niekas iš mūsų negyvena subatominiame pasaulyje; kasdieniniam gyvenimui tai neturi reikšmės. Bet vėliau Giodelio teorema

apibrėžė matematikos ribas, nustatydama formaliąją mokslo kalbą. Matematikai visada manė, kad jų kalbai būdingas kažkoks ypatingas teisingumas, išplaukiantis iš logikos dėsnių. Dabar žinome, kad tai, ką vadinome priežastimi, tėra sutartinis reikalas. Taigi, nėra taip, kaip mums atrodo.

Chaoso teorija tik patvirtina, kad nenuspėjamumas – neatsiejama mūsų kasdienio gyvenimo dalis. Tai toks pats įprastinis reiškinys, kaip, sakysim, audra, kurios vis dar neišmokome prognozuoti. Didžioji mokslo svajonė, valdžiusi protus keletą šimtų metų, – kalbu apie visišką kontrolę, – mūsų amžiuje sėkmingai nunyko. O kartu išseko galimybės viską visada moksliškai pateisinti, kaip buvome iki šiol įpratę. Mokslininkai nuolat tvirtino, esą, nors visko nežino, bet kada nors būtinai sužinos. Tačiau dabar akivaizdu, kad jie klydo. Tai kvailas gyrimasis. Panašus kliedesys sukelia tokių pat bėdų, kaip ir netikusi mintis, kuri verčia vaiką nušokti nuo stogo, patikėjus, kad galės skristi tarytum paukštis.

– Na, tai jau kraštutinumai! – įsikišo Hamondas, linguodamas galva.

– Mes esame mokslo eros saulėlydžio liudininkai. Mokslas, kaip ir kitos pasenusios sistemos, pats save griauna. Kuo daugiau įgaunama įtakos, tuo sunkiau su ja tvarkytis. Juk dabar viskas vyksta labai veržliai. Prieš penkiasdešimt metų visi kraustėsi iš proto dėl atominės bombos. Tai buvo galybės simbolis! Nieko galingesnio nebuvo galima įsivaizduoti! Bet praėjus vos dešimtmečiui nuo bombos sukūrimo, ėmė reikštis genetikos galia. O tai kur kas rimtesnė jėga negu atominė energija. Mokslininkų genetikų pasiekimais naudojasi visi kas tik nori ir kur tik nori, pradedant sodininkais ir moksleiviais, baigiant diktatoriais ir teroristais. Turėtų kilti natūralus klausimas: „Kaip panaudoti turimą galią?“ Būtent į šį klausimą mokslas neturi atsakymo.

– Kas toliau bus? – paklausė Elė.

– Permainos, – patraukė pečiais Malkolmas.

– Kokios permainos?

– Didelės permainos visada panašios į mirtį, – atsiliepė Malkolmas. – Jūs negalite žinoti, kas yra anoje pusėje, kol patys ten neatsidursite.

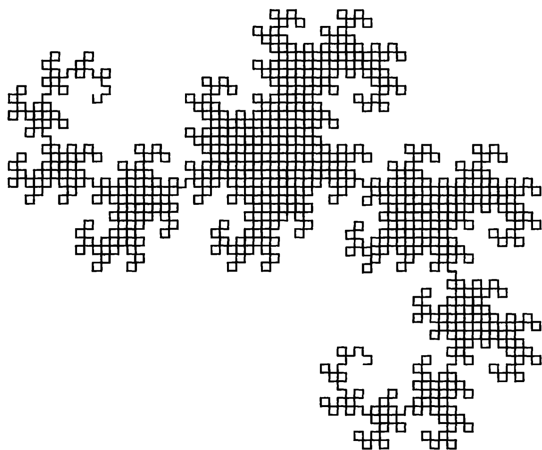
Jis užsimerkė.

– Vargšelis, – palingavęs galva, sušnibždėjo Hamondas.

Malkolmas atsiduso:

– Manau suprantate, kad mažai tikėtina, jog jūs ar kažkuris iš mūsų išsigaus gyvas iš šios salos?

ŠEŠTASIS PRIARTĖJIMAS

Sistemos atkūrimas gali pasirodyti neįmanomas.

Janas Malkolmas

Sugrįžimas

Subirbė varikliukas ir elektromobilis nuskriejo tamsiu tuneliu pirmyn. Grantas važiavo viena koja liesdamas grindis. Tunelyje nebuvo jokių orientyrų, tik kur ne kur viršuje šmėkščiojo ventiliacinės angos, tačiau jos buvo pridengtos stoginių, kad apsaugotų nuo lietaus, todėl šviesa beveik neprasiskverbė. Grantas pastebėjo daugybę baltų mėšlo krūvelių. Matyt čia lankėsi nemažai gyvūnų.

Leksė, sėdėdama šalia Granto, nukreipė žibinto šviesą atgal, kur gulėjo velociraptorius.

– Kodėl jis taip sunkiai kvėpuoja?

– Todėl, kad šoviau į jį raminamųjų.

– Jis mirs?

– Tikiuosi, kad ne.

– Kodėl mes jį pasiėmėme?

– Todėl, kad sugrįžę į bazę įrodytume, jog dinozaurai iš tikrųjų dauginasi, – paaiškino Grantas.

– O iš ko jūs sprendžiate, kad jie dauginasi?

– Todėl, kad jis jaunas, ir todėl, kad jis berniukas.

– Iš tikrųjų? – nustebo Leksė, stengdamasi įžiūrėti žibinto apšviestą žvėrį.

– Taip, o dabar malonėk šviesti į priekį, – Grantas ištraukė ranką ir parodė Leksei laikrodį. – Kiek jis rodo?

– Penkiolika po dešimtos...

– Ačiū.

– Tai reiškia, jog liko tik keturiasdešimt penkios minutės perspėti dėl laivo, – paskaičiavo Timas.

– Mes tikriausiai artinamės, – pasakė Grantas. – Manyčiau, turėtume būti netoli svečių namų.

Jis nebuvo tikras, tačiau jautė, kad tunelis palaipsniui kyla, vesdamas juos į paviršių ir...

Klaikiu greičiu jie išlėkė į dienos šviesą. Lengvas, kamuoliais kylantis rūkas šiek tiek užstojo tiesiai prieš juos stovinčio pastato kontūrus. Grantas suprato, jog tai svečių namai. Jie privažiavo tiesiai prie garažo vartų.

– Valio! – sušuko Leksė. – Valio! Mes sugrįžom!

Ji šokčiojo sėdynėje, kol Grantas varė elektromobilį į garažą. Palei vieną sieną stovėjo gyvūnų narvai. Jie surado narvą su dubeniu vandens ir paguldė jame velociraptorių. Paskui užlipo laiptais į svečių namų fojė pirmame aukšte.

– Aš užsisakysiu mėsainį! Ir keptų bulvyčių! Ir šokoladinio kokteilio! Ir jokių dinozaurų! Valio!

Jie priėjo fojė, atidarė duris ir ant slenksčio sustingo.

Stiklinės svečių namų fojė durys buvo sulaužytos, pilkas šaltas rūkas tvyrojo didžiuliame hole. Nuo vieno kablio nutraukta iškaba su užrašu „Kai dinozaurai valdė žemę“ girgždėjo, supdamasi nuo vėjo. Didelis robotas-tiranozauras voliojosi ant grindų užvertęs kojas, demonstruodamas metalinius vidurius. Už stiklinių sienų iš lauko pusės rūke dunksojo eilėmis susodintų palmių siluetai.

Timas ir Leksė sustojo prie metalinio apsaugos stalo. Grantas paėmė sargybinio raciją ir įjungė visus dažnius.

– Alio! Kalba Grantas! Atsiliepkite kas nors! Alio! Kalba Grantas!

Leksė įsistebeilijo į sargybinio lavoną, gulintį dešinėje pusėje nuo jos. Iš užstalės kyšojo tik jo kojos.

– Alio! Kalba Grantas! Alio!

Leksė pabandė apeiti stalą.

Grantas sugriebė ją už rankovės.

– Sustok!

– Jis miręs? O kas čia ant grindų? Kraujas?

– Taip.

– O kodėl jis ne skaisčiai raudonas?

– Tu kaip kokia kvaiša klausinėji, – pyktelėjo Timas.

– Aš kvaiša? Nieko panašaus!

Racija atgijo.

– Dieve mano! Grantai! Čia jūs?

Tuoj pat pasigirdo Elės balsas:

– Alanai! Alanai!

– Taip, čia aš.

– Ačiū Dievui! Jūs sveikas?

– Taip, viskas normalu.

– O kaip vaikai? Ar matėt juos?

– Vaikai su manim, – nuramino ją Grantas. – Jie taip pat sveiki.

– Ačiū Dievui...

Leksė vėl pabandė apeiti aplink stalą. Grantas sugriebė ją už alkūnės.

– Eik iš čia.

Racija sutraškėjo:

– ...ur jūs?

– Fojė. Centriniame pastate.

Pasigirdo Vu balsas:

– Dieve mano! Jie čia!

– Alanai, paklausykit! – tęsė Elė. – Velociraptoriai ištrūko į laisvę. Jie moka atsidaryti duris. Įsidėmėkit: jie gali būti tame pačiame pastate.

– Nuostabu. O kur jūs?

– Mes viešbutyje.

– O kur likusieji? Maldunas ir visi kiti?

– Mes netekome kelių žmonių. Visus likusius subūrėme viešbutyje.

– Telefonas veikia?

– Ne. Niekas neveikia. Atjungta energijos tiekimo sistema.

– Kaip ją įjungti?

– Mes bandome.

– Ją būtina įjungti kuo greičiau. Po pusvalandžio velociraptoriai atsidurs žemyne.

Jis pradėjo pasakoti apie laivą, tačiau Maldunas nutraukė jį:

– Bijau, kad jūs ne viską supratote, daktare Grantai, mes jau neturime to pusvalandžio.

– Kodėl?

– Mus apsupo velociraptoriai. Du iš jų užsikorė ant stogo.

– Na ir kas? Pastatas juk apsaugotas.

Maldunas sukosėjo.

– Nevisiškai. Niekas net ir neįtarė, kad ropliai gali užlipti ant stogo, – radijas sutraškėjo. – ...medžiai susodinti labai arti tvoros, gyvūnai prasiskverbė pro grotas, o po to užsikorė ant stogo. Žinoma, plieninės grotos, esančios ant šviesos kupolų, elektrifikuotos, bet elektra šiuo metu atjungta! Taigi dabar jie graužia grotas.

– Graužia grotas? – nustebo Grantas. Jis nutilo bandydamas įsivaizduoti. – Kiek tai užtruks?

– Neilgai. Jų žandikauliai pajėgia suspausti iki šimto megapaskalių, – atsakė Maldunas. – Kaip ir hienos, jie gali pragraužti plieninius virbus ir... – trumpam radijas nutilo.

– Per kiek jie laiko prasigrauš? – vėl to paties paklausė Grantas.

Kiek uždelsęs Maldunas atsakė:

– Manyčiau, po dešimties penkiolikos minučių jie įveiks grotas ir pateks pro stoglangius į pastatą. O kai jie... Minutėlę, daktare Grantai, luktelkit...

Ryšys nutrūko.

* * *

Velociraptoriai pragraužė pirmąjį stoglangio virbą virš Malkolmo lovos. Vienas iš roplių sugriebė virbo galą ir truktelėjo į save. Roplys galingomis užpakalinėmis kojomis įsirėmė į stiklinį gaubtą, stiklas suaižėjo, o šukės pabiro ant Malkolmo patalynės. Elė nuo paklodės nurinko pačius didžiausius stiklo gabalus.

– Dievulėliau, kokie jie šlykštūs! – susiraukė Malkolmas, žiūrėdamas į viršų.

Dabar pro išmuštą stiklą jie girdėjo dinozaurų maurojimą ir prunkštavimą, dantų, graužiančių metalą, griežimą. Grotų virbai vietomis sužibo ir žymiai suplonėjo. Ant paklodės ir grindų prie stalo dribo putotos gyvūnų seilės.

– Jie dar negali pralįsti, – pasakė Elė. – Bent jau tol, kol nepragrauš antro virbo.

Vu pasakė:

– Jeigu Grantui kaip nors pavyktų prasmukti į pagalbines patalpas...

– Prakeikimas! – pratrūko Maldunas. Jis šlubčiojo po kambarį, nes buvo susižeidęs kulkšnį. – Jis nespės ten nei nusigauti, nei įjungti elektros, kad juos sustabdytų.

Malkolmas užsikosėjo ir tyliai, beveik pašnibždom ištarė:

– Taip.

– Ką jis sako? – neišgirdo Maldunas.

– Taip, – pakartojo Malkolmas. – Ar mes galim...

– Ką galim?

– Nukreipti dėmesį... – sušnabždėjo raukydamasis iš skausmo Malkolmas.

– Kaip?

– Nueiti... Prie grotų...

– Ir ką ten daryti?

Malkolmas bejėgiškai nusišypsojo:

– Prakišti... rankas...

– O Dieve! – ištarė nusisukdamas Maldunas.

– Palaukit! – įsiterpė Vu. – Jis teisus. Juk čia tik du ropliai. Vadinasi, lauke jų dar mažiausiai keturi. Mes privalom išeiti į kiemą ir nukreipti jų dėmesį.

– Ir kas tada?

– Tada Grantas nerizikuodamas galėtų nusigauti iki pagalbinių patalpų ir įjungti generatorių.

– O po to grįžtų į kontrolės postą ir paleistų sistemą?

– Būtent.

– Ne! Mes visiškai neturim laiko, – užprotestavo Maldunas.

– Jeigu mums pavyktų nuvilioti roplius arba bent jau nors priversti juos nulipti nuo stogo... Tai suveiktų. Verta pabandyti.

– Suvilioti masalu, – užbaigė Maldunas.

– Būtent taip.

– Kuris sutiks būti masalu? Aš netinku. Mano kulkšnis sužeista.

– Eisiu aš, – pasakė Vu.

– Ne, – užprotestavo Maldunas. – Jūs vienintelis išmanote apie kompiuterius. Jūs turėsit paaiškinti Grantui, kaip paleisti sistemą.

– Tada eisiu aš, – nusprendė Hardingas.

– Ne, – nesutiko Elė. – Jūs reikalingas Malkolmui! Eisiu aš.

– Po galais, aš apie jus nė negalvojau. Tik įsivaizduokit: ropliai už tvoros, ropliai ant stogo...

Elė pasilenkusi rišosi sportinių batelių raiščius.

– Tik Grantui nesakykit. Jis nervinsis.

* * *

Fojė buvo tylu. Šaltas rūkas plaukė pro juos. Racija jau kelias minutes tylėjo.

Timas paklausė:

– Kodėl jie su mumis nekalba?

– Aš noriu valgyti, – pareiškė Leksė.

– Jie aptarinėja veiksmų planą, – paaiškino Grantas.

Racija suveikė.

– Grantai! Jūs... – kalba Henris Vu. – Jūs girdit?

– Taip, girdim.

– Paklausykit, jūs turėtumėt matyti visus svečių namų užkampius.

– Taip.

– Takelis tarp palmių veda į pagalbines patalpas. Ten yra visi motorai ir generatoriai. Aš manau, vakar matėte tą pastatą.

– Taip, – akimirką sumišęs, atsakė Grantas. Nejaugi jis tik vakar matė tą pastatą? Atrodė, kad tai buvo prieš metus.

– Klausykit įdėmiai, – tęsė Vu. – Mes tikimės, kad mums pavyks prisivilioti prie viešbučio visus roplius, bet negaliu tvirtai garantuoti. Būkit atsargus. Mums prireiks penkių minučių.

– Supratau.

– Vaikus galite palikti kavinėje, ten jie turėtų būti saugūs. Būtinai pasiimkite raciją.

– Gerai.

– Prieš išeidamas į gatvę išjunkite, kad nekeltų triukšmo. Ir praneškite man, kai prieisite pagalbinį pastatą.

– Sutarta.

Grantas išjungė raciją. Leksė žengtelėjo atgal.

– Mes eisim į kavinę? – paklausė ji.

– Taip, – linktelėjo Grantas.

Jie patraukė per rūke paskendusią fojė.

– Aš noriu mėsainio, – prisiminė Leksė.

– Nemanyčiau, kad be elektros pavyktų jį iškepti.

– Tada ledų.

– Timai, lik su ja ir prižiūrėk.

– Gerai.

– Man reikia trumpam išeiti.

– Žinau.

Jie nuėjo prie kavinės ir atidarė duris. Viduje Grantas pamatė kvadratinius pietų stalus su kėdėmis. Už jų buvo plieninės durys. Arčiau durų stovėjo kasos aparatas ir stovas su saldumynais.

– Ką gi, vaikai. Kad ir kas nutiktų, noriu, kad liktumėte čia. Aišku?

– Duokit mums raciją, – paprašė Leksė.

– Negaliu. Ji man reikalinga. Likite čia. Aš grįšiu po penkių minučių. Sutarta?

– Sutarta.

Grantas uždarė duris. Kavinėje buvo visiškai tamsu. Leksė skėstelėjo rankomis ir paprašė:

– Įjunk šviesą.

– Negaliu, – atsakė Timas, – nėra elektros.

Jis užsidėjo naktinio matymo akinius.

– Tau gerai. O ką man daryti?

– Kibk man už rankos. Paieškosim maisto. – Timas vedėsi seserį pirmyn.

Pro akinius blyškiai švytinčioje žalsvoje šviesoje Timas pamatė stalus su kėdėmis. Dešinėje švytėjo kasos aparatas ir stovas su saldumynais bei kramtomąja guma. Jis paėmė saują šokoladinių batonėlių.

– Aš sakiau, kad noriu ledų, o ne kažkokių šokoladukų.

– Imk, kas duodama.

– Noriu ledų!

– Gerai, gerai.

Timas susikimšo šokoladukus į kišenę ir nusivedė Leksę į pastato gilumą. Mergaitė timptelėjo jį už rankos.

– Aš ničnieko nematau!

– Eik šalia manęs ir nepaleisk rankos.

– O tu netempk taip greitai.

Už eilių su kėdėmis ir stalais buvo matyti dvejos geležinės durys su mažais apvaliais langiukais. Tikriausiai jos veda į virtuvę... Timas stumtelėjo vienas iš jų. Jos plačiai atsivėrė.

* * *

Elė Setler išėjo pro centrines viešbučio duris ir pajuto, kaip kojas ir veidą apgaubia šaltas rūkas. Nors žinojo, kad už tvoros jai niekas negresia, moters širdis neramiai daužėsi. Tiesiai prieš save ji įžiūrėjo storus aptvaro virbus.

Bet kas vyko toliau, visiškai nesimatė. Per dvidešimt metrų į priekį viskas skendėjo baltoje pieno migloje. Nė vieno velociraptoriaus. Aplink tvyrojo bauginama tyla.

– Ei! – šūktelėjo Elė pro rūką.

Tarpduryje išniro Maldunas.

– Bijau, kad nepadės. Jūs privalot triukšmauti.

Jis išslubčiojo į gatvę nešinas metaliniu virbu. Priėjęs aptvarą, smogė virbu kaip į kokį gongą.

– Šen visi! Pietūs paruošti!

– Labai juokinga, – pasakė Elė ir baikščiai pažvelgė į aptvarą. Roplių nesimatė.

– Jie nesupranta kalbos, – nusišypsojo Maldunas. – Tačiau pagrindinę mintį, spėju, supras...

Elė pernelyg nervinosi, tad manė, kad juokauti dabar ne vieta ir ne laikas. Ji žvilgtelėjo į paskendusių rūke svečių namų pusę. Maldunas vis dar daužė virbu per aptvarą, kai matymo zonoje Elė pastebėjo neryškią išplaukusią gelsvą gyvūno figūrą. Velociraptorius.

– Pirmasis klientas, – pastebėjo Maldunas.

Roplys išnyko baltame rūko debesy, paskui vėl pasirodė, bet prie jų nesiartino. Atrodė, kad triukšmas, sklindantis nuo viešbučio, gyvūno nė kiek nesudomino. Elė pradėjo nerimauti. Jeigu nepavyks privilioti roplių prie viešbučio, Grantas paklius į bėdą.

– Jūs per daug triukšmaujat, – tarė ji Maldunui.

– Velniop!

– Jūs keliat per didelį triukšmą.

– Aš pažįstu šituos žvėriūkščius...

– Jūs girtas. Aš pati jais užsiimsiu.

– Ir ką jūs ruošiatės daryti?

Nieko neatsakiusi, ji nuėjo prie vartų.

– Sakoma, kad velociraptoriai yra protingi.

– Taip. Mažiausiai kaip šimpanzės.

– Jų gera klausa.

– Labai gera.

– Galbūt jie pažįsta šitą garsą? – pasakė Elė ir atidarė vartus.

Surūdiję nuo pastovios drėgmės metaliniai vyriai garsiai sugirgždėjo. Ji vėl uždarė ir atidarė girgždančius vartus.

Ir paliko juos atdarus.

– Jūsų vietoje taip nesielgčiau, – pasakė Maldunas. – Bet jeigu taip norit, bent jau palaukit, kol atsinešiu granatsvaidį.

– Granatsvaidį?

Staiga Maldunas prisiminė ir atsiduso.

– Deja, visi užtaisai liko pas Dženarą.

– Ką gi, bent jau užmeskit akį. – Tardama šiuos žodžius Elė išėjo už vartų. Jos širdis daužėsi taip smarkiai, kad moteris negirdėjo, kaip girgžda žvyras po kojomis. Setler atsitraukė nuo užtvaro, kuris siaubingai greitai tirpo rūke už nugaros, o netrukus visai išnyko.

Kaip ir tikėjosi, apsvaigęs Maldunas pradėjo kviesti ją atgal. Jis staugė:

– Velniai griebtų, mergaite! Nereikia! Grįžk!

– Nevadinkit manęs, mergaite! – atsakydama riktelėjo Elė.

– Kaip noriu, velniai griebtų, taip ir vadinu!

Ji nekreipė dėmesio. Judėjo atidžiai dairydamasi į šalis ir lėtai pasisuko. Jau nutolo mažų mažiausiai per dvidešimt metrų nuo aptvaro. Rūkas smulkiais lašeliais varvėjo nuo medžių lapų. Elė pasitraukė

nuo varvančių augalų ir judėjo per pilkų atspalvių pasaulį. Kojas ir pečius maudė nuo įtampos. Akis perštėjo: ji įtemptai stengėsi įsižiūrėti į aplinką.

– Velniai rautų, ar jūs mane girdit? – staugė Maldunas.

„Įdomu, ar jie tikrai protingi, – galvojo Elė. – Ar jie suvoks užtverti man kelią grįžimui, ar ne? Iki vartų visai nedaug, ne daugiau..."

Ropliai atakavo.

Visiškai be jokio garso.

Pirmasis roplys iššoko iš krūmų, augančių kairėje po medžiais, ir puolė į priekį. Elė pasileido bėgti. Antrasis metėsi į ją iš kitos pusės. Matyt, norėdamas sugauti ją bėgančią. Jis pašoko atstatęs grėsmingus nagus, bet Elė sprinterio greičiu pralėkė pro jį, grobuonis, jos nepačiupęs, tėškėsi į purvą. Elė neatsisukdama lėkė iš visų jėgų. Jai jau pradėjo trūkti oro, kai pro rūką pasirodė aptvaro virbai. Maldunas plačiai atvėrė vartus ir šaukdamas tiesė į ją rankas. Jis sugriebė moterį už rankų ir taip stipriai truktelėjo vidun, kad neišlaikiusi pusiausvyros Elė nugriuvo. Atsisukusi Elė pamatė, kaip trys ropliai riaumodami vienas po kito trenkiasi į grotas.

– Gerai padaryta! – sušuko Maldunas ir, erzindamas velociraptorius, pradėjo urgzti ant jų. Grobuonys pasiuto. Jie puolė grotas, vienas vos neperšoko per aptvarą.

– Oho, vos neperšoko! Pasirodo, šitie šunsnukiai ir šokinėti moka!

Apžiūrinėdama žaizdas ir įdrėskimus Elė atsistojo. Per koją tekėjo kraujas. O galvoje sukosi tik viena mintis: „Trys ropliai čia, dar du ant stogo. Reiškia, vieno trūksta? Vadinasi, jis bastosi kažkur netoliese."

– Eikšekit čia, padėkit man, – pakvietė Maldunas Elę. – Užimkim juos.

Grantas išėjo iš svečių namų ir greitai nužingsniavo per rūką. Tarp palmių rado takelį, kuris vedė į šiaurę. Priekyje rūke pasimatė pagalbinių patalpų stačiakampis.

Iš šitos pusės Grantas durų nerado, todėl pasuko už kampo. Pastato gale už krūmų eilės jis aptiko transportinį keltuvą. Užlipęs ant jo atsidūrė ties surūdijusiomis metalinėmis durimis. Jos buvo užrakintos. Grantas nušoko ant žemės ir tęsė pastato apžiūrą. Priekyje iš dešinės pasirodė įprastos durys. Jos buvo paremtos vyrišku batu. Grantas įėjo į vidų ir paskendo tamsoje. Įsiklausė – tyla. Grantas paėmė raciją ir pabandė susisiekti:

– Kalba Grantas. Aš viduje.

* * *

Vu pasižiūrėjo į stiklines lubas. Du ropliai vis dar veržėsi į Malkolmo kambarį, bet jų dėmesį akivaizdžiai traukė garsas apačioje. Jis priėjo prie lango. Trys velociraptoriai tęsė aptvaro ataką. Elė pribėgdavo prie grotų ir atšokdavo laikydamasi saugaus atstumo. Tačiau atrodė, kad ropliai daugiau nebesistengė jos pačiupti. Susidarė įspūdis, kad jie žaidžia. Ropliai maurodami ir prunkšdami prišokdavo prie aptvaro ir krisdavo ant žemės, apsisukdavo ir vėl puldavo grotas. Jų elgesys labiau buvo panašus į vaidybą, negu į tikrą ataką.

– Gražiai vaidina, – pastebėjo Maldunas. – Kaip cirke.

Vu linktelėjo:

– Jie protingi. Supranta, kad negali jos pasiekti, todėl ir nesistengia.

– ...viduje.

Vu pagriebė raciją:

– Daktare Grantai! Pakartokit!

– Aš viduje.

– Daktare Grantai! Jūs techniniame pastate?

– Taip, – atsiliepė Grantas ir pridūrė: – Gal geriau vadinkit mane Alanu?

– Gerai, Alanai. Jeigu stovite iš karto už rytinių durų, turėtumėte matyti įvairius vamzdžius, – Vu užsimerkė, bandydamas įsivaizduoti

save Granto vietoje. – Pastato centre tiesiai prieš jus matyti didelė šachta, ji leidžiasi žemyn du aukštus po žeme. Kairėje – metalinis takas, aptvertas turėklais.

– Matau.

– Eikite tuo keliu.

– Jau einu, – iš racijos pasigirdo metalinėmis grindimis žengiamų žingsnių prislopintas atgarsis.

– Nuėjęs kokius septynis devynis metrus, jūs pamatysite kitą taką.

– Jau matau.

– Eikite.

– Gerai.

– Jūs prieisite laiptus, kurie bus jums iš kairės. Jie leidžiasi į šachtą.

– Matau.

– Nusileiskite jais žemyn.

Ilga pauzė. Vu perbraukė sudrėkusius plaukus delnu. Maldunas įtemptai susiraukė.

– Taip, jau nusileidau, – pasakė Grantas.

– Nuostabu, – atsakė Vu. – Dabar tiesiai prieš jus turėtų būti matomos dvi didelės geltonos cisternos su užrašu: „Saugoti nuo ugnies".

– Čia parašyta „Pavojinga". Ir dar žemiau kažkas ispaniškai.

– Būtent šito ir reikia. Čia degalų cisternos generatoriui. Viena iš jų – ištuštinta, reikia prijungti kitą. Pažiūrėkit – viršuje cisternos matyti balti vamzdžiai.

– Dešimties centimetrų chromuoti?

– Taip.

– Eikite palei vamzdį.

– Gerai, einu tolyn... Oi!

– Kas atsitiko?

– Nieko. Susitrenkiau galvą.

Pauzė.

– Kaip jaučiatės?

– Puikiai. Tik... užsigavau galvą. Kaip kvaila!

– Eikite palei vamzdį!

– Gerai, einu. – Granto balse buvo girdėti susierzinimas. – Taip. Vamzdis įlindęs į didelę aliumininę dėžę su ventiliacijos plyšiais šonuose. Užrašyta *Honda*. Panašu į generatorių.

– Tai ir yra generatorius. Apeikite ir pamatysite pultą su dviem mygtukais.

– Taip, matau. Geltonas ir raudonas.

– Teisingai, – patvirtino Vu. – Paspauskite geltonąjį ir laikykite, tada spauskite raudonąjį.

– Tuoj.

Vėl pauzė. Ji truko apie minutę.

– Alanai?

– Neveikia, – atsiliepė Grantas.

– Jūs laikėt nuspaudęs geltonąjį mygtuką, kai paspaudėt raudonąjį? – paklausė Vu.

– Žinoma! – apmaudžiai šūktelėjo Grantas. – Aš tiksliai įvykdžiau visus jūsų nurodymus. Iš pradžių sušvilpė, o po to pasigirdo dažni spragčiojimai: spragt, spragt, spragt – ir... viskas.

– Bandykit dar.

– Jau bandžiau. Neveikia.

– Gerai, luktelėkit minutę, – Vu apniuko. – Panašu, kad generatorius buvo bepradedąs veikti, bet dėl kažkokios priežasties išsijungė. Alanai!

– Klausau!

– Nueikite prie užpakalinės generatoriaus pusės, kur įeina vamzdis.

– Taip, – pratęsė Grantas po pauzės. – Vamzdis įeina į juodą cilindrą. Man atrodo, čia siurblys.

– Teisingai. Čia yra degalų siurblys. Suraskit viršuje mažą vožtuvą.

– Vožtuvą?

– Taip. Jis turi styroti pompos viršuje. Ant vožtuvo yra nedidelė metalinė svirtelė – ją reikia pasukti.

– Aha, radau. Tik ne viršuj, o šone.

– Gerai. Pasukit.

– Iš jo išeina oras.

– Gerai. Kol kas palaukit...

– Dabar pradėjo bėgti skystis. Atrodo, benzinas.

– Puiku. Užsukit vožtuvą... Dabar vėl paspauskit mygtukus.

Kiek palaukęs Vu išgirdo negarsų užsivedančio variklio čiaudėjimą ir traškėjimą, o po to lygų stabiliai dirbančio agregato šniokštavimą.

– Suveikė! – šūktelėjo Grantas.

– Gerai padirbėjot, Alanai! Puiku!

– O kas toliau? – vangiai atsiliepė Grantas. – Čia netgi šviesa nedega.

– Grįžkite atgal į kontrolės postą, aš jums paaiškinsiu, kaip rankiniu būdu įjungti visas sistemas.

– Dabar aš tuo turėsiu užsiimti?

– Taip.

– Gerai. Kai ten nusigausiu, pranešiu.

Radijo stotelė trakštelėjusi nutilo.

– Alanai?

Jokio atsako.

* * *

Timas pro galines kavinės sienos duris įėjo į virtuvę. Centre stovėjo didžiulis nerūdijančiojo plieno stalas, kairėje – didelė viryklė su keliais degikliais, o už jų – didžiuliai šaldytuvai. Norint paimti kokį nors produktą, į juos reikėjo įeiti. Ieškodamas ledų, Timas pradėjo

atidarinėti šaldytuvus. Kai jis tik atidarė pirmąjį šaldytuvą, drėgname ore pakibo dūmelis.

– Kodėl įjungta viryklė? – paleidusi jo ranką paklausė Leksė.

– Ji neįjungta.

– Žiūrėk, ten mažos žydros liepsnelės. Tai degtuvai? – Namuose jie turėjo elektrinę viryklę.

– Nesvarbu, – atsakė Timas, atsidarydamas kitą šaldytuvą. – Tai reiškia, kad galėsiu tau ką nors pagaminti.

Šiame šaldytuve buvo įvairaus maisto: pieno pakeliai, krūvos daržovių, žuvies ir muštinukų su kauliuku. Tik ledų nebuvo.

– Tu vis dar nori ledų?

– Aš juk sakiau!

Dar vienas šaldytuvas buvo gigantiškas. Nerūdijančiojo plieno duryse styrojo horizontali rankena. Timas trūktelėjo už rankenos. Atidaręs duris, pamatė kambario dydžio šaldiklį. Viduje buvo labai šalta.

– Timai...

– Ar gali šiek tiek palaukti? – susierzinęs pertraukė ją berniukas. – Aš juk ieškau tau ledų!

– Timai!.. Ten kažkas yra...

Leksė taip tyliai šnibždėjo, kad Timas negalėjo suprasti jos paskutinių žodžių. Galiausiai jis iššoko iš šaldiklio stebėdamas, kaip duris apgaubia žalių dūmų debesėlis. Leksė stovėjo prie metalinio darbo stalo. Ji žiūrėjo į duris, vedančias į virtuvę.

Timas išgirdo tylų šnypštimą – lyg šliaužtų didžiulė gyvatė. Šnypštimas tai pagarsėdavo, tai visai nutildavo. Jis buvo vos vos girdimas, galėjo būti ir vėjas, tačiau Timas nė sekundei nesuabejojo, kad vėjas čia tikrai niekuo dėtas.

Leksė sušnibždėjo:

– Timai, aš bijau...

Berniukas prisėlino prie durų ir pasižiūrėjo.

Kavinės tamsoje buvo matyti taisyklingos žalių stalų eilės. Ir tarp jų lyg vaiduoklis grakščiai judėjo velociraptorius. Neskaitant šnypščiančio kvėpavimo, jis daugiau neišleido jokio garso.

* * *

Grantas ėjo tamsiomis elektrinės patalpomis palei vamzdžius link laiptų. Tokioje tamsybėje rasti kelią buvo be galo sunku, be to, jam atrodė, kad generatoriaus ūžimas trukdo orientuotis. Grantas jau buvo pasiekęs laiptus, kai suprato, kad be generatoriaus ūžimo girdi dar kažkokius garsus.

Grantas apmirė ir įsiklausė.

Jis išgirdo kažkieno riksmą.

Panašu į Dženaro balsą.

– Kur jūs? – pašaukė Grantas.

– Viršuje, – atsiliepė Dženaras. – Sunkvežimyje.

Grantas nematė jokio sunkvežimio. Jis prisimerkė tamsoje ir įžiūrėjo žalsvus miglotus siluetus, judančius tamsoje. Paskui pamatė sunkvežimį ir pasuko link jo.

* * *

Timui tyla atrodė stingdanti.

Velociraptorius buvo maždaug dviejų metrų ūgio, galingo stoto. Tiesa, didžiules letenas ir uodegą slėpė stalai. Berniukas matė tik raumeningą liemenį. Priekines letenas su nukarusiais nagais roplys laikė prispaudęs prie pilvo.

Timas netgi įžiūrėjo pereinantį taškuotą dinozauro nugaros raštą. Velociraptorius buvo įsitempęs. Judėdamas į priekį, jis dairėsi ir kaip paukštis trūkčiojo galva. Be to, jo galva linksėjo aukštyn žemyn, ilga tiesi uodega taip pat suposi. Gyvūno judesiai darė jį dar labiau panašų į paukštį.

Tylus gigantiškas grobuoniškas paukštis.

Kavinėje buvo tamsu, bet roplys tikriausiai neblogai matė. Laikas nuo laiko jis pasilenkdavo, pakišdavo galvą po stalais, bet vis ėjo nenukrypdamas į priekį. Timas išgirdo, kaip roplys uostinėja. Paskui grobuonis staigiai pakėlė galvą ir kaip paukštis suklusęs apsižvalgė.

Timas tol jį stebėjo, kol neįsitikino, kad roplys juda virtuvės link.

Gal jis eina pagal kvapą? Visose knygose rašoma, kad dinozaurų prasta uoslė, bet šito, atrodo, labai gera. Galų gale, kas iš tų knygų, kai prieš tave gyvas roplys?!

Roplys vis artinosi.

Timas nėrė atgal į virtuvę.

– Ar ten yra kas nors? – paklausė Leksė.

Timas neatsakė. Jis stumtelėjo mergaitę į kampą po stalu už didelio tuščio šiukšlių konteinerio. Timas pasilenkęs prie sesers nuožmiai sušnibždėjo:

– Sėdėk čia!

Ir tuoj pat nubėgo prie šaldytuvo.

Jis sugriebė krūvą šaltų muštinukų ir nudūmė prie durų. Rūpestingai padėjo vieną muštinuką ant grindų, atsitraukė kelis žingsnius ir padėjo kitą.

Per naktinio matymo akinius Timas pastebėjo, kad Leksė paslapčia išlindo iš slėptuvės. Jis mostu liepė jai pasislėpti. Po to padėjo trečiąjį muštinį. Eidamas į virtuvės gilumą Timas numetė ant grindų ketvirtą mėsgalį.

Šnypštimas pagarsėjo, naguota letena užsikabino už durų, ir pasirodė didžiulė roplio galva.

Velociraptorius ant slenksčio sustingo.

Timas susirietęs virtuvės gilumoje stovėjo prie paskirstymo stalo tolimesnio galo. Jam nebuvo kada pasislėpti, berniuko galva ir pečiai kyšojo virš stalo paviršiaus tiesiai prieš grobuonį.

Timas lėtai pasilenkė, lįsdamas po stalu... Velociraptorius žvalgydamasis trūktelėjo galva ir įsistebeilijo tiesiai į berniuką.

Timas sustingo. Jis nebesislėpė, tik pagalvojo: „Negalima judėti!"

Velociraptorius ramiai stovėjo tarpduryje.

Jis uostinėjo.

Čia šiek tiek tamsiau, – suprato Timas. – Jis mato prasčiau, ir bus atsargesnis.

Berniukas pajuto, kad didžiulis roplys smirda pelėsiais, ir per naktinio matymo akinius matė, kaip užvertęs galvą gyvūnas nusižiovavo, apnuogindamas eiles aštrių kaip skustuvas dantų. Velociraptorius pasukiojo galvą ir vėl įsistebeilijo į priekį. Didelės jo akys judėjo kaulėtose akiduobėse.

Timas aiškiai girdėjo savo širdies plakimą. Kažkodėl atrodė, kad akis į akį stovėti su tokiu padaru virtuvėje yra kur kas baisiau nei miške. Galingas grobuonies stotas, greiti judesiai, atstumiantis dvokas, šnypščiantis kvėpavimas...

Iš arti jis pasirodė baisesnis už tiranozaurą. Tiranozauras – didelis ir galingas, tačiau nelabai protingas. Velociraptorius – žmogaus ūgio, tačiau greitas ir nuovokus. Timas jo įdėmių akių bijojo ne mažiau už aštrius dantis.

Velociraptorius apsiuostė ir žengė pirmyn, judėdamas tiesiai link Leksės. Jis tikriausiai ją suuodė. Timo širdis dar smarkiau pradėjo plakti.

Velociraptorius sustojo ir pamažu pasilenkė.

Jis rado muštinį.

Timas labai norėjo pasilenkti žemiau ir pažiūrėti pro stalą, bet nedrįso judėti. Jis pusiau prisėdęs apmirė ir įtemptai įsiklausė į traškėjimą. Dinozauras kramtė muštinį su kaulu.

Velociraptorius pakėlė siaurą galvą ir apsižvalgė. Pamatė antrą muštinuką ir veržliai pajudėjo į priekį. Pasilenkė...

Tyla.

Roplys jo neėdė.

Grobuonies galva pakilo. Timas tiesiog netvėrė noru pulti ant grindų, tačiau susilaikė.

Kodėl jis nesuėdė antro muštinio? Krūva atsakymų pralėkė Timo galvoje: jam nepatinka jautienos skonis, mėsa per šalta, jis labiau mėgsta gyvą maistą, jis perprato spąstus, suuodė Leksę, suuodė Timą, pamatė Timą...

Dabar velociraptorius judėjo labai greitai. Jis rado trečiąjį muštinį, palenkė galvą, išsitiesė ir nuėjo toliau. Dinozauras buvo visai netoli berniuko. Timas matė, kaip susitraukė nedideli šonų raumenys, pastebėjo ant nagų užsilikusį kraują, galėjo apžiūrėti plonytį dryžuotą odos raštą, dengiantį dėmėtą kūną, ir sprando raukšles po apatiniu žandikauliu.

Velociraptorius uostinėjo. Jis staigiai pasuko galvą ir pažiūrėjo tiesiai į Timą. Berniukas vos neuždusо iš siaubo. Jo kūnas nuo įtampos suakmenėjo. Jis stebėjo, kaip roplys tirdamas patalpą kraipo akis. Po to roplys vėl apsiuostė.

„Mane susekė!" – pagalvojo Timas.

Bet galva staigiai pasisuko į priekį, ir grobuonis nukeliavo link penkto muštinio. Mintyse Timas maldavo: „Lekse, nejudėk, tik nejudėk, jokiais būdais..."

Velociraptorius pauostė muštinį ir judėjo toliau. Jis atsidūrė ties atidarytomis šaldytuvo durimis. Timas matė besiskverbiančias pro duris rūko bangas, jos supo roplio kojas. Didžiulė naguota letena pakilo ir be garso nusileido. Dinozauras delsė.

„Per šalta, – suprato Timas. – Jis neįeis, ten labai šalta, neįeis, per šalta, neįeis..."

Iš pradžių dingo galva, po to liemuo, po to uodega.

Timas puolė link plieninių durų, užgulė jas visu svoriu, bandydamas užtrenkti. Bet durys prispaudė uodegos galiuką ir neužsidarė!

Velociraptorius klaikiai sustaugė. Berniukas netyčia atsitraukė žingsnį atgal – uodega dingo! Timas užtrenkė duris ir išgirdo, kaip spragtelėjo užraktas. Uždaryta!

Jis šūktelėjo:

– Lekse, Lekse!

Roplys įnirtingai daužė duris. Buvo girdėti sunkūs smūgiai, atsitrenkiantys į plieną. Timas žinojo, kad viduje yra plokščia rankena, jei roplys pataikys suduoti per ją, durys atsidarys. Jie privalo užrakinti duris.

– Lekse!

Sesuo jau buvo šalia.

– Ko tau?

Timas spaudė horizontalią durų rankeną, kad durys neatsidarytų.

– Čia turi būti kaištis! Toks plonas kaištis! Duok man jį!

Velociraptorius riaumojo kaip liūtas, tik storas plienas slopino garsą. Roplys visu kūnu trankėsi į duris.

– Aš visai nieko nematau! – cyptelėjo Leksė.

Kaištis buvo už durų rankenos, jis kabojo ant trumpos metalinės grandinėlės.

– Jis čia!

– Nieko nematau! – čaižiai riktelėjo Leksė, ir Timas suvokė, kad ji neturi naktinio matymo akinių.

– Apčiupinėk ir rasi!

Ji ištiesė mažą rankelę, užkliudė jo rankas, ieškodama kaiščio. Sesuo prigludo prie jo, ir Timas suprato, kad mergaitė siaubingai išsigandusi. Bandydama surasti kaištį, Leksė kone duso iš jaudulio.

Velociraptorius vėl trenkėsi į duris, ir jos atsidarė! Dieve, jos atsidarė!.. Tačiau grobuonis tokio rezultato nelaukė, todėl atsitraukė atgal naujam mėginimui. Timas spėjo vėl užtrenkti duris. Leksė, graibstydama tamsoje atsitraukė atgal.

– Radau! – sušuko mergaitė, spausdama rankoje kaištį. Leksė įkišo jį į skylę rankenoje, tačiau kaištis iškrito.

– Iš viršaus! Kišk iš viršaus!

Mergaitė vėl paėmė kaištį, pakėlė ir permetusi grandinėlę per rankeną įkišo pagaliuką į skylę.

Užrakinta.

Velociraptorius pašėlo. Jis pradėjo taip stipriai trankytis į duris, kad vaikai atšoko. Su kiekvienu smūgiu galingos durys girgždėjo, bet nepasidavė. Timas nusprendė, kad roplys nesugebės atidaryti šaldytuvo durų.

Žvėris įkliuvo.

Timas dar kartą pažiūrėjo į duris ir pasakė:

– Eime.

Jis paėmė seserį už rankos ir nusivedė prie išėjimo.

* * *

– Jūs tikrai turėjote juos pastebėti, – tvirtino Dženaras, kai Grantas vedė jį iš generatorinės.

– Jų buvo gal pora tuzinų, šitų *kompių*. Aš turėjau užsidaryti sunkvežimio kabinoje, kad nuo jų atsiginčiau. O jie susirinko priešais priekinį stiklą ir sutūpė kaip suopiai*. Tik jums ateinant paspruko.

– Tai maitvanagiai, – paaiškino Grantas, – jie nepuola tų, kurie juda arba atrodo pakankamai stiprūs. Jiems reikalingi mirę arba leisgyviai. Blogiausiu atveju, tie, kurie visai nejuda.

Jie lipo laiptais link išėjimo.

– O kas atsitiko tam velociraptoriui, kuris jus užpuolė? – paklausė Grantas.

– Nežinau.

– Jis išsikapanojo iš čia?

* Vanaginių šeimos paukščių rūšis.

– Aš nemačiau. Man nuo jo pavyko pasprukti tik todėl, kad žvėris buvo sužeistas. Manau, kad Maldunas pašovė jam koją, nes roplys kraujavo. O paskui... Aš nežinau, gal išsinešdino, o gal nustipo. Nemačiau.

– Arba jis iki šiol čia, – užbaigė Grantas.

* * *

Vu žiūrėjo pro viešbučio langą į velociraptorius už aptvaro. Jie vis dar tebelakstė vaizduodami, kad medžioja Elę. Tai tęsėsi jau gana ilgai, ir Vu pasirodė, kad žaidimas per daug užtruko. Panašu, kad jie, lygiai kaip ir Elė, norėjo nukreipti jos dėmesį!

Dinozaurų elgesys niekada nedomino Vu. Nieko keisto, juk DNR atžvilgiu elgesys tėra antraeilis dalykas. Pavyzdžiui, kaip baltyminės molekulės pakuotė. Elgesio negalima numatyti, jo negalima kontroliuoti, išskyrus tik tuos grubius metodus: pavyzdžiui, paversti gyvūną priklausomu nuo maisto, sunaikinant tam tikrus organizmo fermentus. Apskritai, gyvūnų elgesys Vu atrodė nesuvokiamas, nes pažiūrėjęs į DNR negalėtų nusakyti jų elgesio. Tai buvo neįmanoma.

Vu darbas buvo grynai empirinis. Tai buvo panašu į savotišką meistrystę, kai šiuolaikinis meistras bando taisyti senovinius laikrodžius. Vu turėjo senovinį objektą, sukurtą iš senovinių medžiagų pagal senovinius principus. Buvo neaišku, kodėl jis veikia, kaip jį remontavo ir patobulino įvairių epochų evoliucinės jėgos. Panašiai kaip laikrodininkas, kuris pirma laikrodį pataiso, o po to tikrina, ar iš tikrųjų geriau eina, Vu atlikdavo keitimus ir stebėdavo, ar dinozaurų elgesys nuo to pagerėjo. Be to, jis stengėsi ištaisyti tik pačias grubiausias ydas: pavyzdžiui, gyvūnai daužydavosi į aptvarus ar kasydavosi į medžius, nubrozdindami odą. Tik tokios elgesio formos grąžindavo Vu prie darbo stalo.

Jo mokslinių galimybių ribos suformavo keistą požiūrį į parko dinozaurus. Vu nebuvo tikras tuo, kad gyvūnų elgesys istoriškai

patikimas. Šitas klausimas visada likdavo atviras, į jį nebuvo jokio atsakymo.

Nors Vu niekada garsiai neprisipažindavo, jo gerai atlikto darbo patvirtinimu tapo dinozaurų dauginimasis. Dauginimosi faktas rodė, kad sistema funkcionavo teisingai; tai buvo geriausias įrodymas, jog Vu teisingai sudėliojo visus galvosūkio fragmentus. Jis iš naujo sukūrė gyvūnus, gyvenusius prieš milijonus metų, ir atliko darbą labai tiksliai, nes jo kūriniai pasirodė gebą reprodukuotis.

Žiūrėdamas pro langą Vu ėmė nerimauti. Gyvūnai per ilgai darė vieną ir tą patį. Jie pakankamai protingi, o kuo gyvūnas protingesnis, tuo greičiau jam nusibosta monotoniški veiksmai. Protingi gyvūnai sugeba kurti planus, ir...

Hardingas iš Malkolmo kambario išėjo į koridorių.

– Kur Elė?

– Visi dar kieme.

– Tegul grįžta atgal. Velociraptoriai nulipo nuo stogo.

– Kada? – paklausė Vu, eidamas link durų.

– Tik ką.

Vu puolė prie išėjimo.

– Ele! Namo! Greičiau!

Ji nustebusi apsižvalgė:

– Kas nutiko? Mes viską kontroliuojam...

– Tuoj pat!

Elė palinksėjo galva.

– Aš žinau, ką darau.

– Ele, velniai rautų, greičiau!

Maldunui nepatiko, kad Vu stovi pravėręs duris. Jau norėjo apie tai perspėti, kai pamatė iš viršaus krentantį šešėlį. Jis iš karto suprato, kas atsitiko. Vu sunkiai tėškėsi ant slenksčio. Maldunas išgirdo, kaip riktelėjo Elė. Maldunas pribėgo prie durų ir pamatė, kad Vu guli ant nugaros. Jo pilvas buvo perplėštas aštriais roplio nagais, o plėšrū-

nas purtydamas galvą iš dar gyvos aukos tempė vidurius. Vu pakėlė silpstančias rankas, bandydamas atstumti siaubingą galvą, ėdančią jį gyvą. Tuo momentu Elės riksmas nutilo, ji pasileido bėgti palei aptvarą tolyn. Maldunas užtrenkė duris, jo galva sukosi iš siaubo. Viskas įvyko taip greit!

Hardingas paklausė:

– Roplys nušoko nuo stogo?

Maldunas linktelėjo. Jis priėjo prie lango ir žvilgtelėjęs pamatė, kad trys velociraptoriai išorinėje pusėje nubėgo nuo aptvaro. Jie nesivijo Elės.

Ropliai patraukė atgal prie svečių namų.

* * *

Grantas priėjo pagalbinio pastato kampą ir įdėmiai pažiūrėjo į rūką. Jis girdėjo velociraptorių riaumojimą. Atrodė, kad jie artinasi.

Po to Grantas pamatė ir pačius plėšrūnus, tačiau jie prabėgo pro šalį. Velociraptoriai skuto link svečių namų.

Jis atsisuko į Dženarą.

Dženaras papurtė galvą.

Grantas prisitraukė prie jo ir sušnibždėjo į ausį:

– Mes neturim pasirinkimo. Būtina įjungti kompiuterį.

Ir Grantas žengė į tamsą.

Sekundę luktelėjęs, Dženaras nusekė paskui jį.

* * *

Elė neprarado gebėjimo mąstyti. Kai velociraptoriai nušoko nuo stogo į kiemą ir užpuolė Vu, ji iš visų jėgų pasileido bėgti link tolimiausio viešbučio galo. Ten atstumas tarp aptvaro ir pastato buvo keturi penki metrai. Elė bėgo jausdama, kad jos niekas nesiveja. Ji girdėjo tik savo kvėpavimą. Pasukusi už kampo ir pamatė palei sieną augančius

medžius. Pasišokėjusi Elė sučiupo šaką. Baimės ji nejautė. Elė įsisiūbavo ir net nustebo pajutusi, kaip kojos pakilo sulig galva. Ji užmetė kojas ant šakos ir įtempusi pilvo presą greitai prisitraukė kūną.

Ji buvo pakilusi beveik keturis metrus, o roplių vis dar nesimatė. Elė buvo beveik nusiraminusi, kai pirmasis roplys pasirodė po medžiu. Jo snukis buvo kraujuotas, iš nasrų kėpsojo mėsos draiskanos. Kabindamasi rankomis už šakų ir prisitraukinėdama moteris pradėjo lipti greičiau ir beveik pasiekė pastato viršų. Elė jau galėjo matyti stogą. Po to vėl pažiūrėjo žemyn.

Du ropliai ropštėsi medžiu. Žvyru apibertas stogas buvo tik už pusantro metro nuo jos, pro rūką žvelgė stiklinės stoglangių piramidės. Ant stogo buvo durys, pro kurias Elė galėjo pakliūti į pastato vidų. Ji įtempė visas jėgas, jos kūnas sušmėžavo ore ir nusirito žvyru. Elė susibraižė veidą, bet juto tik džiaugsmingą dvasios pakilimą, tarytum dabartis buvo žaidimas, kurį ji užsibrėžė laimėti. Elė pribėgo prie durų, vedančių į laiptinę. Ji girdėjo, kaip už jos nugaros nuo velociraptorių svorio linksta šakos. Jie dar medyje.

Elė pribėgo prie durų ir pasuko rankeną.

Durys buvo užrakintos.

Kiek užtruko, kol Elė suvokė, ką tai reiškia. Euforija dingo. Durys užrakintos. Ji ant stogo ir negali nulipti. Durys užrakintos.

Pagauta beviltiško įniršio, ji trenkė į duris ir nubėgo prie tolimesnio stogo krašto, vildamasi surasti ten nusileidimą, tačiau pro rūką matė tik žalsvą plaukimo baseino paviršių. Plotas aplink baseiną buvo išbetonuotas: trys keturi metrai betono. Šuoliui per daug. O medžių greta nebuvo, kad būtų galima nusileisti. Nei laiptų. Nei gaisrinių kopėčių...

Nieko nebuvo.

Elė atsisuko: ant stogo lengvai užšoko velociraptoriai. Ji puolė link priešingo stogo krašto, tikėdamasi, kad ten taip pat galėtų būti durys. Durų nebuvo.

Visai neskubėdami velociraptoriai slinko prie jos. Gyvūnai be garso šliaužė tarp stiklinių piramidžių. Ji dar kartą pažvelgė žemyn. Iki baseino krašto – trys metrai.

Labai toli...

Velociraptoriai artėjo, staiga jie išsiskyrė ir pradėjo sėlinti prie jos iš skirtingų pusių.

Nei iš šio, nei iš to Elė pagalvojo: „Tikriausiai taip ir būna. Viena maža klaidelė – ir viskas žlunga."

Ji dar rimtai neįvertino to, kas vyksta, žaidimo azartas dar nebuvo praėjęs. Elė vis dar neįstengė patikėti, kad šitie žvėrys pasiryžę ją užmušti. Ji negalėjo patikėti, kad jos gyvenimas tuoj nutrūks. Ir nutrūks būtent tokiu būdu. Tai atrodė nerealu. Ją apėmė išganingas linksmumas. Ji vis dar netikėjo tuo, kas turėjo įvykti.

Velociraptoriai suurzgė. Elė atsitraukė nuo stogo krašto. Įsibėgėjo. Priartėjusi prie pat kraštelio ji pamatė baseiną. Supratusi, kad iki jo per toli, dar spėjo pagalvoti: „Po velnių!"

Ir nušoko į tuštumą.

Nukrito.

Staigus smūgis – ir šaltis...

Ji atsipeikėjo po vandeniu! Pavyko! Išplaukusi į paviršių, Elė pažiūrėjo į stogą ir pamatė ją stebinčius velociraptorius. Ji žinojo, kad tai, kas pavyko jai, pavyks ir jiems. Taškydama vandenį ji nuplaukė ir pagalvojo: įdomu, ar ropliai gali plaukti? Ir nusprendė, kad tikrai gali. Jie tikriausiai plaukia ne blogiau už krokodilus!

Ropliai nusisuko nuo stogo krašto. Elė išgirdo Hardingo balsą.

– Setler!

Elė suprato, kad jis atidarė duris ant stogo. Velociraptoriai nulėkė pas jį.

Ji skubiai išlipo iš baseino ir nubėgo prie viešbučio.

Hardingas užlėkė laiptais ant stogo, peršokdamas kas antrą laiptelį, ir nesusimąstydamas atidarė duris.

– Setler! – sušuko jis.

Ir užsikirto. Stoglangiai buvo užkloti rūko. Roplių niekur nesimatė.

– Setler!

Jį taip jaudino Elės likimas, kad vyras ne iš karto suprato padaręs klaidą.

Turėčiau pamatyti tuos žvėris – spėjo pagalvoti Hardingas. Jau po akimirkos naguota letena išlindo iš už durų, siaubingas skausmas pervėrė veterinaro krūtinę. Jis iš paskutinių jėgų atšoko, uždarė duris ir išgirdo, kaip iš apačios šaukia Maldunas:

– Ji čia! Ji pastate!

Likęs ant stogo velociraptorius suurzgė, Hardingas dar kartą visu svoriu užsigulė duris, plėšrūno nagai atsitraukė. Pasigirdo metalinis trakštelėjimas, durys užsitrenkė. Veterinaras kosėdamas griuvo ant grindų.

* * *

– Kur mes einame? – paklausė Leksė.

Jie stovėjo svečių namų antrame aukšte. Visą pastatą skyrė koridorius su stiklinėmis sienomis.

– Mes einame į kontrolės postą, – pasakė Timas.

– O kur jis?

– Kažkur čia.

Timas apžiūrinėjo visų durų, pro kurias jie praėjo, lenteles. Panašu, kad čia vien tik kabinetai. „Parko apsauga“, „Svečių tarnyba“, „Vyriausiasis vadybininkas“, „Kontrolierius“...

Jie priėjo stiklinę pertvarą, ant kurios buvo užrašas: „Pašaliniams eiti draudžiama. Tik su specialiais leidimais.“

Duryse buvo plyšys magnetinėms kortelėms. Timas tik stumtelėjo duris, ir jos atsilapojo.

– Kodėl jos atsidarė?

– Juk nėra elektros, – paaiškino Timas.

– O kodėl mes einame į kontrolės postą? – toliau kamantinėjo Leksė.

– Ieškosime radijo siųstuvo. Mums reikia su kuo nors susisiekti.

Už stiklinės pertvaros tęsėsi koridorius. Timas prisiminė šito pastato išdėstymą: jis buvo ekskursijoje. Leksė pasišokinėdama bėgo šalia jo. Tolumoje girdėjosi velociraptorių riaumojimas. Atrodo, plėšrūnai artinosi. Po to apačioje suskambo stiklas, į kurį jie atsitrenkė.

– Jie jau ten... – sušnibždėjo Leksė.

– Nesijaudink.

– O ką jie ten daro? – nerimo mergaitė.

– Dabar nesvarbu.

„Valdytojas“, „Buhalterija“, „Kontrolės postas“...

– Štai! – sušuko Timas.

Jis pastūmė duris. Kontrolės poste viskas buvo po senovei. Vidury kambario stovėjo pultas, prie jo – keturios kėdės, ant stalo – keturi monitoriai. Kambaryje buvo tamsu, tik monitoriai veikė, juose švysčiojo įvairiaspalvių stačiakampių grandinėlės.

– Na, ir kur tavo racija? – paklausė Leksė.

Tačiau Timas jau pamiršo apie ją. Neatitraukdamas akių nuo kompiuterių ekranų, jis žengė į priekį. Jie švietė! Tai galėtų reikšti tik viena...

– Elektra įjungta...

– Fui! – truktelėjo į šoną Leksė.

– Kas atsitiko?

– Štai, ant kažkieno ausies užlipau, – raukėsi Leksė.

Kai jie įėjo, Timas nepastebėjo, kad kontrolės poste būtų lavonų. Jis apsižvalgė ir pamatė, kad ant grindų iš tikrųjų guli ausis, viena ausis – daugiau nieko.

– Kokia šlykštybė! – sušnibždėjo mergaitė.

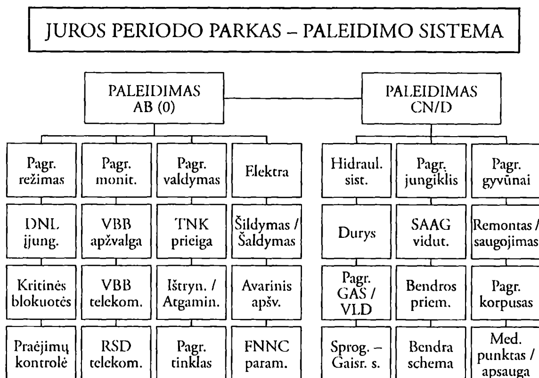
– Nekreipk dėmesio.

Timas vėl pasisuko į monitorius.

– O kur kitos kūno dalys? – nerimo sesuo.

– Apie tai dabar negalvok!

Timas įdėmiai žiūrėjo į monitorių. Ekrane švytėjo įvairiaspalviai užrašai.

– Geriau neliesk jų, Timai, – perspėjo sesuo.

– Nebijok.

Timas ne pirmą kartą matė sudėtingus kompiuterius, panašūs stovėjo jo tėvo darbe. Kompiuteriai valdė viską pasaulyje: nuo liftų ir apsaugos sistemos iki šildymo ir kondicionierių. Netgi jų išvaizda buvo tokia pati – mirksėjo daugybė visokiausių užrašų. Tik anie buvo lengviau suprantami, jei norėdavai įsigilinti į sistemą, būdavo paaiškinančių užrašų. Čia jokių pagalbinių užrašų nebuvo. Kad neapsiriktų, Timas patikrino dar kartą.

Čia jis pastebėjo kažką kitą: viršutiniame kairiame ekrano kampe pasirodė skaičiai. 10:47:22. Timas suvokė, kad rodomas laikas. Iki laivo atvykimo į uostą liko tik trylika minučių... Bet kol kas jį labiau jaudino viešbutyje likusių žmonių likimas.

Kažkas trakštelėjo. Timas atsisuko ir pamatė, kad Leksė rankose laiko raciją. Ji skėsčiojo rankas ir spaudinėjo mygtukus.

– Įdomu, kaip ji veikia? – murmėjo Leksė. – Niekaip negaliu jos įjungti.

– Nagi, duok man!

– Ji mano! Aš radau!

– Duok man raciją, Lekse!

– Ne, aš pirma pakalbėsiu!

– Lekse!

Netikėtai racija suspragsėjo.

– Velniai rautų, kas darosi? – tai buvo Malduno balsas.

Leksė iš netikėtumo krūptelėjo ir racija nukrito ant grindų.

* * *

Grantas pritūpęs žvilgčiojo pro palmes. Pro rūko skraistę jis matė, kaip velociraptoriai šokinėja, riaumoja ir galvomis daužo stiklines pastato sienas. Retsykiais jie aprimdavo ir nulenkę galvas ant šono, rodės, klausėsi iš toliau sklindančių garsų. O paskui negarsiai inkštė.

– Ką jie daro? – paklausė Dženaras.

– Tikriausiai bando įsilaužti į kavinę, – atsakė Grantas.

– O ten kas?

– Ten palikau vaikus... – atsiduso Grantas.

– Ar jie gali sudaužyti stiklą?

– Nemanau... vargiai.

Grantas stebėjo velociraptorius, kai netikėtai iki jo atsklido tolimas siųstuvo traškėjimas. Grobuonys pradėjo šokinėti atkakliau.

Jie pašokdavo vis aukščiau, kol galų gale vienas be ypatingo vargo įšoko į balkoną antrame aukšte, o iš ten nuliuoksėjo į pastato vidų.

Kontrolės postas taip pat buvo antrame aukšte. Timas pakėlė radijo siųstuvą, kurį numetė Leksė. Berniukas paspaudė mygtuką.

– Alio! Alio!

– ...ai, čia tu? – pasigirdo Malduno balsas.

– Taip, tai aš.

– Kur tu?

– Kontrolės poste. Jau įjungta elektra!

– Puiku, Timai! – šūktelėjo Maldunas.

– Jeigu man kas paaiškintų, kaip įjungti kompiuterį, aš įjungčiau.

Vietoj atsakymo – tyla.

– Alio! – sunerimo Timas. – Jūs mane girdit?

– Taigi, paaiškinti nebus paprasta, – nutęsė Maldunas. – Supranti, čia niekas nežino, kaip tai padaryti... Na, kad kompiuteris veiktų.

– Jūs ką, juokaujat? – užsiplieskė Timas. – Kaip niekas nežino? Tiesiog neįtikėtina...

– Niekas, – patvirtino Maldunas ir vėl nutilo. – Aš manyčiau, kad reikėtų susigaudyti pagrindiniame energijos tiekime. Pagrindinį energijos tiekimą reikia įjungti... Ar išmanai apie kompiuterius, Timai?

Timas įsispoksojo į ekraną. Leksė kumštelėjo jam į pašonę.

– Sakyk „ne“, Timai, – šnypštelėjo ji.

– Taip. Truputį, – tarė Timas.

– Na, tuomet bandyk, – paprašė Maldunas. – Mes nežinom, ką daryti. O Grantas apie kompiuterius visai nenutuokia.

– Gerai, – linktelėjo Timas. – Aš pabandysiu!

Jis išjungė raciją ir atidžiai pradėjo nagrinėti užrašus monitoriuje.

– Timai, – verkšleno Leksė, – tu juk nežinai ką daryti.

– Žinau!

– Jei žinai, tai daryk! – pareikalavo ji.

– Palauk.

Timas pristūmė prie pulto kėdę ir paspaudė klavišus. Jais buvo galima valdyti žymeklį ekrane. Tačiau niekas nepasikeitė. Timas paspaudė kitus klavišus. Ekrane niekas nepasikeitė.

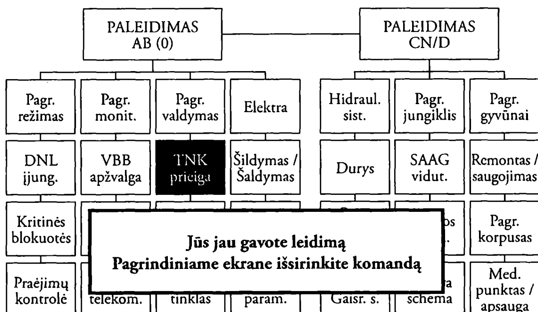
– Na, kaip? – pasakė Leksė.

– Kažkas ne taip, – paniuro Timas.

– Paprasčiausiai tu nieko nežinai, Timai, – užgauliojo Leksė.

Timas dar kartą nuodugniai apžiūrėjo kompiuterį. Klavišai išdėstyti skydelyje eilėmis kaip asmeninio kompiuterio. Monitorius buvo didelis ir spalvotas. Tik ekrano rėmelis Timui pasirodė šiek tiek neįprastas. Jis pastebėjo aplink daugybę raudonų švytinčių taškelių.

Raudoni taškeliai, įrėminantys ekraną... Kas tai galėtų būti? Timas prikišo prie jų pirštą, ant jo odos atsirado neryškus raudonas atšvaitas.

Jis prisilietė prie ekrano, ir tuo momentu pasigirdo signalas.

Po sekundės įrašas dingo, ekrane vėl pasirodė pradinė lentelė.

– Kas atsitiko? – susijaudino Leksė. – Ką tu padarei?! Tu kažką palietei!

– Žinoma! – atsakė Timas. – Aš paliečiau ekraną.

Tai buvo jutiklinis ekranas. Pasirodo, raudonosios lemputės kraštuose buvo infraraudonieji jutikliai. Timas niekada nebuvo matęs tokio ekrano, bet žurnale apie jį skaitė. Jis prisilietė prie kvadratėlio „Perjungti / atkurti“.

Vaizdas iš karto pasikeitė. Timas pamatė kitą įrašą:

„Kompiuterio programa atnaujinta. Išsirinkite programą pagrindiniame ekrane.“

Siųstuve pasigirdo velociraptorių urzgimas.

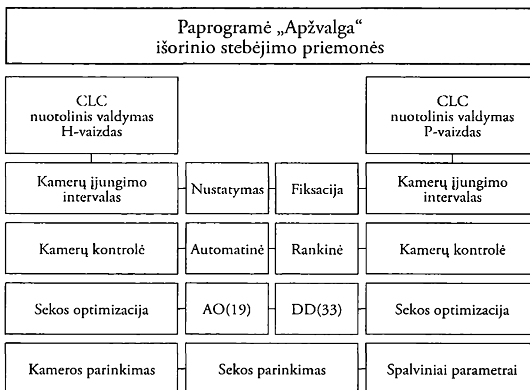
– Aš noriu juos pamatyti, – paprašė Leksė. – Spustelk „Apžvalgą“.

– Ne, Lekse.

– Aš noriu! – šūktelėjo mergaitė.

Ir prilietė kvadratėlį, brolis nespėjo jos sulaikyti.

Ekrane įsižiebė naujas paveikslėlis.

– Oho! – šūktelėjo Leksė.

– Lekse, tuojau išjunk!

– Tu tik pažiūrėk! – šūkčioji ji. – Pavyko! Tai bent!

Kambaryje įtaisytuose monitoriuose greitai keitėsi parko vaizdai. Didesnė dalis vaizdų išsiliedavo pilkuose dūmuose, nes lauke tvyrojo rūkas, tačiau viename iš paveikslėlių vaikams pavyko įžiūrėti viešbutį, ant kurio stogo sėdėjo velociraptorius, o po to ekrane išryškėjo skaisčia auksine saulės spalva apipiltas laivo vairagalis... Ryški saulės šviesa...

– Kas ten sušmėžavo? – sušuko Timas, lenkdamasis į priekį.

– Apie ką tu?

– Apie tą vaizdelį!

Bet vaizdas jau pasikeitė, dabar vaikai matė, kas vyko viešbutyje. Kambariai prabėgo vienas po kito ir, galų gale, pasirodė lovoj gulįs Malkolmas...

– Šitą sustabdyk! – paprašė Leksė. – Aš juos matau.

Timas lietė ekraną keliose vietose ir ekrane pasirodė parinktys. Paskui dar vieną...

– Palauk! – sunerimo Leksė. – Tu viską supainiosi...

– Užsičiaupk pagaliau! Tu nieko neišmanai apie kompiuterius!

Ekrane pasirodė vaizdo kamerų sąrašas. Viena buvo pažymėta: „Safario viešbutis“: LV-2-4. Kita: „Laivas /VND/“. Timas kelis kartus spustelėjo ekraną.

Ekranuose įsižiebė vaizdai. Timas pamatė krovininio laivo vairagalį. Vandenyno tolumoje jau matėsi žemė: uostas, pastatai ant kranto... Timas atpažino tą vietą: vakar jis praskrido sraigtasparniu. Tai buvo Puntarenasas. Panašu, kad laivas ruošėsi prisišvartuoti po kelių minučių.

Netrukus berniuko dėmesį patraukė kitas ekranas: pilkame rūke buvo matyti viešbučio stogas. Velociraptoriai slėpėsi už stoglangių, bet kartkartėmis vis kaišiojo iš priedangos galvas.

Trečiame monitoriuje pasirodė Malkolmo kambario vaizdas. Matematikas gulėjo lovoje, šalia stovėjo Elė. Jie abu žiūrėjo į viršų. Į kambarį įžengė Maldunas ir prisijungė prie jų – irgi pakėlė galvą ir susirūpinęs žiūrėjo į lubas.

– Jie mus mato, – pasakė Leksė.

– Nemanau.

Trakštelėjo radijo siųstuvas. Ekrane buvo matyti, kaip Maldunas ima siųstuvą ir ruošiasi kalbėti į mikrofoną.

– Alio? Timai?

– Taip, tai aš, – atsiliepė berniukas.

– Na, mes neturime labai daug laiko, – neaiškiu balsu prašneko Malkolmas. – Būtų neblogai, jei pasistengtum įjungti sistemą.

Iki Timo atsklido roplių maurojimas. Pailga galva monitoriaus ekrane išdaužė stiklą ir įlindusi į Malkolmo kambarį kaukštelėjo žandikauliais.

– Paskubėk, Timai! – cyptelėjo Leksė. – Dėl Dievo meilės, greičiau įjunk elektrą.

Energetinė sistema

Spaudydamas jutiklius Timas galiausiai suvokė kažkur nukėlęs pagrindinę schemą. Berniukas susipainiojo, ekrane tvyrojo kažkokia maišalynė. Paprastai būna kažkoks mygtukas ar komanda, leidžianti išsikviesti ankstesnį ekrano vaizdą ar pateiktis. Tačiau šioje sistemoje nieko panašaus nebuvo... arba tiesiog jis nežinojo, kaip tai daroma. Timas neabejojo, kad turėtų būti kažkokios pagalbinės komandos, tik jam niekaip nepavyko jų rasti. Leksė šokinėjo aplink ir šūkavo tiesiai į ausį, nervindama brolį.

Galų gale jam pavyko atrasti pagrindinę schemą. Jis ir pats nežinojo, kaip tai atsitiko, bet schema staiga atsirado ekrane. Ieškodamas tinkamos komandos, Timas užgaišo.

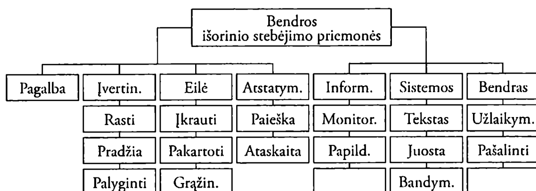
– Nagi, daryk ką nors, Timai!

– Ar tu nenutilsi? Aš bandau...

Timas spustelėjo kvadračiuką „Pagr. tinklas". Ekrane įsižiebė sudėtinga diagrama: daugybė rodyklėlių ir tarpusavy susietų kvadratėlių.

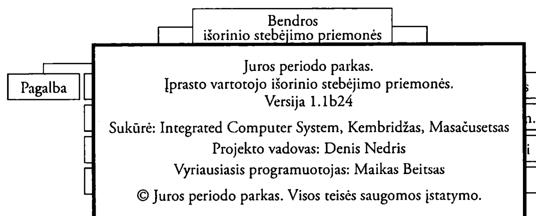
Ne, tai netinka...

Berniukas palietė užrašą „Išorinio stebėjimo priemonės". Vaizdas pasikeitė.

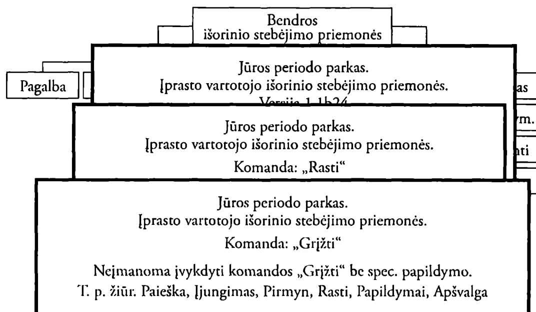

– Kas dabar čia? – blaškėsi Leksė. – Kodėl tu neįjungi elektros?

Timas nebekreipė į ją dėmesio. Gal vertėtų spustelėti langą „Informacija"? Spustelėjo.

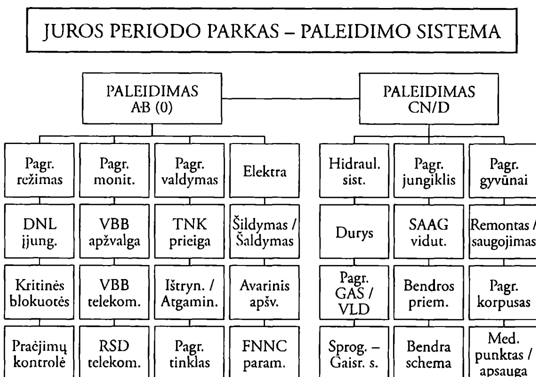
– Timai! – suinkštė Leksė, bet Timas jau spaudė „Rasti". Ir gavo dar vieną nenaudingą langą. Tada paspaudė komandą „Grįžti".

Berniukas girdėjo, kaip Maldunas klausia:

– Na, kaip tau sekasi, Timai?

Bet jis nė nesistengė atsakyti. Timas mėšlungiškai spaudinėjo vieną klavišą po kito. Ir staiga, visai netikėtai, ekrane įsižiebė pagrindinė schema.

Timas atidžiai nagrinėjo užrašus. Ir „Elektra“, ir „DNL įjung.“ galėjo priklausyti energijos tiekimui. Galiausiai ir „Med. punktas / apsauga“ ir „Užraktai“ šiuo atveju taip pat atrodė svarbūs. Timas išgirdo velociraptorių riaumojimą. Reikėjo rinktis. Jis paspaudė kvadratėlį „DNL įjung.“, bet pamatęs vaizdą ekrane sudejavo.

DNL ELEKTROS TINKLAI					
VARTOTOJO PARAMETRAI		STANDARTINIAI PARAMETRAI			
ANTRINIAI PARAMETRAI (H)					
Pagrindinio maitinimo įtampa	A4	B4	C4	D4	E9
Pagrindinio maitinimo įtampa	C9	R5	D5	E3	G4
ANTRINIAI PARAMETRAI (P)					
Pagrindinio maitinimo įtampa	A2	B3	C6	D11	E2
Pagrindinio maitinimo įtampa	C9	R5	D5	E3	G4
Pagrindinio maitinimo įtampa	A8	B1	C8	D8	E8
Pagrindinio maitinimo įtampa	P4	R8	P4	E5	L6
ANTRINIAI PARAMETRAI (M)					
Pagrindinio maitinimo įtampa	A1	B1	C1	D2	E2
Pagrindinio maitinimo įtampa	C4	R4	D4	E5	G6

Timas nežinojo, ką daryti. Jis prilietė užrašą „Standartiniai parametrai“.

STANDARTINIAI PARAMETRAI

Parko elektros tiekimas B4-C6
Laboratorijos elektros tiekimas BB-07
Viešbučio elektros tiekimas F4-D4
Pagrindinis elektros tiekimas C4-G7
Serviso elektros tiekimas AH-B5
Išorinis elektros tiekimas C2-D2

Aptvarų elektros tiekimas R4-R4
Techninės tarnybos elektros tiekimas E5-L5
Daviklių elektros tiekimas D5-G4
Įsimenančių įrenginių elektros tiekimas FI-CI

Tinklų vientisumas atliekamas automatiškai.

Patenkintas Timas palingavo galvą. Jis ne iš karto suprato, kokią naudingą informaciją gavo. Dabar jau žinojo, kaip gauti viešbučio elektros tiekimo duomenis! Timas palietė užtašą Elektros tiekimas F4.

ELEKTROS TIEKIMAS F4 („Safario viešbutis")
KOMANDA NEVYKDOMA. KLAIDA 505.
(Elektros tiekimas nesuderintas su komanda – klaida žr. „Instrukcija" psl. 4.09– 4.11).

– Neveikia, – pasakė Leksė.

– Pats žinau!

Timas paspaudė dar vieną mygtuką. Ekrane užsidegė naujas užrašas.

ELEKTROS TIEKIMAS D4 („Safario viešbutis")
KOMANDA NEVYKDOMA. KLAIDA – 505.
(Elektros tiekimas nesuderintas su komanda – klaida žr. „Instrukcija" psl. 4.09–4.11).

* * *

Timas stengėsi neprarasti savitvardos ir ramiai viską apgalvoti. Kažkodėl bandymai įjungti elektros tiekimą baigdavosi tuo, kad pasirinkdavo neteisingas komandas. Kompiuteris kalba, kad komanda, kurią nurodo Timas, nesuderinta su elektros tiekimu. Ką tai reiškia? Kodėl nesuderinta?

– Timai... – Leksė timptelėjo jį už rankos.

– Ne dabar, Lekse.

– Ne, dabar! – nepasidavė sesuo ir nutempė Timą nuo ekrano ir valdymo pulto.

Ir tada jis išgirdo velociraptorių riaumojimą.

Garsas atsklido iš koridoriaus.

* * *

Velociraptoriai darbavosi ant stiklinio kupolo virš Malkolmo lovos. Grobuonys jau beveik buvo pragraužę ir antrą metalinį virbą. Dabar jie galėjo lengvai prakišti galvas pro išdaužtą stiklą ir riaumojo ant žmonių, žiūrinčių į juos iš apačios. Po to vėl grįžo ant stogo ir įniko į metalą.

Malkolmas tarė:

– Liko nedaug. Trys keturios minutės. – Jis paspaudė siųstuvo mygtuką. – Timai, tu čia? Timai!

Niekas neatsiliepė.

Timas išlindo pro duris ir koridoriaus gale, prie balkono pamatė velociraptorių. Berniukas sukrėstas įsistebeilijo į žvėrį. Kaip jam pavyko išsilaisvinti iš šaldytuvo?

Po to balkone pasirodė kitas roplys, ir Timas suprato, kas atsitiko. Žvėris visai ne iš šaldytuvo, jis atėjo iš lauko. Įšoko į balkoną. Antrasis roplys be garso nutūpė ant balkono turėklų ir stovėjo puikiai išlaikydamas pusiausvyrą. Timas netikėjo savo akimis. Toks stambus žvėris užšoko į trijų metrų aukštį! Dargi aukščiau! Tikriausiai jų užpakalinės letenos nepaprastai galingos.

Leksė sušnibždėjo:

– Man atrodo, kad tu sakei, jog jie negali...

– Ššš...

Timas bandė susikaupti, bet suakmenėjęs iš siaubo stebėjo, kaip trečias velociraptorius įšoko į balkoną. Gyvūnai šiek tiek pasistumdė koridoriuje, paskui išsirikiavo į eilę ir darniai pajudėjo į priekį. Link Timo ir Leksės!

Timas tylutėliai nugara stumtelėjo duris, nusprendęs pasislėpti kontrolės poste, bet jos nepakluso. Jis stumtelėjo stipriau...

– Jos užrakintos! – sušnibždėjo Leksė. – Štai, žiūrėk!

Ji parodė jam plyšį magnetinėms kortelėms. Viduje blyksėjo raudona šviesele. Užraktai kažkokiu būdu suveikė...

– Jos užsitrenkė per tave, idioto gabale! – sušnypštė Leksė.

Timas vėl žvilgtelėjo į koridorių. Ten buvo ir daugiau durų, tačiau visose švytėjo raudonos lemputės. Tai reiškė, kad visos užrakintos. O slėptis nebuvo kur...

Netikėtai Timas pastebėjo kitame koridoriaus gale ant grindų gulintį žmogų. Tai buvo negyvas sargybinis. Prie jo diržo kabojo pritvirtinta magnetinė kortelė.

– Eime, – sušnibždėjo Timas.

Jie puolė prie sargybinio. Timas pagriebė kortelę ir apsisuko, tikėdamasis sugrįžti į kontrolės postą. Ropliai jį pamatė. Pradėjo urgzti ir užtvėrė kelią į kontrolės postą. Po to išsiskirstė ir pradėjo supti Timą ir Leksę iš dviejų pusių. Tai darydami jie ritmingai linksėjo galvomis.

Velociraptoriai ruošėsi atakuoti.

Timas padarė tai, ką buvo galima padaryti tokioje situacijoje. Magnetine kortele jis atidarė pirmas pasitaikiusias duris ir įstūmė Leksę į kambarį. Kai jiems įkandin durys pamažu užsitrenkė, ropliai sušnypštė ir puolė pirmyn.

Viešbutis

Janas Malkolmas kvėpavo taip, lyg kiekvienas atodūsis jam būtų paskutinis. Prigesusiomis akimis jis neatsitraukdamas sekė roplius. Hardingas pamatavo jam kraujo spaudimą, susiraukė ir dar kartą pamatavo. Elė Setler kruopščiai suposi į apklotą – jai buvo šalta.

Maldunas sėdėjo ant grindų, nugara atsirėmęs į sieną. Hamondas stovėjo ir tylėjo. Visi įdėmiai klausėsi iš radijo siųstuvo sklindančių garsų.

– Kas atsitiko Timui? – paklausė Hamondas. – Jis vis dar tyli.

– Nežinau.

Malkolmas pasakė:

– Juk teisybė, kad jie šlykštūs? Iš tikrųjų šlykštūs.

Hamondas sielvartingai palingavo galva.

– Kas galėjo manyti, kad viskas taip apsisuks? – burbtelėjo jis.

Elė pasakė:

– Kaip kas? Malkolmas.

– Aš nemaniau, – paprieštaravo Malkolmas. – Aš apskaičiavau.

Hamondas atsiduso.

– Nekalbėkim apie tai. Malkolmas visą valandą tvirtina: „Ar aš nesakiau?!“ Juk niekas nenorėjo, kad taip atsitiktų.

– Nesvarbu, kas ko nori, – prabilo Maldunas, neatmerkdamas akių. Jis kalbėjo lėtai – akivaizdžiai paveiktas narkotikų. – Svarbu, kas ko tikisi. Kai per audrą medžiotojas braunasi į mišką, kad pamaitintų savo šeimą, ar jis tikisi galėsiąs kontroliuoti gamtos stichiją? Ne. Jis supranta, kad gamta jam nepaklūsta. Yra nesuprantama. Nekontroliuojama. Jis tik gali melstis gamtai, miško dievybėms, kurios neleidžia jam numirti iš bado. Jis meldžiasi, nes supranta, kad gamtos negali suvaldyti, pats yra visiškai nuo jos priklausomas.

Bet jūs nusprendėte nebepriklausyti nuo gamtos. Jūs įsivaizdavote sugebėsią ją kontroliuoti, ir nuo tos minutės pakliuvote į rimtas pinkles, nes kontroliuoti gamtos neįmanoma. Bet vis vien sukūrėte sistemas, pretenduojančias daryti būtent tai. Tai neįmanoma, jūs negalite, negalėjote ir niekada negalėsite to padaryti! Nepainiokite sąvokų. Jūs galite pastatyti laivą, bet negalite sukurti vandenyno. Jūs galite sukonstruoti lėktuvą, bet sukurti orą – jūs bejėgiai. Jūs toli gražu ne tokie galingi, kaip įsivaizduojate.

– Jis visai išmušė mane iš vėžių, – atsiduso Hamondas. – Kur dingo Timas? Aš maniau, kad jis pareigingas berniukas.

– Aš įsitikinęs, kad jis, kaip ir visi kiti, bando suvaldyti situaciją, – pasakė Malkolmas. – Taip pat kaip Grantas. Beje, o kas jam nutiko?

* * *

Grantas priėjo svečių namų galinį įėjimą, tas pačias duris, pro kurias buvo išėjęs prieš dvidešimt minučių. Jis pabandė atidaryti – užrakinta. Jis pastebėjo mažytę raudoną lempelę. Užraktai vėl veikė! Prakeikimas! Grantas nubėgo iki fasado. Pralindęs pro išdaužtas stiklines duris, vedančias į pagrindinį vestibiulį, sustojo prie sargybinio posto – čia jis buvo anksčiau. Iš radijo siųstuvo sklido švilpimas. Grantas nuėjo į virtuvę ieškoti vaikų, tačiau virtuvės durys buvo atlapotos, o vaikai dingę.

Grantas užlipo į viršų, tačiau susidūrė su stikline užtvara, ant kurios buvo užrašyta „Pašaliniams įeiti draudžiama“. Durys buvo užrakintos. Reikėjo magnetinės kortelės, kad galėtų eiti toliau.

Grantas negalėjo.

Iš koridoriaus sklido velociraptorių riaumojimas.

* * *

Šaltoka reptilijos oda palietė Timo veidą, nagai perplėšė jo marškinius ir Timas, suspiegęs iš siaubo, krito ant nugaros.

– Timai! – klykė Leksė.

Timas nerangiai atsistojo. Ant jo peties įsitaisė velociraptorius – jaunikis. Žvėrelis inkštė ir čirškavo iš baimės. Timas ir Leksė pakliuvo į „vaikų kambarį“. Ant grindų mėtėsi žaislai: geltonas sviedinukas, lėlė, plastikinis barškutis.

– Čia velociraptoriaus vaikutis, – pasakė Leksė, rodydama į mėšlungiškai įsikabinusį Timo peties žvėriūkštį. Mažylis įsikniaubė jam į kaklą.

„Vargšelis, tikriausiai, miršta iš bado“, – pagalvojo Timas.

Leksė priėjo arčiau, mažylis peršoko jai ant peties. Ir patrynė nosį į jos kaklą.

– Kodėl jis taip daro? – paklausė Leksė. – Jis bijo?

– Nežinau, – truktelėjo pečiais Timas.

Leksė atidavė jam velociraptorių. Mažylis cypavo, čirškė ir susijaudinęs šokčiojo ant jo peties. Jis nuolat žvalgėsi, skubiai judindamas galvutę. Jauniklis, be jokių abejonių, buvo sukrėstas ir...

– Timai! – sušnibždėjo Leksė.

Įeidami į „vaikų kambarį“, jie neužtrenkė durų.

Ir dabar pas juos užėjo suaugę velociraptoriai. Iš pradžių įlindo vienas, o po to – kitas.

Susijaudinęs mažylis čirškė ir šokčiojo ant Timo peties. Berniukas suprato, kad reikia iš čia dingti. Galbūt mažylis nukreips žvėrių dėmesį? Galų gale, juk tai velociraptorių jauniklis! Jis nukėlė žvėriuką nuo peties ir numetė jį ropliams. Mažylis šleptelėjo susipainiojęs tarp jų kojų. Pirmasis roplys nuleido snukį ir atsargiai apuostė mažylį.

Timas sugriebė Leksę už rankos ir nutempė ją į „vaikų kambario“ gilumą. Reikia rasti kokias nors duris, kad paspruktų iš čia...

Pasigirdo čaižus riksmas. Timas atsisuko ir pamatė, kad mažylis maskatuoja velociraptoriaus nasruose. Antrasis žvėris prišoko prie pirmojo ir sugriebęs jauniklį už letenų bandė atimti grobį iš bendrininko. Ropliai pradėjo peštis dėl jauniklio, o tas cypė. Ant grindų nulašėjo dideli kraujo lašai.

– Jie ėda jauniklį! – sudejavo Leksė.

Velociraptoriai jau kovėsi dėl jauniklio likučių: jie atšokdavo atgal ir trankėsi galvomis. Timas surado duris – jos buvo neužrakintos – ir įšoko į kitą patalpą, tempdamas paskui save Leksę.

Vaikai atsidūrė kažkokiame kambaryje; tamsiai žalia šviesa leido Timui galvoti, kad tai ištuštėjusi DNR laboratorija; čia rikiavosi daugybė galingų mikroskopų. Timas pažiūrėjo į ekraną su aukšta

skiriamąja geba, juose buvo sustingę gigantiški nespalvoti vabzdžių atvaizdai. Musės ir uodai, kandžioję dinozaurus prieš milijonus metų, gėrė kraują, kurį dabar mokslininkai naudojo Juros periodo parko pabaisoms atkurti.

Vaikai bėgo laboratorija. Už nugaros Timas girdėjo besivejančių juos roplių šnopavimą ir urzgimą: jie artinosi... Perbėgęs laboratoriją, berniukas šoko pro duris, prie kurių tikrai buvo prijungta signalizacija, nes siaurame koridoriuje su pertrūkiais kaukė sirena, o viršuje mirksėjo signalinės lemputės. Bėgdamas koridoriumi Timas pasinerdavo į tamsą ir vėl išnerdavo į šviesą. Netgi per sirenos kauksmą girdėjosi persekiojančių savo aukas roplių šnopštimas. Leksė dejavo ir inkštė. Priekyje Timas pamatė dar vienas duris, ant kurių žydravo ženklas „Nuodingos medžiagos". Jis puolė ten, įlėkė į kambarį ir staiga atsitrenkė į kažką labai didelį. Leksė iš siaubo suspiegė.

– Ramiau, vaikai, ramiau, – pasigirdo kažkieno balsas.

Timas netikėdamas sumirksėjo – iš viršaus į jį žiūrėjo daktaras Grantas. O šalia stovėjo ponas Dženaras.

* * *

Atsidūręs koridoriuje Grantas netrukus suvokė, kad koridoriuje gulintis negyvas sargybinis galėtų turėti magnetinę kortelę. Jis grįžo, paėmė ją ir užlipęs į antrą aukštą skubiai nužingsniavo į priekį. Grantas ėjo ten, iš kur sklido roplių keliamas triukšmas. Rado juos „vaikų kambary" – gyvūnai pešėsi. Grantas buvo įsitikinęs, kad vaikai pasislėpė gretimame kambaryje, ir nedelsdamas nubėgo į laboratoriją.

Ir iš tikrųjų ten rado vaikus.

Netrukus pasirodė ropliai. Akimirką žvėrys sudvejojo: juos išmušė iš vėžių tai, kad žmonių atsirado daugiau.

Grantas stumtelėjo vaikus Dženarui į glėbį ir prisakė:

– Nuvesk juos į kokią nors saugią vietą.

– Bet...

– Eikit pro tas duris, – Grantas pro Dženaro petį parodė į kambario gilumą. – Jeigu sugebėtumėte nusigauti į kontrolės postą, ten būtumėte saugūs.

– Ką ruošiatės daryti? – paklausė Dženaras.

Velociraptoriai stovėjo prie durų. Grantas pastebėjo, kad jie palaukė, kol prisijungs visi jų draugai, o po to draugiškai pajudėjo į priekį. Gauja medžiotojų. Grantas sudrebėjo.

– Aš turiu planą, – pasakė jis. – Nagi, eikite!

Dženaras išvedė vaikus iš laboratorijos. Ropliai pamažu artėjo prie Granto, braudamiesi pro kompiuterius, pro ekranus, kuriuose mirgėjo begalinės komandų sekos. Grobuonys jau nebesvyravo, jie ėjo nuleidę galvas ir uostydami grindis.

Grantas išgirdo, kad už jo nugaros pokštelėjo durys, ir pažvelgė pro petį. Visi stovėjo kitoj stiklinių durų pusėj ir žiūrėjo į jį. Dženaras papurtė galvą.

Grantas suprato, ką tai reiškia. Kelio į kontrolės postą ten nebuvo. Dženaras ir vaikai pakliuvo į spąstus.

Dabar viskas priklauso nuo Granto.

* * *

Grantas iš lėto ėjo per laboratoriją, viliodamas velociraptorius kuo toliau nuo Dženaro ir vaikų. Netoli pagrindinių durų pastebėjo dar vienas duris su užrašu „Darbo kambarys“. Jis tiksliai nežinojo, kas ten, bet tuoj pat gimė mintis. Kaip norėjo šį sykį nesuklysti! Ant durų švietė ženklas „Nuodingos medžiagos“. Velociraptoriai artinosi. Grantas pasisuko ir įlėkė pro tas duris. Apgaubė gili tyla.

Jis apsižvalgė.

Taip!

Alanas atsidūrė būtent ten, kur ir norėjo – inkubatoriuje. Po infraraudonosiomis lempomis stovėjo ilgi stalai, ant jų apgaubti žemai

besisukiojančio rūko gulėjo kiaušiniai. Kiaušinius sukiojantys įrenginiai kartkartėmis trakštelėdavo ir nepertraukiamai sukosi. Rūkas leidosi ant grindų palei stalų šonus ir ten garuodamas dingdavo.

Grantas nulėkė į patį peryklos galą, kur jį užliejo ultravioletinė šviesa. Jo rūbai staiga tapo žydri. Jis apžiūrėjo buteliukus su reagentais, stovelius su pipetėmis, Petri taureles – įvairius trapius laboratorinius įrenginius.

Ropliai įrėplino į patalpą; iš pradžių jie elgėsi labai atsargiai: uostė drėgną orą, įdėmiai apžiūrinėjo stalus su besisukančiais kiaušiniais. Žvėris, kuris ėjo pirmas, letena nusivalė nuo nasrų kraują. Ropliai tyliai brovėsi tarp ilgų stalų. Jie judėjo labai tvarkingai, laikas nuo laiko palenkdami galvas ir žiūrėdami po stalais.

Jie ieškojo Granto!

Pasilenkęs Grantas nusėlino į patį patalpos galą, pakėlęs akis pastebėjo metalinį gaubtą, ant kurio buvo nupiešta kaukolė ir sukryžiuoti kaulai. Užrašas skelbė: „Atsargiai! Biogeniai toksinai. Pavojingumo klasė A4. Laikytis atsargumo priemonių!“

Grantas prisiminė, kaip Redžis smulkiai pasakojo, kokie stiprūs šie nuodai. Tik kelios molekulės akimirksniui sukelia mirtį.

Gaubtas buvo prispaustas prie stalo paviršiaus. Grantas niekaip negalėjo pakišti po juo rankos. Jis bandė nukelti gaubtą, bet nei svirties, nei rankenos, nei ko nors panašaus nematė. Alanas iš lėto pasistiebė ir pažiūrėjo, kas vyksta pagrindinėje laboratorijoje. Velociraptoriai vis dar sliūkino palei stalus.

Grantas vėl ėmė tyrinėti gaubtą ir pastebėjo keistą metalinį daikčiuką, įpraustą stalviršyje. Jis priminė rozetę apvaliu dangteliu. Grantas nukėlė dangtelį, po kuriuo, pasirodo, buvęs mygtukas. Grantas paspaudė.

Tyliai šnypšdamas gaubtas pakilo link lubų.

Priešais Grantą iškilo stiklinės lentynėlės, pilnos eilėmis nustatytų buteliukų, ant kurių taip pat buvo pavaizduota kaukolė su sukry-

žiuotais kaulais. Grantas ėmė skaityti užrašus. „CCK - 5“. „Tetra-alfa sekretinas“. „Timolevinas X-1612“. Dėl ultravioletinio apšvietimo skysčiai atrodė blyškiai žalsvi. Šalimais ant stiklinio padėkliuko gulėjo švirkštai. Jie buvo mažučiai, ir kiekviename po lašą švytinčio žalsvo skysčio. Pritūpęs mėlynoje tamsoje Grantas siekė padėklo. Švirkštų adatos buvo plastikiniuose apvalkalėliuose. Grantas dantimis nutraukė vieną kamštuką ir pažiūrėjo į plonytę adatėlę.

Jis pajudėjo į priekį. Link roplių.

Grantas visą gyvenimą tyrinėjo dinozaurus. Ir dabar įsitikino, kad žino apie juos tikrai labai daug. Velociraptoriai buvo nedideli mėsėdžiai dinozaurai. Ilgą laiką buvo manoma, kad jie kartu su oviraptoriais ir dromeozaurais vagia kiaušinius. Kai kurie šiuolaikiniai paukščiai lesa kitų paukščių kiaušinius, todėl Grantas visada įtarė, kad velociraptoriai nepraleisdavo progos paskanauti dinozaurų kiaušinių.

Jis prisiartino prie artimiausio inkubatoriaus stalo. Lėtai ištiesė ranką į tvyrantį rūką ir nuo besisukiojančio įtaiso paėmė didžiulį kiaušinį. Jis buvo beveik futbolo kamuolio dydžio. Smėliniame fone silpnai buvo matyti rožinės gyslelės. Atsargiai laikydamas kiaušinį, jis pradūrė adata lukštą ir suleido į vidų švirkšto turinį. Kiaušinis tapo blyškiai žydras.

Grantas vėl pasilenkė. Tvyrančiame po stalu rūke jam vis tik pavyko įžiūrėti dinozauro letenas. Jis parideno švytintį kiaušinį ten, kur stovėjo velociraptoriai. Išgirdę tylų riedančio grindimis kiaušinio stuksenimą, jie sukluso ir ėmė sukioti galvas. O po to vėl tęsė savo nenumaldomas paieškas.

Kiaušinis sustojo per kelis metrus nuo pirmojo roplio.

Prakeikimas!

Grantas pakartojo tą patį veiksmą: ramiai paėmė kiaušinį, įšvirkštė skysčio ir nurideno link plėšrūnų. Šį kartą kiaušinis švelniai stuktelėjo į didžiulį nagą ir sustojo tiesiai prie velociraptoriaus letenos.

Nustebęs roplys pažiūrėjo į šią naują dovanėlę. Jis pasilenkė, pauostė kiaušinį, šiek tiek snukiu parideno grindimis.

Ir paliko.

Velociraptorius atsitiesė ir lėtai nuėjo toliau ieškoti Granto.

Nesuveikė!

Grantas paėmė trečią kiaušinį ir įbedė į lukštą trečią švirkštą. Po to suėmė kiaušinį abiem rankomis ir parideno grindimis. Dabar greitis buvo žymiai didesnis. Kiaušinis garsiai bildėjo grindimis.

Vienas iš žvėrių išgirdo beldimą, palenkė galvą, pastebėjo riedantį kiaušinį ir instinktyviai puolė judantį daiktą, veržliai laviruodamas tarp stalų. Galingi žandikauliai barkštelėjo perkąsdami kiautą.

Plėšrūnas atsitiesė, jo iltimis tekėjo baltymas. Jis čepsėdamas apsilaižė ir suprunkštė. Po to vėl pasilenkė ir nulaižė ant grindų išbėgusį kiaušinį. Atrodo, kad jo nė kiek nejaudino, jog kiaušinis sudužęs. Roplys tai išsitiesdavo, tai vėl pasilenkdavo ėsdamas skanėstą. Grantas jį stebėjo pro stalo apačią, laukdamas tolesnės įvykių raidos.

Staiga plėšrūnas jį pamatė. *Dabar jis žiūrėjo tiesiai į Grantą!*

Velociraptorius grasindamas suurzgė ir pajudėjo link Alano, šokčiodamas per kambarį nepaprastai ryžtingais šuoliais. Sukrėstas Grantas iš siaubo apmirė, bet netikėtai grobuonis pradėjo žiopčioti, jo gerklėje pasigirdo švokštimas, ir jis su trenksmu griuvo ant grindų. Sunki uodega mėšlungiškai daužėsi į keramines plyteles. Roplys duso, ir laikas nuo laiko pasigirsdavo jo spigus veriantis riksmas. Iš nasrų veržėsi putos. Galva sukiojosi į šonus. Uodega raitėsi ir daužėsi į grindis.

„Vienas pribaigtas“, – pagalvojo Grantas.

Tačiau grobuonis dar kurį laiką merdėjo, buvo panašu, kad jis susiruošė dvėsti visą amžinybę. Alanas siekė dar vieno kiaušinio ir pastebėjo, kad kiti du ropliai stovi lyg apmirę. Jie įdėmiai klausėsi iš stimpančio gyvūno gerklės sklindančių garsų. Pirma vienas iš jų nulenkė galvą, po to kitas.

Pirmasis roplys prisiartino prie nugriuvusio savo bendro.

Žvėrį tąsė mėšlungis, visas jo kūnas purtėsi. Jis gailiai dejavo. Putos dribo iš jo nasrų, jų buvo tiek daug, kad dorai net galvos nesimatė. Konvulsijų tąsomas roplys daužėsi ir dejavo.

Roplys pasilenkė prie dvesiančio bendro ir įdėmiai apžiūrėjo jį. Atrodo, kad jį labai stebino mirties agonija. Jis atsargiai pažvairavo į putotą snukį, pažiūrėjo į išriestą kaklą, į išpūstą krūtinę, į kojas...

Ir dantimis įsikabino dvasnai į užpakalinę koją.

Dvesiantis žvėris užkriokė, staigiai pakėlė galvą ir pasilenkęs įkando užpuolikui į kaklą.

„Antras taip pat pribaigtas", – dingtelėjo Grantui.

Bet stovintis žvėris išsilaisvino. Jo kaklu nutekėjo kraujas. Jis pakėlė užpakalinę koją ir žaibišku judesiu perplėšė jam įkandusio gyvūno pilvą. Žiedais susuktos žarnos lyg riebios gyvatės išvirto lauk. Kambarys kone plyšo nuo laukinio dvesiančio roplio rėksmo. Puolęs jį velociraptorius nusisuko ir nuėjo, lyg kova būtų staiga atsibodusi.

Jis ėjo per kambarį ir staiga aptiko blyškiai šviečiantį kiaušinį. Grantas stebėjo kiaušinio lukštą graužiantį roplį. Žvėries nasrais tekėjo žibantis skystis.

– Antras, – atsikvėpė Grantas.

Antrąjį roplį nuodai paveikė iš karto: jis užsikosėjo ir susverdėjo, o krisdamas trenkėsi į stalą. Grindimis nuriedėjo geras tuzinas kiaušinių. Grantas iš nevilties užmerkė akis.

Juk liko dar trečiasis roplys! O Grantas turėjo tik vieną švirkštą... Kai ant grindų nuriedėjo tiek kiaušinių, jam reikėjo sugalvoti kokį nors kitą manevrą. Jis karštligiškai bandė sugalvoti naują sprendimą, kai netoliese suprunkštė velociraptorius. Grantas pakėlė akis: grobuonis jį susekė.

Žvėris ganėtinai ilgai nesijudino iš vietos, tik įdėmiai stebėjo žmogų. Paskui pamažėle, ramiai pradėjo eiti į priekį. Taip medžiotojas sėlina link laimikio. Velociraptorius nenuilstamai lankstėsi ir žiūrėjo po stalais, paskui vėl tiesėsi. Jis judėjo atsargiai. Ir kurgi dingo tas ryžtas,

toks būdingas didesniam būriui! Likęs vienas, plėšrūnas tapo labai atsargus. Žengdamas į priekį jis nenuleido akių nuo Granto. Grantas skubiai apsižvalgė. Slėptis nebuvo kur. Ir imtis nebuvo ko...

Jis taip pat nenuleisdamas akių stebėjo velociraptorių, kuris lėtai artėjo iš šono. Grantas, tarp kitko, irgi nestovėjo vietoje. Jis stengėsi, kad jį ir besiartinantį žvėrį skirtų kuo daugiau stalų. Lėtai, atsargiai Grantas traukėsi kairiau...

Roplys ėjo tamsiai raudonomis lempomis apšviestu inkubatoriumi. Pro jo išpūstas šnerves tyliai šniokštė oras.

Grantas lipo tiesiog ant kiaušinių, jo batelių padai buvo išsitepę tryniais. Pritūpęs jis užčiuopė kišenėje raciją.

Racija...

Grantas išėmė ją iš kišenės ir įjungė.

– Alio! Tai Grantas.

– Alanai? – pasigirdo Elės balsas. – Alanai?

– Paklausykit, – tyliai paprašė jis, – kalbėkite dabar ką nors į raciją, bet ką!

– Alanai, tai jūs?

– Kalbėkit! – pakartojo jis ir numetė aparatą kuo toliau, stengdamasis, kad nusiristų ropliui ant kelio.

Po to pasislėpė už stalo kojos ir laukė.

– Alanai! Prašau, atsiliepkite!

Paskui racija sutraškėjo ir nutilo. O roplys nesustodamas stūmėsi pirmyn. Vis arčiau ir arčiau tas tylus švilpiantis kvėpavimas...

Racija vis dar tylėjo.

Kas nutiko? Nejaugi Elė nesuprato? Roplys dar labiau priartėjo.

–... Alanai?

Išgirdęs iš radijo siųstuvo atsklidusį skambų balsą, didysis žvėris apmirė. Paskui apsiuostė, lyg jaustų, kad kambaryje dar kažkas yra.

– Alanai... prašau...

Ir kodėl gi jis nenumetė racijos dar toliau? Roplys visą savo dėmesį nukreipė į raciją, bet ta gulėjo per arti Granto. Didžiulė lete-

na šmėžavo beveik prie jo nosies. Jis aiškiai matė grublėtą, blankiai žalsvos spalvos odą. Ant užlinkusių nagų buvo pridžiūvusio kraujo. Roplys šleikščiai dvokė.

– Alanai, paklausyk manęs... Alanai?!

Roplys pasilenkė ir atsargiai letena bakstelėjo aparatą. Tuo momentu jis nusisuko nuo Granto. Didžiulė uodega pakibo tiesiai virš Alano galvos. Grantas pasistiebė ir giliai įbedęs švirkštą į mėsingą uodegą suleido ropliui nuodus.

Velociraptorius sustaugė ir šoko ant jo. Plačiai išžiojęs nasrus jis staigiai puolė Grantą. Kaukštelėjęs žandikauliais, roplys perkando stalo koją ir truktelėjo į šalį. Stalas nugriuvo, o Grantas parvirto ant nugaros. Grobuonis dabar puikiai jį matė. Jis pasviro link Alano, išsitiesė visu ūgiu, trenkdamas galva į sukabintas infraraudonąsias lempas. Lempos smarkiai įsisiūbavo.

– Alanai?

Roplys kiek atsitraukė ir paruošė naguotą leteną smūgiui. Grantas spėjo akimirksniu pasiristi į šoną, o letena, beveik jo neužkliudžiusi, trenkėsi į grindis. Grantas pajuto aštrų skausmą ties raktikauliu. Marškiniai sugėrė šiltą kraują. Alanas pradėjo ristis grindimis, traiškydamas kiaušinius, išsitepdamas veidą ir rankas. Roplys vėl trenkė koja ir į šipulius sutraiškė raciją. Į visas puses pasipylė žiežirbos. Užriaumojęs iš įniršio, jis vožė trečią kartą. Grantas buvo atsiritęs iki sienos, trauktis nebuvo kur. Žvėris pakėlė leteną, pasiruošęs pribaigti auką.

Ir staiga griuvo aukštielninkas. Žvėris karkė. Iš nasrų dribo putos.

Dženaras su vaikais įžengė į patalpą. Grantas mojavo rankomis, drausdamas prisiartinti. Mergaitė pažvelgė į dvesiantį gyvūną ir tyliai pratarė:

– Taip tau ir reikia.

Dženaras padėjo Grantui atsistoti. Visi apsisuko ir nubėgo į kontrolės postą.

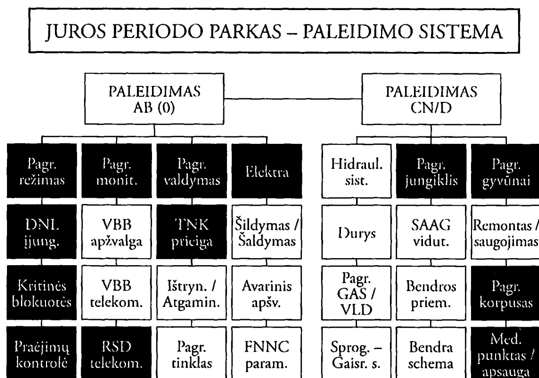
Kontrolės postas

Pamatęs, kad kontrolės poste kompiuterio ekrane blyksi šviesa, Timas nustebo.

– Kas čia nutiko? – paklausė Leksė.

Timas pastebėjo, kad daktaras Grantas įdėmiai žiūri į ekraną. Alanas nedrąsiai ištiesė ranką prie pulto.

– Ne, aš nieko neišmanau apie kompiuterius, – sielvartingai palingavo galva.

Timas jau sėdėjo prie kompiuterio. Ir skubiai pradėjo tapšnoti ekraną. Monitoriuose pasirodė laivas, jis artinosi prie Puntarenaso. Iki prieplaukos buvo likę kokie du šimtai metrų. Kitame monitoriuje pasirodė viešbutis, ropliai jau karojo nuo lubų. Iš radijo siųstuvo sklido jų riaumojimas.

– Daryk ką nors, Timai! – sušuko Leksė.

Timas spustelėjo kvadratėlį „DNL įjung.“, nors tas jau švietė ekrane.

Užsidegė naujas užrašas:

„DĖMESIO! KOMANDOS VYKDYMAS NUTRAUKTAS
(Trūksta papildomos įtampos).

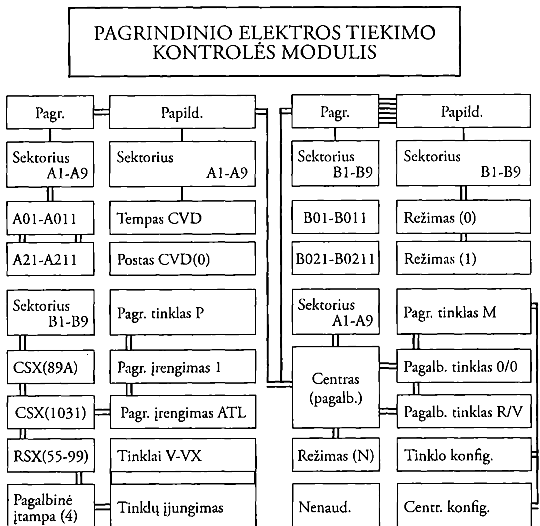
– Ką tai reiškia? – paklausė Timas.

Dženaras spragtelėjo pirštais.

– Taip jau buvo. Reiškia, kad įtampos neužtenka. Turi įjungti pagrindinį maitinimą.

– Aš?

Timas palietė užrašą „Elektra“

Timas atsiduso.

– Na, ką dabar ruošiesi daryti? – paklausė Grantas.

Dabar švietė visas monitoriaus ekranas.

Timas spustelėjo kvadratėlį „Pagr.“.

Jokio rezultato! Ekranas ir toliau blyksėjo.

Timas pabandė „Pagr. P tinklas“. Jo širdis nuslydo į kulnus.

ELEKTROS TIEKIMAS NEATNAUJINTAS /
VEIKIA TIK PAGALBINIS TINKLAS.

Ekranas neužgeso. Timas paspaudė kvadratėlį „1 pagr. įrenginys“.

ELEKTROS TIEKIMAS ATNAUJINTAS.

Patalpoje užsidegė visos lempos. Visi monitoriai nustojo mirksėję.

– Ei! Viskas gerai!

Timas paspaudė „Tinklų įjung.“. Atrodė, kad nieko neįvyko. Jis pažiūrėjo į monitorius ir nukreipė žvilgsnį į pagrindinį ekraną.

		Kokį tinklą įjungti?		
Parkas	Pagr.	Režimas	Viešb.	Kt.

Grantas kažką pasakė, bet Timas neišgirdo, jis tik atkreipė dėmesį į pakeltą toną. Grantas su nerimu stebėjo berniuką.

Timo širdis pašėlusiai daužėsi krūtinėje. Leksė, kreipdamasi į jį, kažką vapaliojo. Į monitorius Timas daugiau nežiūrėjo. Jis girdėjo, kaip lankstosi viešbučio lubų virbai, riaumoja velociraptoriai.

Paskui išgirdo Malkolmo balsą:

– Dieve mano...

Timas išrinko užrašą „Viešb.“

PAŽYMĖKITE JUNGIAMO TINKLO NUMERĮ.

Tokią akimirką – ji visiems pasirodė begalinė – Timas pamiršo reikiamą numerį, bet paskui visgi prisiminė: F4! Ir paspaudė kvadratėlį.

VYKSTA F4 „VIEŠB." TINKLO ĮJUNGIMAS.

Ekrane Timas pamatė, kaip nuo viešbučio lubų pasipylė kibirkščių lietus. Ekranas pabalo.

Leksė sušuko:

– Ką tu pridirbai?

Vaizdas netrukus atsinaujino – pasirodė velociraptoriai. Jie raičiojosi tarp virbų ir klykavo, pakliuvę į įkaitusių kibirkščių krioklį, o Maldunas ir jo nelaimės draugai akivaizdžiai padrąsėjo, jų balsai tapo skambesni.

– Yra! – Grantas pliaukšterėjo Timui per nugarą. – Pavyko! Šaunuolis!

Visi pašoko ir ėmė strakséti iš džiaugsmo, o Leksė paklausė:

– O kaip dėl laivo?

– Dėl ko?

– Dėl laivo, – ji parodė į ekraną.

Pastatai už laivo vairagalio pasidarė žymiai didesni, jie dabar buvo iš dešinės pusės, kadangi laivas pasuko į kairę, ruošdamasis prisišvartuoti. Jūreiviai jau ruošėsi išmesti lynus.

Timas vėl atsisėdo ant kėdės ir įsižiūrėjo į ekraną.

Jis atidžiai nagrinėjo užrašus. „VBB telekomas" ir „RSD telekomas" galėtų turėti kažką bendra su telefonais. Jis paspaudė „RSD telekomas".

JUMS SKAMBINO IR / ARBA ATSIUNTĖ TELEGRAMĄ 23 KARTUS. NORĖTUMĖTE DABAR SUŽINOTI?

Timas paspaudė „Ne".

– O gal iš laivo taip pat skambino, – pasiūlė Leksė. – Galbūt tokiu būdu tau pavyks su jais susisiekti!

Timas nekreipė į ją dėmesio.

PASIRINKITE DIREKTORIJĄ, NURODYKITE TELEFONO NUMERĮ ARBA PASPAUSKITE MYGTUKĄ F7.

Timas paspaudė „F7" ir netikėtai prieš jį sumirgėjo didžiulis vardų ir telefonų sąrašas. Pavardės ėjo ne pagal abėcėlę, ir Timas turėjo labai atidžiai peržiūrėti sąrašą, kol aptiko tai, ko ieškojo.

LAIVAS „ANA B" (FREDIS) 7 08 39 02

Beliko tik išsiaiškinti, kaip skambinti. Timas paspaudė kelis mygtukus ekrano apačioje.

SKAMBINTI DABAR AR VĖLIAU?

Jis išsirinko „Skambinti dabar".

ATSIPRAŠOME, SUJUNGIMAS NEĮVYKDYTAS (KLAIDA – 598).

BANDYTI DAR KARTĄ.

Timas pabandė dar kartą.

Pasigirdo signalas, o po to automatiškai renkamo numerio garsai.

– Pavyko? – paklausė Grantas.

– Puiku, Timai, – pagyrė jį Leksė. – Nors jie beveik atplaukė.

Ekrane buvo matyti, kaip laivas švartuojasi prieplaukoje.

Jie išgirdo veriantį cypimą, o paskui balsą:

– Alio! Džonai? Tai Fredis. Tu girdi mane?

Timas pagriebė ant valdymo pulto gulėjusį telefono ragelį, bet išgirdo tik renkamo numerio garsus.

– Alio, Džonai! Tai Fredis.

– Atsiliepk! – šnibždėjo Leksė.

Buvusieji kambaryje čiupo visus matomus telefonų ragelius, bet visur girdėjosi tie patys renkamo numerio garsai. Galų gale ant valdymo pulto šono Timas pastebėjo ragelį, virš kurio mirksėjo lemputė.

– Alio, kontrolės postas? Tai Fredis. Jūs mane girdite?

Timas skubomis nukėlė ragelį.

– Alio, kalba Timas Merfis, man reikia, kad jūs...

– Pakartok dar kartą, Džonai, nesuprantu.

– Nesišvartuokite! Jūs girdit mane?

Pauzė. Po to pasigirdo nustebęs balsas:

– Tikriausiai išdykauja koks nors bjaurus berniūkštis...

Timas klykė iš visos gerklės:

– Nesišvartuokite! Grįžkite į salą!

Su pertrūkiais skambėjo atitolę balsai.

– Koks jo vardas... Merfis? – paklausė vienas balsas.

– Aš neišgirdau jo vardo, – atsišaukė kitas.

Sutrikęs Timas žvelgė į suaugusius. Dženaras paėmė iš jo ragelį.

– Nagi, duok, pabandysiu. Ar gali sužinoti jo pavardę?

Pasigirdo šaižus traškėjimas.

–... Tikriausiai pajuokavo... erzino... gal koks nors trenktas operatorius... ar dar kas nors...

Timas maigė klaviatūrą... Negi neįmanoma išsiaiškinti, kas tas Fredis?..

– Jūs mane girdite? – prakalbo į telefono ragelį Dženaras. – Ar girdite? Atsiliepkit.

– Sūneli, – prabilo tas pats balsas. – Mes neturime supratimo, kas tu toks. Po velnių, tai nejuokinga. Mes dabar švartuojamės ir turime daugybę darbų. Arba garbingai prisistatyk, arba dink iš eterio.

Kompiuterio ekrane pasirodė užrašas „Ferelis Frederikas D. (kapit.)“.

– Ar jus tenkins toks prisistatymas, kapitone Fereli? – oficialiu tonu išrėžė Dženaras. – Jeigu jūs nedelsdami neapsuksit laivo ir negrįšit į salą, jūs pažeisite Vieningojo jūros kodekso 509-ąjį paragrafą, už tai galite netekti licencijos, gausite sumokėti penkiasdešimties tūkstančių dolerių baudą ir praleisite penkerius metus kalėjime. Jūs mane girdite?

Įsiviešpatavo tyla.

– Ar aišku, kapitone Fereli?

Galų gale tylus balsas atsakė:

– Aišku.

Po to kitas balsas sukomandavo:

– Visi į laivagalį!

Laivas pradėjo sukti atgal.

Leksė džiaugsmingai šūktelėjo. Timas krito į fotelį ir nubraukė nuo kaktos prakaitą.

Grantas pasidomėjo:

– O kas tas Vieningasis jūros kodeksas, kuriuo rėmėtės?

– Neturiu žalio supratimo, – nusijuokė Dženaras.

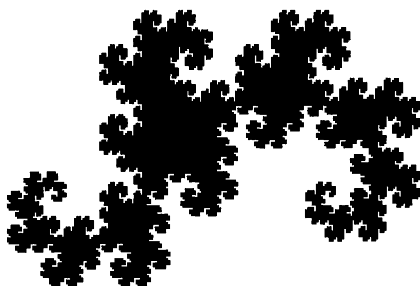
Visi patenkinti žiūrėjo į ekraną. Kad laivas tolsta nuo kranto, nebuvo abejonių.

– Manyčiau, kad sunkiausia jau praeity, – atsikvėpė Dženaras.

Grantas palingavo galva.

– Sunkioji dalis tik prasideda, – pasakė jis.

SEPTINTAS PRIARTĖJIMAS

Matematikai reikia vis daugiau drąsos, kad įvertintų pasekmes.

Janas Malkolmas

Pasaulio sunaikinimas

Jie pernešė Malkolmą į kitą kambarį ir paguldė į švariai paklotą lovą. Hamondas pastebimai atgijo, ištiesė pečius ir zujo aplink.

– Ką gi, – pareiškė jis, – galiausiai pavyko išvengti katastrofos.

Malkolmas pasikėlė nuo pagalvių ir dusdamas paklausė:

– Kokios katastrofos?

– Kaip kokios?! – šūktelėjo Hamondas. – Juk ropliai neištrūko į laisvę ir neužpuolė viso pasaulio.

Malkolmas kone atsisėdo.

– Jūs dėl to buvot susirūpinęs?

– Žinoma, juk kilo didelė rizika, – pasakė Hamondas. – Juk tai baisūs plėšrūnai, jeigu būtų ištrūkę iš salos, galėjo sunaikinti mūsų planetą.

– Jūs paprasčiausias savimyla idiotas! – sušuko įtūžęs Malkolmas. – Ar suprantat, apie ką dabar šnekat? Jūs manote galįs sunaikinti planetą? Dieve, kaip jūs mėgaujatės savo valdžia! – Malkolmas atsilošė ant pagalvių. – Ne, jūs nepajėgus sunaikinti planetos. Tai ne jūsų nosiai.

– Juk dauguma žmonių mano, – griežtai išrėžė Hamondas, – kad planetai gresia didelis pavojus.

– Jie klysta, – nukirto Malkolmas.

– Visi ekspertai laikosi vieningos nuomonės – planetai gresia nelaimė.

Malkolmas vėl atsiduso.

– Leiskite šį tą papasakoti apie mūsų planetą, – kalbėjo jis. – Žemei keturi su puse milijardo metų. Ir beveik tiek pat laiko planetoje egzistuoja gyvybė. Maždaug tris su puse milijardo metų. Pirmiausia atsirado bakterijos. Paskui – pirmieji vienaląsčiai gyvūnai, o po to labiau sudėtingi gyviai veisėsi vandenyne ir sausumoje. Vėliau viena kitą pradėjo keisti įvairių gyvūnų – amfibijų, dinozaurų, žinduolių – epochos. Kiekviena tęsėsi milijonus metų. Viešpataujantys didieji gyvūnai atsirasdavo, nugyvendavo klestėjimo periodą ir išnykdavo nuo Žemės paviršiaus. Ir visa tai vyko nuolatinių permainų ir smarkių sukrėtimų fone: išaugdavo ir subyrėdavo kalnagūbriai, krito kometos, veržėsi vulkanai, vandenynai liedavosi iš krantų, ištisi žemynai keitė savo padėtis... Nuolatinės permainos, smarkūs sukrėtimai... Netgi dabar pagrindines mūsų planetos geografines savybes sąlygoja dviejų didžiausių žemynų susidūrimas, prieš milijonus metų leidęs iškilti Himalajams. Mūsų planeta via tai patyrė ir išgyveno. Be abejo, ji pergyvens ir mus.

Hamondas susiraukė.

– Jei tęsėsi taip ilgai, – pareiškė jis, – dar nereiškia, kad užtruks per amžius. Jeigu pasklis didelis spinduliavimas...

– Sakykim, kad taip nutiks, – pertraukė jį Malkolmas. – Sakykim, radiacijos lygis Žemėje siaubingai pakils, ir visa augmenija ir gyvūnija išmirs. O pati planeta šimtams tūkstančių metų pavirs įkaitusia keptuve. Gyvybė vis viena kur nors bus išsaugota: po žeme, o gal arktiniuose ledynuose... Ir praėjus tūkstantmečiams, kai mūsų planeta vėl taps svetinga, joje vėl pasklis gyvybė. Ir evoliucijos procesas prasidės iš naujo. Žinoma, kol gyvybės formos taps tokios įvairios, kokios egzistuoja dabar, gali praslinkti milijardai metų. Be abejo, tos formos iš esmės skirsis nuo dabartinių. Bet planeta pergyvens visas mūsų beprotystes. Mūsų kvailumas nepajėgus sunaikinti gyvybės. Mes galim sunaikinti tik save, – atsiduso Malkolmas.

Hamondas susiraukė.

– Jeigu sumažėtų ozono sluoksnis...

– Žemės paviršių pasiektų daugiau ultravioletinių spindulių. Ir kas iš to?

– Juk jie gali sukelti odos vėžį!

Malkolmas palingavo galva.

– Ultravioletiniai spinduliai palankūs gyvybei. Tai galingas energijos šaltinis. Jis skatina mutacijas, pakitimus. Padidėjus ultravioletinio spinduliavimo lygiui atsiras daugiau gyvybės formų.

– O dauguma kitų žus, – neatlyžo Hamondas.

Malkolmas atsiduso.

– Jūs manote, kad šito dar nebuvo? Ar niekada negirdėjote apie deguonį?

– Kodėl? Aš žinau, kad deguonis reikalingas gyvybei palaikyti.

– Dabar, – patikslino Malkolmas. – Bendrai paėmus, deguonis – metaboliniai nuodai. Tai galingos ėsdinančios dujos, kaip ir fluoras, kuris pragraužia stiklą. Kai atsirado deguonis, o jis atsirado maždaug prieš tris milijardus metų kaip augalinių ląstelių gyvybinės veiklos atlieka – mūsų planetos gyvybė atsidūrė pavojuje. Šitos augalinės ląstelės nuodijo aplinką mirtinais nuodais. Jos ne tik išskirdavo į aplinką nuodingas dujas, bet ir kaupdavo jas. Pavyzdžiui, Veneroje yra mažiau kaip vienas procentas deguonies. Žemėje deguonies koncentracija smarkiai kilo, kol pasiekė penkis, dešimt ir galų gale dvidešimt vieną procentą! Žemės atmosfera buvo sudaryta vien tik iš nuodų! Ji buvo nesuderinama su gyvybe!

Suglumęs Hamondas pažvelgė į matematiką.

– Kur link jūs sukate? Argi manote, kad šiuolaikiniai teršėjai prisidės prie permainų?

– Ne, – papurtė galvą Malkolmas. – Aš manau, kad gyvybė Žemėje sugeba pati savimi pasirūpinti. Įsivaizduokime šimtametį žmogų – tai labai ilgas laiko tarpas. Prieš šimtą metų nebuvo nei automobilių,

nei lėktuvų, nei kompiuterių, nei vakcinų... Tada pasaulis buvo visiškai kitoks. Tačiau planetai šimtas metų – menkniekis. Net milijonas metų nieko nereiškia. Planeta gyvena ir funkcionuoja visai kitu ritmu. Mes netgi nesugebame įsivaizduoti, kokie lėti ir galingi tie ritmai. Ir mums neužtenka proto, kad tai įsivaizduotume. Mes čia gyvename tik akimirką. Jeigu rytoj išnyktume, planeta mūsų nė kiek nepasigestų.

– Mums išnykti labai paprasta, – suniurzgė Hamondas.

– Taip, – linktelėjo Malkolmas. – Paprasta.

– Ir ką jūs tuo norėjote pasakyti? Ar jums atrodo, kad neverta rūpintis aplinkos išsaugojimu?

– Ne, aš visai ne tą turėjau galvoje.

– O ką?

Malkolmas kostelėjo ir įsižiūrėjo į erdvę.

– Imkim ir išsiaiškinkim paprastai. Pavojus gresia ne mūsų planetai, pavojus gresia mums. Mes neturime tiek jėgų, kad planetą sunaikintume arba ją išsaugotume. Mes turime sukaupti jėgas, kad išsigelbėtume patys.

Viskas kontroliuojama

Praėjo keturios valandos. Diena persirito į popietę, saulė artėjo prie laidos. Kontrolės poste vėl veikė kondicionierius, kompiuteris taip pat dirbo normaliai. Pavyko išsiaiškinti, kad iš dvidešimt keturių saloje buvusių žmonių aštuoni žuvo, šešių likimas dar buvo nežinomas. Svečių namai ir „Safario viešbutis“ dabar buvo patikimai saugomi. Šiaurinė salos dalis buvo faktiškai išvalyta nuo dinozaurų. Grantas ir jo draugai susisiekė su San Chosė ir paprašė pagalbos. Kosta Rikos nacionalinės gvardijos kareiviai jau vyko į salą, buvo išsiųstas „Greitosios pagalbos“ sraigtasparnis, kuris turėjo nugabenti

Malkolmą į ligoninę. Be abejo, telefonu kostarikiečiai kalbėjo labai atsargiai, po to ne kartą buvo susisiekę su Vašingtonu, kol galiausiai išsiuntė į salą pagalbą. Diena ėjo į pabaigą; jeigu sraigtasparniai neatskris artimiausiu laiku, reikės laukti ryto. O kol kas liko tik laukti. Laivas grįžo; laivagalyje jūreiviai aptiko tris bežaidžiančius velociraptorius ir užmušė juos. Atrodė, kad tiesioginis pavojus saloje praėjo, žmonės įsikūrė svečių namuose arba viešbutyje. Timas jau beveik perprato kompiuterinę programą ir atvėrė naują lentelę.

IŠ VISO GYVŪNŲ

Rūšys	Tikimasi	Aptikta	Versija
Tiranozaurai	2	1	4.1
Majozaurai	22	20	??
Stegozaurai	4	1	3.9
Triceratopsai	8	6	3.1
Prokompsognatai	65	64	??
Otnelijos	23	15	3.1
Velociraptoriai	37	27	??
Apatozaurai	17	12	3.1
Hadrozaurai	11	5	3.1
Dilofozaurai	7	4	4.3
Pterozaurai	6	5	4.3
Hipsilofodontai	34	14	??
Skolozaurai	16	9	4.0
Stirakozaurai	18	7	3.9
Mikroceraptai	22	13	4.1
Iš viso	292	203	

– Po perkūnais, kas vėl darosi? – pasipiktino Dženaras. – Dabar tas aparatas pareiškė, kad gyvūnų sumažėjo!

Grantas linktelėjo.

– Greičiausiai taip ir yra.

Elė pasakė:

– Galų gale Juros periodo parkas vėl kontroliuojamas.

– Kaip suprasti?

– Dabar pasiekta pusiausvyra, – pasakė Grantas ir parodė į monitorių.

Viename iš ekranų buvo matyti, kaip pamatę iš vakarų besiartinančius velociraptorius sujudo hipsilofodontai.

– Elektrinė apsauga daug valandų buvo atjungta, – paaiškino Grantas. – Visi gyvūnai susimaišė. Populiacijos išsibalansavo... Ir dabar Juros periodo parke nusistovėjo tikra pusiausvyra.

– Man atrodo, kad tai visai nebuvo numatyta, – pasakė Dženaras. – Nebuvo numatyta, kad gyvūnai susimaišys.

– Bet taip nutiko.

Kitame monitoriuje Grantas stebėjo, kaip atviroje vietovėje pulkas velociraptorių ryžtingai užspeitė keturiatonį hadrozaurą. Hadrozauras bandė gelbėtis bėgdamas, tačiau vienas iš velociraptorių užšoko jam ant nugaros ir įsikibo dantimis į ilgą kaklą, o kiti šoko į priekį, apsupo tą vargšelį, pradėjo kandžioti jo kojas ir galingais nagais plėšyti pilvą. Per kelias minutes šeši velociraptoriai pargriovė didžiulį gyvūną.

Grantas tylėdamas sekė tai, kas vyksta.

Elė paklausė:

– Ar jūs būtent taip viską įsivaizdavote?

– Aš ir pats nežinau, kaip įsivaizdavau, – pasakė Grantas. Jis įdėmiai stebėjo vaizdus ekrane. – Ne, ne visai taip.

Maldunas tyliai burbtelėjo:

– Man atrodo, visi suaugę velociraptoriai paspruko iš aptvarų.

Iš pradžių Grantas nekreipė į tai dėmesio. Jis tylėdamas žiūrėjo į ekranus, stebėdamas didelių gyvūnų tarpusavio santykius. Pietinėje salos dalyje stegozauras dygliuota uodega baidė atsargiai apie jį be-

sisukiojantį mažą tiranozauriuką, kuris nesėkmingai bandė nukąsti kaulinius dyglius. Vakariniame sektoriuje pešėsi suaugę triceratopsai: jie puolė vienas kitą ir rėmėsi ragais. Vienas gyvūnas jau gulėjo sužeistas ant žemės ir merdėjo.

Maldunas pasakė:

– Daktare Grantai, iki tamsos liko maždaug valanda. Jeigu norite, galima būtų pabandyti rasti tą lizdą.

– Taip, – linktelėjo Grantas, – noriu.

– Aš manau, – tęsė Maldunas, – kad atvykę kostarikiečiai nutars, jog sala kelia karinę grėsmę. Ir bandys kuo greičiau ją sunaikinti.

– Velniai rautų, iš tikrųjų, – atsikvošėjo Dženaras.

– Jie bombarduos iš oro, – dėstė Maldunas. – Galbūt panaudos napalmą arba nervus paralyžiuojančias dujas. Bet kokiu atveju bombarduos.

– Tikiuosi, kad jie būtent taip ir padarys, – svarstė Dženaras. – Ši sala pernelyg pavojinga. Visi gyvūnai šioje saloje turi būti sunaikinti. Kuo greičiau, to geriau.

Grantas sušuko:

– Šito neužtenka!

Jis pašoko.

– Laikas veikti.

– Alanai, man atrodo, kad jūs manęs nesupratote, – suskubo įsiterpti Dženaras. – Aš manau, kad sala kelia didžiulę grėsmę. Ją reikia sunaikinti. Reikia užmušti visus salos gyvūnus. Ir būtent tai siūlau patikėti Kosta Rikos kariškiams, nes jie savo darbą išmano. Jūs suprantat, apie ką aš kalbu?

– Puikiai suprantu, – linktelėjo Grantas.

– Kas dar jus neramina? – truktelėjo pečiais Dženaras. – Juk tai karinė operacija. Tegu kariškiai ją ir vykdo.

Grantui skaudėjo nugarą, juk velociraptorius išarė ją nagais.

– Ne, – susiraukė jis. – Mes patys privalome tuo pasirūpinti.

– Palikite šį darbą specialistams, – reikalavo Dženaras.

Grantas prisiminė, kaip prieš šešias valandas jis surado Dženarą, iš siaubo užsibarikadavusį pagalbinėse patalpose, sunkvežimio kabinoje. Grantas staiga užsiplieskė ir čiupęs advokatą už gerklės prispaudė prie sienos.

– Paklausyk, šunsnuki! Tu kaltas dėl to, kas atsitiko, todėl privalai dabar viską išsrėbti!

– Aš ir srebiu... – užsikosėjo Dženaras.

– Nieko panašaus! Tu nuo pat pradžių bandei nusiplauti rankas.

– Velnias...

– Tu pasiūlei investuoti į reikalą, kurio pats dorai neišmanei. Nors buvai bendraturtis, bet nesugebėjai vykdyti normalios kontrolės. Netgi nepatikrinai, kuo užsiima žmogus, kurį pažinojai kaip apsigimusį melagį. Leidai jam turėti reikalų su pačia pavojingiausia technologija! O dabar nuo visko išsisukinėji.

Dženaras vėl užsikosėjo.

– Na gerai, aš prisiimu atsakomybę...

– Kurgi ne! – staugė Grantas. – Tu vėl pasistengsi nuo jos išsisukti. Bet dabar tau nepavyks. – Jis paleido Dženarą, o tas palinko į priekį, kad atgautų kvapą.

– Kokių ginklų mes turime? – kreipėsi Grantas į Malduną.

Maldunas atsakė:

– Keletą elektrinių tinklų ir elektros šoko įtaisų.

– Kokio galingumo tie įtaisai? – pasidomėjo Grantas.

– Man atrodo, kad juos naudoja rykliams pritrenkti. Jie turi sprogstančius kondensatorius, kurie kontakto metu sukelia šoką. Daug voltų, mažai amperų... Smūgis nemirtinas, tačiau priemonė pakankamai veiksminga.

– Ne, šito neužtenka, – svarstė Grantas. – Lizde jie nesuveiks.

– Kokiame lizde? – kosėdamas sumurmėjo Dženaras.

– Velociraptorių, – paaiškino Elė.

– Velociraptorių lizde?

Nekreipdamas į jį dėmesio Grantas kalbėjo toliau:

– Ar mes turime radijo bangomis valdomų antkaklių?

– Manau, kad tikrai turime, – atsakė Maldunas.

– Suraskite vieną. O ką galėtume panaudoti savigynai?

Maldunas liūdnai skėstelėjo rankomis.

– Viską, ką rasim.

Maldunas išėjo. Grantas atsisuko į Dženarą.

– Jūsų sala, misteri Dženarai, tikras šūdas. Ir jūsų eksperimentai šūdini, o dabar visą tą šūdų krūvą reikia išmėžti. Bet šito nebus įmanoma padaryti tol, kol mes neišsiaiškinsime, kokio dydžio ta krūva. Tai reiškia, kad mes privalome ieškoti dinozaurų lizdų. Svarbiausia, reikia rasti velociraptorių lizdus. Jie tikriausiai patikimai paslėpti. Mes privalome surasti juos, patikrinti ir suskaičiuoti kiaušinius, kad nepražiopsotume nė vieno gyvio, gimusio saloje. Tada bus galima viską paleisti į orą. Bet iki tol privalome atlikti tą nedidelį darbelį.

Elė nagrinėjo sieninį žemėlapį, kuriame buvo pažymėta kiekvienos rūšies gyvenamoji teritorija. Timas dirbo prie kompiuterio. Elė linktelėjo žemėlapio pusėn.

– Velociraptoriai susitelkę pietinėje dalyje, kur daug vulkaninių garų. Galbūt jie mėgsta šilumą.

– Ar ten yra kur pasislėpti?

– Tikriausiai yra, – pasakė Elė. – Ten išvedžiota vandentiekio sistema, masyvios betoninės dambos, pastatytos pietinėms lygumoms apsaugoti nuo potvynių. Erdvios požeminės zonos. Vanduo ir prietema.

Grantas palingavo galva.

– Galimas daiktas, kad jie ten.

Elė pasakė:

– Iš paplūdimio pusės yra įėjimas. – Ji pasisuko link valdymo pulto. – Timai, parodyk mums tuos statinius dar kartą.

Timas jos nesiklausė.

– Timai! – dar kartą pašaukė Elė.

Berniukas palinko ties klaviatūra.

– Palaukit minutėlę, – burbtelėjo jis. – Aš čia kažką radau.

– Radai? Ką?

– Schemoje nepažymėtą sandėlį. Aš nežinau, kas ten yra.

– Ten galėtų būti ginklai, – spėjo Grantas.

* * *

Visi susigrūdo prie pagalbinio pastato. Plieninės durys atsivėrė ir saulės šviesa nurausvino į požemį vedančius betoninius laiptelius.

– Prakeiktas Arnoldas! – keikėsi Maldunas, šlubčiodamas laipteliais. – Jis tikriausiai žinojo nuo pat pradžių.

– Abejoju, – paprieštaravo Grantas. – Juk net nebandė čia patekti.

– Na, tada žinojo Hamondas. Kažkas juk turėjo žinoti!

– O kur dabar Hamondas?

– Vis dar savo namuose.

Jie nusileido laiptais ir pamatė daugybę dujokaukių, kurios kabėjo plastikiniuose maišuose ant sienų. Apšvietę žibintais patalpas, Grantas su Maldunu aptiko keletą sunkių pusmetrinių stiklinių kubų, uždarytų metaliniais dangčiais. Viduje Grantas įžiūrėjo kažkokius mažus tamsius kamuoliukus.

„Atrodo kaip gigantiškas juodųjų pipirų malūnas", – pagalvojo jis.

Maldunas pakėlė dangtelį ir ištraukė iš stiklinio kubo vieną kamuoliuką. Prikišo jį prie šviesos ir susirūpinęs suraukė kaktą.

– Kad mane kur...

– Kas čia?

– „MORO-12“, – paaiškino Maldunas. – Nervus paralyžiuojančios dujos. Tai granatos. Krūva granatų.

– Pradedam? – liūdnai pasiūlė Grantas.

* * *

– Jis myli mane, – šypsodamasi pasakė Leksė.

Jie stovėjo svečių namų garaže ir žiūrėjo į mažą velociraptorių, kurį tunelyje pagavo Grantas. Įkišusi ranką pro narvo virbus, mergaitė glostė jauniklį. O šis jai meilinosi.

– Tavo vietoje būčiau atsargesnis, – perspėjo Maldunas. – Jie bjauriai kandžiojasi.

– Aš jam patinku! – šūktelėjo Leksė. – Jo vardas Klarensas.

– Klarensas?

– Taip, – linktelėjo mergaitė.

Maldunas tampė odinį antkaklį, prie kurio buvo pritvirtinta maža metalinė dėžutė. Grantas išgirdo veriantį cypimą ausinėse.

– Kaip manote, ar sunku bus jam užsegti antkaklį?

Leksė, sukišusi rankas į narvą, ir toliau glostė jauniklį.

– Lažinamės, kad jis man nesipriešins?! – tarė ji.

– Neverta, – paprieštaravo Maldunas. – Už juos negali garantuoti.

– Aš įsitikinusi, kad jis man leis! – pakartojo Leksė.

Maldunas padavė antkaklį, o mergaitė ištiesė jaunikliui, kad pauostytų. Po to pamažu užsegė žvėriukui ant kaklo. Kai Leksė tvirtino antkaklį, roplys pasidarė ryškiai žalias. Po to jis atsipalaidavo, ir jo kūnas pabalo.

– Jis kaip chameleonas, – pasakė Leksė.

– Kiti velociraptoriai tokių savybių neturėjo, – susiraukęs pastebėjo Maldunas. – Tikriausiai laisvėje gimę žvėrys skiriasi nuo tų, kurie buvo aptvaruose. Tarp kitko, – pasisukęs į Grantą paklausė, – kaip jie dauginasi? Juk mes laikėme vien tik pateles! Jūs taip ir nepaaiškinote, kuo čia dėta varlių DNR.

– Ne varlių, – pataisė Grantas, – o amfibijų. Varlės šiuo požiūriu jau gerai išbandytos. Jei gerai pamenu, smulkiai aprašytos Vakarų Afrikos varlės.

– O kuo jos išskirtinės?

– Joms būdingas lyties keitimas, – paaiškino Grantas. – Paprasčiau tariant, gali turėti ir vyriškų, ir moteriškų savybių.

Grantas papasakojo, kad kai kurie augalai ir gyvūnai sugeba keisti lytį. Tuo pasižymi orchidėjos, kai kurios žuvų rūšys, krevetės ir, kaip išaiškėjo, varlės. Pastebėta, kad kiaušinius sudėjusios varlės po kelių mėnesių virto į patinus. Iš pradžių jos, kaip patinai, pešėsi, po to išmoko skleisti patinams būdingus garsus, po kurio laiko jų organizme atsirado vyriškų hormonų, išaugo vyriški lytiniai organai, kol galiausiai tokios varlės sėkmingai poravosi su patelėmis.

– Jūs tikriausiai šaipotės! – nepatikėjo Dženaras. – Kodėl taip nutinka?

– Tikriausiai todėl, kad susikaupia per didelis vienos lyties gyvūnų skaičius. Ir tokiomis aplinkybėmis amfibijos gali pakeisti lytį, patelės tampa patinais.

– Ir jūs manote, kad dinozaurams nutiko kažkas panašaus?

– Taip, nes jokio kito tinkamesnio paaiškinimo nėra, – pasakė Grantas. – Aš manau, kad viskas būtent taip ir buvo. O dabar, tikiuosi, eisim ieškoti lizdo?

Jie susėdo į džipą, o Leksė išleido velociraptorių jauniklį iš narvo. Žvėriukas ramiai tupėjo jos glėbyje ir atrodė prijaukintas. Mergaitė atsisveikindama paglostė jį ir paleido.

Žvėriukas nesitraukė.

– Štiš! – šūktelėjo Leksė. – Bėk namo!

Velociraptorius apsisuko ir nuskuodė į krūmus.

* * *

Grantas užsidėjo ausines, rankose jis laikė radijo siųstuvą. Maldunas vairavo automobilį. Jie važiavo pagrindiniu keliu į pietus. Dženaras atsisuko į Grantą ir paklausė:

– Į ką tas lizdas panašus?

– Šito niekas nežino, – truktelėjo pečiais Grantas.

– Man atrodo, kad rasdavote jų kasinėdami.

– Aš iškasdavau suakmenėjusius dinozaurų lizdus, – patikslino Grantas. – Bet per milijonus metų viskas deformavosi. Mes esame iškėlę hipotezių, turime šiokių tokių prielaidų, tačiau niekas tvirtai nežino, kaip atrodo dinozaurų lizdai.

Grantas klausėsi siųstuvo cypsėjimo, po to mostu parodė Maldunui, kad galima važiuoti toliau. Jis vis labiau ir labiau galėjo įsitikinti Elės teisumu: lizdas tikrai buvo pietuose, toje vietoje, kur vyko vulkaniniai garavimai.

Grantas palingavo galva.

– Turime suprasti, netgi apie gyvų reptilijų, tarkim krokodilų, lizdus toli gražu žinom ne viską. Šiuos gyvūnus labai sunku perprasti. Šiaip jau apie Afrikos krokodilus žinoma, kad jų lizdus saugo tik patelės, tik jos laukia, kol vaikai išsiris iš kiaušinių. Ankstyvą pavasarį patinas ištisai guli šalia patelės, pučia į ją iš šono, leisdamas vandens burbulus, bandydamas tokiu būdu sulaukti prielankumo. Galiausiai patelė užverčia uodegą, leisdama jam įkišti savo penį. Tačiau po dviejų mėnesių, kai patelė pradeda sukti lizdą, patino jau nelieka nė kvapo. Patelė pati akylai sergi kūgio formos pusmetrinį lizdą, kai pasigirsta prasikalančių krokodiliukų cypčiojimas, neretai patelė padeda jiems išsilukštenti, o po to veda juos prie vandens. Retsykiais netgi perneša juos nasruose.

– Vadinasi, suaugę krokodilai saugo vaikus?

– Taip, – patvirtino Grantas. – Ir dar egzistuoja savotiška grupinė apsauga. Maži krokodiliukai gailiai cypsi, o kiekvienas suaugęs krokodilas, kuris juos išgirsta, – nesvarbu, ar tėvas, ar ne, – ateina į pagalbą ir puola į ataką. Ne grasina, o būtent puola.

– Oi!.. – Dženaras nutilo.

– Bet juk dinozaurai ne reptilijos, – lakoniškai pastebėjo Maldunas.

– Visiškai teisingai. Ir jų elgesys lizdų sukimo metu gali labiau priminti paukščių elgesį.

– Tai gal jūs iš viso nežinote, – pradėjo nervintis Dženaras. – Nežinote, kaip atrodo jų lizdai?

– Ne, – atsakė Grantas. – Nežinau.

– Taip... – nutęsė Dženaras. – Še tau kad nori, o dar ekspertai. Velniai akiniuoti...

Grantas nekreipė į jį dėmesio. Jis jau užuodė sieros kvapą. O priekyje kamuoliais kilo vulkaniniai garai.

* * *

„Padai svyla", – pagalvojo pirmyn žengdamas Dženaras. O žemė iš tikrųjų buvo įkaitusi. Tai šen, tai ten purvas pradėdavo burbuliuoti ir spjaudytis. Smirdintys sieros garų kamuoliai šnypšdami gaubė žmones, kildami jiems iki pečių. Dženaras jautėsi pakliūvęs į pragarą.

Jis pasižiūrėjo į Grantą, kuris ėjo su ausinėmis klausydamas signalų. Kaubojiški batai, džinsai ir havajietiški marškiniai – Grantas išties priminė šaltakraują drąsuolį. O Dženaro drąsa kažkur išgaravo. Pakliuvęs į šią košmarišką vietovę advokatas baisiausiai išsigando ir suprato, kad kažkur netoliese slepiasi velociraptoriai. Dženarui niekaip netilpo galvoje, kad Grantas gali būti toks ramus.

Arba jo bendradarbė Setler... Moteris ramiai žingsniavo pirmyn ir žvalgėsi į šalis.

– Nejaugi jūs nė kiek nesijaudinate? – neiškentė Dženaras. – Aš norėjau pasakyti, kad jūs kažkodėl labai ramūs.

– Taip reikia, – burbtelėjo Grantas. Ir daugiau nepratarė nė žodžio.

Eidami tarp garų kamuolių jie stūmėsi į priekį. Dženaras pačiupinėjo prie diržo prisegtas granatas ir kreipėsi į Elę:

– Kodėl jis visiškai nesijaudina?

– Gal ir jaudinasi, – paprieštaravo ji. – Bet jis laukė šito momento visą gyvenimą.

Dženaras linktelėjo ir susimąstė: įdomu, koks tai jausmas? Ar yra kas nors, ko jisbūtų laukęs visą gyvenimą? Šiek tiek pasvarstęs Dženaras nusprendė, kad nieko panašaus jo gyvenime nebuvo...

Grantas prisimerkė: saulė spigino jam į akis. Priekyje rūke šmėstelėjo kažkoks gyvis: jis sekė žmones, o po to greitai pasislėpė.

– Ten buvo velociraptorius? – paklausė Elė.

– Atrodo, kad taip. O gal koks nors kitas žvėris. Bet kuriuo atveju jauniklis.

Elė nusprendė:

– Tikriausiai jis norėjo mus suklaidinti.

– Gali būti.

Elė papasakojo Grantui, kaip velociraptoriai žaidė su ja prie tvoros, norėdami nukreipti dėmesį nuo stogo, ant kurio tuo metu ropštėsi jų bendrai. Jeigu taip buvo iš tikrųjų, vadinasi, jie savo protiniais sugebėjimais pranoko visus gyvus padarus žemėje. Šiaip jau buvo manoma, kad kurti ir vykdyti planus gali tik trys gyvų organizmų rūšys: šimpanzės, gorilos ir žmonės. Galbūt dinozaurai irgi sugeba tai daryti...

Velociraptorius vėl pasirodė, jis iššoko iš priedangos, suinkštė ir vėl pasislėpė rūke. Atrodo, jis iš tikrųjų bandė juos suklaidinti.

– Ir kaip jie protingi? – paklausė Dženaras.

– Jeigu manysime, kad jie giminingi paukščiams, – pasakė Grantas, – tai jų protas apstulbins jus. Paskutiniai tyrimai rodo, kad pilkoji papūga sugeba abstrakčiai mąstyti ne mažiau už šimpanzę. O šimpanzė sugeba įsisavinti žmogaus kalbos elementus. Taigi, tyrimai parodė, kad papūgos emocinis išsivystymas tolygus trejų metų vaiko išsivystymui, o protas neabejotinas, nes papūgos gali mąstyti simboliais.

– Bet niekada negirdėjau, kad papūgos būtų ką nors užmušusios, – burbtelėjo Dženaras.

* * *

Tolumoje girdėjosi bangų mūša. Vulkaniniai garavimai liko už nugaros, dabar prieš Grantą ir jo draugus driekėsi vietovė, pilna didžiulių riedulių. Jauniklis velociraptorius užsikorė ant akmens ir staiga dingo.

– Kur jis galėjo dingti? – nustebo Elė.

Grantas klausėsi iš ausinių sklindančių garsų. Cypimas liovėsi.

– Jis pabėgo.

Jie skubiai nuėjo į priekį ir tarp uolų aptiko nedidelį urvą, panašų į kiškio. Jo skersmuo buvo apie pusmetrį. Kol jie apžiūrinėjo urvą, vėl pasirodė žvėriukas. Jis raukėsi nuo saulės ir mirksėjo. O po to nušuoliavo.

– Nė už ką! – šūktelėjo Dženaras. – Aš ten nė už ką nelįsiu!

Grantas nepratarė nė žodžio. Jie su Ele pradėjo kraustyti įrangą. Netrukus Grantas prie portatyviojo monitoriaus prijungė mažą vaizdo kamerą. Jis pririšo prie jos virvę, įjungė ir nuleido į urvą.

– Šitaip jūs tikrai nieko nepamatysite! – pareiškė Dženaras.

– Prisitaikysim, – atsiliepė Grantas.

Viršutinėje urvo dalyje buvo ne taip tamsu, ir jie galėjo įžiūrėti lygias purvinas sienas. O po to urvas staigiai platėjo. Ausinėse pasigirdo kažkoks inkštimas. Po to žemesnis, trimituojantis garsas. Po to nauji garsai – juos skleidė tikriausiai daugybė gyvūnų.

– Taip, panašu į lizdą, – pasakė Elė.

– Jūs gi nieko nematot! – sušuko Dženaras ir nubraukė nuo kaktos prakaitą.

– Nematau, – sutiko Grantas. – Bet už tai girdžiu.

Jis dar šiek tiek pasiklausė, po to ištraukė kamerą iš urvo ir padėjo ant žemės.

– Gerai, pradėkim.

Grantas prišliaužė prie urvo. Elė paėmė žibintą ir elektros šoko įtaisą. Grantas užsimovė dujokaukę ir nerangiai nušliaužė pilvu.

– Jūs ką, juokaujat?! Nejaugi iš tikrųjų ruošiatės ten lįsti? – aiktelėjo Dženaras.

Grantas linktelėjo.

– Manęs irgi nežavi ta mintis, bet vis tiek lįsiu pirmas, po manęs eis Elė, po Elės – jūs.

– Palaukit, palaukit! – susijaudino Dženaras. – Kodėl pirmiausia į urvą neprimėčius granatų su nervus paralyžiuojančiomis dujomis? O tada jau būtų galima lįsti. Ar jums neatrodo, kad būtų protingiau?

– Ele, ar jūs išėmėte žibintą?

Elė ištiesė Grantui žibintą.

– Na, kaip? – primygtinai tęsė Dženaras. – Kaip jums mano pasiūlymas?

– Puikus, kitu atveju tikrai pritarčiau, – atsiliepė Grantas ir nulindo į urvą. – Bet ar kada nors matėte, kaip miršta apsinuodiję dujomis?

– Ne...

– Paprastai juos tąso konvulsijos. Baisios konvulsijos.

– Na, aš apgailestauju, jeigu jums bus nemalonu, bet...

– Paklausykit, – pertraukė jį Grantas. – Mes privalome nusileisti ir pažiūrėti, kiek dinozaurų išsirito iš kiaušinių. Jeigu pirmiausiai nunuodysime gyvūnus, tąsomi traukulių jie užkris ant lizdų, ir mes nebegalėsime įvertinti, kas juose buvo, todėl jūsų pasiūlymas netinka.

– Bet...

– Jūs sukūrėte tuos gyvūnus, pone Dženarai.

– Aš jų nekūriau.

– Jie buvo sukurti už jūsų pinigus. Jūsų pastangomis. Jūs padėjote jiems atsirasti. Tai jūsų kūriniai. Ir dabar negalite jų užmušti vien todėl, kad jūsų silpni nervai.

– Po velnių, kuo čia dėti nervai? – šaukė Dženaras. – Aš mirtinai išsigandęs...

– Paskui mane! – sukomandavo Grantas. Elė padavė jam žibintą. Archeologas murmėdamas leidosi į urvą. – Ankštoka.

Grantas iškvėpė, priglaudė rankas ir aiktelėjęs staiga dingo.

Priešais Elę ir Dženarą piktai žiojėjo juoda skylė.

– Kas jam atsitiko? – išsigandęs blaškėsi Dženaras.

Elė priėjo prie urvo ir pasilenkusi įsiklausė. Įjungusi raciją ji negarsiai pakvietė:

– Alanai!

Tęsėsi ilga tyla. Galiausiai iki jų atsklido silpnas balsas:

– Aš čia.

– Ar viskas gerai, Alanai?

Vėl ilga tyla. Kai Grantas vėl prabilo, jo balsas skambėjo kažkaip keistai, kupinas pagarbaus susižavėjimo.

– Viskas puikiai, – atsakė jis.

Beveik paradigma

Likęs viešbutyje Džonas Hamondas žingsniais matavo Malkolmo kambarį. Hamondas nervinosi, nesitvėrė savo kailyje. Paskutinis gražbylystės priepuolis atėmė Malkolmui visas jėgas, ir dabar jis buvo komoje. Hamondui vis atrodė, kad matematikas tuoj mirs. Žinoma, jie iškvietė sraigtasparnį, bet Dievas žino, kada tas sraigtasparnis pasirodys saloje. Vien nuo tos minties, kad Malkolmas gali numirti, Hamondą užvaldydavo nerimas ir siaubas.

Ir štai paradoksas! Hamondas sunkiai taikstėsi su galima Malkolmo mirtimi būtent todėl, kad jis negalėjo matematiko pakęsti. Liūdėjo daug labiau, negu išgyventų dėl geriausio draugo. Hamondas jautė, kad Malkolmo mirtis jam bus paskutinis kirtis, o šito Hamondas pakelti negalėjo.

Kambaryje tvyrojo siaubingas kvapas. Tiesiog siaubingas! Tai buvo pūvančio žmogaus kūno smarvė.

– Visa... para... – pasisukdamas ant pagalvės murmėjo Malkolmas.

– Jis gal atsipeikėjo? – sudrebėjo Hamondas.

Hardingas papurtė galvą.

– O ką jis pasakė? Kokia para?

– Aš nesupratau, – truktelėjo pečiais Hardingas.

Hamondas vėl žygiavo po kambarį. Jis plačiau atidarė langą, kad išsivėdintų smarvė. Galiausiai jis neištvėręs pasakė:

– Kaip jums atrodo, ar gatvėje dabar nepavojinga?

– Manau, kad ne, – atsiliepė Hardingas. – Tikiuosi, kad dabar viskas gerai.

– Na, tuomet einu pasivaikščioti.

– Gerai, – linktelėjo Hardingas.

Jis suleido Malkolmui į veną antibiotikų.

– Aš greit grįšiu.

– Gerai, jokių problemų.

Hamondas išėjo į ryškią saulės šviesą, niekaip negalėdamas suprasti, kodėl jis pradėjo Hardingui teisintis. Juk Hardingas – tik jo tarnautojas! Visiškai nebūtina jam aiškintis!

Hamondas išėjo pro vartus ir apžiūrėjo parką. Artėjo vakaras, rūkas pamažu sklaidėsi ir laikas nuo laiko danguje pasirodydavo besileidžianti saulė. Štai ir dabar ji išlindo iš debesų. Hamondas palaikė tai geru ženklu. Kad ir ką ten kalbėtų, jis vis tiek tikėjo, kad parkas turi ateitį. Ir netgi tokiu atveju, jeigu šitas nepastovus mulkis Dženaras nuspręstų sulyginti parką su žeme. Tegu!

Hamondas žinojo, kad Palo Alte, *InGen* kontoroje dviejuose skirtinguose seifuose yra saugoma keli tuzinai užšaldytų embrionų. Juos kuo puikiausiai galima būtų išauginti iš naujo kitoje saloje, bet kuriame kitame Žemės rutulio kampelyje. Na ir kas, kad kilo visokių bėdų! Kitą kartą jas išspręs. Progresas pasiekiamas, kai sprendžiamos problemos.

Gainiodamas įvairias mintis Hamondas priėjo išvadą, kad Vu nelabai tiko šitam darbui. Jis per daug lengvabūdiškai, neatidžiai atliko

savo darbą. Ir galiausiai jį domino tik dinozaurų patobulinimas. Užuot iš karto padaręs taip, kaip reikia, jis siekė juos tobulinti. Hamondui gimė miglotas įtarimas, kad būtent tai nulėmė žlugimą.

Dėl visko kaltas Vu!

Hamondas taip pat pripažino, kad ir Džonas Arnoldas netiko vyriausiojo inžinieriaus pareigoms. Arnoldas turėjo įtikinantį pareigybių sąrašą, bet išseko ir įkyriai panikavo. Jis buvo išsiblaškęs ir visą laiką ką nors pamiršdavo. Ką nors labai svarbaus.

– Taip, iš tikrųjų nei Vu, nei Arnoldas nepasižymėjo svarbiausia ir būtina šiam darbui savybe, – nusprendė Hamondas. Jiems neužteko fantazijos lakumo. Savo svajonėse jie negalėjo pamatyti nuostabaus parko, kuriame prie aptvaro pripultų vaikai, su nuostaba spoksodami į nepaprastus gyvius, lyg jie būtų nulipę tiesiai iš jų knygelių puslapių. Taigi, Vu ir Arnoldas nemokėjo kurti fantazijų. Nemokėjo įžvelgti ateities. Ir nemokėjo mobilizuoti visų resursų, kad paverstų stebuklingą reginį realybe.

Jie nebuvo tam skirti.

Tarp kitko, Edas Redžis taip pat buvo pasirinktas nesėkmingai. Hardingas gal nieko... O Maldunas – girtuoklis.

Hamondas papurtė galvą. Kitą kartą jis bus įžvalgesnis.

Paskendęs mintyse jis ėjo siauru takeliu į šiaurę nuo svečių namų link savo vasarnamio. Pakeliui sutiktas darbininkas pasisveikindamas linktelėjo galva. Hamondas jam neatsakė. Vietinius darbininkus jis laikė įžūliai familiariais. Jeigu atvirai, netgi šita sala, priklausanti Kosta Rikai, taip pat parinkta nesėkmingai. Kitą kartą reikės išvengti šitų didžiulių klaidų.

Dinozaurų riaumojimas pasigirdo siaubingai arti. Hamondas taip greit atsisuko, kad nugriuvo ant takelio. Kai atsisuko, jam pasirodė, kad už takelio, pažymėto vėliavėlėmis, šmėkštelėjo jaunojo tiranozauro šešėlis. Ir šitas šešėlis artėjo prie jo!

Ir ko tam reksui čia prireikė? Kodėl jis prasiskverbė į šitą aptvaro pusę?

Hamondas įniršo. Bet pamatęs, kad darbininkas, gelbėdamas savo gyvybę, deda į kojas, taip pat atsistojo ir puolė į tankmę už takelio. Hamondas iš karto atsidūrė tamsoje, paslydo, plojosi veidu į šlapius lapus ir drėgną žemę, sunkiai pakilo, bėgo toliau, vėl krito ir vėl bėgo į priekį... Dabar jis bėgo stačiu kalvos šlaitu ir paslydęs nesugebėjo išlaikyti pusiausvyros. Bejėgiškai skėstelėjęs rankomis Hamondas griuvo ant minkštos žemės ir kūliais nusirideno žemyn. Tokiu būdu pasiekęs papėdę maktelėjo veidu į nedidelę vėsią balą, vanduo čiurlendamas tekėjo į nosį.

Hamondas pataikė į nedidelį upelį.

Jis panikavo. „Koks idiotizmas?! Juk reikėjo bėgti į vasarnamį!" – Hamondas keikė save visais įmanomais žodžiais. Bandydamas atsikelti pajuto aštrų dešinio kelio skausmą, tokį stiprų, kad jo akys prisipildė ašarų. Hamondas atsargiai apčiupinėjęs kulkšnį suprato, kad ji lūžusi. Sukandęs dantis senis atsistojo ant skaudamos kojos, perkeldamas ant jos visą svorį. Taip, taip ir yra... Tikriausiai lūžis.

* * *

Kontrolės poste Leksė kalbėjosi su Timu.

– Kaip gaila, kad mūsų nepaėmė apžiūrėti lizdo.

– Tai labai pavojinga, Lekse, – paprieštaravo Timas. – Mes privalome sėdėti čia. Tarp kitko, paklausyk!

Jis spustelėjo dar vieną mygtuką ir pro garsiakalbius, kabančius parke, pratrūko tiranozaurų riaumojimas, įrašytas magnetofono juostoje.

– Koks panašus! – pritarė Leksė. – Kur kas geriau, negu anąkart.

– Tu taip pat gali pabandyti, – pasiūlė Timas. – Jeigu paspausi čia, garsas pasikartos.

– Nagi, leisk man pabandyti, – Leksė paspaudė mygtuką. Tiranozauras vėl suriaumojo. – Ar galima padaryti, kad jis pariaumotų ilgiau? – paklausė mergaitė.

– Žinoma! – sušuko Timas. – Reikia tik pasukioti šitą daikčiuką...

* * *

Gulėdamas kalvos papėdėje Hamondas girdėjo, kaip tiranozauras riaumojimu drebina džiungles.

O Viešpatie!..

Jis net susigūžė, girdėdamas tuos garsus. Košmariškas stūgsmas, garsas iš kažkokio kito pasaulio... Hamondas laukė, kas bus toliau. Ką tiranozauras padarys? Ar jau pastvėrė darbininką? Hamondas laukė, tačiau girdėjo tik žiogų čirškimą. Galiausiai jis pajuto, kad guli užgniaužęs kvapą, ir tada giliai įkvėpė oro.

Pasiekti kalvos viršūnę sužalota koja nebuvo vilties. Reikės laukti apačioje, tarpeklyje. Kai tiranozauras nueis, bus galima šauktis pagalbos. O dabar joks pavojus jam negresia.

Staiga jis išgirdo iš garsiakalbių sklindantį balsą:

– Leisk, Timai, aš taip pat noriu pabandyti! Leisk! Aš irgi noriu pariaumoti.

Vaikai!

Tiranozauras vėl suriaumojo, bet dabar jo riaumojime aiškiai girdėjosi kažkokios muzikinės variacijos, o po to dar ir aidas.

– Šaunu! – sušuko mažylė. – Pabandom dar kartelį!

Prakeikti pienburniai!

Geriau būtų jų nesivežęs. Nuo pat pradžių jie kėlė vien tik nemalonumus. Čia jie niekam nebuvo reikalingi. Hamondas pasiėmė juos tik todėl, kad tikėjosi tokiu būdu sulaikyti Dženarą, neleisti jam sunaikinti parko, tačiau Dženaras užsimojo žūtbūt viską suardyti. O vaikai tikriausiai bus prasmukę į kontrolės postą ir dabar žaidžia... Na, kas gi jiems leido?!

Hamondo širdis pradėjo smarkiai plakti, jam staiga pradėjo trūkti oro. Sukaupęs visą valią jis prisivertė atsipalaiduoti. Nieko baisaus... Na ir kas, kad negali užlipti ant kalvos! Nuo jo vasarnamio ir viešbučio tik koks šimtas metrų! Hamondas atsisėdo ant drėgnos žemės ir įsiklausė į garsus, sklindančius iš džiunglių. O paskui pradėjo šauktis pagalbos.

* * *

Malkolmas galėjo kalbėti tik pašnibždomis.

– Viskas... iš kitos pusės... atrodo kitaip...

Hardingas palinko arčiau.

– Iš kitos pusės?

Jis nusprendė, kad Malkolmas kalba apie mirtį.

– Taip, kai... vyksta kaita, – tyliai ištarė Malkolmas.

– Kaita?

Malkolmas neatsakė. Jo sukepusios lūpos judėjo be garso.

– Paradigma, – galiausiai iškvėpė jis.

– Paradigmos kaita? – paklausė Hardingas.

Jis žinojo šį terminą. Paskutinius du dešimtmečius buvo madinga taip vadinti revoliucinį mokslo perversmą. Šiaip jau paradigma reiškia modelį, tačiau mokslininkai šį terminą naudoja kur kas platesne prasme, turėdami galvoje pasaulėžiūrą. Platus požiūris į pasaulį. Kai mokslas iš pagrindų keitė pasaulėžiūrą, buvo kalbama, kad tai paradigmos kaita. Panašūs reiškiniai vyko labai retai, maždaug kartą per šimtmetį. Darvino evoliucijos teorija padarė būtent tokį perversmą. Taip pat ir kvantinė mechanika, tik šiek tiek mažesnį.

– Ne... – sušnibždėjo Malkolmas. – Ne... paradigmos... už...

– Už paradigmos? – nesuprato Hardingas.

– Manęs... jau... nejaudina... kad...

Hardingas atsiduso. Nežiūrint jo pastangų, Malkolmui prasidėjo priešmirtinė agonija. Temperatūra kilo, antibiotikai beveik pasibaigė.

– Kas jūsų jau nejaudina?

– Niekas, – pasakė Malkolmas. – Juk... iš kitos pusės... viskas atrodo kitaip.

Jis nusišypsojo.

Nusileidimas

– Jūs pamišėlė, – pareiškė Dženaras žiūrėdamas, kaip Elė Setler iškėlė rankas ir kojomis į priekį spraudėsi į ankštą angą. – Tik pamišėlė gali taip elgtis.

– Galimas daiktas, – šypsodamasi atsiliepė ji.

Atsiremdama rankomis į sienas Elė nušliaužė anga. Ir netikėtai dingo.

Ties Dženaru žiojėjo juoda skylė.

Jį išmušė prakaitas. Jis atsisuko į Malduną, stovintį prie džipo.

– Aš ten neįsiu.

– Žinoma, įsit.

– Aš negaliu! Negaliu!

– Jūsų laukia, – rėžė Maldunas. – Jūs privalote.

– Tik vienas Dievas žino, kas ten apačioje, – verkšleno Dženaras. – Aš jums sakau, kad negaliu!

– Jūs privalote.

Dženaras apsižvalgė, pažiūrėjo į skylę ir vėl pasisuko į Malduną.

– Negaliu. Ir jūs manęs nepriversit.

– Pažiūrėsim, – atšovė Maldunas, krapštinėdamas plieninį virbą ir rankeną. – Ar jūs kada nors bandėt elektros šoką?

– Ne.

– Ne labai jau stipri priemonė, – paaiškino Maldunas. – Mirties atvejų beveik nebūna. Tik iš kojų verčia ir tiek. Na, galima dar apsišikti. Bet šiaip jau veikia neilgai. Žinoma, kalbu apie dinozaurus. Na, o žmonės juk šiek tiek mažesni...

Dženaras įsistebeilijo į įtaisą.

– Jūs neišdrįsit!

– Aš manau, kad jums geriau būtų nusileisti ir perskaičiuoti tuos gyvūnus, – pasakė Maldunas. – Ir patarčiau paskubėti.

Dženaras vėl žvilgtelėjo į skylę – į juodus išsižiojusius žemės nasrus. Po to pažvelgė į Malduną – stambų ir bejausmį.

Dženaras prakaitavo, jam svaigo galva. Jis nuslinko prie duobės. Iš tolo ji atrodė nedidelė, bet kuo jis ėjo artyn, tuo skylė platėjo.

– Šaunuolis, – tarstelėjo Maldunas.

Dženaras nuleido kojas į duobę. Bet paskui jį apėmė siaubas pagalvojus, kad reikės užpakaliu šliaužti į nežinomybę, paskutinę sekundę jis apsisuko ir nušliaužė galva į priekį, ištiesęs rankas ir pasispirdamas kojomis. Dabar bent jau matė, kur šliaužia. Dženaras nepamiršo dujokaukės.

Netikėtai jis nuslydo žemyn atsidurdamas tamsybėje. Sienos prasiskyrė ir dingo tamsoje. Po to vėl susiaurėjo, netgi bauginamai. Dženarą užliejo skausmas – sienos jį tarytum suspaudė... Skausmas vis didėjo, plaučiams ėmė trūkti oro. Staiga Dženaras suprato, kad tunelis šiek tiek kyla į viršų. Jis dusdamas pasisuko, akyse šokčiojo ratilai, kankino pragariškas skausmas...

Nelauktai tunelis staigiai nučiuožė žemyn, tačiau pasidarė platesnis. Dženaras pajuto šiurkštų betoninį paviršių, šaltą orą. Skausmas atlėgo. Persiversdamas ir šokčiodamas jis nusirideno betoniniu paviršiumi.

O po to nukrito.

* * *

Balsai tamsoje. Pirštų prisilietimas. Jie išlenda iš tamsos. Ten pat girdisi prislopinti balsai...

Oras šaltas kaip oloje.

– ...atsigavo?

– Taip, atrodo.

– Kvėpuoja...

– Puiku.

Moteriška ranka paglostė jo žandą. Tai buvo Elė. Ji sušnibždėjo:

– Jūs girdit mane?

– Kodėl jūs šnibždatės? – paklausė Dženaras.

– Taip reikia. – Ir ji parodė pirštu.

Dženaras pasisuko ir pamažu atsistojo. Jis laukė, kol jo pojūčiai prisitaikys prie tamsos. Bet dar nespėjęs susigaudyti, pastebėjo blizgančias akis. Žalias akis...

Jų buvo keletas tuzinų. Jos žvelgė į jį iš visų pusių.

Po Dženaro kojomis buvo betoninis paaukštinimas, panašus į molą, maždaug dviejų metrų aukščio. Didžiulės dėžės su elektros skydais buvo kaip užtvara, sauganti žmones nuo dviejų suaugusių velociraptorių žvilgsnių. Ropliai stovėjo tiesiai prieš juos už pusantro metro. Gyvūnai buvo tamsiai žali su rudomis juostomis. Jie stovėjo ant užpakalinių letenų išsitiesę visu ūgiu, pusiausvyrą palaikydami ištiestomis uodegomis. Ropliai be garso dairėsi didelėmis tamsiomis akimis. Prie suaugusiųjų kojų čirkšdami žaidė mažyliai. Už jų tamsoje žaidė ir vartaliojosi paaugę jaunikliai, kartkartėmis suriaumodami.

Dženaras bijojo net kvėpuoti.

Du velociraptoriai!

Susirietęs ant pakylos, jis buvo tik pusantro metro aukščiau nei siekė grobuonių galvos. Dinozaurai buvo susierzinę, jie nervingai trūkčiojo galvas, kartkartėmis užriaumodami. Galų gale jie atsitraukė ir grįžo prie visos grupės.

Kai Dženaro akys prisitaikė prie tamsos, jis pamatė atsidūręs didžiulėje oloje. Tai buvo kažkoks žmogaus rankų statinys, nes aplink buvo matyti betono sienos ir išsikišę metalinės armatūros antgaliai. Po šitą didžiulę erdvią olą vaikštinėjo daugybė velociraptorių. Dženaras suskaičiavo, kad jų mažų mažiausiai trisdešimt, o gal ir daugiau.

– Tai kolonija, – sušnibždėjo Grantas. – Keturi ar šeši suaugę, kiti įvairaus amžiaus jaunikliai. Mažiausiai dvi vados. Viena pernykštė, kita – šių metų. Jauniausi atrodo kokių keturių mėnesių. Tikriausiai išsirito balandžio mėnesį.

Vienas iš mažylių susidomėjęs užšoko ant pakylos ir cypčiodamas nužingsniavo link žmonių. Nuo jų iki jo buvo trys metrai.

– O Dieve! – sudejavo Dženaras.

Tačiau tuo momentu kažkuris iš suaugusių velociraptorių žengtelėjo į priekį ir švelniai stumtelėjo mažylį, kad grįžtų į būrį. Mažylis cypteldamas užprotestavo, paskui pasišokėjo ir užkrito suaugusiam ant snukio. Suaugęs dinozauras ėjo labai lėtai, leisdamas mažyliui užlipti ant galvos, po to peršliaužti už nugaros ir atsisėsti ant kupros... Pasiekęs šią saugią vietelę, mažylis atsisuko ir kreipdamasis į neprašytus svečius pradėjo garsiai čirškėti.

Atrodė, kad suaugusieji vis dar nepastebėjo žmonių.

Dženaras sušnibždėjo:

– Nesuprantu, kodėl jie mūsų nepuola?

Grantas papurtė galvą:

– Jie negali mūsų pamatyti. Be to, jie dar nesudėjo kiaušinių... Todėl taip ramiai elgiasi.

– Ramiai? – nesuprato Dženaras. – Ar dar ilgai mes čia stypsosim?

– Tol, kol visus suskaičiuosim, – atsakė Grantas.

Granto supratimu, čia buvo trys lizdai, nes buvo trys suaugusių roplių poros.

Lizdas buvo įruoštas kiekvienos šeimos teritorijos centre, tačiau mažyliai nesilaikė ribų ir lakstė visur. Suaugusieji mažyliams buvo labai atlaidūs, o su paaugliais elgėsi daug griežčiau, kartkartėmis plekštelėdavo jiems per uodegas, kai žaidimai tapdavo per daug grubūs.

Tuo metu mažas velociraptorius priėjo prie Elės ir pradėjo trinti galvą į jos koją. Ji pažvelgė žemyn ir pamatė odinę apykaklę su pritvirtinta juoda dėžute. Vienoje vietoje antkaklis buvo sudrėkęs ir trynė švelnią dinozauriuko odą.

Mažylis pradėjo inkšti.

Didžiulėje oloje vienas iš suaugusių roplių susidomėjęs pasuko galvą garso link.

– Kaip jūs manote, gal nusegti antkaklį? – paklausė Elė.

– Tik kuo greičiau!

– Gerai, – linktelėjo ji ir pritūpė prie mažylio. Tas vėl suinkštė.

Suaugę ropliai prunkštė ir krutino galvas.

Elė paglostė mažylį, stengdamasi nuraminti, kad nebeinkštų. Ji ištiesė ranką link antkaklio ir atsegė traškantį lipduką. Suaugę ropliai krūptelėjo.

Vienas iš jų pajudėjo link Elės.

– O velnias! – vos girdimai sušnibždėjo Dženaras.

– Nejudėkit, – paliepė Grantas. – Stovėkit tyliai.

Velociraptorius praėjo pro juos ilgais lenktais nagais gremždamas betoną. Jis sustojo tiesiai prie Elės, kuri tupėjo šalia mažylio. Ją užstojo plieninė dėžė. Mažylis buvo matomoje vietoje, o Elės ranka vis dar lietė antkaklį. Suaugęs dinozauras ištempė kaklą ir apsiuostė. Jo galva buvo visai šalia Elės rankos, tačiau pačios moters jis nematė, nes juos skyrė plieninė dėžė. Reptilijos liežuvis atsargiai išlindo iš nasrų.

Grantas paėmė prie diržo pritvirtintą dujinę granatą ir uždėjo didįjį pirštą ant kaiščio. Dženaras įspėjamai sumosavo, papurtė galvą ir linktelėjo į Elės pusę.

Ji buvo be dujokaukės.

Grantas paleido granatą ir paėmė elektros šoko įtaisą. Didysis roplys vis dar stovėjo prie Elės.

Ji paleido iš rankų antkaklį. Metalinė sagtis sužvangėjo krisdama ant betono.

Suaugusio roplio galva pamažėle sutrūkčiojo ir iš smalsumo palinko ant šono. Jis pasilenkė stengdamasis įžiūrėti, kas ten žvanga, tačiau tuo metu mažylis džiaugsmingai sučirškėjo ir pasileido bėgti. Suaugęs dinozauras dar kurį laiką pastovėjo šalia Elės. Bet galiausiai apsisuko ir nužingsniavo į savo teritoriją.

Dženaras atsikvėpė:

– Dieve mano! Tikiuosi, kad dabar galime išeiti?

– Ne, – atsakė Grantas. – Mes dar turime padaryti šiokį tokį darbelį.

Užsidėjęs naktinio matymo akinius, kurie viską nudažė ryškiai žaliai, Grantas nuo betoninės pakylos stebėjo olą. Jis apžiūrėjo pirmąjį lizdą, kuris buvo nulipdytas iš dumblo ir žolės, plataus ir negilaus krepšio formos. Ten jis suskaičiavo keturiolikos kiaušinių likučius. Žinoma, iš tokio atstumo negalėjo suskaičiuoti visų lukštų gabalėlių, lukštai per tokį ilgą laiką sudužo ir išsibarstė po grindis, tačiau jam pavyko suskaičiuoti kiaušinių atspaudus, likusius dumble. Akivaizdu, kad ropliai savo lizdus darydavo tik atėjus laikui dėti kiaušinius, todėl ir likdavo gana ryškūs atspaudai lipdomoje medžiagoje. Grantas aptiko netgi tokius įrodymus, kad mažiausiai vienas kiaušinis yra sudužęs. Vadinasi, turėtų būti trylika jauniklių.

Pusė antrojo lizdo buvo sulaužyta. Granto įvertinimu, čia gulėta devynių kiaušinių. Trečiajame lizde buvo padėta penkiolika kiaušinių, matyt, trys bus sudužę.

– Na, kiek iš viso? – paklausė Dženaras.

– Išsirito trisdešimt keturi, – atsakė Grantas.

– O kiek matote?

Grantas papurtė galvą. Gyvūnai bėginėjo po olą ir visas jos atšakas, tai atsirasdami, tai vėl išnykdami.

– Aš juos stebėjau, – pasakė Elė, žibintuvėliu apšviesdama bloknoto puslapius. – Tikrumo dėlei, reikėtų padaryti nuotraukas, bet visų mažylių snukučių spalvos skirtingos. Aš suskaičiavau trisdešimt tris.

– O paauglių?

– Dvidešimt du. Alanai, ar jų elgesys jums neatrodo keistas?

– Kuria prasme? – tyliai paklausė Grantas.

– Jie labai keistai išsidėstę plote. Jie taip tvarkingai sutelpa oloje, lyg būtų kažkoks ypatingas statinys.

Grantas pagalvojo ir tarė:

– Čia pernelyg tamsu...

– Nagi, žiūrėkit! Pasekit mažylius. Žaisdami jie laksto visur. Bet pertraukėlių metu susirenka į krūvą. Pastebėkit, kaip jie stovi. Visų snukučiai nukreipti į vieną sieną arba į kitą. Lyg juos kas būtų surikiavęs eilėmis.

– Nežinau, Ele... Tu manai, kad kolonijoje vyrauja metastruktūra? Kaip ir bičių?

– Ne visai. Čia ryšiai ne tokie tvirti, tai greičiau tendencija.

– Ir ji pasireiškia mažylių elgesyje?

– Ne, dalyvauja visi, ir suaugę. Pasekit patys. Ar matote, kaip jie rikiuojasi?

Grantas susiraukė. Atrodo, Elė buvo teisi. Ropliai galėjo daryti, ką norėjo, tačiau pertraukų metu, kai jie ką nors stebėjo arba tiesiog ilsėjosi, sustodavo labai tvarkingai, lyg palei nematomas linijas, nubraižytas ant grindų.

– Niekaip nesuprantu, – sumurmėjo Grantas. – Gal jie orientuojasi pagal vėją?

– Čia nėra jokio vėjo, Alanai!

– Tai ką jie daro?.. Gal jų išsidėstymas atspindi kokią nors hierarchiją?

– Šito negali būti. Juk jie visi taip elgiasi.

Dženaras paspaudė savo laikrodžio mygtuką.

– Aš žinojau, kad tas daikčiukas man kada nors pravers.

Ciferblatas atšoko, ir po juo pasirodė kompasas.

– Jūs šitą naudojat teisme? – pasišaipė Grantas.

– Ne, – papurtė galvą Dženaras. – Žmona padovanojo gimimo dienos proga. – Jis pažiūrėjo į kompasą. – Taigi, ropliai neturi tikslios krypties. Jie išsirikiuoja maždaug šiaurės rytų – pietvakarių linija, šiek tiek nukrypdami.

Elė pasamprotavo:

– Gal jie klausosi kokių nors garsų ir pasisuka taip, kad geriau girdėtų?

Grantas suraukė kaktą.

– Arba tai ritualinis elgesys? – tęsė ji. – Specifinės rūšies elgesys, leidžiantis jiems atpažinti būrio narius?.. O gal toks elgesys apskritai nieko nereiškia... Klausykit, gal jie tiesiog pamišo? Ar gali dinozaurai kraustytis iš proto?

Grantas taip pat apie tai pagalvojo. Bitės bendrauja savotiškais šokiais, savitai keisdamos kūno padėtį erdvėje. Galbūt dinozaurai daro tą patį?

Dženaras pasižiūrėjo į roplius ir paklausė:

– O kodėl jie neišlenda į paviršių?

– Jie – naktiniai gyvūnai.

– Taip, bet, atrodo, jie slepiasi.

Grantas trūktelėjo pečiais. Tuo momentu maži dinozauriukai susijaudinę pradėjo šokinėti ir čirškauti. Suaugę ropliai kurį laiką smalsiai žiūrėjo į mažylius, po to rėkdami ir ūbaudami taip, kad skambėjo visa ola, dinozaurai apsisuko ir nutrepsėjo betoniniu tuneliu pirmyn į tamsą.

Hamondas

Džonas Hamondas vargais negalais atsisėdo ant drėgnos šlaito žemės ir pabandė atsipūsti.

„Dieve mieliausias, kaip karšta!“ – pagalvojo jis.

Buvo tvanku ir drėgna. Vyrui atrodė, kad kvėpuoja per drėgną kempinę.

Hamondas pažiūrėjo į upeliuko vagą apačioje, nuo jos buvo pakilęs dvylika metrų. Jam atrodė, kad daug valandų bando įkopti į kalvą. Kelis ištino ir paraudo. Ant šitos kojos jis visiškai negalėjo

atsistoti. Strakséti į šlaitą teko ant vienos kojos, kurią nuo įtampos labai skaudėjo.

Labai norėjo gerti. Prieš palikdamas upelį, Hamondas atsigėrė, nors ir suprato, kad tai neprotinga. Jį pykino, kartkartėmis vaizdas pradėdavo suktis. Jis sunkiai išlaikydavo pusiausvyrą. Hamondas žinojo, kad būtinai turi užlipti ant kalvos ir atsidurti ant takelio. Paskutiniu metu keletą kartų girdėjo kažkieno žingsnius ant takelio ir bandė šauktis pagalbos. Matyt jo balsas skambėjo negarsiai, nes niekas neatėjo padėti. Laikas bėgo. Hamondas pripažino, kad pačiam, nepaisant skaudančios kojos, teks ropštis į kalvą. Ir dabar jis bandė savo ketinimą įgyvendinti.

Prakeikti vaikai!

Hamondas papurtė galvą, lyg bandytų ją išvėdinti. Jau daugiau nei valandą kopė į kalvą, tačiau iki viršūnės buvo įveikęs tik trečdalį kelio. Labai pavargo, kvėpavo sunkiai lyg senas šuo. Pradėjo traukti koją, svaigo galva... Žinoma, puikiausiai suprato, kad joks pavojus jam negresia – ačiū Dievui, buvo visai netoli savo vasarnamio, tačiau reikėjo pripažinti, kad nežmoniškai išseko. Sėdėdamas ant kalvos šlaito staiga pajuto, kad daugiau neįstengia pasijudinti.

„Ko čia stebėtis, kad pavargo?" – pagalvojo pats sau. Jam jau septyniasdešimt septyneri metai. Šiaip tokio amžiaus žmonės po kalnus nelaipioja. Nepaisant amžiaus, seniokas visada puikiai jautėsi ir ruošėsi gyventi šimtą metų. Kad tai pasiektų, reikia rūpintis savimi, savo sveikata ir tvarkyti reikalus. Tikrų tikriausiai jis turi tvirtą pagrindą ilgai gyventi! Jam dar reikės pastatyti naujų parkų, sukurti naujų stebuklų...

Hamondas išgirdo cypsėjimą, o po to ir čiulbėjimą. Tikriausiai kokie nors maži paukščiukai šokčioja krūmuose. Iki to laiko jis girdėjo tik smulkių žvėriukų balsus. Parke pilna įvairiausių gyvūnų: žiurkių, gyvačių, oposumų.

Cypčiojimas garsėjo, į apačią nusirideno žemės grumsteliai. Kažkas artėjo prie Hamondo. Jis pamatė tamsiai žalią žvėriuką, kuris šuoliavo link jo kalvos šlaitu, paskui dar vieną ir dar vieną...

– *Kompiai!* – sustingdamas pagalvojo Hamondas.

Maitvanagiai.

Prokompsognatų išvaizda buvo visai nepavojinga. Jie buvo ne didesni už vištą ir nervingai sukinėjo galvą – lygiai taip, kaip ir vištos... Bet Hamondas žinojo, kad tai nuodingi gyvūnai. Jų seilėse yra lėto veikimo nuodų, kuriais jie pribaigia sužeistą žvėrį.

– Sužeistą žvėrį! – paniuręs pats sau ištarė Hamondas.

Pirmasis prokompsognatas atsitūpė ant kalvos šlaito ir įsispoksojo į senį. Jis tupėjo už pusantro metro nuo Hamondo ir stebėjo. Netrukus prie jo prisijungė ir likusieji. Jie stovėjo greta ir sekė Hamondą. Paskui pradėjo šokčioti, čiulbėti ir mosuoti mažomis naguotomis letenėlėmis.

– Štiš! Eikit šalin! – sušuko Hamondas ir sviedė į juos akmenį.

Prokompsognatai atšoko atgal, bet tik pusmetrį. Jie neišsigando. Atrodo, kad žinojo, jog senis jiems nepakenks.

Supykęs Hamondas nulaužė šaką ir pradėjo mosuoti. Žvėriukai atšoko, sugriebė už lapų ir laimingi sucypsėjo. Matyt nusprendė, kad su jais žaidžia.

Hamondas vėl prisiminė jų nuodus. Jo atmintyje šmėstelėjo vaizdas, kaip vienam iš patarnautojų, prižiūrėjusių gyvūnus, įkando narve sėdėjęs prokompsognatas. Patarnautojas pasakojo, kad nuodai veikia kaip narkotikai: pajunti ramybę, nori miegoti. Jokio skausmo nejauti.

Tiesiog nori miego...

– Po velnių! – papurtė galvą Hamondas.

Jis paėmė dar vieną akmenį, gerai nusitaikė ir pataikė tiesiai žvėriukui į krūtinę. Šis išsigandęs suspiegė, nukrito ant nugaros ir persivertė per uodegą. Jo bendrai tuoj pat pasitraukė.

Taip jau geriau!

Hamondas pasisuko ir vėl pradėjo ropštis aukštyn. Abiejose rankose jis laikė po šaką ir šokčiojo kairiąja koja, kęsdamas skausmą. Jis jau buvo užlipęs tris metrus į viršų, kai prokompsognatas staiga užšoko jam ant nugaros. Hamondas audringai mosavo rankomis, nupurtė žvėriuką, tačiau neišlaikė pusiausvyros ir nusirideno šlaitu žemyn. Kai sustojo, kitas *kompis* prišoko prie jo ir iškando iš rankos mažytį gabalėlį mėsos. Hamondą apėmė siaubas, pamačius per pirštus bėgantį kraują. Jis vėl apsisuko ir pradėjo kabarotis viršun.

Dar vienas *kompis* užšoko jam ant peties ir įkando į sprandą. Hamondas nubloškė žvėriuką. Po to sunkiai alsuodamas atsistojo, pasisuko veidu į žvėrelius, o tie apsupo jį ir šokinėjo palenkę galvas į šoną ir stebėdami jį. Nuo įkandimo sprande per pečius ir nugarą sklido maloni šiluma.

Hamondas aukštielninkas atsigulė ant šlaito ir kažkaip keistai atsipalaidavęs pajuto, lyg siela atsiskiria nuo kūno. Jis žinojo, kad viskas visada buvo gerai. Niekur nesuklydo. Malkolmas atliko neteisingą analizę... Hamondas gulėjo tyliai lyg kūdikis lopšyje ir jautė nepaaiškinamą nuostabią ramybę. Kai eilinį kartą prokompsognatas prisiartino ir įkando į kulkšnį, jis tik iš įpratimo pabandė jį nuvyti.

Žvėriukai slinko vis arčiau. Netrukus jie jau čiulbėjo aplink lyg susijaudinę paukščiukai. Jis pakėlė ranką matydamas, kad kažkoks *kompis* šoka ant krūtinės; žvėriukas pasirodė esąs stebėtinai lengvas ir grakštus. Hamondas pajuto tik silpną, labai silpną skausmą, kai žvėriukas pasilenkė ir ėmėsi kramtyti jo kaklą.

Ant kranto

Sekdamas paskui dinozaurus vingiuotais, kylančiais į viršų ir vėl besileidžiančiais žemyn betoniniais tuneliais, Grantas netikėtai pamatė išėjimą iš olos ir atsidūrė paplūdimyje. Priešais jį driekėsi Ramusis

vandenynas. O smėlyje aplink žaidė ir spardėsi jauni velociraptoriai. Po to gyvūnai vienas paskui kitą grįžo į palmių šešėlį, vėl susirikiavo į eilę ir įsispoksojo į vandenyną. Jie įdėmiai žvelgė į pietus.

– Nesuprantu, – sumurmėjo Dženaras.

– Aš taip pat, – pasakė Grantas. – Man aišku tik tai, kad jie nemėgsta saulės.

Paplūdimyje nebuvo labai saulėta, vėjas atnešė lengvą rūką, vandenyną gaubė lengva migla. Kodėl jie taip staiga paliko savo lizdą? Kas atvedė į krantą visą velociraptorių koloniją?

Dženaras vėl pažiūrėjo į kompasą po savo laikrodžio ciferblatu ir nustatė, kur link žiūri gyvūnai.

– Šiaurės rytų ir pietvakarių kryptys. Tokios pačios kaip ir anksčiau.

Už nugaros iš miško atsklido elektrinio aptvaro zvimbimas.

– Na, bent jau žinome, kaip jie išspruko iš aptvaro, – pastebėjo Elė.

Pasigirdo dyzelinio variklio garsas, o netrukus iš rūko išniro laivas, jis plaukė iš pietų. Didžiulis krovininis laivas pamažu judėjo į šiaurę.

– Dėl to jie išlindo iš olos?! – sušuko Dženaras.

Grantas linktelėjo.

– Tikriausiai išgirdo jo artėjimą.

Kai laivas plaukė pro šalį, gyvūnai stebėjo jį tylomis, tik retsykiais pasigirsdavo nevalingas cyptelėjimas arba čirškimas. Grantas buvo pritrenktas jų veiksmų dermės: velociraptoriai tiksliai judėjo ir veikė grupėmis. Gal čia nėra jokio ypatingo paslaptingumo? Jis mintyse surikiavo įvykių eigą oloje.

Iš pradžių sukruto mažyliai. Suaugę į tai atkreipė dėmesį, bet galiausiai visi gyvūnai puolė į krantą. Tai reiškė, kad kuo jaunesnis gyvūnas, tuo aštresnė klausa, tuo anksčiau išgirdo besiartinantį laivą. Po to suaugusieji išsivedė visus ant kranto. Grantas pažiūrėjo į gyvūnus ir atkreipė dėmesį, kad suaugę velociraptoriai dabar saugo

mažylius. Jie tiksliai pasiskirstė plotais, judėjo ne taip laisvai, kaip oloje. Dabar kiekvienas turėjo nustatytą vietą, jie išsirikiavo kaip pagal reglamentą. Suaugusieji stovėjo maždaug kas tris metrus vienas nuo kito. Kiekvieną iš jų supo grupelė jauniklių. Ūgtelėję jaunikliai stovėjo tarp suaugusiųjų, šiek tiek labiau paėję į priekį.

Grantas pastebėjo dar vieną dalyką: ne visi suaugusieji buvo tarpusavyje lygūs. Iš jų išsiskyrė patelė su juosta ant galvos, ji stovėjo pačiame išsirikiavusios kolonijos centre. Jos lizdas oloje taip pat buvo centrinis. Grantas samprotavo, kad, matyt, velociraptorių kolonijoje, kaip ir kai kuriose beždžionių grupuotėse, klesti matriarchatas, o patelė su juostuota galva valdo visą koloniją. Patinai išsirikiavo grupės pakraščiais ir pasiruošė gynybai.

Skirtingai nuo beždžionių, kurių organizacija pasižymi pakankamu lankstumu, dinozaurai buvo organizuoti labai griežtai, beveik kariškai. Visi stovėjo paplūdimyje, išsirikiavę iš šiaurės rytų į pietvakarius. Kita vertus, jo tai nestebino. Paleontologai taip ilgai kasinėjo išmirusių gyvūnų kaulus, kad netgi pamiršo, kaip mažai informacijos galima gauti, tyrinėjant skeletą. Kaulai gali papasakoti šį tą apie gyvūno išvaizdą, dydį ir svorį, galima suprasti, kaip buvo prisitvirtinę raumenys. Ir remiantis visais šitais dalykais, galima padaryti kai kurias prielaidas apie gyvūno gyvenimo būdą, bet visa tai būdavo tik spėjimai. Jie dar galėdavo ištirti kai kurias ligas, pažeidusias kaulus. Bet iš esmės tiksliai nusakyti gyvos būtybės elgseną pagal skeletą nebuvo galima.

Kadangi paleontologai turėjo tik išmirusių gyvūnų kaulus, jie ir darbavosi su turima medžiaga. Kaip ir kiti mokslininkai, Grantas labai įgudo šiame darbe. Ir kai kada pamiršdavo neįrodomą hipotezę, kad dinozaurai, galimas dalykas, buvo visiškai kitokie, kad jų elgesys ir socialinė organizacija gali būti visiškai nesuprantami jų paveldėtojams – žinduoliams. Kadangi dinozaurai buvo artimesni paukščių klasei.

– O Viešpatie! – iškvėpė Grantas.

Jis žiūrėjo į velociraptorius, griežtai fiksuota seka išsirikiavusius ant kranto ir be garso žiūrinčius į laivą. Ir tada jam šovė į galvą, kad prieš jį...

– Šitie gyvūnai, – linguodamas galva pastebėjo Dženaras, – mano manymu, yra rimtai pasiryžę sprukti iš čia.

– Ne, – pasakė Grantas. – Jie visai nenori sprukti.

– Nenori?

– Ne, – pakartojo Grantas. – Jie ruošiasi migruoti.

Tamsos prieangyje

– Migruoti?! – sušuko Elė. – Fantastika!

– Taigi, – nusijuokė Grantas.

Elė paklausė:

– O kur jie žada migruoti?

– Nežinau, – truktelėjo pečiais Grantas, o tuo metu pro rūką išniro didžiuliai... sraigtasparniai; švilpdami jie sukosi virš vietovės, papilvės buvo prigrūstos ginklų. Iš siaubo velociraptoriai išsisklaidė, vienas iš sraigtasparnių pasuko atgal, prašvilpė virš kranto, paskui nutūpė paplūdimyje. Durys atsidarė, pasipylė kareiviai chaki spalvos uniformomis, kurie nubėgo prie Granto ir jo bendrakeleivių. Grantas išgirdo, kaip jie kažką kalbasi tarpusavyje ispaniškai, ir pamatė, kad Maldunas su vaikais jau sėdi sraigtasparnyje.

Vienas iš kareivių angliškai paaiškino:

– Prašau sekti paskui mus. Turime mažai laiko.

Grantas pažiūrėjo į krantą, kur neseniai stovėjo velociraptoriai, bet jų nesimatė. Lyg būtų išgaravę. Atrodė, kad iš viso jų čia niekada nebuvo... Kareiviai nusivedė Grantą, ir jis klusniai palindęs po dundančiu sraigtu įlipo pro didžiules duris. Maldunas pasilenkė prie Granto ir šūktelėjo jam tiesiai į ausį:

– Jie nori, kad mes tučtuojau išskristume! Tuojau pat pradės operaciją!

Kareiviai pasodino Grantą, Elę ir Dženarą į krėslus ir padėjo prisisegti diržus. Timas ir Leksė pamojavo Grantui. Vyras pamatė, kokie jie dar maži ir pavargę. Prisiglaudusi prie brolio peties Leksė žiovavo.

Prie Granto priėjo karininkas ir riktelėjo:

– Senjore, ar jūs vyriausias?

– Ne, – atsakė Grantas, – ne aš.

– O kas?

– Nežinau.

Karininkas priėjo prie Dženaro ir uždavė tą patį klausimą:

– Jūs vyriausias?

– Ne, – papurtė galvą Dženaras.

Karininkas pažiūrėjo į Elę, bet nieko jos neklausė. Kai sraigtasparnis pradėjo kilti į orą, durys dar buvo praviros. Grantas kyštelėjo galvą, kad paskutinį kartą galėtų pažiūrėti į dinozaurus, bet sraigtasparnis jau burzgė ties palmių viršūnėmis ir suko šiaurės kryptimi.

Grantas pasilenkė prie Malduno ir garsiai paklausė:

– Kur visi likusieji?

Maldunas atsišaukė:

– Hardingą ir darbininkus jau išskraidino. Hamondą ištiko nelaimė. Jį rado ant kalvos prie vasarnamio. Tikriausiai jis nugriuvo.

– Jam viskas gerai? – paklausė Grantas.

– Ne. Jį užklupo *kompiai.*

– O kaip Malkolmas?

Maldunas liūdnai palingavo galvą.

Grantas taip pavargo, kad beveik nieko nebejautė. Jis nusisuko ir pažvelgė pro sraigtasparnio duris. Temo, blankstančiuose saulės spinduliuose jis dar spėjo prabėgomis pamatyti jauną tiranozaurą. Lagūnos krante jis kruvinais nasrais plėšė hadrozauro kūną. Pa-

kėlęs galvą tiranozauras pažvelgė į praskrendantį sraigtasparnį ir užriaumojo.

Už nugaros nuaidėjo sprogimai, priekyje pasirodė dar vienas sraigtasparnis, kuris rūke suko ratus virš svečių namų. Po akimirkos pastatas virto ryškiai oranžiniu ugnies kamuoliu. Leksė puolė verkti, o Elė apkabino ją ir bandė įkalbėti nežiūrėti į tą pusę.

Grantas stebėjo, kas vyksta apačioje. Jis paskutinį kartą pamatė hipsilofodontus: jie šuoliavo grakščiai kaip gazelės, o po kelių sekundžių šalia driokstelėjo naujas sprogimas. Sraigtasparnis, kuriame sėdėjo Grantas, pakilo dar aukščiau ir pasuko į rytus, kur driekėsi vandenynas.

Grantas atsilošė ant sėdynės. Jis pagalvojo apie dinozaurus, prisiminė, kaip jie stovėjo ant kranto, ir pabandė spėlioti, kurgi jie būtų migravę, jeigu būtų galėję... Pripažino, kad ši mįslė liks neįminta, ir pajuto savotišką palengvėjimą.

Karininkas vėl priėjo prie jo ir beveik prisilietė veidu prie Granto.

– Jūs vyriausias?

– Ne, – atsakė Grantas.

– Senjore, pasakykite, kas čia vyriausias?

– Niekas, – pasakė Grantas.

Artėdamas prie žemyno, sraigtasparnis didino greitį. Pasidarė šalta, kareiviai uždarė sraigtasparnio duris. Kol jie traukė duris, Grantas dar kartą spėjo pažiūrėti tamsiai purviname dangaus ir jūros fone matomą salą: stulbinančiai ryškūs balti sprogimų tvykstelėjimai kartojosi vienas po kito, kol visa sala pavirto mažėjančiu akinančiu taškeliu.

EPILOGAS
San Chosė

Ėjo dienos. Valdžia elgėsi gana maloniai, amerikiečiai buvo įkurdinti puikiame San Chosė viešbutyje. Grantas ir jo draugai nepatyrė jokių suvaržymų, galėjo laisvai įeiti ir išeiti, bendrauti su kuo norėjo. Tačiau jiems neleido išvykti iš šalies. Kiekvieną dieną juos lankė jaunas vyras iš Amerikos ambasados, klausinėjo, ar nieko netrūksta, ir tikino, kad Vašingtonas visokiais būdais stengiasi pagreitinti Amerikos piliečių išvykimą iš Kosta Rikos. Buvo tik viena kliūtis – Kosta Rikai priklausančioje teritorijoje žuvo gana daug žmonių. Be to, stebuklas, kad pavyko išvengti ekologinės katastrofos. Kosta Rikos vyriausybė manė, kad Džonas Hamondas ją apgavo, neatskleisdamas tikrosios salos paskirties. Susidarius tokioms aplinkybėms, valdžia neketino skubėti ir nepaleido tų, kurie liko gyvi. Netgi nebuvo leista palaidoti Džono Hamondo ir Jano Malkolmo kūnų. Valdžia paprasčiausiai laukė.

Grantui susidarė įspūdis, kad kiekvieną dieną jį vedė į naują valstybinę įstaigą, kur kiekvieną kartą apklausdavo naujas, tačiau visada mandagus, protingas valdininkas. Pareigūnai vis prašė iš naujo pa-

kartoti pasakojimą. Klausinėjo, kaip Grantas susipažino su Džonu Hamondu. Ką Grantas žinojo apie projektą? Kokį faksą jis gavo iš Niujorko? Kodėl Grantas atvyko į salą? Kas ten atsitiko?

Diena iš dienos tas pats per tą patį, vienos ir tos pačios smulkmenos. Iš tuščio į kiaurą...

Ilgą laiką Grantas galvojo, kad juo netiki, kad tikisi išpešti kažkokią naują informaciją. Nors jis neturėjo supratimo, ką dar būtų galėjęs pridurti. Bet valdžia keistu būdu bandė kažko sulaukti.

Kartą po pietų, kai Grantas sėdėjo ant viešbučio baseino krašto ir žiūrėjo į besipliuškenančius vandenyje Timą ir Leksę, prie jo priėjo amerikietis chaki spalvos drabužiais.

– Mes niekada nebuvome susitikę, – prabilo ir prisistatė: – Aš esu Martis Gutjeresas. Aš mokslininkas, dirbu Kararos mokslinio tyrimo bazėje.

Grantas pasiteiravo:

– Jūs pirmasis aptikote prokompsognatą?

– Tikrai taip, – patvirtino Gutjeresas, sėsdamasis greta Granto. – Jūs tikriausiai nebesulaukiat, kada galėsit sugrįžti namo?

– Žinoma, – linktelėjo Grantas. – Dar liko kelios dienos, kad galėčiau vykdyti kasinėjimus, paskui ateis žiema. Visa blogybė yra ta, kad Montanoje pirmasis sniegas iškrenta jau rugpjūčio mėnesį.

Gutjeresas tęsė toliau:

– Vadinasi, Hamondo fondas šelpė kasinėjimus šiaurėje. Matyt, yra didesnė tikimybė išsilaikiusią genetinę medžiagą aptikti šaltojo klimato zonose.

– Taip, manyčiau, kad taip.

Gutjeresas pritardamas linktelėjo.

– Ponas Hamondas buvo protingas žmogus.

Grantas patylėjo. Gutjeresas atsirėmė į šezlongo nugarėlę.

– Valdžia jums nieko nepasakos. Pirmiausia, ji bijo, be to, tikriausiai pyksta ant jūsų dėl to, kas nutiko saloje. Bet galiu jums pasakyti, kad kaimo vietovėse vyksta kažkas keisto...

– Vėl kažkas kandžioja kūdikius?

– Ne. Laimei, šie incidentai daugiau nesikartoja. Visgi atsirado dar šis tas. Šį pavasarį Ismalojos rajone, į šiaurę nuo čia, kažkokie nežinomi gyvūnai ganėsi laukuose. Elgėsi jie gana keistai. Kiekvieną dieną tiesia linija, tokia tiesia, kaip strėlė, judėjo nuo pakrantės į kalnus, į džiungles.

Grantas atsitiesė.

– Panašu, kad jie migravo, – spėjo Gutjeresas. – Kaip jums atrodo?

– Kuo jie mito? – pasiteiravo Grantas.

– Labai keista. Jie mito tiktai agavomis ir sojomis. Na, retsykiais nugriebdami kokią vištą.

Grantas sumurmėjo:

– Maistas, turintis daug lizino... O kas paskui nutiko šiems gyvūnams?

– Iš visko sprendžiant, – dėstė Gutjeresas, – jie patraukė į džiunglių gilumą. Bet kuriuo atveju, jų niekas daugiau nematė. Žinoma, rasti juos džiunglėse būtų labai sudėtinga. Paieškų grupė gali praleisti Ismalojos kalnuose keletą metų ir nieko nesurasti.

– Ir mus čia laiko todėl, kad...

Gutjeresas truktelėjo pečiais.

– Vyriausybė susirūpinusi. Galimas dalykas, kad atsiras naujų gyvūnų. Naujų rūpesčių. Todėl valdžia imasi atsargos priemonių.

– O jūs manote, kad gyvūnai gali pasirodyti? – paklausė Grantas.

– Nežinau. O jūs?

– Aš irgi nežinau, – pripažino Grantas.

– Bet jums kilo tokių įtarimų?

Grantas linktelėjo.

– Manau, taip. Kilo.

– Pritariu jums.

Gutjeresas atsistojo. Jis pamojavo Timui ir Leksei, besipliuškenantiems vandenyje.

– Gal bent jau vaikus išleistų namo, – pasakė jis. – Koks tikslas juos čia laikyti? – Gutjeresas užsidėjo akinius nuo saulės. – Daktare Grantai, linkiu jums čia gerai praleisti laiką. Čia – nuostabi vieta.

Grantas pasakė:

– Norite pasakyti, kad mes niekur neišvažiuosim?

– Niekas iš mūsų niekur nevažiuos, daktare Grantai, – nusišypsojo Gutjeresas.

O po to apsisuko ir nužingsniavo link išėjimo.

PABAIGOS ŽODIS

Rašydamas šią knygą, išnagrinėjau daugelio žymių paleontologų: Roberto Bekerio (Robert Bakker), Džono Hornerio (John Horner), Džono Ostromo (John Ostrom), Gregorio Polo (Gregory Paul) darbus. Labai naudingi man buvo jaunų dailininkų: Keneto Karpenterio (Kenneth Carpenter), Margaret Kolbert (Margaret Colbert), Stefano (Stephan) ir Silvijos Čerkas (Sylvia Czerkas), Džono Gurčio (John Gurche), Marko Haleto (Mark Hallett), Daglaso Henderseno (Douglas Henderson) ir Viljamo Stauto (William Stout) – piešiniai. Jų rekonstrukcijos suteikė galimybę naujai pažvelgti į dinozaurų elgesį.

Knygoje panaudotas idėjas apie senovinę DNR, išmirusių gyvūnų genetinę medžiagą, pirmą kartą išsakė Čarlzas Peligrino (Charles Pellegrino), naudojęs Džoržo O. Poina Jaunesniojo (George O. Poinar Jr.) ir Robertos Ches (Robert Hess), kurie Berklio universitete įkūrė išnykusiųjų gyvūnų DNR tyrimų laboratoriją, medžiagą. Knygoje išdėstyta chaoso teorija iš dalies pagrįsta Ivaro Ekelendo (Ivar Ekeland) ir Džeimso Gleiko (James Gleick) komentarais. Bobo Groso (Bob Gross) kompiuterinės programos padėjo sukurti kai kurias iliustracijas. Paskutiniai Hainso Peigelso (Heinz Pagels) darbai prikėlė gyvenimui Jano Malkolmo figūrą.

Romanas yra tikras mano fantazijos vaisius ir jame išsakyti požiūriai priklauso tik man, lygiai taip, kaip ir klaidos, pasitaikančios tekste.